

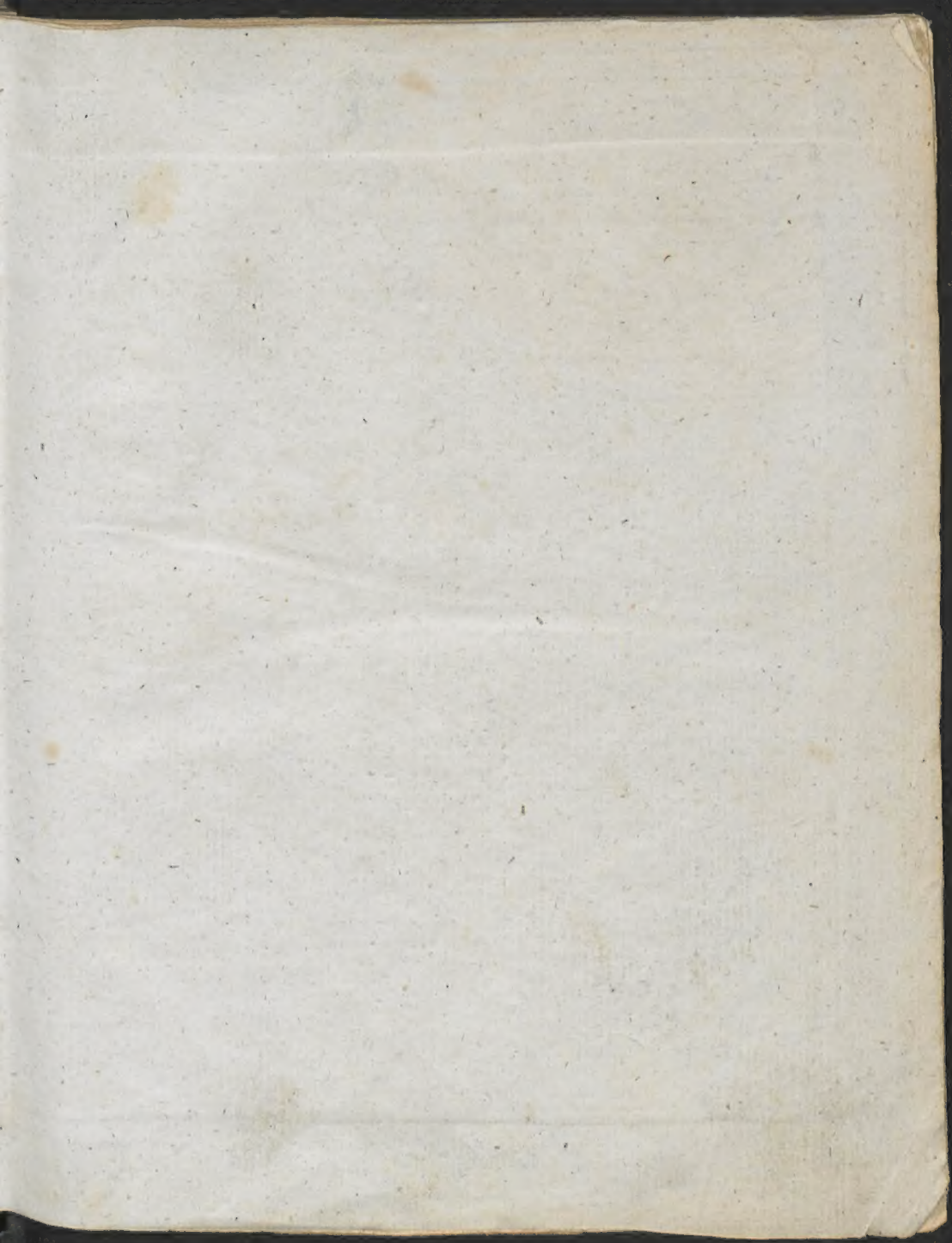

BIBLIOTEKA

Zakł. Nar. im. Ossolińskich

2780

20/
1450

Jan & Zuzanna Stadnicki
w dniu 24 kwietnia
Submiszkianum Officium
W Krakowie dnia 24 kwietnia
1856. Rok -

Porządki

SĄDOW MIEYSKICH

CZĘŚC PIERWSZA.

O Prawie, y różności Praw.

Dz każdymu Sadowi przynależy
Prawo: przystoyna rzecz iest na-
przed wiedzieć / opisanie prawa /
y różności iego: aby każdy Sedzia
wiedział / iakim prawem ma te sa-
dzić / ktorzy sa pod władza a
zwierzchnością iego: aby też poddani znali / kto-
rym prawem mają być sadzeni: y wedle ktorego
prawa / sprawiedliwości swej v zwierzchniego
Pana albo v Sedziego swego domagać sie mają.
Ponieważ też iasna rzecz iest / iż różne stany ludzi /
różne prawa mają / y różnemi sie Prawy sadza.

Iuris de-
scriptio.

Práwo tedy/ iest Náuka ktora wiedzie ku wśbel-
kiey poczciwości/ á odwodzi od káżdey nieprá-
wości/ áby przez taką náukę y skutek iey/ zuchwale-
stwo złych ludzi hánowáne bylo / á miedzy dobre-
mi niewinność w bezpieczenstwie trwála.

Summa
praw wśby-
skich.

Tey náuki tá Summa iest / áby káždy poczci-
wie żył / bliźniego nie obrażał / káżdemu co iest iea-
go dat. Abo práwo tak sie inšym sposobem opi-
suie: iest postanowienie sprawiedliwości od zwie-
rznego Pána / ná poddáne swoje / ku chwale
Bożey/ ku poczciwemu życiu / á zachowániu po-
koju pospolitego.

Distributio
Iuris.

Zwierzchni ten to Pan/ iest ábo Bog/ ábo Prá-
wotodzenie/ ábo Człowiek. A dla tego práwo
iákie: Boże / Przyrodzone / Ludzkie.

Diuinum
Ius.

Boże Práwo iest / ktore Pan Bog sam posta-
nowić raczył / ktore sie zamyka w Stárym y w
Nowym Testámencie. Aláko Pan Bog iest na-
lepszý / nayswietšý / y nasprawiedliwšý / przed
ktorym wśytko Stworzenie wpada: Tak teź prá-
wo iego iest naylepše / nayswietše / y naysprawie-
dliwše: ktoremu wśytkie Práva wstepuia / y wste-
puiać máia / by teź byly nadawnieyše / zá dlu-
gim zwyczajem chowane: Abowiem wiecey esiny
powinni Pána Boga słuchać niż ludzi. A Ma-
drość tego Świátá głupstwo iest v Bogá.

Ako: 5.1.
Cor: 3.

Práwo

Práwo przyrodzone iest / do ktorego sámó
Przyrodzenie / bez żadnego czyiego postanowienia
wiedzie. To práwo / nie tylko samemu człowie-
kowi własne iest : ále każdemu żywemu stworze-
niu / ktore sie rodzi: iakoż z tego práwa pochodzi
złączenie przyrodzone ku rodzeniu sobie podobne-
go : z tego wychowania dzieci. Co też w niemych
zwierzętach widzimy być / y inne rzeczy zá samym
przyrodzeniem idące.

Ludzkie Práwo iest / ktore od ludzi bywa po-
stanowione / dla zachowania spolney miłości / y
poкою pospolitego. To práwo iest dwoiákie / Du-
chowne y Swietckie.

Duchowne / ktore od Papieża y od Biskupow
dla rządzenia Rzeczy Kościelnych iest uczyniono.

Swietckie / ktore od Cesarzow y od Krolow
dla rzeczy Swietckich bywa postanowiono. Tym
Personam dwoiákim / Pan Bog w Zborze swoim
dał / różną moc ku rządzeniu y obronie Kościoła
swego swietego / Biskupom miecz Duchowny /
Słowo Boże / gladium Spiritus, quod est Verbum
Dei. Cesarzom y Krolom Swietcki. A nazywá-
ia te dwa mieczá Mocami : ábowiem iako swiet-
ckim mieczem złoczyńce bywáia karáni / tak też
Duchownym mieczem obledliwi do Kościoła
Chrześciáńskiego bywáia przywodzeni.

Naturale

Humanū.
Humani
Iuris diui-
sio.

Spirituale.

Seculare.

Secularis
Iuris diui-
sio.
Gentium.

Świateckie Prawo / iest rozmaite: Przodkiem to ktore iest wŝem narodom pospolite: ktore Łacinnicy Gentium zowa. Od przyrodzonego tegożność ma / iże przyrodzone wŝytkim rzeczom żywiącym własne iest: a to Gentium, tylko samym ludziom: iako służbą ku Panu Bogu / posłuszeństwo Rodzicom y Wycyznie: abyśmy gwałtu y krzywdy czynić nie dopuścili / gwałtowi sie sprzeciwiali. Z tego też prawa za potrzebami ludzkimi wrosły Umowy / Targi / rozmaite Kontrakty / Kupowanie / Przedawanie / Wzajemny / towarzysztwa / Imienia trzymanie / budowanie / Walki / Obrona / Przymierze / Poselski poŝoy / rozdzielnosc ludzi / Stanowienie Krolestwa / Granice / Panstwa / ic.

Prouincia-
le.

Ziemskie Prawo iest / ktore ludzie iednego Krolestwa albo Krainy / miedzy soba trzymać postanowili / iako iest Prawo Ziemskie Polskie Stanowi Rycerskiemu dane: iako też iest prawo Ziemskie Sakskie / ktore zowa Speculum Saxonum.

Militare.

Woienne Prawo / iest obyczaj stoczenia walki / czynienia Przymierza / wyŝcie przeciw nieprzyjacielowi za znakiem / karńosc przewinienia wojennego / stopnie dostoiensstwa / cześć / iako gdy Korona albo Łancuch złoty bywa dany / rozdzielenie nabytego Statku / wedle stanu person / y wedle pracy.

Żakus

Zakupne Práwo / ktore Látinnicy zowa Feudale, iest gdy Xycerstemu człowiekowi za woien na służbę bywa dane iákíe Imienie / čásém do żywotá / čásém téż do Potomków tegoż pokolenia: tym sposobem / áby własność tego imienia została przy pierwšym własnym Pánie. A używáníe tylko przy tym / ktoremu iest dane: áby ztąd czynił iáká posługę Krolestwu / ábo iákíemu páństwu / ábo pánu onego Imienia.

Feudale,
als Mans
stie,

Mieyskie Práwo iest / ktore kázde Miásto sobie ku używáníu własnemu postanowíto / iákó nazywamy Práwo Rzymskie / Mieyskie / ktorego Rzymiánie używáia: iákó téż iest Práwo Máýdeburskie / ktorego Králow y inše Miásta w Krolestwie Polskim używáia. To Práwo Máýdeburskie (iż sie nieco o nim Berzey powie) Otto wielki / Cesarz Rzymští / záložywšy y zbudowawšy Miásto Máýdeburg w Sáskiey ziemi / Roku od Národzenia Syná Bożego / 947. Nieščzánom dáł wedle ich woley / y wedle rády stáršych / z wiádomošcią y przyzwoleniem Stolicy Papiestkiej: z poráda téż Kšiažat Kzeře Niemieckiej: čásćia z pospolitego práwá Sáskiego zebrane: čásćia z ich własnych Ustaw y Wielkierzow stánowíone. Które práwo potym Kázimierz Wielki / Krol Polski / z przyzwoleniem Rády swoiey / y wšytkiego Kro-

Ciivile.

Origo Iuris
Mayde-
burgensis.

Ius May-
deburgen.

Polonis à
Casimiro
Rege da-
rum.

leństwa przyiał / á w Mieściech y we Wsiach cho-
wąc postanowił / Roku od Narodzenia Chrystu-
sowego 1356. tu pożytkowi Poddanych Krolestwa
swego. A dla tego nie miałoby iuż być zwáne
Mieyskie Mąydeburskie: ále lvs Municipale Po-
lonicum, to iest Mieyskie Polskie Prawo: gdyż ie
sobie iuż Mieśczenie w Krolestwie Polskim máia
zá Prawo swoje: y sámi też Mąydeburczanie /
wziawszy od Ottoná Césárzá Rzymstkiego Prawo
to / nie zwáli go právem Césárskim / áni Ottono-
wym / ále Mąydeburskim: iże go w Mąydebur-
gu używali. A ponieważ go też wszyscy Mieśc-
nie y Wieyski lud w Krolestwie Polskim mieśc-
cy / we wszystkich postępkach prawnych używáia /
y wielka część ich po Polsku tu spráwiedliwe sci
Polskiej iest nápisána / y z Polski do Niemiec Ap-
pellácy nie ida / áni sie też Polacy Niemcow w
Práwie rádza: słuźnie tedy nie Niemieckim / ále
Polskim Mieyskim ma być zwano.

Poloni à
Iure Cafa-
reo com-
muni libe-
ri.

Tu też mamy wiedzieć / iże Sáska ziemiá / y
Polacy sa wolni od práwa pospolitego Césárskie-
go: ábowiem oni máia Prawo swoje / Statutá y
Przywileie. Sássowie od Césárzá Konstántyná
y Károlusá. Polacy od Kázimierzá Wielkiego / od
Władysławá Jagiellá / y od inšych Krolow Pol-
skich y Książat / ná wieki nádáne. A wszákże gdy

ná co

na co nie maia Práva piśanego w Księgach Práva
 Máýdeburſkiego/ ku rozſtrzygnienu ſprawy/
 o ktora prza ieſt/ y gdzie nie ſtawa przywileiow/
 pćiekáia ſie do Práva Ceſárſkiego. Sadza teſz
 częſem wedle zwyczáiu zdamná wziętego / ábo
 wedle podobney ſprawy/ ktora ſie przedtym v Sa
 du toczyła.

Summá wſzytkich Praw wedle Rozdźiału wyſzſzey opi- ſanego.

Prawo	Boże	{	Wſem Na-	
	Przyrodzone.		rodom po-	
	Ludzkie.		Duchowne.	spolite.
			Świetckie.	Ziemskie.
			Woienne.	
			Zakupne.	
			Mieyſkie.	
<hr/>				
			W Per-	

O Personách Sadowi przyna- leżących. Naprzod:

O Sędzim.

Persony Sadowi przynależące /
bez których Sad być nie może /
te są: Sędzia / Powod / y Stro-
nā obwiniona. Są też y inne
Persony / bez których acz może
być Sad / wśtātże przydane ku
Sadowi / łatwieysza y śnādnieysza sprāwe / ā do-
konānie / Sadu czynia: iāko są Pisārze / Proku-
ratorowie / Świādkwowie / Podwoyscy, rc.

Sędzia tedy / iest Personā ktora rozsadek wy-
dawa o iākiey sprāwie / miedzy dwiema spor wio-
dacymi: ā rzeczony iest z Łacińskiego słowa lūdex,
iākoby dawāiacy ā powiādāiacy Prāwo ludziom
sprāwiedliwie. Iure Municipali articulo 18. Glos.

Iāki ma być Sędzia.

Sędzia powinien mieć w sobie te cnoty: bo-
siazn Bożā / prawde / mādrosć / restropność /
mierność: przeciwo wśytkim rowna miłość / Prā-
wā vmieietność / możność. A ma sadzić bez kwā-
pliwości /

plimności/ bez gniewu/ nienawiści/ miłości/ przy-
 iężni/ boiażni/ darów: ábowiem dary zaślepiaia
 oczy mądrego człowieka/ y przewraciaia sprawiedli-
 wość ludzką. Kczemu iest przykład o iednym Kro-
 lu Perstkim/ ktory/ gdy sie dowiedział: iż ieden Se-
 dzia w Azyey Dizannes/ dla przedarowania złe sa-
 dził: kazał go zabić/ skore z niego odrzec/ y rozbić
 ia ná mieyscu onego Sedziego zabitego. Ná kto-
 re mieysce / ábo stołec / wsadził potym syná iego
 Othana/ tym sposobem: áby ná one skore Oycá
 swego pátrzac / wiárował sie pilnie tego / áby też
 ná takowe karanie nie przyšedł. Zámknął te
 wszystkie cnoty Sedzieg ieden Philozoph we trzech
 rzeczách/ pišac tak Łacińskim iezykiem: *Tribus re-*
bus persona boni iudicis sustinetur: Vt is sit iustus,
& prudens, vt si non pecunia, at saltem sit amicis
potens, vt is neque propter iniustitiam fallat, neq;
propter stultitiam erret, neq; propter impotentiam
coactus metu, Ius deserat, & iniquum decernat.

Descriptio
 boni iudi-
 cis.

Trzebá też áby Sedzia nie tylko te rzeczy w so-
 bie miał / ále też wymowność/ státeczość/ oso-
 by powažność: ná ktoregoby ludzie/ iáko Horátio
 us powiáda/ iáko ná Bogá pátrzyli: á w roster-
 kách / w zwádách / w niezgodách / onego sie ie-
 dnym weyżrzeniem strácháli. Jáko to Vergilius
 pięknie opisał temi słowy.

Ac veluti magno in populo cū sæpè coorta est
 Seditio: sæuitque animis ignobile vulgus. &c.
 Tum pietate grauem, ac meritis si fortè virū quem
 Contpexere, silent, arrectisque auribus astant.
 Ille regit dictis, animos & pectora mulcet.

Sedzia winien sadzić wedle Práva.

WSzelki Sedzia powinien vmieć Práwo/ á sadzić wedle písanego Práva: á niekiedy też wedle zwyczaju dawnego Práwo wzięte. Wyrok ábo skazanie ma wydać wedle własności y przyrodożenia sprawy/ wedle powieści stron/ y wedle ich wywodow ná Sadzie okazanych: nie według swej własney wiadomości/ ábo sumnienia/ choć żeby też sumnienie swoje inaczey miał sprawione. Abowiemby już tego nie wiedział iáko Sedzia/ ále iáko Bog. Ma tedy osobliwe sumnienie y wiadomość odłożyć ná strone/ y wedle sadowych spraw sadzić. Abowiem y Pan Chrystus/ ácz wšystko wiedział/ wšakże żadnego potepić niechciał/ ážby pierwey słuŝnemi dowody był poŝonány. Speculo Saxonum libro 2. artic. 1. 41. Ale o tym będzie Gadka niżej.

Przyczyny, przez ktore kto nie może być Sedziem.

TKzy rzeczy sa ná przekazie/ áby kto nie był Sedziem: Przyprodzenie/ Práwo/ Żenŝka pleć.

3 przyro

Z przyrodzenia Sedziem nie bywa: ktory iest ka-
lony/ ná rozumie zesty/ Niesiecznik/ niemy/ sle-
py/ głuchy/ y ktoryby nie doszedł dwudziestego y
iednego roku. Prawo zábrania być temu Se-
dziem/ ktory iest kletym/ wywołánym/ odścze-
piencem wiary Chrześciańskiej/ Zydem/bezecnym/
nie z Malženistwa národzonym: ábowiem wedle
Práwa/ áni tym ktory iaka złość ábo škárado-
ścią żywota sa pokaláni: y ktorych niestawa łaczy
od zgromádzienia pocziwých ludzi/ vliczki żadne-
go dostoiénstwa nie máia być otworzone.

Też Niewiasta Sedzim być nie może: ábowiem
Niewiasty od wśelkich Wziedow Nieskich sa od-
łączone/ przeto ná sobie żadnego Przeloženstwa
mieć nie moga/ áni žádac/ áni sie zá kim przyczy-
niać/ áni przez sie sprawować/ áni Rzeczniákami być.

O Rádzie Mieyskiej.

Ktorzy máia być w Ráde obieráni.

Dla pożytku Mieyskiego / máia być ob-
bieráni w Rádeludzie dobrzy/ mądrzy/
Lat zupełnych/ przynamniemy wedwudzie-
stu y w pięci lat: w Mieście csiedli:
wsákże nie bárzo bogáci/ áni też vbodzy/ ále grze-
dniego stanu: ábowiem bogáci á możni/ czestotróć

zwykli Rzeczpospolita wciścić/ y niścić: wbodzy
 ząsie/ iako łacni/ żadnego pożytku nie czynić. Ale
 średni ktemu są nasposobniejszy/ którzy na swym
 przedstawiać/ cudzego nie pożądaia/ a Pospoli-
 ta rzecz nad własną przykładaią. Iure Municipali
 Art. 44. Glos. Nádto máia być z prąwego Mat-
 żeństwa národzeni/ domá záwždy mieřkaiacy/ do-
 bry slawy/ Bogá sie boiacy/ spráwiedliwosć y pra-
 wde miluiacy, kłamstwa y złość w nienawiści
 máiaczy. Táiemnic Mieyskich nie obiawiaiacy/ w
 słowach y w uczynkach stali/ łákomstwem sie bzy-
 dzacy/ dárow nie nábláduiacy/ mierni/ nie piá-
 nice/ nie dwuiezyezni/ nie pochlebcy/ nie blázno-
 wie/ nie nátrętowie/ nie cudzołożnicy/ nie oni
 ktorych żony rzadza/ nie lichwiarze/ nie fałszerze/
 nie zwádliwi. Abowiem/ zgoda máte rzeczy mno-
 ża sie/ a niezgoda wielkie niščeia. Też nie ma być
 ná to obieranych cłowiek obcy y z inřego práwa/ y ko-
 mu by było dziewięćdziesiąt lat. Iure Mú. art. eod.

Urząd Rádziecki y władza.

Burmistrzá z Ráda Urząd/ ná tym iest/ przyna-
 mnię raz w tydzień/ ábo ilekć potrzebá przy-
 niesie/ ná Ratuř sie schodzić: o pospolitym dobrym
 rádzic: Pospolita rzecz pomnażać/ a škodom kto-
 reby ná pospolita rzecz miały przysdż/ zábiegąć:

spory

spory nowo wszczete vgadzać y rozsądzać: wedle
 nawyższego rozumu y baczenia swego opátrować:
 aby drogosc iedzenia y picia w miescie nie byla.
 Przekupnie ktorzyby przeciw Rádzieckiemu skaza-
 niu/ ábo pospolitey vchwale wykraczáli/ karác: á-
 bowiem/ snadź przez te nawiecey drogosc bywa:
 przeto ná nie to Práwo iest lure Municipali Artic:
 44. vstáwione: Qui Reuenditores contra Statuta
 Ciuitatis excesserint, aut Consulium Decreta viola-
 uerint, idque contra illis probatum fuerit, ex parte
 Ciuitatis demerentur cutem & crines, aut. 36. soli-
 dis se eliberare poterint: to iest/ ábo ie v pragi bi-
 ia ábo pienieźna wine 24. groszy przepadaia.
 Wśákž to bywa ná woley Burmistrzá coby chciał
 wziác: y iest tá vstáwa ná nie wedle Práva/ lure
 Munic:artic: 19. aby tych rzeczy ktoreby zaś mieli
 przedáwác/dotad nie kupowáli/pożi znák ná Ryn-
 ku stoi ná to nastáwiony. Náđ to/ Piekarzow/
 Kzeźnikow/y Káczmarzow máia dogledác: Miá-
 ry káźde y Wagi niespráwiedliwe: wśelkiego iedze-
 nia y picia/ y Kupiey wśelkiey obáczać: aby Korce
 y inne Miáry pod Mieyskim znákem byly/ ktore
 Hetman Mieyski/ ábo ten ná ktorego ten Wzrad
 osobliwie przynależy/ ze dwiemá z Rády czesto o-
 pátrowác powinien/przynamniey ná Miesiac raz.
 lure Municipali artic: 19.

B iij

Też ná

Też ná Wzrad Rádziecki przynależy: roster-
 kow w Niesćciech nie dopuścić / Sieroty w Dowo-
 wćisnienia w sprawiedliwości bronić: gryfki odli-
 wych y nieuczciwych / iáko kart / kostek / y innych
 ktoreby sie nie godziły / ząbraniác y wykorzeniác. A
 cobykolwiek ná Katużu / w zgromádzieniu / z wiá-
 domością / y przyzwoleniem stáršych z Pospolstwa
 urádzono / y zamkniono było / ostate pod włożona
 winą ma być chowano. Abowiem co stáršy w-
 czynia / drudzy chować powinni.

Też Káycy powinni ná każdy rok przed stáršy-
 mi y czelnieyšymi z Pospolstwa liczbę czynić ze
 wszystkich wziętych dochodow Niesćkich.

Káyce przysięgáią ná każdy rok / gdy znówu
 bywáią obieráni: strzedz poczciwości / pomnoże-
 nia pożytkow / y Prává Niesćkiego / ták iáko by
 nalepiey ználi á mogli / z pomocą y poráda stáršych:
 nie opuścić tego / dla miłości / vprzykrzenia /
 gniewu / dárow / ic. iáko niżej opisano: wszyscy ie-
 dna przysięga / podniowšy dwa pálca ku Słońcu:
 á Imię swoje każdy swey osoby wymieniowšy / y mo-
 wiąc temi słowy niżej opisánemi. Iure Mun:art:44.

Przysięgá Rádziecka.

[A A. B. C. D. Przysięgam Pánu Bogu Wśe-
 chmogácemu, y Naiásnieyšemu Pánu nášemu

Krolo-

Krolowi Polskiemu, y też wśytkiemu Pospolstwu
 Miąstá tego, być wiernym, y sprawiedliwość ro-
 wnie wśytkim, tak bogatym iáko ubogim: Sąsiádom
 y gościom, czynić y mnożyć: á niesprawiedliwość tę-
 pić y niścyć. Praw, Przynwileion, pocześności y też
 Pospolitego pożytku Miąstá strześć y mnożyć, iáko
 nalepiey będą umiał y mógł: Táiemnic Mieyskich
 nikomu nie ziańwić, słowem ábo uczynkiem. Roster-
 kow w Mieście nie dopuścić: sierot y wdow podług
 swey możności bronić. A tego niechcę opuścić, dla
 przyiáźni, mierziacki, boiáźni, dárow, ábo inney
 rzeczy. Tak mi Pánie Boże pomagay.

O Woycie.

Woytá Łáćinnicy zowá Aduocatus, ále nie
 własníe: Abowiem Aduocatus, gdybys
 chciał práwie wyłożyć / y wedle Práwa
 Césárskiego / nie iestci Woyt / ále Patro-
 nus seu defensor caufarum, aut qui consilio adest in
 aliqua causa: to iest / Rzecznił ábo Obrońcá. A
 Woyt / ludex seu Praefectus iudicij. Przeto y z Nie-
 miec wielekroć / gdy Woytowie swoim imieniem
 listy piśá: nie kláda Aduocatus, ále / ludex iuratus
 Ciuitatis, &c. Wśáktże co przez dlugi czas wcho-
 dzi w obyczaj / to zá wine nie bywa poczytano / iá-
 ko w rzeczy / tak też w słowich.

Co ná Woytá przystoi nawięcey bączyc.

Woyt y każdy inny Sedzia/gdy siedzi ná sędzie/
to ma naprzód bączyc á pilnie rozmyślác/iż ná
Stolecu Bożym siedzi:áby dobrze á sprawiedliwie
sądził/ ták bogátogo iákó w bogiego: áby w wysłus
chániu obudwu stron / iednákim/ tákáwym/ ták
cwym/ á chutliwym był: nie z gniewu / nie z nies
nawisći sądził: ábowiem gdzieby ináczey było/ żes
by sie ábo w pyche podniósł / ábo dla tákómsstwa á
gniewu od Spráwiedliwósći wniósł: Spráwie
dliwósći nie czynił: wiedzić ma zápewne / iż go
Pan Bóg wszechmogący czasu dnia óstatiecznego
stógo zá to sądzić będzie. Speculo Saxonum libro 2.
artic: 41. Et lsa: cap: 5. Væ, inquit, illis qui iusti
ficant impium propter munus, iusticiam autem iu
storum auferunt ab eis. A mimo to/ iesli sie wedle
Wzędu swoiego iákó przystoi nie záchowywa / á
spráwiedliwósći nie czyni: te wine y tu ná sobie odo
nosi/iż sie sstawa krzywoprzysięzca/Wrząd tráci/
Bóde cierpiacemu nágradza/ y inne zapláty ná so
bie odnosi/ opisáne lure Munic: artic: 11. Glos. Et
Speculo Saxon. libr: 2. articulo 13. Przeto też
Woyt gdy bywa obierány/ táká Przy
sienie czyni.

Przy-

Przyśięgá Woytowska.

IA N. przyśięgam Pánu Bogu wśzechmogácemu,
y Naiáśnieyśemu Pánu náśemu, Krolowi Pol-
skiemu, y temu Miástu: Iż chcę wierzen być ná Sąd-
zie moim, y sądzić iednákim obyčzáiem, ták bogáte-
go iáko vbogiego, ták Sąsiádá iáko gościá: sierot y
wdow, ktore požádáią spráwiedliwóści, bronić chcę,
iáko iá z swego nawyżśego smysłu mogę báczyć y ro-
zumieć. A tego opuścić nie chcę, dla miłóści, gnienu,
boiáźni, przyiácieltwá, nieprzyiácieltwá, tákí,
przyiáźni, złey woley, dárow, požytkow. Ták mi
Pánie Boże pomóż, ktory też w dzień Sądny mnie y
wśytek Swiát sądzić będiesz.

Woyt ná Sądzie nie náyduie Sentencyey, áni
wvynálezióny gáni.

Sędzia wedle Práwá Mieyskiego ná Sądzie
nie ma wynáydowác Sentencyey: to iest / ma
Przyśiężnikow o Sentencya pytać / ktorzy mu iá
potym zmowiwśy sie / máia przez stárśego opo-
wiedzieć: á on iá ma wydać / ták iáko mu opo-
wiedza. Speculo Saxonum libro 3. articulo 30.
Iure Municipali articulo 14. Glossa. Nápisano
támże: Iż też áni Sentencyey wvynálezióny ma
gánić. Ale to ták ma być rozumiano / podług wy-

kládu tárnže opisánego: Nie izby miał ná wšytkie Ortele ábo Sentencye przyzwalać / ale iz żadnego człowieká ku škodzie nie ma przywodzić / ani wci-
 skáć Ortelmi nieśluštnemi / ktoreby byly przećiw ie-
 go baczeniu y sumnieniu: tedy ma Przysiężniki v-
 pomionać / áby sie lepiej znowili / ábo ná inny czas
 wydání Sentencyey odložyli: powiedziawšy im
 též zdání swoje / ktore v siebie wważy / ná ten czas
 gdy sie pierwey znowiali: ábowiem ták wiele idzie
 o iego sumnienie / iáko inšych ná Sadzie siedzą-
 cych: przeto gdy wydawa Sentencya / ták mowi:
 Pánowie dacia zá Práwo / y ia z nimi.

O winách Sedziego, ktore sie nawiecey tráfiáa.

NA Sadzie Woyt zá słowne przewinienie / bie-
 rze z przewinoneg winy pięć grošy y šelag. lu-
 re Municip: art:46. Ábo iáko iest kedy obyczay we-
 dle poſpolitey uchwały: trzy grošy y šelag. Tákné
 gdy kto pozwany ná Wyložony ábo potoczny Sad
 nie stánie: ilektoć nie stawa / tyle wine wyžšey o-
 pišána przepada. Ábo wiem gdy kto ná wielki Bur-
 grábški Sad nie stánie: czterdziešci grošy winá
 ná tákiego iest opisána: o czym Berzey maš nižey
 nápišano przy Burgrábškim Sadzie / zwlaſzczá o
 zbiciu albo zranieniu kogo pod wywołánym Sa-
 dem. Ale gdy iedná ſtróná ábo iey Prokurator ná-
 iedzie

iedzie druga strone przy Sadzie / słowy nie wczci-
wymy/ swatliwymy/ niesławe iaka niosacemi/ na
ten czas gdy przaz soba maia / a Sadby to slyszali:
tedy przepada wine Woytowi y Przysiężnikom /
iedne tylko: to iest/ dwadzieścia groszy y piec y Be-
lag. Za rostrmawienie iednego / Winá iest Se-
dziemu dwadzieścia groszy y piec y Belag. Za sina-
rane/piec groszy y Belag. Gdy kto skazaniu Sado-
wemu dosyc nie wczyni / czasu wedle skazania za-
mierzonego/ piec groszy y Belag/ totiens quotiens.

Tych win/ y w Belakich innych Sedzia nie ma
odpuszczac dla trzech przyczyn: Pierwsza / iże
winá iest iakoby nieialie nagrodzenie abo karanie
za krzywdę Bożą / dla występku ludzkiego wsta-
wione: aby przez to gniew Boży byl vblagan. Iure
Munic: arti: 54. Wtora/ iż gdyby winá nie byla
brána/poważność y wczciwość Sadu nißczalaby.
Trzecia/aby sie ludzie wystrzegali od wietsey sklo-
dy. Spec: Saxon: lib. ij. articu. 41. Wszakze też przy
karaniu pieniężnym / Sedzia tak wiele ma pamie-
tac na miłosierdzie iako na sprawiedliwość: zwla-
szczá nad vbogim człowiekiem. Napisano Spec:
Sax: lib. 3. art: 64. Multa non est remittenda, nisi
paupertas hoc ipsum persuaserit. Abowiem wiele
ich iest/ co za okazaniem łaski/ y za łaskawym wpo-
minaniem/ po miernym karaniu/ rychley sie lepsza/

niż za karaniem niemilosierdnym: y owsem co nad
sobą miłosierdzia nie znáia / Sedziego przekliná-
ia/ y gorzemi sie sstawáia. Bo tak mówia pospo-
licie: Bym to był wiedział / ábym tak miał wiele
dáć/ przyciągnalbym go był lepiej/ y przytłukł: ále
sie popráwie potym/ odważe ięszcze taká wine. A
co wietżego/ drugi zniemilosiernego karania/ w
rospácz przychodzi / y wiele złego sobie y innemu
myśli. A tak tá spráwá przy karaniu/ wiele zależy
ná roztropności Sedziego.

Sędzia Złoczyńce ná Rekoienstwá nie ma dáwać.

Sedziemu przy rekoienstwie to trzeba wiedzieć:
áby Złoczyńce ná świeżym uczynku poimánego/
ktory gárdło zaślázył/ ná Rekoynie nie dáwał. Iu-
re Munic:artic: 117 dla tego / iże za rekoienstwem
Meżoboycá/ iuż karania ná gárdle vchodzi/ y oná
stogóść Práwá nád nim vstawa/ tylko Rekoynia
Głowe pláci/ iesli Złoczyńcá zbieży: á Sedzia ma
tego pilnie przestrzegáć / áby żli byli karáni: zábie-
gáiac temu / áby sie złość nie mnożyła ná świecie:
áby Pan Bog gniewáiac sie ná złości ludzkie / nie
karat niewinnych przy winnych. Spec: Saxo: lib: 1.
arti: 62. Wszakże też támże opisána iest Náuka Se-
dziemu / gdyby tego Meżoboycy życzył / áby był
wolen/ iáko sie ma zachowáć/ á iáko ma być w tym
ostreżny/

ostrożny/ aby wszedł domniemania z strony laskom-
stwa. Ale to y Sedziemu iest rzecz bezpiecznieysza/
y Pospolstwu użyteczniejsza/ gdy zły człowiek/ za
swoy zły uczynek bywa karan. Albowiem tu sie
sława Bożej wolej dosyć/ ktory każę złego głę-
dzić z posrzedku dobrych: sława sie y Práwu pi-
sánemu dosyć/ ktore toż rośkazuje/przez to sie pokoy
pospolity mnoży: y sámemu to złoczyńcy bywa
zdrowiey/ gdy przez to częste karanie wiecznego
wchodzi. Ira enim omnipotentis Dei mitigatur,
cum hic pro meritis peccator corrigitur. Iure Mu-
nicipali articulo 17.

Sedzia/ kiedy może sędzić ludzi z innego Prá-
wa/ maś napisano niżej w drugiej części/ przy-
Gościnnym sędźcie sprawá. Iure Munic: artic: 28.

Ná Sedziego przynależy dawać Rzeczniá
Białymglowam: Ludziom niedoleżnym/ siero-
tom: y tym ktorzy od tego bywáia moga á gwał-
tem wcisnieni. Speculo Saxonum libro 1. articu-
lo 46. Gloss.

Sedzia o dług ktory ze gry roście/ nie sędzi:
wyiaowyby kto potym zapłacić obiecał: Albowiem
tu nie słaby iuż sprawá ábo spor o dług ze gry/ ále
z obiecaney zapłaty. Speculo Saxonum libro iij.
articulo 6. Iure Municipali articulo 103. & 104.

O Przysiężnikách.

O Powinowáctwie ich.

N Przysiężnicy ábo Ławnicy sa personsy ná
 sadzie siedzące/ktorzy wysłyszawšy/á do-
 brze wyrozumiawšy sprawę obudwu
 stron/sentencya Sedziemu przez swoje po-
 rzadne Wotá náyduia/pod tym zwierzchnim kštal-
 tem: nie máiac głowy nákrzyty czapka/ nie w reká-
 wicách/ w płaszczu/ nie z broniá żadná/ ná Czezo/
 siedzeczy. Spec: Saxo: lib.3. art.69. Wšakžę tych Ce-
 remoniy zwierzchownych nie wšytkich zachowy-
 wáia/ á w tym nic nie grzešá: z wlašczá gdy tych
 rzeczy gruntuwniešych pilnie przestrzegáia/ kto-
 re sie przez te zwierzchowne znáczá: táńže ná mieys-
 scu wyžšey námiénionym opisáne/ in Gloſa: to
 ieſt/ áby ſpráwiedliwoſci nie zákrzywáli/ złoſci lu-
 dzkiey nie ochyláli: ſámi bez wſelkiey nágány żyli:
 dárow/ktore ſpráwiedliwoſć przewracáia/ y Se-
 dzie zaslepiaia/ nie bráli: od wyſtepku/o ktory dru-
 giego ſadza/ áby wolni byli: bo to pewná / iż zło-
 dziey złodzieia nie rad ſadzi. Nád to/ áby ſadzili z
 wprzeymey oycowſkiey miłoſci/ nie z gniewu/ nie z
 nienawiſci/nie zá dáry/ trzeźwio/ z dobrym bacz-
 niem/nie kwapliwie. Przeto ich przysięgá taká ieſt.

Przy-

Przysięga Przysiężników.

IA N. przysięgam Pánu Bogu wszechmogącemu, iż w Sądzie ná który iestem wysádkon, Sędziemu Miásta tego, y w sytkim ludziom, tak bogátym iáko vboqim, tak Gościom iáko Mieśczanom, chcę práwny á spráwiedliwy Ortel náydowác, y wydávác, według nalepszey baczności y rozumu moiego, y Stólca Przysiężniczego, podług Prává Máýdeburskiego, y Przywileion, y Wielkierzow Mieyskich. A tego niechcę opuścić, dla miłości, boiáśni, gnienu, y in sych rzeczy. Tak mi Pánie Boże pomagay, który też mnie w dzień Sądny y w sytek Swiát sądzić będzieś.

Wiele ma bydź Przysiężnikow.

WMáýdeburgu Jedenaście Przysiężnikow bywáia obieráni/ á Woyt dwánaasty: iákoż wedle Prává tylko ich ma być. Iure Municipio. Ktorá liczba/ znaczy/ Jedenaście Zwolennikow Pána Chrystusowych/ krom Judaśá/ ktory Pána wydał: á Woyt dwánaasty/ znaczy Zbáwiciela nászego/ ktory byl głowá Zwolennikow. To podobienstwo Sássom zostáwione iest ná pámiatke wiáry Chrześciáńskiej/ skoro sie ná wiáre náwrócili: iż ná Sadzie iedennaście Przysiężnikow ma być/ á Woyt dwánaasty. Ale w innych Miásteecz,

kách/

człach/ nie potrzeba tak wiele Przysiężników: ábo
 wiemy w Máýdeburgu/ iesli Sad ma być gáion/
 dosyc ich bywa siedm ábo przynamniety šest. A w
 inszych miesciech / okromia Máýdeburgu / tedy
 tylko šest Przysiężników bywa: dosyc iest dla gá-
 ienia Sadu czterey ábo przynamniety trzey: co cho-
 waia z starego zwyczáiu / ktory iuz za Práwo má-
 ia. Iure Municipali articulo 16.

O Młodszym Przysiężniku.

Przysiężnik młodszy: to iest/ Nowo obrány/ iest
 sprawca spraw Przysiężniczych: przeto záwždy
 ma być obliczny / y oczekawác drugich Przysiężni-
 ków. Jest też iákoby Podstárbi Sadowych do-
 chodow/ ktorymi sie Przysiężnicy ná každé Suche-
 dni dziela/ ábo innych czasow wedle zwyczáiu. Iu-
 re Municipali articulo eodem, in Glossa.

O Dochodziech Przysiężniczych.

Dochody Przysiężnice / sa opisáne Iure Munic:
 art. 11. & 16. Glos. iákó w Máýdeburgu zá ká-
 ždym skazaniem/ každemu Przysiężnikowi od Ortes-
 lu pláca po belagu: á Pisárzowi dwa belagi. Ius,
 inquit, Scabinorum istud est, cum profertur Senten-
 tia, quòd cuilibet eorum vnus solidus: Notario ve-
 rò duo solidi dantur. wšákž w tey mierze wiecey
 zwyczáiu

zwyczajów albo własnych Dstać wśedy naśladowia/
 niżli tego opisania: co iednak nie ma być gániono/
 a zwłaszcza tam gdzie te dochody tak są rozmierzono/
 nie / iż każdemu wedle pracy dział idzie / iako na
 wielu mieyscach / ten jest dobry a sprawiedliwy oby-
 czay: Iż cokolwiek płaca w Sadu / klada przed
 Przysiężnikami: Potym po Sadzie / trzeci grosz Pi-
 sarzowi z onych pieniędzy oddzielaia / iako wiecey
 nad wszystkie Persony Sadowe pracuiacemu: a o-
 statkiem się sami z Woytem rownie dzielą. Kte-
 mu Woyt winy bierze / a nikt inny: iakoż wedle
 Prawa Woytowi przynależa / nie komu innemu.
 Bo w Prawie / gdziekolwiek będzie czytał o wi-
 nách / które stroną za iaki występek przepada / wśe-
 dy naydzie napisano: ludici multam. Nosobli-
 wie Spec: Sax: lib. 2. art. 42. Iure Mun: art. 54.

O Pisarzu Mieyskim.

Pisarz jest Personą iawną / godną: Przysię-
 ga w Mieście obwiązana: ku spisowaniu
 Spraw Sadowych iasnymi / własnymi / nie
 trudnymi / y wyrozumnymi słowy

Prz-

142

Pánom Ráycm, y wšytkiemu Pospolstwu Míáštá tego, w Urzędie moim Piárskim, ná který ieštem wybran, wiernym byđ: y táiemnych rad mieyskich, ktore poznam ábo ktorych mi się zwierzá, nikomu nie obíáwiáć: Rzeczy te ktore się przy Sądzie dzieią, wier nie wedlug mego náynyzššego rozumu chcę nápišáć y czytáć, ták vbogiemu iáko bogátemu. A tego nie chcę opušćić, dla miłóšći, boiášni, nienawišći, gnienu, przyiášni, dárow, y innych rzeczy: Ták mi Pánie Bože pomagay.

Winá zá fálešzne pišánie.

Pisarz / ktoryby nápišal niešlušny Zápis ábo List: rešetráci ktora go nápišal. A gdzieby zfałšował Kšiegi Míeyškie: sštawa się bezecnym / y křzywopřyzšięžca: á bywa káran ogniem. vt in lib. 1. Cap: de Mu: concess: lib. 10. Wšáťže w Právie Sáškim Ziemškim / y Míeyškim Májdeburškim / o iáwnych Pišárzoch y ich Pišaniu / nie iešť pilne štaránie y dogladánie. Albowiem wšelšnia / bywáia vmoenione y potwierdzo-
ne ábo Sádowa.

...hálošći / křto

opitymi Sufantymi szkolnymi: nie rozumiejąc co na Pisarza zależy/ y iako Sprawy Niesieźnicy zstrony Urzedu są ważne. Znania to dobrze Przysiężnicy na wyższym Prawie zasądzeni/ gdy czasem z Appellacyey/ ktore do nich z Miasteczek sła/ żadney stateczney sprawy wziąć nie mogą/ ani czasem baczą gdzie iey iest początek/ gdzie szodek/ gdzie dokonanie/ iakich dowodow ktora strona używała/ na czym swoje rzecz nawiecy sądziła/ iako skazano. A wiele na tym zależy: gdy sie kto do wyższego Sędziego odzywa: trzeba dać stateczna a zupełna sprawę swej rzeczy. Także w Appellacyey/ postepet sprawy trzeba spisać wszystkie bacznie a porządnie. Naprzod żalobe/ potym odpowiedz: iako zaś Powod odpowiedz zbuił: iako skazano: iakich Dowodow ktora strona używała: z iakich Ksiąg: od dawnego czasu. In summa/ wszystkie sprawę/ od początku aż do końca. Niesli też co czytano w Sądzie z ktorych Ksiąg/ ku tej Sprawie/ to nazad po skazaniu ma być napisano. A tak wszystkie sprawę statecznie napisana ze wszystkimi dowody/ trzeba w zupełności odesłać do wyższego Prawa/ aby żadney stronie nic się nie wblżyło. Czuiąciami Kacyce/ Przysiężnicy/ y Niesieczanie na Miasteczkach / niedbalości czesto wielkie zawstyżenia /

niedbalości czesto wielkie zawstyżenia /
nowki / y szkody z niesprawnego pi-

sánia: á wždy o to niedbáia/ iáko by godnego á stá-
tecznego Pisárzá opátrzeniem služnym przy sobie
záchowali/ ktory gdy iest godny/ wczéwý/ státe-
czny/ trzeźwi: okrasa/ á kleynotem iest Miestkim.
ná Mistrzá škólnego ten vřad wkládáia/ ná kto-
rego dosýc pracey iest/ gdy řad Kościelny y škólny
dobrze wiedzíe/ ćwiczac dziatki Miestkie/ Násie-
nie Rzeczypospolitey/ w boiáźni Božey/ w náu-
kách wyzwolonych/ y w innych rzeczách/ iego V-
ředowi przystoynych. Przeto/ gđzie godny Pi-
sarz býc nie može/ lepiej iest áby wšytkie spráwy
Sadowe y Zapisy/ wyrozumnym wlasnym ięzy-
kiem písane býly/ z powieści ktorego mežá rostro-
pneğ ná Sadzie siedzacego. Abowiem z Látinškie-
go niespráwneğ písania/ wielkie czésto spory miedzy
niebogoboynemi Prokuratorami rosta/ gđzie slovo
ábo wyrozumienie watpliwe wlápic moga/ á ná nie
iáko kot ná myš dybia/ przez co wielekroć spráwie-
dlivość tepia y przedlúžáia: nie ináčzey iáko láko-
my Bárwierz mogac rychto vleczýc ráne/ gnoi ia/
áby zá dlúžšým lečením/ wietša zapláte wzięt.

O Prokuratorách.

Prokurator/ iest Personá/ ktora cudze sprá-
wy/ z poruczenia Pána/ ábo iáko mówia/
Princypalá swego/ spráwuie.

Proku

Prokuratorá moſe kto wſtáwić / ták we wſy-
tich ſwoich ſpráwách poſpolicie / iáko teſz w ie-
dney oſobliwie.

Prokuratorski Vrzad, pocztiny y potrzebny.

Prokuratorowie / ſa bárzo w Rzeczy poſpolitey
potrzebni / y Vrzad ich ieſt wczciwy: Aby ktorzy
ſwey rzeczy ſpráwować / ábo przy niey być nie-
chca / ábo nie moga / ábo teſz ſámi ſpráwić nieumieia:
przez inſze ſpráwować / y ſpráwiedliwoſci ſwey
dochodzić mogli. Przeto ſa wſtáwieni dla poſpo-
litego poſytku / Práwu y poſpolitemu człowiekowi
ná poſluge: áby przez nie ták Pomod iáko y Od-
por / ſkód ſwych przeſtrzegáli. A ſa iáko by ſadom
Kycerze: ábowiem iáko Kycerz waleczny / poſci-
poſpolitego mieczem broni: ták Prokurator dom-
cipem ſwoim ſpráwiedliwoſć mnoży / á nieſpráwie-
dliwoſć tłumí. A Rzecz poſpolita nie tylkó obrona
waleczna / ále teſz y práwy bywa vmocniona. Po-
czciwa tedy rzecz ieſt mieć Vrzad Prokuratorſki /
gdy go kto dobrze wżywa / á ſpráwiedliwej rzeczy
dopomaga. Iure Municipali artic. 42. Speculo
Saxonum libro 1. artic: 60. lib. 3. artic: 14.

Kto ſobie Rzeczniá iáwnie od Vrzędu vpro-
ſi / iuſſan. Sadem mowić nie ma: wſháſze /
gdyby goſpytał / ieſli ná ſłowá ſwego Pro-

kuratorá przyzwala/ ábo nie: powinien odpowie-
dzieć / ábo ná zmwę y ná poráde odstąpienia v
Sedziego żądać może/ ábo skazanie nágánić wedle
Práwa. Speculo Saxonum lib. 1. articulo 62. Prze-
te przyczynę / gdy Pan ná słowá swego Rzeczniá
nie przyzwala / może ie odmienić / y nie przyiać ich
przed skazaniem. Speculo Saxonum lib. 3. articulo
14. Iure Municipali articulo 42.

Ludziom zacnym á wysokiego stanu / przystoy-
na rzecz iest mieć Prokuratorá swego / dla wzię-
wości: iże też oni pospolita rzecza są zabáwieni/ y
dla innych przyczyn w Práwie opisanych. Speculo
Saxonum lib. 3. articulo 30.

Zdrádlivego Prokuratorá winá.

Prokurator gdyby w sprawie swego Princypalá
zdrádlwie postępował / iżeby sie dobrowolnie
przewyciężyć dopuścił / ábo przenáiety od kogo /
wymiedziawszy sie wszystkich wywodów y obro-
ny Princypalá sweg / do przeciwneyby strony przy-
stał/ á iego rzeczy bronił/ ku škodzić pierwšego/ Pá-
ná swego: karanie iego iest/ że sie oštawa bezecnym.
Speculo Saxonum libro 1. articulo 60. Glos. in fine.
Przeto Prokuratorowie w Krákovie/ tym sposo-
bem ná káždy Koř przysięgáia/ áby tym pilniey po-
winowáctwo swoje baczyli/ á ná nie pánietaáli.

Przy-

Przysięgá Prokuratorska.

[A X. przysięgam Pánu Bogu wszechmogącemu, iż sądowi chcę być posłuszen w tych rzeczách, w ktorym wedle práwa powinien: **A** iż Urząd moy Prokuratoriski, szczerze, wiernie, pilnie, zupełnie, bez odwłok, nie vmyślem rozmnożenia rosterkow, spráwować chcę. Rzecz tak od Powodney strony, iáko Odporney przyięta, wedle dowcipu moiego, wedle sumnienia, y wedle najlepsey rády bronić będę: **A** poznawszy ráde iedney strony, drugiey tego nie obiáwię ani się ku niey skłonię, ále przy piernwsey do skończenia práwa stać chcę. Listownych dowodow od Princypała mego mnie podanych, y porády, y rozmow, w spráwie mnie zwierzoney, żadnemu nie obiáwię: á zwłászcza stronie przeciwney, ani Prokuratorowi iey, ani pomocnikom, słowem, písmem, wskazaniem, ani przez się, ani przez inego: á ku szkodzi Princypała moiego, nie dopuszczę się dobrowolnie przewyciężyć. Y inşe wşytkie rzeczy chować chcę, ktore ná dobrego, wierneho Prokuratorá y obrońcę przynależą. **A** tego nie chcę opuścić, dla miłości, przyiáźni, dárow, syśku, ábo iákiey inney rzeczy. Tak mi Pánie Boże pomaaay.

 Prokuratorskiey.

Nápísano

Nápisano Spec: Saxon: lib: 1. artic: 60. Iže Prokurator zá práca swoie/ ktora podeymuie w sprá-
 wowaniu rzeczy od tego/ słuſnie ma mieć zapláte:
 iáko y náuczeni w práwie/ Rády ſwey vžycząc mo-
 ga zá zapláte: ábowiem niſſie tego náuczyl/ pra-
 ca teſz okolo tego niemála podieli/ z niemálym ná-
 kládem. A ták ſluſna rzecz ieſt/ áby teſz z tad poſy-
 tek mieli. Ale iže tákich Prokuratorow wiele bylo/
 (dſiſ nie wiem ieſli ſa) ktorzy niemáiac boiaſzni Bo-
 ſzey przed oczymá/ wſtydu przed ludſmi/ mile ſci ku
 bliſzniemu/ bez wſſego miłoſierdzia/ od tych od kto-
 rych rzecz mowali/ nieſluſna/ nie zárobiona/ á nie-
 zwyczáyna zapláte bráli. Przeto tákiemu ich lu-
 pieſtwu/ Krol Jego Miłoſć ſlawney pámieci Dy-
 gimunt/ tego Imienia pierwſzy/ wſtáwa ſwoia ra-
 czył zábiežec/ áby Prokuratorowie zá ſwa práca/
 zá mierzona zapláte mieli: to ieſt/ od Szperunku/
 od Wſtawania ſadow/ od Wdłádu ſpráwy ná iny
 czás/ po iednym tylko groſſu. A od ſpráwy iedne-
 go dnia przed ſadem/ tylko cztery groſe. A ták ile
 dni ſpráwuie/ tyle kroć cztery groſe ma wziác/ nie
 wiecey. Bo nápisano: Sufficiat vnus groſſus, ſuffi-
 ciant groſſi quatuor. Zábiežano teſz y práwem pi-
 ſánym. Spec: Sax: lib. 1. artic. 60. gđſie nápisano
 in Gloſ. Causidici pro vnaquaque cauſa centum ſo-
 lidos accipere poſſunt. Przeto teſz wiele ludſi/ dla

Ták

tak wielkiego kosztu y nakładow / opuśczałi sprá-
 wiedliwość swoię / z wielką škoda á krzywdą swo-
 ią : to iest / dla kosztu ábo łupieństwa Prokurator-
 skiego / nie Sadowego. Albowiem nakłady przed
 prawem / od Zapisow / od Skazania / od Minut /
 y od innych spraw Sadowych / równa á pobożna
 y zamierzona płaca odprawi. Ale niepobożnemu
 á niebogoboynemu Rzecznikowi / kiedyś sta ábo
 dwu nie obiecał / á ktemu przez wszytek czas potis
 sie prawował / iáko wieprzá nie tuczył / ábo sie z nim
 tym cobys prawem wygrał / rozdzielić ná poly nie o-
 biecał : mowienie vmiak : niedbale twoie rzecz sprá-
 wował : Koś chcac przemieszkal : ná znowie z two-
 im Alduersarzem przeciw tobie był : dobrowolnie
 sie przewycięzyć dał. Obaczyl to ieden człowiek za-
 cny / w Prawie Młieyskim biegły / á tego snadź wszy-
 tkiego dobrze świadomy / ktory w swoich Książ-
 kách nie dawno o tym nápisal temi słowy : Causi-
 dicorum, tanta est rapacitas, quòd in vna causa, ma-
 iora sunt eorum impendia, quàm quæ per omnem
 litem, apud omnium Iudicum Subsellia insumun-
 tur. Wszakże też tu ma być baczność / iáko mo-
 wią Discretia, ná pilnego Rzeczniká / zwołaszczá gdy
 mu poruczyś iáka wielką / trudną / á záwikłaną
 sprawę : w ktorey ábyć dobrze posłużył / musi twoie
 Listy czytać : ciebie o twoiey rzeczy długo każace :

go/á czásem též báiacego/słuchác/Práwie písanego
 sie dośládać/ nie iedney Księgi w Práwie przegle-
 dáć/ od iednego Sedziego do drugiego biegác/áby
 tobie dobrze posłużył. W tákiey trudney á vplecio-
 ney správie/nie trzebá sie ogledáć ná Vstáwe wy-
 šey námiennona: Albowiem nie wieleby ich nálaží/
 coby sie tobie tákiey pracy okolo twey spráwy zá-
 cztery gróše podieli. A trzebá též tego przestrze-
 gáć/ ábyś krom Rzeczniá/ vchodzac słušnego ná-
 kładu nań/ y ná Práwo/ wietšey swoiey správie-
 dlivošći nie vtrácił/ nie vmieiac swey rzeczy sám
 spráwić/y niewiedzac coby tobie z Prává przysędz-
 miało. A rzecz pewna iest/ iže sie nie móžeš zostáć/
 iedno przy tym co iest wedle prává (czego ty nie
 tráfiš/ ieslis sie tego nie vczyt) wyiamšyby gdzie
 Pánowie ábo Vrzędnicy/ y inni Sedziowie/ wie-
 cey sie z poddánemi gwałtem obchodzili/ á ná dá-
 ry ábo ná poczty wiecey/níž ná spráwiedliwošć pá-
 trzyli: támy Prokurator nie pomože.

O Powodney Personie.

Powodem nazywáią te Persone/ ktora
 przed Sadem žáluie ná kogo/ chcac go
 mieć od niego.

Káždy Powod Winowáyce swego winien by

káć w

tać w własnym prawie iego/iako iest Regula Iuris,
Actor sequitur forum Rei.

Powodowi co przynależy obaczć niż się wda
w Prawo.

N2 Powod / cztery rzeczy należą przegledać niż
się wda w prawo/wedle nauki uczonej w pra-
wie. Pierwsza: iżby się z przyiacioły dobrze pora-
dził y rozmyślił / iesliby mu była rzecz vżyteczna/
poczynąć prawem przeciw swemu Adwersarzowi/
ábo nie. Wtora: áby się dobrze obaczył / iesli tego
może dowieźdź ná co się bierze / świadectwem slu-
żnym / ábo Listy Wziedowemi pod pieczęcią: ábo
ná ostatek przysięga / iesli iemu przyjdzie wedle Pra-
wa. Trzecia: áby sobie świadki zgotował / á pil-
nie się wystrzegal / żeby od nich zdradliwa obietni-
ca nie był ośłukan. Czwarta: áby pierwey lástká-
wie vpomional onego / przeciw komu chce czynić /
żeby sam z siebie spráwiedliwość vdziałal. A gdzie-
by niechciał: tedy Powod gdy inż ma żalować / to
też pilnie ma rozmyślać / áby spráwiedliwa rzecz
przeciw poważnemu zaczął / áby bliźniego swe-
go w prozne náklady / y tu przysiedze nie w wiodł.
Speculo Saxonum lib: 2. articulo 41.

Zákletemu Powodowi nie winien się nikt
spráwować.

Powodowi zářkletemu / pozwána strona nie powinna odpowiařać / tak w Právie Duchownym iáko y Świetckim / czego Sedziowie powinni przestrzegáć / áby zářkletemu Powodowi nie dopuřćili spráwy řadney v Sadu / y ná innych mieyscách / gřdzie bywa Řářa o pospolitey Řeczy.

Powod pozwawřsy, gdy nie stánie, co tráći.

Powod / gdyby pozwawřř kogo / sam nie stánie: Tedy on Koř tráći / ná křtory pozwat / y nářlady powinien odlořřć stronie pozwáney: to iest / gdy strona pozwána stánie ná Kořu / y pilnořć swoie da zápisáć.

Powod záwřždy ma być gotow.

Powodowi / Odwořki řu zgotowániu ná swa spráwenie bywáia řané: Abowiem powod ná řářřdym stopniu práwá / y ná poczatku / ma być z swoia rzecza gotow / ze wřřytkiem i dowody swemi wářnymi á gruntownymi.

O Odporney, ábo pozwáney Personie.

Dporna strona tá iest / przećiw křorey bywa řárgá v Sadu. A tá Łáćinskim słowem bywa názywana Rea, nie od win-

nořći /

ności / ále od rzeczy / ktorey dochodza ná niey
Sadownie.

Pozwánemu co przystoi báczyć.

POzwánemu to nawiecey przystoi / gdy będzie
objálowan: áby nie ináczey iedno iáko Rzecz
iest / wedle Pána Boga / wedle sumnienia dobre-
go / prawde zeznał / co żálującemu winien. Spe-
culo Saxonum lib. 2. articulo 41.

Záklety pozwány, może sie bronić právem.

ODporna stroná zákleta / może sie w Práwie bro-
nić: ále pozywać y swey krzywdy dochodzić
nie może: y winná sie każdemu vspráwiedliwić.

Pozwánemu kiedy Odwłoki nie idá.

ODporowi w niektórych spráwách Odwłoki ná
rozmyślánie nie bywáia dáne: iáko gdy iest
rzecz mála: ábo o bicie / á ktemu miedzy vbogiem
personámi / ktore Sedzia zárazem wyslyshawşy
żáłobe y odpowiedź / rozsádzić może: Aby ich sprá-
wowanie nie weszło w wielkie náklady. Gdy też
rzecz iest przeciwno podeyżrzanym Opiekunom / y w
innych spráwách opisánych. Speculo Saxonum lib.
2. articulo 3. Glos.

O Rzemieslnikách, y o posłuzenstwie Zvvierzchnosci Rádzieckiey.

Mzemieslnicy / y wszyscy w pospolitosci Niebezpieczanie / powinni poslušni byc zwierzchnosci Rádzieckiey / a nie wybiac sie z ich posłuzenstwa: chooby też Miasto bylo wolne / y innego Pána nad soba wysegi mieli / aby swojey przysiedze dosyc czynili. Iure Mun: art: 19. Glos. Powinni też w swych Cechach schadzki miowac / a starze Mistrze miedzy soba obierac / kto rzyby mieli moc wystepne karac / y innych Mistrzow z swego Cechu dogledac: aby falsz a osukanie w nimczym nie bylo: aby miedzy wszystkimi sprawiedliwa robotá / y pobożne przedawanie bylo. Rzeźnicy / aby wrzedziwego abo skłotego y ktorymkolwiek innym obyczaiem niezdrowego bydla nie bili / y nie przedawali / pod wina wedle pospolitey Uchwały wložona. A o innych rzeczach powinni pilnie radzić / ktoreby w poruczenstwie z strony pożytku Mieyskiego mieli. A iesliby ktory rozkazaniu swych Staršych sie przeciwił / a bázro sporąym y nie okárnym sie okazal / takiego Staršy máia Rádzie opowiedziec / ktorego potym Kayce wedle zasługi powinni karac / y za wielkości wystepku

z Rzemieślá zrzucić. A gdyby potym zrzucony/zás
 sie za lástka Rádziejka/ y zá přyczyna ich/ ná Rze-
 miesto był przyiet: Rzemieślo będzie mohl robić/
 ále potym žádnego w Cechu nie može winowác/
 áni do Cechu między Mistrze přychodzić / áni
 svěádkem być/ áni vrzedu žádnego ná sobie mieć.
 lre Municipali articulo 44. Wyimuiac te Cechy
 z tego porzádku / ktorzy osobliwa Prerogátywa
 y przywileiem od przodków Jego Kro:M.ábo od
 ktorego zwierzchniego Pána swego / są nádárzeni
 y opátrzeni. Te wšytkie rzeczy / y inne támže o-
 piśáne / áby tym pilniey były přezstrzegáne: Tedy
 stáršy Mistrzowie wšelkiego Cechu / w ten spo-
 sob přysięgáią.

Przysięgá Stárfzych

z Cechovv.

MY N. N. přysięgamy Bogu wšechmogácemu,
 y Pánu nášemu N. P. Ráycm: y wšytkiemu
 Pospolstwu Miásta tego: Iže Cech náš, wiernie á
 spráwiedlinie rzádić chcemy: Rzemieślá náše sprá-
 wnie robić, y innych Mistrzow Cechu nášego, w ro-
 botách pilnie á wiernie dogledáć, áby wšytkim pospo-
 licié, jáko bogátemu táko vbogiemu, jednáko á pobo-
 źnie robiono y předawano: žádná nová Ustáwa ni-

kogo

kogo nie vciągając: Cudzośćstwo kanić: rosterkom
zábiegac, y innych wśelákich wysłępkow á zbytkow
zábraniać. Pánom Ráycom poslušnymi być zawnždy
we dnie y w nocy, we wśytkich potrzebách, ktoreby
się ku pożytkowi Mieyskiemu ściągáły: nieposlušne
á nieukarane im opowiadać. A co nam zstrony Rze-
czypospolitey będzie poruczono: pilnie o tym niśćić, y
ná to przyzwálac co wyzśe głony uchwalę. Tak nam
Pánie Boże pomagay. etc.

Przyśięgá nowego Mieszcza- ná, gdy przyimuie Mieyskie Právvo.

IA N. przyśięgam Bogu wśechmogacemu: Is chcę
być wierny y poslušny Rádkie tego Miásta, ná
ten czas, y nápotym będący, we dnie y w nocy. Táie-
mnic pospolitych, á nawięcey ktore są Miástu poży-
teczne, nikomu nie zianwać: A ktoby się przeciwil Pá-
nom Ráycom, y pospolitemu dobremu, y spráwiedli-
wości, takiemu niechcę pomagać, ále go poniżyć, y te-
go nie táić: y to wśytko czynić y pełnić: co zależy ku
pożytku y rozmnożeniu Miásta. A ieśliby kto co
niespráwiedlinę o Rádkie mowił, temu według mo-
żności moiey chcę się sprzeciwic: á gđiebym się nie
mógł sprzeciwic y obronić, tedy oświadczywśy obie-
cuie to im powieǳieć. Tak mi Pánie Boże pomagay.

Przy-

Przyśięgą Sług Mieyskich.

I A N. przysięgam Pánu Bogu wszechmogącemu / Iże Pánom Ráycom Miasztá tego / chce być wierzen y posłuszen w służbie moiey ná ktora iestem przyiet: to wszystko pilnie sprawować y opátrować / co mi od ich M. rozkazano będzie. A ieslibym sie iákich táiemnic Miestkich dowiedziać: tych żadnemu nie obiaćwie. Ale cobym rozumiał przynależć ku pożytkowi Miestkiemu: ktemu sie záwždy stárániem moim / ile bede mogł / przykłonić chce: á tego nieprzestáne czynić / dla miłości / nienawiści / przyiáźni / ábo dárow. Tak mi Pánie Boże pomagay.

O Podwoyskim.

POdwoyski ma być obieran przez Woytá y Przysiężniki / z osiadłych ludzi: Wszakże nie bárzo zacnych / coby miał przynamniey puł Lanu osiadłości. Speculo Saxonum libro 3. articulo 61.

Porządek przy obieraniu Podwoyskiego.

POdwoyskieg zta Ceremonia Crenia: Sedzia powiedzie go zá rękę ku mieyscu Sadowemu / y káže mu siedzieć przeciw swemu mieyscu ná stoł.

tu nákrutym podušká ábo wezglowiem/ á položy
krzyż ná tonie iego. Speculo Saxon: lib: 3. artic: 56.
Potym mu wyda Kote przysięgi iego/ temi słowy.

Przysięgá Podwoyskiego.

I A N. przysięgam Bogu wszechmogacemu /
Pánom Káycóm / Woytowi y Przysiężníkóm /
y wszytkiemu Pospolstwu Míastá tego. / ták bo-
gáтым iáko vbogím / ták Míešczánóm iáko Go-
ścióm: Jže chce byc wiernym w službie moiey /
gdzie bede poslan: spráwiedliwie Arestowác: pil-
nie pozymác: Prawdziwe šperunki y pozwy ze-
znawác: á wzíawšy od iednego ná pozew/ od prze-
ciwneý strany nań nie brác: wczciwošci sadu prze-
strzegác / y w innych posługách memu wředowi
przystoynych/ wierzen byc. Táť mi Pánie Boże
pomagay.

☞ A gđzieby w ktorym Míešcie wiecey služ-
Woytowškich byto/ z ktorychby był ieden stáršy /
á zacnieyše posługi ná sobie nošil: tedy przysięgá
iego ma byc táťa.

Przysięgá przednieyszego Sługi Woytovvskiego.

I A N. przysięgam Bogu wszechmogacemu /
iže Pánu Woytowi y Pánóm Przysiężníkóm /
chce

chce być posłuszny y wierny w służbie moiej: gdzie
 bede posłan z urzędu moiego / sprawiedliwie Are-
 stować / pilnie Pozwo listowne oddawać / praw-
 dziwie Sperunki y pozwu zeznawać. A wziawszy
 od iedney strony na odniesienie Pozwu / od przeci-
 wney strony nie brać: uczciwości sadu przestrze-
 gać. A ieslibym kogo obaczył v sadu nie obczy-
 nie / nie uczciwie / á nie wedle Práva / y iakimkol-
 wiek obczyaiem / nie przystoynie sie zachowuiace-
 go / tak przeciw stronie / iako przeciw sadowi: na ta-
 kiego chce instygować zarazem przed sadem. Wszy-
 tkie Urzędowe dochody / y winy wszystkie / sprawie-
 dliwie y pilnie wypominąć y spełną Sedziemu od-
 dawać / á żadnemu nic nieprzeglądać / zá żadna przy-
 iążnia / ábo darem. A w innych posługach á sprá-
 wach / urzędowi mojemu przystoynych / chce wie-
 rzen być. Tak mi Pánie Boże pomagay.

Po przysiedze / nákaże mu Sedzia przez Wy-
 rok / pokoy pospolity: ábowiem wedle Práva /
 Podwoyski nie ma z bronia chodzić. A tam iuż be-
 dzie miał moc z rozkazania Sedziego pozywać / á
 restować / y inne rzeczy podług swej przysięgi czy-
 nić / kromia wszelkiego przenagábania. A gdyby go
 kto obraził słowem ábo ręką: nágrozdzenie iemu ma
 być we dwoy nasob wietße / niż innemu. A iesliby
 go kto zabil / zapláta też zá głowę we dwoy nasob

Pokoy Pos-
 dwoykieg.

wietſza/ niż za inna persone/ wedle ſtanu iego. Speculo Saxonum libro 1. articulo 8.

O ſwiádecztwie Podwoyskiego.

POdwoyski ſwym ſwiádecztwem ſtoi za dwu ſwiádkow: za iednego z ſtrony ſiebie/ á za drugiego z ſtrony wrzedu ſwego. Al to ſie rozumie/ gđzie ma być ſprawa iáka wywiedziona ſwiádecztwem ſiedmi meżow: ále gđzie dwiema ábo trzemi / za iednego waży. Speculo Saxonum libro 8 articulo eodem.

Podwoyski co powinien mieć w ſobie.

POdwoyski chceli być mian práwie za poſtá Bożego/ iáko ieſt w Práwie opiſány/ ma mieć w ſobie trzy rzeczy. Naprzod/ áby złoczyńcow nie karáł áni dreczył z nienawiſci/ ále tylko z miłoſci ſpráwiedliwoſci. Wtore/ áby to czynił ná poſtuge bliźniego ſwego/ przeciw ktoremu on złoczyńcá wyſtąpił. Trzecie/ áby to czynił dla Boga/ to ieſt/ áby przez one pomſte/ gniw Boży był vblagan: áby też za onym karániem / wyſtepní wietſzego ſie karánia wyſtrzegáli. Spec: Sax: lib: 3. artic: 56.

O Kácie.

Kát/

Alt/ Personá nád zločynca sprawiedli-
 wość skutkiem okázuia: áczkolwiek
 imie práwie v wšytkich Ludzi ná sobie
 nienawisne niesie: dla tego/ iż vřzad iego
 zda sie być lekki/ sprosny/ okrutny/ á krwáwy. A
 wšákžę vczynkiem swoim/ ná sumnieniu nic nie
 grzešy/ ani przed światem/ ani przed Bogiem/ ktory
 iest początkiem wšytkiey sprawiedliwosci. Albo-
 wiem co czyni/ wšytko zá skazaniem sprawiedli-
 wosci/ nie zá żadzani swemi czyni/ y owšem we-
 dle Páwla S. iest sluga Božym/ sluga Spráwie-
 dliwosci/ y Vřzad ieg iest bárzo potrzebny. Albo-
 wiem nicby po práwie pišánym ná zlodžicie: nic ná
 cudzoložniki: nic ná zboyce: nic ná mežoboyce: nic
 ná inne zločynce/ by nie bylo teğ/ ktoryby nád nimi
 to práwo skutkiem wypelnial. Frustra enim Leges
 feruntur, si desint qui administrent & exequantur.
 Przeto zštrony tey potrzeby/ Kát iest y má być w o-
 bronie krolewškiey/ y innych Przeložonych/ áby mu-
 dla tákiey (iáko mowia) sprosności Vřzedu ieg/ ža-
 den gwałtu nie czynił. Piše Iodocus Damuder: w
 Ksiažkách in Praxi rerum criminaliũ. Vřzad ieg ná
 tym iest/ áby erekcuya czynił nád zločynca/ wedle
 przewinienia rozmaitym karaniem/ y rožna śmier-
 cia. Ktore karania Przeloženi wynáydũa/ y z ka-

znia ná zloczynce wedle Práva: Aby sie złość nie mnożyła ná świećcie / ábo sie druży kárnością ich / ná to pátrzac / bali: wedle Pisma swietego: Pec-
cantes coram omnibus argue, vt ceteri timoré ha-
beant. Ale iż Kátowie / Oprawcy / Ceflarze / w
wielkiey nienawiści y zelżywości v ludzi bywáia: to
nie przychodzi y przychodzić nie ma zstrony ich
vrzedu: ále ztąd iż vrzedu swego źle vżywáia: nie
z miłości bliźniego / nie z żalem / nie z lutowaniem /
záczymby mogli mieć przyiaźń ludzka / iże sie z zło-
czyncami nie ináczey iedno iáko z innemi bestiami
obchodza biiać / pożytkuiac / targaiać nielutości-
wie / morduiac niezwyčajnie / odzieráiac: ieśćce
to sobie poczytáiac zá chwale / gdy tyráństwo nád
człowiekiem / ktory też iest stworzeniem Bożym / o-
kázuiac: iżby tylko chuci á żadzy swey / nie rozumo-
wi ábo sprawiedliwości / dosyć uczynili. Zstrony
tedy vrzedu swiego / Kát gdyż przed światem áni
przed Bogiem nic nie grzeşy: zelżywości nie ma ża-
dney / y z Kościoła Chrześciańskiego dla tego nie
ma być wyrzucon / ále ku światościám y innym o-
bzedom Kościelnym ma być przypuśćzon.

O Zydziech.

Zydom ktore rzeczy są z Práva zábronione.

Zydom

Zdom te rzeczy są z Prawa zabronione. Naprzod / iż żaden Chrześcjanin nie ma z nimi iść ani pić. 2. Żadnego rzędu nie mają mieć / na którymby nad Chrześciany mieli być położeni. 3. Lekarstwa nie mają być od nich brane. 4. W wielki Piątek nie mają z domów wychodzić / ani okien mieć otwartych. 5. Chrześcjanina nie mają mieć za sługę. 6. Szkół y Bożnic nowych nie zakładac. 7. Nie mają też żadna broń chodźć / a to na ich pohąnbienie / iż oni z swoisz majątnością są pod mocą Chrześcjanów. Speculo Saxon: lib: 3. artic: 2.

Napisano tamże o Duchownych / iako się mają zachować / chcą być mianii w ludzi w powinowatey wieczności: iż też zbroń nie mają chodźć: Bat kościownych: ostrog pozłociстых nie nosić: do Karczmy nie chodźć: z cudzemi żonami nie mieścić: gry nie patrząc: około łowów się nie bawić: iastrzabow/ ogarów/ nie chować/ y innych rzeczy nieprzystoynych się wiać: które ia tu opuszczę/ aby kto nie mniemał / żeby duchowne albo wzyć/ albo z niewiernymi Żydy złączać miał/ co mnie nie przystoi/ iedno mieć ie we wśelakiey powinowatey wieczności/ iako napisano: Qui bene praesunt, duplici honore sunt digni. A na drugim

miejscu:

miejscu: Quàm speciosi pedes euangelizantium pacem, &c. A zwłaszcza gdy tu tylko ta jest intencya moia/ abym krotko wypisał o Personách Mieyskiemu Sadowi przynależących/począwszy od nawyższej aż do nanizszej. Aczkolwiek też Żydowie nie są pod mieyską władzą/wszakże iż w Prawie mieyskim o nich/ społem też y o Duchownych napisano: chciałem y to na krotce tu przypomnieć.

Sposob pokonania Żydá w świadectwie.

Zad gdyby miał pokonać świadectwem Chrześcianina/ to ma uczynić ze dwiema Chrześcianinami/ y z jednym Żydem. A Chrześcianin Żydá/ z jednym Chrześcianinem y z jednym Żydem. Speculo Saxonum libro 8 articulo eodem.

Przyśięga Żydowska.

Rota przyśięgi Żydowskiej / wedle niektórych náuk / Ta jest:

G Jako mi ten wine daie / iżeby mi iemu w tym 17. krzywoce wdziałal: tego nie iestem winien. Tak mi Pánie Boże pomagay / który stworzył / Niebo / Ziemię / ziola y inne rzeczy / ná Ciebie / ná Powietrzu / w Morzu / ná Ziemi / y moy Żydowski Zakon wstawił.

Niektorzy mienia / iże Żydowie máią Przyśięgę
czynić

czynić ná Księgách Mojżesowych/ przed ich Bo-
żnicą/ stojac bossem nogami/ trzymając lánecuch
ábo wrzećiadz/ ktorym dzwi y Bożnice zawierá-
ia / ta Kóta.

☞ Ták iáko mi wine dáie / izebym miał byc wi-
nien uczynku tego/ ábo był dłużen: tego nie iestem
dłużen. Ták mi Boże pomagay / ktory Niebo y
Ziemie/ y wšytkie inne rzeczy stworzył. A iesli
niespráwiedliwie przysiegam / áby mie Pan Bog
zatrącił / ktory w Korabiu ósmioro ludzi czásu
Potopu zachował. A iesli nieś fałszywy w tey
przysiedze moiey/ áby mie Pan Bog zagubil/ ktory
Sodome y Gomore piekielnym ogniem spalil: áby
mie Pan Bog poháníbil/ ktory z Mojżesem ze krzá
ognistego mowil. A iesli w tymi nieś niespráwie-
dliwy: áby mie Pan Bog zatrącił / ktory Mojze-
sowi Zákon dáł/ y pálcami własnemi ná Tablicách
kámiennych nápisal. Aby mie Pan Bog zagubil/
ktory Fáráóná w Czerwonym Morzu stárł/ y Ży-
dy do zemie obfituiacey Miodem y Mlekiem/ prze-
wiodł. A iesli niespráwiedliwie przysiege mo-
wie: áby mie Pan Bog skłumil/ ktory czterdzieści
lat ná pušczy Żydy kármil. Aby mie náóstaték do
piekła z ciałem y z dušá poslal/ ná wieczne potepie-
nie. Iure Municipali articulo 139. Wšákże tu w
tey Kocie opisáney przysiegi / káżdą iedną cząstkę

G

ábo

Dácz dru-
giey przys.

siegi w
trzęciey cze
ści.

ábo dwie może brác/ y rozumieć zá cáta przysięge:
z wymienieniem rzeczy/ o ktora ma być przysię
gá/ Glos. ibidem.

O zastáwnych y o przedánych rzeczách krádzionych Zydovvi.

Kd gdzieby Kiełichy/ Księgi/ ábo iákie ro
biory Kościelne Kupil/ ábo iemu były zá
stáwione/ á nie mógł iśćcá mieć: tedy ma
być osadzón iáko złodziej. Wszakże Zyd
dowie rzeczy krádzione/ ále nie Kościelne/ mogą
kupować/ y pieniędzy swych zá nie dánych nie trá
ca: á to dla tego/ áby rzeczy krádzione/ mogły być
łatwiey náležione. Speculo Saxonum libro 3. arti
culo 7. Nápisano tárnż: iż rzeczy Kościelne z pe
wnych przyczyn mogą być przedáne/ ále nie Zyd
dom: to iest/ gdzieby potrzeba włázowała ná wy
kupienie y wyzwolenie niewolników/ záchowanie
á podpomózenie ludzi vbogich.

A iesliby Zyd inne rzeczy nie Kościelne Kupil/
ábo mu były zástáwione nie skryćie/ choćby były
krádzione/ summy swoiey nie tráci/ gdy tego sám
trzec dowiedzie przysięga/ iż to Kupil/ ábo iż mu
zástáwiono w tey summie/ o ktorey powiáda. A
gdzieby świadków coby z nim przysięgli nie mogli

mieć/

mieć/ summe trąci. Speculo Saxonum libro & articulo eodem.

Miedzy Żydem á Chrześcianinem / żadne małżeństwo być nie może : A iesliby sie złaczyli w małżeństwo / nie inaczey máia być sadzeni / iedno iáko w cudzołóstwie mieřkáiacy.

Żyd Chrześcianiná ná swoje Sette náwráćć nie ma : A gózieby náwráćć / ma być mieřczem karan.

Żydá y odřzepieńćá wiáry Chrześcianřskiej / káždy w káżdey spráwie / blizřy iest pořonáć s wiářdectwem.

Żyd / Pogánin / Heretyk / Chrześcianiná o cudza krzywde nie może winowáć / ále o swoje ktora sam ćierpi / stárzyć może.

Iesliby Żyd swoje rzeczy własne z řánty czyieřmi sobie zástáwionemi / przez ogień / ábo przez gwałt iáki vtráćil / áboby mu ie vkrádziono / á Chrześcianinby go o swoje rzeczy zástáwne gábat / chcąc ie wykupić : tedy Żyd z strony řántow / Przysięga bywa wolen.

Statut Koronny.

Státut o Zebrakách.

Sokoło Zebraków w Míasteczách/ná do-
brym rzadzie bázro schodzi / á wiele sie pod
tym žebráczym plaščem / zlodzieystwá y
innego totrostwa zátrýwa: przypisalem
náostátek tey czesći ten Státut o Zebrákách: kto-
ry jest / áby žebracy w Míesćiech / w Míasteczách /
y we Wsiách / pod pewná liczbá / á pod znákiem
Plebánu / ábo Kádziektim chodzili. A ktorzy-
by byli krom znáku / či máia býć Stároście wy-
dáni / á obroceni ná robote Zamkowa. Wpátrze
ktorzyby robić nie mogli: tym Przelożeni mieyscá
onego moga dáć świádeczne listy / zá ktore-
miby mogli bezpieczniey bez znáku indzie
iákmuzny prosic.

Ioan: Al-
bertus Pe-
tri: 1496.

Porzadku

Poradku

SĄDOW MIEYSKICH

CZESC WTORA.

O Rozności Sądow Mieyskich /
a Naprzód

O Burgrabskim Wielkim
Sadzie.

Mieyskim prawnie są różne Sa-
dy: iest inny Sad wielki Bur-
grabski / inny Wyłożony / inny
potoczny albo potrzebny.

Burgrabski wielki sad/trzykroć
do Roku bywa. Pierwszy w dzień
świetey Agáty. Drugi/trzeciego dnia po s. Janie
Krzycielu. Trzeci w Oktawę s. Marcina. A
iesliby ktory z tych to sądow przypadł na dzień świe-
ty/tedy on sad już ginie. Iure Municipali artic: 45.

Takowe sady nawyższy Sedzia w Maydeburgu
sprawuie: ale w Krakowie y we Lwowie / ná
mieyscu Burgrábie wedle stárego zwyczáiu / Bur-
mistrz siada / ábo ieden z Rády / ktorym Burmistrz
zásádzi mieysce swe: á ná mieyscu Szoltysá Woyt /
bez ktorego Burgrábiá żadnegó sadu mieć nie może.

Wynwołanie wielkiego. Sadu.

TEn Sad / przedtym niżli bywa / dwie Niedzieli
przez Podwoyskiego iáwnie ma być wynwołan.

Pozывanie ná wielki Sad.

NAten Sad / Pozew przynamniey przed trzema
dniami wprzédzić ma / przez sędziego Drzedowegó /
z námieniem sadu tego. Ale ná inšie sady / Po-
zew może być tegoż dnia kiedy sad iest / wśátkże
przedtym niżli Práwo siedzie.

Gáienie wielkiego Sadu.

TEn Sad / tak bywa gáiony. Naprzód Burgrá-
biá spyta Szoltysá / iesli czas iest zágáić sad? Co
gdy Szoltys odpowie / iż czas iest. Spyta po-
tym / iesli pókoj sadowi przykázác ma / y inne rzeczy
które z Práwá máia być przykázane? Odpowie
Szoltys / iż ma pókoj przykázác wedle Práwá. A
tak Burgrábiá zágái sad / y przykáže pókoj temi slo-
wy mowiac: Gdyż mi z Práwá nákázano iest / iż

czas

czas zagać sad wielki Burgrabski / y przykazać te rzeczy / ktore wedle Prawa przykazane być mają. Tedy ja przodkiem moca Pána Boga wszechmogącego / potym moca Oświeconego Pána naszego / Krola J. Mik: y Rady iego / moca Burgrabska y Szoltyśia / moca Pánów Przysiężników / y wszystkich Pospolstwa / gacie wam Sad Wielki: y przykazuje pokoy Pána Boga wszechmogącego / pokoy Należniejszego Pána naszego / Krola Jęgo M. Ten pokoy iesliby kto nieuczciwym słowem / ábo ktora inna krzywda naruszył / przeciw drugiemu w sprawie iego: ábo iesliby popełliwemi słowy przeciw uczciwości Sadu co rzekł: takowy pieniężna wina karan będzie. A iesliby groźna ábo zbroyna reka wystąpił / tedy iáko Pan Bog y Prawo nákaże. Potym obroćiwšy sie do Przysiężników mlodsze go / miánuiac go imieniem własnym rzecze: Pánie M. ieslim wedle biegu Prawa zagał Sad / y pokoy przykazał / ktory w tym to Sadzie każdy chować ma / ábo co iest wedle Prawa? A będzie mu skazano / iż Sad iest dobrze zagaiony / y wedle Prawa pokoy przykazany.

¶ Niewiem żkad weszło w obyczay w wielu Miasteczkách / iż Przysiężnicy / tak ten Sad wielki / iáko y inne Sady / schyliwšy sie wszyscy za stolem / pośeptem gáia / iż żaden tego nie słyšy. A

ná niea

I. Cor. 14.

ná niektorych tež mieyscách / ácz głosem ále nierozumnym ięzykiem: co záprawde rzecz iest nie bázow przystoyna. Abowiem nierozumnym ięzykiem do ludu mowić / nic innego nie iest / iedno prozno słowá ná wiátr pušzczáć / á práwie sie bláznem wśáczowáć. Dla tego y s. Páwel powiáda / Jeslibym ia niewiádomenni ięzyki mowit / á prostacyby przysli / izali nie rzeká / iz ten śáleie ? Et si incertam vocem tuba dederit, quis apparabitur ad bellum ? Przez to tež wielkroć sadowi ná powinowátey wczciwosci schodzi / gdy drugi nie slyšac / ábo tež nierozumnieiac tego gáienia / látwie słowem wystapi y wczynkiem. Alez káždemu sadowi / y káždey zwierzchnosci / krom gáienia / wczciwość przystoi czynić : wśáakże te śrzódki ku powážności y wczciwości sadowey dziwnie káždey pobudzáia. Przeto by przystáło / nie poβeptem ále głosem / y wyrozumnym wśem ięzykiem to sprawowáć / iáko v Niemcow po Niemiecku / ták v Polákow po Polsku / dla pospolitego człowieká / á nie wstydzić sie swego ięzyká / y owśem go ozdabiáć / im nawiecey być może.

Obwiešczenie Pospolstwu Sadu wielkiego.

Gdy iuż ták Sad Burgrábski będzie zágáiony /

potym

potym slugá Wzedowý z roszkázania Burgrábie/
Szoltysá/ y Przysiężnikow/ wedle zwyczáiu miá-
sta Králowá/ opowie głosem wšytkiemu Pospol-
stwu/ iże ná tym Sadzie spráwy/ ktore sie ná wy-
łożonych y potrzebnych Sadziech poczely/ á ná dzie-
sieyšy dzień przypádly/ mieyscá nie máia/ y sadzo-
ne nie beda: spráwy teź po vmarley rece/ spráwy o
mnieyša summe niź czterdzieści groszy/ spráwy o
nieuczciwość ábo zháńbienia / spráwy żadnego z
Przysiężnikow ná ten czás ná Sadzie siedzących.
A potym każdy w spráwách swoich/ zachowawšy
zwyczáyną wczciwość Sadu tego / postępować
może. Iure Municipali articulo 16.

☞ Jest zwyczaj dobry/ y ma być pilnie przestrze-
gány / iż przed tym Sadem/ niź kto pocznie swoje
rzecz spráwować/ przodkiem bierze dozwoleńie od
Burgrábie y od Szoltysá/ áby mógł to mówić/ co-
by spráwnie mówić miał / y ná innych Sadziech:
przodkiem mowi/ Pánie Woycie sprzyiaj mówić.
Abo iáko indziej iest obyczaj / Pánie Woycie do-
puść spráwy/ ic. Tákże ná tym Sadzie/ y ná ká-
żdym innym / nie godzi sie żadnemu spráwe máia-
cemu/ gdy ia zácznie z strona od Sadu odchodzić/
krom dozwoleńia Sedziego. A gdy otrzyma do-
zwoleńie ku odstapieniu/ potym przystapiwšy/ niź
swoie rzecz spráwować pocznie/ dziełnie Sedziemui

Pánie
Woycie
sprzyiaj
mówić.

zá ono dozwoľenie. Mowie / iest to obyczay do-
 bry / y pilnie ma być przestrzegány: Abowiem zá-
 ta Przemowa wyzſzey námiéniona / y zá tym po-
 rzadkiem / bywa zachowána wezćiwość Sadu / iſz-
 ieden drugiemu nie przerywa ſpráwy / káždy bywa
 ſtátecznie wyſtuchan / wołánie niepotrzebne bywa
 hánowáne / gdy żadnemu nie godzi ſie mowić /
 krom dozwoľenia Sedziego / káždy ſobie powaſźnie /
 wezćiwie / á ſtátecznie poczyna / nie ináczey / iáko
 przed ſadem Boſzym: Abowiem káždy Sedzia ná-
 mieyſcu Boſzym ſiedzi / á dla tego ma być názywán
 Pánem. Iure Mun: art: 8. Spec: Sax: lib: 3. art: 52.
 A iesliby teſz ktorego Prokuratorá ábo ſtrone / dla
 iákiego przewinienia ſkarano winá / Tedy ſie mu
 to ſſtánie wedle iego ſámego oſadzenia / gdyſz ſo-
 bie tego tylko žádal ſprzyiać mowić / coby ſpráwne-
 go bylo. A ták tey Ceremoniey Sadu Mieyſkie-
 go / żaden nie ma być przeciwny. Abowiem ná-
 ktorych Sadziech tego nie vſzywáia / to iest / gđzie
 wſytkim wolno rázem mowić / káždy báczyc może /
 iáka táń wezćiwość / iáka powaſžność / wſytkim
 to iest iáwno / iſz czáſem przed wielkimi á niepotrze-
 bnemi tumulty / Sedzia niewie kogo pierwey ſlu-
 cháć ma / gdy wſyſcy rázem wołáia / ieden zdawam
 in contumacia, drugi in lucro, in euasione, zda-
 wam / nie zdawam / puſzczam / nie dopuſzczam: Pá-

nie Sedzia godzi sie/ nie godzi sie. A drugiego by
tak mogli zmyć bez tugu / gdy przed tymi tumulty
nie bedzie slyszal gdy go przywoływaią. Ktore tu-
multy aby w Nieyskich Sadziech nie byly/ przeto
te porządki zachowywaią. Sad przodkiem gaią
moca Boża / moca Krola Jego Mit: y przez De-
kret położy y wselaka wczciwosc przykazuia/ y wi-
nami na to włożonemi karza kazdego/ ktoby sie nie-
wczciwie a nieporzadnie tak iako sie godzi sprawo-
wał: czemu jest osobliwie Instigator Officij.

Powazność wielkiego Sadu.

Powazność tego Sadu taka jest / iże na nim
stronie Pozwanej/ żadna odwołka/ żadnym o-
byczajem nie bywa dana: ale okrom wszelkiey rzeczy
wymysloney / na žalobie strony skarzacey / obwi-
niony zarazem po ki Sad trwa/ odpowiadać / to
jest/ znać albo przec powinien / o co bedzie obwi-
nion: iesli by znal/ tedy zaplata do zachodu słońca
ma być skazana: a iesli zeby przat/ przysiega na trze-
ci dzien bywa przysadzona/ albo na bliski Szoltyśi
Sad/ iako tedy jest obyczaj.

Sprawy wielkiego Sadu.

WSzystkie krzywdy albo wystepki/ktorychby sie
kto dopuscil/ czternaście dni przed tym niż taki

Kug.

Sad przypádnie/ osobliwie zástepowánia ná dro-
gách/náíáchánia ná dom/gwałty Pánienſkie/Bur-
grabiá ſadzi. Wſákże to rozumieć mamy/ wedle
zwyczajú rozmaitych Miast. Abowiem w Krá-
kowie y we Lwowie/ gwałty Woyt z Przysiężni-
kizwoyl ſadzić. Ná tym też Sadzie bywáia Zapie-
sy/ przedawánia/ y wzdawánia Imienia ſtoiace-
go/ zeznánia długow/ vгоды / y inne Kontráktý.
Nád to/ ná tym Sadzie Wielkim/ w máłych Miá-
ſteczkách/ y ná Wſiách/ bywa bádanie (co zowa-
Kugiem) o záchowáníu obyczáíow y wyſtepkow
kázdego Mięſzczániná / ábo też Wieyſkiego ludu/
gdzie wyſtepní iáwnte bywáia káráni / ieſliby kto
iáwnie przeciw Bożemu przykázáníu / ábo vſtá-
wom Koſciółá Chrzeſciánſkiego wyſtąpił. A gdy-
by wyſtepný okazał ſie nie vkaránym / bywa z Po-
ſpolſtwá wyláczon / iáko párfyma Omcá: áby
potym ſwym złym życiem / inſzych w Mięſcie ábo
we Wſi przemieſzkáiacych/ nie zgorſzył. A ieſli-
by ſie lácwi ku káráníu okazał/ vpoſkarzáiac ſie
y vniżáiac / tedy lácwóſym káráníem / to ieſt/ ná
pieniádzách/ ábo ſiedzeniem/ ma być karan.

☞ Przy tym Sadzie/ oprócz tego Kugu/ ſnadż
by też nie wádziło/ y dobrze przyſtało / áby przy o-
blicznoſci wſytkiegó Poſpolſtwá/ Przywileie miey-
ſkie co potrzebnieyſze / o ktorych przynależy wſyſt-

kiemu.

Kiemu Pospolstwu wiedzieć przez Pisárzá / wyrozumnym wšsem Językiem/były czytáne: żeby Nieścianie wiedząc ie/ tym pilniey ich przestrzegáli / y wedle nich sie zachowywáli. Abowiem przytrąfia sie wedle przygod y gwałtow w Nieściach / ktoreby wedle Przywileiow mogły być słusnie hánowáne / y inne porządki/ mogłyby pilniey wedle Przywileiow być przestrzegáne. Ale gdy ie tylko Przekożeni przy sobie máia / á inšym ich nie ożnáymuia / przetoż y Pospolity człowiek/ nie zachowuie sie wedle nich: A ztądże też wiec bywa/ iż Ab ingratís tolluntur beneficia. Boto iest nieiáskie okazanie niewdzieczności / y iákoby wzgárdzenie/ gdy kto Przywileiu / ábo iákiego dobrodziejstwa nádánego sobie od Pána swego nie vžíwa.

Czas czekánia kázdego Sadu.

WSzyscy ludzie iednego Práwa/ iákto mowia / pod iednym Dzwonem/ nie dáley máia Sadu czekać/iedno od wschodu Słońcá aż do Południá: przyczyná tego iest/ Iż kázdy Sad trzeżwo ma być sprawowan. Spec: Sax: lib: 3. art: 61.

Zdánie wielkiego Sadu.

GDy iuż Burgrabiá ma wstáć z mieyscá Sadu swego/ zda w moc Sady wšytkie Woytowi y

Przysiężnikom/ Przez Imię Boga Dycá/ y Syná
y Duchá swietego. Potym Szoltyśi Sad bywa
po Burgrábskim we dwu Niedziel. Iure Municipali articulo 45.

O Szoltyśim Sadzie.

Szoltyś albo Woyt/ też trzy Sady do roku
miewa: Z których pierwszy wedle zwyczá-
iu Miásta Kráková/ bywa w Piątek po
Trzech Krolách. Drugi w Piątek po Prze-
wodney Niedzieli. Trzeci w Piątek názájutrz po
Bożym Ciele. A po takich Sadziech wielkich
swoich Woyt z Przysiężnikami/ spráwuie Sady swoje
przez dwie Niedzieli. A iesliby Sad iego ná który
dzień swiety przypadł/ tedy názájutrz albo ná trze-
ci dzień może byc przelożon. Iure Muni: artic: 47.
A te Sady pospolicie zowa Wyłożonemi/ o któ-
rych niżej maź máło Berzey pisano.

O Winách Burgrábskiego y Szoltyśiego Sadu.

W Iná Burgrábi/ gdy kto wystąpi przeciw rzé-
wości Sadowey słowem/ albo zá iakie niepo-
stuszeństwo/ iest opisána wedle Práwa. Iure Mu-
nic: artic: 46. Et Spec: Sax: lib: 3. art: 64. Szesćdzie-
siat Bełagow/ które wedle dawnego zwyczáiu Lá-
wniczego Sadu Krákovskiego / licząc każdy Be-

lag po

lag po dwunastcie pieniedzy/ uczynia groşy czter-
dziesci. A Szoltysia Winá za tákież przewinie-
nie/ ośm šelagow: ktore tymże ráchunkiem/ uczy-
nia pieć groşy y šelag.

Winá Burgrábška wedle Práwa/ ma być plá-
cona w šeść Niedziel: wšákże przewiniony/ może
ia rychley odpráwić/ iesli chce. Ale po šeści Nie-
dzielách/ przedłużyć nie może/ wyiawşy by to by-
ło ná tásc Sedziego.

W Krákovie tákże / Burgrábška winá wedle
Moderácyej / gdy kto pozwány ná Wielki Sad
nie stánie/ ábo sie czego nieuczciwego v Sadu do-
pusci/ ábo po wywołaniu Sadu tego/ przez dwu
Niedzielný čas / komu kráwá ráne záda / ták
Meřczyznie iáko Bialejglowie / iest za káždé tákie
przewinienie po czterdziesci groşy. Z ktorych
Win / Burgrábiá pierwsza ná swa strone bierze/
Láwnicy w spolny dział wtóra/ á Szoltys wšyt-
kie inne ile ich bedzie. Ale krom tego času wymo-
tania wielkiego Sadu / gdy kto kogo ráni / badź
meřczyzne/ badź teź Bialaglowe: Woyt bierze gro-
şy dwádziesciá y pieć y šelag. A za proste zekrwá-
wienie ktore wtomności ábo ošpecenia nie ponosi/
tylko pieć groşy y šelag.

Wšákże okolo tákich ran / w Práwie pospoli-
nym šerzey iest opisano / á bárzo potrzebnie: Bo

iáko

Wina za
rany škodli
we y Wargi
elt.

Cály Wargi
elt.

Wina za
rany škodli
we y Wargi
elt.

Wina o nie
uczciwość.

iało sa rozmaíte rány/ iedne škodliwe/ drugie nie
škodliwe: á tráfiáia sie teź rozmaítego stanu lu
dziom/ czásém zacnieyšym/ czásém podlejšym:
Ták teź rozmaíta iest winá za nie opisána/ y rozmaí
te stronie nágradzenie/ co zowa Wargieltem. Já
ko/ ktoby komu ráne žádat w głowe/ w twarz/ ná
oczu/ ná vřu/ ná rěkách/ w nogi/ korymbykolwiek
obyczáiem/ bądź cieta/ bądź řtychem/ bądź pchnie
niem/ bądź tłuczeniem zá tákie rány škodliwe/ kto
re ślepote ábo chromote/ ábo iáka inna vřomnořć
á ořpecenie cielesne przynořa/ Sedziemu ma być
plácono řeřćdziesiat řelagow á stronie obrážoney
połowice Wargieltu/ ktory z cálego poznař: ábo
wiem cály Wargielt wedle vczonych w Práwie/
czyni dwádziesćá řłotych řynřkich w Monecie/
ktore przychodza řu wadze dwudziestu řłotych řol
řkich ná Monete. Ale zá prořte zekřwáwienie/
ktore žádney vřomnořci nie niesie/ zá řine rány/ zá
guz: gdy mieysce od vderzenia spuchnie: Náđ to/
gdyby řto komu teź/ ábo inne nieuczciwe řłowo zá
dal/ ábo wřosy z głowy ábo z brody wyrwał: Tu
stronie obrážoney pláci řelagow trzydziěćá/ ktore
wedle ráhunku námiénionego/ czynia grořy dwa
dziěćá/ á Sedziemu ořm řelagow/ ktore czynia
grořy pieć y řelag. Spec: Sax: lib: 2. art: 16. Tákie
odpráwienia Wargieltow/ rozumieá sie zřtrony

Meřczy

Meżczyzny: ábowiem Białychgłow Wárgielt /
 wśedy wedle Práwá iest połowica mnieyŝy niż
 Meżczyzny. A gdyby kto tego obraził nie z przy-
 gody / ále z chuci á ze złości / ten nie tylkó Wárgielt
 ná mieniony stronie powinien opráwić / ále teŝ y le-
 kárstwą Bárwierzowi záplácić. Nádto / obražo-
 nemu zámiest ánie y škody / ktoreby mu ztad vro-
 sły / nágródzić winien / wedle rozeznánia á śácun-
 ku Sedziego. Co y práwem Bożym iest opátrzo-
 no: Jáko gdyby kto iákiemu Kzemiesznicowi do-
 bremu / ábo Pisárzowi / ábo Málárzowi reke wciáł /
 ktora on sobie żywnosć zárabiał: powinien iest
 ránnemu poŝi bedzie żyw / ná káždy rok tyle plácić /
 ile on robota swoia y dowcipem ná káždy rok mogł
 nábyć. Wśáťże ránný pierwey ma przysiadz / iáko
 ták wiele mogł zárabiać. Co wśytkó zaleŝy ná ro-
 śtopnosći Sedziego / ktory sie ma w tákowych
 rzeczách doŝládać Práwá pisánego / gđzieby co w
 pospolitey vchwałé ábo w moderácyej miánowi-
 cie opisano nie bylo. Jáko o rozmáitým Wárgielcie
 wedle ludzi różnego stanu nápisano / Speculo Sa-
 xonum lib: 3. artic: 45. lib: 2. artic: 16. y ná innych
 miejscách. Bo Sedzia powinien to wiedzieć / á
 pilnie tego przestrzegáć / áby żadnego áni wietŝa
 áni mnieyŝa winá nie karáł / iedno iáko w Práwie
 nápisano. Czego ia tu teraz nie wypisuię wśytkó

Winá 34
 obrażenie
 ze złości.

Exo: 21.

kiego / folgując częścią krótkiemu piśnaniu / częścią
trudnościom Urzędu moiego. Jesliby się też przy-
dało / iżby kto miał wiele ran żądanych / tylko że
dne rane nawietża / połowicą Wąrgieltu obrażo-
nemu idzie / a Sedziemu grochy czterdzieści. Albo-
wiem gdyby cztery albo pięć ran miał opłacać / każ-
da rana połowicą Wąrgieltu / przenośiłoby to ca-
ły Wąrgielt : to jest / zapłatę człowieka zabitego.

Te pieniężne karania / y nagrodzenia stronie
obrażoney / dla tego są wynalezione domćipem ludz-
kim / aby pokoy pospolity był zachowany / aby ieden
drugiego nie obrażał. Ale ten domćip jest nad Prá-
wo Boże / które każe aby każdy tracił zab za zab /
oko za oko / rękę za rękę / gárdło za gárdło. By tu
Práwo Boże zachowano / odrzuciwszy ludzkie Do-
stawy na stronie / byłby wietży pokoy / nie byłoby
tak wielkie bitwy / rosterki / mordowania / niezgo-
dy / iakie widzimy. A za ta przyczyna wielętroć / iż
gdy komu łatwie o pieniądzu / waży się drugiego za-
leđa krzymda ubić / zabić / kreć przelać / y w innym
łotrostrze swęj wolej dosyć uczynić.

O Wyłożonym Sądzie.

Wyłożony Sad / to jest / który bywa czasom
wedle Práva zamierzonych : a idzie swo-
im postępkem zawsze przez dwie Niedzies-

li / poczamy od swoich czasów z Práva albo też
 zzwyczajni ktorego Miasta włożonych. Jako we-
 dle zzwyczajni Miasta Brakowa / pierwszy Wyto-
 żony Sad / w pierwszy Piątek po trzech Krolach :
 Także idzie zawsze przez dwie Niedzieli / aż do Nie-
 dziele Starego Niesopustu / ile dwu Niedziel osta-
 wa. Potym w pierwszy Piątek po Przewodney
 Niedzieli / aż do Niedziele ktora zowa Krzyżowa.
 Potym nazajutrz po Bożym Ciele / aż do Niedzie-
 le Adwentowej. Na niektórych miejscach do świe-
 tej Málgorzety. A potym w Piątek po świętym
 Bartłomieju / aż do Adwentu. A iesli z tych to
 Sadow Wyłożonych ktory przypadnie na dzień
 święty / tedy bywa przelożon na inny dzień. Jesli
 też ktorego Wyłożonego sadu zajmie albo zaydzie
 dwu niedzielny czas / ktory bywa przed każdym
 wielkim Sadem od wywołania / iako iest wyzſzey
 opisano: tam iuż Wyłożony Sad dla wielkiego Sa-
 du Burgrábskiego ginie / aż potym w swoia Klobe
 po drugich dwu Niedzielach wpádnie / od pierwsze-
 go Piątku ktory bedzie po wielkim sadzie : a to ma
 być rozumiano tak / iesli nie zágrodza drogi czasu
 wyzſzey námienione : iako Niedziela Starego Sa-
 pustu / Niedziela Krzyżowa / Niedziela Adwento-
 wa. Bo te Niedziele czynia wolności od Sadow /
 aż do czasów Sadow wyzſzey naznaczonych.

Czas Wyto-
 żonych Sa-
 dow / we-
 dle zzwyczaj-
 ni Miasta
 Brakowa.

Czemu zo-
wa Wyło-
żonym,

JŻądługim zwyczajem przyšlo/iż ten Sad zo-
wa Wyłożonym / iakoby na pewne a nieomylnie
czasu włożonym / a prawie zamierzonym : nie inac-
zej/iako w ziemskim Polskim Prawie Sady/ktos
re zowa Koki / pewnych czasow wedle Statutu
opisanych bywaia / aby na tych Sadziech każdy
spraw swych pilnował / a żaden sie niewiadomo-
ścią niewymawiał. A dla lepszey pewności y wiet-
szey wiadomości / tedy na taki Sad Wyłożony/
trzykroć tegoż dnia porannu dzwonia.

Pozywanie na Wyłożony Sad.

NA ten Sad / może pozwać tegoż dnia ktorego
ma być obchodzon: wszakże przedtym niż będzie
zagaiaon. Abowiem gdy iuż Sad zagaia / Pozew-
nie nie waży.

Gaienie Sadu Wyłożonego.

SAd Wyłożony / tymże obyczajem przez Woytá
iakto y Burgrábki/bywa gáiony: Abowiem gdy
iuż Ławnicy na Sadzie ząsieda / Tedy Woyt
zmyłł pytać Stárzego Przysiężniká: Gdyż dzisiaj
iest dzień Wyłożonego Sadu/ iesli czas iest zaga-
ić Sad? Co gdy mu będzie skazano/ tedy postapi
daley tymże obyczajem/iako wyzszej nápisano przy
Burgrábkim Sadzie. A iesliby Sad był nie w
ten dzień/ktory iest Wyłożonemu Sadowi názná-
czony/

czony/ale z potrzeby/ (ktory Sad pospolicie zowa potocznym albo potrzebnym) Tedy Sedzia inny postepek bedzie chował. Abowiem tak ma pytać: Gdyż wedle potrzeby żądania Sadu / mali być Sad żądaión? A Stárszy Przysiężnik skaże/ iż ma być żądaión. Daley Sedzia zachowa się w żądaieniu ná tym Sadzie / iáko wyżej jest opisano. Iure Municipali artic: 16. Speculo Saxonum lib: 3. artic: 61. A ma Sady gáić pod tymi okolicznościámi: ná miejscu bezpiecznym/iawnym/niepołącznym/któmu obránym/ráno/ gdy słońce wznidzie/trzejwo/nie w dzień święty. A powinien iest ná Sadzie siedzieć do Południá/ dálej nie.

Sprawy Wyłożonego Sadu.

NA Wyłożonych Sadziech/ bywáia sadzone sprawy wszelkie/tak te ktore się ściągáia ná persone/ iáko y te ktore ná rzecz/tak rzeczywe/iáko y strómotne: to iest/ około dziedzictwá/ dárow/ spadkom/ długow/ trzywd/ złoczynstwá/ targi/ vmoowy/ obowiązania około wszelkich rzeczy ruchomych y nieruchomych/ Zdawánia Dziedzictwá/ Zapisy Dárow/ y wszelkich obowiązkow: á osobliwie/ Zdawanie Imienia stoiacego.

Obyczaj Zdawánia Imienia stoiacego.

PRzy tym Sadzie/chowáia zwykła Ceremonia/

Czapła.

Zielona
rozgł.

opisána lute Munic: art: 20. Iż gdy kto przedawa
Imienie ze wszytkim Práwem swoim / iáko sam
trzymal / á zeznawa to iáwnie przed Sadem: Te
dy Sedzia potwierdzaiać ono kupno / bierze czapo
kę od tego który przedaie / á kładzie ją na głowę te
go który ono Imienie kupnie. Abo iáko indziej iest
obyczaj / zielona rozgł kupuiacemu w ręke daie / oo
powiedaiać naprzód głosem on odstępek temi slo
wy: Pan N. zdawa Dom / Własność / ábo Dzie
dzieństwo swoje / ná tym á ná tym mieyscu leżace / ze
wszytkim Práwem / Pánstwem / Dochody wszyt
ki / Pánu N. w tychże Gránicach / iáko sam do te
go czasu miał y trzymal / y iáko nań po śmierci te
go N. przypádło / ábo iáko dostát od tego N. A
tak z Urzedu moiego / wedle Práwa / takie kupno
wtwierdzam / y vmacniam / y opowiadam wszyt
kim iásnie to zdanie / po pierwsze / po wtore / po trze
cie / po czwarte mimo práwo. Przeto pytam ná
Práwie / kto tu kolwiek teraz iest v Sadu / á mil
czy / nie sie temu nie sprzeciwia / ácz potym ná wie
czne czasy milczeć nie ma?

Potym stárży Przysiężnik tak sáže: Gdyż tu
ci ktorzy v Sadu są obliczni milcza / á Sentencya
y Urtel słyżac / przedanie ábo dar widzac / nie sie
nie sprzeciwiaia / dla tego służnie ná potomne czasy
y milczeć máia wedle Práwa. Potym Sedzia

włoży

włoży czapkę na kupuiacego/ iako wyższey powie-
dziano/ y tym znakiem ono Kupno/ dar/ albo od-
stęp/ wtwierdzi y vmocni. A gdy sie to iuż ssta-
nie/ (acz tego w Krákwie nie chowáia/ ále iest w
Práwie opisano) potym kupuiacy ono Imienie/ be-
dzie żadał aby mu było dano w wiazanie w nie/ co
mu bedzie przez wyrok nakazano. A tak Sedzia z
Przysiężniká poydzie do Domu onego kedy ma być
w wiazanie/ y rzeczy kupuiacemu (ktory bedzie stał
ná ten czas przed Domem) wziąwszy go zá rękę/
temi słowy: Potwierdzáiac ten dar albo zdanie/
które sie tobie dzis v Sadu sstało/ w to Imienie/
albo dziedzictwo ciebie w wiezuie/ y w ręce zá wła-
sność tobie podáie/ wedle skazania sadownego.
Ktere w wiazanie potym bedzie w Ksiegi Sado-
we zápisano. Te wzdania/ iako y Gáienie Sa-
dow/ przystoi aby były własnym/ wyrozumnym
wszem ięzykiem sprawowane: abowiem iako sie kto
ma bedac v Sadu/ onemu wzdaniti albo odste-
pkowi przeciwić/ choćby go dolegáło/ gdy Sedzia
nierozumnym ięzykiem do ludzi przysłucháiacych
takó mowi: Kto teraz milczy/ aby wiecznie mil-
czał? To pewna/ iż milczec musi/ gdy nie wie co
mowia: A samby Sedzia milczał/ gdyby do nie-
go nierozumnym ięzykiem mowiono.

Obroná tego obyczáiu przy Zdáníu Imienia.

TA Ceremonia okolo zdawánia Imienia/wziętá
 iest z stárodawnego zwyczáiu / ktory byl cho-
 wan miedzy Ludem Izráelskim.

Ruth: 4.

Obyczay
 stárego za-
 konu zda-
 wánia Imienia.

Nápisano w Ksiegách Ruth / iż gdy ieden dru-
 giemu Práwá swego odstepował / áby ono odstá-
 pienie ábo zdánie moc wzięto / tedy ten ktory prze-
 dawał Imienie / zzuwał bot ábo trzewió z nogi
 swoiey / y dawał go kupuiacemu / przed dzieśiáćmi
 Miezmi Stáršyimi onego Miásta / pod ktorego
 Jurisdicya bylo Imienie. A to bylo świádec-
 two wzdánia Imienia w ludu Izráelskim / o czym
 kto chce / może Serzey w Ksiegách wyššey nánie-
 sionych czytać. U nas / ácz w tym iest nieiáká o-
 miáná / wšákże to snadź żadnego nie obrázi / gdy
 mu miásto botá czapkę ná głowę włoża / ábo rozge-
 zielona w rękę podádza. Nápisano teź Iure Mun:
 art:20. Iżtá okolo zdánia Ceremonia ztad pošli-
 gdy Enoch syn Raimow zbudował był Miásto / y
 postanowił to / áby żaden młomu nic nie brał / coby
 włásna praca nábytego miał. A iesliby kto chciał
 co przedać / ábo iákim obyczáiem swoje Imienie od
 siebie oddalić / tego teź nie mogli czynić / ážby ed
 Páná swego znák przyzwolenia przyniosł / to iest /
 Broš / ná ktorym byl wybit obraz Krolewski / przez

Iure Mu-
 nic: arti-
 culo 8.

co on przedawaiacy znaczył/iż to z wola Pána swego czynił/ y posłuszeństwo przeciw niemu tym pożązował. Przeto te porządki máia być chowane/ niedbáiąc nic ná one/ ktorým wiec nieiáto wádzá: Ndo wiem tych to czássem okráża / ktorzy nie doczytáli/á zá iáka przyczyna co postanowiono pilnie sie nie przypátrzyli.

Wielebym rzeczy mogł okázáć / które z Práwá Bożego grunt máia: ále folguiać krotkiemu piśániu opuśczaám. Wśáłże ieżze iedno przywode/ okolo dawności/ co Látinnicy zowá Praescriptio, téż z Práwá Bożego. Nápisano in Lib: Leuit. Atoby przedał dom w Miescie/ może go odkupić poiki rok nie przeminie. A iesli w rok nie odkupi/ tedy on kupiec będzie trzymał Imienie y potomkowie iego wiecznie.

Leu: 25,
Praescrip-
tio.

Przyczyny przez ktore Rodzicy mogą Dzieci
wydziedziczyć z Imienia.

Przyczyny przez ktore Ociec Syná z Imienia wydziedziczyć może/te są. Pierwsza/ Jesliby Rodzicom swoim iáki gwałt ábo krzywde uczynił/ ábo ie bił/ ábo w wielką škodę iákim oskarżeniem/ ábo dobr rozpraśániem przyprawił. Druga/ iesliby ie o gárdlo winował z uczynku iákieg/ ktorzyby nie byl przeciw Krolowi/ábo Pospolitey rzeczy.

K

Trzecia/

Trzecia / Jesliby z niecnotliwemi ludźmi / z Błażny / z Kosterami obcowat / á w tym długo trwał.

Czwarta / Jesliby sie około Czárnośsiezkiey nauki / ábo Czárów obierat. Piata / Jesliby Rodzice otruc chciał. Szosta / Jesliby z Mácocha swoia / ábo z Miłośnica Oycowśka rzecz miał.

Siodma / iesliby Oycá w niewoli bedacego / Rekoienstwem ábo Długiem ná swą Personę przypie- tym / ileby mógł / nie wyzwalał: wskáźże to tylko o Mężczyźnie ma być rozumiano. Osma / Jesliby Rodzicowi swemu zábraniał Cory ábo Wnuczki wydać zá Mąż / wedle możności jego. A Co- rá iesliby też zá wola Oycowśka / niechciała isdzżá Mąż / áleby sie wdála ná Friie / też może być wy- dziedziczona. Dziewiata / Jesliby o Oycu ná ro- zumie ześłym pracy nie miał. Dziesiata / Jesliby Odśzepieńcem wiary Chrześciańskiey był. Jedenasta / Jesliby gwałtem Imienie zá żywota Oycowśkiego posiadł. Spec: Saxon: lib: 1. artic: 17.

O Potocznym Sądzie.

Potoczne
Sądy o ru-
chome Imie-
nieniu,

Potoczny Sad / ábo iáko zowią potrzebny /
Piest ten / ktory okrom włożonych perwonych
dni / ná żądanie czyie / o Imienie ruchome
bywa: gdyby iáka potrzeba do tego przyciśłała: to

iest /

ieść/ ábo niemoc/ ábo stárość/ ábo rychlá spráwie-
 dliwość/ ábo co innego tákiego. Też w osobnym
 Domu niemocnego/ku uczynieniu Testamentu. A
 ku takiemu potocznemu Sadowi/ dosyć ieść dwa
 ábo trzy Przysiężnikow z Woytem/ iesli ich ná ten
 czas nie może być wiecey. Przed którym sadem /
 rzeczy spráwowáne máia być tákowey mocy/ iá-
 koby sie przed Gáionym Wyłożonym Sadem dzia-
 ło. Wyiawšy spráwy okolo Imienia stoiacego/
 ktore tylkó przed Gáionym Wyłożonym Sadem
 máia być spráwowáne/ ná zwykłym á wšytkim
 wiadomym/ nie połączonym miejscu. A wšakże gdy-
 by ná innym odmiennym miejscu miał być sad / to
 może być / ále ták / iżeby to Sedzia pierwey opo-
 wiedział przez Podwoyskiego iáwnie/ z námienie-
 niem przyczyny/ dla ktoreyby to przemienienie miej-
 sca ku sadowi było. Iure Municipali articulo 10. in
 fine Glossæ. Et Spec: Saxon: lib: 3. artic: 61.

Przy potocznym Sadzie pozywanie / gáienie
 Sadu/ y zachowanie wšelákiey uczciwości/ tákże
 ma być rozumiano / iáko y przy Wyłożonym Sa-
 dzie / wyšbey opisanym.

Spráwy tego Sadu/ są pospolicie o ruchome
 Imienie: wšakże y o stoiace Imienie mogą być ná
 tym Sadzie Zapisy/ przedania/ cbowiazania / w
 gody/ yinne Kontrakty/ iáko y przed Wyłożonym

Spráwy
 potocznes
 go Sadu.

Sadem: okrom wzdania / ktore tylko na Wyto-
żonym Sadzie ma być.

O Gościnnyym Sadzie.

Gościem kto ma być rozumian.

Gościem v Sadu ten iest / ktory tak daleko
mieszkanie ma / iż iednego dnia do Sadu
przysdz nie może. Aie sliby mu stroną wia-
ry w tym nie dała / by miał być Gościem /
tedy tego bed ie powinien przysięga dowiesdz / y i-
ko tak daleko mieszkanie ma / iż iednego dnia do sa-
du przysdz nie mogł. Iure Municipali articulo 46.

Ná gościnny Sad, Sedzia zawnždy ma być gotow.

GDy Niebezpiecznin ná Gościá / ábo Gość ná Nie-
bezpieczniná / o Dług ábo inne rzeczy žalować ma:
Sedzia każdego dnia ku Sadowi powinien być
gotow: á ku swemu Sadowi / dosyc ma trzech
Przysiężnikow / iesli ich wiecey nie może być. Za-
plata Gościnnyym Prawem / ma być skázována
do trzeciego dnia.

*Goście przed obcym Sedziem nie winni
odpowiadać.*

GDy obiedwie stronie sa Gośćmi / nie powinni
przed Sedziem insey Jurisdicyey / to iest / insey
Prawá / odpowiadać. A to tak ma być rozumia-

no / iesli

Zaplata
Gościn-
nym Pra-
wem.

no / iesli obwiniony tak iest osiadly w swym Práwie / żeby sie ona osiadłość tak daleko wynosiła / iako iest Dług / o który iest obżalowan. Iure Municipali artic: 68. Wszakże pozwany y do obcego Sedziiego powinien stánać / wedle Reguł Práwnych / In lus vocatierant, Foro te para. A stánawşy / do swego Práwa wyiac / ábo słusna przyczynę powiedzieć / przeczby nie winien odpowiadać.

Gość przed obcym Sedziem winien odpowiadać
z pewnych przyczyn.

Pozwany w inşym Práwie powinien odpowiadać z pewnych przyczyn. Naprzód: Jesliby Imienie miał w onym práwie / tedy ile z strony imienia winien odpowiadać. Wtore: Jesliby tam co wystąpił / tamże ma być karan / wedle poşpolitey przypowieści: Gdzie kto zgrzeşy / tam pokutwie. Trzecie: Gdzie kto Hándel wiedzie / ábo sie zádluży / y plácić zápişe. Czwarte: Gdzie kto skárży / tam też stronie pozwáney / iesliby od niey o co był obwinion / ma odpowiadać: co w Práwie zowa / per modum reconventionis. Iure Municipali artic: 28. Speculo Saxon: lib: 1. artic: 61 lib: 3. artic: 79.

Winá, kto Sasiádá swego niepotrzebnie poćiaga
w inşym Práwie.

Osiadly Kupiec / gdyby od Sasiádá swego ná

drodze był hámowany / á przyzwány do obcego sędziego o Dług / á on pozwány wybilby sie słuſznymi przyczynami do Práwa swego: Tedy temu pozwánemu / gdyby przed własným Sędziem o to czynił / ma być nagrodzona škoda y lekkość od onego / przez ktego był na drodze niepotrzebnie gábány ábo Arestowany. Ktozey rzeczy ten to pozwány ma mieć świadectwo od obcego sędziego / do swego Sędziego / przez list otworzysty / ábo Minute oney spráwy / ktoraby okazał własnemu Sędziem przeciw stronie / iesliby tey lekkości przásta. Iure Municipali articulo 68.

O Gorącym Práwie.

Gorące Práwo iest / ktere w wszelkiego czasu / y w Swieto / y czasow zawieszonych od Práwa bywa / gdy iáki złoczyńca ná iásnym á świeżym złoczyństwie / iáko mowia / in manuali & recenti facto, będzie włápiiony / ták iżby mu było o gárdło / iáko ná złodzieystwie / ná łupieystwie / ná morderystwie / ná meżoboyystwie / ná gwałceniu pánienskim / ná zápaleniu domow / ábo przy iákimkolwiek innym zgwałceniu pokoju pospolitego / bądź reka / mieczem / ogniem / y ktorymkolwiek innym obyczáiem. In Mu: art: 114. & 115. *Ulic*

dzzy złoczyństwo też poczytania / kiedy kto rzecz kradziona ma w swoim schowaniu / do koreg sam nosi klucz / wyjawy by rzecz kradziona tak miała być / iżby ognem mogła być wrzucona. Wszakże y o kolo wielkich rzeczy náyduie się / iż nie każdy to złodziey v kogo rzecz kradziona nayda / choćaby tak wielka była / iżby ognem nie mogła być wrzucona. Bo ma za soba taki wiele obion wedle Prawa / iako napisano lue Mu:art:92. & 135. Spec:Sax:lib:2.art:36.

Gorace Prawo / gdy kogo za świeżą poimania / zwlaścza na Niezoboystwie a na Gwałcie / trwa cztery a dwadzieścia godzin. A gdy minie Gorace Prawo / tedy (oprocz słusney przyczyny / iżby na ten czas przeciw takiemu nie można postąpić) o gárdło uż takiemu nie idzie / ale płacić a dosyć czynić ma Wargieltem w Prawie opisany / wedle stanu.

Sposob odvodu y pokonania na goracym
Prawie.

NA tym Sadzie Złoczyńca na świeżym czynku poimany / zarazem bywa sadzon. A jeśli będzie pokonany przez powodną stronę Świadectwem siedmi Niezom / albo się sam przed Sadem zezna / zarazem na gárdle bywa karan co zaśluzyl. lue Munic:art:36. Spec:Sax:lib.1.art:70.66.lib.2.art:10.

Alle bedzieli taki czlowiek nie na świeżym złoczyń-

stwie

Nie każdy
złodziey /
v kogo
kradzioną
rzecz naye-
da.

stwie wzięty/ na którego skargę o złoczynstwo przed
tym nie przychodziła / y nic takowego nie było nań
słychać: tedy on iest blizszy sam sie odwieśdź przy-
siega/ niżliby go żałuiacy miał poćonąć. Iure Mu.
art. 76. Ale kiedyby skazano iż obwiniony blizszy
sie odwieśdź Przysiega/ gdy żałobą wysła golemi
słowy/ żadnym dowodem nie potwierdzonemi: a
ten to obwiniony / czasu nąznaczonego nie odda-
by przysięgi: tedy żałuiacemu Wąrgielt przepada/
a Sedziemu wine/ daley nic. Iure Municipali arti-
culo 91. in Glossa.

Własność Goracego Prawa.

Tęto Sadu/ trzy są własności przy Złoczyńcy.
Pierwsza/ iże poimány za goracą/ nie może być
dan na Rećoiemstwo: Koć innyiemu nie ma być
nąznaczoney/ ale żarązem ma być sadzon/ y wnet
ieśli będzie poćonány/ ma być skaran/ co zasłużył
wedle Prawa: a niewinny/ żarązem ma być wol-
no puśćzon. Spec: Saxon: lib: 1. artic: 35. & 66. Iure
Mun: art: 27. Wtera/ iże poimány nie może przec
swoiego uczynku: abowiem powodna stroną bliz-
sa iest go poćonąć / iako wysszey o tym. Trze-
cia/ iże ktorekolwiek skazanie przeciw niemu wyini-
dzie / tego nie może nąganić / ani od niego appello-
wać. Spec. Sax. lib. 2. art. 12. A tu wedle tych

własnoś

własności / Złoczyńcy to Prawo bywa Gorace:
bo mu wiec w nateższy mroz bywa goraco.

Sedzia / gdyby nie był na ten czas domá / á
przytráfiłaby sie táka spráwa o złoczyństwo / tedy
Mieścianie ábo Wieyscy ludzie / wedle swego wi-
dzenia obieráia Sedziego / ktorego Lácinnicy zo-
wa Gograuius. Ale pospolicie starszy Przysiężnik
Woytowskie mieysce wśedy zásiada.

O Powołaniu Męzoboyce.

Powołanie / iest Sentencya ábo skazanie
Sedziego / wydane ná kogo / dla niepo-
słuszeństwa ábo występku iakiego. Iure
Municipali articulo 5. Glos.

Sposob powołania Męzoboyce.

Powołanie zbiegłego Męzoboyce ná świeżym
uczynku / iáko Lácinnicy mówia / in recēti facto,
ták bywa. Przed Gáynym Sadem / przyiaciel na-
blizszy / á z właśczá Męzczyzná / człowieká zámor-
dowanego / obżalowałszy Męzoboyce przez swe-
go Prokuratorá / o zámordowanie przyiaciela swo-
iego: bedzie žádal naprzod / áby mu slugá z Vrzedu
był przydan / ku przywołaniu Męzoboyce / co go
doydzie przez sadowny wyrok. Slugá tedy z V-
rzedu przydany / poydzie naprzod ná ono mieysce

gdzie sie zamordowanie stalo / y przywoła mezo-
 boyce głosem wielkim / miánuiac go własnym imie-
 niem y przezwiskiem / aby stanał do prawá przeciw-
 temu N. Al gdy go iuż tak po pierwsze przywoła /
 wroci sie do Sadu / y zezna ono przywołanie / kto-
 re za pytaniem Prokuratora bedzie potwierdzone
 przez sadowny wyrok. Potym Prokurator be-
 dzie sie ná meżoboyce przypowiaáał / żaluiac nań
 o zamordowanie człowieka niewinnego. Druga
 raz sluga takze iáko pierwey z Urzedu ná żądanie
 Prokuratora przydany / przywoła meżoboyce w po-
 szred drogi / miedzy mieyscem Sadowym / á mie-
 dzy onym gdzie sie zamordowanie stalo: przywo-
 la takze v ciála trzeci raz / y czwarty ná prawo v
 Sadu / zeznawaiac za każdym razem przywołanie.
 Táka sprawa przywołania / przypowiaáania / y ob-
 żalowania / bedzie przez cala godzine. Al gdy tak iuż
 trzy razy y czwarty mimo prawo / przywołany me-
 żoboyca nie stanie / Prokurator ná dochodzeniu go-
 dziny tak bedzie pytał: Poniewaz tu ten N. przy-
 wolany po pierwsze / po wtore / po trzecie / po czwar-
 te mimo prawo / obżalowany o taki mord / nie sta-
 nał / ácz nie ma być ponizono prawo iego? Zátym
 Woyt z Przysiężnik powstawšy / y pođniozšy ká-
 żdy prawa reke / á spusciwšy dwa pálca ná dol / ska-
 że go ná vpad / y ponizy prawo iego / tak mowiac /

á zá Woytem teź wŝyŝcy Przysięźnicy mowić be-
da / powtarzáiac trzytroc znówu słowá niżej ná-
pisáne / z wymienieniem meźoboyce włásnym imie-
niem y przezwyskiem.

Gdyź tu N. obżałowány przed Sadem o zá-
mordowanie tego N. przywołány po pierwsze / po
wtóre / po trzecie / po czwarte mimo práwo / nie
stánat áni przez sie / áni przez swego mocnego czło-
wieká. Przeto o tákowyy mord wpadł iest w swey
rzeczy / y práwo iego poniżamy / Żone iego stáźnie-
my być Wdowa / Działki sierotámi / y bierzemy
od niego práwo iego : á dáiemy go w moc nieprzy-
iacielom iego / dotąd póki tu swemu práwu nie
przyjdzie. Gdyź tu ic.

Senteneya
iego Powo-
lánia.

Formá Zapisu tego Powołánia.

COram hoc Iudicio comparens personaliter labo-
riosus ADAM N. ingenui olim ABEL N. nuper
interfecti parens, quæstus est aduersus CAYMVM
N. & eius complices. Quia ille præfatũ Abel mise-
rabiliter, nullam penitus ob causam trucidauit, de
vivoq; mortuum fecit, postulans vt ex sententia lu-
dicij daretur illi Præco, eum ipsum CAYMVM vo-
caturus, vt coram IVDICIO comparens sese de e-
iusmodi insinuatione purget: cui per luridicam sen-
tentiam datus est Præco iuratus N. cuius publicis

vociferationibus ipse homicida, secundum Iuris obseruantiam vt se Iudicio sistat, vocatus & accersitus est. Primùm in loco, quo homicidium patratum est. Secundò in medio viæ. Tertiò circa cadauer feretro impositum. Quartò ex superabundanti, coram Iudicio. Qui quidem CAYM, cum solenni more aduociferatus, neq; per semetipsum, neq; per plenipotentem comparuisset, Supranominatus Adam aduersus eum proposuit, quod prædictum ABELEM nullam penitus ob causam immaniter trucidasset, & ex viuo mortuum fecisset: Itaq; postulabat per sententiam decerni, ex quo idem homicida toties ad purgandum vocatus non comparet, vt in causa commissæ cædis condemnaretur. **DECRETVM EST:** Quandoquidem Adam aduersus CAYMVM proposuit, quòd prædictum ABELEM miserabiliter trucidasset. Qui quidem CAYM per Præconem iuratum ad iustificandum sese aduociferatus, neque per se, neque per suum plenipotentem comparuit. Proinde ob patratum homicidium per Sententiam condemnatus est, succubuitq; in hac causa commissæ cædis de forma Iuris. Deinde per Iudicem & Scabinos consueta Iuris Teutonici Maydeburgen sollemnitate & vigore banitus & proscriptus est. Cuius vxor pronunciata est vidua, & liberi orphani, ipse etiam alienatus est ab amicis, &

traditus.

traditus hostium arbitrio atque voluntati, donec purgando sese, Ius suum recuperauerit, & ad pristinum restitutus fuerit.

Obrona tego Porządku w Powołaniu.

A Czkolwiek przeciw takiemu Porządkowi Powołania niektórzy mówią y piśa/ powiadaiać ie być małej ważności: dla tego/ iże Nieżoboyca powołany/ nie bywa oblicznie pozowany trzykroć/ tylko przymotywan/ obyczajem wyższey opisany. A biora sobie ná pomoc Prawo pisane/ z textu Speculo Saxonum libro 1. articulo 67. gdzie tak iest napisano: Qui tribus Edictis citatus, in causa quæ mortem vel membri amissionem inferat, proscribi poterit.

Ktore prawo nie inaczey rozumieia/ iedno o oblicznym pozowaniu. Ale ci wszyscy nie dobrze sie tu podobno wszytkim słowom w tym Prawie przypatrzyli/ w ktorzych miánowicie wyrażono obyczaj pozowania/ gdy położono / tribus Edictis citatus: gdzie sie nie okazuje aby oblicznie miał być pozowany/ ale per Edictum.

Albowiem w każdym Prawie rozmaity iest obyczaj pozowania. Naprzod/ gdy persone nieosiąga dla albo prawem przekonaną biora. Wtore/ gdy Sedzia słudze swemu rozkazuje kogo pozwać v-

Pozować
nie rozmaicie.

stnie. Trzecie/przez Listowny Pozew. Czwarte/
przez przylepienie Listownego Mandatu/ ná
drzwiách zbiegleg człowieka/ábo ná Katuszu/ábo
ná innym iákim iáwnym mieyscu/ z ktoregoby to
ku wiadomości zbiegłego rychley przysdz mogło.
Ktory Pozew/ wzeni w práwie zowa per Edictū:
á bywa pospolicie ná persone zbiegla/ ktora nie ma
miešťánia swego/ ábo sie kryie / tak iż iey ná obli-
czny Pozew trudno dostać. Piáte/ bywa przez iá-
wne przywołanie / co zowa per proclama. A tak/
gdy w práwie wyższey námiénionym stoi: Qui tri-
bus Edictis citatus non comparuerit, dáie znać áby
Mezoboycá był pozwan przez przylepienie Mán-
datu Sedziego ná iákim mieyscu iáwnym.

A iże w Krákwie mezoboycá tym obyczáiem
nie bywa pozywan per Edictum, iedno przez przy-
wołanie: toć sie wšytko wšciaga ku temuż práwu
námiénionemu: dla tego/ iż Pozew per proclama,
może być záwždy zá takimi przyczynámi/ zá ktore-
mi bywa Pozew per Edictum. Co iest opisano in
Legibus, á wspomina Robert. in libello, qui inscri-
bitur, Lumen Aduocatorū, De Citationibus. Quòd
in omnibus casibus, in quibus Lex permittit fieri
Citationem per Edictum, in illis etiam Citatio fieri
poteſt per proclama. A w tey mierze ieſzcze Buſſniey
ypewniey przez przywołanie: bo gdy nie káždy v-

mie czy

mie czytać / rychley sie to zbiegłego może donieść /
 kiedy głos wołającego slugi przychodzi w vszy y
 tych ludzi co czytać nie umieia. Przeto ten pošte-
 peł pozywiania meżoboyce przez przywołanie / iest
 wedle prawa / zwaŝczá gdy ten kto kóg zamordu-
 ie / zámwždy sie práwá chroni / y ná obliczny pozew
 go niedostanie. Z którego porzadku powołania y
 ten niemáły pożytek przychodzi w pospolstwie / iż
 drudzy pilnie przyslucháiac takiego ogromnego po-
 wołania / zá boiázniá beda sie tym czuyniey wystrze-
 gáć pianaŝtwa / totroŝtwa / przymowek / roŝterkow /
 zwad / y innych wiele przyczyn / przez ktore do me-
 żoboyŝtwa wieleŝroc łatwie sie dzoga podáie. Ode-
 runt enim peccare mali formidine poenæ. A w tym
 sie poŝoy pospolity mnoży. Ponieważ teź iedná y
 on meżoboycá ktory sie kryie ábo zbieży / iuż przez
 zbieżenie ŝwoie niemáły dáł znáć do tego / że iest o-
 nego meżoboyŝtwa winien / ábo iáká przyczynę do
 niego dáł / gdy sie iuż chroni Sadu / watpiac o ŝwey
 ŝpráwiedliwoŝci. Et Reipub: maximè interest, nè
 icelera mancant impunita. Którym znákiem zbie-
 żenia / Pan Bog ieszcze od ŝtworzenia ŝwiátá / wŝy-
 tkie meżoboyce pod persona Kaynowa náznáczył /
 mowiac: Przektety iestes ná ŝwiecie / ziemiá sie o-
 tworzylá / y przyielá krew Brátá twego z rak two-
 ich / kiedy bedzieŝ ŝpráwował ziemie / nie da tobie

Dożytek tak-
 iego Po-
 wołania.

Gene: 4.

Owocow swoich / będzieś sie błąkał / y będzieś wóćiekał. A tak gdy sie meżoboycą kryie / ábo zbieży / á zbieżenie y tulanie / znać iest meżoboystwa: słusnie go iuż iakoby zá winnego / tak przez przywołanie pozycwáia y powolycwáia. Gdyż też to powołanie nic mu škodzić nie może / iesli máiac List Gleytowy / ábo sobie od Sedziego ziednawšy poćoy poćopolity / okaże potym niewinność swoje / y vspráwiedliwi sie każdemu wedle práwá / ktobykolwiek nań o to meżoboystwo foldrował. Abowiem też w powołaniu pod tym oblikiem stázuia. Dáiemy go w moc nieprzyiacielomiego / y poniżamy go poći ku práwu swemu nie przyydzie. Przeto też opisány iest porzadek / iako sie kto ma od powołania wyzwolic / iesli będzie niesłusnie powołány. Abowiem sie to tráfia / iż y Powód częsem niesłusnie kogo winuie / y świadctowie niespráwiedliwie świadczá. Spec: Sax: lib. 2. art. 4. Iure Munic: art: 113.

*Powolány, ktorym porządkiem przychodzi ku
Práwu swemu.*

Powolány / tym porządkiem przychodzi ku Práwu swoiemu. Ziednawšy sobie Gleyt / ábo poćopolity poćoy od Sedziego / áby bezpiecznie krom wszelkiegć przenágábánia niewinność swoje okazać: stánie przed żágáionym Sadem / y będzie sie opoćwiádać /

wiadał / iż tu iawnie przed Sadem gotow sie v-
sprawiedliwić / y niewinność swoje wkażać / nie tyl-
ko temu kto go dał o to N. mordowanie powołać /
ale y każdemu ktobykolwiek go o to N. Meżoboy-
stwo winował. A tak naprzod okaże list Gleyto-
wy / iesli go ma / okaże też powołanie : bedzie po-
tym żadał slugi z Drzedu ku przywołaniu onego
kto go dał powołać / iesli go na pozew obliczny nie
może mieć / y wśytekich innych da przywoływać /
ktorzyby nań chcieli foldrować. Sluga tedy sado-
wnym wyrokiem przydany / przywoła go na onym
mieyscu gdzie sie zamordowanie estalo / opowia-
dając to głosem / iż ten N. ktory był powołany / stoi
przed Sadem / gotow sie vsprawiedliwić każde-
mu / ktobykolwiek chciał przeciw niemu czynić / o
zamordowanie nieboſzczyka N. Obwoła też y
Gleyt iego: potym sie wroci do Sadu ku zeznaniu
onego przywołania. Uczyni tak sluga z Drzedu
przydany drugi raz w posrzod drogi / uczyni trzeci
raz gdzie ciało stalo / y czwarty raz v Sadu. A ten
ktory sie sprawuie / bedzie sie opowiadał przed Sa-
dem przez cała godzinę / iż sie gotow każdemu vspra-
wiedliwić. A gdy żaden przeciw niemu foldrować
nie bedzie / przedsie v sadu wkaże niewinność swoje
przysięga albo innemi dowody / z ktorymi sie był na-
gotował. Nád to / rekoienstwo postawi osiadle

Speculo
Saxon: li-
bro 3. ar-
tic: 17.

ludzie/ tym sposobem/ iesliby sie kto przeciwniemi
ozwał o toż Niezoboystwo/ ná trzech sadzích po
tym blisko bedacych / aby był gotow odpowiadać
wedle Práwá/ iáko nápisano lure Munic: artic: 113.
Potym Przysiężnicy powstána z Woytem/ y każdy
podniozby dwa pálcá prawey reki wzgore/ iáko ná-
pisano táńże: Quòd iudex cum verbis & digitis e-
undem absoluet, ták powołánego przywroca ku
práwu swemu/ y podwyżsá Práwo iego/ inowiac
trzykróć zá Woytem słowá powołániu przeciwnie.
Gdyż tu ten N. stána wszy przed sadem: okazał we-
dle práwá niewinność swoje / chcąc sie każdemu
spráwić o zámordowánego N. ktorego przyiáciele
przywołáni/ po pierwsze/ po wtore/ po trzecie / po
czwarte mimo práwo / áni przez sie/ áni przez mo-
cnego człowieka nie stáneli. Przeto tego N. przy-
wracamy ku práwu swemu/ y powyzsamy Prá-
wo iego/ bierzemy go z rák nieprzyiációł iego/ y dá-
iemy go przyiácielom iego.

Potym ná bliskich trzech sadzích / ktore bywá-
ia przez dwie Niedzieli/ zá Rekoienstwem wyższey
námiennionym/ będzie sie oświádczał iáwnie/ iż o to
Niezoboystwo ktobykolwiek go winował/ gotow
każdemu odpowiadać/ y każdemu sie vspráwiedli-
wić/ y będzie sobie dáwał ták owe oświádczenie zá-
pisowác. A gdy sie żaden ná tych trzech sadzích

przeciwni

przeciw niemu nie ożowie/ tām iuż ma być wolny
skazan przez sądowy wyrok/ zupełnie/ dostatecz-
nie/ wolny od wszelakiego nagabania/ ták dobry/
y w teyże poczciwości/ iáko pierwey był przed po-
wołaniem.

Inna drogá ku wyzwoleniu z powołania.

Powołany kto będzie / á chce by to poczciwość
iego nie škodziło / dwoiá drogá iest ku temu.
Pierwszą/ ziednać sie przez Przyiaciela swęg z temi/
ktorzyby nań mieli soldrować. Druga/ być wo-
len z strony sadu. A tu ták postąpi/ pozowie stro-
ne soldruiącą / ktora náto ma być pierwey vmo-
wiona y ziednana/ áby nie stánelá: á gdy pozwá-
ny nie stánie/ tedy od oney spráwy iuż wpada/ á po-
wołany z strony Sedziego bywa wolen: pozwány
tylko Sedziemui wine przepada/ ktora powołany
rad zań zápláci. O tym Berzey czytay Specu: Saxo:
lib: 3. art: 18. Glossæ.

*Trwáiacy w powołaniu Rok y Šeść Niedziel
co ćierpi.*

Wpowołaniu/ktoby Rok y Šeść Niedziel trwał/
Imienie ieg ná Krolá ábo ná dziedzicznęg Pá-
ná przychodzi / á sam iuż y wolności / y práwo / y
poczciwość/ y gárdło tráci. Spec: Sax: lib: 1. art: 38. lu-
re Mun: art: 5. art: 68. & 71. Jesli przeciw niemu po-

tym práwie będzie postapiono / gdy powoú ná to instiguie / ábo sedzia / wyzszemu sedziemu ná Instygácyá strony to powołanie oznaymi. Spec. Sax. lib. I. art. 71. Wszakże też to bywa ná łásce zwierzchniego Pána / iże powołány po czásie námienionym / może być przywroceny ku práwu swoiemu / y wyzwolic sie od onego powołania. Spec. Saxon. lib. 3. art. 17. in Glosa. Ale to iuż pocztimóści iego będzie štódziło / przez to / iż ono powołanie ták długo cierpiał / á nie wyzwolit sie z niego: bo tym vłazzał wzgárde przeciw Krolowi / ábo swemu Sedziemu zwierzchniemu / iż ták długo w tym leżał / tylko w zdrowiu swoim iuż będzie bepieczen. Speculo Saxonum libro I. articulo 38.

Dziedzicy powołanego, iáko Imienia dochodza, iесли będzie wzięto ná Krolá.

Powołanego Imienie / iesliby ná Krolá bylo wzięte / Dziedzicy powołanego ták go doysdż moga / gdy póki Kół y šest Niedziel nie wynidzie przysiega v Krolá iże oni oycowstiego vczynku / áni ráda / áni żadná inna pomocá / nie sa winni. A iesliby tego Kół y šest Niedziel vczynić omieštáli / dziedzictwo tráca: wyiawšy by sie słušna iáka przy czyná záložyli / dla ktorey tego ták długo cierpieli:

ktorey

ktorey przyczyny powinni też dowiesdż. Napisano Spec: Sax: lib: 1. art: 38.

Powołanemu żaden nie powinien ná Sadzie odpowiadać/ábo sie vspráwiedliwiać ná żadne żá: toby: ále powołány káżdemu sie vspráwiedliwić powinien. Spec. Sax. lib. 3. art. 16. Iure Mun. art. 4.

O zawieszonych Dni od Praw, ktore zowá Ferie.

Dni w ktore żadne Sady nie idá / są troiákie. Naprzód / Swiętá ku chwale Bożey od Kościółá wstáwione. Drugie / ktore bywáia z rostká zánia Krolewskiego / ábo ktorego zwierzchniego Páná / ku pospolitemu rádownániu: to iest / gdy sie Krolowi Syn národzi / gdy Žone poymie / gdy go Koronuiá / ábo gdy nád Nieprzyiacielem zwycieſtwo utrzyma. Trzecie / ktore bywáia wstáwione czáſu žniwá / áby káždy przez żadnego przeſkó: dzenia / ródzay ktory mu Pan Bog dáł / zpo: lá spráwił / áby sobie z láta gotowál / czego by žimie pożywál. Wſákž y tego czáſu / ſtrony ktore nie odwłoczna spráwiedliwość chca mieć / mogą sie ſá: dzić z ſpolnego zezwolenia.

Feria.

Te dni wſytkie wyſſey opifáne / od praw wol: ne / dla tego ſá wſtáwione / áby ludžie od kłopotow Práwnych sobie ſpoczyneli / á ku potrzebom du:

Źnym / ku rzytkom też cielesnym / iako ku roboćie /
y nabywaniu sie majątności skłonili.

Wszakże gdzieby była pilna potrzeba / iako są
Testamenty / y inſze chorych ludzi ſprawy y potrze-
by / ſwieże złoczynſtwa: tedy na takowe dni od-
praw zawieſzone / Sedzia nie ma mieć żadnego ba-
czenia / ale y w dzień ſwiety na ſad ma być gotow.
Abowiem w uczynkach miłoſiernych / y w potrze-
bach wielkich / nie ma być ta różnoſć dni chowa-
na. A gdzieby iaka ſadowa ſprawa / kromia po-
trzeby wyſzey naminienioney w te dni zawie-
ſzone była / ta nic nie waży / ani ſkaza-
nie / ieſliby iakie zaſzło. Spec. Sax.
lib. 2. art. 10.

Poradku

SĄDOW MIEYSKICH CZĘŚC TRZECIA.

O Postępku Sądowym / á Naprzod: O Pozwie.

Pozwie / áczem w Wtorey Części
nieco dotknął / przy obronie powo-
łania zbiegłego meżoboyca : ále iż
Pozew wszelkiego Sądowego
postępku iest gruntem / á ná slu-
żnym pozывaniu wiele zależy.
Zdało sie zá rzecz potrzebna / ábym tu przed Po-
stępkem Sądowym o Pozwie nieco szerzey przy-
pisał / co iest Pozew / y iáko w każdym Prawie
iest rozmaity Pozew / y co w Pozwie nawiecey
trzeba baczyć.

Pozew tedy / iest wezwanie osoby wedle Pra-
wa /

Opisanie
Pozwu.

wą/ przez przysiężłego Sluge Mieyskiego/ przed o-
bliczność Sedziego.

O różności Pozwów.

Citatio
verbalis.

Pozew/ wczeni w Prawie opisuia być pięćiora-
ki. Naprzód wstny ábo słowny/ kiedy Sedzia
rozkazuje słudze swemu Przedowemu/ áby stro-
nie náznáczyl czas (ktory zowa Kckiem) stánąc
przed sie náprzeciw komu.

Citatio li-
teralis.

Drugi jest listowny/ gdy Sedzia Peruczy slu-
dze/ áby pozew nápisany stronie oddał. Taki Po-
zew ná ludzi ná mieyscu miešťájące nie jest z potrze-
by: ábowiem to jest ná woli Sedziego/ kázác po-
zwác żywym głosem/ ábo pismem/ okrem pew-
nych przypadków/ wktorych Listowny pozew jest
potrzebny/ zwłászczá gdy iáka jest osoba zacna/ cho-
ćia też tuteczna. Jáko na niektórych mieyscach dla
wzciwości/ wedle Przywileiów/ ábo Wielkie-
rzów/ ábo też zwyczajów dawnego/ Káyce/ Ludzie
Kycerskiego Stanu/ ktorzy pod Mieyską władzą
Janienie máia/ Listownym pozwem pod Pieczęcią
Woytowską/ przez Sluge Mieyskiego/ tak bywáia
pozwáni. Nobilis vel Famate N. dignemini coram
Iudicio nostro Ciuili N. quod feria N. ante meridi-
em celebrabitur, comparere: ad instantiam Famati
N. Datum N. Anno N. Die N. Sub Sigillo Aduo-
cati Ciuilis, Ciuitatis N.

Jeáliby

Jesliby też ná ten czas strony / która ma być po-
zwána / nie było w Mieście / ábo w tym Powie-
cie / ábo w Krolestwie : tedy Woyt daie Woźne-
mu Diemskiemu przysięglemu / moc ku pozrywaniu
takowym Listowym Pozwem / ábo innym / iáko
tedy zwyczaj y potrzeba niesie.

S. G. Woyt przysięgly Miastá N. oznaymuie
tym to pisaniem każdemu / komu to przynależy wie-
dziec : Iże ná żądanie tego N. dalem y dawam zu-
pełna moc N. Woźnemu Diemskiemu przysięgle-
mu / włádycielowi Listu tego / áby on ná miejscu słu-
mego Wzredowego pozwał oblicznie Szlachetne-
go N. náprzeciw wyższej námienionemu N. który
nań chce żáłować przed Sadem naszym Mieyskim /
o dług N. ábo o Dziedzictwo N. tu pod naszym
Práwem Mieyskim leżace / áby stánał przez sie / ábo
przez swego mocnego człowieka / przed Sadem ná-
szym / który będzie w ten dzień N. po Swietym N.
bliski przed Południem / ná miejscu zwykłym Sa-
dowym. Aby ná żáłobe iego wedle Práwa nasze-
go odpowiadał : o tym wiedzac / gdzieby nie stá-
nał / iże przeciw iemu będzie postapiono / co iest we-
dle Práwa. Ná ktorey rzeczy lepsza wiára y swiá-
dectwo / Pieczęć Wzredu mego iest przyćisniona.
Dat. N. Anno N. Die N.

Trzeci Pozew bywa ná kształt Mándatu Se-

N

dziego /

Citatio
per Edi-
ctum.

dziego/ktory Pozew wyczeni w Prawie per Edictum
zowa: á bywa ná ten czas/ kiedy kto nie może być
pozwany/ áni obliżnie/ áni Listownym Pozwem/
kiedy sie kto kryie/mieśkánia swego nie ma/ ábo kie-
dy miejsce ná ktorym przemieśkawa iest niebespie-
czne/ kiedy też sa Adwersarze nieznáomi/ ábo per-
soná zbiegła. Ná takiego Pozew ná kżalt Mán-
datu nápisány/ z wyrażeniem Roku ná dzień dwu-
dziesty ábo trzydziesty wedle woley Sedziego/ ma
być przybit przy obliczności dwu ábo trzech świad-
ków/ná Katuszu ábo ná drzewiach onego/ktory ma
być pozwany/ iesli dom ma/ ábo ná Branie/ ábo ná
iákim innym miejscu/ z ktorego by to ku wiadomo-
ści strony rychley przysdz mogło. Taki Pozew iáko
dlugo ma stać przybity/ ná woley iest Sedziego: á
desyc ná tym/ kiedy slugá przysie- ly zezna/ iże go
przybit ná tym á ná tym miejscu/ choc nie zezna
iáko dlugo przybity trwał.

Citatio
per procla-
ma.

Czwarty Pozew bywa przez przywołanie/ co-
wyczeni w Prawie zowa per proclama, kiedy Pod-
woyski wielkim á wyrozumnym glossem ná Ryńku
ábo ná Dlicy przywoływa łogo/áby do Sadu stá-
nał. A taki Pozew może być zá tymiż przyezyna-
mi/ zá ktoremi Pozew bywa per Edictum. Też w
ten czas kiedy kto dziedzictwo zmarłego przyiacie-
lá przyiete/ zaś dia długow wielkich/ tak spełná iá-

ko przy-

to przyiał puścić chce: tam Creditorowie / iże ich
pospolicie wiele bywa táiemnych / máia być takim
przymołaniem pozwáni z námieniem Roku we
trzy Miesiące. Kiedy też máia tego w wiezować
w Imienie sierotki / ktory lat y obrony żadney nie-
ma / y przyiaciele iego sa nieznáiami: tam máia
być wszyscy ieg krewni przymołaniem przypożwa-
ni / áby stáneli ku obronie sieroty / iesliby sie one-
mu w wiązaniu czym przeciwić mogli. Ale te rze-
czy z strony sierot zależa ná opátrznosci Rádzie-
ckiej / ktorzy sa supremi omnium orphanorú tutores.

Piaty Pozew iest / kiedy persone inuia: taki
Pozew z wiadomościá z dozwoleń Sedzieg
w ten czas bywa / kiedy kto iest nieosiádly / niepo-
słusny / ábo dłużnik w zbieżeniu podeyżrzány / á w
placacy niepewny. O czym Sedzia ma mieć dostá-
teczna sprawe. A to sie rozumie w sprawách ktore
nie nárušáia rzeczywości / co zowa in Ciuilibus.
Ale w sprawách o zloczynstwo / ktore zowa Crimi-
nales, Sedzia nie ogladáiac sie ná przyczyny ná-
mienione / záwždy persone ma rostkázac wziac do
wiezienia.

W Listownym Pozwie co trzeba baczyc.

I Istownego Pozwu / te sa okolicznosci grun-
towne / ktore trzeba Powodowi pilnie baczyc /
aby ná Pozwie byly wyrażone. Imie y przezwisko

Citatio
personalis,
sive realis.

onego kogo pozymaia / przeciw komu / o co / gdzie /
na który dzień. A iżby przez sie albo przez własnego
Prokuratora / albo mocnego człowieka stanął.

W każdym Pozwie co napotrzebniętego baczyc.

W Każdym Pozwie trzy są rzeczy które napo-
trzebnię mąia być obaczane. Jedną z strony
Sedziego / a druga z strony slugi Drzedowego.
Z strony Sedziego / aby pozymanie bylo za dozwo-
leniem iego. Wszakże to na wiele mieyscach wedle
pospolitego zwyczaiu / w Nieyskich Sprawach
chowaiu / iże przysiegli studzy / ktorym wiara bywa
dana / moga pozymać na żądanie tylko strony / krom
dozwolenia Sedziego. Z strony slugi dwie rzeczy:
Jedną / aby pozwał: Druga / aby Pozwanie za w-
żdy v Ksiąg zeznał. Abowiem Contumacya po-
zwanego / nie może sie innym obyczaiem słusna o-
kazać / iedno z takiego wyznania zapisanego w księ-
gach. A ztądże też iesli Sedzia skazuje co przeciw
nieposłusznemu / za nieposłuszeństwem iego / pier-
wey niżliby sluga Pozew zeznał / tedy y skazanie
ono / y wśytek postepok nic nie waży / iesli pierwey
nie będzie zeznania Pozwu slugi przysieglego. Kto-
re zeznanie może być przed samym tylko Pisarzem
w niebytności Sedziego. A tak te dwie rzeczy z
strony slugi / w każdym Pozwie są tak potrzebne /

iż y sta-

iż y skazanie/ y postepęć/ y przezyski bez nich bywają
iż nićzemne: wyiawşy/ by strony bez pozwu do
browolnie sie Sedziemu na rozsadeć dąły.

Obyczaj pozowania.

I Esli kto kogo pozwać chce/ potrzebą iest/ aby
ten obyczaj zachował. Naprzod/ ma iść do
Sedziego żadać aby slugi dożyczył na pozwanie
swego winowayce: a Sedzia ma spytać/ o co
by go miał pozwać: on powie/ o dług/ albo o
ktora inna krzywdę. Sedzia potym obaczywszy
persone/ ktora ma być pozwana/ iesli iest pod wła-
dzą iego/ dopuści mu pozwu przez sluge Urzedo-
wego. A iesliby sie strony zątym zgodziły/ mają
przysdż do Sedziego/ y podziękować/ opowiadając
zgode: bo gdy tak uczynią/ iuż Sedziemu za-
dneć winy nie przepada. Iure Municipali articu-
lo 47. Glos.

Czas pozowania.

Pozowanie/ ma być miedzy wschodem a za-
chodem słońca/ w domu tego ktory ma być po-
zwan/ albo na iakim miejscu slusnym: nie w dzień
świety/ nie w nocy/ nie w Kościele/ nie na Cmin-
tarzu/ nie na Krolewskim pałacu/ nie na weselu/
nie w łazni/ nie w domu nierządnyim.

Pozwanego winá gdy do Sadu nie stánie.

Pozwany gdyby do Sadu nie stánał/wine Se-
dziemu przepada / pięć groszy y łelag / ábo iáko
kiedy Vchwałá pospolita niesie / Spec: Saxon: lib: 3.
artic: 6. Ktę odpowiedzi nie bywa przypuszczon/
aż te winy y náklady stronie Powodney odłoży/
wedle ráchunku Sedziego ábo Pisárskiego. Spe-
culo Saxonum libro 1. articulo 67.

Nieposłuszeństwo pozwanego rozmaíte.

Nieposłuszeństwo pozwanego / nie tylko sie w
ten czas rozumie / kiedy pozwany do Práwá
nie stánie / ále y w ten czas / gdy stánałszy nie opo-
wiáda sie: áni ná žalobe odpowiáda. Kiedy też
odstąpi od Sadu/bez dozwoleńia. Kiedy sie kryje
aby go nie pozwano. Kiedy wedle skazánia Se-
dziego stronie nie uczyni dosyć.

Karania nieposłusznego.

Karania pozwanego / zá rozmaíte nieposłuszeń-
stwa / te sa w práwie opisáne. Winy Se-
dziemu odpráwienie. Nákladom Powodowi odo-
łożenie. Wedle przysystow fántowanie. W
Imienie w wiązanie. Z ziemie
wyzwolanie.

Postępek Prawa przeciw po- zwanemu, gdy do Sądu nie stawia.

Iesliby pozwany na pierwszym Koście do
Sądu nie stanął: Powód przypowiadając
sie nań przed Sądem pości Prawo siedzi:
wstanie przeciw iemu pierwszy Sądowy
Kości / na którym da zapisać Contumacya / to jest /
nieposłuszeństwo pozwanego / z namienieniem dłu-
gu albo innej rzeczy / o którejby nań żałował / gdyby
stanął / y koszt oney rzeczy / z wyznaniem też sługi
przysięgłego Drzedowego / iż go pozwał oblicznie.
Potym Powód da go pozwać ku wtoremu bliskie-
mu Sądowi / a iesliby nie stanął / tedy tymże spo-
sobem Powód wstanie Kości przeciw iemu / y da za-
pisać Contumacya iego o rzecz w pierwszej Con-
tumacyey namienioną / z wyznaniem też sługi Drze-
dowego / iż go pozwał. Tymże obydzaiem trzeci raz
ma uczynić. Speculo Saxonum libro 1. articulo 67.

Jest na niektórych miejscach zwyczaj za pra-
wo wzięty / iż gdy kto raz będzie oblicznie pozwan /
nie trzeba go drugi raz y trzeci oblicznie pozywać /
tylko w mieżkaniu iego przed czeładzia to opowie-
dzieć przez służy Drzedowego / aby do prawa sta-
nął. A słusznie to bywa: abowiem z tego dłużnik a

raz obli-

Opowiada
nia miasto
pozywania
słuszne.

raz oblicznie pozwánego/ ná drugi y trzeci obliczny
 pozew moglby nigdy nie wyšpiegować/ gdyby sie
 iuż chronil vchodzac ná sie przezyskow ábo przewo-
 du práwá/ wedle troiákiego pozwánia oblicznego.
 Acz niektorzy przeciw tákiemu opowiadaniu mo-
 wia y pisa: ále nie máia zbytnie o co vétažác / po-
 niemáž iednáť káždy wedle práwá vselkiego / po-
 winien do Sedžiego ná iedno wezwánie ábo ro-
 skázanie stánac. A iesli sie kto sádži ná práwie písá-
 nym/ iž reus ma byc ter citatus, powiádaiac / ižby
 nie bylo w práwie písánym nigdzie denunciatus:
 niechay ten wezrzy w Gloze Specu: Saxon: lib: 2.
 articulo 14. tám obaczy iž sie ná tym bárzo myli.

Jesliby tedy pozwány trzeci raz nie stánal / po-
 tym ná žádanie powodu / po czytaniu z Ksiąg tá-
 kiego troygá iego nieposlušénstvá/ Sedžia go ska-
 že ná vpad: záchowawšy mu ieszcze poczwarte w-
 niesienie pomocney rzeczy/ to iest / przyczyny slu-
 šney dla ktorey nie stánal kiedy go pozrywano: co
 zowa Legale Impedimentum. ktorey przyczyny/ie-
 sli nie wniešie ná bliski Sad we dwu Niedzielách:
 tedy Powod da to sobie zápisác. Potym ná innym
 Sadzie ná žádanie ieg gdy sie tak iuż z Ksiąg oka-
 že/ iže pozwány pomocney rzeczy/ iáko mu bylo zá-
 chowano nie wniost: tákowego Sedžia skaže ná
 sántowanie / to iest/ áby iuż pozwány w tym dlu-

Pomocne
 rzeczy.

Sántowá-
 nie.

gu o który tak iest przezyſtan / byl ſántowan y cia-
zan przez Sługi Drzedowe. A gdzieby ſántu nie
wydał / to iest / iakiey rzeczy / ktoraby dług przezy-
ſtany ważyła / y oſiadłoſci by nie wkażał / aby był
do Drzedu wzięt / y zachowan tak długo / ażby Po-
wodowi w przezyſtanyim długu doſyc uczynił. Spe.
Saxonum libro 3. articulo 39.

Taki Przewod Práva / gdy iuż ná kogo wyni-
dzie / Sedzia ná żądanie Powodu obaczymyſy iesli
Przezyſtki dobre / będzie winien Powodowi ſprá-
wiedliwość uczynić z Pozwáneg / wziawſzy z nie-
go winy: zá każde niepoſłuſeństwo po pięci groſzy
y po ſelagu / ábo iáko iest tedy obyczay / wedle po-
ſpolitey uchwały. Spec. Sax. lib. 3. art. 39.

Jesliby ſtargá była trzykroć o Imienie ſtoiace /
á pozwány nie ſtanałby / tedy Powodowi ma być
przysadzono w wiażanie w iego Imienie / ktore
Powod będzie trzymał rok y ſeść niedziel: á nie ma
być z niego ruſzon / áżeby był Práwem o to poćia-
gnion / choćby ie teſz zá nieſłuſznym obżałowaniem
poſiadł. Potym Dłuſznik przez on czas może ode-
przeć właſnoſć ſwoie y otrzymać: záplaciwſy Po-
wodowi dług y náklady Práva. Spe. Sa. li. 1. ar. 70.

Alle iesliby była taka žaloba / ktoraby ſiemiála
ſciągać ná gárdło porwanego: tam Pozwany nie
ma być z ſámego nie ſtawania oſadzon / áżeby ſie

Zatrzymá-
nie.

Exekucya z
przezyſtów
różna weſ-
dle róſnych
żałob.

woczynku swoim albo wyznał/ albo słusznym dowodem był pośonan. Ażtażde też chociaby ślodzięć ną łogo zeznawał złoczyństwo / y śmierciaby to swoia potwierdzał: tedy ten ną łogo zeznawa / blizby sie odwiesdż przysięga: wyiawby by iakie inne znaki były do tego. Spec. Sax. lib. 3. art. 39.

O Pomocney rzeczy w Prawie,

co zovvą Legale Impedimentum.

LEGALÉ Impedimentum, w Prawie zovvą / słuszną iaką przyczynę / która sie pozwany może wymowić / przecz ną Roku nąznaczonym nie stanał / albo sadownemu skazaniu dosyć nie uczynił. Te przyczyny sa pospolicie cztery w Prawie opisane. 1. Niemoc tak ciężka / prze którą do Prawa przysdż nie mogli. 2. Wiezienie. 3. Pielgrzymowanie / iesliby nie był przedtym zapozwany. 4. Wyprawa Woenna. W tych przyczynach y inne sie słusne zamyślenia / prze które pozwany stanać nie może: iako iest wyplanie wod gdy przebyć nie może: albo gdy łonia straci / albo ną łupiectwie w innych ziemiach bedzie.

Jesliżeby tedy która z takich przyczyn zaśła: iuż pozwany ną tym nic nie bedzie škodował / gdy nie stanie: a taka przyczyna ną bliski Sad / po chorobie

swoiey /

Rzeczy po-
mocne:

swoiey / ábo po wyščciu z więzienia / ábo po Pielgrzymowaniu / ábo po odprawie Woienney / przy pozawoſy stronie oznaymi / y wedle Práva (Jeſli Powod powieſci iego wiary nie da) Przyſięga oney Przyczyny potwierdzi. A gđzieby przekáże ſwoie przez Poſtá oznaymił / tedy y Poſel powieſci ſwey powinien przyſięga poprąwić / bedzieli Powod po nim tego žádal / áby przyſięgl / iáko iego Pan ták bárzo chor ieſt / iż do Sadu przyſdź nie mo że. Albowiem to ná woli iego ieſt / komu w tym wiary niechce dáć : ieſli Poſtowi / zárązem odda przyſięge : á ieſli pozwanemu / tedy času wyſſzey námiennionego / poſt ceſſationem cauſae ad primum ludiciale terminum : to ieſt / ná bliſti Sad po wſtániu oney przyczyny / ktora mu ná przekázie byłą / iż do Sadu ná czas wedle pozwu náznáczony nie ſtánał / á to przypozywawſy ſtrone. Spec. Sax. lib. 2. art. 7. lure Mun. art. 47. A ieſliby ſtrony powo dney / ktora ná nim Práwo przewodziła / nie mogli doſtáć ná pozwanie / ku wniesieniu rzeczy pomo cney. To ſługá Woytowſki ma v Kſiag zeznáć / á zeznánie iego ma być zápiſane / áby to było Drze dowi iáwno.

O Fántowaniu.

Sunt/ iest rzecz ktora sie dłużnik wierzyteli
w swemu w dlugu broni/ gdy czym innym
płacić nie ma. A zowa go też zakładem.

Studzy Przedowi/ żadnego dłużniká
fántować ani ciążać nie máia/ áże prawem przeży-
skane/ o yskazanego ná fántowanie/ z wiadomo-
ścią áz dozwoleńiem Sedziego. Speculo Saxonum
libro 1. articulo 53. Et libro 3. articulo 56.

*Sposob dochodzenia dlugu ná przezyskány
dłużniku.*

I Sciec/ ábo Wierzyciel/ ktorego Látinnicy Cre-
ditor zowa/ dlugu swego dochodzić ma przod-
kiem ná ruchomych rzeczách dłużnikowych/ potym
ná stojącym Imieniu iego. Agdzieby Imienia sto-
iacego y ruchomego nie bylo / tedy ná personie dłu-
żniká / ktory ma być przez Wzrad tak dlugo zácho-
wan / áż Powodowi w dlugu wedle przysystow
dosyć uczyni/ ábo go Powód wolno pusti. Iure
Municipali articulo 27. Može też Isiec dłużniká
swego ná iáká robote iesli chce przyiac/ á coby záro-
bil/ to iemu ná dlug ma wyrażic. Spec: Saxo: lib: 3.
artic: 39. A iesliby dłużnik iákíe rzeczy podle miásto
zapłaty dawal/ á Powódby rozumiał o nim/ izby
co lepszego miał: može dłużniká ná to przywieść/
áby przysiagi/ iákó nie ma srebra/ złota/ gotowych

pieniez

pieniedzy / ábo innego lepszego Fántu / ktorymby
dlug mogli zapłacić.

Czas odkupienia Fántu.

Dłużnik gdy sie Istcowi Fántem broni w dlu-
gu: ma czas z Prává Beść niedziel ku odku-
piu Fántu swęg: á iesli go w Beść niedziel nie odku-
pi: iuż Isiec (gdy dłużnikowi wedle Prává bedzie
odpowiadał v sadu trzykroć w onych Beść niedzie-
lách / záwždy we dwu niedziel / po sobie idacych /
aby Fánt wykupit / ábo dług-plácił) może taki Fánt
przedác pod świadomem dobrych ludzi / wedle o-
śácowánia tych ktorzy sie ná tym znáia. A gdzieby
on Fánt wynosił sie kóstem nad dług / ostáték dłu-
żnikowi ma wrócić. A iesliby też Fántu ku opláce-
niu dlugu nie sstawáło: Isćiec ostáték ná personie
ma szukać. Czego wšytkiego powód ma sie v Sa-
du domowić / áby mu to było nákazano przez Sa-
downy wyrok. Spec: Sax: lib: 1. art: 70. Wšák-
że iesli Pozwany dopuści Istcowi Fánt / ktorym
sie iemu w pláceniu dlugu broni / przedác: może
Beści niedziel ku przedáníu nie czekać.

*Fántu Isćiec dłużnikowi nie pláci, gdy mu
z przygody zginie.*

Fántu przyietego od dłużniká kto dobrze strzeże /
tak pilnie iáko swey wlasney rzeczy / á potymby

mu go ukrądziono/ábo mu iáko z przygody zginat:
iúż go płácić nie powinien/ áni dziedzicy iego: gdy
tego dowiedzie Przysiega / iż mu go ukrądziono/
ábo mu zginat / y strzegł go ták pilno iáko swego
własnego. A to przez te przyczyny: iż Śánt dla po-
żytku obudwu stron bywa: bo go Dlužnik dáie áby
mu pieniedzy wierzono/ á Jsciec go też bierze/ áby
w swoim długu był pewien y bezpieczen. Speculo
Saxonum lib. 2. artic: 60.

Kto komu swey rzeczy pożycz / á tenby zaś so-
bie pożyczona innemu zastáwil: Tedy ten czyiá iest/
nie v innego iey ma szukać / iedno v tego komu iey
zwierzył: wyiawşy by mu one rzecz ukrądziono/
tedy sie iey może iac v tego iá zastánie. Speculo Sa-
xonum libro & articulo eodem.

Wierzyciel/Śánt winien Dlužnikowi táki wro-
cić / iáki od niego przyial / nie nákážony/ ábo koszt
iego zaplácić. Spec. Sax. lib. 3. art. 5.

Kon ábo inne zwierze w Śáncie dáne / iesliby
zdechło/ tedy ten kto ie przyial/ nie bedzie go winien
płácić/ iesli tego iáko práwo niesie dowiedzie/ iż sie
to bez winy iego / y bez żadnego oszukánia stáło.
Wszakże summe w ktorey ono zwierze zastáwne
miał/ tráci: wyiawşyby inna vmowa okóło tego
z Dlužnikiem miał. Speculo Saxonum libro & ar-
ticulo eodem.

Czas ku zapłacie Długow.

Dłużnik / ktory zezna dług: zapłata bywa ską-
 zowana. Naprzod / do dwu niedziel: a iesli
 we dwu niedzielach nie uczyni dosyc / tedy do tego
 dnia: potym do trzeciego dnia: potym do dwu
 dniu: náostatek do słońca zachodu. A ilekroć ska-
 zaniu Sadowemu dosyc nie uczyni / tylekroć Se-
 dziemu zwykła wine przepada. A gdzieby y Se-
 dziemu winy / y długu wierzytelowi swojemu zá-
 sántowaniem nie odprawił / ani by osiádkości / ani
 Rekoymi miał: iuz kedykolwiek może być poiman.
 Iure Mun: art: 93. Wszakże to pocziwosci iego nic
 nie będzie škodziło / gdy zá niedostatkem rekoiem-
 stwa będzie do więzienia wziet. Iure Mun: art: 27.

Dług rozmaitym sie obyczaiem rozumie.

Dłużnikiem kto bywa / z wiela obyczaiow. Na-
 przod: gdy v kogo co pożyczzy: gdy zá kogo re-
 czy: gdy co kupi: gdy obieca zá kogo dług plácić.
 Abowiem to iest rzecz przyrodzona y rzeczwa / o-
 bietnice dobra wypelnic. Kiedy też Dłużnik da ná-
 sie Szulibryff / abo se Sadownie zápiše. Iure
 Municipali articulo eodem.

O Rekoiemstwie.

Reko-

Nekoymie są dwoiacy. Jedni/ co za tego przed Sadem recza/ ták w sprawách rzeczy/ ciwych iáko też hániebnych/ w których/ obwinionemu idzie o gárdło. Atacy nie mogą się od Rekoiemstwa wyzwolíc/ ále powinni za stronę wyreczoną tyła summe plácić/ iáko reczyli. Drugzy są: co nie przed Sadem recza: á ci iesli się Rekoiemstwa záprza/ mogą przysięga z niego wynisnąć/ gdzieby ná nie dowodu nie było. Spec: Sax: lib: 3. art: 9. Et lure Mun: art: 27. & 117.

Náuki Rekoymiom opisáne w Práwie.

Náuki Rekoymiom te są opisáne w Práwie.

Pierwsza: iże Powód/ ábo Creditor, który wierzył dłuğu: powinien pierwey szukać y winować swęg dlužniká/ iesli go może ná Pozew dostáć/ niż Rekoymiego. Fideiussor enim molestari non debet, quám diu principalis haberi poterit. A gdzieby dlužniká nie mógł dostáć/ á w Krolestwie go nie było: tedy rekoymia ma czas tu postáwieniu iego/ ósmnaście niedziel: á iesli jest w Krolestwie/ sześć niedziel. Wtora: Wierząciel ná swego dlužniká dobrá/ nie pierwey się ma targáć y winować się ich/ áżby pierwey przeciw Rekoymieniu Práwem czynił. Trzecia: Jesliby dlužnik pieniędzy obiecał á nie miałby ich/ ále ma dobrá sto-
iace

iać albo ruchome / tedy innemi dobrami ma czynić
zapłatę: a przez to bywa wolen. Czwarta: Jes-
li Rekoymiey iest wiecey / ktorzy spolna reka reczy-
li / ktorzykolwiekby z nich dług zapłacił / wszystkie in-
ne wyzwala: wśakże przeciw drugim ktorzy z nim
reczyli / zachowawszy sobie przeciw nim Akcyia/
może czynić co na ich cześć przyjdzie. Piąta: Wic-
rzyciel ktory swęg dłużniká zakład ma / nie może re-
koymigabąć / ażby im on zakład oddał. Szesta:
Jesli między Kreditem a dłużnikiem odmienilby
się Kontrakt / y odnowił krom przyzwolenia Re-
koymiego / tedy przez to odnowienie / Rekoymia od
Rekoiemstwa bywa wolen. Spec: Sax: lib. 3. artic:
9. Iure Mun: art: 31. & 117. Siódma: Po śmier-
ci Rekoymiego / brzemie Rekoiemstwa spada na
dziedzicá iego. Wśakże to Spec: Sax: lib: 1. art: 6.
in Gloss. tak miarkowano: iż się to ma rozumieć/
iesli zmarłemu Rekoymiemu były dane pieniądze w
depozyt od onego zá kogo reczył: albo iesli przeciw
zmarłemu Rekoymiemu / o takie Rekoiemstwo
czyniono.

Rekoymia przeciw temu zá ktorego reczył, może
czynić z pewnych przyczyn.

Rekoymia przeciw Dłużnikowi zá ktorego re-
czył / w te czasy może czynić o reczony dług.
Naprzod: Jesli od dawnęg czasu iest dłużen. 2. Je-

śli majątność swoje utracą. 3. Jeśli Rekoymia
skazan jest / aby płacił Kreditorowi. 4. Jeśli
na początku Rekojemstwa taka zinowa była / aby
go wyzwolił z Rekojemstwa / gdyby w nim wie-
cey niechciał być. In Sum. Ray.

O rekojemstwie w sprawach uczciwych y haniebnych
Rekojemstwo w sprawach uczciwych Mle-
skich / cięższe jest niżli w haniebnych: gdzie ko-
mu idzie o gardło: prze te przyczyny / iż w spra-
wach ktore czci nie narażają / Rekoymia musi
wszystkie brzemiona Dłużnikowe na sie przyjąć. Ale
w sprawach o gardło: zapłaciwszy Powodowi glo-
we wedle opisanja Prawa / co zowa Wargieltem:
iuz Rekoymia od wszystkiej sprawy bywa wolny:
omsem / gdzie Rekojemstwo zaydzie: iuz ona stro-
gosc Prawa nad Rekoymiem wstawa / ktora sie
nad Meżoboyca wściągac miała. Przeto tu Se-
dzia bärzo ma być ostrożny / aby przez takie Reko-
jemstwa źli ludzie karania nie vchodzili. Spec: Sax:
lib: 1. art: 65. Iure Mun: art: 31. Albowiem y złoczyń-
ce na świeżym złoczyństwie poimani / na Rekojem-
stwo nie mają być dani. Iure Mun. artic. 117.

Rekojemstwo spólney reki.

Gdy ich wiele za iednego recza spólna reka / a ie-
dne z nich pozowa: tedy pozwany musi wszy-
tek

tek dług płacić. Wszakże to tak ma być rozumiane: jeśliże towarzyś jego spolem reczacy/ albo nie zapłacili/ albo Kreditor nie może ich dostać: albo wiem/ jeśli ich może dostać/ każdy musi swoje cześć płacić. Spec. Sax. lib. 3. artic. 85. Iure Munic. art. 31.

Rekoiemstwa za Dłużnika zmarłego.

I Jeśli kto za Dłużnika obwinionego/ a jeszcze w długu nie przekonanego reczył/ a w tymby on Dłużnik umarł: tedy Rekoymia od rekoiemstwa bywa wolen/ jeśli okaże iż Dłużnik umarł. Speculo Saxonum libro 3. articulo 10.

Obrona Rekoymiego po zmarłym Dłużniku.

R Ekoymiemu/ na którego brzemiona Dłużnikowe spadają/ godzi się używać wszystkich obron Práva/ y wszystkich odmow/ odporow/ których miał używać Dłużnik/ by był nie umarł. Iure Municipali articulo 34. Glos.

Ktorzy mają Osiadłość/ nie powinni w Sprawach swych żadnego rekoiemstwa stronie stawiać. Speculo Saxonum lib: 2. articulo 5.

Rekoiemstwo ku przysiędze za zmarłego Dłużnika.

R Ekoymia który za Dłużnika reczył ku oddaniu przysięgi/ a on Dłużnik nie oddawszy przysię-

p ij

gi zmarł.

gi zmarłby / powinien iest przysięge wypelnic / ábo
 Rekoymia ábo dziedzic zmarłego Dłużnika. Ale iż
 ku zbawieniu nie iest rzecz bezpiecna przysięgac
 komu o rzeczách niewiadomych / dla tego opisány
 iest kształt przysięgi Spec. Saxon. lib. 2. articulo 11.
 iáko Rekoymia ma przysiędzá iáko Dziedzic. Re-
 koymia tak przysięze: iże ia wierze / że niebożczył tá-
 kiego dlugu Powodowi nie iest dłużen. A Dzie-
 dzicy: iz my o tym dlugu nic nie wiemy. A gdzieby
 Rekoymia dla obrażenia sumnienia swego przysię-
 gi niechciał podiac / tedy bywa skazan w onym dłu-
 gu / ktorego zásie od dziedzicow zmarłego będzie
 szukał tyle ileby przysadzono.

O Więzieniu.

Więzienie iest dwoiákie / iedno kiedy kogo
 do ciemnice wsádza / ábo w peto okowá-
 ia. Drugie / kiedy kto winowáyce swe-
 go zá suknia ábo ktorym innym obyczá-
 iem trzyma / áby mu nie vciekł. Speculo Saxonum
 libro 2. articulo 34.

Powód ktory da kogo do więzienia / powinien
 iest odpowiadac wšytkim którzybykolwiek o Wie-
 zniá mowic y wyzwolic go chcieli. Speculo Saxo-
 num libro 8. articulo eodem.

Więzien wypuśczoney z więzienia / gdy iáka v-

gode

gode z strona uczyni dobrowolnie około rzeczy o
ktora siedział: powinien one ugodę pełnić. Bo u-
goda taka moc ma iako y dekret / od ktorego nie ap-
pelluia / choćby też był nieślusny a niesprawiedli-
wy. Al gdzieby iaka ugodę za przymuśnieniem uczy-
nił / obiecuiąc pewna Summe: takiey ugody nie-
powinien trzymać / iesli przysięże iż te umowe u-
czynił za boiaźnią więzienia y za przymuśnieniem.
Promissa enim & iuramenta contra iuris ordinem
facta, tenere non oportet. Spec: Sax: lib: 3. artic: 41.

Sędziego winą gdy Wiezień ućiecze z więzienia.

Iesliby kto na czyie instygacya dan był do ka-
żni pospolitey / z pomoca prawá / na obżalowa-
nie o dług albo o iaka inna rzecz ktoraby nie mo-
dła na gárdło / a Wiezieńby z więzienia ućiekł: Se-
dzia obwiniony o to / będzie wolen gdy sam przy-
sięże iż Wiezień bez iego winy albo iakiey przyczyny
ućiekł. Ale iesliby dan był do więzienia o zloczyn-
stwo / za ktorymby więźniowi było o gárdło / tam
Sedzia przysięga nie może być wolen: Ale powi-
nien to będzie onemu / ktory go dał do więzienia /
nagrozić całym Wárgieltem / iesli Wieźniowi było
o gárdło: a iesli było o reke / tedy połowica wárgiel-
tu / a przecie przysiędz musi / iż bez winy iego Wie-
zień ućiekł / gdzieby mu strona w tym wiary nie

dała. Iure Municipali articulo 17.

Postępek Prawa przeciw stro- nie pozwáney gdy do Sadu stanie.

Iure Mu-
nicipali ar-
tic: 23.

Wowód na pierwszym Kościu pości Prawo
siedzi/ dopyta się naprzód tego przez Sa-
downy wyrok/ wedle Prawa. Spec. Sax.
li. I. art. 61. Glos. aby go iego Pryncypał za-
stąpił/ iesli by w czym wystąpił: potym przestrzegłszy
sobie oprawy/ dowody/ y główną žalobę: powi-
nien iest pozwánemu dobrowolnie ziać o co go
pozwal/ ktore dobrowolne ziaćwienie pozwány mo-
że iesli chce zarazem za główną žalobę przysięć/ y od-
powiadać albo żadać odwłoki do drugiego Sadu
przez dwie niedzieli/ ku ziednaniu sobie Rzeczniaka/
co go ma doysść wedle Prawa. A gdy wynida
dwie Niedzieli/ tedy pozwány przez się albo Proku-
ratora swego/ wdziaławszy oprawy wedle Pra-
wa/ ma słuchać głównej žaloby/ ktora strona Po-
wodna uczyniwszy także oprawy/ wyda z potrze-
bnymi dowody swymi/ potwierdzając przez nie
żalobę swoje pierwszą/ albo dobrowolne ziaćwienie
pierwej uczynione/ da stronie odporney za glo-
wną žalobę/ ktora pozwány wystyżawszy/ może
ieszcze chceli sobie wziąć do dwu Niedziel na odpo-
wiedź.

wiedz. Albowiem podług Prawa Sáskiego Niemieckiego/odwłoká stronie Pozwáney bywa dána ku odpowiedzi tylko ad bina proxima ludicia, to iest do czterech Niedziel/ná ziednáníe Prokuratorá y ná odpowiedzi. Specu. Saxon. lib. 2. articulo 2. A wedle Prawa Cesárskiego dwádzieścia dni. Przyczyná tego iest / iż Powód dosyć dlugi czas miał ku rozmyślániu ná žalobe. Tákże też trzeba pozwáney stronie czasu ku rozmyśleniu ná odpowiedzi. Quod enim licet Actori, licet & Reo. Mo-
 że też zarázem pozwány chceli od Powodu żadác Gwaru / Który iemu winien Powód po žalobie uczynić. A gdy Powód Gwar uczyni / iuż stroná odporna dálšey odwłoki mieć nie moze / ále zarázem przestrzegšy sobie dowody / świadectwá / y wszystkie rzeczy pomocne / będzie winien ná žalobe odpowiadać. A te odwłoki máia się rozumiec w sprawách wczciwych/ gdzie rzecz idzie o dług/ o Imienie/ co zowa in Ciuilibus, Ale w sprawách Kto-
 re zowa Criminales, gdzieby komu šło o gárdło/ zwlászczá in recenti facto, żadne odwłoki nie bywá-
 ia dáne / zarázem po ki práwo siedzi ná žalobe wi-
 nien odpowiadać.

☞ W KráKowie ten iest zdawnego zwyczáiu w odwłokách wzięty postepék / iże pozwány ná pier-
 wšym Roku wysłyšawšy dobrowolne ziąwienie/

bierze

Dylácyá
 podług
 zwyczáiu

Miasta
Krakowa.

Dylacya
na Prokur
ratora.

Dylacya
na zmowe.

Dylacya
po Oprá
wach.

Głowna
żałoba.

Dylacya
po gło
wney żalob
ie.

bierze sobie do dwu niedziel na Rzeczniak / co mu przez wyrok bywa dano. Potym po czytaniu z Ksiąg Sprawy / iako było dano na Rzeczniak / do drugich dwu niedziel na zmowe. Al gdy drugie dwie niedzieli wynida / Oprawy sobie czynia chiedwie stronie po czytaniu z Ksiąg oney sprawy / iako było dano na zmowe. Po Oprawach tamże zarazem Powod wedle pierwszey żaloby ktora z Ksiąg da czytać / w dobrej woli ziawi y poprawić może iesli co ma. Co wyslyszawszy pozwany / ieszcze do dwu niedziel sobie bierze na zmowe po oprawach. Al gdy te trzecie dwie niedzieli wynida / powod głowna żalobe czyni / to iest onego dobrowolnego zia wienia / ktore golemi słowy na początku uczynil / potwierdza Urzędowemi listy / świadectwy / y in szemi dowody / ktore ku swej rzeczy nalepsze może mieć. Al wyslyszawszy głowna żalobe pozwana strona / ieszcze czas do dwu niedziel otrzymawa na odpowiedz: dalsze odwloki iuz nie ida. Wszakże pozwany na każdym takim stopniu / może odpow iadać y swoierzecz skończyć iesli chce. Al dla tego Powod na każdym Terminie bywa albo ma być z swoia rzecza y z dowody gotow / aby mu strona odpowiedna Gwarem nie zaścoczyła.

Ten postepok acz tak dalece nie iest wedle Prá wa / wszakże ile bacz na wielkimi potrzebami a za
wazne.

ważnemi sprawami w wiedzion jest w obyczaj. Albowiem w Krákovie iáko w przednieyßym Mieście w Kroleſtwie Polſkim / między zacnemi osobami / y o wielkie rzeczy bywáia takie ſprawy / náktóre ſtroná obwiniona/przez taki czás ieſze ſie ledwie moſe zgotować / gdy ſobie dowody z inſzego Kroleſtwá/ Páńſtwá/ z innych miaſt/ z wielkimi nákladſy y trudnoſciami iednać muſi. Który poſtepek y vbozßych Perſon máto obraża. Albowiem tym czáſem nie przychodząc do ſkończenia Práwá/ moga ſie ſtrony poiednać/ pogroziwßy ſobie máto Práwem y nákladem práwnym. Bo vporni Litygántowie tak ſobie czéſto mówia: Chceć ſie práwá zemna / damći go doſtátek / odważytem ná cie ſto złotych/ nie vſtápieć kroku. Kzecz druga ſtroná: Nia go tobie dam doſtátek/odważytem ná cie dwie/ nie vſtápieć ná piądz/náuczyny ſie práwá. Ale taki ſpor rzadko ku dobremu przychodzi. Lepſza bywa zгода bez nákladow / trudnoſci / zámieſtánia: Quoniam dubius eſt ſemper euentus litis. Bo niewiedzieć komu pádnie cetno/ komu lichó/ y iáko ſie dlugo powlecze Práwo: iákoż czáſem y do dwudzieſtu lat ſie powlecze/niż ku ſkończeniu przydzie. A tak w tych dylacyách mnieyßych / ſtrony rozmyſláiác to ſobie á pilnie vwaſáiác/moga ſie zgodzić/ y ieden drugiemu nieco vſtápieć.

Dylacye
miedzy Go-
ściami.

Te odwroty wyzszey tak wedle Prawa iako y
wedle zwyczaju Miasta Krakowa opisane / zachow-
ywać się tylko miedzy Sasiami a nie miedzy
gośćmi. Ależkolwiek y miedzy gośćmi tyle też idzie
odwrot / ale przez trzeci dzień / nie przez dwie nie-
dzieli. A Appellacya do wyzszego Prawa miedzy
Gośćmi dziewiątego dnia. O czym będzie niżej
przy Appellacyach.

Excepcye.

O wybićiu rozmaitym, ktorym
się pozwany słanawszy do Prawa może od sprawy
Sadowey wyjąć, iako Łacinnicy zowa.

Exceptiones.

Alias
Odpór /
Wyicie /
Odnowa.

EXceptio, to się Polskim ięzykiem rozumie /
Odpór albo przyczyna iaka słusna / przez kto-
rey żądanie albo wtoczenie przeciw Personie /
może się kto wybić od sprawy Sadowey. A przy-
należy Excepcya stronie pozwanej / iako replica to
jest odpór na Excepcya stronie powodney. Spec:
Sax: lib: 3. articulo 16.

Excepcye Prawem Nieyskim w bytkie mają być
na iednym Roku żądane / ile ich kto ma. Albo
wiem po odpowiedzi na žalobie uczynioney / inż
mieysca nie mają / wszakże niektóre y po odpowie-
dzi mieysce mają / iako gdy jest Powód klety / albo
Prokurator fałszywy. 2c.

Odwó,

O dwoiakim Wybićiu.

Excepca jest dwoiaka: Jedną/ktora odwołacza tylko sprawę na inny słuźny czas wedle Prawa/ iako gdy sobie kto bierze sryst do Prokuratora/ albo na odpowiedz: ten Łacinnicy zowa Dilationem exceptionem. Druga jest/ktora gaśi y niŝczy sprawę/ iako gdy na cie żaluie o pewny Dług/ a ty mi okazuieś y domodziś iżes mi sie vsprawies dliwil/ alboś mi przysiega wyśedł / iuż moie żalobe przeciw sobie niŝczyś: te Łacinnicy zowa Peremptorium exceptionem.

Exceptio
dilatoria.Exceptio
peremptoria.

Wybićie z strony Powodu.

Przeciw Powodowi te sa Excepce/ przez ktorych żądanie / odporna strona może mu nie odpowiadać/ ani sie z nim w rzecz wdąć. Jesli jest wywołany/ iesli bezecny/iesli klety/ iesli dziecie/ albo sierota bez Opiekuna/ iesli marnotrawca/ ktoremu dla totrostwa odiete sa dobra ku szafowaniu/ iesli jest halony / głuchy / niemy / bez Sprawce a Rządziela swiego/iesli Niemiaśta bez Meża/ albo Opiekuna swiego.

Wybićie z strony Prokuratora.

Prokurator ten rzeczy sprawować nie może/ ktory jest klety / na poczciwości iakaż maza na-

O ij

rużony/

ruśony/młodzy niż 21. lat/iesli iest Xiadz/Mnich/
iesli Balony/iesli o iaki haniebny czynnek obwinio-
ny/iesli od Pána swiego nie ma słusney Plenipo-
tencyey ábo poruczeństwa/iáko sie godzi wedle Prá-
wá: iesli go v Pregi bito/iesli wiary nie chowa/ie-
sli kogo zdrádził. Ktorzy sa názwáni iednym Lá-
cińskim słowem/lure priuati, podług wykładu Spe-
Sax: lib: 3. art: 16. Gloss.

Wybićie z strony Sedziego.

S Adzić nie może iesli iest podeyżrzány/ Ktery/ wy-
wołány/ Krzywoprzysięzca/ iáka niestawa
zmáżány/ głuchy/ Balony/ od dostoiensstwa dla iá-
kiey Bkárádosci oddalony/ Heretyk/ Żyd/ Nie-
wiásta/ nieprzyiaciel od Adwersarzá iáka przyia-
źnia/ namowa/ naymem/ boiáźnia/ obietnica/ ná-
kážony/iesli krewny/iesli nie ma Pána Boga przed
oczymá/ iesli brákuie Personámi. 26.

Wybićie z strony Iurisdicyey.

P Ozwany/iesli nie iest pod władza oney zwierz-
chności Mieyskiej/ gdzie iest pozwany/ może
sie wyiać do Práwa swęg: iáko iest Xiadz/Mnich/
Xycerski człowiek/Student/oprocz przyczyn wyz-
bey opisanych przy Gościnnym Sadzie.

Wybićie z strony mocy.

Plenipotencya tak odbić może / iesli iest niedo-
 stateczna / iesli wobec we wszystkich sprawach
 uczyniona / a rzecz osobliwey mocy temu potrze-
 buie / iesli sie też wściaga ku iedney części sprawy /
 nie ku wszystkim. Jesli tylko podana iest ku czynie-
 niu przeciw komu / a nie ku bronieniu: iako mowia
 Laccinnicy / ad agendum, non ad defendendum : a
 bo iesli moc iest odietą komu przez Pryncypalą / a bo
 sam Plenipotent moc dobrowolnie spuscił.

Wybićie z strony Pozwu.

Pozew tak zbić może / iesli iest na mieysce niebe-
 spieczne / morem zarażone / iesli w swieto po-
 zwano / iesli na dzień swiety Koń naznaczono / ie-
 śli w Łazni / w Kościele / na Cmentarzu / na Kro-
 lewskim Pałacu. rz.

*Wybićie z strony Swiadekow, iest nizey miedzy Sa-
 downymi dowody napisane.*

Skutek tych Wybicia albo Odporow.

Skutek y pożytek tych wszystkich Odporow ten
 iest / Iże każdy przez nie może swą sprawę od-
 wlec / albo sie wwiatrować Persony Sedziego / a
 zwierzchności iego / albo odpedzić od Akcyey / Pro-
 kuratorą / Powodu / Swiadeką / albo Akcyą od Po-
 wodu przeciw sobie zadaną zagasić / iako iest Exce-
 ptio peremptoria. Spec: Sax: lib: 3. artic: 16.

O Zagruntowaniu sprawy przed Sadem, co Łacinnicy zowa Litis Contestatio.

Litis Con-
testatio.

Litis Contestatio, iest głowney rzeczy grun-
towne wtożenie przed Sad od obudwu
stron / przez żalobe y odpowiedź. Narra-
tio enim cum contradictione faciunt Litis Conte-
stationem. Spec: Sax: lib. 2. art: 2.

Co to iest wdąć sie w Prawo.

Gdy kto wysłykawszy żalobe / przecim niey v-
czyni odpowiedź / iuż sie wdawa w Prawo /
iako zowa / Litem contestatur, approbuiac y da-
waiac mieysce zwierzchności Sedziego nad soba /
od ktorego sie iuż wyymowac nie moze. Nam
per Litis contestationem Reus subijciat Iudici.
Wszakze w tey mierze / nie leda odpor strony odpo-
wiedney za odpowiedź ma być poczytany / ale ten
tylko ktory iest Prawie na żalobe uczyniony. Albo-
wiem po ki sie kto odpowiedzi zbrania przez iaki od-
por / ieszcze nie odpowiada. Quam diu me non de-
bere respondere defendo, tam diu non respondeo.
Na przykład: Gdy na mnie żaluiesz o Dług / a ia po-
wiadam iżesiny obadwa innego Prawa / y żadam
być odesłan do swego Sedziego / tu ieszcze nie iest
odpo-

odpowiedz/ ale zbranianie odpowiedzi. Spec: Sax: lib: 2. art: 9. & lib: 3. art: 30. Ale kiedy tak mowie / iżem ten dług winien albo nie winien/iuż prawa jest na žalobe odpowiedz/ przez ktora onemu Sedziemu narozsadet sie poddawam. A tak w tey mierze pozwany kiedy sie niechce z powodem wdac w Prawo/ ma pilno baczyc co ma mowic/ aby mowa iego nie byla poczytana za gruntowna odpowiedz na žalobe. Bo prawa odpowiedzia na žalobe/ pozwany iuż sie wdawa w rzecz/ y approbuie nad soba zwierzchnosc onego Sedziiego / przed ktorym sie sadi / y ona sprawa spada po nim na iego Dzie-dzice/iż musza na miejscu iego odpowiadać. Per litis enim contestationem perpetuatur actio, fitque transitoria ad hæredes.

Gdy sie kto v Sadu na swej powiesci omyli / iże nie z vmyslu rzecze / może sie poprawić bez škody swej. Spec: Sax: lib: 1. art: 61.

Kto poczyną odpowiadać/ a Sprawy sie nie skonczyła/ ale na inny czas byłaby odłożona: iesli na on czas z odkładu przypadły / pozwana strona nie stanie/ iuż iako pokonana wpada w swej rzeczy. Spec: Sax: lib: 2. artic: 9.

O Spolnym obudwu stron v- sprawiedliwieniu przed iednym Sedziem, co Łacinnicy zowa Reconuentio.

REconuentio sie rozumie / gdy Stroná odpowiedna wysłyszawszy żátobe / żada przed odpowiedziá swojá / áby sie mu też Powod vsprawiedliwił w tym / o coby go potym winił.

Postępek okolo spólnego vsprawiedliwienia.

WTey sprawie o spólnym vsprawiedliwieniu / podług Práwa Nleystkiego táki postępek iest: Gdy ná mie kto żátuje / y przykázá mi odpowiadać: tedy przed odpowiadaniem bede pytał / ácz mi sie też Powod nie ma vsprawiedliwić o coby go obwinil. Skáže Sedzia iże sie będzie powinien vsprawiedliwić. A ták gdy inż obwiniony sprawi sie Powodowi / y będzie wolen od niego / táńże też może ná Powodná stronę żátować. Spe. Sax. li. I. ar. 61.

Wszakże w pewnych sprawách táńże opisanych / spólne vsprawiedliwienie nie bywa przed iednym Sedziem / zwłászczá w sprawách Duchownych / o wiáre / o Dziesięciny / o dawania Beneficij / o Matzeństwo. ić.

Persony Duchowne / iáko Ksieża / Mniŝy / ieli przed

gli przed Prawem Świeckim na tego żaluia / tam
 że też obwinionemu powinni odpowiadać / o coby
 na nie żałował / zom rzeczy wyższej namienionych /
 Prawu Duchownemu właśnie przynależących.
 Speculo Saxonum lib. I. art. 61.

Rekoiemstwo w spólnym vspráwiedliwieniu.

Odporna strona wysłyszawszy żalobe / może za-
 dać od Powodu / Który nie iest osiády Rekoiemstwa / o to áby mu sie też vspráwiedliwił / o co-
 by mu wine dał / y o nakłady áby mu ie záptácił /
 gdzieby Prawem nic ná nim nie wygrał. Powod
 też może żadać Rekoiemstwa od obwinioney stro-
 ny nieosiádley / o dostanie Prawa / o nakłady / y o
 dosyc uczynienie rzeczy osádzoney. Spec. Sax. lib. I.
 articulo 61. & libro 3. articulo 13.

O Opráwách.

OPráwy zowa / przestrzezenie w Práwie
 obudwu stron / tak Powodney iáko Od-
 porney. Powodney przed główna żaloba /
 Odporney przed główna odpowiedzia. Ktore
 Opráwy / obiedwie stronie moga sobie uczynić ná
 iednym Roku iesli chca / tym sposobem.

Uprzed / Prokurator Powodney strony be-
 dzie pytał ná Práwie. Ale jego Princypgła Oprá-

Oprawy
po pier-
wsze.

wy nie mają doysdż / ábo co iest wedle Práva.
Skáže mu Sedzia táł: Gdyż Prokurator strony
Powodney w czas y w godzinę żada sobie Upraw
w sprawie swoiey potrzebnych / tedy go mają do-
ydz wedle Práva. A táł Prokurator Powodney
strony po pierwsze to sobie oprawi / iesliby rzeczy
swego Pána do końca słuźnie á vżytecznie (czego
Boże rchoway) przewieźdż nie mogł / áby on przez
wtorego / trzeciego / czwartego / y tyle ileby bylo
potrzebá / Prokuratorá ábo też sam przez sie / zá po-
rązeniem y lepszą sprawą rzecz swoie do końca zyc / y
ku skutkowi przywieźdż mogł. Skáže Sedzia / iże
co Prokurator strony Powodney wedle biegu Prá-
wa nášego Mieyskiegł Náydeburstiego / sobie oprá-
wia y przestrzega / to go ma doysdż wedle Práva.

Oprawy
po wtore.

Wtore / tenże Prokurator przestrzeże y oprawi
sobie / áby wedle swey potrzeby / mogł mieć słuźnie
odwołóti ku okazaniu dowodow swoich / ná odstá-
pienie / ná porádenie / przestrzeże swiádecstwa ży-
wych ludzi / Ałtá / Listy Krolewskie / wczćwey rá-
dy / Gáynego Sadu / y wśelkiego Urzedu / táł też
go iáko innego Krolestwa y Páństwa / Keyestrá /
Chyrogrophá / y wśytkie inne dowody / iákimkol-
wiek obyczáiem ku swey sprawie przynależace. A
gdy to sobie w czas y w godzinę przestrzeże / bedzie
pytał ná práwie. Alczyby tego on y Princypal iego

otrzymać

otrzymać nie miał/ábo coby było ná Práwie. Skaz
że mu Sedzia iáko iest wyżšey opisano.

Trzecie / tenże Prokurator opráwi y przestrze
że sobie / iesliby co nowego ábo trudnego od strony
w odpowiedzi vstýřał / áby mógł mieć Fryřt ábo
čas ná zmowe / ná porádenie / do dwu Niedziel
z swym Princypalem. Co teř przez skazánie Se
dziego otrzyma. Tymże obyczáiem stroná odpor
na ábo iey Prokurator Opráwy sobie uczyni / áby
go teř to wřytřko dořł / co strone Pomodna iesli
by co nowego przed žaloba y po žalobie vstýřał / áby
mógł mieć ná perádenie do dwu Niedziel / y inne
wřytřkie rzeczy w Opráwách Pomodu opisánych.

W zapisániu tákich Opraw / Pisárze wielekroć
sie niepotrzebnie báwia / gdy te wřytřkie przestrze
żenia wypisuiá. Ale dosyć iest ná tym / gdy ták zá
piře: Decretum est parti Actoreæ, omnes refor
mationes, iuxta cursum Iuris Teutonici Maydebur
gensis, permitten: esse de forma Iuris. Decretum
est quoque parti respondenti. &c. Abowiem iuř zá
tym skazániem / krotřko sie wřytřko zámkníe / co kto
rey stronie iest potrzebá / Wedle biegu Práwá
Maydeburřkiego. A iže Opráwy máia być czy
nione / nápisano Iure Mun. art. 23. Gloss. quæst. i.
de Gerada.

Po Opráwách stroná Odporna / ábo gówney

żałoby słuchać ma / ábo dobrowolne ziąwienie za
głowna żałobe przyiać. Co uczyniwszy / może od
Powodu żadać Gwaru / iesli chce.

O Gwarze.

Gwar / iest nieiákie wedle Práwa Rekoiem
stwo ábo zástapienie / ná żadanie pozwá-
ney strony / od Powodu uczynione / dla
wwiąrowania iákiey škody y trudności.

Gwar iáko bywa czynion.

Gwar tym sposobem bywa czyniony. Proku-
rator pozwáney strony / wysłyszawszy dobro-
wolne ziąwienie / ábo głowna żałobe / będzie pytał
ná Práwie temi słowy: Gdyż iuż moy Princypał
dobrowolne ziąwienie od powodney strony przy-
muie / za głowna żałobe / pytam ná Práwie. Ależ
powod Gwaru niema podnieść / ábo co iest ná prá-
wie? Skáže Sedzia / Iże Powod ma podnieść
Gwar wedle práwa.

Dáley stroná Odpowiedna pyta / iáko rychło
ma taki Gwar podnieść? Skáže Sedzia / Iże
po ki práwo siedzi. Spyta potym / iáko wedle prá-
wa taki Gwar ma podnieść? Skáže Sedzia / Iże
známieniem pálcá / to iest / podnioszsy pálec wiel-
ki práwey ręki / wwiniony w reław / tak iżby go by-

to doo.

to dobrze widać. Powod tedy uczyniwszy Gwar/
 spyta na prawie/iesli go dobrze a sprawnie uczynił?
 Skáže Sedzia / Iż dobrze uczynił. Będzie pytał
 na ostatek / iesli czas jest spuścić Gwar? Skáže
 Sedzia / Iże czas jest spuścić wedle Prawa.

Białagłowa iesli jest Powodem/ tymże sposo-
 bem Gwar uczyni/ale przez Opiekuną z prawa po-
 twierdzonego. Speculo Saxonum lib. 1. artic. 46.

☞ Za długim używaniem weszło w obyczaj/
 iż Gwar podniesieniem palca wielkiego/ wyna-
 wszy go w reka w czynia: Co sie wiele ludziom pa-
 trzającym na to zda być miewać snyderstwem / i a-
 koby dudka za wiecha wkażował. Albowiem y wie-
 le miejscom o Gwarze w prawie opisany / gdy
 sie kto pilnie przypatrzy / obaczy iż sie wiecey ścia-
 ga ku obiecaniu Gwaru/nizli ku takiemu podna-
 żaniu: To jest/aby strona Powodna/miało takiego
 go podniesienia Gwaru/ podaniem reki Sedzie-
 mu/ obiecata stronie pozwanej Gwar/ znamięnu-
 iac przez to podanie reki/ iż chce chować te wszystkie
 rzeczy / dla których Gwar jest wstawion/ y co zna-
 mionuje.

Co znamięnuie Gwar.

S Kutek Gwaru ten jest / iż kto go uczyni / już
 wiecey swej żałoby nie może poprawować
 ani odmieniac. Już żadnych dowodow ku po-

K iij

twier.

Skutek
 Gwaru
 trzy.
 1.
 2.

3.

twierdzeniu żaloby swoiey nie może dać czytać /
ktore mu było wolno przed Gwarem włożyć /
wyjawşy te ktorych przed Gwarem ku podpárciu
żaloby wżymał / może po Gwarze ku replikom włożyć.
Náostaték pozwána strone / iesliby ia kto
inny o też rzecz potym gábal / o ktora on żałował /
zástępować będzie powinien / y inne skutki Gwaru
czynić / opisane Speculo Saxonum libro 1. artic. 63.
& libro 2. articulo 15. Iure Munic. artic. 35. & 41.

Obreczenie Gwaru wymysłone.

S Niektorzy Prokuratorowie / ktorzy od strony
pozwáney sprawuiac rzecz / żadaia od Powo-
du / áby obreczył Gwar / gdy go uczyni / co iest od
nich wymysłono nie wedle Prává: ale zlym vmy-
slem / áby Strone Powodna od sprawy swey ode-
gnáli. Abowiem tym obyczaiem vbogiego Czło-
wieka / gdy nie ma ktoby zań Gwar obreczył / łatwie
od sprawy iego odżenie. To tedy ponieważ iest z
wielkim vblizeniem sprawiedliwosci / á nie według
Prává / nie ma być dopuszczono / áni w obyczay
w wodżono.

O Odpowiedzi.

Dpowiedna strona ma pilnie baczyć / áby
swey niewinności y sprawiedliwosci / ma-
dże / z dobrym rozmyślaniem / y z dobra

poráda

porządą bronił: aby się głupia swoja odpowiedź
nie zawiodła. Al dla tego bezpieczniey iest mieć Rze-
czniká spráwnego / á ktemu cnotliwego. Albowiem
przez swoje niebáczną odpowiedź / łatwie może w
błąd wpásć / y ku szkodzie się przywieść. Speculo Sa-
xonum libro I. articulo 62.

Odpowiedź dwoiaka.

Odpowiedź po żalobie iest dwoiaka. Jedną /
gdy się pozwány zbrania aby nie odpowia-
dał: á to w ten czas bywa / kiedy przeciw Powo-
dowi odporna / iż iest powołány / ábo klety / ábo
Sierotá bez Opiekuná / ábo iż ná dzień swiety od
niego iest pozwány / ábo iż oná spráwa bylá przed
tym v Sadu / y skończyła się / przez Wyrok ábo przez
ugodę / ábo iż się rzecz rozzy pod tym Sedziem / pod
ktorego władzą stroná odpowiedná nie iest / ábo
kiedy Powód náń żáluie ięzykiem ktorego on nie
rozumie: ábowiem Sadownie żaden nie ma być
przymuśon ku odpowiedzi / ażby dobrze wyrozumi-
ał co mu zádaia / y o co náń żáluia. Wszakże Po-
wód może innym ięzykiem żalować / á pozwány
też innym odpowiać / w ten czas gdy się obádwa
rozumieia / ábo przez się / ábo przez swoje Rzeczniki.
Spec. Sax. lib. 3. art. 71. Rzá innymi odpory / wyz-
bey przy miejscu o Wybiciu opisánymi / z ktorych

Responsio
per exce-
ptiones.

gdy po,

gdy pozwany iedne albo wiecey ma/ może sie obro-
nić aby nie odpowiadał.

G Druga iest Odpowiedź/ gdy kto prawnie a
gruntownie na žalobie odpowiada/ przez co sie iuż
z Powodem w rzecz wdawa/ iako mowia/ Litem
contestatur. Spec. Saxon. libro 3. articulo 30.

Responsio
ad propo-
sitiones.

K To pocznie na žalobie odpowiadać/ a sprawá
sie nie skonczy/ ale bedzie na inny czas odłożo-
na/ potymby na dzień z odkładu przypády nie stá-
nał/ tedy iuż ten to ktory poczał odpowiadać/ ma
być za przeżonánego skazan. Spec. Saxon. libro 2.
articulo 9. ale wyzšey o tym.

Odpowiedney stronie prawo záwždy iest przy-
chylniejszy niż Powodowi. Iure Municipali
articulo 35. & 38. Glos. A ztądże iesliby kto był o
złoczyństwo poiman/ a nie na świeżym uczynku/
iako mowia/ nie za goracá/ tedy obwiniony bližszy
iest sie odwieśdź/ niżby kto miał pożonąć. Ius enim
fauorabilius est ad conseruandum, quàm ad conde-
mnandum. Iure Municipali art: 32.

O Dowodziech ktoremi strony

ſwoię rzecz v Sadu tvvierdza.

Dowód przeciw Stronie na Sadzie/ bywa
rozmaitym obyczáiem/ przez świádki/ przez
własne

własne strony obwinionej zeznanie / przez Przewodniczącego / przez przysięgę.

O Świadczeniach.

Swiadek / jest Personą pozwana / która świadectwo prawdy wydawać na sądzie pod przysięgą. Każdy świadkiem będzie / którego słuszną przyczyną od tego nie odwieździe.

Przyczyny przez które kto nie może świadczyć.

Przyczyny od Świadectwa odwołujące / te są.

¶ Naprzód / lata z strony młodeści / żeby był młodszym niż czternaście lat / na wydanie świadectwa nie ma być przypuszczon. A to się ma rozumieć w sprawach rzeczywiście / o Dług albo o Imięnie. Ale w sprawach haniebnych / gdzie idzie komu o cześć albo o gardło / żaden świadectwa wydać nie może / któryby był młodszym niż dwadzieścia lat.

¶ A z strony starości / żeby miał siedmdziesiąt lat / świadczyć nie może. **¶** Sluga też za Panem świadczyć niema / dla tego / iż za bojaźnią Pana swego / czestokroć prawdy zamilczec musi. **¶** Nie-
wiasły te świadczyć nie mogą: abowiem one są odmiennie w słowach / a świadectwa różne wydawają / y żadna ich sprawa Sądowa bez Opiekuna nie jest ważna. Jako też przeciw temu / swi-

S

dectwem

Domod.

1.

Wtedy.

Stary.

Sluga.

Niewiasły.

dectwem nie mogą być pośkonane: bo ony niew-
mieia się skłody wwiarować/ y Prawa umieć nie sa-
powinne. Spec. Saxon. lib. 1. artic. 46. Wyjawſzy
by w sprawie o Nieżoboystwo/ ábo iesliby co prze-
ciw Rzeczypospolitey ktora broila: tedy Świade-
kami może być pośkonana. Może się też odwieść
siedmią świadków obwiniona o zloczynstwo/ ie-
sliby była dana na Rekoienstwo. Iure Municipa-
li artic. 22. 91. Spec. Saxon. lib. 1. artic. 21.

Bezecni zc.

¶ Bezecni/ kzym oprzysiężce/ zlodzieic/ lotrowie/
ktorych y Pregi bito / ábo się od tego odkupili: tu-
pieżce/ swietokupcy/ zdrayce/ blaznowie/ meżoboy-
ce/ wywołanie do roku y do sześci Niedziel cierpia-
cy/ świadkowie przenáieci/ y pospolicie ktorzy iáka
skáradością życia sa pomázani/ ábowiem hánie-
bnym ludziom / wszystkie rzeczy we sprawy bywania
zabronione. ¶ Też nie świadczy ybogi sprosny/
to iest/ ktoryby był kosterá/piiánicá/nierządny/ dla
tego/ iże taki bywa podeyżrzány/ by nie był przená-
iety. ¶ Żydowie/ Pogáni/ Odsepieńcy/ nie mó-
gą być świadkami przeciw Chrześcianom: á iesli-
by się przydało iżeby Żyd miał świadczyc przeciw
Chrześcianinowi/to ma uczynić ze dwiema Chře-
ścian y z iednym Żydem: á Chrześcianin przeciw
Żydowi może świadczyc z iednym Chrześciani-
nem / iáko iest wyzſzey o tym: A ktoby Świadeko-

Wbodzi
Kotłowie.

Żydowie
zc.

wi iá

wi iaka niegodność ku świadczeniu żądał / takiey
ma zarazem dowodzić. Spec.Sax. lib.1. tit.51. Glos.

Czas wiedzenia Świądkow.

SWiądkci każdy wieśdż ma wdawşy sie iuż w
Prawo: wşakże gdzieby tego była słuſna przy-
czyną / może ie przedtym wieśdż: iako gdyby sie bał
aby Świadek nie zmiał / abo iesli stary / iesli chory /
abo sie na Woynę gotuje: y dla innych przyczyn / o
ktorych piſze Illegatus. A komu ſtaża dowod na
świądkci / będzie miał ſeć Niedziel ku wiedzieniu
ich. Może ie też zarazem wieśdż iesli chce. Iure Mu-
nicipali artic: 75. A gdyby na Roku naznaczonym
zámieſtkałich wieśdż / wpada w ſwey rzeczy / y Se-
dziemu wine przepada / dla ſwego kłamſtwa / iż te-
go nie dowiodł na co ſie brał. Speculo Saxonum
libro 1. articulo 53. Wşakże może ſie założyć pomo-
cna rzecz / ktorey będzie powinien potwierdzić
przyſiega / iesli mu ſtroną wiary w tym nie da. To
uczyniwoşy / otrzymawa ieſzcze dwie Niedzieli ku
wiedzieniu Świądkow: dalszey odwloki iuż mieć
nie może. Iure Municipali articulo 32.

Wiele ma być Świądkow.

WKażdey ſprawie / doſyc ieſt mieć dwu abo
trzech Świądkow / wedle Piſiną s. In oie
duorum vel trium, ſtat omne verum testimonium.

Wszakże w pewnych sprawach wedle Prawa/po-
trzebá iest wiecey: iako w sprawach haniebnych/w
sprawach po vmártey rece/ Spec: Sax: lib: 1. artic: 6.
trzebá siedmi Swiádkow. A swiádectwem ie-
dnego żaden nie bywa potonan/ wedle pospolitey
powieści: Vox vnus, vox nullius. Wszakże w sprá-
wach ktore nie niosa wielkiey škody/ y iednemu
Swiádkowi wiára bywa dána: iako Pasterze wi-
około škody ktoraby sie przez bydle w stádzie ssta-
ła: ábowiem czestokroć sam przy pásieniu bywa.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 54.

Obyczay wiedzenia Swiádkow.

K To tedy chce wieźdź Swiádku/ ma ie pozwać/
y strone przeciw ktorey Swiádku wiedzie/ áby
tego przysluchála. A gdy iuż ná Kołu stána / po-
wod opowiedziawszy ie/ będzie żadał/ áby byli do
Kola ku miejscu Sadowemu wpuśczeni y wyslu-
cháni. Potym Swiádkowie/ każdy z osobná ku
wysłuchaniu / przykładem Dániela Proroka / ma
być przypuszczan/ á niż pocznie swiádezyć/ tedy ná
rozkazanie Sedziiego / ábo Stárszego Przysięgni-
tá/przysięże temi słowy: Ja N. Przysięgam Pá-
nu Bogu/ wšytkę prawdę powieździeć w tey sprá-
wie/ ktora iest miedzy temi N. N. stronámi: á tey
prawdy niechcetáć/ dla przyiáźni/nienawiści/dá-

Dan: 13.

Przysięgá
swiádkow

row.

row. Tak mi Boże pomagay. Albo miasto takowey przysięgi/ iako w Krakowie ten iest obyczaj/ z rozkazania Stárszego Przysiężniká / podniesie dwa pálca y zás spusci: Potym Stárszy Przysiężnik rzecze Świádkowi/záchowawšy wczciwość każdemu wedle stanu iego: Pod tą Przysięga kto ras uczynił ku Pánu Bogu/ y ku Wziedowi/ ábyś w tym prawde zeznał/ o co iestes pozwan: y inne nápomínánie może uczynić wedle swey roztropności/ wiodac go ktemu / áby prawde zeznał wedle Pána Boga y sumnienia swego. Po takim wpmínaniu/ Świádek będzie powiádał/ á Pisarz ma pilnie spisowác wšytkie słowá iego. Algdy sie iuż wšyscy Świádkowie odpráwia: Pisarz ná żádanie Powodu / będzie zarazem iáwnie czytał ich świádectwá.

O Pytániu przy sluchániu Świádkow.

PRzy sluchániu Świádkow / niektorzy ten obyczaj chowáia / co też iest wedle Práwá / Spe: Sax: li: 2. art. 22. Iż Sedzia pyta od Świádkow/ mieyscá/ czásu/ godziny/ kiedy sie tá spráwa działa o ktorey świádczy/ iesli też to sam widział/ ábo o tym słyśał/ y innych okoliczności/ ktore sro- ná Powodná Sedziemu potáiemnie dáie ná kárcie spisane/ wedle žaloby á potrzeby swey: co Látinnicy zowá Interrogatoria. Ale ten obyczaj nie wše-

Interrogatoria circa Examen Testium.

dy chowała / już na tym Sędzia y stroną przestawa / kiedy świadek obowiązany przysięga / świadczy wedla sumnienia swego / to co nalepiey wie w oney sprawie. Wszakże na dluga powieść Świadkowi / Sędzia nie ma sie oglądać / ale rzeczy tylko gruntownieysze obaczyć / a ku sprawie / o ktora przajdzie / pilnie a bacznie stosować. Piše Alcyatus.

Odmowy przeciw Świadectwu.

Odmowy w świadectwie / mogą być na przeciw tym Personam / ktore są wyzśey opisane: między ktore / też poczytają Mniichá / Kiedzą / y Uiewiaśty / iże świadczyc niemoga / wszakże w pewnych tráfunkách świadczą: iako gdy rzecz iest o dziecieciu / iesli iest chrzczone / iesli sie żywo narodziło / albo nie. Spec: Sax: lib: I. art: 33.

Ktore świadectwo bywa ważne.

Swiadkowie iesli sie w powieści swey zgadzają / takie ich świadectwo bywa ważne / a żadney odmowy niemaś przeciw niemu.

A gdyby sobie w rzeczy przeciwni byli / żadnemu wiara nie bywa dana.

Swiadek / iesli sam sobie w swey mowie iest przeciwny / albo w iednym prawde powie / a w drugim nieprawde / takowy bywa od sadu odlaczon.

Powieść

Powieść Świądkow watpliwa/zawždy przez tego przeciwn komu świadectwo iest wiadomo / ma być wykładana. Abowiem kto czego dowodzi / ma iasnie á otworzyćście bez żadney watpliwości dowodzić: gdzieby inaczey byto / tedy on Dowod trudny á watpliwy / nie nie waży. Spec: Sax: lib: 1. art: 15. Glos.

*O świadectwie Dłużnika przeciw
Kreditorowi.*

Dłużnik / gdy mieni iż Dług swemu Wierzy-
cielowi zapłacił / ma tego dowieźdź samotrzeci-
ze dwiema Świądkami / ktorzy przy zapłacie byli.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 6.

Iakim Dowodem Powod naprzeciw obwinio-
ney stronie Długu ábo inney swej žaloby pod-
piera: Takowym odwodem / obwiniony przac
Długu bronić sie ma. Na przykład przeciwn obli-
gácyey Urzednie zapisaney / Quitem Urzednie za-
pisanyim / przeciwn Chyrográffowi / Quitem wła-
sney ręki/ábo też Urzednym. Przeciw Świądkom/
świadectwem tyle Person ile ich Powod miał. A
gdzieby tego obwiniony nie okazał / tedy wedle
Dowodu Powodowego w swej rzeczy wpada.
Ale przeciwn takiemu porządkowi Práwa/temi czá-
sy dłużnikowi o dług Chyrográffem zapisany przy-

sięga

Dowód
przeciw
Chyrográf-
fowi nie-
sposny.

Naiemni
Świádko-
wie,

Dowód
przeciw
Chyrográf-
fowi słu-
sny.

siege sámotrzeciemu dopuszczáia. Skład przycho-
dzi/ iże Chyrográfíy máley magi bywáia/ náđ kto-
re ku Dowodomu niewiem móželi być co ważniesz-
czego. Alzlego sumnienia Dlužnikowi/ nie nie tá-
twiey iedno zaplátemnienić / ná przysiege sie bráć /
powiádać iż zádzierzány Chyrográf / á ku swey
przysiedze dwu chłopu/ ábo ile potrzebá/ sobie zie-
dnąć y przenáiać/ ktorzy áni ná Bogá/ áni ná swe su-
mnienie nie bacząc/ tylko propter mammonam ini-
quitatis, z nim krzymoprzysiegáia. Ale niektórzy
powiádaia/ iże z takimi chłopy ku przysiedze dobrze
iest/ gdy Kredytorowie częstokroć wziąwszy zaplá-
te wedle Chyrográfíu od Dlužniká swego / Chy-
rográf v siebie zátrzymawáia. Ale tá potrzeba/
v takich Krzymoprzysiężcow niechay mieysce ma.
Wszakże Dlužnik ktory tak niedbály iest/ iże zápláci-
wszy dług / zapláty swey od Kredytora Quitu nie
bierze: gdyby raz ábo dwa takowa niedbáłość z
swa škoda odniósł / bylby potym w swey sprawie
czuynieyşy. Abowiem co iest łatwiey iáko Quit
nápisáć: á ku zápláceniu żadnego przystoynieyşe-
go dowodu nie iest przeciw Chyrográfíowi/ iáko
Quit / ábo własna reka / ábo Vrzednie nápisány.
Powiáda Justiniánus: Nihil tam naturale est,
quam eodem genere quodque dissoluere, quo col-
ligatum est. Sktorey Sentencyey Justiniánowey

otázuo

okażuie sie/iżę dowod zapłaty przeciw Chyrograf-
fowi nie przez świadki / ale przez Quit ma być.
Ale to miedzy rozsadkowi niechay będzie zostá-
wiono.

GDy Powod gotemi słowy żaluie / obwiniony z
żałoby iego Przysięga sie swoia wybiie.

O Wyznaniu Pozwanego.

Zznanie / iest pewna á iásna odpowiedź /
ábo zezwolenie strony Odpowiedney / ná
żałobe strony Powodney / przed wła-
snym Sedziem uczynione.

Skutek zeznania ná Sadzie ten iest / iż odpor-
na strona / gdy zeznanie uczyni / iuż Powod
od potwierdzenia swey żałoby bywa wolen. Vbi
enim adest Rei confessio , non est necessaria Acto-
ris probatio.

Obwiniony z zeznania swiego / iuż bywa mian-
zá przekonanego. Spec. Saxon. lib. 2. artic. 18.
& 22. Glos. Confessus pro victo habetur.

Zloczynca / gdy swoy zly uczynek zezna / ma być
wedle przewinienia skazan : wśakże to zezná-
nie / gdy sie wściaga ku karaniu ná gárdle / ma być
nie poniewolne / nie mekami wydławione / ale do-
browolne przed Sadem. Wyiawŷby przed me-

T

kami

Dowód 2.
przeciw
stronie.

Propria
Rei Con-
fessio.

kami były inne pewne lić / albo znaki onego zło-
czynstwa zeznanego. Spec: Sax: lib: 2. artic: 18. O
czym iest w czwartej części Berzey.

Wyznanie kiedy nie iest ważne.

Zeznania te nie są ważne. ¶ Naprzod / Gdy
sierotą krom opiekuną zeznawa: abowiem
sierotą wedle lat nie wie co czyni. Kto też zezna-
wa za boiaźną śmierci albo mać / wyiawszy by w
onym zeznaniu trwał. ¶ Item, Kto za sobą ku
swemu pożytkowi zeznawa. Szalonego zeznanie
też nic nie waży. ¶ Item, Z omylności iakiey w-
czynione / ztądże czasem przed skazaniem może być
odmienione. ¶ Item, Obwiniony o Cudzoło-
stwo / gdy iest przez przyrodzonych narzedow kre-
mu / zeznanie iego nic nie waży. ¶ Item, Zeznanie
ktoreby było przeciw Prawu.

O Liściech.

Jst / iest pisanie Przedowe ku wywiedzie-
niu a potwierdzeniu iakiey sprawy wczy-
nione. Takowe Listy Łacinnicy zowa-
czworaki nazwiskiem / Instrumenta, Documenta,
Munimenta, Probationes: dla tego / iż stroną przez
nie w sprawie swej bywa nauczona / upewniona /
y przeciw swotemu Adwersarzowi obronna.

Dowód 3.
przeciw
stronie,

Q Jaa

O Jawnych y Osobliwych Liściech.

Listy są dwoiakie / Jawne y Osobliwe.

Jawny List jest / który reka Jawnego Pisarza bywa napisany / albo podpisany / albo pieczęcią Urzędowa zapieczętowany. Który też pod Jmieniem Sedziego bywa widywowany / to jest przepisany. Nad to / który w Sadu przy Aktach bywa pisany. Który też ma w sobie podpisanie trzech albo dwu świadków / choćby od osobliwej osoby był napisany. W tej liczbie czytania Księgi z Mieyskiej Kancellaryey / wskazane są wyznaniem Sedziego albo Pisarza / iż mieyskie są. Też każde pisanie / któremu wedle zwyczaju mieysca bywa wierzone / za jawne bywa czytano.

Osobliwy zaś List jest / który od osobliwej osoby / nie Jawnego Pisarza reka bywa pisany: iako jest Chytragraff / Auszug / to jest / wypis z Księgi. List własnej reki do tego pisany / który nazywają Missiwą. Jawnemu Listowi bywa wiara dana / ale tak / iesli się na nim fałsz iaki nie okaże. A ztądże Listy gdy do Sadu bywają przyniesione / pilnie mają być obaczone y czytane / iesli tam co niemają wystrobanego / albo między liniami i pisanego. A iesli by litera na mieyscu skutliwym była odnowiona / ktoraby iakie podezrzenie przyno-

Listy dwoiakie.
Jawne.

Osobliwe.

Podezrzenia Listów
Jawnych.

Kto się
przy reki
własney.

siłá/ taki List ma być odrzucon. Spec: Sax: lib: 2.
artic: 42. Osobliwemu też Listowi dają wiare w
ten czas / gdy bywa wskazany przeciw onemu który
go pisał/ a nie przy się pisania swego: ábowiem kto
się przy/ iż nie jest pisino iego/ taki ma przysiądz sá/
motrzyć iż ono pisino nie jest iego/ áni Pieczęć iego/
áni kiedy było: gdy to uczyni/ będzie wolen. Spec.
Sax. lib. 1. artic. 15. in glos. in fine. Wszakże wedle
prawa Duchownego y Cesarstkiego/ taki bywa po-
konany przez świadki y przez przyrównanie Liter.

O Pieczęciach.

Pieczęci
dwoiaki.

W Pieczęci sa dwoiaki: Jedne ważne/ które
do Listu przyłożone potwierdzają wszelką
sprawę iako sa Pieczęci Królewskie/ Niew-
skie / y wszelkich person na Wziedzie będących / w
sprawach które się przed ich Sadem toczą. Dru-
gie nieważne/ które żadney rzeczy wieczney potwier-
dzać nie mogą: iako sa Pieczęci osobliwych Person.

P Pieczęć troiakiem obyczajem bywa nągania-
na. **I** Naprzód / Jeśli Napis na niej jest
prawnie zaglądzony. **I** Wtore/ Jeśli Pieczęć na-
rzedzą albo nataniana. **I** Trzecie/ Jeśli nikomu
nieznajoma. Speculo Saxonum lib: 2. articulo 42.
Et Sum: Ray.

O Przy-

O Przyśiędze.

W Przyśięgą komu jest nakazana / ma ją w-
 czynić wedle sumnienia dobrego / aby iá-
 ko w sercu rozumie / tak wsty wyznał: z
 dobrym rozmyślánien / z dobra bécznością / sprá-
 wiedliwie: aby nie obraził przodkiem Páná Boga /
 biorac i nie iego ná dáremno / potym bliźniego swo-
 ie / o / wśładzając go niespráwiedliwa przyśięga ná
 máietności iego / ná ostátel sumnienia swego / po-
 repiájąc sam siebie. Na ná ten czas mieć ná do-
 brey béczności przykazanie Boże: Nie bierz ná dá-
 remno Imienia Bożego. Abowiem kto bierze ná
 dáremno Imie Boże / á swego fałszu nim potwier-
 dza / pewna á nie omylna rzecz iest / iż pomsty od
 Boga nie wydzie. Nápisano w Zakonie Bozym:
 Non habebit insontem Dominus eum, qui alium-
 pferit Nomen Domini Dei sui frustra. A mimo to/
 wedle práwa / Arzymo przyśięgá ostawa sie beze-
 cnyin / á ku świádecztwu / y ku żadnemu Dostoień-
 stwu nie bywa przypuśczone. Spe: Sax: li: 4. art: 11.

Dowód 4.

Exo: 20.

Przyśięgá iáko ma być oddána.

P Przyśięgá / wedle žaloby / ma być oddána.
 Iure Mun: art: 98. **G** Ná przykład / Jesli kto

T iij

o Dzie

o Dziedzictwo iest obwinion / tak przysięże: Jze Dziedzictwo o ktore iestem obwinion / mam od tego N. kupione / abo darowne: abo z Spadku Wy czystego dostapione / ic. **G** A iesli o Męzoboystwo / tedy taka rota przysięże: Jakom iest obwinion przez tego N. iżebym przyiaciela iego / abo brata N. zabiti / abo ranił / tego uczynku nie iestem winien. Tak mi Pánie Boże pomagay.

Przysięga Swiádkow twierdzacych Główna
Przysięga.

P Rzysięga Swiádkow / ktorzy drugiego Przysięga potwierdzác chcą: ktorych Látinnicy zowią Compurgatores, takowa ma być: Przysięga ktora uczynil ten N. okolo darownego Imienia / abo zadanego sobie męzoboystwa N. iest prawdziwa y sprawiedliwa. Tak mi Pánie Boże pomagay. Dla tego ci społem przysięgáacy máia być takowi / ktorzyby dobrze ználi tego za ktorym przysięgáia / y zachowania iego dobrze byli swiádomi / aby taka przysięga swoia / Pána Boga / y sumienia swego nie obrażáli. Spec. Sax. lib. I. art. 39. Nie z onych liczby / ktorzy snadź za Kusel piva / a za pare groszy / przysięgli by iż Boga niemaś na niebie / nie rozważaiac sobie co iest przysięga / a iako P. Bog Krzywoprzysięzce srodze zawždy karal / y karze.

O czym

Compurgatorum
i. n. m. n.
rum.

O czym dosyć świadcza Historye / tak Pisina świe-
tego / iako y swietkie.

Przysięgá Pomocnikow.

Przysięgá onych ktorzy winuia / Iżeby mieli
dąć przyczynę zlego uczynku / taka bywa: Iako
to mi winuia / iżebym ia ku temu meżoboystwu
rady y pomocy dodawał / y miałbym o tym wie-
dzieć / tego nie iestem winien. Tak mi Pánie Boże
pomagay. A oni zaś ktorzy z nim przysięgáia /
tak beda mówić: Przysięgá ktora ten uczynił / iżę
nie był ku pomocy temu meżoboystwu / iest sprá-
wiedliwa y prawdziwa. Takowe wszystkie Przy-
sięgi / máia być wedle skazania / wedle żatoby / od-
mieniwşy rzeczy osoby / co ma być odmieniono.

O Przysiedze ná Roku nie oddány.

Iżliby kto Przysięgi / sobie o cokolwiek przed
Sadem przysadzoney / ná Roku náznáczonym
nie oddał: taki iuż w dlugu / ábo w iney rzeczy / o
ktora był obwinion / y w winie Sedziemu wpada /
ieśliby sie iaka pomocna przyczyna wedle práwa nie
obronił / przecz ná Roku Przysięgi oddać nie stá-
nał. A gdzieby obwiniona strona gotowa była
przysiadz / czasu náznáczonego / ná miejscu zwy-
czáynym Sadownym / á Powodby Przysięgi nie
przyjmował / ábo przytym nie był / iuż obwiniona

stroná

stroną od Przysięgi bywa wolną / y od Długu / y
od wŹytkiŹy rzeczy / o ktora była obŹatowana. Spe-
culo Saxonum libro 2. articulo 11.

Czas oddania Przysięgi.

Czas oddania Przysięgi / trwa do południá w
dzien ku Przysiedze nakazány. Przeto stroná
ktora ma czynic Przysięge / pilnować tego ma do
południá / ná miejscu zwykłym gdzie przysięgi od-
dawáia. A gdyby stroná / ktora ma przysłuchác
Przysięgi nie stánelá: tedy da pilność swoje zápi-
sác / á strony przeciwney niepilność. TymŹe spo-
sobem druga stroná ktora ma przysięgi przysłuchác
uczyni / gdyby oná ktora ma Przysiadz nie stánelá.

*Postępek przy oddaniu Przysięgi, gdy obiedwie
stronie stána.*

IEsli ná Roku Przysiedze náznaczonym / obie-
dwie stronie stána / tak Powodna iáko Obwie-
niona: Prokurator strony ktora ma oddác Przysię-
ge / tak rzecze: Pánie Sedzia / wedle dzisiey Be-
go Roku / ten stoi A. gotow Przysięge uczynic / y
Źada áby mu rotá nakazáney Przysięgi była rozpo-
wiedziana: y pyta ná práwie / ácz to ma być? Ská-
Źe Sedzia / iŹ to ma być. Potym Dekret z Ksiąg
ábo z Minuty będzie czytány / y rotá Przysięgi przez
PisárŹa ma być rozpowie dziana. Daley będzie

pytał

pytał Prokurator / ácz iego Princypałowi nie ma być dopuſzczono przestrziedz te wſytkie rzeczy/ktore przy tákiey ſprawie máia być przestrzeżone: á zwołá ſzchá ieſliby przysięgi wedle biegu Práwá zaráżem wypráwić nie mógł / ilekroć ſie może popráwić? Skáże Sedzia/ ieſli ſtroná ieſt Pánienſka plec/ iże ſie może popráwić/ ile iey będzie potrzeba. A ieſli Mężczyzná/ tedy do trzeciego rázu: ktory gdyby powtore y potrzećie przysięgi nie wypelnił / y ſłuſznie nie oddał/ iuż dáley ſłow ſwych popráwować nie może / á zá káždy.n Przysięgi powtorzeniem/ Sedziemu wine przepádnie. Dáley będzie pytał Prokurator/ iáko do znáku Meki Pánſkiej/ Princypál iego ku oddániu Przysięgi przyſtápic má? Skáże Sedzia/ Iż poſklekna wſzy. Spyta ieſzcze/ ácz iuż czás polożyć pálce ná znáku Meki Pánſkiej? Skáże Sedzia/ Iże czás. Tu mamy wiedzieć / iże ieſli Mężczyzná Przysięge przed Sadem uczynic má/ ſłuſznie może pálce ná Krzyżu polożyć/ y zdiáć bez dozwolenia Sedziego: á przez to nic nie wtráca/ y Sedziemu winy nie przepáda. Iure Mun: art: 97. Dáley Prokurator będzie pytał/ ieſli iuż czás Przysięge oddać? Skáże Sedzia/ iż czás. Przy tym Prokurator tey ſtrony ktora má Przysięgáć / gdy iuż ták ku Przysiedze będzie ſpráwioná / może ſłuſznie bez winy proſbe uczynic do ſtrony przysię-

gi przysłuchájącey / áby iego Princypalowi przysięgá była odpuśczonea. Która iesli z przyzwoleniem Sedziiego będzie odpuśczonea: tedy iuż stroná będzie wolna od tego / o co była obwiniona / y winy Sedziemu nie będzie winná dáć. A iesli Przysięgá bez przyzwolenia Sedziiego będzie odpuśczonea / (ábowiem siadź Sedzia rzecze / możesz odpuścić Przysięge Práwu memu nie sędząc) tedy Sedziemu wine da. Iure Mun: art: 98.

¶ Jesliby zaś stroná Przysięgi odpuścić niechciała / będzie ia powinien czynić wedle Dekretu y żądoby / iáko iest wyższey opisano. A wypelnivszy słuźnie Przysięge / będzie Prokurator pytał ná Práwie: áczy iuż słuźnie y wedle biegu Práwá Przysięgá iest wypelniona? Skáže Sedzia / iż słuźnie y wedle Práwá. Dáley będzie pytał / áczy iuż czas z znáku Meki Pánstkiey páłce zdiąć? Skáže Sedzia iż czas. Potym będzie pytał / áczy iuż czas wstáć? Skáže / iż czas. Ná ostatek spyta / iesli iuż o te rzecz o ktora był od strony obwinion/ma mieć iákie vcierpienie? Skáže Sedzia: Gdyż o to N. w swey odpowiedzi mienil / iż tego nie winien / y Przysięgiemu przysadzona wedle Práwá oddał / dla tego ma być wolen od spráwy tákowey / y żadnego dálej o te rzecz vcierpienia nie ma mieć wedle Práwá.

☞ Ten postepok oř oło Przysięg / ná wielu miej-

scách

scách iest ábrogowány / á ná wielu go teź przestrze-
gáia / á ile bacze / dobrze to czynia. Albowiem te
Ceremonie / ktore sie tu dzieia przez pytania y sta-
zowania / moga drugiego sumnienie zmiekczyć / ku
skrúce przywiesdź / y od Przysięgi odwiesdź / kto-
re iedná nigdy nie bywáia bez obrażenia Máie-
statu Bożego z iedney strony / ábo tey ktora wiedzie
ná Przysięge / iź źle wiedzie / ábo tey ktora przysię-
że / ile źle przysięże. Chováia w innych stronách
wiecej przy tym Ceremonie: iáko gdy kto ma przy-
siadź / prowadza go ná Rynek ábo ná Pole / do zná-
ku Młeki Pánstey / idzie przy nim Káptan / rozwa-
żáiac mu co iest Przysięga / iáko Pan Bog Krzy-
woprzysięże karze / mósá przed nim znáć Młeki
Pánstey / dzwonia we wśytkie dzwony / áby ták
przed oblicznością wielu ludzi przysięgl / ná iákim
miejscu wzgórc wydánym / áby był widzian od
wśytkich ludzi. Co sie iekcze bárzo rzadko przytrá-
fia / musi być spor o wielką rzecz / iźby sie táka przy-
sięga trącić miáła: nie ták iáko tu ná wielu miej-
scách w Polšce / ták sie te Przysięgi spespolito-
wály / iź rzadki tydzień / ktoregoby nie byly. Al-
bowiemby teź wiele róć nie zá przyczyna ábo zá na-
mowa niebogoboynych Proturatorow / ktorzy
chcacy myto wiecej od Princypalá swóiego otrzy-
máć / y náklady ná przezysztáney stronie pozyskáć /

Libro: 40.
Hieroglifi-
corum.

włoda stronę swoje na przysięgę / nie mając wiecey
na swoim języku przedanym / iedno to: Przysięż
nic to nie iest / iakobys Pacierz zmowił. Iustē iura-
re, est Deum orare. Nie rozważając namniey / ie-
śli sprawiedliwie ma przysiędz albo nie. **P** Piſze Pi-
erius Valerius, Iż na niektórych mieyscäch / á zwła-
szcżá w Instantciech był ten sposob przysięgi / Iż
ten ktory miał przysięgąć / musiał rospalone żelázo /
wyiete z posrząd węgla gorącego w rece brąć / y
tak sie przed Sedziem / y przed strona żaluiaca wka-
zać. Jesliżeby od onę żelázá namniey nie był obrá-
zon / iuż sie ssta wa wolnym iakó niewinny. A gdzie-
by onego żelázá rospalonego w rece wziąć niechciał /
iuż w onym o co go winowano wpadał / y był mian-
zá winnego y przekonanę. A iże tá przysięgá nie by-
ła ku zdrowiu bezpieczna: tedy ten ktory miał przy-
sięgąć / przypráwiał sie ktemu przedtym posty / spo-
wiedzia / przycieciem swiatości Ciála y Krwie Pán-
skiej. A u nas gdy kto przysięgąć ma / nic innego nie-
máš iedno Prokurator spyta: Może kłęnać? może.
Może dwa pálcá położyć? może. Może wstać? mo-
że. Prześedł? prześedł. Wolen? wolen. Także drugi
bywa wolen / iże vbogiego człowieka z Mądrości
wypzysiega. Záprawde by też ten obyczay okóło
przysięg tu w Polšcze chowano / o którym powie-
dzałem wyſſey: inni mając drugi áżeby go wie-

cznie

Cznie w pole ábo ná Xyneł wiadziono / zładby sie nigdy nie wrocił / iednątoby sie ich wiele vchodzac gniewu Bożego / záchowuiac Sumnnienie dobre. A w zgodzie / w miłości Chrześciańskiey mieřkali by / wiáruiac sie trudności / y nakładom / zámieřkánia / nie prágnałby ieden drugiego Máietności / nie wieleby było bogaczom z przysięg / káždyby ná swym skromnie przestał / z poczciwością á z dobrym sumnnieniem / co mu Pan Bog dał. Bo Salomon powiáda : Melius est pugillus cum requie, quàm plena vtraq; manus cum labore & afflictione animi. Wřáķże to przetożonych opátrności niechay będzie poruczono.

O Wolności Przysięgáiacego.

W Práwie / gdy ieden drugiemu zdawa przysięge / iuż nie może dálej przeciw niemu czynić w oney sprawie / iesliby przysięgł. Przyczyná tego iest / iż przez przysięge sstał sie wolen. ¶ Nie może też powód przeciw niemu czynić o křzywoprzysięstwo / ábowiem tá iuż sprawá nie iemu przynależy / ále Pánu Bogu křtory zna sercá ludzkie / to ma być poruczono. Spec: Sax: lib: 2. art: 34. lib: 1. art: 18.

Gdy sie przysięga odwieřdź nie może.

O Wřytkie křzywdy ná křtore Dowód iest / żaden nie może Przysięga odeyřdź. A gđzieby nie

było żadnego dowodu / tedy obwiniony rychley sie może odwieść Przysięga / niżby go Powod miał położyć: przyczyna tego iest / iż Prawo przychylnieysze iest stronie obwinionej / niż Powodney. Ius fauorabilius est Reo, quam Actori. Speculo Saxonum libro 1. articulo 18. Glos.

Przysięga Plenipotentowi od Pána swego spráwuiaćemu przysadzona / Pán á nie Plenipotentia oddać powinien. Spec. Sax. lib. 2. art. 42. Agdy też byma Niemieście Przysięga przysadzona / nie Opiekun iay przez ktorego spráwuie / ále sámá przysiadzma. Prza / odpowiedz / žalobá iey ma być przez Opiekuná. Spec. Sax. lib. 1. articulo 46.

Na Przysięge żaden sie nie ma bráć / áż gdzieby innych dowodow nie estawáło: Spec: Saxon: lib. 1. art. 18. to iest / gdzieby nie mogli mieć Świádkow / ábo Wzედownych Listow pod Pieczęcia / ábo Ksiąg Wzედownych / y innych ważnych dowodow / ktorym byma wiará dána.

Przysięga Żydowska, nápisána w Kronice Czeskiej, z Prámá Iustynianá Cesarzá.

Złóż każdy ma przysięgáć sámowtor. Ten kto ry będzie przysięgał / ma stáć bossymi nogámi / tylko wtośuli / ná swiniey skorze nowo odártey: á drugi

á drugi Zyd będzie stał ná ziemi przeciwko iemu/
twierdząc iego przysięge.

Rotá tego ktory będzie przysięgał.

I Alkom iest obwinion od tego N. o Máietność
iego / o Kleynoty / o Száty / iáko on twierdzi
przeciw mnie w swoiey żalobie / ábych ie k sobie przy-
iat / ábo ie miał / y o nich wiedział. Przysięgam
Pánu Bogu / ktory stworzył niebo y ziemię / y wšy-
tkie rzeczy ktore w nich są. Przysięgam przez wšy-
tkie Imioná iego święte / ktore nápisal Moyzeš stu-
żebnik iego. Przysięgam przez pięciory Księgi
Moyzešowe / w ktorych iest nápisane Dziesięcioro
Przykazánie iego / ktore sam Bog práwa ręká ná-
pisał / á mnie niespráwiedliwie przysięgáć zázakázal:
iže ia tey Máietności nie mam / áni Kleynotow /
áni Szat / ižem ich áni od tego N. áni od žadnego
innego (táť iáko mie winuie) ku sobie nie przyiat /
ánim tego miał / áni mam / áni o tym wiem. Táť
mi pomozý Bog ktory iest poczatkiem y dokończe-
niem / ktorego Imie Adonáy.

Potym drugi Zyd przeciw niemu stojąc, táť
ma mowić.

N. Jákos Przysięge uczynił / że tego N. máie-
tności / Bat / Kleynotow N. nie maš / ániš miał / á-
niš iey k sobie od niego / áni od kogo innego nie przy-
iat / áni

Przeklec-
two strą-
śliwe / za
przysięge
niesprawie-
dliwa,

iał / ani w swych strzyniach / y w gmachách ani w
swoiey ziemi nie chował / ani żadna czeladź twoia.
Jeśliżes sprawiedliwie przysięgi / tak tobie Pánie
Boże pomóż / ten który stworzył z niczego niebo y
ziemię / gory y przepáści powietrza y wody / drze-
wá / liścia / y traw / y ciebie. A jeśli niesprawie-
dliwie á krzywie przysięgasz / day Pánie Boże tobie
za błogosławienstwo przeklectwo / áby twoia mo-
dlitwa która iest w Księgách Táfskrássym napisá-
na / tobie nieużyteczna była / áby ná cie żadna mi-
łość Boża nie przyšla / ábyś vsehl iáko Gory Gel-
boz / które przešla Dawid / ná których zabit iest
Saul y trzy synowie ieg: áby ná cie przyšedł Mal-
chimelech / áby ná cie przestąpił Trad Náámánow /
iáko ná sluge Elizeużowego Gezy: áby ná cie przy-
šla Iskopa ná twa żonę / y ná twe dzieci / y ná
tвой wšytek rod.

Jeśliże niesprawiedliwie przysięgasz / day Bog
áby ná cie spádlá siarká / sinolá / y ogień paláiacy /
iáko spádlá ná Sodome dziewięć dni y dziewięć
nocy: áby cie spalił ogień / iáko Náábá y Abiu / iá-
ko piecdziesiat Meżow ná Modlitwie Eliášá Pro-
roka: áby ziemiá twej niesprawiedliwey przysięgi
nie zniosta / ále ciebie iáko Dátháná y Abironá ży-
wego pożarłá.

Jeśliże niesprawiedliwie przysięgasz / day Pan
Bog

Bog aby twoie dzieci / y przyjaciele twoi / y naród
wszystek twoy nie przyszli między Dziedzictwo Ab-
rahamowe / a ty abys nigdy nie przyszedł do Jeru-
zalem: a Moyses w przyszłym żywocie aby tobie
nie dał pożywać Szerabara a Leuiabam. Tak
tobie pomoż Pan Bog wieczny / którego Imię świe-
te Adonay. Amen.

O Ortelu.

Ortel / Sentencya / Skazanie / za iedne rzecz
iest / gdy Sedzia wysluchawszy obudwu
stron žalobe / y odpowiedz / y wywody / wyda
Wyrok / ktorym iednego czyni wolnym / a drugiego
winnym. Spec: Sax: lib: I. artic: 62. A ma wydać
Wyrok za temi okolicznościami / przed południem /
siedzac / na czczo / nie w dzień swiety / zachowa-
wszy przy tym porzadek Prawa / przy obliczności
obudwu stron / a nie wedle swey wiadomości. Spe-
culo Saxonum libro 3. articulo 69.

Sedzia iesli ma sadzić wedle swey wiadomości.

Rzeczono iest / Iz Sedzia ma sadzić wedle obu-
dwu stron Wywodow. Bywa tu gadka mie-
dzy wielmi / iesli Sedzia ma sadzić wedle swey
wiadomości / czyli z powiesci a wyvodu stron.
Na przyklad: Winia kogo o Niezoboystwo / a
Sedzia wie czlowieka być niewinnego / a obwi-

✕

nieny

Okolicz-
ność Ortelu

niony ná žalobe nic nie odpowiada / zá którym mil-
 czeniem zda sie iż ná obżalowanie przyzwala. Ale-
 kolwiek tu rozumieia ich wiele / iżeby Sedzia wie-
 cey miał sadzić wedle swoiey pewney wiadomości/
 niżli z watpliwey stron powieści: aby sie nie zdał
 być Pilatem / ktory fałszywie Zbawiciela nášego
 wydał / wiedząc / iáko pismo świadczy / iż go żydo-
 wie z nienawiści wydali. Wszakże wiecey ich ták
 zámykają y rozumieia być rzecz bezpiecznieyszą /
 aby Sedzia sadził wedle powieści stron / y wedle
 wywodów. Abowiem w ten czas Sedzia iest per-
 soną iáwną / ktoremu z własney persony nie przyna-
 leży w oney sprawie nic wiedzieć / y owszem gdyby
 z własney wiadomości sadził / mogłby sie omylić / y
 stronom wiele vblżyć / mniemając aby o tym dobra
 á pewną wiadomość miał. Spec. Sax. lib. 2. art. 41.
 Ale Sedzia ktory ma przed oczymá Pána Boga /
 ktory prawdę y sprawiedliwość świętą miłuje / pá-
 mietając ná to / iż go też Pan Bog w dzień sadny
 będzie sadził: iesliby miał co watpliwego / y swe-
 mu sumnieniu przeciwnego / tedy dla lepszego vzná-
 nia prawdy / sprawę one ná inny czas odłoży / zwła-
 szczá gdzie idzie rzecz o zagubienie człowieka / non
 ex recenti facto , zá ktorego Pan Chrystus żywot
 swój ták iáko y zá onego Sedziego wydał.

¶ Rzeczono iest wyzśey / Iż sentencya ma
 być

być wydana przy obliczności stron. Albowiem gdyby Powód nie stanał ku wydaniu Sentencyey/ stroną Odporna da mu Kontumacya/ to iest/ iego nieposłuszeństwo zapisać / dla którego iuż Powód musi znówu pozwać strone bedzieli chciał / zapłaciwszy iey pierwey Nakłady Prawne. A gdyby obwiniony nie stanał ku wydaniu Sentencyey/ wpa-
da w tym o co nań żałowano: a to dla tego / iż iuż uczynił odpowiedź. Spec: Saxon: lib: 2. artic: 9. Albowiem iesliby odpowiedzi stroną ieszcze nie uczyniła / Powód ią bedzie przezyskował daley wedle Prawa / iako wyżej napisano.

§ Rzeczono też / (wysłysawszy obiedwie strony.) Jest temu przykład piękny o Krolu Alexándrze / który ilekroć sie przydało / iżby Powód na Sądzie rzecz swoje powiadał w niebytności oney strony na którą żaluje / iednym go tylko vchem zwykły słuchać / a drugie ręką zatuszać / dając przez to znać / iż drugie vcho ku słuchaniu drugiey strony chował. Co przynależy na dobrego Przełożonego / a sprawiedliwego Sędziego. Dał tu przykład Krol Alexándre wszystkim Sędziom / aby obiedwie strony ku wysłuchaniu równie przypuszczali. Jakoż v Athenienczyków Sędziowie obrani / na to nawiecy przysięgali / podług Prawa pisane o sadzić / a obiedwie stronie zároveň słuchać. Moga sie tu

Strony w
czym wpa-
dać / gdy
która ku słu-
chaniu Or-
delu nie sta-
nie.

Sędziemu
przystoi o-
biedwie
stronie słu-
chać.

obaczyć ci Przełożeni / ktorzy w bogiego człowieka
z prostej tylko czyiey powieści / á z swej nienawi-
ści / ábo z wporu / wnet zdádza do więzienia / wnet
mowia: Biegay wstok po tego Chłopa / á prosto
z nim do Kábatá.

Różność Ortelow.

Ortel ábo Sentencya iest dwoiáka. **I** Je-
dná / ktora bywa wydána nie o główná rzecz /
o ktora żáluia / ále sie przetoczy z przypádley gadki /
ktora od Prokuratorow bywa wrzucona miedzy
początek á dokonanie sprawy / iáko okolo Mocy /
Odwoł / Opraw / Gwaru / Odnow / ic. Táka
Sentencya Látinnicy zowa Interlocutoriam aut
accessoriam. **I** Druga Sentencya iest / ktora by-
wa z żáłoby á práwey odpowiedzi wydána : ktora
iuz w sobie zámyka wolność iedney strony / á dru-
giey winność á wpad. Táka Sentencya zowa Lá-
cinnicy Diffinitiva.

Accessoria
Sententia.

Diffinitiva
Sententia.

O Appellacyách.

Appellatio, zowa odezwánie od obcieżli-
wego skazania niższego Sedziego / do
wyższego / dla popráwienia tego / coby od
niższego prze nieumiejetność / ábo nieo-
pátrznosc / ábo też iáki wpor / bylo opuśczone / z
vblizeniem iedney strony.

Czas

Czas Appellácyey.

Od Sentencyey obciążliwej / zaráżem ma być appellowano do wyższego Sedziego / podług porządku Prawa. A od ktorey Sentencyey zaráżem po ki Prawo siedzi nie appelluią / tá przychodzi w rzecz osadzona / y czyni Prawo miedzy stronami. Spec. Sax. lib. 2. art. 6. Iure Mun. art. 10. 11. & 13. Aczkolwiek to Prawo wielom nieiako iest obciążliwe / gdy ieden bez rozmyślenia / bez rady przywódcielskiej / y tych co sie w Prawie rozumieją / zaráżem ma appellować / zwłaſzcza ten ktory iest tak niedowcipny / iż ani rzeczy oney sentencyey / ani słow zaráżem nie poymie. Wszakże iż to iest wedle Prawa / tak musi być trzymano. Przeto według Prawa Cesarstkiego / dozwolono dziesięć dni ku appellowaniu / y ktemu iesliby co przed pierwszym Sedzim było opuſzczono / mogą obiedwie stronie przed wyższymi Sedziami / od ktorych sie już nie godzi appellować / dolożyć y okazać.

Dokad ma być porzadnie Appellowano.

Appellácyą w Krolestwie Polskim z Miast y z Miasteczek / ná Prawie Niemieckim zasądzonych / przodkiem idzie do Prawa wyższego ná Zamku Krakowskim założonego / przez Kazimierza Wielkiego / świętey Pamięci Krolá Polskiego. A

Od Sen-
tencyey zara-
żem ma
być appello-
wano.

od Práva Wyższego / iuż do nawyższego Sedziego / do Máiestatu Krolewskiego / ábo do Kommissarzow Běści Míast / ná to vprzymileiowaných: Iure Mun. art. 11. in Glos. margi. ktorzy ku rostrzygnienu tákowych Appellácii / trzykroć sie schodzą ná Katusz Krákowski do Roku / ná Gromnice / ná S. Stánisław w Máiu / y ná S. Michal / po dwu z Kády z tych Míast / z Kráková / z Sacza / z Káczmierzá / z Bochnie / z Wieliczki / z Jlkusá.

Alle w Rusi / z Míast y z Míasteczek áppelluia do Kádziec Lwowstich / dla tego / iż we wšytkiey Ruskiey Ziemi / Lwow iest Míasto napřednieyše y nagłownieyše. A słuśnie to bywa / Bo y wedle Práva / ktoreby Míasto w ktorey Prowincye byto głownieyše y przednieyše / to ma być głowa Praw / innym Míasteczkom y Wsiom. Iure Mun. artic. 11. & 12. Glos. A zaś od Kádziec Lwowstich do Práva wyższego Máydeburstiego Zamku Krákovskiego / á potym do Máiestatu Krolewskiego / ábo do Kommissarzow Běści Míast.

Czás ku wypráwieniu Appellácyey.

K D wypráwieniu á skóńczeniu Appellácyey / Ktorá idzie ná wyżše Práwo / dálšy dzień iest Běś Niedziel / licząc ten czás od tego dnia / w ktorey sie sstánie Appellácy. Iure Mun: art: 11. Spec: Sax: li:

i. art:

Dálšy
dzień wy
práwienia
Appellácy
cy.

1. art. 2. & lib. 2. art. 12. A zaśie od Sentencyey Wyzszego Práva/ do Kommissarzow sześciu Miast wyższey miánowanych / skłádáia czas v Wyzszego Práva/ ná pierwsze ich zesćie ná Katusz Krákorwsti / wedle opisánia wyższego. A iesli do Krolá/ tedy w sześć Niedziel: co ma być rozumiano / gdyby był w Ziemi: ábowiem gdy nie iest w Ziemi / tedy w osmnaście Niedziel.

Alle Práwem Gościnnym tu wypráwieniu áppellácyey do Wyzszego Práva/ czas iest dziewięć dni: od Sentencyey Wyzszego Práva do Krolá/ także dziewięć dni/ iesli iest w Ziemi: á iesli nie iest w Ziemi / tedy trojá dziewięć dni.

*Jeśli od káżdey Sentencyey ma być Appello-
wano.*

K Alzdy ktory sie rozumie być iákim niespráwiedliwym skazániem obciążony / w káżdey spráwie od káżdego wciążenia może áppellować 2. q. 6. c. Omnis oppressus. Wszakże tu Sedziowie máia pilnie przestrzegáć / áby niepotrzebnych áppelláciy nie dopuśczáli/ á zwlászczá tám/ gdzie Sentencya iest Accessoria: to iest/ nie o glówna rzecz ieszcze wydána. Bo drugi będzie áppellował / nie dla iákiey obciążliwosci/ iedno iżby w bogiemu człowiekowi z wporu swego/ á z dostatku pieniedzy / spráwiedli-

wosc

Appellácy
cy gościnnym
nym práwem.

Appelluias
ca stroną/
ma przy
siadzi iako
nie dla prze
wołaczania
appelluie.

wość przedłużać: a przez ten czas niż się skończy sprawa / pożytkować się z Imienia nązobać. A snadźby tu Powód nie bardo sumnienia swego obraził / gdyby in friuolis Appellationibus (mowie / gdzie iako wna rzecz jest / iż się kto do Wyzkego Sedziego nie potrzebnie odzywa) stronie appelluiacey niechciał w tym wiary dać / iako dla obciążliwości / albo dla ubliżenia swey sprawiedliwości / a nie dla przewołaczania tylko appelluie / aby na to przysiągł. Przez toby się zabiegalo niepotrzebnemu przewołaczaniu sprawiedliwości ludzkiej. To też jest wedle Prawa Feu. c. 70. Et Speculo Saxonum libro 2. articulo 12.

Obyczay Appellowania.

PO wydaniu Sentencyey / stroną która się rozuzumie być obciążona / będzie sobie żądała od Sedziego dozwoleńia na odstąpienie / y na porządzenie / iesli ma od oney Sentencyey appellować / albo nie. A gdzieby odstąpiwszy nie wrocila się / tedy Powód da iey przywołać trzykroć / a żeby przystapila do Prawa / przyjmuieli Sentencya albo nie. Jesliby się nie wrocila po ti Prawo siedzi / tedy ona Sentencya przychodzi w rzecz osadzona / y czyni Prawo miedzy stronami. A iesliby się tu appellowaniu

pellowaniu postąpi: Pánie Sedzia / Princypał
 moy przodkiem dziekuie za dozwoleńie ku odstapie-
 niu / y ku poróadzeniu / Sentencya tá widzi sie mu
 byc obciążliwa / nie przyimuie iey za Práwo / y za-
 kláda sie pieniadzmi do Komory Jego Krol: Mił.
 ciągnac sie támgdzie sie spráwnie ciągnac ma: y py-
 ta ná Práwie / ácz go Appellácy a y dálšy dzień nie
 ma doysdż. Co mu Sedzia nákaże. Spec. Sax. lib.
 2. art. 12. Iure Mun. Art. 74. Potym stroná áppelluiaca poloży przed Sad Kope / ábo (iáko iest
 tedy obyczay) trzy złote / z ktorych w strzynce Przy-
 sieżniczey zostáia pieć y dwádzieścia Grošy / á z
 tych potym Przysiężnicy biora Grošy dwádzie-
 ściá w spolny dział ktory przy áppellácyey byli / á
 Woyt pieć: to iest / iesli potwierdza ich Senten-
 cy a ná Wyżšym Práwie: ábowiem iesli nie po-
 twierdza / tedy stronie ktora áppellowála / te pieć y
 dwádzieścia grošy wracaia. Inše pieniadze od
 trzech złotych / obracaia cześć ná Pisárzá / cześć do
 Wyžšego Práwa / cześć Studze ktory Kotuś od-
 noši / iáko tedy zwyczaj niesie. Može też sobie stro-
 ná áppelluiaca przestrziedz / iesliby sie z Appellácy a
 rychley niż šest Niedziel wynida moglá zgotowác /
 áby ia moglá odpráwić. Co mu Sedzia przez Sen-
 tency a nákaże / iž može uczynić / przypozywawšy
 strone wedle Práwa. Potym przysiężnicy / spisány

przy áppel-
lowaniu.

przez Pisarzą wszytek postępę oney Sprawy / o desła wczás do Wyzšego Prámá przez Pošta swe-
go / ze wszytkimi dowody ktorych obiedwie stro-
nie vzywály / nie nie opuščzáiac / á to zápieczetowa-
wszy w swoy List ná cálym Arkušu ták nápisány /
iesli chca po Látinie.

FAMATIS & Prudentibus DOMINIS, Aduocato Pro-
uinciali, & SCABINIS Iuris supremi TEUTONICI MAY-
DEBURGEN: CASTRI CRACOVIE: Amicis charissi-
mū & honorandus.

PRUDENTES ac Honorati Domini, amici charissimi
ac honorañ: Salutem & omnem foelicitatem cum
omni gratificandi studio. Habita est coram Iudicio
nostro actio inter N. ab vna, & inter N. partibus ab
altera, occasione N. Deinde Sententiam nostram,
quam inter partes pronunciauimus, prædictus N.
pro Iure non suscepit, verum ad Ius supremum Teu-
tonicum Castri Crac. D. Vestrarum appellauit, id
quod ex processu causæ, quem præsentibus inclu-
sum transmittimus, D. Vestræ rectius cognoscent.
Proinde D. Vestras rogamus, vt nos de Sententia sua
secundum Iuris formam velint reddere certiores.
Dat. N. à prolatione Sententiæ, Feria &c.

Scabini Ciuitatis N.

Otworzenie Rotulu przyniesionego od Wyzšego
Prámá.

Rotul

Rokut od Wyższego Prawa / na dalszym dniu przyniesiony / nie indziej ma być otworzono / iedno na mieyscu Sadowym Przysiężniczym / przy obliczności obu dwu stron.

Aliesliby tá strona ktora appellowála nie stánelá na dalszym dniu / y Rokutaby nie wniosła: tedy druga strona da swoje pilność zápisáć. Potym na drugim bliskim Sadzie będzie pytáć / ácz ono skazanie / od ktorego strona appellowála / á Appel- lacyey swoiey nie dokończyła / nie ma w swey mocy zostáć: Skáże Sedzia / Jż iuż ma w swey mocy zo- stáć y wniesdz wrzecz osadzona. Wszakże iesliby sie iáká pomocna przyczyna wymowila / przecz Ap- pellacyey na dalszym dniu nie odpráwiká / nie na tym nie tráci. Speculo Saxo. lib. 2. artic. 12. Glos.

Al gdyby strona appelluiaca stánelá / á przeci- wneyby strony nie bylo / tedy tá appelluiaca / da tákże pilność swoje zápisáć / y da przypozymáć stro- ne przeciwna powtore / y potrzećie / ku otworze- niu Rokutu. Al gdzieby przeciwna strona ták po- wtore / y potrzećie przypozwana nie stánelá / y po- czwarte pomocney przyczyny nie stánia nie wnio- sła: iuż Sentencya Wyższego Prawa ma być o- tworzona y czytána. Ktora iesli będzie ku škodzie strony v Sadu badacey / á ku pożytkowi oney kto- rey nie będzie: tedy tá ktora nie stáwała / Prawo

Postępuje
strony ktora
na dals-
zym dniu
z appella-
cyey stánie
przeciw
tey ktora
nie stánie.

swoie trąci/ dla swej niewdzięczności. Iure Municipali artic: 11. A iesliby obiedwie stronie stąnely/ tedy ná żądanie ich / z rozkazania Sedziego / Krotak ma być przez Pisarżá Mieskiego otworzon / y Sentencya iáwnie czytána przed Sadem. Od ktorey iesli żadna strona nie áppelluie / wnidzie w rzecz osadzona / uczyni Práwo miedzy stronami. A iesliby ten przeciw komu iest wydána / rozumiał być sobie obciążliwa / y chciał od niey áppellować / takó bedzie postępował: Pánie Sedzia/ Sentencya Wyższego Práwa/ widzi mi sie ku mey sprawiedliwości być obciążliwa / ktorey zá Práwo nie przyjmie / ále od niey áppelluie do Krolá Jego Miłosci/ (ábo) do Kommissarzow Śeści Miast/ tam gdzie sprawnie áppellować mam/ pytájac ná Práwie/ ácz mie to niema doysdż? Skáże mu Sedzia/ Iż go to doysdż ma. Skáże też ná pytanie iego/ Iż taká Áppellacya odpráwie ma/ ná pierwszą sessyá Kommissarzow Śeści Miast. Tam zaśie Przysiężnicy zápieczetowawszy także iáko y pierwszymy / wšytek postepék sprawy oney / z Sentencya Práwa Wyższego / stronie áppelluacey oddádza/ zápráwiwszy w swoy List takó nápisány / iesli do Krolá poydżie Áppellacya.

SERENISSIMO ac INVICTISSIMO PRIN-
CIPIS & DOMINO, Domino SIGISMUNDO

AVGV-

AUGVSTO, DEI GRATIA REGI POLONIÆ,
 Magnæ DVCI Lithuania, Russia, Prussia, Mazouia, Sa-
 mogitia, &c. DOMINO & Heredi, Domino colendissimo.

SE Renissime ac Inuictissime R E X Domine, Do-
 mine clementissime, post humillimorum obse-
 quiorum nostrorum ac subiectionis nostræ accura-
 tam commendationem. Cum causa inter Famatum
 N. ac vna, & inter N. partibus ex altera, occasione
 mille florenorum, per Appellationem ad examen
 Iuris supremi Teutonici Maydeburgen Castri Crac:
 deuoluta, ac tandem in termino diei vltioris sex
 septimanarum eiusdem Iuris supremi sententia co-
 ram Iudicio nostro lecta fuisset. Eandem prædictus
 N. grauatum se esse asserens, pro lure non suscepit,
 verum ad Sacram Maiestatem V. R. appellauit. Cui
 Appellationi nos defferen. eandem causam ad audi-
 entiam V. S. M. R. tanquam ad Dominum nostrum
 clementiss. & Iudicem superiorem, cum præsentibus
 Literis nostris, & Rotulo totius eiusdem causæ,
 in vtroq; iudicio agitatæ, remisimus. His nos gra-
 tiæ S. M. V. R. humillimè commendamus. In præ-
 missorum fidem Sigillo nostro præsen: roborauimus.
 Actum & datum N. Die. Anno &c.

Eiusdem S. M. V. R.

Humillimi Subditi, & obsequentiss.

Seruitores,

Scabini Ciuitatis N.

➔ *Niesli do Kommissarzow Bescei Miast poy-
dzie Appellacya / tak list bedzie napisany.*

*Spectabilibus DOMINIS sex Ciuitatum CONSUL-
BUS, COMMISSARIIS Priuilegiatis, Dominis &
Amicis obseruandis.*

*Spectabiles Domini, Amici charissimi & hono-
rañ: Salutem ac felicitatem. Cum causa inter N. ab
vna, & inter N. partibus ab altera, occasione N. per
Appellationem ad Ius supremum Teutonicum May-
deburgen: Castri Cracou: esset deuoluta, ac tandem
in termino diei vltioris sex Septimanarum eiusdem
Iuris supremi sententia coram Iudicio nostro lecta
fuisset, confirmans Sententiam nostram. Eam præ-
dictus N. grauatum se esse asserens, pro Iure non su-
scipit, verum ab ea ad D. Vestras utpote Priuilegia-
tos Commissarios sex Ciuitatum appellauit. Cui
quidem appellationi, nos ut par est defferen: eam
ipsam causam, vna cum Rotulo, ad Tribunal D. Ve-
strarum remisimus. Quas feliciter valere exoptamus.
Dat. Die. Anno, &c.*

Scabini Ciuitatis N.

Pod Appellacya nic nie ma byc znawiano.

*Appellacya poſci ſie nie ſtoñczy / poty w ſprawy
oney nic nie ma byc przez Sedziego poczytano /
ani przez ſtrone znawiano. Spec: Sax: lib: 2. art: 12.
& 13. Et Iure Munic: artic: 17.*

Od kro-

Od których Sedziow Appellacyi nie idzie, a
w których sprawach.

Appellować żaden nie może od Dekretu Królewskiego/ od Dekretu Kommissarzow sześciu Miast/ od Sentencyey Jednączow/ które sobie strony z spólnego zezwolenia biorą. W sprawach też kłanien-
bnych/ gdzieby komu było o gárdło / to jest/ ten zło-
czynca na którego jest złoczynstwo iawnie meżoboy-
stwa/ cudzołóstwa/ gwałtu/ morderstwa/ y in-
nego którego kłaniebnego uczynku/ któryby złoczyn-
ca był pokonany iasnymi dowody/ aboby na świe-
żym złoczynstwie był poimany/ abo sie sam wyznał/
takowy appellować nie może/ ale zarazem nad ta-
kim Rekucya wedle zasługi ma być uczyniona. L.
Obseruare. C. Quorū Appell. in hæc verba: Ne quis
homicidarum, veneficorum, maleficorum, adultero-
rū, itemq; eorum, qui manifestam violentiā commi-
serunt, argumentis conuictus, Testibus superatus,
voce etiam propria vicium scelusq; confessus, audia-
tur appellans, &c. Ale na kogooby nie było nigdy
nie takiego słuchano/ za coby miał być godzien ka-
rania na gárdle/ aboby nie był poimany na świeżym
złoczynstwie/ abo dowodu nań słusznego nie było/
takowy może sie brąć do wyższego Sedziogo/ y nie
ma mu to być broniono wedle Prawa. L. Eos. C.

de Ap-

W sprawie
o gárdło
kiedy może
być appella-
lacya.

de Appel. & Consult. & eodem titu. L. Si quis. **N**bowiem iesli w tych sprawách małych / które sa o iáki Dług / ábo o troche Imienia / godzi sie appellować: á czemu by sie też tam nie godziło / gdzie idzie o gárdło vbogiemu człowiekowi / zá ktorego Bog Ociec Niebieski / Syná swego jednorodzonego Pána naszego Jezu Chrystá / ná okrutná smierć rownie wydał / iáko zá nabogátšego. Wszakże przez ten czas niż sie skończy Appellacya / ma być w więzieniu trzyman.

Przeto Sedzia w takich sprawách nie ma sie ná człowieká skwapić / iáko ieden nadobnie wspomina / De Officio Principis temi słowy pišac:

Sit piger ad poenas Princeps, ad praemia velox.
Indoleat, quoties cogitur esse ferox.

S Kazanie Jednákcie nie iest ważne / iesli nie będzie pod zákládem wydane. Speculo Saxonum libro 2. articulo 11. Glos.

O Exekucyey rzeczy osadzoney.

Exekucya / iest uczynienie spráwiedliwóšci Powodowi nád strona obwiniona / wedle osadzoney rzeczy / ábo wedle Práwa pišanego / áby ono Práwo ábo skazanie / swoy skutek wzięło

wzięto przez sługi Urzędowe z roszkania Sedziego. Albowiem każde skazanie y każde Prawo bywa prozne/ ktore skutku swojego nie weźmie. Frustra enim feretur leges, frustra Decreta, si debitum non consequuntur executionis effectum. A dla tego Sedzia ma pilnie przestrzegać/ aby przewrotni ludzie lada iakiey przyczyny wrzuceniem/ drogi do tego nie zagradzali/ żeby Powodowi sprawiedliwość wedle skazania nie miała bydź uczyniona.

Sposob Exekucyey.

Szkodki/ ktorymi przekonany Prawem/ ku dosyć uczynieniu ma bydź przywiedzion/ te są. Winą pieniężną/ Fantowanie/ w Imienie w wiazanie/ Rekoiemstwo: náostaték gdzieby przekonany Prawem/ roszkaniu Sedziego dobrowolnie nie byl posłuszen/ ábo sie slugom Urzędowym sprzeciwił: tedy zbroyna ręka á gwałtem ma bydź do więzienia wzięt/ y tam poty zachowan/ á żeby osądzoney rzeczy dosyć uczynił. Wszakże strona/ choć iest Prawem przekonana/ ma bydź obsyłana ku dosyć uczynieniu/ zwłaszcza ktora nie iest zbiegła/ aby sobie za iakie vblizenie á za ciężkość nie poczytała/ gdyby sie czym przeciw onemu skazaniu założyć á sczyścić mogła. Bo iednak może bydź wiele przyczyn/ ktore Sedziego od Exekucyey skazania mo-

Rzeczy od
exekucyey
odwodzą
cc.

ga odwieśdź. Jako gdyby strona obwiniona w ka-
żałą w gode / o też rzecz o ktora skazanie wyszło / ábo
gdyby dowiodła zapłacenie długu / ábo iesliby dłuż-
nik wolął gotowemi pieniadziemi dobrowolnie za-
płacić / niż sobie lekkość przez Ceklarze z rozkazania
Sedziego dać czynić. Bo to iuż bywa lekkość nie-
mąta / gdy kogo odchodzić nie każą / gdy Ceklarze
kogo obśtapia / á potym go niepoczciwie do więzie-
nia prowadzą / gdzie wiecey drugiemu dużno bywa /
gdy światła mało widzi / á bacy okęto niego lata-
ją / żaby skacza / táko sie wiecey nie dobrze wyspi / y w
głowie dziwne sie mu sny roia / zwłasczą gdy komu
rzeka: Non exhibis hinc, donec reddideris ad mi-
nimum quadrantem.

Porządek Exekucyey rzeczy osadzoney.

Stropnie
w placenie
długu.

W Sprawie / ktora sie ná Persone wściaga o
dług / o obietnice / ábo o ktora ina rzecz / przy-
należy ná Sedziego / áby przekonanego Práwem
naprzód vpominał / żeby skazaniu dosyć czynił.

Ruchome
imienie.

G A iesliby gotowych pieniędzy nie miał / tedy
pierwszy stopień ku placeniu iest / ruchoma mają-
tność / miedzy ktora naczynie ku sprawianiu roley
przynależące / nie ma bydź poczytane : bo tego Dłu-
żnik wierzycielowi nie powinien wedle Práva w
Sądzie wydawać. Zwyczaj też niesie / Iż Dłużnik

pierwey

pierwey niż sie pocznie ruchomym Śantem wyzwać / Przysięge czyni / iż nie ma złotą / srebrą / gotowych pieniędzy. ¶ Wtóry stopień jest ku placeniu / Imienie stoiace / iako role / Domy / ic. w ktore wierzyciel za skazaniem Sadownym / przez Wzad ma bydz wwiązany. Iure Mun: art: 27. & 29.

Stoiace
Imienie.

¶ Trzeci stopień jest / odkazanie v kogo Długow iasnych / pewnych / a istotnych / ktore też miasło Śantu wedle prawa maia bydz poczytane. ¶ Czwarty stopień jest : iż Dłużnik Wierzycielowi od Sedziego w moc bywa podany wedle Prawa : ale tego zwyczaj nie niesie / ani nosić ma / dla tego : iż też wedle Prawa żadnemu sie nie godzi mieć osobliwego więzienia na Dłużnika : y przeciw Prawu jest : aby kto bedac woleń / miał bydz niewolnikiem.

Długi.

¶ Ostatni stopień jest / więzienie Persony / gdy nie maś Imienia ani ruchomego / ani stoiacego / ani Długow pewnych ku zaplacie / ani Rekoienstwa.

Wieżenie
Persony.

¶ Jesliby tedy Dłużnik Śanty ruchome w długu dał : te maia bydz przez Sedziego / albo przez te ludzi ktorzy sie na nich znają / oszacowane : zwracać gdyś Śanty w rozmaitych a Cudzoziemskich Towarach. Iure Municipali art : 27. Speculo Saxonum libro I. articulo 7.

¶ Antu / Wierzyciel powinien tak pilnie strzedz y chować / iako swey własney rzeczy. Wszakże

gdzieby Wierzycielowi zginat z przygody/ ábo mu
go ukrádziono/ ábo zgorzal/ tedy Dlužnik ná tym
škoduie: á on komu byl dan/ nie powinien zá to
odpowiádać. Ale przedsie przysiędzima/ iż sie to
bez winy y bez przyczyny iego sstało. Speculo Sa-
xonum libro 3. articulo 5.

O Fáncie, z ktorego Roczny pożytek idzie.

W Fáncie/ kto trzyma Imienie stoiace: iáko
Solwárki/ Winnice/ y inne Imienie/ z ktore-
goby ná każdy Rok pewny pożytek bral/ támi Wie-
rzyciel ony pożytki ná głowna Summe wyra-
żać ma: á gdy głowna Summe wybierze: iuż
Imienie Dlužnikowi wolno puścić powinien.
Libro 1. 2. C. De Pig.: act. Ale dzisieyšych czasow/
lákomstwo ták sie w Ludzi wkorzenilo/ iż żaden
Wierzyciel vżytku/by go też w dwoy y w troyna sob
ná głowna Summe wybral/ nie wyraża ná po-
czet głowney Summy: ná co sobie ieszcze Dlužniká
mocno wwiąże/ rozmaitemi Condycyámi/ Umowá-
mi/ Zapisy dziwnemi á nieznosnemi. Dokláda tego
mianowicie w Zapisie temi słowy: Non defalcan-
do vsu[m], fructu[m], ad summam principalem.

O Fáncie z ktorego pożytek nie idzie.

FAnt iesli pożytku nie niesie/ z ktoregoby Wie-
rzycielowi mogło sie dosyc sstać w dlugu: iuż
w tey

w tey mierze Wierzycielowi ma bydź dan / Ktory
 Śánt Wierzyciel za Rekoemstwem ma ná iáwo-
 nym mieyscu / trzykroć przez dwie Niedzieli ku prze-
 daniu okázować: opowiadáiac stronie Káżdym rá-
 zem przez sluge Drzedoweg / iesliby Śánt swooy od-
 kupić chciałá: á potym Opowiadaniu / iesliby Dlu-
 żnik Śántu swego niechciał wykupić: iuż Wierzy-
 ciel taki Śánt może przedać temu Ktoby go lepiey za-
 plácił / ośácowany przez Sedziego / ábo przez Lu-
 dzi Ktorzy sie ná tym znáia. A iesliby Kupa ná Śánt
 nie byto: iuż Sedzia po onych Śeści Niedzielách
 Wierzycielowi Śánt ku otrzymániu przysádzi ná
 poczet dosyc wczynienia. A gdzieby onego Śántu
 ku opláceniu nie stawáto: ma dáley Persone śán-
 towác. W czym téż máś wyżśey przy Śántowá-
 niu nápisano / Folio 109.

O Nakładách Prawnych.

S Troná Práwem przeKónána / powinna zá-
 plácić Naklády Práwne / stronie / Ktora
 swoje rzecz pozyskuie Práwem / wedle po-
 spolitey Reguly Práwney: Victus victori in expen-
 sis litis condemnatur. A to dla tego / áby vporni
 ludzie powściągáli sie od niepotrzebnych swarow
 y Kłopotow: á żeby ludziom niewinnym trudności

nie żądawali/ á w Nakłady prozne/ y tu zámieſtá-
niu ſwego obeſcia nie przywodzili. **G** A tu na-
přod tá ſtrona ktora o Nakłady pożywa/ ma oká-
zać před Sadem / iáko pozwána ſtrona pierwey
Prawem przewyciężyła w głowney rzeczy. **C**o
Sedzia pilnie ma baczyc ieſli tak ieſt.

Plácenie Nakładow wedle Práva.

N A wſyſtkie Nakłady/ Dowod wedle Práva/
ieſt Przysięgá tey ſtrony ktora o nie żáluie. **L.**
Properandum C. de ludicis. Wſákże Sedzia pier-
wey ie ma ſpráwiedliwie oſácowáć / wzgledem
Perſon y tey ſpráwy o ktora ſie práwo toczyło. Po-
tym ſtroná ſukáiacá Nakładow: popráwi tego
przysięgá / iáko nie mnieyná práwo nátożyła/ niż
przez Sedziego ieſt oſácowano y moderowano.
Ile tedy Nakładow ſtroná ſukáiacá ich poprzysię-
że/ tyle ſtroná obráñiona powinna ie záplácić.
Ale tu poſpolicie nie wiecey ſácuia Nakładow/ ie-
dno te ktore ſie w Przedomych Księgách nájdúia :
to ieſt/ od Pozwom/ od Skázania/ od Zápiſow/
od Wypisow/ od Oſwiadeżenia/ od Dekretow y
Mándatow krolewſkich/ od Apellowána: co nie
wielká Summe czyni. A od tego co rbogi czło-
wiek kłóſáiac częſto zá Dworem/ nátoży ná Porá-
dniki ſwoie w Práwie/ ná Prokuratoroy/ co w dro-
dze ſtrawi/ nie wſácuueſt nie kłáda/ ná ktory koſt

nawiecey

Dowod/
ná nakłady
práwe
przysięgá.

Zwyczajy
ny ráchu-
nek náklá-
dow

na wiecey wynidzie. Bo nakłady Sadowe y Pi-
 sárskie/rowna placą odprawi: ále Prokuratorowi
 w ktorym ná schyłku cnoty / á ná vbogie ludzi nie
 niemáš báczności: iáko mu ná pierwszym potká-
 niu nie wkażesz pary Dukatow/gárnca Winá z do-
 brym Lososiem ná obiad nie posleš: ledwie z to-
 ba słowo przemowi. A póki sie práwuieš / iesli
 nie bedzie widzial częstej pocztý / podárzenia / czę-
 stowania: bárzo zlenieie w twej sprawie y zgłupie-
 ie: iesli w nim nie bedzie dobywal Rozumu częste-
 mi Złotemi/ Tálermi/ Kleynoty/ Kunámi/ Lisámi/
 y innemi pocztivemi vpominki. Przeto by okolo
 Nakładow lepiej náśladować vczonych w Prá-
 wie/ ktorzy opisáli/ áby powód Nakłady swe po o-
 ścácowaniu Sedziego poprzyśięgal. Wśákże to
 Przelożonych roztropnieyszej báczności niechay be-
 dzie poruczono. Ależkolwiekby podobno ten spo-
 sob był cieški temu kto ma Nakłady plácić/ áleby
 sie potym drugi náuczył / iż sie lepiej káżdemu do-
 browolnie/ niż poniewolnie vspráwiedliwić/ á dáć
 co czyie iest/ bez trudności/ bez Práwa. Eceš sie
 nie przywodzić w Nakłady/ nie wydzierayże ni-
 ku/ plác coš komu winien/ vczyn sám z siebie sprá-
 wiedliwość/ nie prágni cudzego. Jáko pisino swie-
 te vpomina: Nemini quicquam debeatis, nisi vt in-
 uicem diligatis. &c.

O Szperunkách.

Arest.

Szperunk/ ábo Arest/ iest zapowiedz Pers-
sony ábo Dobr iey/ uczyniona przez sluge
Przedowego/ zstokazania onego Sedzie-
go/ pod ktorego wladza Personá y rzecz
iey iest/ aby zapowiedne rzeczy tak dlugo byly
w poſtoiu / aż do rostrzygnięcia Práwem z Are-
statorem záluiającym.

Szperunk / iż między ludźmi nienawiść mnoży /
y nieiáko leſkość wyrządza: nie ma bydz ládą
dla przyczyny przez Sedziego dopuſzczon: ponie-
waż ſie godzi między ludźmi miłość mnożyć / á nie-
miłość tepić.

Szperunk ná oſiádle ludźie nie ma bydz.

Szperunk przodkiem ma bydz ná Rzecz: potym
ná Persone. Ale y Persony poważne / á o-
ſiádle nie máia bydz Szperunkámi wciążáne / áni
dobrá ich: czego Sedzia ma pilnie przestrzegác.
Persony záſie nie oſiádle / leſkie / iáko ſa Gracze /
Kſtoerowie / Piánice / Mánotrawcy / y ktorych-
by dobrá dlugu nie wynosiely / máia bydz Aresto-
wáne y dobrá ich. Wſákžé tež pierwey dobrá ieſli
ſz / potym Personá.

Szpe-

*Szperunk ná Ziemiańskie poddane nie
ma być.*

Szperunku Sedzia Mieyski nie ma dopuszczać
w Mieściech y w Miasteczkach ná Ziemiań-
skie poddane / ani ich pozывать / ani hamować / o
żaden dług / iakimkolwiek obyczajem winny / cho-
ciaby też w Księgach Mieyskich byl zapisany / albo
nie zapisany. Ale komu iest krzywda od czyiego
Poddanego / ma go szukać ná Dziedzinie iego / y
tamże po nim sprawiedliwości żadać v iego Pána:
inaczej ktoryby Mieśzanin czynił: przepada Beść
Grzy wien pieniedzy: połowice stronie / á połowi-
ce Stároście: iako to iest opátrzone Statutem
Koronnym / Alberti Regis, in Anno 1496.

*Nauka, gdy sie kto imiue Konia, y innych
rzeczy.*

Imiue sie kto Konia / albo iney rzeczy sobie vkrá-
dzioney / albo zgubioney: ma si: naprzod dobrze
przypátrzyć y obaczyć / iesli iest iego: potym si: iac
Przedownie / z wiadomościá y z dozwoleciem Se-
dziego wedle Práwa. Albowiem / gdyby si: rze-
czy iak iako swoiey / á tegoby nie dowiodl: Wine
Sedziemu przepada. W tym sobie Berzey czytay/
Spec: Sax: lib: 2. artic: 36.

I Mowąć się ieden ma tych rzeczy / które w sobie różność mają: iako bydło / Bata / y inne tym podobne. Ale w którychby różności nie było / tych się imowąć nie może: iako pieniądze / o których pospolicie mówią / iż liczą nie mają. Lib. eod. art. eod.

Obrona temu w kogo się ima rzeczy.

O Broną tego w kogo się ima konia / albo inney iakiej rzeczy / ta jest: albo powie żem to kupił / iże mi dąrowano / iżem pożyczył. A tak się na Istca będzie brat / którego winien mu być / y stać na czas z Prawą sobie nąznaczony. Alesli go nie stać wi czasu z Prawą nąnanzonego / rzecz traci / y winę Sedziemu przepada. Albo powie / iżem sam wychował to zwierze / sam te rzecz zrobił. A tego będzie bliższy dowiesdz przysięga / iako Dzierżawca onę rzeczy. Spec: Sax: lib: 1. art: 15. lure Mu: art: 132.

 Rzecz kradzioną / dawnością nigdy nie ginie. Speculo Saxonum libro 2. articulo 36.

Postępek około Arestowania Konia.

Z Apowiada kto Konia czyiego w swym długu: iesli ten którego jest Koń / do trzeciego dnia nie będzie o to czynił / strony nie przypozomie / aby się iey sprawił: tedy Arestator przed Sedziem to opowie / y będzie żądał: gdyż Koń jest rzecz samą się

bie tra-

In seruan-
dis equis
crescens
expensa.

bie trawiaca / to iest / wiecey moze strawic niz sam
koscie / a zapowiedzi trzeci dzien przeszedl / aby mu
Kon byl przysadzony ku przedaniu / pod swiadem
dobrych ludzi / na tym sie znaiacych / stronie to o-
powiedziawszy. A ileby dlugu swego na Koniu
nie doial / aby na personie szukal. Co Arestatora
ma doysdz przez Sadowny wyrok.

A Restue kto Dlužnikowi swemu pieniadze abo
iaki statek v kogo / a Dlužnik zaśie gdy pozywa
Arestatora trzy kroć / ku wyzwoleniu swego sta-
tku z zapowiedzi / chce sie mu vsprawiedliwić : a
pozwany nie bedzie stawal. Tedy statek arestowa-
ny ma byc z Arestu wolny.

E Krakowianie mają swoy Wielkierz okolo czy-
nienia Arestow : na dobra zmarłego Dlužnika / y
zbiegłego Dlužnika : y iako Arestator Sady ostrze-
gac ma. Jakiego zaśie dlugu iakim porzadkiem / na
dobrach zmarłego Dlužnika doydzie / choćaby Dzie-
ci onego zmarłego lat nie miały : a iakiego nie doy-
dzie aż Dzieci do rostopnych lat doyda. W tym
kto chce wiedziec / a komu iest tego potrzeba / moze
sie tamże z Polskiego y z Lacińskiego Wielkierza do-
statecznie nauczyć / gdzie o tym iest seroko pisano.

Z Apowiedz Przedna / powinien każdy przyiac
za roskazaniem Sedziego / na swego Gościa /
Komornika / y ktoregokolwiek Dlužnika / nad kro-

Arest ká
ždy przyiac
winien.

tym ma władza iako kolwiek w domu swoim. A
gdzieby nie przyiał / składa mu sługá Wzedowoy
Kół ná pewny czas do Práwa od Arestatera / aby
przed Sedziem powiedział / przecz ná restazanie ieo
go Zapowiedzi nie przyiał. W ktorey przyczynie /
iesli mu Arestator wiary nie da / powinien tego be-
dzie poprawić przysiega.

O pierwsóci Arestu.

G Adká bywa miedzy Arestatermi ztad. Wczy-
ni kto pierwszy Arest ná dobrá swego Dlužniká
zgotá / nie máiac dlugu swego żadnym Zapisem
obligowánego: czyni też potym drugi / máiac dług
Chyrográulsem ábo iákim innym Wzedowym do-
wodem opisány / kto z tych przodkiem dochodzi dlu-
gu z dobr árestowáných / czyli ten wtory Arestator
zá pierwsócia dlugu swego / czyli pierwszy Aresta-
ter zá pierwsócia Arestu swego? Odpe: Iže po-
sledni Arestator zá pierwsócia swego dlugu / y zá
lepsócia práwa swego pierwey. Abowiem Za-
powiedz nie Práwa nie przydaie nikomu / iedno tyl-
ko czyni postanowánie statku czyiego / á żeby b-ł w
pokoju do rozstrzygnięcia Práwa / kto ma lepsze
Práwo. A iż sié wiec po śmierci Dlužniká wganjá-
ia do Arestu chce mieć przodek: to dla tego bywa /
iż iednáč czásem y zá pierwsócia Arestu dostawa

drugi

drugi długu przed drugimi Arrestatorami/ w ten czas gdy inſzy Arrestatorowie zápisánego pierwey długu iákim dowodem nie okáżą.

Kráwcowi gdy ſukno ukrádna, przeciw komu Pan ma czynić.

D A kto do Kráwca robić ſuknia / á przytrafi ſie / iż złodziey ukrádnie ſukno / y będzie poiman z ſuknienn: kto ma ſoldrować ná Złodzieiá? Kráwiec czyli Pan onego ſukná / ábo przeciw komu ma Pan czynić? Odpow: Ná woli ieſt tego ktorego ieſt ſukno / czynić chceli przeciw Kráwcowi ktoremu ſukno dał y zwierzył / chceli przeciw złodzieiowi o złodzieyſtwo.

Wſzakże to Práwo ták ſie miárkuie: ieſli Kráwiec ſukno zápláci Pánu / tedy Kráwcowi przyna-
leży ſpráwa przeciw złodzieiowi: á ieſli nie zápláci / tedy Pánu ktorego ieſt ſukno. Speculo Saxonum libro 2. articulo 10. Gloſ.

O Inwentarzách.

I nwentarz / ieſt Urzędne popisánie Rzeczy náleżionych ná Dziedzictwie / ábo w mie-
ſzczeniu zmarłego / ábo też Dlužniká / zá pe-
wnym przewodem Práwa choć nie zmarłego

go / uczyniony przez Dziedzicá / ábo Opiekuny
Dzieci ktore lat nie máia.

Kto ma czynić Inwentarz.

Opiekun przyrodzony / powinien uczynić In-
wentarz / y wiścić sierotom ich dobrá / áby im
tego nie vtrácił : y owšem nie może sie wdawać w
opiekę po ki Inwentarzá nie uczyni : Spec: Sax: lib:
I. artic: 23. chyba w rzeczách ktore odwloki nie cier-
pią. Spec: Sax: lib: I. artic: II. Glos. Ale ci opiekun-
nowie ktore Ociec vstáwi mimo przyrodzone swo-
ie dzieciom swoim / ci nie powinni Inwentarzá
czynić : iż nie sámi sie w to wdawáia / ále ie Ociec
vstáwił / y wierzył im tego : á tak spráwa opieki
wbytká ná ich wierze należy.

Czas ku czynieniu Inwentarzá.

Dziedzic / powinien uczynić Inwentarz / trzy
dziesiątego dnia po śmierci zmarłego / ábo trzy-
dziiesiątego dnia od tego czasu / ktoregoby sie poznat
być Dziedzicem : piśa niektorzy / iżé dziesiątego
dnia : wśakże może rychley / y owšem im rychley v-
czyni / tym lepszy sławy y domniemania będzie w
ludzi: zwłaszcza v przyaciół zmarłego / w uczynie-
niu zupełnego á spráwiedliwego Inwentarzá. Spe-
culo Saxonum libro I. articulo 6.

 Tuby przystáło ná te ktoryz sie opiekáia siero-
támi /

Czas ku
czynieniu
Inwentar-
za.

tami / ząbiegąć y rádzić pilnie okóło tego / áby pie-
niądze gotowe / y wśystkie rzeczy ruchome / po
śmierci zmarłego zostale / zupełnie á sprawiedliwie
były popisane. Albowiem drugi / niż zącznie Inwen-
tarz czynić / połowice indziej wynieść może / ku wiel-
kiej škodzie y vblżeniu vbogim sierotom: ponie-
waż Urząd nic innego nie może piąć / iedno co v-
kazuje. A przedsi iednak Opiekun ábo Dziedzic / zą-
wždy sobie ma ząstufną obronę przeciw sierotom
y Kreditorom (gdy mu w czym wiary nie dáia)
przez to / iż uczynił Urzędowny Inwentarz: á ono
śnadź tym Inwentarzem Pan Opiekun dobrze o-
piekł y ożegł vbogie sieroty / ábo Dziedzic ośukał
Kreditory. A niemiem by takich wiele nie znalazł /
co tylko Opiek Bućcia / z nich żyia / á bårzo ich prá-
gna / chodząc dom od domu / á pilnie przegladaiac
gdzie ktora Bába iuż głowa trzesie / á drżac się ná-
piia. A tak przystałoby ná to którzy się zowa y sa su-
premi omnium orphanorum tutores, w to weyżrzec
y rádzić / á żeby sprawiedliwie Inwentarze były czy-
nione. Którymby to sposobem miało być / iż każde-
mu wolno powiedzieć widzenie swoje / gdyby go
spytano / ia co rozumiem / powiem.

Tym sposobem / gdyby zarázem po śmierci
zmarłego / po którym Inwentarz ma być czynio-
ny / rzeczy były Urzędownie ząmknione y zápiecze-
towa,

Niedba-
łość kóło
Inwen-
tarzowa.

tománe aż do popisowania: ktemu ten co daie spisować / zwołaczá ná kturegoby było iákie domnieśmánie / áby pierwey przysięgi Urzędowi / iáko spráwiedliwie wśystkie rzeczy daie popisować: á iáko o tym nie wie nic / áby co ná strone odeśto / ábo przez kogo wyniesiono było.

Wśákoż to tym ktorym przystoi okolo tego rádzic / niechay będzie poruczono: Ja tylko chciał krotko wspominać / iż to iest w Pospolitey rzeczy wielka skáza / niespráwiedliwe Inwentarze / przez co w bogie Sieroty czesto wiele škoduia / iż rzadko ku swemu przychodza: zwołaczá gdy ktemu Páni Wienna niespráwiedliwym á wielkroć poprzysiężonym Wiánem osátet ágárníe.

Pożytek Inwentarzá.

Pożytek Inwentarzá ten iest: Iż Dziedzic ktory go uczyni / nie może być wciążon w płáceniu długow zmarłego / iedno póki sstawa dobr iego. A gdieby Inwentarzá Opiekun nie uczynił / tedy Dziedzic bliższy iest przeciw iemu przysiędz / iż ták wiele było iáko żáluie. Spec: Sax: lib: 1. art: 11. Glos. ¶ A iesliby kto żátował ná Dziedzicá / iże wiecey dobr zostáło / niżli zeznał ábo popisał / á tegooby náń domiedziono: tedy dwoiáko dług zmarłego plácić powinien. Speculo Saxonum libro 1. articulo 6. Iure Municipali articulo 26.

O Piekunowi ten iest pożytek Inwentarzá / iż sierotom gdy dorosła lat nie powinien sie wiecy vsprawiedliwić z rzeczy należionych / iedno wedle Spisania Przedowego Inwentarzá: á iákie dobrá ná ten czas wziat kiedy opiekę przyiat / tákie powinien wrocić. Iure Municipali articulo 26.

O Drzewie Krewności.

Krewność / iest powinowáctwo iedney Persony ku drugiej / gdy iedná rodzi sie od drugiej / ábo dwie od iedney. A nazywáia Krewność / od społeczności y iedności krewie / iże Persony ktore sobie sa krewne / máia między soba spólna krew / gdy sie z iedney krewie rodzą: iáko też Łáćinnicy zowá Consanguinitas, quasi sanguinis vnitas. A ztądże też Bekárći / wedle Práwá Nieskiego máia krewne / ále po Wrzećienie / nie po Nieczu: to iest / krewne z strony Mátki / nie z strony Oycá. Albowiem gdy Bekárći nie máia Oycá pewnego / y tákiego iákiego by sie godziło mieć: prze- to też Krewnych po Oycu nie máia.

Drzewo Krewności / iest wymálowanie / Drzewu przyrodzonemu podobne / máiace w sobie Pień y Kozgi: to iest poczaték rodzáiu / Linie proste y poboczne / rozmaitemi stopniámi rozdzielne / w ktorych Persony rozmaíta krewnością sa spo-

Krewni.

Bekárći
nie máia
Oycá.Wyroz-
nienie
Drzewa
Krewno-
ści.

ione. ¶ Pien tu rozumiey / te Persone od ktorey Krewni pošli. ¶ Stopień rozumiey licze / iako ktora Personá daleko iest od drugiey / miedzy ktoremi bywa pytanie: iako gdy spytaia: W którym stopniu iest Práwnek od Dziadá? powieź / iż w Czwartym. Bo od Dziadá / ten idzie Kzad Person: Dziad / Ociec / Syn / Wnek / Práwnek. Albowiem w Liniey prostej / ile iest Person / o których bywa gadka aż do ostatniey / tyle iest stopniow / odiawszy iedne persone. ¶ Linia prosta / ktora w tym Drzewie Krewności widziß / poczyniwszy od wierzchu od persony Práprádziadá / aż ná dot do persony Prápráwneká. Tá sie ná dwoie dzieli.

¶ Jedná iest Person wzgoreidacych Przodkow náßych / tak Mężczyzny iako y białey plci / co Łáćinnicy zowa Ascendentium, od którychmy pošli / iako są: Ociec / Mátká.

Dziad / to iest mego Oycá ábo Mátki Ociec.

Babá / to iest mego Oycá ábo Mátki Mátká.

Prádziad / iest mego Dziadá ábo Bábki Ociec.

Przedbabá / iest mego Dziadá ábo Bábki Mátká.

Práprádziad / iest mego Prádziadá ábo Przedbabki Ociec.

Práprábabá / iest mego Prádziadá ábo Przedbabki Mátká.

¶ Po Práprádziádu Polacy innym Osobam wyzo

ßey

Ascenden-
am.

Pater.
Mater.
Auus.
Auia.

Proauus.
Proauia.

Abauus.

Abauia.

Key idacym nie mają imion / nazywają je pospolicie
Oycami albo Starczemi. Ale Łacinnicy mają /
Ataus atauia, Tritaus tritauia, dalej też nic. Tak-
że dalsze Osoby nazywają pospolitym słowem / Ma-
iores nostri, Progenitores nostri.

☞ Druga Linia prosta / jest person ná doł idą-
cych / tak Nleżczyzny iako y białeypłci: ktore Łacini-
nicy zowa Descendentium, ktore od nas pochodzą:
iako sa / Syn / Cora.

Wnek / ktory sie rodzi od mego Syna albo od
Dziewki.

Wneczka / ktora sie rodzi także od mego Syna
albo od Dziewki.

Práwnek / ktory sie rodzi od mego Wneka albo
od Wneczki.

Práwneczka / ktora sie także rodzi od mego
Wneka albo Wneczki.

Prápráwnek / Prápráwneczka / ktore sie rodzą
od mego Práwneka albo Práwneczki.

☞ Po Prápráwneku Polacy innym Osobam ná-
dol idacym nie mają przezwiś / nazywają je pospo-
licie / Dzieci: Łacinnicy mają / Atnepos atneptis,
Trinepos trineptis. Dalsze też pospolicie nazywa-
ją / Minores, Posteri.

☞ Linia poboczna / ma w sobie Persony / ktore
ani sie od nas rodzą / ani my od nich / ale od iedney

Descendē-
tium.

FILIVS.
FILIA.

Nepos.

Neptis.

Pronepos.

Proneptis.

Abnepos.
Abneptis.

Collatera-
lium.
Frater.
Soror.
Patruus.
Amita.

którew z nami pochodzą: które Łacinnicy zowią Col-
laterales, aut Transuerfales: tak z prawey strony po-
mieczu/ iako z lewey po Wrzecie: iako są 3^{ci} z
Prawey strony: Brat/ Siostrá. Stryy/ to iest
Oycow brat. Wuy/ to iest Mátczyn brat.

Ciotká iest Oycowá ábo Mátczyná Siostrá.
Acz te obiedwie Personie/ iednym Polskim slo-
wem Ciotká zowią / ale Łacinnicy różność w tym
máią: bo Siostry Oycowe Amitam, a Siostry
Mátczyne Materteram nazywáią.

Stáry Stryy/ iest mego Dziádá Brát. W Stá-
ry Wuy/ iest mego Bábý Brát. (Siostrá.

Stára Ciotká/ iest mego Dziádá y moiey Bábý

Stáržy Stryy/ iest mego Prádziádá Brát.

Stáržá Ciotká / iest mego Prádziádá Siostrá:
co drudzy zowią Przestryiec / Przecioká.

Stryczni Brácia ábo Siostry / ktorzy sie rodzą
odedwu Brátow.

Ciotczoni Brácia ábo Siostry / ktorzy sie rodzą
odedwu Siostr.

Synowiec / iest Syn od mego Brátá.

Synowicá / iest Torá od mego Brátá.

3 Lewey strony: Siostrá.

Wuy/ to iest Mátczyn Brát.

Ciotká/ to iest Mátczyná Siostrá.

Stáry Wuy/ to iest Stárey Mátki Brát.

Patruus
magnus.
Amita ma-
gna.
Propatru-
us.
Proamita.
Fratres so-
roresque
Patruces.
Amitimi
& Amiti-
ma.
Nepos ex
fratre.
Neptis ex
fratre so-
ror.
Auñculus.
Matertera.
Auñculus
magnus.

Stára

Stara Ciotkă / iest starey Mătki Siostră.

Starczy Wuy/ăbo Przedwiec / iest Brăt Przedbabin. Starczy Ciotkă / ăbo Przedciotkă / iest Siostră Przedbabină.

Ciotczoni Brăcia y Siostry/od obudwu siostr.

Synowiec / Syn od Siostry.

Synowică/ Dziewkă od Siostry.

Linia Poboczna / iest teŝ dwoiăka: iednă iest rownych Person w Stopniach/ ă druga nie rownych. ¶ Rowna Poprzecznych Linia iest/ gdy persony o ktorych bywa gadkă nă rownym stopniu. sa od spólnego Pniă / to iest od Rodzică: iăko iest Brătow Wneŝ / Siostrzynă Wnecză.

¶ Nie rowna Poprzecznych Linia iest/ gdy persony o ktorych bywa pytanie/ nă nie rownym Stopniu sa/od spólnego Rodzică: to iest/ Brătow Prăwneŝ / ă Siostrzynă Wnecză.

Porzadek Spadkow.

K D Spadkow/ po umărłym ktory Testamentu nie uczynił iest czworăki Stopien. ¶ Nă pierwszym stopniu sa Dzieci. ¶ Nă wtorym Rodzicy. ¶ Nă trzecim Persony poboczne/ o ktorych powiedziano wyŝŝey. ¶ Nă czwartym / Năŝ z Żona/ ktorzy po sobie Spadek bioră/ gdy niemăŝ ăni Rodzicow/ ăni Dzieci/ ăni Brăciey/ ăni Siostr/

Bb iij

y innych

Matertera
magna.
Proauunculus.
Promatertera.
Consobrinus.
Consobrinus.
Nepos ex Sorore.
Nepos ex Fratre.

y innych ná dol y wzgore y poprzek idacych. ¶ Ná ostaték / iesli tych wšytkich ná czterech stopniách okazanych niemáš / tedy Spadek ábo Imienie zmarłego / przynależy do stárbu Krolewskiego.

Descendē-
tium suc-
cellio.

¶ Wšyscy tedy ktorzy ida ná dol / iáko sa / Syn Dziewka / Wnek Wneczka / Prawnek Piawneczka / ták Męskiego iáko Żeńskiego plemienia: ktorzyby z tych po zmarłym blizby byli / spadek zá równo biora przed temi wšytkimi Personami / ktore ida wzgore / y przed pobeczniemi. Spec: Sax: lib: 1. artic: 3. & 17. Et lib: 3. artic: 76. Gloss. lib: 2. artic: 23. Et Iure Municipali articulo 3. in Gloss. A z tadże sie okazuie / iż Synowie y Córki po śmierci rodziców swoich / wšytkiego Imienia równy dział biera / y z równego sie działu wesela. Wyia wšyby z nich niektorzy odpráwieni byli / ktorzy / iesliby równy dział z nieodpráwionemi chcieli brác / tedy pierwey to powinni pod Przysięga polożyć co wzięli / toż beda ku działowi przypuszczeni. Chybá iż nie odpráwieni mogliby dowiesdż Świádkami / iż sie wyrzekli z dobre Wyczystych y Mácierzystych. A czego odpráwieni nie winni ku działowi kładż / nápisano Spec: Sax: lib: 1. artic: 10. 13. Iure Munic: artic: 57. Jáko gdy kto po Żenie weźmie / áboby co spráwionego / ábo dárowanego od Rodziców zá dobrego ich zdrowia miał / iáko Konie / Żbroie / Szab

ty y ino

ty y inne rzeczy: iesliby też co wysłużył/ albo ná moy-
nie zyszał. Tąże Dzielką/ co iey iest od Rodzi-
cow dano ku iey ochedożności/ w Kátách/ w sprze-
cie domowym / tego nie powinna kłásć: albo co też
wysłuży.

¶ Ná teyże Liniey prostey / Personá ná dol ida-
cych/ Persony ktore sa ná blizszym stopniu od zmar-
tego/ biora Spadek przed temi ktorzy sa ná dálszym
stopniu. Wyiawby by Rodzicy tych to ktorzy sa
ná wtorym stopniu / zmarli á nie odpráwieni byli:
tedy oni ná mieyscu Rodzicow swoich zmarłych /
biora Spadek po Dziádu/ y po Bábie / z drugimi
Dziedzicimi / tyle ile Rodzicy ich mieli brác gdyby
byli żywi. Speculo Saxo: libro I. artic: 17. Co Lá-
ćinnicy zowa / Iure representatiuo: Quòd Nepo-
tes representant personam Parentum, in Succelsio-
ne post Auum vel Auíam in linea recta. Ktore Prá-
wo tylko idzie miedzy tymi personámi / co sa ná
prostey Liniey.

¶ A iesliby kto zmarł / á Synowby też nie by-
ło/ albo Dzielkę / áleby miał Wneki albo Wneczki:
tedy Wnekiowie y Wneczki / tymże sposobem bio-
ra Spadek przed temi co ida wzgore / y przed Po-
bocznymi.

¶ A gdy niemáś dzieci albo wnekow / y innych
ná dol idacych / tedy spadek przychodzi ná blizka

Person

Ascenden-
tium suc-
cessio.

Personie między tymi co wzgore ida / tym sposobem: Gdyby kto zostawił Oycá / tedy Ociec bierze Spadek y przed Mátką / y przed innemi wŝytkiemi Gornemi y Pobocznemi. Tákże też gdyby Oycá nie było / Mátká bierze przed innymi wŝytkiemi wzgore y poprzek idacymi. Spec: Sax: lib: 1. artic: 17. Ale wedle Práva Cesárskiego / Ociec / Mátká / z Brácią y z Siostrami / zmarłego Syná Spadek zárownó biorą. A tak póki Person ná dol y wzgóre idacych sstawa / poty pobocznie Persony bywają wylaczone wedle Práva.

Collateralium successio.

¶ A gdy Synow y Rodzicow y innych Krewnych ná dol y wzgore idacych niemáß: Tedy Spadek przychodzi ná Pobocznie Persony / ktoreby sie w Stopniách okazały być bliżŝe po zmarłym / o ktorego Dziedzictwo idzie. Spec. Sax. lib. 1. art. 3. Qui se in proximior gradu, huic de cuius hæreditate agitur probauerit, præfertur ei, qui ulteriorem obtinet gradum. Między ktorymi to pobocznymi / bliżŝy są Brácia y Siostry / y ich Dzieci.

¶ A tu trzeba wiedzieć / Iż Brácia y Siostry / ktorzy są iednego Oycá y iedney Mátki / ktore Látinnicy zowią / integri fratres, & integræ sorores, bliżŝy są ku wŝelkiemu Spadkowi ná Brácia y Siostry od iedney Mátki á od innego Oycá / ábo od iednego Oycá / á inney Mátki / ktore zowią

medij

medij fratres, medij sorores. A gdzieby zaśie dzieci z narętego Brata ábo Siostry / ktorzy sa iednych Rodziców / zostali: tedy spulbracia ábo spulsiostrami / zárowne Spadek z nimi biora. Speculo Saxonum libro 2. articulo 20.

G Po Bráciey zaśie y po Siostrách iednych Rodziców / y po ich dzieciách / bywáia przypuszczeni ná Dziedzictwo dzieci od iedney Mátki / ábo od iednego Oycá: ktorych zaśie dzieci bliźse sa ku spadkowi ná Stryie y ná Wuie.

G A gdy niemáś Bráciey / Siostr y ich dzieci ábo Wneków: tedy po Spadek przychodzi inšy / ktorzy byli ná bliźszym stopniu / iáko sa Stryiowie / Wuiowie / Ciotki / ich Synowie / Wneki Wneczki. A ktorzyby ná iednym stopniu bliźszym spotem náleżieni byli / á tegoby dowiedli: rowny dzie dzictwa dział biora / wedle Textu Spec: Sax: lib: 1. cap: 17. z Niemieckiego ták iásnie wyczerpnionego: Non extantibus, neq; fratribus, neque sororibus, omnes qui se in vno cognationis gradu esse probauerint, æquam hæreditatis portionem percipiunt.

G Potym gdy tych wšytkich Krewnych wyžszej námiemionych nie bedzie / tedy Máżz Zona po sobie spadek biora. A iżby po sobie mogli słusnie brác / potrzeba iest / áby bylo miedzy nimi práwe á słusne Malżeństwo / wedle Kościółá Chrześciań-

Mariti &
vxo-
ris suc-
cessio.

(kiego złaczone / ktoregoby trwało aż do śmierci: a
bowiem gdzieby rozwód zašedł / takowy Spadek
mieyscá nie ma.

Fisci suc-
cessio vlti-
ma.

T A gdy niemáß Przyjaciół y Zony / tedy spadek
przynależy do skárbu Krolewskiego / ktory iuż jest
ostatiecznym Dziedzicem. Iure Mun: art: 39.

Sacerdo-
tum & Mo-
nachorum
successio.

K Siadz iesliby umárl krom testamentu / á do-
brá po nim zostały z dochodow Kościelnych
nábyte / spadek po nim nie indzie iedno do Ko-
ściółá przynależy. A iesliby one dobrá były z iego
Oczyzny / ábo po ktorym Przyjaciółu przypádle /
ábo robota iego własná / ábo Kzemiestem nábyte:
tedy ná Przyjaciółe przypadáia. Co ma być rozu-
miano o tych Ksiedzách / ktore zowa swietekimi /
nie o Mníchách. Abowiem iáko Mních z brácia nie
dziedzicy / tak też po Mníchú żaden spadku nie bie-
rze. Bo Mniŝy wyrzekli sie swiátá / y sa umárl
swiátu: á umárlý żaden spadku nie bierze / iedno
żywy. Wyiawŝy by ktorzy w Dzieciństwie z przy-
muŝenia / ábo z iákieg przyludzenia / ábo z namowy
do Klastorá wstapili: bo ci moga wynisdz: á tak
Dziedzictwá nie tráca. Spec: Sax: lib: 1. arti: 25. &
lib: 2. art: 22. Wŝakże w tey mierze zacnym y wzo-
nym w Prawie ludziom / nie zda sie być zá słuszną
rzecz / áby Mniŝy Dziedzictwá po swym Krew-
nym nie mieli brác: Mieniac / Jesliże Niewiásta

Mniŝy nie
dziedziczą.

Mniŝy kie-
dy dziedzic-
two nie
tráca.

ktora

która się niepożyciwie rzadzi / dla swej niepożyci-
 wości Dziedzictwa nie traci : a czemu by Mnich
 który się na służbę Bożą uda / tracić miał ? Tum
 quod Statuta Laicorum, non ligant Ecclesiasticas
 Personas. A podpierając tego Prawem Ducho-
 wnym y Cesarstwu.

¶ W dochodzeniu a otrzymaniu Dziedzictwa/
 niemając ani też ma być żadnej różności między
 Mężczyzną a żeńskim plemieniem: abowiem iako ku
 rozmnożeniu Rodzaju obudwu Pan Bog stwo-
 rzył: tak też Prawo w bliskości imienia czyni ie ro-
 wne : oprocz Gierady a Hergewetu. Bo Gierada/
 to iest / sprzęt y wbiór niewieści / wedle prawa (acz
 niesłusznie gdy się kto przypatrzy) blizka po zmarłej
 Niewieście bierze. A Hergewet / to iest / Zbroie/
 blizszy po zmarłym Mężu. Powiedziałem iż nie-
 słusznie / to z tego przykładu każdy obaczyć może.
 Umrze która bogata Białagłowa / której mają-
 tność wszystką prawie w tej to Gieradzie / w Bryn-
 dach kosztownych zależy / zostawi Syna iednego
 albo dwu / którzyby słusznie a sprawiedliwie Ma-
 ietność Matki swej wszystkie po śmierci iey mieli
 brać / tu wedle Prawa Náydeburstkieg / nie własni
 Synowie biorą / ale białagłowa / któraby była cney
 zmarłej krewna blizka / choć będzie dojrze dalsza /
 na trzecim y na czwartym stopniu / niż Syn wła-

Gierada.

Hergewet.

Práwo nies-
tafne o
Gierádzie.

syny. Tu w tey mierze iest wielka niespráwiedli-
wość / á nieznośne okrucieństwo nád własnými
Dziećmi / gdy ná to pátrza / á práwie im to co ich
iest własnego z rak wydzieráia. Przeto Krákorwian
nie takowe Práwo o Gierádzie (które też tu maś
ná dole przypisáne) częścią miárkowáli / częścią ábo
rogowáli / kterych przykłádu by inne Miásta ná-
śladowáli / winnięsyloby sie kłopotow / á wielkieg
zákrmawienia miedzy Przyiácieli. Dobrzeby tedy
áby to Práwo w pspolitości tak stalo / áby Męż-
czyná z bialagłowa spadek wśytkich rzeczy rowno
po przyiácielu bráli. Aby / iáko nie wśedy wiedza
co iest Gieráda / co iest Hergewet / tájze rzecz z nie-
znáíomoscia nazwytkow zginela / á z gruntu zglá-
dzona bylá / áby bez tego brákowánia Hergewetu
y Gierády / bliskość w stojacey y ruchomey máie-
tności rowno bráli. Obaczáia te trudności y nie-
spráwiedliwosci wiele przyiáciol / ktorzy máia przed
oczymá Pána Boga / á zgode miluia : y wiele ich
naydzie / ktorzy bez tego brákowánia Gierády / ro-
wno sie wśytkim cokolwiek iest dzieła cicho / bez
kłopotow / ták / iż Woyt o tym nie wzwie.

KJedyżoná ktoregokolwiek Nieścániná z swiá-
tá zeydzie / zostáwiwszy dzieci / Syná ábo Dzie-
wke / iednego ábo wiecey : tedy wśytek Grát y
Szczębrzuch / ktorymkolwiek imieniem może być

miáno

Artykul
Krákorwia-
now o Gie-
rádzie.

miánowany / ná żadnego inšego / iedno ná mežá y
dzieci iey (ktorego kolwiek stanu beda) ma przyſlu-
ſeć / wſytkie inſze tey vmárley Przyiaciele / Siostry /
y bliſſze oddaláiac. A po śmierci tych to dzieci / to
wſytko iáko ieſt wedle Práva przy Dycu ma zo-
ſtać. ¶ A ieſli ſoná vmrze nie zoſtáwioſy plo-
du: tedy to wſytko co ku Gierádzie naleſzy y przy-
ſluſa / co oná w dom do Mežá wnióſla / á tych rze-
czy czáſu żywotá od ſiebie nie oddaliła / ábo daw-
noſcia czáſu ſie nie ſkázily / to Sieſtrze iey ábo bli-
ſzey przyrodzoney / przez Mežá iey ma być wydano.
Domowy Szebrzuch / we złocie / we ſrebrze /
Kleynotách / Pieniadzách gotowych / y wſytkie
inne rzeczy od mála do wielá / co by ku Gierádzie nie
przyſluſáły / przy Mežu tey vmárley máia zoſtać:
o ktore żadnego nágábánia od iey bliſkich nie ma
mieć. Ale to po ſwey woli obroci gdzie chce / niſo-
mu liczby nie czyniac z tego.

¶ To teſz poſtrzegáiac / ſe Sioſtrá tá ábo przy-
rodzona / ktora tákowa Gieráde bedzie brác chciá-
lá / Mežowi tey to vmárley z tákowych rzeczy / ma
zoſtáwić co Práwo obmawia: to ieſt / loſe vſláne /
y inne rzeczy w Práwie opiſáne.

Item, Te rzeczy wſytkie / ktore máž ženie przed
ſlubem ábo po ſlubie kiedykolwiek ku pocztíwoſci
iey ſpráwił / we złocie / ſrebrze / ſáćciech / Kleynotách /

wpominkách / y wšytkich innych rzeczy / żadnych
nie wymuiac / to nie ma być miedzy Gieráda po-
liczono: ále po śmierci Żeniney Mąż to wšytko
przy sobie zachować ma / iáko swe własne: á żadne-
mu nie ma być zá to powinien odpowiadać.

J A iesliby sie przydało / żeby Mąż pierwey w-
márt niżli Żoná / chocia zostána ábo nie zostána
Dzieci: Gieráda ábo też sprzet wšytek ktory z soba
Żoná wniosła / y to co iey Mąż przed slubem y po
slubie dał / kupił / spráwił / we złoćie / srebrze / kley-
nościach / w háćiech / y w innych rzeczách / ktore kte-
mu należa: przy zostáley Wdowie máia zostáć / y
po swey woli może ie obroćić / zc.

O Przyiaćiołach po Małżeń- stwie.

Affines.

W Przyiaćioły po Małżeństwie Łáćinnicy zo-
wa Affines, ták po Mleżu iáko y po Żenie:
stad: iż / dwa domy / to iest / dwa różne
rodzaje w iedno przyiaćielstwo iáko by tu iednemu
końcowi / zá onym małżeństwem sie schodza / áż do
Czwartego pokolenia. A tu trzeba wiedzieć / iż
przyiaćiele mey Żony á moi przyiaćiele / nie sa sobie
przyiaćiele z strony mego Małżeństwa / to iest / nie
sa Affines iáko Łáćinnicy zowa: tylko przyiaćiele

mey

mej żony / mnie są przyjaciele po małżeństwie : także
też moi przyjaciele / są meji żenie przyjacielimi z stro-
ny Małżeństwa. A ztądże to jest / iż Ociec y Syn
jedney Famiłiey / mogą poiać w małżeństwo matkę
y córę iey drugiego rodzaju: także dwaj bracia mogą
poiać dwie siostrze. Ale mąż z przyjaciół żony swej
nie może żony poiać / aż do czwartego pokolenia.
Także też Niewiasta / nie może brać Męża z przy-
jaciół Mężowych aż do czwartego pokolenia.

Imiona przyjaciół po Małżeństwie.

☞ Mąż żony / są gruntem Przyaciółstwa po
Małżeństwie.

Swiekier / jest żony meji Ociec. Ale dziś pospo-
licie Dycem zowią wedle zwyczaju / a nie Swie-
krem: także Swiekrą meji żony Matką.

Żeć / meji Dziewki Mąż.

Cześć / Syna mego żoná.

Dziewierz / jest Brat meżow.

Jatrew / żoná mego brata: zowią też Bratową.

Swieść / Siostrá meżową.

Szwał / jest Siostrzyn mąż.

Pásierb / Syn meji żony od pierwszego meżá /
ábo syn mego meżá od pierwszej żony.

Pásierbicá / Dziewká meji żony od innego meżá.

Oczym

Maritus.
V X O R.

Socer.
Socrus.

Gener.

Nurus.

Lenir.
Fratia.

Glos.
S
ororius.
Priuignus.

Priuigna.

Vitricus,

Nouerca.

Sponsus.

Sponsa.

Paranym-
phus,

Oyczym / Mąż wtory moiey mātki.

Mácochá / iest żoná Oycowá wtora dzieciom
od Pierwszey żony.

Oblubieniec / Nowożenia / Pan młody.

Oblubienica / Páni młoda.

Dziemostab.

Porządek

SĄDOW MIEYSKICH

CZESC CZWARTA.

O Kárności Złoczyńców / á naprzód
O Męczeniu ich.

Porządek około Męczenia Złoczyńców.

SPráwe około Męczenia y rozmaitey śmierci różnych Złoczyńców Ludzie w Práwie náuczeni / bázro sęroce á potrzebnie nápisali / nie bez przyczyny. Albowiem gdzie idzie o zdrowie y bogiego człowieka / zá którego iesdnorodzony Syn Bóży dal się wnieżyć: tam trzeba nawietşey náuki / y nawietşego porządku á pilności / áby człowiek bez litości Sedziego / bez bá-

czności/ bez dobrego rozsądku/ iako inna bestya nie
 zginat. W czym záprawde w Miastách/ w Miá-
 steczách/ máły iest porządek/ wietby snadź tám
 gdzie sie spráwa toczy o troche zgniley máietności/
 niż tám gdzie vbogiego człowieka ciáło Bárpaia/
 targaia/ ciagna/ pieka/ mecza: wielkroć tylko
 przy obecności iednego ábo dwu opilych Cefla-
 rzow/ gdzie rzadko bywa człowiek poważny á bá-
 czny/ ktoryby wielkosc á potrzebe meki wyrozu-
 miał: ktoryby też persone y znáti ku wydaniu ná
 meke rozeznał/ y spráwiedliwosci w tym doyrzał.
 Sam przy tym okrutny Kát/ á ieden ábo dwa o-
 pili Ceflarze bywáia: z ktorych potym wyznania/
 człowiek bywa ná śmierć skazan. Te rzeczy potrze-
 buia pilnego wypisania. Ale iże vmyśliem potym
 osobne ksiázki o tym pisac: tu ná ten czas co by sie
 potrzebnieyszego byc zdáło/ ná koniec krotko
 przypisze.

Co trzeba baczyć przed meczeniem Złoczyńców.

Pzed meczeniem Złoczyńców/ te rzeczy trzeba
 pilnie baczyć. **I** Naprzód/ áby żaden w Ká-
 towskie rece ná meke nie byl zdány/ ázby byly pe-
 wne á dostateczne przeciw niemu znáti złoczyń-
 stwa/-á dowody nieiákie. Abowiem meká/ áczy
 człowiek ku wybádaniu prawdy bywa przydána/

wskátże

wśkázze rzecz iest ku zdaniu ná śmierć nie pewna /
 krewna / y Sedziemu ku zbawieniu niebezpieczna:
 gdy niektorzy Złoczyńce tak są twardego przyro-
 dzenia / iż ná nich nic nie wymeczy: á drudzy zaśie
 są tak miękkiego á niecierpliwego przyrodzenia / iż
 wola ládá co powiádać / niż okrutne meki cierpieć.
 A ztad bywa / iż ich wiele niewinnych powoływá-
 ia. Napisał to y Augustyn S. Vbi non sunt prae-
 sumptiones, semiplene probationes, certa indicia,
 non est inducenda questio.

¶ Druga / áby złoczyńcá ná meke nie łatwie ani-
 skwópliwie od Sedziego był zdawan / by też y zna-
 ki krewnu przywodziły: iedno w ten czas / gdzieby
 inšym iżyczym sposobem / to iest / káskáwym rpo-
 minániem ábo pytániem / prawdá nie moglá sie oká-
 zác: gdzie też są iáwne dowody przeciw złoczyńcy /
 ábo sie są dobro wolnie zna / ábo znác krewn meki
 obiecuie / táin meki nie trzebá: oprocz żeby ná co
 innego zá dostátecznymi znáki á nieiákimi dowo-
 dy był podeyżrzány / czego by dobro wolnie znác nie-
 chciał / ábo to wárzyštwá nie powiedziat.

¶ Trzecia / á żeby złoczyńcá / ktoryby iuż ná
 śmierć miał być wydan / toż zeznał po mece ná-
 záuutrz przed zgromádzieniem wšytkiey Rády / do-
 browolnie z rozkazánia á káskáwego pytánia Se-
 dziego / co ná mece zeznawał: ábowiem przez to

Kiedy zło-
 dziey ma
 być meczon

bywa potwierdzone wyznanie wymieczone. A ztądże Testament Złoczyńce za poruczeniem Burmistrza tamże v Rády takó przez Pisárzá bywa piśány / y v Gáynego Sadu iáwnie czytány / tym křtáctem: Jż ten A. rodem z A. stánawřy przed námi dobrowolnie zeznał / iż ukráđł / wydárt / wyłupil / zábil / spalił / ić. y z tym idzie ná Sad Boży / ktorego Práwu wářemu poruczamy.

W dzień Świety godzi się zdać ná meke.

I Awni Złoczyńce / y w dzień Świety mogą być ná meke wedle Práwá dani / y w dzień Wielkonočný / y Bożego Narodzenia: dla tego / áby się Lotromřkie rády y zdrády długo nie táily / przez ktorych niepoznánie / mogłoby się sřtáć wielkie á škodliwe zámieřtánie ku zabieřeniu wielkim niepořoiom / škodom / niebespiecznościom / záchowániu zdrowia ludzkiego / y pořoiu pospolitego. C. De Ferijs. L. Prouinciarum Præsides.

Z Łodziey / gdyby kogo powołał / y śmierćią swoziá zapieczętował: tedy powołány może się odwiesdz swoiá przysięga: oprotz żeby náń był iáki inny domod ábo świadectwo. Speculo Saxonum libro 3. articulo 39.

Znáki ku zdániu ná meke ktore są pewne.

Znáki

Znałki / za którymi by zloczynca miał być zdan
 ná meki / nie sa opisane / ktoreby byly pewne á
 dostateczne. Ale te zależa ná uznaniu / ná woli y
 ná sumnieniu mądrego á roztropnego Sedziego.
 Wszakże tá wola / rozeznanie y sumnienie Sedzie-
 go takie ma być / ktoreby było Práwu á sprawie-
 dliwości przystoyné. Albowiem inaczey nieby nie
 ważyło.

 Nápisał Iodocus Damuderijs w Książkách
 de Praxi rerum Criminalium, z Práwá Cesárskiego
 przykłady / z których może sie náuczyć / ktore znałki sa
 daleko od meczenia odwodzące / á ktore blisko ku
 mece wiodące / ktore nablizy.

Daleki znałk iest / gdy tak mówia: Słychać iż
 zabił. Blizhy iest znałk / gdy mówia: Ten był wiel-
 kim á wiecznym nieprzyjacielem zabitego często go
 zabić groził / często mu odpowiadał. Wszakże y te
 znałki ieszcze nie sa takie / za którymi by kto miał być
 zdan ná meki. Nablizhy y napewniejszy znałk iest /
 gdy tak mówia: Tego widziano gdy z gáiu wy-
 skoczył gdzie ciało zabitego leżało / ten miał miecz
 goły w ręku: gdy go ryzrzano / zblednął / do Kła-
 storá wciekał. Takowe nablizże znałki / dwiema go-
 dnymi á niepodeyżrzánymi Swiádku potwierdzo-
 ne / sa dostatecznie wiodące ku mece / y owšem ie-
 dnym Swiádkiem potwierdzone / tak godnym /

Znałki me-
 szoboystwa

Znaki zło-
dziejstwa.

na ktorezoby namnięsa mąkulą podeyżrzenia nie
była/ zwołęczą gdy tak świadczy iż go widział kie-
dy ranił. Także o złodzieiu może być rozumiano/
gdy mówia: Podeyżrzany to Młynarz/ vbogi
jest/ rad sie w drogę bąty vbiera/ tak wiele nie za-
robi: te znaki są dalekie. Bliższe/ gdy v kogo widza
rzecz kradzioną. Uabliższe/ y nadostatecznięsze/
gdy go widza z kradzioną rzeczą vciekającego/ z
miejsca gdzie rzecz vkradziono.

Znaki Cu-
dzotostwa.

Na Cudzotostwo / ten znak jest daleki: gdy po-
wiadaia/ iż sieradzi widza/ iż sie milnia. Bliższy/
gdy kto chodzi do cudzey żony w dom/ kiedy meż
doma niemają. Uabliższy á pewny / kiedy go z cu-
dzą żoną na jednym łozu zastańa.

Vciekanie
złoczyńce.

¶ Vciekanie iasnie dowiedzione/ pewny znak
jest winności/ zwołęczą tam gdy kto ieścze nie ob-
winiony / jedno tylko iż jest powiesć o nim / za do-
tknieniem sumienia / boiac sie vcieka.

¶ Wsądzony do kazi / opątrzony dobrze / gdy
by sie wylamał/ á do Kościoła vciekał/ ábo na inne
bespieczne miejsca/ ku zachowaniu zdrowia swego/
znak jest pewny ku zdaniu na meki.

Zeznanie
złoczyńce
nie przed
Sadem.

¶ Wstawiony o iakie złoczyństwo / gdyby sie
przedtem zeznał tam kiedy na stronie / nie v Sadu:
á takowe zeznanie bytoby jednym godnym Świada-

kiem

Kiem potwierdzone / takowy podać do siebie znać
nie miały ku mece.

G Samą gołą powieść / nie jest znać perony
ku zdaniu na mekę: quia fama est res fragilis & per-
niciosa, oprocz tego / gdyby była mocna / gwałto-
wna / a nieodmienna.

G Odmiennosc mowy / kłamstwo / boiazni / za-
iżanie / drzenie / sa znaki / nieiała droge ku mece po-
dające / ktore na Sedziego przynależy pilnie oba-
cząć / y terminować / aby mu potym nie było żada-
no: iż niesłusnie człowieka zdał na meki. Boby to
musiał meczonemu nagradzać / gdyby okazał swo-
ie niewinność. Takie wszystkie znaki iako wyzszy
namieniono / zależa na baczny a roztropany w
znaniu Sedziego: aby wielkości wystętku / trąsun-
ki / rozmaitości znaków / y inne okoliczności dobrze
a pilnie obaczał / aby też miał baczność na stan
Persony. Albowiem inaczej ma być meczon mto-
dy / a inaczej stary: inaczej mdy / inaczej duży: ina-
czej kochanek / inaczej nie kochanek: inaczej Szła-
chcic / inaczej Nieśczanin / inaczej Chłop. A na ko-
niec / Sedzia tak sie w ten czas przeciw człowieko-
wi ma stawić / aby sie wiecey widział być łaski-
wym Sedziem / niż okrutnikiem: pamiętać iż też
człowiek jest.

Stawa.

Mowa ods-
mienna.
Kłamstwo.
Boiazni.

Różność
mać wedle
różności
person.

Persony

Persony od meki wolne.

Z Aden / ná ktorego sa pewne dowody á znáti / nie moze być wolen od meki / iedno ten / ktorego Práwo písane czyni wolnym: iáko sa Doktorowie / Kycerze / Przetożeni ná wielkie dostojenstwa / Wzrednicy ludzi wielkich stanow / y Wzrednicy Mieyscy póki sa ná Wzredzie: Principum Officiarij, Ciuitatum Rectores, officiorum suorum durante tempore. Młodszyniż czternaście lat / ktorzy w Pregi miodkami máia być karáni: Stárzy / ná pámieci / y ná rozumie zefli: Niewiásty brzemienne / ázby po porodzeniu moc wzięły. Wszakże sa takie wystepki / zá ktorými áni persony przerzeczone od meki bywáia wolne: iáko iest wystep przeciw Krolowi / przeciw Pospolitey rzeczy: co zowa Zácinnicy / crimen læsæ Maiestatis: to iest / gdy sie kto co takiego dopuści / coby było przeciw Krolowi y bespieczeństwu iego: gdy náprzeciw stázie ábo w padku mieyskiemu co broi: gdy ku nieprzyiacielowi sie stłoni: gdy nieprzyiacielowi zbroia / pieniądzy / ráda / y ktorymkolwiek inszym sposobem przeciw swemu Pánu dopomaga: gdy poddáne / ziemié ktemu przywodzi / áby byly Krolowi przeciwne: gdy rosterk w mieście czyni / áby ktory przełożony był zábit: y inne tym podobne. Też nie czy

Crimen læ
sæ Maiestatis.

ni nikogo wolnym od meki / wydanie á zdrádzie-
two Wyczyzny swey : podanie miast / zamków Nie-
przyiacielom / któżkolwiekby był takim.

O rozmaitych mekách.

W Rzeczy námieniony Authór / wypisał o rozma-
itych mekách / które Złoczyńcom bywáia záda-
wáne / wiecey z wymysłów Sedziów niebácznych /
á z okrucieństwa Kátowstkiego / niż wedle Práwá:
iáko / wodą / octem / laniem wrzacego oleiu w gár-
dło smárowaniem siárka / sinolá gorálatá / stoni-
ná / głodem / prágnieniem wielkim / przyłożeniem
ná pepeł myszy / sierßeni ábo iákich innych iádo-
witych chrobákow nákrtych bántá / á żeby ták gdy
by wynisódz nie mogli / ciáło cierpiacego dreczyli: iá-
ko téż gdy Złoczyńce ku láwie przywιάżá / nogi iego
stóná wodá námáżá / potym téż przywiodá / któ-
rá rádá soli ádá / áby piety onego Złoczyńce lizálá:
ktory bol powiádáia być okrutny / bez obráżenia
cielesnego. Opisuie tárnż niektóre meki wedle
Práwá miánowicie / przez ciágnięcie powrozmi /
gdy nágo złoczyńcá (wśáłże wstyd przyrodzony
máiac nákrty) ná wezşey láwie niż ciáło iest / by-
wa pod páche przez pierśi przywιάżán / potym wiel-
kie páłce v nog bywáia zwiázáne / á powroz od nich
okóło osi v kólá okrecá / áby ták obrácaniem kó lá-

ciáło złoczyńce tu wypowiedzeniu prawdy było ciągniono. Niektorym też / ktorzy ná meki máia być dáni / pierwey wšytkie włosy brzytwa ogola / dla opátrzenia / aby iákich kúnstownych pomocy we włosiech nie miał: według Czárnościsťwa / ábo Czárov inych / zá ktoremi wiec żadney meki nie czuia. Przydáie ná ostátek swoje widzenie: aby złoczyńcá przed innemi mekami naprzód był bit młotami / mieniac / że zá doświádczeniem przez tákie karánie / rychley złoczyńcá powie swoje przewinienie / niż zá mekami wyżšey opisánemi. In Summa / aby tákie meki były žádáne / żeby ciáło było bez obráżenia wielkiego / y bez wloyności. Albowiem / gdyby sie tráfiło / iżby złoczyńcá dla meki wielkney vmárt: Sedžia byłby bázno podeyżrzány / iákoby mu tákie meki žádáwác rośkázował / nie wedle Práwa ábo zwyczáiu / nie zá miłostí / sprawiedliwostí / nie z miłosierdzia / nie z báczności á z mądrości: ále z gniewu á z nienawisťci / aby ták z iego sásmego vporu człowiek zgináł. Byłby mowie Sedžia w takim podeyżrzeniu / iesliby sie stuśnie nie wywiódł / iż w tey mierze náśláďował Práwa ábo zwyczáiu / lástáwości / máiac Pána Boga przed oczymá / y sprawiedliwość iego. O tym komu trzeba wiedzieć Berzey niechay czyta w tegoż Autherá.

Złoczyńca, o co ma być pytan ná mece.

Złoczyńcá wedle Práwá nie ma być ná mece o wiecey rzeczy pytan/ iedno o ktore iest ośkarżon/ á o ktore nan slychác: z tey przyczyny: iże ná meci žádn nie ma być zdan / Kromia vprzedaiaacych zná-
kow: iáko wyzšey o tym.

*Miedzywielá złoczyńcámi, ktory ma być pier-
wey meczon.*

Gdy wiele złoczyńcow o ieden występ ná mece máia być zdáni: Sedzia ten ma porzadek chowác: aby tego pierwey kazał meczyc ktoregoby rozumiał być ku powiedzeniu prawdy skonnieszego. Jáko / iesli oćiec z synem ma być meczon: pierwey syn przy obli. zności oycowštiey / ábo też w niebytności z wiadomością iego: dla tego / iż oćiec zá žáłościá syná swoiego / rychley sie skłoni ku wyznániu / niż zá własnými mekámi. A iesli żoná z me-
żem: pierwey żoná: dla tego / iż Niewiešcia plec bedac mdleyšey náture / y nie tak ćierpliwey / rychley może być przywiedzioná vpominániem / y mekámi ku wyznániu / niż máž.

O Powtarzániu meki.

Złoczyńcá / ktory raz dla iákiego podeyżrzanego występku / słušnie á dostáecznie wedle Prá-

Be ij

wá był

wa był meczon/ (ktora dostateczność ná vznáníu Sedziego zależy) á ná meceby nie nie zeznał: iuż o tenże wystepeł/ drugi raz nie ma być meczon: oprocz żeby sie iakie nowe znáti perwe nań wynu- rzyły/ ktoreby byly godne ná zdáníe powtore ná meke/ wedle wyzszego opisania. Wszakże y za pier- wżyni znáti/ może być dan powtore ná meke/ gdy iest iasny iego vczynek/ świadectwem dwu go- dnych ludzi tak dobrze dowiedziony/ iż o nim Se- dzia żadney watpliwości nie ma: tylko po Złoczyń- cy zna/ iż vczynku swego/ wiecey z krnabrności á z zátwardzenia/ niż z niewinności przy.

ZŁoczyńcá/ gdy zna vczynek swoy ná mece/ á po mece go przy: może być powtore meczon tu pierwszem zeznáníu: ále lżej niż pierwey. A ná wtorey mece gdyby nie zeznał/ ále ostatec przat: iuż trzeci raz nie ma być meczon.

ZŁoczyńcá gdy kogo ná mece wyda/ tedy wyda- ny ma być poiman. Wszakże to wydanie ábo powołanie/ nie iest dostateczny znák/ á żeby powo- łany miał być zdan ná meke/ iesliże przeciw niemu nie będzie innych znákow/ ábo dowodow. Abo- wiem powołanie wiele kroc bywa stad: *Iż/ Gaudium est miseris, socios habere poenarum.* A *Regulá* też iest *Práwna*: *A tormentis incipiendum non est, priusquam pracedant certa indicia.*

Powołány/
ma być po-
imany.

Przystoi

Przystoi też Sędziemu / pierwey niż Złoczyńce zda ná meki / bádác sę pilnie czasu / iáko dawno Złoczyńcá kradł / zbiłal / ic. y inne lotrostwo plodził: iesli w lesie przemieściwał / ábo nie. A to ktemu / áby wiedział iáko wielkie meki ma rostkázác iemu zádávác. Albowiem wiele ich náydzie / ktorzy będąc w towarzysztwie / przemieściwając w lesiech / w gájach / społem sobie meki zádáváia / y ćwicza sę ná wycierpienie rozmaitych mał / áby potym gdyby byli poimáni / mocne meki wycierpieli / krom wyznánia złych uczynków / y towarzysztwa swego: co z wyznánia złoczyńców poznano.

Złodzieyski
funkc.

O Rozmaitey Smierci rożnych.

Złoczyńcovv.

Aka śmierć ktery Złoczyńcá ma być karan: wypisano Spe.Sax.lib.2. art. 13.16.36. to iest: Złodziey ma być obiezon. Zdraycá / Rozboynik / Lupieżcá / w kóło wplecion. Niezoboycá / Gwałtownik Pánien / y kteryby ná Cudzołostwie był poimány: takowi máia być ścięci: iáko nápisano / Raptore virginum honestarum vel ingenuarum, siue desponsatae fuerint siue non, vel quarumlibet viduarum: capitis supplicio puniuntur. Odszczepienie wiary Chrzcęćciańskiey / ma być spa-

Złodziey.
Zdraycá.
Rozboynik
Lupieżcá.
Niezoboycá.

Cudzołost
znik.

Gwałtownik Pánien.
Wiary.

Odszczepienie.
wiary.

zkróconie
Zadawca
iada.

Karanie
Heretyka
wedle Statu-
tu Koron-
nego / y
Prawa Du-
chownego.

lon. Tak śmierć ma zginać Czarownik / y kto-
by komu iad żądał.

§ Karaniu Heretyków (iż z innych Praw ma-
luzko Berzey powiem) iest też stogi Statut Ko-
ronny / Krola Mładysława Jagiellá / v zyniony
Roku 1424. gdzie iásnie opisano: aby Heretyko-
wie naprzod miezem byli karáni: potym też wiet-
sze im karanie iest náznáczone: aby nie ináczey / ie-
dno iáko wystepuia / y przeciw Máiestatowi Kro-
lewskiemu byli karáni: to iest / nie tylko ná gárdle /
ale y ná máietności / ktoraby po zamordowanym
Heretyku do skárbu Krolewskiego byla przylácz-
na. Ná to: dzieci onego Heretyka / wiecznie-
by byly bezecnymi: á ku żadnemu dostoiénstwu / á-
by nie byly nigdy obieráne.

§ Prawo záśie Duchowne ná Heretyki iest lżej-
sze. In C. ad abolendam de Hæreticis. gdzie ná-
pisano / aby Heretykowie ktorzyby dogwiádczeni
byli w odszczepieństwie / iesliby sie chcieli błedu swo-
go odprzysia dz / vchodza karánia. A potym iesli-
by w toż odszczepieństwo wpádli: tedy z Prává
Duchowneg bywáia podáni zwierzchności Swiet-
ckiey / aby byli miezem karáni. Wszakże ich syno-
wie nie bywáia bezecni / iáko Právem Polskim. A
gdzie karanie zá iákie złoczyństwo nie iest opisáne /
tám złoczyńca ma być karan wedle vznánia Se-

dziego /

dziego/ ktore wiecy sie skłaniać ma ku łaskawości/
niż ku okrucieństwu. Albowiem Prawa na Zło-
czynce są uczynione / aby za bojaźnią ich / zuchwáli
ludzie od złych uczynków sie hamowali / a niewin-
ni aby w bezpieczenstwie a w pokoju mieścili.

O Złodzieystwie.

Złodzieystwo jest dwoiaki: Jawnéy i Ta-
iemne. Jawné: gdy Złodziey na złodziey-
stwie albo na onym miejscu gdzie kradł / be-
dzie poimany / w domu / w ogrodzie / albo w Win-
nicy / ić. **T**aiemne / gdy Złodzieia nie poimá-
ia na złodzieystwie / ani na onym miejscu gdzie
kradł: ale gdy rzecz kradzioná tai: albo gdy za czpia-
ráda y pomocą stało sie złodzieystwo. Jawni zło-
dzieie / wedle Prawa Cesarzkiego bywają karani/
Nágródeniem rzeczy ukradzioney czworáko. Tá-
iemni / dwoiáko. Też wedle Prawa Bożego / w
starym Zakonie / nágródeniem rzeczy kradzioney
dwoiáko / czworáko / piecioráko / y siedmioráko.
Niesliby nie miał czym nágródzić / tedy go zaprze-
dawano. Ale wedle Prawa Sáskiego Maydes-
burskiego / Złodziey ma być obieszon.

Karanie v Pragi.

Złodziey
stwo iawnie

Taiemne

Exod: 22.
Prou: 6.

Jeśliby

Iesliby kto ukradł / coby trzy złote ábo wyżšey
 ważyło / ma być obiešon. Bo áczkolwiek tám
 mowi de Tribus solidis Spec. Saxon: lib: 2. artic: 13.
 Wšákžé Solidum wykłáda złoty/ž Látinštiego slo-
 wa wywodzac/ à soliditate auri. A iesliby rzecz
 kradžiona mniey niž trzy złote ważyła/ á kradzie-
 štwoby sie sštáło we dnie: v Prágu ma być bit/ y
 wlošy máia być oberznione: co zowa Látinnicy/
 poenam in cute & crinibus. Ktore Práwo okólo
 obrzynánia wlošow/ (piše támžé) ná ten čas by-
 to dáne/ kiedy ludžie dlugie wlošy nošili: potym kie-
 dy krotkie wlošy poczeli nošić / tedy káwálec vchá-
 ábo nošá miášto wlošow vrzynáia: á iesližeby v-
 chá nie miał/ ná twarży bywa nácechowan: y ná-
 zwano to potym poenam in cute & carne: non in
 crinibus. Iure Municipali articulo 38.

Ktore Złodžieie Cechuia.

Tě Złodžieie ktorzy we dnie kradná / mieštki /
 wácki / kálety kryjomie rzeža / ták znáča. Žá
 pierwošym kradžiedžtwem ie ná twarży cechuia.
 Žá wtorym/ obiedwie všy vrzynáia. Žá třecim/
 křyž ná czele želázem woppaláia: á žá káždym rázem
 miotlami ie v prágu biia. Táké cechowaníe ná žlo-
 dzieiách dla tego bywa/ áby ie ludžie ználi / á ich sie
 štrzegli. A iesliby sie ktory dáley co tákého dopu-

ščil/

Obrzešenie
 všu miášto
 wlošow.

Czysty fryz
 márk.

Pœna in
 cute & car-
 ne.

Pœna in
 crinibus.

ścił / iuż ma być powrozem ná Ģubienicy nácecho-
wány / áby wiecey ludziom nie Ģkodził: gdyż sie zá-
troiałim tak stomotnym karánim nie vpámietat /
iuż máta nádzieia o nim áby sie miał polepšyć. Iure
Mun: art: 38. A tá iest przyczyna / dla ktorey zlodzie-
ie wieša / á Nierwiásty topia / ábo y inna śmier-
cia wedle zwyčaiu ktorey kráiny tráca / iž gdyby
nie byli śmiercia karáni / málaby nádzieia po nich
bylá vpámietánia polepšenia / by teź nástrožšym ka-
ránim kromia śmierci byli karáni: ktore karánia
oni čestoťcoć sobie zá śmiech máia / y zá nic nie wa-
ža. Co mądrzy á báczni Sedziowie obaczywšy /
wynáležli ten obyczaj / áby tak byli karáni / iáko by
tego wiecey nie czynili. Wšákž Sedzia przy zlo-
dzieiach ma pilnie báczyć potrzebe / vboštwo / čas /
rzecz krádziona: iesli vmyslnie krádt / ábo zá potre-
ba wielkiego głodu / iesli z vprzeymney złości / z zwy-
czaiu / z nieopátržności / y inne okolicžności / zá
ktoremi zlodziey može sie časem wymowić. Abo
wieci iesli zá przywiedzieniem głodu / nie vmyslem
zdradzieckiego zysku / coby tylko ku ziedzeniu ábo
pićiu / može sie nieiać obmowić: poniewaž teź czy-
tamy o tym: Iž dla wielkiej á ostatniej potrzeby /
Kodžicy záprzedawali Dzieci swoje / y zabiiáli ie ku
ziedzeniu / á to iest wietšy wyst:pek.

Czemu zlo-
dzieie wies-
za / á nie-
wiásty to-
pia.

g Ktoby częć krádziona / ábo lupy przechowy-

ff

wał /

wał/ ábo rády y pomocy ku kradziecztwu dodawał/ przeświadczony/ taż śmiercia iáko y złodziey ma być karány. Eodem, libro 2. articulo 13.

O Rzeczách odietych Złodzieiowi przy poimaniu.

Przy karaniu Złoczyńców/ Sędzia ma pilnie baczyć/ áby też y tym nie przepuścił/ ktorzy w ten czas kiedy Złodzieie imnia/ rzeczy przy nich nálezione/ sobie biorą/ y inne ktore im Złodzieie w kázuia. Abowiem Oprawcy/ Cielarze/ Cechmistrze/ y inni Urzednicy ktemu przynależący/ gdy imnia Złodzieie/ częstokroć ich ze wśystkiego odzierają. Wład to ieśce od nich pytaia: iesliby kiedy co wiecey kradzionego zachowali: to wśystko sobie przywłaszczają/ niewiem ktorym innym prawem/ iedno łupieżnym: chocia też tak dobrze z wyznania złodzieyskiego/ iáko z swey własney wiadomości/ wiedza czyie są one rzeczy przez nie odebrane. Dobrze czasu swego postanowiono było to Prawo/ ktore Loricus w swych Księgách wspomina: że rzeczy ktorekolwiek przy Złodzieiu poimányim zastawano/ Urząd zabierał: á to w ten obyczay/ áby w obce ręce co nie zabłądziło/ gdyby każdemu wolno było przywłaszcząć sobie co nie jest jego. Potym wracano one rzeczy zachowane/ gdy sie kto do nich ozwał/ á dowiodł/ iż jego są. Ale teraz/ cokolwiek

przy

przy Słodzieiu zaściana / to nie inaczej serym własnym być mienia: iakoby tego z własney Wyczyzny swej za Dziedzictwem dostali. Przeto Diogenes Philosoph / gdy wyjrzał czasu iednego tych Pánów ktorych Grekowie na Seymie wálne od siedmiu Miast sylali / á oni wioda iednego / co był z Skarbu złota flaszę ukradł: powiedział: Iż / Wielej słodzieie máłego wioda. A dzisieyſzych czasów takowi w Przypowieść przychodza: iż gdy mále Słodzieyki wodza ábo wieſza / sámi zá wietſze Słodzieie bywáia miáni / przez takowe odzieranie á przywłaszczanie cudzych rzeczy. Przeto Wzednicy winni by tego przestrzegáć / áby tácy lupieźni ſłudzy byli karáni / áby rzeczy krádzione przez nie odieſte / własnemu Pánu byty wráćane.

O Cudzołóstwie.

Cudzołóstwo / iſe wyſtep ieſt bárzo ſkłodliwy / złączenie Malżeńſkie tárgáacy / nádkóre żadne inne złączenie Pánu Bogu nie ieſt wdzięczneyſzeráni ku ziednaniu przyiacielſtwá / żadney drogi niemáſz ſnádmieyſzey / iáko Malżeńſtwo ſwiete. Które pożytki / poniewáſz ſie przez Cudzołóstwo pora / a wiele złego z Cudzołóstwá płynie: Przeto Pan Bog w Stárym Zákonie / Cu-

Deut: 22.

Ezec: 16.

Iudic: 15.
& 20.

Gen: 14.

dzoločnikŭ y Cudzoločnice / śmiercia kárác rosta-
zał / mówiac: Si dormierit Vir cum Vxore alterius,
vterque morietur. .i. adulter & aduktera: & aufe-
retur malum de medio. A v Ezechielá Proroká/
strážíłwe á ogromne kárání Cudzoločnikow y Cu-
dzoločnic iest náznáczone / Mieczem á kámiono-
wáním / Ku ktoremu káráníu Bożemu / ludzie
náuczani w Práwie przyklániaia: sie / vstáwili tež
Cudzoločnikŭ mieczem kárác / niemniemy dla niezli-
czonych złych rzeczy / ktore ztad pochodzą: to iest/
Krzywoprzysięstwa / fałszywe świadectwa / gwał-
ty / krzywdy / zdrádlíwe ośkúpania prawdziwych
Dziedzicow / porubstwá / nieczady / y innych wiele
złych rzeczy: iáko tež y dla sá-mego tego spóśnego
przed Pánem Bogiem / á hániebnego w swęj nátu-
rze uczynku. Wszakże dzisiejszych czasow v wie-
lu przelózonych Cudzoločstwo iest zá mále przewi-
nienie / dla tego / iż sie pospólitowáło. A wiele ich
śnadź iest / ktorzy ie bezpiecznie popelniaia / krom za-
dnego náruśenia sumienia swęgo / y krom żadney
kárności. Nic ich nie ruśaia przykłady / z ktorých
sie uczymy: iáko Pan Bog strogo kárał Cudzoló-
stwo. Czytamy iż dla iednego tylko Cudzoločstwá/
pobito było ludzi šesćdziesiąt y trzy Tysiace / bo-
miacych w pokoleniu Beniámin. A dla zgwálco-
ney Dyny Corki Jákobowej / rozpłótkie Sychymity

poza-

pozabiiano: siada ich rozebrano / żone / dzieci / w niemola pobrano: Miasto zburzono. Czytamy też / iż Cudzołożniki / y wŹytkie nieczyste ludzkie / będzie sędził Pan Bog / Królestwa Bożego nie ogladaię. Scortatores, adulteri, non possidebunt regnum Dei. Scortatores, adulteros, iudicabit Deus. A wŹdy ich to nie nie ruŹy / wŹdy przecie Przetożeni nie karza. Albo też snadź dla tego / iż tak sami czynili / abo czynia. Przeto iako inne złości za, niekarnościami mnoża sie / tak też y cudzołoŹstwo. Napisano Eccle: 8. Quia non proferetur cito contra malos Sententia, ideo absq; timore filij hominum perpetrant mala. A tak na karanie Cudzołożników / nie mniej Źe trzeba mieć Przetożonym baczenie / iako y na innych złoczyńców / wedle Práva Bożego y ludzkiego. WŹakŹe takie okrutne karanie Cudzołożników / Duchowne y Mieyskie Práwo nieiako wŹsmierzyło: iż wedle Duchownego Práva / Cudzołożniki abo z Źboru Wiernych wylaczaię / abo rozwodza. A wedle Práva Mieyskiego / łodem / wygnaniem / z Pospolstwa wylaczeniem / tych zwlaŹszę ktorzy Źa rbozŹy: a boi átkę wina pieniężna / abo innymi karaniem / wedle rznania Przetożonych karza. Niektorzy chcę aby przedsie karanie CudzołoŹstwa wedle dawnych Praw trwáło: y stáwili aby Cudzołożnik mieczem byl karan / wedle Práva.

1. Cor: 6.
Hebr: 13.

wa. Qui in adulterio fuerit deprehensus, capite
 plectitur. Speculo Sax: libro 2. artic: 1. lib: 2. art: 13.
 A Cudzołożniká / áby była v Prazi bita / y od práwá
 Mążen'skiego oddalona. In Summa, Práwo nie
 gdzie nie czyni Cudzołożnikow od kárání wol-
 nych / chochy też ná mieyscé bezpieczone wciekali / áni
 w Kościele / áni ná Cynntarzu / áni w Kłaſtorze.
 Mąż gdyby Cudzołożniká zastał v swej Żony.

co ma czynić.

M Aż iesliby v Żony Cudzołożniká zastał / á nie
 mogłby go poćniać / może go ranić / ábo zabić /
 Ktemu iest Práwo 12. Tab. Moechum in adulterio
 deprehensum necato. Spec: Sax: lib: 1. art: 50.

I Esliby sie przydało / iżby Mąż máiac Żone swo-
 ie w Cudzołożstwie podeyżrzána / y przypomnalby
 Cudzołożniká trzykroć przed świadkami / áby ie-
 go żenie dał poćoy: á potymby go zastał z nią mo-
 wiacego tájemnie w domu swoim / ábo w domu o-
 nego cudzołożniká / ábo kiedy ná pospolity n iáw-
 nym mieyscu / może go własná ręká zabić. A iesli-
 by go ná innym mieyscu nálał z żoną gadáiacego:
 tedy trzech Świadków wezwawſzy / ktoremiby
 dowiodł / że z żoną gadał / ma go Sedziemu o-
 znaymić / ktory go potym wymiedziawſzy sie pra-
 wdy / ma wedle Práwá kárąć. Libro 8. articulo
 eodem. Articulo 37.

Maż, kiedy Zony o Cudzołóstwo nie ma kárác.

Maż nie może Zony kárác o cudzołóstwo / ani przeciw niey czynić / w pewnych przypadkach.

¶ Naprzód / gdy też sam Cudzołóznikiem iest. Bo Krut Krutowi ośa nie kluie. ¶ Wtore / iesli iey przyczynę iáka do tego dał. ¶ Trzecie / iesli z nią nie mieřta / á ona mniema iżby zmárl.

¶ Czwarte / iesli to zá przymuřeniem uczynilá / nie z chuci / nie z woley swey / ále zá gwałtem.

¶ Piáte / iesli Cudzołóznicá mniemála byc swym Meżem / przez iákie osuřkanie Persony: co Látinicy zowa / Fraudulentum concubitum per deceptionem Personæ. Co może poznáć z tego przykłądu: Sempronius rozmiłował sie iedney Pánną: y žádal Zony Mewiusowej / aby mu iáku iego woli zjednálá: co Zoná Mewiusowa obiecalá uczynić / á obiecawřy y nie uczynilá: ále sámá pewnego czasu ná pewne miejsce wedle znowy wnoocy przyřlá / á ná onym sie lożu polořyla / gdzie Pánná byc miála. Sempronius osuřany / zniewiadomořci z Zoná Mewiusowa spał / mniemáiac aby z Pánną. Tu Sempronius z strony żatuiącego Mewiusá nie winien cudzołóstwa / ále Páni Mewiusowa.

¶ Szoste / iesli po cudzołóstwie z nią mieřta: ábowiem przez to / zda sie przyzwalać ná iey uczynek.

Znaki przez ktore poznac Cudzołożniká.

I Ze Cudzołóstwá pospolicie w tájemności bywá-
ia / ták / iż Mążtrudno sie ma dowiedzieć o Cu-
dzołożniku y o Cudzołożnicy. Náuczeni w Prá-
wie y tego nie opuścili / opisáli znaki przez kto-
re to może poznac. ¶ Naprzod z strony miéyscá /
áby ten komu to przynależy wiedzieć / obaczył miéy-
sce gdzie te pare zástát: iesli w ciemnym / iesli ná wi-
docznym / iesli ná świeconym: ábo nie ná świeco-
nym miéyscu: ábowiem ná miéyscách poświęco-
nych nie bywa podeyżżenia ná Cudzołóstwo.

¶ Wtore / ma byc baczenie Persóny: iesli Kre-
wny ábo Obcy / iesli Duchowny ábo Świetcki:
ábowiem ná Krewnego / ná Kiedzá / ná Mnichá /
nie iest podeyżżáne Cudzołóstwo. ¶ Trzecie / mo-
że poznac z spráwy á postáwy oney pary podey-
żżáney / iesli sie oblápiáia / cáluia / często rozma-
wiaia / á k sobie všmiecháia / ic.

O Mężoboystwie.

Mężoboystwo iest troiákcie: ¶ Naprzod /
zábúie kto kogo / áby Imienie iego wy-
dát y posiadt / ábo / by ich wiele pozá-
biát: tákí koniem okolo Ryńku ma byc
włoczón / potym w kóło wplecion.

Wtore /

Id verum
est scilicet.

Mężoboy-
stwo troiá-
kie.

G Wtore / zabić ieden drugiego z nieprzyjaźni
iakię: taki ma być mierzem karan. **G** Trzecie
Mezoboystwo iest / gdy zabić kogo w obronie
swoiego zdrowia / albo z przygody: iako / gdy
by zrebuiac drzewo / podróżnego człowieka zabił /
albo strzelając na ptak / a nie z chuci by to uczynił:
taki iesli świadki ma swej obrony a przygody / są-
motrzeć przysięga sie wyzwoli / odprawiwszy Wár-
gielt: to iest / zapłaciwszy głowę wedle Práva.
Przeto tu Sedzia (ktory winien Sadzić wedle
Práva) ma być w tym opatrzny / a iasna sprawie
mieć / iesli z wolej a vmyślu Mezoboystwo sie sta-
ło. Abowiem iesli vmyślnie: tedy Mezoboyce ma
na gárdle karać wedle Práva. A iesli przygodnie /
na Wárgielt skazać. Iure Mun: art: 38. Spe: Sax: lib:
2. articulo 13. & 38.

G Wárgielt w Práwie zowia nagrodzenie / a-
bo zapłacić iakię škody albo przewinienia / wedle o-
pisania w Práwie.

Karanie tego, ktoby zabił Oycá albo Mátke.

K Toby zabił Oycá / Mátke / Syná / Dziadá /
Bábe / Bratá / Siostre / Krewnego swego:
aboby do teg iaka przyczynę dal: taki zašty w sto-
re albo w wor / ze psem / z kurem / z iáščzurka / z mál-

G g

pa / kto=

Rozmáites
go Mejos
boystwa
rozmaíta
śmierc.
Przygodne
Mezoboy
stwo.

Wárgielt.

pa / Ktore z tych na ten czas może mieć / w Kzecz-
ma być wrzucon / y wtopion.

Pies. ¶ Je psem / dla tego / iż ten zły człowiek nie znał
wzciśności / Która był powinien Rodzicom swoim
wyrzedzać / zaślepiony nie inaczej iako pies Który się
ślepo rodzi / a do dzielnego dnia nie widzi.

Kur. ¶ Kur / znaczy wysoko a harda myśli jego / Kto-
ra miał przeciw Rodzicom swoim / albo Krewne-
Jaszurka. mu swemu. ¶ Jaszurka znaczy niebezpieczliwość
Rodzicom. Bo wiem Jaszurka samiec / gdy się z
samicą schodzi / głowę swoją w ięzostą włoży / Kto-
ra potym samicą w sobie wgrzebie. A Jaszur zeta
gdy się maia wylagnąć / wgrzebia się z żywota sa-
mice / także y samicą zdechnie.

Málpá. ¶ Málpá zaśie / iako się przypodoba sprawom
ludzkim / y podobienstwo człowieka sprawami swo-
im okazuje / a człowiekiem nie jest : także też ten za-
bić zda się być człowiekiem / ale wedle uczynku
nie jest : dla tego / iż zabiciem Rodzicom swoich /
nie ludzki / ale więcej niż bestyálny uczynek popeł-
nił. Speculo Saxo: libro 2. artic: 14.

**Auxiliato-
res.** ¶ Pomocnicy ku Męzoboystwu / takim Karaniem
maia być Karani / iako y główny Męzoboyca.
A pomocnicy maia być rozumiani / Ktorzy się na
Męzoboystwo jednóstayną radą a pomocą spiknuli
y zjednoczyli. Spec: Sax: lib: 8 articulo eodem.

Męzo-

Meżoboycá kiedy o gárdło nie ma być sadzon.

Mężobycá / iesli pierwey niżby go kto o meżo-
boystwo winił / dobrowolnie do Sadu przy-
dzie / znáiac vczynę / chcąc się vspráwiedliwić / y
wywiesdzić nieminność swoje / iż się to zá wielką po-
trebą w obronie przydało : takiemu iuż Sad nie
idzie o gárdło : ále przecie ma być skazan ná pokup
Sedziemu y Stronie: to iest krewnym zábitego ná
Wárgielt : ku ktorego braniu przyrodzeni zmárle-
go / trzykroć máia być pozwáni. A iesliby nie stá-
neli / pochoy broniącey się stronie / ktora przygode swa
okázala / ma być nákazan przez Sadowny wyrok:
y od płacenia dotąd ma być wolná / áż Krewni
zmárłego / Práwem tego beda dochodzić od niego.
A iesliby zábity ieszcze nie pogrzebiony do Sadu był
przyniesion / á ná Meżoboyce žalowanoby : tedy
obwiniony / dla tego / iż pierwey do Sadu / czuiąc
nieminność swoje / dobrowolnie stánał / bliższy się
odwiesdzić y zmárłego poćonąć wedle Práwa. *Spec-
culo Saxon: lib: 2. artic: 14. lib: 1. artic: 64.* Ktore
omawia / iże każdy bliższy iest zdrowie y dobra swo-
ie obronić / niżliby go kto miał poćonąć.

Panná ábo Niewiastá / gdyby z respuśczone-
mi włosy przyšla do Wzrodu / žaluiąc ná kogo
o gwałt sobie vczyniony / sfiáruiąc się tego do-

wieśdź świadkami/ktorzy wolanie iey słyżeli: á obwiniony przyśedłby pierwey do Urzedu dobrowolnie / nie związány / nie poimány / ch: ac wywieśdź niewinność swoje / wedle Práva. Tedy obwiniony zá tákowym wolnym przyściem do Urzedu / blizsy sie odwieśdź sámosiódni / niżby go Biała głowa o gwałt miała pokonác. Abowiem Práwo záwždy iest przychylnieysze stronie obwinionej / niż żałuiacej. Iure Municipali articulo 38.

Ktorzy od Męzoboystwa máia być wolni, ábo lżej karáni.

O D Męzoboystwa bywáia wymowione te persony. Naprzód:

Dzieci.

J Dzieci / ktore ieśce baczenia á rozumu nie máia / áni co iest złość á zdráda nie znáia. Ale iesliby iuż znáło co iest złe / tedy máia być karáne: wśak, że táśkawiey dla młodości / ktora ich uczynek nieiáko omawia. Abowiem niektóre dzieci / zwlaśczá z tego wychowánia / máia czásen ná złe wiele rozumu. Piśe s. Grzegorz w niektórym Dyálogu: Iże Dyabel iednemu Dycu wyrwał dziecie w piáci leciech z rąk / gdy przysięgáło á bluźniło Pána Boga: coby był Pań Bog nie dopuścił / by było ono dziecie co iest złe nie rozumiało. Adziecie ma być rzezono / póki nie doydzie siedmi lat.

Item,

Item, Ludzie Starzy / ktorzy przez wszytek
czas żywota swego / zawszdy bez nągany pobożnie
żyli / á z ludźmi státecznymi y z cnotliwymi obco-
wánie mieli: tákowe ich życie bázdo im pomaga /
áby zá Niezoboystwo od śmierci byli wolni.

Szaleni / ktorzy nie wiedza co czynia: ábo
wiem ná swym Bolenstwie dosyć Karánia máia. A
człowiekowi vdreczonemu / wietšy smutek y vdre-
czenie nie ma być przydane. Afflictio, non est ad-
denda afflictio. Ale iesliby Szalony zábit przed
tym niż Bálak / y w ten czas gdy Báleie / ma być iá-
ko inny Karan.

Ktory sie porywa ze snu / podobny Bálone-
mu / ábo wielce piiánemu: ále to ták ma być rozu-
miano: Jesli sie mu to porywánie nigdy nie przy-
dawáto / á tego do siebie pierwey nie znał. Ábo
wiem iesli to pierwey czuł do siebie / y z tákiego po-
rywánia snu / ábo z tákiego zachwycenia á Bolen-
stwa ludźjom škodził: winien iest Niezoboystwa.
Bo czasu dobre to baczenia / powinien sie byl opá-
trzyć / áby sam sypiał w dobrym zámknieniu: ábo
by sie kazał domiesdż do Kłozy.

Item, Piiánice / ktorzy ku Niezoboystwu v-
myślnie piiánstwem sie nágotowáli / áby Niezo-
boystwo zá wietšá wymowka popelnic mogli: á-
bowiem ták czesto mowia / muše sobie nań podpici.

Starzy;

Szaleni;

Porywáias
cy sie ze snuPiiáni Kar-
ánia za zły
uczynek /
dla piiáns

któś nie
wolny,

Wszakże te obmowy tak rozumiey / iż żadnego pi-
iactwa niemają takiego / któreby zupełnie od zlego-
uczynku odzwiać albo wolnego czynić miało: ied-
no tylko srogość Sędziemu w karaniu nieiało za-
mierza. Ebrietas enim qualiscunq; non excusat à
toto, eos tamen excusat à tanto. A piciactwo też
tu rozumiey takie / któreby było tak wielkie / iżby
człowiekowi rozum a baczność odieło.

z przypo-
dy zabija-
jący.

Item, Ktorzy się dopuszczają Niezoboystwa nie
z chuci / nie z wmysłu / nie z wprzemy złości / ale z
trąfunku / przez iakie nieścześnie / w kunsztcie / we
grze / w robocie / tak iżby z onego niebaczego obra-
żenia / potym obrażonego śmierć zaśła. Albowiem
te przygody a trąfunki częstokroć zrzadzeniu a przy-
żrzeniu Bożemu przypisują. Et fortuitum casum,
nullum humanum consilium praevidere potest: Na
przykład: Gdyby kto iachat na płochym koniu / któ-
regoby wodza hainować nie mógł / a dziecieby na
konie matki poraził: Albo przy graniu pily / gdyby
ieden drugiego gonil / a w wciekaniu noge złamał /
y umarł.

Zabijące
dzieci / na
kstał be-
styei rodzą-
cych się,

Item, Ktorzy zabijają dzieci dziwnie się ro-
dzące / nie wedle wyobrażenia Ludzkiego / ale na
kstał iakiey Bestyei. Albowiem y takie nie mają
być chrzczone / ale zarazem zadamione / albo któ-
rymkolwiek obyczajem mają być zadržane. Kto-

re, dżi-

re dziwne rodzenie (iż się to trochę od rzeczy odsta-
piwszy powie) pospolicie się figurnie w żywocie
Matriki / z zapamiętania iakiey Bestyey / a z zamyslenia
o niej czasu poczęcia. Co się snadnie okazuje z Hi-
storyey o Jakobie Gen: 30. Ktory chcąc iżby się mu
od trzody iednakię barwy Owiec / różney barwy
Owce mnożyły: nakładł do korytá z ktorego nápa-
wano / rozg rozmaitey barwy / aby Owce przy nápa-
waniu ná nie się zapatrzály: tak zá onym zapamię-
ciem się stało / iż Owce różney barwy się rodziły.
Stad też niewiasty z cudzołóstwá często rodzą dzie-
ci podobne Mężom swoim: ábowiem w ten czas
ná Mężá wspominaia / gdy czynia co nie przystoi.

¶ Item, Ktory po Mężoboystwie pepełnionym
wytrwał dziesięć lat / wolny jest od śmierci: y ow-
sem iesliby dwádzieścia lat przetrwał / nie ma być
iuz o Mężoboystwo winoman. A te dwie omo-
wie / ku zachowaniu przywieści sa bázro pomocne.

¶ Item, Oprawcy / Cielarze / y inni słudzy D-
rzedowi / ktorzy Śluczynce w poimaniu zá potrze-
ba zabiiaia. Ábowiem iesliby się Śluczyncą mo-
enie á gwałtownie bronił / czyniac sługom gwałt /
á nie mogłby być poiman: Tedy w tej mierze Prá-
wo dopuścza Sługom Drzedowym aby Śluczyn-
ce lepiey zabili / niżliby zá zły czynek nie miał być
karány.

Oprawcy.

Item,

Item, Sa niektorzy / co tak rozumieją / aby ten Meżoboyca miał być wolen od śmierci / który innych za obietnicą wolności wiele łotrow wyda. Wszakże Sedzia takiemu przepuścić nie ma: abowiem tym kształtem / nie stałoby się Prawu Bożemu y ludzkiemu dosyć.

I Brzemienna Niewiasta obżalowana / może być zarazem skazana na karanie wedle przewinienia: ale po skazaniu ma być wolno zachowana do tego czasu aż porodzi. Abowiem dziecko za występki Matczyn nie powinno nic cierpieć. Potym po porodzeniu / ma być skarana wedle rzeczy osadzoney / co zasłużyła. Speculo Saxonum libro 3. artic: 3. lure Municipali articulo 96.

O Przygodnym Meżoboystwie.

Przygode zowa Łaćinnicy / Casum & euentum fortuitum, gdy się co złego przytrafi / o czym się żaden nic domniemać nie mógł / aby się to stać miało.

Ciesle / Murarze / y inni Xzemieslnicy / albo ich pomocnicy / iesliby tego zruceniem na dół ią / kiey materzey obrażili albo zabili / niewinni są Meżoboystwa ani obrażenia: ale tak / iesli tego nie uczynili ze złości / z nienawiści / albo z iakiey nieprzyjaźni: iesli też przedtym oznaymili wołaniem swym /
aby lu-

aby ludzie przechodzacy na ten czas sie wárowáli /
 á gdzie kápie nie przechadzáli. Gdzieby teź Rze-
 mieslnicy na gorze bedac / wstáwicznieby mieli wo-
 táć / dosyc im iest przed miejscem niebezpiecznym
 rościagnąć sznur / ábo iáki inny znak wielki á dobrze
 znaczny postáwić / według zwyczáiu Miásta: tak
 iuż Rzemieslnik nie bedzie mogl być winowan o
 czyie obrażenie ábo zabicie / choćby teź wotaniem za-
 dnego znaku nie dal. ¶ Toż ma być rozumiano
 o tych / ktorzy strzeláia z lukow / z kusz / z rusznic /
 wszedy zwlászczá w Ogrodzie / na Celstácie / ábo na
 innym miejscu na to Wprzywileiowanym. Jesli
 przed strzelaniem vpomináli przechodzace / aby sie
 wárowáli. ¶ Toż o Zawodnikách / ktorzy koni
 probuia: A pospolicie o wszystkich / ktorzy sie báwia
 okolo Rzeczy wczciwych ku czynieniu dozwoło-
 nych / w ktorychby kogo z tráfunku za niebezpieczeń-
 iem / mogl obrażić ábo zabic: takowi nie winni sa ani
 obrażenia / ani zabicia / pod Kondicyami wyzkey
 námiensionemi. Wszakże máia być karáni / wedle
 vznánia Sedzkiego: aby potym ostrożniejszy byli.

O vznánii wielkiego y máłego przewinienia.

I Ze za wietszym przewinieniem czlowiek ma być
 wiecey slużnie karan / za mnieysze / mnicy. Ná-
 uczeni w Prawie / ku vznánii takiego máłego y

wielkiego przewinienia / opisałi przykłady / Kládac
rozność inter dolum malum, culpam latam, culpam
leuem & leuissimam, inter casum euentumque
fortuitum.

Dolus ma-
gnus.

¶ Przykład ad dolum malum ten iest: Jesliby
Złoczyńca wciekł do czyiego domu / aby tam był
bespieczen / á Gospodarz onego domu / okázuiac sie
być iego Przyziacielem / przyialby go w dom swoy /
potym drzwi po nim zamknął / á okno mu otwo-
rzył / ktorymby wciekł: á goniacychby Nieprzyziacie-
li w dom nie puścił. Tu iest wielka chytróść: á o-
szukanie drugiego: co zowa dolum malum, & do-
lum pessimum calliditatis, fallaciam, machinatio-
nem ad circumueniendum alterum.

Lata cul-
pa.

¶ Przykład ad latam culpam: Gdyby Ciesla
ábo Murarz / zrzućciem z góry iakiey máterey ko-
go zabił / nie opowiadając nic przed zrzućciem / á
powiadałby potym / że o tym zwyczaju ábo o Pra-
wie nie wiedział / aby miał głosen pierwey zrzuć-
cie opowiadac / ábo y znát stawiác. Tu iest wy-
stęp wielki / ktory zowa latam & grauissimam cul-
pam: gdyż powinien był to wiedzieć o czym wie-
dza wšysy / y rozumiec to o czym rozumieia wšys-
cy / ábo ich wielka część rozumie / á iemu to zwla-
szczá wiedzieć przysłało. Przeto bywa winien tá-
ki wšyskiego co by sie kolwiek złego przez zrzuć-
cie ie-

nie iego sstało / y wymowić sie niewiadomością
nie może.

J Lżeysze iest przewinienie: Gdy kto wiedzac
czyie przyšla szkoda / Bliźniego od niey nie przestrze-
że niedbalością swoią / y mogac sie iey pomoc v-
wiarować / nie pomoże. Tu iest leuis culpa v lu-
dzi / ale przed Bogiem grauis, dla niemilości / ktora
tu vkażal przeciw Bliźniemu. Gdyż Pan Bog nād
inne rzeczy nawiecey roztązał miłość ku Bliźniemu /
mowiąc: Mandatum do vobis, vt diligatis in vi-
cem. Ktora miłość nā tym sie zamyka / aby ieden
drugiemu wſzytkiego dobrego życzył / rādy dobrej
w potrzebách dodawał / wedle możności zāpoma-
gał / cudzego nie żadał / nā swym ſkromnie przesta-
wał / nikogo nie oſukał / Sprawiedliwość we
wſzyſtkim zachował. Sic non creſcerent immenſa
volumina Legum, non creſceret in Orbe dolus.
Żądby ſie mnożył poſpóly poſpóly / ztąd miłość
ku Pānu Bogu: Ktoremu niechay będzie
cześć y chwala nā wieki.

A M E N.

Dokończenie.

Leuis cul-
pa.

Reieſtr ábo ráczey Summáriusz
rzeczy opiſanych w tym Porzadku ná cztery Cze-
ści rozdzielonym, ile káżdá Cześć w ſobie zamyka:
ák w poſpolitóſci wedle Tytułow głównieyſzych, iá-
ko w oſobliwoſci innych Praw y poſtepkow, ktore ſie
pod Tytułmi głównieyſſemi zamykáia.

Dla tátwieyſzego náleżenia.

C Z Ę S C P I E R W S Z A.

O Sędziem.

Folio 8.

Jaki ma być Sędzia

Támże

Sędzia winien ſadzić wedle Práva

10

Przyczyny / prze ktore kto nie może być Sędziem

Támże

O Rádzie Mieyſkiej.

11.

Rtorzy máia być w Rade obierani.

Támże

Urząd Rádziecki y władza.

Támże

Przyſięgá Rádziecka

14

O Woycie.

15.

Co ná Woytá przyſtoi nawiszeey baczyć

16.

Przyſięgá Woytowska

17.

Woyt ná Sądzie nie náydzie Sentencyey: ani wynálezioney
gani

Támże.

W winách Sędziego zá rozmaíte przewinienie

18. y 62.

Sędzia ſłogynce ná Rkoiemſtwo nie ma dáwać.

20.

Sędzia kiedy może ſadzić z inſzego Práva

21 y 76.

Sędzia winien dáwać Rzeczniáá ſierotom.

Támże.

Sędzia o Gre nie ſadzi

Támże.

O Przy

O Przysiężnikách, y o powinnościich	22.
Przysięga Przysiężnikow	23.
Wiele ma być Przysiężnikow	Támże.
O Młodszym Przysiężniku	24.
O Dochodziech Przysiężniczych	Támże.
O Pisárzu Mieyskim.	25.
Przysięga Pisársta	Támże.
Wina za fałszywe piśanie	26.
Upominanie z strony niedbáłości okolo Pisárzow	Támże.
Náutá odprawienia Appellácyey ná Wyższe Práwo	27.
O Prokuratorách	28.
Prokuratorsti Vrzáđ Pózcimý y potrzebny	29.
Zdrádlivého Prokuratorá wina	30.
Przysięga Prokuratorstka	31.
O zapláćie Prokuratorstkiey	32.
O Powodney Personie	34.
Powodomu co przystoi wiedzic niź sie wda w Práwo	35.
Záklétemu Powodomu/ nie winien sie niťt spráwiáć	Támże.
Powod pozwanosý, gdy sám nie stánie/ co tráci	36.
Powod záwždy ma być gotow	Támże.
O Odporneý Personie	Támże.
pozwanemu co przystoi bázýć	37.
Zákléty pozwaný moźe sie brónić Práwem	Támże.
pozwanemu kiedy odwołéti nie ida	Támże.
O Rzemieślnikách, y o poslušénstwie zwierzchności Rádzieckiey	38.
Stárszych z Cechow Przysięga	39.
Nowego Mieszcániná Przysięga	40.

Reiestr

Slug Mieyskich Przysięgá	41.
O Podwoyskim	Támże.
Porzadek przy obieraniu Podwoyskiego	Támże.
Przysięgá Podwoyskiego	42.
Przysięgá starszego Slugi Woytowskiego	Támże.
Pokoy Podwoyskiego	43.
Swiadectwo Podwoyskiego	44.
Podwoyskiego powinność	Támże.
O Kácie	Támże.
O Zydziech	46.
Żydom ktore rzeczy są z Práva zabronione	47.
Sposob pokonania Żyda w swiadectwie	48.
Przysięgá Żydowska	Támże. y 158.
O zastawnych rzeczach Żydowi	50.
Statut o Żebrałach	52.

C Z E S C W T O R A. O Kozności Sadow Mieyskich.

O Burgrábskim wielkim Sadzie	53.
Których czasow bywa Sad wielki	támże.
Wywołanie wielkiego Sadu	54.
Pozywanie na wielki Sad	támże.
Gálenie wielkiego Sadu	támże.
Gálenie Sadu poszeptem nie mabyć	55.
Obwieszczenie Peşpolstwu Sadu wielkiego	56.
Przedmowa zwoyżayna v Sadu przedtym niż kto žalnie ábo opowiada	57.
Poważność wielkiego Sadu	59.
Sprawy wielkiego Sadu	támże.
	Czas

Abó ráczey Summáriuſſ.

Czas Gekania Sadu	61.
Idanie wielkiego Sadu	támże.
O Szoltyſim Sadzie	62.
Czaſy opiſane Szoltyſiego ſadu	támże.
O winach Burgrabſkiego y Szoltyſiego Sadu	támże.
Rozmaíte winy / wedle rozmaitego wyſteptu	63.
O Wárgielcie	64.
Upominanie / aby w karaniu práwo Boże było záchowane	65.
O Wyłożonym Sadzie	66.
Czaſy Wyłożonych ſadow wedle zwyczáiu Krakowſkiego	67.
Czemu zowa Wyłożonym Sadem	68.
Pozywanie ná Wyłożony Sad	támże.
Gáienie Sadu Wyłożonego	támże.
Spráwy Wyłożonego Sadu	69.
Obyczaj zdawania Imienia ſtoiącego przez włożenie Czapki / ábó podanie zieloney rozgi	70.
Obrońa tego obyczáiu	72.
Przyczyny prze ktore Rodzicy mogą wydziedziczyć dzieci z Imienia	73.
O Potocznym Sadzie	74.
potoczneſego Sadu ſpráwy o Ruchome Imienie	75.
Pozywanie ná potoczny Sad / y Gáienie tego Sadu	támże.
O Goſcinnym Sadzie	76.
Goſcień kto má być rozumian	támże.
Ná Goſcinný Sad / Sadzia záwóždy má być gotow	támże.
Goſcie przed obcym Sedziem nie winni odpowiadác	támże.
Goſć przed obcym Sedziem kiedy winien odpowiadác	77.
Wina kto ſáziadá ſwego pociaga w obcym práwie	támże.
O Goracym Práwie	78.

Gorace Práwo póti trwa	79.
Nie każdy Źłodziey y kogo rzecz trádżiona nayda	támże.
Sposób Odwodu y pokonania ná Goracym Práwie	támże.
Własności Goracego Práva	80.
O Powołaniu Meżoboyce	81.
Sposób Powołania Meżoboyce wedle zachowania Sadu Lás- wniczego Krákovskiego	támże.
Forma Zapisu powołania	83.
Obrona tákiego powołania	85.
Powołany / którym porządkiem przychodzi ku Práwu swe- mu	88.
Droga ku wyzwoleniu z Powołania	91.
Trwájący w Powołaniu Rok y ſieć Niedziel / co cierpi	támże.
Dziedzicy Powołanego / iako Imienia dochodzą / ieſli będzie wzięto ná Krolá	92.
Powołanemu żaden nie winien ná ſądzie odpowiadać	támże.
O Zawięſzonych dni od Praw	Támże.

C Z E S C T R Z E C I A.

O Poſtepku Sadownym.

O Pozwie.

Folio 95.

O Rożności Pozwów	96.
Pozew wſtny	támże.
Pozew Liſtowy / iako / á ná ktore ludźi ma być od Sądziego dawány	támże.
Pozew ná kſeale Mándatu / kiedy / á ná ktore perſony ma być dawány	97.
Pozew przez przywołanie kiedy ma być.	98.
Pozew przez imowanie Perſony którym obyćciem ma być	99.

Liſtoe

ábo ráczey Summárius.

Litownego Pozwu efektywności	támże.
W każdym Pozwie co trze ba baczyć	100.
Obyczay pozywania	101.
Czas pozywania	támże.
Pozwanego winá gdy do Sadu nie stánie	102.
Pozwanego nieposlušenstwo rozmaíte	támże.
Karání nieposlušnego	támże.
Postepok przeciw Pozwánemu, gdy do Sadu nie stawa	103.
Zwyčaj opowiadania wtorego y trzeciego / miasto Pozwu dobry	támże.
Kto trzykroć pozwany do Sadu nie stawa / inż w swey rzeczy wpada	104.
Exekucya z Przezysskow różna / wedle różnych záloh	105.
O pomocney rzeczy w Prawie / co zowa Legale impeden- tum	106.
Pomocne przygyny niestawánia z Prává	támże.
O Santowaniu	107.
Sposob dochodzenia dlugu ná przezysskányim dłużniku	108.
Czas odkupienia Santu	109.
Jáciec gdy zgubi Sant z przygody / nie ptáci go	támże.
Jáciec winien Sant wrocić taki iaki przyiał	109.
Drugich rzeczy o Santie pátrž	180
Czas kúptáccemu dlugow	III.
Dług rozmaítym obyčajem sie rozumie	támże.
O Rakoiemstwie	támże.
Náuki Rakoiemiom opisáne z Prává	112.
Rakoiemia / kiedy moze czynić przeciw temu zá kogo racył	113.
O Rakoiemstwie w sprawách wżciwych y haniebnych	114
Rakoiemstwo spolney raki	támże.
Rakoiemstwo zá dłużnika zmarłego	115.

Reieſtr

Obrona Rekoymiego po zmarłym dłużniku	tamże.
Ośiedli nie powinni rozczyć	tamże.
Rekoymstwo ku przysiedze za dłużnika	tamże.
O Wzięciu	116.
Sędzięgo winą gdy wzięli wzięcie z wzięcia	117.

Postępek Práva przeciw stronie pozwanej gdy do Sadu ślania

118.

Odwoloki wedle prawa	119.
Odwoloki wedle zwyczaju Miasta Krakowa	tamże.
O wybićiu rozmaitym które Łacinnicy Exceptiones zowią	122.
O dwoiakim wybićiu	123.
O wybićiu przeciw różnym Personom	tamże.
Skutek wybićia	125.
O zagruntowaniu sprawy przed Sadem	126.
To to jest wdać się w Prawo	tamże.
O spólnym vsprawiedliwieniu stron przed iednym Sędziem	128.
Postępek około spólnego vsprawiedliwienia	tamże.
Rekoymstwo w spólnym vsprawiedliwieniu	129.
O Oprawach	tamże.
O Gwarze	132.
Gwar iako bywa czynion	tamże.
To znamię Gwar	133.
Obrezenie Gwaru wymyślone	134.

O Odpowiedzi

Tamże.

Dwoiaka Odpowiedz	135.
O Dowodziech Sadowych	136.
O Świadcach	137.
Przygyny prze które kto nie może świadczyć	139.
Czas wiedzienia Świadców	tamże.

Wiele

ábo ráczey Summárius.

Wiele ma być Świadków	támże.
O byczay wiedzienia Świadków	140.
O pytaniu przy słuchaniu Świadków	141.
Odmowy przeciw świadectwu	142.
Ktore świadectwo bywa ważne	támże.
O świadectwie Dlužníka przeciw Kredytorowi	143.

O Wyznaniu Pozwanego

Wyznanie kiedy nie jest ważne	146.
O Liściech i równych y Osobliwych	támże.
O Pieczęciach	148.

O Przyśiedze

Przyśięga iako ma być oddana	támże.
Przyśięga społem przyśięgających przy gtownym dłużniku	150.
Przyśięga pomocników	151.
O Przyśiedze na Roku nie oddanej	támże.
Czas oddania Przyśięgi	152.
Postępek przy oddaniu Przyśięgi / gdy obiedwie stronie stąga / y gdy ktora nie stąnie	támże.
O wolności przyśięgającego	157.
Gdzie się przyśięga odwiedź nie może	támże.
Przyśięge Princypal oddawa nie Plenip.	158.
Przyśięga Żydowska z Czeskiej Kroniki	támże

O Ortelu

Sędzia nie ma sędzić podług swey wiadomości / ale podług wywodow	támże.
Strony w czym upadają / gdy ktora ku słuchaniu Ortelu nie stąnie	163.
Sędzia ma obudwu stron za równo słuchać	támże.
Różność Ortelow	164.

O Appellacyách.

Támže.

Czas Appellowania od Sentencyey	165.
Dokąd ma być porządnie Appellowano	támže.
Czas ku wyprawieniu Appellacyey	166.
Jeśli od kaźdey Sentencyey ma być Appellowano	167.
Appellująca strona ma przysiądz / iako nie dla przewleczenia Appelluie	168.
Obyczay Appellowania y postępek	támže.
Kładzenie piemędzy od Appellacyey zwyczajney	169.
Sposób odprawienia Appellacyey na Wyżſze Prawo y Formá listu	170.
Otworzenie Rotulu przyniesioneg od Wyżſzeg Prawa	támže.
Postępek strony / która na dalszym dniu z Appellacyey ſtanie przeciw tey która nie ſtanie	támže.
Forma Listu gdy do Krola idzie Appellacya	173.
Forma Listu gdy do Kommiſſarzow Sześci Miałt idzie Appellacya	174.
Pod Appellacya nie ma być znawiano	támže.
O których ſprawách Appellacya nie idzie / á od których Sędziow	175.
O ſkazaniu Jednáctim	176.

O Exekucyey rzeczy oſadzoney

Támže.

Sposób Exekucyey	177.
Ktorey rzeczy Sędzieg odwodzi / aby Exekucyey nie gynieł	178.
Stopnie Exekucyey w rzeczy oſadzoney	támže.
O ſancie z której pożytek idzie y z której pożytek nie idzie	179.
Innych rzeczy o ſancie pátrz	107.

O Nakládách Práwnych

181.

Stroná przekonána prawem płaci nakłady	támže.
Jako ma być dochodzone nakłady	182.

płacenie

ábo ráczey Summárius.

Płacenie nakładow wedle Prawa / y wedle zwyczajn. y Dowod
na nakłady támże.

O Szperunkách

Szperunk ná osádtle ludzi / nie ma być dopuštězon 184.
támże.
Szperunk ná Siemiáńskie poddane nie ma być 185.
támże.
Nauka okolo imowania sie Konia y innych rzeczy 186.
támże.
Obrona tego y tego sie ima rzeczy 187.
támże.
Postepok okolo Arrestowania Konia 188.
támże.
Postepok okolo wyzwolenia z Arrestu 189.
támże.
Zapowiedz Urzedna kazdy wmiem przysiac 190.
támże.
O pierwsosci Arrestu 191.
támże.
Krawcowi gdy suenia wtrádna / przeciw komu Pan ma czy-
nic 192.
támże.

O Inwentarzách

Kto ma czynic Inwentarz 193.
támże.
Czas ku czynieniu Inwentarza 194.
támże.
Upominanie okolo niesprawiedliwych Inwentarzow 195.
támże.
Pozytek Inwentarza Dziedzicowi y Opiekunowi 196.
támże.

O Drzewie Krewności

W Liniey prostej / ná Dol. y Wzgore idacej / y w Liniey Po-
boczney / ktore sie Persony zamykaia 197.
támże.
Porzadek spadkow wedle Prawa po umartym / ktory Testa-
mentu nie uczynil 198.
támże.
Spadek ná persony ná dol od Oycá pochodzace 199.
támże.
Spadek ná persony wzgore od Oycá idace 200.
támże.
Spadek ná persony poboczne 201.
támże.
Spadek miedzy Nialzenstwem 202.
támże.
Spadek do Skarbu Krolowskiego kiedy przynalezj 203.
támże.
Nimiszy nie dziedzicza 204.
támże.
Nimiszy kiedy dziedzictwa dochodza 205.
támże.

O Gierądzie/ y o Zergierwecie	203.
Artykuł Kráwiánoró Gierądzie	204.
O Przytaciólách po Matzeństwie	206.
Imioná przytaciól po Matzeństwie	207.

C Z E S C C Z W A R T A.

O Kárności Złoczyńców.

O Męczeniu Złoczyńców 209.

Co trzeba baczyć przed męceniem	210
Kiedy Złodziey ma być mezon	211.
W dzień święty godzi się zdąć ná meke	212.
Znaki ku zdaniu ná meke które pewne/ y które niepewne/ táńże.	
Persony od meki wolne	216
Co iest występ przeciw Máiestatowi Krolowstiemu	támże
O rozmaitych mekách	217.
Złoczyńca o co ma być pytan ná mece	218
Wiedzy wtela złoczyńcami/ który ma być pierwey mezon	támże.
O powtarzaniu meki	támże.
Złodziey iesli ma być druga raz mezon/ gdy po mece uczynku	220.
przy	
Powołany ma być poiman	támże.
Złodzieyski kunszt	221.

O rozmaitey śmierci różnych Złoczyńców Támże.

Jaka śmiercia który Złoczyńca ma być karan	támże.
Karanie Heretyków różne/ wedle różnych Praw	222.

O Złodzieysinie 223.

Karanie v Pragi	támże.
Obrzynanie Vsu ábo Wlosá miásto Wlosów v Pragi	224.

Ktore

ábo ráczey Summáriuſſ.

Ktore złodzieie cechuią	támże.
Czemu złodzieie wieſſa/ á niemiáſty topią	225.
Kto tu kradzieictwu depomaga/ ábo rzeczy kradzione przecho-	
wywa/ iáko ma być karan	támże.
O rzeczách odietych złodzieiowi przy poimaniu	226.

O Cudzołoſtwie 227.

Karania zá Cudzołoſtvo rozmaíte/ wedle róžnych Praw	229.
Maż/ gdy Cudzołoſtniká zaſtánie/ co ma czynić	230.
Maż kiedy o Cudzołoſtvo nie ma ſony kárác	231.
Œnaki przez ktore poznáć Cudzołoſtniká	232.

O Meżoboystwie Támże.

Meżoboystwo troiákie/ á rozmaitego meżoboystwa/ rozmaíta	
śmierć	támże.
Karanie kto zabił Oycá ábo Mátkę	233.
O pomocnikách ná meżoboystwo	234.
Meżoboycá kiedy o gárdło nie ma być ſádzon	235.
Ktorzy od meżoboystwa máia być wolni/ ábo lżej káráni	236.
O przygodnym Meżoboystwie	240.
O vznaniu wielkiego y mátego przewinienia	241.

Koniec Keieſtru.

Sentencye z Pisma Świętego zebráne, ktore ná mieyscách Sadowych pospoliście bywáia pisáne, áby z nich ták Przetózeni ná Sadziech, iáko inne Persony Sadowi przynależace, przed oczymá zázwdy Powinności swoje mieli, á wedle nich sie z rozkazánia Bożego zachowywáli.

S A P I E N. V I.

Avdite Reges, & intelligite: discedite Iudices finium terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudinem, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri Regni illius, non recte iudicastis, nec custodistis Legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis. Horrende & citò apparebit vobis, quoniam Iudicium durissimum, in his qui præsumunt, fiet.

Sluchaycie Krolowie / á rozumieycie: Vgcie sie Sedziowie tráin ziemié. Nákłoncie vsu wszyscy / ktorzy macie pod swoig mocá wielkość ludu, á kochacie sie w Narodziech: nie mam dás na iest moc od nawyzszego Boga / ktory bedzie pytal o waszych sprawách / y bedzie sie bádal o myslách waszych. Albowiem gdyście byli slugami Krolestwa iego / niespráwiedliwoscie szdzili / á miście strzegli Zákonnú spráwiedliwosci: áni wedle wo-
ley Bozey chodziliście. Strásliwie á rychto okáże sie wam pan Bog / ábowiem nasrozysz Sad bedzie nad temi / ktorzy sa Przetózeni.

I I. P A R A L I P. X I X.

Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis Iudici-
um, sed

Sentencye z Pisma Świetego.

um, sed Domini, & ipse vobiscum est in iudicio. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio: nec cupido munerum.

Krol Jozaphat / gdy lednego Gasiu postanowił Sędzię we wszytkich Mieściech / w Jydosi wie: tak do nich mowił. Bądźcież co czynić macie: abowiem nie ludzki Sad sprawieniecie / ale Boży / a on z wami jest na Sadzie. Niechayże będzie bojaźń Boża z wami / a z pilnością wszytko sprawinyćcie. Abowiem u Pána Boga naszego / nie jest złość / ani brakowanie person / ani chciwość darow.

DEUTERON. I.

Audite illos, & iudicate eos iustè, siue Cuius sit ille, siue Peregrinus. Non agnosceatis personas in Iudicio, ita paruum audietis ut magnum: nec revereamini cuiusque personarum, quia Dei Iudicium est.

Sluchaycie ich / a sadyćie te sprawiedliwie: Choć jest Niezłazim / choć Pielgrzym / choć Sasiad / choć Przychodzien. Nie będziecie brakować Personami na Sadzie / tak málęgo będziecie słuchać tak o wielkiego. Nie będziecie siobać żadney persony / abowiem Sad Boży jest.

JEREM. XXII.

Facite Iudicium & Iustitiam, vi Oppressum liberate de manu calumniantis: Aduenam, Pupillum, Viduam, nolite contristare, neq; opprimatis iniquè, & sanguinem innocentem ne effundatis.

Czynieć Sad a Sprawiedliwość: wélenionego gwałtem z rąk potwarce wybawcie. Przychodnią / Sierotę / Wdowę / nie zasłanaycie / ani wéskaycie złościwie: krwíe niewinney nie przelewaycie.

EXODI XXIII.

Sentencye

Pauperis non misereberis in Iudicio.

Niád wboгим nie będziesz miał litości ná Sądzie.

DEUTERON. XVI.

Non accipies munera, quia excoecant oculos Sapientum, & deprauant causas iustorum.

Nie będziesz brał Dárow / ábowiem dáry zaciemniają oczy mądrych / y przewracają / á też rzecy sprawiedliwych.

EXOD: XXII.

Viduæ & Pupillo non nocebitis, si leseris eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamq; vos gladio: & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli.

Wdowie y Sierocie sędzić nie będziecie: jeśli ich obrażicie / beda wołać do mnie / á ja wysłucham wołanie ich: rozgniewam się / y pobiją was mieczem: á beda żony wasze Wdowami / y synowie waszy sierotami.

PSAL: LVII.

Rectè iudicate Filij hominum.

Sprawiedliwie sędźcie Synowie ludzcy.

DEUTERON. XXVII.

Maledictus qui peruertit Iudicium Aduerſæ, Pupilli, & Viduæ.

Przeklęty jest który przewraca Sad Przyszodnią, Sieroty / y Wdowy.

EXOD: XXII.

Maleficos ne patiaris viuere super terram
Złoczyńcom nie dopuszczaj żyć ná świecie.

DEUTER: XIII.

Auferes malum de medio vestri.

z Pisma Świetego.

Źglądziſz z tego ſpoſrzedku was.

DEUTER: V.

Testis mendax peribit.

Kłamliwy Świadek ſginię.

PROVER. XXI.

Qui custodit os ſuum & linguam ſuam, custodit a tribulatione animam ſuam.

Kto ſtrzeże wſt ſwoich y ięzyk ſwego: Strzeże od zaſinuęcia dufę ſwoięy.

PSAL. XXXIII.

Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.

Powſciągaj ięzyk ſwego ode złego; a wſta twoie niech nie mowię zdrady.

EXOD: XX.

Non loqueris falſum teſtimonium contra proximū tuum.

Nie będzieſz mowił fałſzywego ſwiadectwa ná przeciw bliźniemu twojemu.

LEVIT: XIX.

Non periurabis in Nomine Domini.

Nie będzieſz krzywo powiadał przez Imię Pańſkie.

DEUTER: V.

Non erit impunitus, qui ſuper rem vanam nomen Dei aſſumpſerit.

Nie wydzie karania każdy ktory bierze nadaremno Imię Boże.

PSAL: XIV.

Qui iurat proximo ſuo & non fallit, promiſſionem habet, quod in Domini Tabernaculo habitabit, & in monte ſancto eius requieſcet.

Kto

Sentencye z Pisma Świątego.

Kto przysięga Bliżniemu swemu a nie zdradza: te ma o-
bietnice, że w Pańskim Przybytku mieszkać będzie, y na Gorze
iego świątey odpoczywać będzie.

R O M: XIII.

Omnis potestas a Deo. Itaq; qui resistit potestati, Dei
ordinationi resistit, & damnationem sibi acquirit. Vis au-
tem non timere potestatem, bonum fac. Si autem malum
feceris, time. Non enim sine causa gladium portat.

Wszystka zwierzchność jest od Boga. A tak kto się sprze-
cia zwierzchności, Bożemu zrzadzeniu się sprzeciwia, y potę-
pienie wieczne sobie jedna. A chcesz się nie bać zwierzch-
ności / czyni dobrze. Jeśli złe będziesz czynił, bo-
j się. Albowiem nie bez przyczyny
mieć noś.

Arthemy P R A W A MAYDEBVRSKIEGO,

Ktore zowia
Speculum Saxonum.

Z Łacińskiego ięzyka na Polski przelożone / y znou
wu drukowane. Roku Pań: 1629.

W KRAKOWIE,
W Drukarni Franciszka Cezarego / Roku pańskiego / 1629.

104/1045

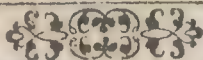

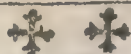
Przedmowa do Czytelnikã.

Czkołwiek wiele Artykułow opuśczone
ktore w Prawie są, a nie często ani za-
wsze się przytrąfiaia. Drugie też nie są
potrzebne ku sprawom Obywátelom tu Koron-
nym: niektore też nie tak szeroco opisane, iako w
Prawie stoia. Wszakże tak wszystko napisano, iż
kãdzy wyrozumie iako ktora rzecz skãżać ma. A
gdzieby też tego potrzebã, tedy w Lacińskim E-
xemplarzu to naydzie coby się opuściło ex industria:
tylko te są opisane Artykuły, ktore pospolicie a o-
becnie się przygadzaia, a ktore Ludzie obecnie
przed Sad przywodza, a do Prawa się uciekaia.
A przeto aby w Miãsteczkách, gdzie dobrych Prã-
ktykow niemãß, takze też Szlachta y Vrzędnicy,
ktorzy Imienia sprawuia, a miedzy Ludźmi a pod-
dãnymi Sprãwiedliwośc ich rozeznanãia, aby rze-
czy te ktore się obecnie miedzy Ludźmi przyga-
dzaia, umieli a wiedzieli iako sadzić, a sprãwie-
dliwośc uznawãć maia, aby nie z głow sadzili, ale

wedle Práva piśanego, gdyż każda rzecz która się
wedle porządku z Práva dzieie, tedy się spráwie-
dliwie dzieie: á co nie wedle Práva, to iuż krzy-
wdá á niespráwiedliwość: y z dobrym sumnieniem
to być nie może, gdy kto nie wedle Práva sádzi, bo
się może omylić y obładzić, á z niewinnego winnego
wdziałáć, á z winnego niewinnego, ábo temu przy-
sádzić, kto do czego spráwiedliwości nie má, á tego
odkázać który spráwiedliwość má: O co się trze-
bá Pána Boga báć, który roskázał spráwiedliwie
sádzić. Iuste iudicate filij hominum. Y ná dru-
gim mieyscu: Dum tempus accepero, iustitias ve-
stras iudicabo. A ták kto się niechce omylić, tedy
się Práva piśanego dźierzeć, á wedle iego sádzić.
Ták czyniac, nikomu się wiego spráwiedliwości nie
vblży, á sumnienia też złego nie będzie mieć
potrzebá, ponieważ to iest Regula
Iuris: Quod Iure fit, iuste
fit, &c.

ARTYK V Ł Y

Práwá Máýdeburskiego.

O Spadkách, á o Bliskościach.

W Rodzaju pości sa ci / co ida ná dol /
iáko Synowie / Brácia / Siostry /
ieden po drugim / bo sa w iedney
Liniey / Dzieńki / Wnekowie / Prá-
wnekowie / pości iedno prostey Li-
niey sstawa w Rodzie: ci biora
Spadek ieden po drugim. Ale gdy tych nie sstá-
nie / co ida prosta Linia / tedy przed tymi blizszymi
co z boku ida / biora ci / ktore zowa po Látinie A-
scendentes, iáko iest Ociec / Mátká / Dziad / Bá-
bá / m. Ci biora spadek przed tymi przyrodzonymi /
co z boku przychodza / á nie z prostey Liniey Rodzaj-
u ida. vt de hoc Speculo Saxoni lib: 1. artic: 17. &
Iure Municip: artic: 63.

M Jedy Pobocznyimi / y Striy / y Wuy / ábo
Ciottká przychodza po Spadek: Tedy ktorzy
sa iednákiey bliskości / rowni sobie w Rodzie / bio-
ra iednáko Spadek przed dalszymi: wśakże Sy-
nowcy / Siostrzeńcy / ktorzyby zostáli po Rodzie

cách swych / máia to Práwo rowno z Striyimí / y
z Ciotkami / iákeby też byli żywi Rodzice ich: máia
też brác Spadek rowny / tyle ileby ná Wycá ábo ná
Mátke ich przysędzi máio. Bo Rodzice ich / Práwo
im swe przywmiéraia. Spec: Saxon: libro 1. artic: 17.
Et lure Municipali artic: 66. in Glossa. Et Speculo
Saxon: lib: 1. articulo 5.

W Wnekwie / gdy zostána po Dziádu / gdy im też
Wćiec umrze / w Dziedzictwie z Striyimí / y
z Ciotkami zdawná y teraz bráli dział / á Wneko-
wie po Dziewkách nie bráli: A wśákoż to iuż ská-
żono / y táł iuż po Dziewkách / iáko po Syniech bio-
ra bliskość Wnekwie. Abowiem nie iedno Wne-
czynná ábo Bialagłowa / sámi ku rozmnożeniu Ro-
dzáiu: Ale iáko Bog / y Wneczynne y Wiewiašte
stworzył / ku Rodzáiowi / Táł też oboim w blisko-
ści Inienia ma być rownosc zachowana. Spec:
Saxon: lib: 1. artic: 5. Et ad idem lib: 2. artic: 20. Et
libro 1. artic: 3. & artic: 17. Et lure Munic: artic: 63.

P Oromstwo ieden po drugim / tedy sie iuż w sio-
dymym Rodzáiu kona: Bo tam iuż Rodzay
przestawa. Spec: Saxon: libro 1. artic: 3.

Z One z Dziećmi gdy kto po sobie zostáwi Mát-
kę ich / kiedy te Dzieci zeyda przez plodu / á Mát-
kę ich ie przeżywie / tedy nikomu nie przywmiera /
y niét inny nie będzie po nich spadku brat w dziedzic-
cznym

czynym ich Imieniu/ iedno Mátka ich własna. Speculo Saxonum libro 3. artic: 38.

Dzieci ktore ma kto z nieslubna Zona/ iesli ia potym poymie / tedy iuż takie Dzieci sa iako y te/ co sie w Matzenstwie wrodza/ y biora Dziedzictwo z tyini / co sie z Matzenstwa narodziły. Bo iuż Matzenstwo acz sie potym estanie/ wezyni ie iako z poslubney Zony. Spec. Saxon. lib. 1. artic. 51.

I Mienia ani Dziatu / nie biora z Bracia Kárto- wie/ ani Kárlice/ Szalemi/ Gluchowie: ale sie tá- kinni opiekac máia. Spec: Sax: lib: 1. artic: 4.

Maz gdy wezyni Zenie swey Dożywoćie ná Imie- niu/ iesliby Dzieci iey pomárty/ ktorym ono Imienie należało: tedy takie Dziedzictwo ábo Włas- ność / po nich przypada Mátce ich/ ktorey w lono takiego Imienia swego przywimieráia. Iure Municipali articulo 57.

Rzeczy/ ktoreby zostały po ktorym Kzemieslniku/ á zwłazcza ku Kzemieslu należace / tedy nie ida ná kogo innego/ iedno ná Potomki ábo blizke: á Zoná do tego nie ma nic/ ani to do Gierády przysłuże: oprocz tego Naczynia / ktorymby sámá Zoná robi- lá/ tedy to ku Gierádzie przysłuże: iako iest Takie naczynie. Iure Munic: artic: 23. in Glossa.

Potomkowie / ktorzy po Oycu / ábo po Mátce ostawaia / ktorzy nie sa z Imienia odpráwieni

zářymotá Rodzicom swoich/ Tedy biota Imienie
przed tymi / Kterzy iuż sa od swych Rodzicom ode
práwieni / że iuż weźma odpráwe od nich záczęśc
ich / á že iuż mieřćáia káždy ná swym chlebie. Spe-
culo Saxonum lib: 2. artic: 20. & libro 1. articulo 13.
Iure Municipali articulo 57.

¶ **N**iesliby tácy odpráwieni/ chćieli dział mieć/
wsyřtko pod przysięga powinni poć żyć co wzięli /
á wsyřtko w dział puścić. vt de hoc Spec: Sax: lib: 1.
artic: 13. K powinni ie beda z soba w dział wpuścić/
ci co nie byli odpráwieni: oprocz żeby sie rkażáło/
żeby sie przed tym z Imienia wyrzeřli / tedy działu
brać nie moga. Wypisano teř rzeczy / Ktorych nie
powinni kłáść w dział/ ci co sa iuż odpráwieni: iá
řko gdy co Ktory po żenie weźmie / ábo gđzie Ocier.
ábo Mátka dáda Synowi ábo Dziewce Száty/
y inne rzeczy/ póki w zdrowiu sa. Co teř zyřcze ábo
wystáży ná Walce/ć. vt de hoc Spec: Saxon: lib: 1.
artic: 10. Et Iure Municipali articulo 57. Et Specu-
lo Saxonum lib: 2. articulo 20.

Potomkowie Kterzy zostána w Imieniu / iesli
ieden z nich ymrze: Drudzy Kterzy zostána
Brácia ábo Siostry/dziela Imienie miedzy sie. Ale
ie to rozumie / gđzieby Mátki żywey nie mieli / ná
Ktora po Dziećciách Imienie spada/ gdy Ktore z iey
Dzieći zeydże bez płodu. Iure Municipali artic: 57.

Imie-

I Mienie gdy między sobą Bracia albo Siostry
dziela / starszy dzieli / młodszy wybiera. Speculo
Saxonum libro 2. articulo 29.

Gdy umrze Niewiasta / Imienie iey na Dzieci
przypada. A iesli Dzieci iey pomra / tedy ono
Imienie na Oycá ich przypada: a przyrodzeni z stro-
ny Matki / po takich Dzieciach nie biora Spadku
gdy Ociec żyw / iedno Ociec: Toż też y o Matce ma
być rozumiano / że po takich Dzieciach nie bierze
nikt Spadku / iedno Ociec y Matka po ki żywi:
gdzie ieden z nich zeydzie / bierze drugi z tych: Jako
sie to napisało. vt de hoc Speculo Saxonum libro 1.
artic: 17. Et Iure Municipali articulo 63.

V Mrze kto / ktory nie ma ani Braciey / ani
Siostr rodzonych z oboich Rodzicow: tedy
blizszy / co sa w rowney Liniey / tak z Rodzaiu Oy-
cowskiego iako y Matczynego / rownym Prawem
biora Imienie / ktorego im przywra. Spec: Saxon:
lib: 1. artic: 17. & Iure Municipali artic: 63.

I Esli kto Spadek bierze / ktory iest z innego Pra-
wa / z inney Iurisdiczey: ma postawic Reko-
mie albo sie wiscic / iesliby kto blizszy ozwal sie do
tego Imienia / a odzierzanie z Prawa / iz to co bie-
rze ma zasie wrocic. A to iest z Prawa y z zwycza-
iu / dla wchronienia napotym trudności.

Dziecinne wſzytkie rzeczy / ktore w Imieniu Dzie-
cinnyim zostawia / tedy tak Mężczyzny iako
Bialeglowcy rowny Spadek y rowne Prawo ma-
ia: oprocz Gierady a Hergiewetu. Speculo Saxo-
num libro 1. articulo 27.

Czy ktory w Potomstwo iakie wchodzi / że bio-
ra Imienie / abo Dziedziczne: abo Niewiaſty
ktore biora Gierade / abo Potomkowic co przycho-
dzi na nie Hergiewet / tedy to czynić powinni: Na-
przod kto Dziedzictwo bierze / dlugi powinien pla-
cić. Spec: Sax: lib: 1. artic: 6. Gierade Niewiaſta
ktora bierze / powinna tożę wſtane dać Mężowi
wmarkey Żony: po ktorey Gierade bierze. Speculo
Saxonum lib: 3. artic: 38. Kto bierze Hergiewet / to
ieſt Zbroie / bliſzy ktoremu ſie doſtanie Miecz / to
ieſt ſtarczy miedzy Bracia / ten iako Opiekun / po-
winnoſć te na ſobie nieſie / że powinien w Sadzie
bronić ſierory tey ktora ſie opieka. Iure Municipa-
li articulo 26. Et articulo 49.

Rochome rzeczy / Maż po Żenie bierze / y iemu
ich przywiera: oprocz Gierady / gdzieby tego
nie oddała za żywota z przyzwoleniem Mężowym.
Speculo Saxonum libro 1. articulo 31. Et
libro 3. articulo 76.

O Niewiaściach, y o Dżewkách, á o Gierádzie.

Naż po Żeniney śmierci/ wszystkie rzeczy
ruchające bierze: oprócz Gierády/ te bierze
co nablizka w Rodzie umarłej Niewia-
ści: mimo też własne Synyiey/ blizka w Ro-
dzie Gieráde bierze/ y nie może iej nikomu/ ani Me-
żowi/ Testamentem oddać/ á od blizszych w Rodzie
oddalić: á inne rzeczy ruchome/ tedy Naż po Żenie
bierze. Specu: Saxon: libro 3. artic: 76. & articu: 80.
Speculo Saxonum lib: 1. artic: 31. & artic: 20.

Gieráda to iest/ co te rzeczy do niey przysługają/
Báty Niewieście/ kráiane ábo już poczete/ Su-
kno ábo Płotno / y te rzeczy ktore ku Niewieście-
mu rbirowi náleżą / ábo czego zá Meżá używá-
tá. Ale gózieby Meż Kupczył Suknem ábo Pło-
tnem/ chocia by poczete było / tedy to nie idzie Żenie/
ále Potomkom / ábo blizszym umarłego: tylko sie
to rozumie o tych rzeczách kráianych/ ktoreby nie ku
Kupiectwu náleżały/ ále tylko ku chodzeniu/ á uży-
waniu Domowemu. **G** Też do Gierády przysłu-
gają/ konie ktorymi robiono/ krowy/ wieprze/ y in-
ne rzeczy: iáko geśi/ kury/ strzynie / strzynki máte/
złoto ná niciách/ wezglowia/ poduszki/ przesćiera-
dła/ rzeczy láżienne/ len/ pierścienie/ ktorych zá Me-
żá uży-

žá vžywátá: wieníce/ Ksiezi/ ná ktorých sie Niewiasty modla/ zwierciádlá. Iure Municip: artic: 23. & artic: 57. Et Speculo Saxonum libro 1. articulo 24.

Dziwka ktora ostawa w domu v Rodzicow/ á nie wypráwiona od nich / tedy po Mátce bierze Gieráde: á tá co iuž wypráwiona / nie ma z nią brác Gierády / dla tego / iż tá co iuž wypráwiona/ wzielá iuž wypráwe swa / á tá czekała y ku škodzie y ku pożytku: Bo snadžby tež tákich rzeczy nic nie zo= stálo. A tak coťolwiek tákich rzeczy mezinie / nie powinna tego z Siostra dzielić. Spec: Saxon: lib: 1. art: 5. & Speculo Sax: lib: 2. art: 19. & lib: 1. art: 13.

Maž žony swoiey šáty / iesli by zá iej zdrowia ábo żywotá / zá potřeba zástáwil / potym žoná vmrze / á blizša domá za sie Gierády: Maž powiáda že zá potřeba zá zdrowia žony swey šáty zástáwil / y peniádze w chorobie iej strawil: blizšaby sie przedcie dopieráta / gdyž sie zna / že on zá= stáwil / á nie žoná iego: iesli ma dosyć czynić zá to ábo nie? Maž przedsie to powiáda co pierwey / že zá potřeba / á zá zdrowia ženinego zástáwil / á že ia tym żywil: iesli Maž može dowiesć onym v čogo šáty zástáwiono / že zá zdrowia ženinego šáty zástáwil: tedy tá / ktora sie Gierády domá / ma sámá sobie wykupić: á Maž w tym nie powinien škodowác. vt de hoc Speculo Saxo: lib: 1.

artic:

artic: 24. Aż ná potrzebe Denine to vtrácił á zástá-
wil: iesli mu nie wierza/ Przysięga tego ma pode-
przec że ták iest. Iure Municipali articulo 23.

Niewiásta/ gđzieby oddała Gieráde ná smier-
telney posćieli/ ponieważ nie może nic czynić
przez Mężowego przyzwolenia: á ták Mąż ina o-
pátrzyć/ áby sie nie ku škodzie iey potomstwu nie
działo: á gđzieby sie sstało/ powinien o to odpo-
wiádać. Bo iáko Mąż Zonę powinien w choro-
bie opátrzyć/ we wšytkich potrzebach/ ták też po-
winien opátrzyć á nie dopuścić/ áby sie co sstało ku
škodzie Potomków w tych rzeczách ktore po smier-
ci iey ná nie przypadáia. Abowiem Zoná oprocz
Mężowey woley/ áni żadna sierotá kim sie opieka-
ia/ nie mogą nic dáć bez woley swego Opiekuná/ á
coby sie w tey rzeczy škody sstało/ tedy Opiekun
powinien to opráwować: iáko o tym Spec: Saxon:
lib: 2. art: 38. A nie wymowi sie tym Opiekun/ żem
nie był/ abom nie wiedział/ gdyby sie sierotom škó-
dá sstała: Bo powinien wšytko opátrzyć/ áby
prze iego niedbałość á nieopátrzenie/ sierocie ktora
sie opieka/ škoda sie nie działa. Aco sie Gierady do-
tycze/ Tedy iesli odpowie że nie był/ nie wiedział:
y niżli domá był/ tym iuż byly te rzeczy przez Rá-
planá wyniesione/ ktoremu to Zoná dáła/ dla mi-
łosierneho czynku: tedy bliżsy będzie Práwem

tego odeszść / a niżli go maia w tym położyć. A
Gierady / to iest tych rzeczy / iuż nie w Meżu / ale w
tego w tego rzeczy sa / ma bliższa dochodzić. Specu:
Sax: lib: 1. art: 11. Et lure Mun: art: 23. Et Speculo
Saxonum libro 1. articulo 4.

Gierady / iako sie napisało / że żaden nie ma brać /
jedno bliższa Niewiaścią tey / która iey odumie-
ra. A iesli Niewiaścią / po której Gierada zostanie /
nie zostawi Dziewki po sobie / a ma Syna żaká kto-
ryby iuż Akolitem był / ten bliższy będzie Gierade
wziąć niżli Siostrą Matczyną / albo inną bliższą.
Ale gdyby sie zaśie w inny Stan odmienił / tedy
powinien zaśie Gierade wrócić. Jesliżby dziew-
ka była / a Syn też żak Akolit / rowno taki Brat z
Siostrą Gierade weźmie: Iako o tym Spec: Sax:
lib: 1. articulo: 5. A iako przychodzi na bliższe po Nie-
wieście Gierada / tak iako iuż opisano / co tu niey
przysłuże: Tak też po Mezu / gdyby Synow nie
miał / na iego bliższe / o przychodzi Hergiewet / to
iest / Miecz / Zbroia co nalepsza na tego człowieka
ka / Kon co lepszy z Siodlem. O te wszystkie rze-
czy / gdyby Wdowe / umarłego Meża żona winio-
no / czegooby z tych rzeczy nie miała / Przysiega odes-
zcie. A gdzieby ich kilka było Bracię rownych
w Prawie tu tym rzeczom / Starszy mierz wezanie /
a drugiemu rzeczami rowno sie dzielić beda. Spec:

Sax: lib: 1. art: 22. Et lure Mun: art: 25. A tych rze-
czy nie zowia nigdy inedy Gieráda / ábo Hergie-
wetem / iedno po smierci tych ktorzy tego odvrma:
dla tego / izby wiedziec co bližey ábo bližemu ma
byc dano / á co ná nie przychodzi. Bo zá żywota
nie zowia iedno każda rzecz swym imieniem / Báty
Bátami / zbroie zbroia: y wolno po ki kto żyw swym
Báfować. vt de hoc lure Municipali articulo 23.

 Iesli kupi saknta dziś / á potrzeba mu intro/
może ia przedać ku swey potrzebie. Tákże też Maž
Zbroie: tylko ná smiertelney pościeli oddać tego nie
może / co zá żywota máiac / á dobrego zdrowia miał
á chował áž do choroby. A tak w chorobie tego v-
trácić nie ma áni może / y nikomu oddać / ku Bko-
dzie tym ná ktore to przypada / y po smierci iego nie
ma ni kt tego brác / iedno bližy / iáko sie nápisáło.
lure Municipali articulo 65.

GJerády áni Dziedzi: twá Żoná Mežowi nie mo-
że wzdać / bez przyzwolenia Dziedziow á Po-
tomkow. Tákże też mažżenie. Speculo Saxon: lib:
1. art: 31. Et lure Mun: art: 65. Et artic: 26.

ZOná iesli ma od Mežá swego zápisáne opátz-
nie do żywota / iáko to zewia Lácinskim iezy-
kiem / Prouisionem vitæ: tedy żywnosc domowa /
coby ia ku żywności ná ieden rok nágotowano /
przychodzi iey wšykiego polewica. A g dzieby tá-

kiego opatrzenia do żywota nie miała; tedy używać
tego ma / uedno poty poſi w Imieniu ſiedzi / á po-
ſi iey z Imienia Dziedzicy nie wypráwia. Spe: Sax:
lib: 1 art: 22. & art: 24. Et lure Mun: art: 24.

Z Oná / ktorá po Mleżu ſwoim zoſtála Brze-
mienna / ná Po grzebie mleża ſwoiego / ábo też
trzydzieſtego dnia potym / ma to rkażác że ieſt brze-
mienna: A gdy ſie tákie Dziecie wrodzi / po Wyco-
wſkiej śmierci / gdzieby Dzieci Mleża iey / temu to
poſledz narodzonemu / częſci ieg o dáć niechciały /
tedy ma dowieſdż cztermi meźmi / y dwiema niewia-
ſkami / co iey w pologu ſłużyły przy narodzeniu tego
dzieciecia: Ktore dziecie ieſli umrze / Mátcie w łonc
przymiera. A gdzieby do Koſciola doniesione po-
tym wmarło / tedy w tákiej mierze Káplani / Wni-
ſy / Niewiaſty / ſwiádeczyć mogą / że go żywego
widzieli. A ták ztąd máia bráć ráde niewiaſty / á-
by przy Pogrzebie / ábo trzydzieſtego dnia opowie-
działa / że ia maż brzemienna odrmarł: á Niewia-
ſta może plod noſić w żywocie dzieſieć Mieſiecy y
dwá dni / á nie dłużej. Speculo Saxonum libro 1.
articulo 33. Et lure Municipali articulo 96.

G Dyby kto Małżeńſtwa z żoną brat / z ktoraby
pierwey nie mieſtał / iżby ia z brzuchem poiał /
Tedy ten plod ktory ſie wrodzi / gdy w małżeńſtwa
wſtápiá przed czáſem / tákże też ktore ſie wrodzi po
śmierci

śmierci Wycoſkiej pozniej / Tedy nie ſa zupełne
go Práwa áby brały ſpadek z inemi dobrze národzo-
nemi. Spec: Sax: lib: 1. art: 6. Et lure Mun: arti: 96.

Z One gdy mąż poymie / á z nią nic nie weźmie/
ſamby też nic nie miał / á potymby ſie ſpołu dora-
biáli / tedy żoná po meżowej śmierci czwarta część
bierze / y Gieráde / á trzy części ná Potomki meżo-
we. vt de hoc lure Mun: art: 22. & Speculo Saxonum
lib: 1. artic: 21. & articulo 24.

Z Oná poſci mąż żyw nie ma władzey / áni w Po-
ſágu / áni w ſtráwnych rzeczách / to ieſt / in vten-
ſilibus: ále w żytkóv meża zſtawa / áż po śmierci
meżowej / toż bierze. lure Municipali articulo 24.

N Jemwáſty żadney przeſwiádeczyć nie może: ále
bliſſza ſie ſá. á odwieſc / gdy iá o co winiá.
Speculo Sax: lib: 1. art: 46. & lib: 2. art: 63.

N Jemwáſte ábo dziewóke ktoby zgwałcił / tedy tá-
ka ktoreyby ſie to ſtáło / ma to zaráżem obwo-
láć / y przed Wziedem opowiedzieć. A ieſliby w po-
lu ábo w leſie ſie iey to ſtáło: Tedy z kýmby ſie po-
tkála / ma ſwoy Gwalt oſwiádeczyć / y má iſdż do
Wſi ábo do Míáſteczká bliſſzego / á tá. ma ſwoy
Gwalt obwołáć / opowiedzieć y oſwiádeczyć. A
táki każdy Gwaltownik / by też iáwnie podeyżrzá-
na Niewiáſte zgwałcił / tedy ná gárdle má być ka-
ran. Spec: Sax: lib: 2. art. 64. Et lure Mun: art: 38.

Niewiasty mają mieć Opiekuny/ ku sprawowa-
niu wszystkich rzeczy: Abowiem przodkiem dla
tego / że świadectwem nie mogą być pokonane.
Wtore/ że przez sie / iedno przez Opiekuną / nie mo-
ga nic zapisać / albo dać: ani też w swej odpowie-
dzi/ nie mogą szkody żadney nieść. Też Prawa w-
mieć nie powinny / a iżby ich też do Sadu nie po-
włączano: a tak ie w tym czesa / gdyż każdy woli
mężczyznie o ktorąkolwiek rzecz wspominać / niżli
Niewiastę / y świadectwem go przystoyniey poko-
na/ niżli niewiastę: dla tego / że sie Niewiasty szko-
dy strzedz nie umieją. Speculo Saxon: lib: 1. art: 46.

Niewiasty w Prawie rzeczy mówić nie mogą /
ani samy przez sie nic czynić / iedno przez Opie-
kuną. Speculo Saxonum libro 2. articulo 63.

Mąż Żenie gdy wiści Rekoienstwem / że iej ma
Oprawę uczynić / gdy mu Posag po niey dā-
dza/ w tym nie wiánowanyszy iej umrze: Żonā zo-
stała po nim / wspomina Rekoynie: Rekoynie acz
nie prza że rzeczyli/ gdy Posag zapłaca. A ponieważ
Posagu nie zapłacono / tedy iej też Oprawa nie ma
być przez nie zapłacenie Posagu uczynionā: Na co
blizka ona Niewiastā samosiodmā domiesdż / że
Posag po niey dano/ a zapłacono: a niżliby przeciw
iej dowodzić miano/ że nie dano / y Wiāno nie tyl-
ko zapisane/ ale przed ludźmi ktorzyby to wedle Prā-

wá świadczyli / obiecane: Tedy bliźša oná tego dowieść / á niżli ja Przyiaciele meżowi o to prze- świadczyć máia. Iure Municipali articulo 22.

NJewiásta gđzieby teź poćiagnelá Práwem Po- tomki mežá swego / že wnioslá do mežá swego / Summe iáka piemed: y: Tedy Potomkowie bliź- sy dowieść / iáko po vmárley rece / že nic nie wnio- slá / niżliby oná miáta dowieść ná wniesienie: o- procz iżby ja chćieli ná dowod z świádkí iáko po v- márley rece puścić. Iure Municipali articulo 22.

ZOná bez meżowego przyzwolenia nie moźe nic utrácié: tákże teź y meżowi dáć bez przyzwole- nia Dziedzicom. Abowiem to Imienie ktore Żoná ma / nie inego Práwa do tego maź ma iedno iáko O- piekun. Al ten kím si: opiekáia / nie moźe nic dáć / žeby mogło być domniémánie / že iáka chytróscia podśedł ábo moca wycisnął: choćby teź to przed Práwem Żoná uczynilá / wresła twarzą / tedy to waźyć nic nie ma: iáko o tym w Práwie Cesárskim. Et Iure Municipali art: 6. & Spec: Saxon: lib: 1. artic: 31.

NJewiásta ktorey maź odwarze brzemienney / tedy nie moźe być z Imienia ruřoná / áź Dzie- cie porodzi: dla tego / że to co w żywócie nosi / tedy iest Potomek á Dziedzic onego Imienia. Speculo Saxon: lib: 3. articulo 38. Et Iure Munic: artic: 96.

Niewiá-

Niewiastá / to iest żoná v mežá / ácz ieſzcze maż żyw / może ſie Wiána ſwego domagać / gdyby maż vtracał / ábo iakożkolwiek ku vboſtwu idzie / z tey przyczyny / áby ſiebie / Mežá y Dzieci żywiłá. A wſakoż nie może tego przedać / áni zaſtawić / áni dárować / poſki maż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum libro 1. artic. 20. Et lure Municipali artic. 22.

Dziwka / ktoraby była wypoſażona przez Wyca y przez Matkę / tedy ieſliby ſie nie wyrzekła z Imienia / ma miec rowny dział z Bracia ábo z Sioſtrami : Ale to co pierwey wzięła / chcieli miec dział / tedy powinna położyć w rowny dział / to co wzięła. Speculo Saxonum libro 1. articulo 13. Et lure Municipali articulo 22.

Dziwka wypoſażona / tedy nie bierze Gierády / to iest Niewieſciego ſprzetu : iedno tá co domá iest / táka Gieráde ſamá bierze : á nie powinna iey dzielić z Sioſtrą zá maż wydána. lure Municipali artic. 27. Et lib: 1. articulo 5. Speculo Saxonum.

Niewiastá ktora ſie niepoezcíwie chowa / tráci dobra ſlawę / ále Imienia nie tráci : Albowiem tá przyczyna tego iest / że gdzieby dziedziectwo ſtráciła ſwoie / dałaby ſie iey przyczyna / że z vboſtwá mogła nie przestać ſromotnie żyć. A wſakoż że to rozumie o wolnych Niewiastách / że Dziedzictwá nie traca. Ale Mežátká / ktoraby miała od mežá

dożywo-

dożywotną Oprawę ábo opátrzeenie / tá tráci má-
ietność swoie / gđzieby to ná nie przewiedżiono.
Speculo Saxonum libro 1. articulo 5. Et lure Muni-
cipali articulo 22.

O Przedawániu y o kupowániu

Imienia: y o Wzdániu Práwá.

Dziedzicznego Imienia nie może nikt prze-
dác / á oddalic od swego Potomstwa / te-
go w ktore też sam wnidzie / po Przodkach
swych: oprocz tego / gdyby ktory syn ábo dziewka /
bili Opcá ábo Matkę: ábo gdyby sie Rodzicy ssta-
rzeli / iżby ich niechcieli chować / żywić: ábo iżby ie
z Imienia wypadzali / ábo ktorymkolwiek obyczá-
iem o gárdło ich stali. Tedy z tych przyczyn mogą
od nich oddalic Imienie Rodzicy ich: ále inák nie
mogą. A choćaby przedał ábo oddał / tedy gdy
oni nie przyzwola / tedy Wzdánie nie nie waży: ále
co kto sam kupi / czego nábedzie / to może bez przy-
zwolenia Dziedzicow á Potomkow swych / prze-
dác y dárować komu chce: á ma te moc mieć w Prá-
wie: oprocz kto dzieci własnych Potomkow swych
nie ma / iedno Brácia / tedy wolno mu swe przedác /
bez przyzwolenia Bráckiego. Speculo Saxonum li-
bro 1. articulo 17. in Glossa. & libro 3. articulo 83. &
libro 1. articulo 52. & libro 1. articulo 84.

GDyby kto ktora rzecz przedał / á przed Sadem nie wzdał: á ten komu by przedano / byłby tego wdzierżeniu / á zaśieby tego dochodził / á przalby że nie przedał / gdyż tego w Księgách niemaż: tedy ten kto dzierży / bliższy jest dowieść że to kupił / świadki / przysięga / niżli by tego dowodzić miał / że nie przedał / ábo nie dąrował. Albowiem ten ktory jest w dzierżeniu / lepsze Prawo za soba ma / niżli ten co go o to gąba / ábo pozywa: Bo Powod nie ma za soba wiecey / iedno Przysięg: á Świadki / ktorymi by chciał dowodzić: A ten kogo winia / ma za soba dzierżenie / przysięgę / y dowód przez świadki / iáko kupił ábo mu dąrowano: á dowód samotrzeciemu przychodzi. vt de hoc Speculo Saxonum libro 1. articulo 15. & libro 2. articulo 36.

GDzieby też było watpliwie Prawo / ták Powodowe / iáko też tego Pozwanego co dzierży: tedy dzierżawcy skążnia dowód / dla tego / że lepsza Kondicya tego co dzierży / niżli tego co nie dzierży. Speculo Saxonum libro 3. articulo 4.

Dzierżenie to rtwierdza Prawo każdemu / ktoby iákie miał: z ktorego żaden nie może być ruszon / iedno Prawem przemycieżony. Speculo Saxonum libro 2. articulo 24. & libro 3. articulo 83. Et Iure Municipali articulo 29.

Ktoby

K Toby Imienie przedał / á bronić był powinien /
iesliby bronić nie mogł / przeciw temu ktoby o
to czynił Imienie : tedy ten komu Imienie przedał /
powinien Imienie wrócić / swe pieniądze zaśie wzią-
wszy co za to dał. Iure Municipali articulo 116. Et
Speculo saxonum libro 1. artic: 9. Et libro 3. artic: 35.

Zaden nie może lepszego Práva innemu spuścić /
iedno iakie sam ma. Iure Municipali articulo
23. Et articulo 29.

Imienie gdyby kto przedał / oprócz przyzwolenia
Dziedziców / ná ktore Imienie spásć ma : Tedy
takie przedanie nic nie waży / oprócz kto kupi sam
nábedzie / to może przedać bez przyzwolenia. A gdy
Dziedzictwo / ábo Imienie komu vzdawáia v Prá-
wá / á ci ktorymby tá rzecz należała / bedac przy
Práwie milczeliby / á nie mowiliby ani przeciwwili
sie temu : tedy potym przeciw temu już mowić nie
moga.

W Práwie też Mýydeburškim / kto co sobie
przed Práwem opráwi á záchowa / to mu v Prá-
wie ma isdż. Speculo Sax: lib: 1. artic: 52. Et Spec:
Sax: lib: 2. artic: 6. Et Iure Municipali artic: 20.

Dziedzictwo ábo Imienie / iesli kto dama ábo
zápisuje : tedy to przed Práwem ma być rczy-
niono / dla tego / áby te rzeczy perzadnie sły / y
dostátecznie mogły być doświádczone / y dowie-

dzione / gdzieby tego potrzeba była. Iure Municipali articulo 55. & articulo 20. & articulo 140.

I Mienie gdyby kto komu obiecał wzdać / á w tymby umart nie dokonawszy tego / nie po winien tego Syn dzierżec: Bo bliższy się zostać w Imieniu Wycomskim / niżli ten co kupił. A wszakoż pieniądze wrocić po winien / ktoreby Ociec za to wziął. Speculo Saxonum libro 1. articulo 9. A wszakże sie to ma rozumieć / ceby sam nabył á sprzedał: gdyż innego Dziedzictwa nie może sprzedać bez przyzwolenia Potomków własnych.

I Mienie iako jest dwoiákie / Dziedziczne y Ruchome: tak też dwoiáka spráwa około niego. Dziedzictwa / á tego co ku dziedzictwu należy / tego bez przyzwolenia własnych Potomków nie może nikt oddać. Ruchome rzeczy / ktore z miejsca ná miejsce mogą być przeniesione / te oddać każdy może ábo przed Sadem / ábo Testamentem: oprocz Gierády á Hergiewetu. A to sie ma rozumieć / gdy kto nie-mocnym bedac / śmierci sie już nádziewáiac / takie rzeczy odkázuie. Speculo Saxonum libro 1. artic: 52. Et ad idem Iure Municipali artic: 21. & articulo 61.

Gdyby kto Dom kupił / á kupiwszy żeby sie weni wprowadził / áczyby mu go ieśczenie wzdano / tylko áby już zadátek kupiwszy dał / w tymby ten Dom zgorzał / tedy ostatek zá co stárgował / powi-

nien zá-

nien zapłacić / gdy iuż onym mieřtáníem potwier-
dził kupno. Gdzieby w tym Domu kupnym nie
mieřkał / á przat sie žeby go nie kupił / tedy bliźby sie
odwieść že nie kupił. Iure Municipali artic: 140.

GDy kto Imienie wzdawa / ábo že ie komu De-
kretem przysadzáa: Tedy ten coby sie nienil
bliřkość mieć / iesli oblicznie przy Sad zie bedzie / ma
zaráżem przeciw temu mowić: ábowiem iesli mil-
czy á nie mowi o to / tedy iuż iářoby przyzwalał.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 6. Gdzieby nie
był oblicznie / á był pod tymże Práwem / ma czas o
to mowić Koř yřeść Niedziel. Speculo Saxonum
libro 3. articulo 83. Et Iure Municipali articulo 20.
Et Speculo Saxonum libro 1. articulo 70.

GDzieby kto przedał Imienie / áleby go ieřeże nie
wzdal / y dzierżenia nie dał: á iesli žeby rzecz oná
zgineła / ábo iářa řłode wzięła / tedy ten ná tym řło-
duie co przedał / á nie ten co kupił. A wřářoř ten
co kupił / to co zádał / tráci. in Iure Ciuili: Et Iure
Municipali articulo 140. Et Speculo Saxonum libro
1. articulo 90.

O Dawnořciách.

Dawnořć o rzeczy dziedziczne / o stoiace y
o leżace: Stoiace / iářo řa Domy / Sol-
wártki. Leżace / iářo řa Kole / Ogrody. A

tak o takie rzeczy / kto siedzi pod iednym Prawem / iako to zowa / pod iednym Dzwonem : kto chce dochodzić / ma to czynić niżli Rok y Śeść Niedziel wynosić. Speculo Saxonum libro 3. articulo 83. Et libro 2. articulo 36. & articulo 44. Et libro 1. articulo 70. & articulo 28.

Dawność we wszystkich rzeczach iest : oprócz rzeczy które przysługają Skarboroi wierzchniego Pána / albo Rzeczypospolitey : rzeczy Kościelne zginele / w kogo by zastane : słudzy y niewolni / którzy by wćiekli : rzeczy kradzione / albo gwałtem wzięte : Takie rzeczy dawności nie mają / ale w innych wszystkich rzeczach / tedy iest dawność. Speculo Saxonum libro 1. articulo 29. & libro 2. articulo 44. Et articulo 25. & articulo 36. libro eodem.

Dawność rzeczy ruchomych / koby o nie nie czynił Rok y dzień / to iest / Rok y Śeść Niedziel : Wieruchających rzeczy / gdy kto kupi / a za wzdaniem wedle Prawa dzierży / tedy kto pod iednym Dzwonem siedzac / Rok y Śeść Niedziel milczy / doysdz tego nie może : koby nie był tam gdzie Imienie leży / chodził po służbach / po Kzemieslech / tedy dziesięć Lat dawność / ku dochodzeniu bliskości albo Imienia / koreby nań wedle Prawa przysługi. A koby w ziemi nie był / ale w cudzych ziemiach.

miach / temu trzydzieści lat y Koř idzie dawność.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 44. Et lure Municipali articulo 21. & articulo 140. & Speculo Saxonum libro 1. articulo 28. & libro 2. & articulo 31.

Zastawne Imienie / to dawności nie ma / że ie
zawże bliższy może wykupić. Speculo Saxonum
libro 2. articulo 24. Et lure Municipali articulo 20.
& articulo 140.

Dawność nie iest w żadney rzeczy / gdzie niemáš
dárowania ábo przedania / to iest Zapisu ná co:
ábo iž kto dzierży / gdy iedno zá Práwem nie dzier-
ży: tedy w tákley rzeczy dawności niemáš. Specu-
lo Saxonum libro 2. articulo 44. Et libro 3. arti-
culo 4.

Dawność nie idzie dzieciom póki Lat nie máia /
oprocž gdy iuž ku látom przyda: tedy gdyby
były tám oblicznie pod tym Práwem / á nie mieřká-
ły nigdzie indzie / á miležályby Koř y řeřć Uiedziel
o swa Krzywde: tedy iuž dawnościá trácić moga.
lure Municipali articulo 21. & libro 1. articulo 70.

OKrzywdy iákie gdy ná łogo žaluiá: póki Koř
nie minie / ma odpowiedáć: gdy Koř minie /
ten ktory sie mieni mieć Krzywde / niema iuž
mieřká o to czynić. Speculo Saxonum
libro 3. articulo 31.

O Długach, a o dłużnikach.

Dług iaki / gdy Żoná za Mężá wiści / á Mąż umrze / á zostawi Imienie po sobie / ná którymby oná miała Dożywocie: tedy taká Żoná została po Mężu nie powinna dłu żow Mężowych płacić / choćaby się za nie wiściła: ale Potomkowie beda winni płacić / po ki onego winaclego Imienia estawa: á gdzieby iego Imienia nie dostało / tedy dopiero Żoná / za co się wiściła / powinna płacić z swego. Bo Żony nie powinny płacić długow Mężow swych. Speculo Saxonum libro 1. articulo 20.

Dług też gdyby komu miano płacić / ná dzień náznámu onowány / á onby nie był: Tedy iedno on dzień stráci / ale pieniedzy á długi swego tym nie tráci. Speculo Saxonum libro 2. articulo 11.

Gdzieby kto znał Dług / á dawał Gánty ábo Imienie / á powieǳalby że pienieǳy nie ma / ani srebrá / ani złotá / tedy ma przysięǳ / że tego nie ma: á Dłużnik bedzi: powinien od niego brać to co dawa: A Wzrad Nicysti przysięǳy ma to ośǳácować za co stoi. Speculo Saxonum libro 1. art: 70. A iesli ma czym płacić / tedy do ośmi dni / potym do trzech dni / potym do dwu dniu / potym do zachodu Słoń á / ábo do iutrá / ma być skázána

placa:

plácá: oprocz žeby Gość byl/ kteryby iednego dnia do Sadu przyiáchác nie mogli/ tedy tak predkiego Roku plácic nie ma. Spec: Sax: lib: 1. art: 5. Et lure Municipali art: 27. A iesli zakład/ to iest/ terzeczy kóstownieyše niżli dług / przy tym to zostawa/ co nádzwýš czyie iest: iesli niedostátanie / tedy ten powinien doložyc á záplácíc. Spe: Sax: lib: 1. art: 70. & lure Mun: art: 40. & art: 27. To tež co da w zakładzie dłużník/ tedy ten kto požyczyl/ może obrác miez dy temi rzeczami co chce brác. A gdjeby ruchomych rzeczy nie dostátlo / tedy z dziedzictwa ma byc pláceno. Speculo Saxonum libro 3. articulo 39.

Długow gdy sie kto przy / tedy mu przychodzi odwod iáko nie dlužen. A iesli sie nie przy długu / ále powiada že záplácil: tedy sámotrzec ma przysiadz že záplácil: oprocz gdjeby Sadem naná dowiedzieno/ ábo gdjeby zápisány Dług byl/ á onby sie przal / tedy odprzysiadz sie nie może: gdyž to co sie Práwem dzieie / Práwemby sie tež to vřázác miáto/ že záplácil. lure Mun: art: 27. A gdy kto dług zna / tedy ma byc skázána placa do dwu Niedziel: á gdy Dług wielki / tedy do dwunastu Niedziel. Speculo Saxonum lib: 2. art: 6. Et lure Mun: art: 34.

Długi ktore zostána po umárlym / tedy naprzod przed wšystkiemi dlugi/ ma isdž náklad ná pogrzeb / á potom Stugom myto ich/ y wiáno ábo o

prawa ma naprzód iść przed innemi długi / a zwa-
 Źać / iesli sie pierwey oprawa stała / niżli maż na
 tym Imieniu długi zapisać: a dłużnicy przed trzemiś
 dziesły dni o dług ktory im umarli był zostal / nie
 mogą Potomków gabać / ani Sedzia może ich ciga-
 zać. Speculo Saxonum libro 1. articulo 22.

Długu aby nie płacił Dziedzic / iżby sie przat / że
 spadku nie wziął: iesliże nań do wioda / że sa-
 bywie zaprzat / a iż spadek wziął: tyle dwowie ma za-
 płacić / ile dług niesie. Speculo Sax: libro 1. artic: 6.

Dłużniká swego iesli kto poćiągnie do Práva /
 iesli nie osiadły / tedy Urząd gdy go stroná Po-
 wodna o to żada / powinien takiego wisć / aby
 Praw był / a Práwu dostał: Ma też miánować
 Powod iáti to dług o ktory pozyma aby obwinio-
 ny mógł tym lepiey wyrozumiec a obaczyć / mali znać
 ábo przec. Iure Municipali articulo 34.

Chyrográff iesliby kto miał ná dług / a czasby
 minał / ktory ná Chyrográfie opisano zapłacić:
 iesli powie dłużnik że zapłaci / sámorrzec tego ma
 dowiesć / co zwręczay tań niesie: a zwaŹać gdy iuż
 czas minie / ná ktory zaplata być miała.

Długi / iáko sie pierwey nápiśáło / płaca z rzeczy
 Ruchomych ábo Dziedzicznych. A gdzieby dłuż-
 nik nie miał czym płacić / tedy do więzienia ma być
 do 1. Speculo Sax: lib: 1. art: 70. Et Speculo Sax: li-
 bro 3. articulo 39. /

O Dłu-

O Dług troiá odpowiedź/ á každá ma osobliwe
Práwo: iesli prosto žaluiá/ žes mi winien: Ten
co go winia/ ma przysiadz sam iż nie winien: iesli
rzecze žem záplácił/ tedy sámotrzec ma przysiadz iż
záplácił. Iesli rzecze žes mi to odpusćit/ á ten sie k
temu nie zna: Powod bližby swa przysiega tego do-
wieść/ že nie odpusćit. Speculo Saxonum libro 1.
articulo 65. & libro articulo 6.

O Dług gdy kto šperunie ná cudze Imienie/ tedy
pierwšy Šperunk/ ten idzie naprzod: wšá-
kož koby nie przypozywał/ ná trzy Sady vczyni-
wšy Šperunk/ á on coby posledz šperunkował/
bedzie przypozywał/ y przewiedzie pierwey Práwo
áž do końca: Tedy ten iuž bedzie bližby Imienia/
nižli on co pierwey šperował/ á w Práwie nic nie
czynil. Gdzieby tež kto/ ážby šperowałinny przed
nim/ przyšedł posledz/ y šperowałby/ á vkažalby
Zapis ábo Chyrog ráss/ kteryby mial ná Dług/ te-
dy iednáł przed onymi co pierwey šperowali/ á Za-
pisu áni Chyro rássu nie mieli/ tedy tego šperunk
pierwey poydžie/ chocia posledni: gdy iedno Zapis
vkaže ábo Chyrog rass. To w Procesie Sado-
wym ták sie zachowywa.

Długi rozinátemi sie cbyržými pláca: Ale gdy
iedno świádectwo tego ledzie iż to záplácił/ te-
dy od plácenia wolen/ gdy bedzie świádectwo doe-

státeczne / godne / tych co wiedza / ábo co slyšeli / ábo widzieli / iž to co požyczeno / že zápláčil. Dru-
gie tež / iž da kto rzecz swoje / zá to co mu dlužen / á
Dlužník to přijmie / tedy iáko by gotowe peniadze
dal. Třecie / ižby kto byl co winien Gluchowi /
čtóry mowic nie može / tedy swiádectwo tych čto-
rzy widzieli že mu dano / wáží. Čwarte / iesli
Dług swoy wfaže ná swym innym dlužníku / á ten
komu winno to / přijmie / y ná tym přestání: tedy
ci co slyšeli / swiádczyć moğa. Speculo Saxonum
libro 2. articulo 6.

O Swiádkách, o Dowodziech. y o Odwodziech.

Gdyby kto powiedał / že mu byl umárlý wi-
nien / y xpomina sie blížšym po smierci v-
márlého / iáko synowi po Oycu / ábo brátu
po Brácie / ábo inšym blížšym : przyšłoby
odwiesć sie sá nosiodmym / že ich Přodek nie byl
winien tego dluhu: A wšak ož ižby snadž Potom-
kowie nie wiedzieli o takim dluhu / á ten co powiá-
da že mu dlužno / pewnie wie: tedy temu kto o dług
žaluie / sá nosiodnemu przysie / á przydžie / y ma
dowiesć sá nosiodm / iáko mu bylo winno. A gdy
dowiedzie / pláćic mu maia blížšy. A to sie rozu-
mie /

mie / gđzieby bliźby przysiadz niechcieli / á puścili
dowód Powodowi. Speculo Saxonum libro 1. ar-
ticulo 6. & libro 3. articulo 31. Et Iure Municipali
articulo 67. & articulo 103.

GDy kto żaluie ná kogo o rzecz niewidoma / kto
rey pokazać nie może: tedy obwiniony bliźby
sie odwieść. Ale iesli pokaze ktora rzecz / ktora ma
lice / suknią / konią / bydł / ábo rovnety rzeczy: Te-
dy Powód bliźby domiesc / iż to iego rzeczy sa. Vt
de hoc Speculo Saxonum libro 1. articulo 1.

SW. ádkowie nie mają inaczey świádeczyć / iedno
że pewnie wiedza / ábo że byli przy tym / gdy sie
ta rzecz stála / ábo iż slyšeli od niego co nan żalu-
ia / że powiádal ábo zeznal / że tak było iáko ten
żaluie / y gdyby przysięgáli / tedy mają przysięgáć
że wiedza o tym / że to rzecz spráwiedliwa iest / o co
przysięgáia. Iesli o Dziedzictwo ábo o Diedzic-
zne rzeczy świádectwo ma być / ábo o dlugi że ie
zaplácono / ktoreby byly nie zápisáne: Tedy to L. á-
dziej osiedli czynić á świádeczyć pod przysięga má-
ia. Ale o Dlugi proste záplácone / tedy może
świádeczyć / chęcia nieosiádlý. Iure Municipali
articulo 106. & articulo 107. & articulo 108. & arti-
culo 109. & articulo 110. & articulo 112. Et Speculo
Saxonum libro 2 articulo 11. & articulo 22.

SWiádek ieden w Práwie Máýdeburškim nie waży nic / iedno dwáy ábo trzey. Speculo saxonum libro 2. articulo 54.

SWiádeczyć nie może Człowiek zley sławy / áni nágániony / Balony / dzieci co lat nie máia. Speculo Saxonum libro 1. articulo 8. **A** Niewiásty nie moga świádeczyć / iedno w niektórych rzeczách / Które są w Práwie opisane: iáko o tym wyžskę.

SWiádectwo Świádkow nie waży nic / áž pierwey przysięga: á ná Świádki / Kto sie ciagnie / iesli nie dowiedzie / wpada w swey rzeczy. Speculo saxonum libro 1. articulo 53. & libro 3. articulo 19.

SWiádeczyć gdy Káyce máia / nie trzeba im przysięgáć / Kiedy ieno to świádecza / co sie przed ich Wziedem działo Kádzieckim. Abowiem ponieważ przysięgli ná Wzad / tedy im ma być wierżono. Ale gdy świádecza / tylko z osob swych / iżby nie tego świádczyli / co sie przed ich Wziedem działo: ále z osobná / gdyby iáká rzecz extra ludicialiter factam, świádczyli komu / że byli przy tym / Kiedy sie sstało ábo działo / że wiedza o tym: tedy takowe świádectwo nie waży / chocia Káscá świádczy ábo Przysiężnik / ábo Woyt / áž przysięga iáko inšy Świádek / gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Municipali articulo 102. & articulo 11. & artic: 32. & articulo 74. Et Speculo saxonum libro 3. articulo 25.

Gdy

Gdyna kogo żalnia / á świádkŭ nań máia / tedy nie może Obwiniony sam przeciwko Swiádkom odeysdż: Ale y ztylemże Swiádkow ma sie oczyszcic. Speculo saxonum libro 1. art: 5. Et ad idem Speculo saxonum lib: 2. art: 11. Et Iure Mun: art: 75.

Przysięźnicy máia Swiádeczyć / gdy kto komu wzdawóży Innienie / da w nie Wwiązanie / á ich świádectwo ma mieć miéysce: y co oni w tákiey rzeczy świádecza / powinien po świádeczyć Sedzia ábo Woyt / co oni znáia. Speculo saxonum libro 3. articulo 88. & articulo 25. Et Speculo saxonum lib: 1. articulo 8. Iure Municipali articulo 32. & art: 52.

Swiádek nie wezwány / áni ktemu z Prává przypedzony / ku świádectwu może być nie przypuszczon: ábowiem kto świádeczy bez potrzeby / á w przysięge sie wdawa / podeyrżzenie o sobie czyni / że z tákieg świádectwa pożytek mieć ma ábo z przychylności / ábo że lekki człowiek / ábo łalony / gdyż to łalonego obyczay / chocia go nie pytaia / tedy powiáda. A tak táki może być od świádectwa odrzucon / á ku Swiádectwu nie przypuszczon. Speculo saxonum libro 3. articulo 31. & libro 1. articulo 8.

ZGode ktora strony miedzy soba uczynia / y zakład w tym záłoża / powinien każdy dzierzec: á iesliby ktora strona zrucila to / á niechciała tego dzierzec / á pociągnelaby o to do Prává druga

Stro-

Strone: tenby powiedział/ że sie o to ziednał: **T**edy bliższy tego dowieść Jednączmi / że sie ziednał/ á niźli ten co sie przy/ że iednánia nie było. Speculo Saxonum libro 1. art: 8. Et Iure Mun: art: 51. & art: 53.

Dowodzić ná ktora rzecz iest **K**ół zámity/ á ku wymowiedzeniu Świádkow / **K**ół y Besc Nie dziel ma być dan. Speculo saxonum libro 1. articulo 61. & Iure Municipali articulo 75.

O Imienie ábo o Dziedzictwo/ gdyby komu przyśedł **D**owód: tedy ma dowodzić sámosiódm. **A** wśákoż **P**ráwo dzierży/ że może sámotrzyć/ gdy iedno z ludz ni osiádlými / á z tymi co do tegoż **P**ráwa przyśiáżá/ przysięże. Iure Municipali articulo 106. & articulo 107. & articulo 108.

Na Świádku kto sie bierze / ábo komu **P**rzysięga skáza/ á dośyc temu nie uczyni ná **K**ółu ná ktorym dowodzić ma / swa rzecz tráci: oprocz kto by **L**egale in impedimentum przynieśl / czemu by tego ná ten czás uczynić nie mógł. Speculo saxonum libro 1. articulo 62. Et libro 2. articulo 12.

Swiádkowi ktoryby świádczył zá kím / iżby mu kto przygáne uczynił: zarázem tego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Saxonum libro 1. artic: 51.

Człowiek káždy bliższy iest/ gózieby mu ślota káránie ná gárdle/ábo ná zdrowiu/ábo też o Imienie/ bronić tego/ á odwodzić sie/ niźliby go kto pońenác

miat

miat. Aco sie ma rozumieć / gdzie iawną rzecz nie
 iest. Speculo Saxonum libro 1. articulo 8. & articulo
 15. & articulo 18. & articulo 64. Et libro 11. articulo
 26. Et libro 3. articulo 38. & articulo 37. Et lure
 Municipali articulo 111.

CJ ktorzy ktorey rzeczy dochodza dla potwarzy/
 dowodza swey rzeczy Swiádki godnymi/ ábo
 dowody bárzo słuſznymi/ ábo Sadowymi rzeczá/
 mi niewatpliwymi. Speculo Saxonum libro 1. arti-
 culo 66.

Dowod żaden nie iest dostateczniejszy / á pe-
 wnniejszy / iedno ktory Sadowy iest / bo tu iuż
 przysięgi nie trzeba: Abowiem co sie przed Sa-
 dem sſtanie/ tego iuż niēt zaprzec nie może. Speculo
 Saxonum libro 2. articulo 19. & articulo 19.

O Przyśięgách.

NKzyſiac gdyby kto miał o ktora rzecz ob-
 winiony / żeby sie Przyśięga odwieſć
 miał: tedy może chceli puſcić przysięge
 Powodowi co nań żáluie: á Powod mu
 iey zaśie zdać nie może/ gdy ia przymie/ iedno przy-
 siadz chceli. Aż to o Keſoyimiách nápiſano ná
 przodku / ále też to ma być rozumiano o Powodzie
 y o obwynionym. Speculo Saxonum libro 3. arti-
 culo 11.

Ręki swey gdyby sie kto przec chciał / że nie pisał
Listu ábo Chyrogرافی / ábo iákiegożkolwiek
fałszu / ktorymby nań dowodzono: tedy Powod
sámotrzec przysięgá / blizby nań dowiesć iż to ie-
go ręki písanie / niżli sie on odwiesć. Iure Municipali articulo 109.

Przysięge iesliby komu skazano z Prává / kto-
ryby byl z inney Jurisdycyey / to iest z innego Prá-
wá / á czasby byl iáko w Právie zowią Ligatus, to
iest wiazány / w ktory czas żadnych przysięg nie
czynią: tedy Sedzia nie ma odkłádáć takowey przy-
sięgi: opócz iżby stroná przyzwolitá. A każdy
wšedy przysięga odehydzie gdzie nań iáwnego do-
wodu niemá. Iure Municip: artic: 117. Et Specu-
lo Saxon: libro 1. artic: 7. & artic: 15. & artic: 18. Et
libro 2. articulo 10. Et Iure Municipali articulo 47.

Gdy kto po vmárley rece Długu iákiego docho-
dzi / tedy ma sámosiódni przysiędz: Vt de hoc
Speculo Saxonum libro 1. articulo 6. A iesli też kto
ná kim dlugu dochodzi z Swiádkí / powinien z ty-
lemże Swiádkow sie oczysćić. Iure Municipali ar-
ticulo 103. & articulo 67.

Zwyczay też to dzierży / że kogo winia o co / á
zwłászczá o dlugi / á on przysięga odchodzi / á
czyni to iuż nie raz / ále wielekroć ku ludzkiey škó-
dzie: taki iuż bywa podeyzrzány / y niedopuszczáia

mu sá

mu sámemu przysięgac / iedno z świádki. To sie
zwyczajem zachowywa / á zwyczaj dobry iest za
Práwo. Bo kto czesto ná cudza škóde przysięga/
nieprzystoyna rzecz áby mu sámemu wierzo no.

Przysięge komu skaża / ábo že sie sam ná to po-
zwoli / też przed Jednáczi: Tedy gdy temu
dosyć nie uczyni / rzecz swa tráci. Al Jednáczi
może każdy dowiesć / nie inák iákoby sie to przed
Sadem działo. Speculo Saxonum libro 1. articulo
8. Et libro 2. articulo 11.

Gdyby kto przysiędz miał / y bylby gotow to
uczynić czásu náznámionowánego / á Powod-
by przysięgi sluchac niechćial / bedac oblicznie / ábo
też ná Kořu nie stánat / áby przysięgi przysluchat:
Tedy ten iuż od przysięgi wolen / y ma to iuż ták wa-
żyć iákoby przysięgl: oprocz žeby ten co miał przy-
sięgi sluchac / wkazał Legale impedimentum, czemu-
by ná ten czás nie mogli być. Speculo Saxonum li-
bro 2. articulo 11.

O Iednaniu á Zgodách.

Iednanie / ktoreby sie sstało nie przed Sa-
dem / tedy siedmiu Swiádkow ma być do-
wodzono: A ma te moc Jednanie / iákó też
rzecz osadzona: Abowiem przysłuże to / wiad-

re chować między Ludźmi: co sie ieden raz podobą
y sstanie/ tego trzeba strzedz y dzierżec. Ależkolwiek
nápisano iest w Tercie / iżby sámosiódni miał do-
wiesć Jednania: Ale iednak tak w Prawie nápisa-
no / że iedno sámotrzec dowodzi. Iure Municipali
articulo 52. & artic: 53. Et Speculo Sax: libro 1. art: 8.
I Ednácie gdy iednacia / tedy co wyrzeka / aby to
dzierzano/ zakład założyc maia. Iure Municipa-
li articulo 53.

O Rękoymiách.

Rękoynie są dwoi: Jedni ktorzy recza za
tego/przed Sadem albo Urzędem. Dru-
dzy ktorzy recza tam na stronie / ci mogą
iesli sie przą Rękoiemstwá przysięga odyść. Ale
Rękoynie co Sadownie recza / tedy kiedy Isćciec
nie stanie / powinni zań odpowiedac: a na Imienie
albo na maietność dłużnikowe / nie ma sie siegnac
wierzyciel / aż pierwey z Rękoymia czynic bedzie ten
kto pożyczyl. Speculo Saxonum libro 3. articulo 9.
& Iure Municipali articulo 117.

Rękoynie powinni są za tego odpowiedac za ko-
go recza: y kogo recza na postawienie / powinni
go stawic: a iesli go nie stawia / tedy powinni zań
placic: oprocz gdy kogo wyrecza / o te rzeczy / o kto-
reby kto gardło zaslužyl / a w tym wćiecie wyreczo-
ny/

ny/ tedy tych pokut ktoreby on miał mieć/ nie powin-
ni oni nieść/ iedno powinni płacić zań/ to coby we-
dle Prává vstávy / á ważności oney rzeczy było.
Speculo Saxonum libro 1. articulo 65. Et Iure Mu-
nicipali articulo 31.

POtomkowie powinni Rekoymie wybawić z
Rekoiemstwa/ te ktory rzeczyli za Dycá ich/ kto-
ry vmárl. K iesli Imienie ábo máietność po vmár-
tym wezma / powinni dług záplácić: Jesli nie po-
nim nie wezma/ plácić nie powinni. Speculo Saxo-
num libro 3. articulo 10.

Rekoymia iesli zá kogo reczył/iż miał przysiędz/
tedy iesli vmrze ten zá kogo reczył / powinien
sam Rekoymia przysiędz / to co Isćiec uczynić
miał / ábo zań plácić. A gdzieby w tákiey mierze
Rekoymia przysiędz niechciał / tedy może puścić
przysięge temu/ ktory go o Rekoiemstwo Právem
gába. A ten Powód choćaby zá sie przysięge
wzdawał Rekoymiemu / tedy nie będzie zá sie po-
winien Rekoymia przysięgáć. Speculo Saxonum
libro 3. articulo 11.

Rekoiemstwo/ ktore Sadownie ma być czynio-
no: Naprzód o Szkode / ktoreyby sie trzeba
nádziewáć/ iż kto ma Dom zgnity/ może Sasiádo-
wi przez to škodá być/ ábo co podobnego k temu:
ábo iż sie kto isći / aby stał ku Právou/ á vspráwie

dlowił sie. Też Opiekunowie / ktorzy czynią Iste-
te Dzieciom / ktorymi sie opiekąć mają. Iure Muni-
cipali articulo 27. Et Speculo Saxonum libro 1. ar-
ticulo 65. & libro 3. articulo 17.

Rekoymie gdy za kogo recza spolna reka / iesli
iednego za wszytkie pociagna do Prawa / wszy-
tek Dług płacić powinien. A wszakoż ma mu być
zachowana Akcyja przeciw drugim Rekoymiom /
co z nim reczyli / aby swoje część co na nie przydzie-
zapłacili. Gdzieby też ten ieden zapłacić nie mogł /
tedy iednak na drugich ten komu dłużno / dochodzić
może. A gdzieby wszytkie pozwano / tedy już każdy
powinien za sie płacić co nań przydzie / za co reczyli.
A gdzieby kto dług zapłacił : a ten komu by zapła-
cono / przalby sie tego / tedy temu dowód przydzie
ze dwiema Świadkami / kto powiedział że zapła-
cił. A gdy ma kto Rekoymia po kim / tedy nie może
pierwey z Istcem działać / aż pierwey z Rekoymia
będzie o to czynił. Speculo Saxonum libro 2. articu-
lo 6. Et Iure Municipali articulo 31. & libro 3. arti-
culo 39. & Iure Municipali articulo 117.

Reczyli kto za kogo / tedy ten komu dłużno / tedy
nie może pierwey z swym Dłużnikiem czynić /
aż z Rekoymia pierwey. Speculo Saxonum libro 3.
articulo 39. Et Iure Municipali articulo 117.

Rekoymia / gdy reczy Konia / ábo iákíe bydle postáwic / á w tym Koń ábo ono bydle zdechnie: Tedy iesli go pozowa / áby ono bydle postáwit: ma skóre onego bydlecia przed Sad przynieść. A gdzieby mu nie wierzono / žeby onego bydlecia skóra była / ma przysiadz / tedy będzie wolen. Speculo Saxonum libro 3. articulo 10.

Wreczylby kto kogo ná postáwienie / á tenby w tym czasie vmárt / žeby go Rekoymia postáwić nie mogł: Tedy gdy dowiedzie Rekoymia že Jácie vmárt / wolen od Rekoiemstwa / nie powinién za to nic škodowác. Speculo Saxonum libro 3. articulo 10.

Na Rekoiemstwo nikogo nie máia dáć ná wietśa summe / iedno iáko iego máietność niesie: oprocz dlugu. Tedy iáko wielki dług ták wedle tey summy / ná Rekoiemstwo może być dan. Speculo Saxonum libro 2. articulo 10.

Rekoiemstwo powinna rzecz stáwić / gdy Stro-
ná żada / temu kto Imienia nie ma. Osiádlemu nie potrzeba: ábo gdyby kto zakład dał / gdyż kto ma czyni plácić / ábo zakład kładzie: wiecey czyni niżli ten co Rekoymie stáwi. Speculo Saxonum libro 2. articulo 5. Et lure Municipali articulo 27.

O Rekoiemstwo kto żáluie že mu reczono o dług / ten kto przy / tedy przysięże sam: á iesli z Swiád-

ki żá-

Ki żałuje/ sámosiódin ma przysiadz. Speculo Saxo:
lib: 2. art: 6. & lib: 3. artic: 85. Iure Munic: artic: 31.

Rękoymieniu wżyskká obroná należy / y ma iá
mieć/ ták iákoby iá tež iego Jściec miał. to iest
Princypał zá ktego reczył. Speculo Saxon: libro 2.
articulo 4. Et Iure Municip: artic: 34. & articulo 1.7.

O Gwałćiech, Gwałtownikách, o Meżoboystwie, y o Ránách.

Kto komu Gwałt czyni/ á ná ten czas w o-
bronie gdy Gwałtowniká zábiie/ nie zá to
nie pokupi/ iesli sámotrzec tego Przysiega
dowiedzie / iż to ná swym Gwałćie reczy-
nił. Albowiem nie w káżdey rzeczy winien meżoboy-
stwa / á owšem ten co to w swey obronie uczyni/ á
kto broniąc ciáta y żywotá swego / wdziáta to / ma
być rozumiano / że słusznie á nie przeciw Práwu to
dziáta. Lotry tež ná drogách káždy zábić może:
Albowiem ten kto sie broni/ słusznie to czyni: á ten
kto sie ná drugiego siega/ niespráwiedliwie to dziá-
ta. Speculo Saxonum libro 2. articulo 69.

Gwałt kto uczyni w dzień święty / tedy bronić
go kto nie może: Ale przedśie ma być sadzon tež
y Dniá świętego / gđzieby był poiman. Speculo
Saxonum libro 2. articulo 10. & articulo 66.

Gwał-

Gwałtem kto by komu Imienie wziął / Kto by
nań miało spásć / nie doczekawszy tego smierci /
po którymby ie spadkiem miał wziąć / Prawo swe
trąci. A Syn może być wydziedziczon / tym oby-
czaiem / gdyby odiał Imienie Rodzicom swym za ży-
wota ich. Speculo Saxonum libro 3. articulo 84.

Iesli by ktory Człowiek był ranił / á umarł z rą-
ny: ábo że ten co ranił wymawiałby sie tym / że nie
z rany umarł / ále że mu inna choroba przypadła:
tedy ma to stać ná świadectwie Lekárskim / Ktorzy
rannego leczyli. A iesli gdzie sie to słanie że iedno
ieden Lekarz jest / tedy ma stać ná ię świadectwie /
á zwołać za gdyż ná wielu miyscach taki Lekarz
przysięgły bywa. A iesli by umarł trzeciego dnia
ranny / tedy iuż ma być rozumiano / że z rany umarł.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 16.

Zabicie głowy / w Náydeburskim Prawie / pla-
ca ma być całym Wárgieltem / to iest / dwa-
dzieścia złotych Polskiej monety. Ale wedle zwy-
czaiu / Ktory sie w Polskim Prawie zachowywa:
Tedy z tych Miasł / w Ktorych wżdy sa Ludzie zná-
komitby / za głowe trzydzieści Grzywien. W
mnieyszych Miasłeczkách piętnaście Grzywien.
We Wsi dziesięć Grzywien.

Komu wezma Imienie gwałtem / ábo z niego
wybiia: napierwey / niżli sie też tá spráwa prze-

toczy

toczy albo dołona/ ma być w dżierzenie wrocon wy-
bity. A gdzieby go do Práva ciagniono albo po-
zywano/ nie powinien odpowiedać/ ażby mu pier-
wey Imienie wrocono/ Ktore mu gwałtem wzięto.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 10.

Cco zabiłcia Oyce/ Mátki/ Dziádá/ Ciotke/
Krewnie swoje/ albo áczby sam nie zabił/ że o tym
wiedział/ albo nápráwił: zábyty w worze z żwierze-
ty/ Ktore są w Práwie nápisáne/ ma być w wodę
wrzucon y wtopion. Speculo Saxonum lib: 2. art: 14.

NA gwałcie albo ná złym uczynku/ Kogo poimá-
ia/ ná Kęciemstwo nie ma być dan: iáko o
tym Speculo Saxonum lib: 3. articulo 9. Et lure Mu-
nicipali articulo 117. Aż też przy/ tedy go to wspo-
moc niemoże: Abowiem Powód samosiodm go
poprzyśiadz á dowiesć náń może. Ortelu też tá-
iác: á przeto przec sie nie może/ gdy go ná iáwnym
uczynku poimáia: albo też uczyniáby że wcieka/
una go w tym: albo iesli krádzione rzeczy w iego
Krzyni/ albo w Komorze/ gdzie sam klucz ne si nay-
da sie: oprocz żeby kto inny klucz nosił/ albo żeby go
undzie chował/ żeby go kto dostać mógł: albo żeby
były rzeczy tak mále/ żeby ie mógł dżura albo oknem
wrzucić: Tedy sie o takie rzeczy spráwić może/ że
ich nie kradł/ áni o nich wiedział. Speculo Saxo-
num libro 2. articulo 35.

Kto zábiie vmyslnie / wedle Práva ma byé ka-
ran. Kto zábiie przygoďnie / iž to iáwno be-
dzie / gárdtá stráćić nie powinien / iedno zápláćić.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 38.

ORány nie może byé obwinion / iedno ieden z
drugimi czynić może / iáko z pomocniki / iž sie
moga odmiesć: A wśákoż y pomocnicy iesli sie
znáia że bili / tedy beda ták winni / iáko y ten kogo
obwiniono. Speculo Saxonum libro 3. articulo 46.

ZA gwałtowne rzeczy poczytáia / co w Práwie
Maydeburškim zowia Manuale factum: Żto-
dzieystwo kogo ná nim chwycá: Meżoboystwo/
vmyslnie nie przygoďne: gwałt domowy / ábo teź y
gdzie indzie rozboj: v kogo teź rzeczy kráďzione nay-
da w iego kómerze / gdzie sam klucž nośi / czego by
ońnem wrzucić nie móžno. Speculo Saxonum lib:
1. articulo 26. & libro 2. articulo 35. & articulo 54.
Et lure Municipali articulo 27. & articulo 115.

GDyby kto miał krzywde od kogo / á Práwem
tego nie dochodzac / samby sie tego mścił: tedy
Práwo swoje iuż tráći. Bo niŕt w swey rzeczy
Sedzia nie ma byé / áni sam sobie spráwiedliwości
działáć á gwałtu drugiemu. Speculo Saxonum li-
bro 3. articulo 13.

SIne rány kto obwiedzie Drzedem / á rkaże ie:
blizšy iuż ná nie domiesć / niźli ten kogo winia /

gdyby przat á chciał sie odwieść. Iure Municipali articulo 89.

Gwałtem niſt niſkomu Imienia nie ma brác / á ni dzierżenia odeymować: ázby pierwey Práwem tego doſzedł / iżby mu dzierżenie przysadzono. Jeſliżeby też rzecz kto ſwoie nálaſt v kogo / á gwałtem ia wziął: rzecz one tráci. Jeſli też kogo gwałtem z dzierżenia wypędzi / iáko gwałtownik ma być karan. Jeſliby też kto mniemał że iego rzecz / á wziął cudza: tedy gdy przysięże / że to omyłka vczynił: dwátroć zá co rzecz ſtoí / ma záplácić / gđzieby tego nie dowiodł przysięga / tedy ma być karan iáko łupieżcá. Speculo Saxonum libro 2. articulo 70. A kto co gwałtem dzierży / á nie zá żadnym Práwem: tedy dawności w tym niemáſz. Speculo Saxonum libro 3. articulo 4. Et libro 1. articulo 29.

Gorace Práwo kogo ima ná nim / że mu o gárdło idzie / iáko o Meżoboyſtwo / ábo o Gwałt / tedy trwa cztery á dwádzieſciá godzin. A gdy mi nie gorace Práwo / tedy oprócz ſłuſney przyczyny / iżby ná ten czás przeciwn takiemu nie móżono poſtąpić: o gárdło iuż takiemu nie idzie / ále plácić á doſyć czynić ma. Speculo Saxonum libro 2. articulo 9. Et libro 1. articulo 66.

Gwałt Domowy / ábo gdyby kto ſłodzieiá w Domu ſwym záſtał / tedy to ma wedle obyczá-

in obwo-

iu obwołać: Bo takie obwołanie iest iuż poczaték
 skárgi/ á zátym poķonác go sámosiódm może/ gdy-
 by go ná iáwnym vczynku iác nie móżono. Specu-
 lo Sax: lib: 2. articu: 64. Et Iure Munici: artic: 36. &
 articulo 37. A gđzieby zárázem gwaltu nie obwo-
 łano / tedy iuż sie bliżsy odwieść obwiniony. Iure
 Munic: artic: 38. A takie wystepy gđzie ie obwołá-
 ia / á dowód iuż ná nie będzie iásny / tedy iuż przy-
 siegác nie trzebá. Speculo Sax: lib: 1. art: 15. Et Iure
 Mun: art: 40. A iáko Słoczyńce/ o ktory iáki występ
 máia być karáni/ tedy to iest Spec: Sax: lib: 2. art: 13.
ZA rány niešťkodliwe / Śelagow trzydziésći: á
 Sedziemu zá wine/ Śelagow osm. Spec: Saxo:
 lib: 2. art: 16. Tánżę w tym Artýkule stoi: Gđzie-
 by też pálec ábo zab wycieto ábo wybito / zapláta
 ma być / Wárgielu dziesiata część: to iest Kopá/ á
 Sedziemu Śelagow Śesćdziesiat. A te Śelagi we-
 dle Práwa Sáśkiego / sa/ ieden zá dwánaście pie-
 niedzy. A wśákoż Práwo pospolite / to iest Stá-
 tut Koronny/ obmawia ták/ że o rány y o głowe/ w
 Miesćciech y we Wsiách / nie Máydeburškim Prá-
 wem / ále Polškim ma być sadzono. Acťkolwiek
 tego nie nápisano/ po czemu głowá ma być plácona
 człowieká Miesćkiego. A wśákoż z zwyczáiu
 ták dzierża / Iż z tych Miasť gđzie sa wždy Ludzie
 znákomitšy/ ábo Kupieccy/ tedy zá głowe trzydzie-

ści Grzywnien. 3 Miasteczek tych mnieyszych/ tedy
 pietnaście Grzywnien. 3a Kmiecia 10. Grzywnien.
K O Gwałtowi gdy go obwołają / każdy powi-
 nien biec. Vt de hoc Speculo Saxonum libro 1.
 articulo 53. Ktoby nie bieżał/ w Karanie wpada.
 Speculo Saxonum libro 2. articulo 71. A wszakoż w
 Miesciech zwyczaj a postanowienie iest / iż nie w
 ten czas gdy kto na gwałt woła / ale gdy ządzwonia
 na Ratunku/ ku gwałtowi biec maia: a to dla
 tego / snadźby kto pilany / abo balony zwołat / za
 mała abo za żadna przyczyna / zaczęmbysie mogło
 wiele ztego sstać: ale gdy ządzwonia/ iuż iest znát/
 że to idzie z starszych / a z Wziedomego roszkazania.
 A tak w Miesciech / maia tego pilnie strzedz / aby
 Dzwonek tak był chowan a opátrzon/ aby dzwonic
 wen nikt nie mógł/ iedno kiedy Wzad roszkaze: a za
 dobra bacznością/ aby sobie škody w tym nie rczy-
 nili / a nie wpádli w te pokuty / ktore w Polskiej
 Korony Prawie na to sa postawione.

O Złodzieystwach, o krádzio- nych abo náleżionych rzeczách.

Krádzione rzeczy nie maia iśd; nikomu ku
 pożytku/ ale ktoby ie zastał / maia mu być
 wrocone: a dawnością sie nikt w tym nie
 może bronić / choćiaby dawno kupił krá-

dżiona

dżiona rzecz: á zwłaszcza w tych rzeczach tym wie-
cey / Ktorych iawnie nie włazuia: ále choćby rzecz
widoma / iedno że kradżiona / iako Koni/bydle / Kto-
by ztad przyial á poznal / tedy w tey rzeczy dawność
nie idzie: Al wśakoż nie może być rozumiano / áby
sam włradl / gdy tego nie táil. Speculo Saxonum li-
bro 2. articulo 36. & lure Municipali articulo 56.

KOnia gdy sie kto imie v Kogo / ábo rzeczy krad-
żioney: Tedy gdy sie ciągnie ná zawodźce ten
v Kogo zařtano / ma mu być dopuřczono. lure Mu-
nicipali articulo 132. & articulo 135.

Rzeczy náleżioney Ktoby nie wroćil / á nayda ia
v niego / ma być Karan iako o Złodzieystwo.
Táťże teť v Kogoby kradżiona rzecz zařtano w iego
řrzy ni / ábo w iego Komorze / do Ktoreyby sam Kłucz
nosił: powinien o to odpowiedác iako o Złodziey-
stwo: oprocz żeby táť mała rzecz byla / Ktoraby o-
Kniem wrzucić mogł: tedy sie spráwić ma że nie wie-
dział. Speculo Saxonum libro 2. articulo 35.

Złodzieystkie rzeczy v Kogo zařtana / á dowiodłby
że ie Kupil / iesli nie Jřtem / tedy Likupniķi: te-
dy mu iuź o Karanie nie idzie / ále za co Kupil / tedy te
pieniądze tráci. Speculo Saxonum lib: 2. articulo 36.

Gdyby Kogo obwiniono o rzecz kradżiona / Kto-
raby v niego zařtano / á onby zastepce postá-
wić nie mogł / od KtoREGoby to miał: tedy gdy sie

Liku

Litkupnik wywiedzie: iż to kupił/ o gárdło mu nie idzie: ále powinien to co v niego zástano / gdy dowiedzie ten czyiá rzecz iest wrocić: ábo iesliby tey rzeczy nie krył / á iáwnie ia wkázował: iesli ná koniu / iżby ná nim iáwnie iezdził/ tedy zá domodem tego / czyiáby to rzecz była własná wkrádziona/ powinien wrocić: á nic innego o to nie pokupi / ten co v niego zástano / iedno te rzecz tráci. Speculo Saxonum libro 2. articulo 35. Et libro 3. articulo 36. Et ad idem Iure Municipali articulo 56.

K Rádziona rzecz swoie/ gdyby kto v tego zástał/ nie ma iey gwałtem brác: á iesliby ia gwałtem wziął / może być poiman / y przed Sadem o to obżáłowan. Iure Municipali articulo 27. & artic: 112. & Speculo Sax: lib: 2. art: 25. & artic: 70. & artic: 35.

K To co naydzie á nie wroci / ábo chowa skryć / á potym to nayda v niego: zá złodzieystwo ma być porczytano. Albo kto rzecz złodzieystá kupi/ ták że ia też chowa skryć: ále chocia kto rzecz złodzieystá kupi niewiádomie / á nie tái tego/ nie chowa iey skryć / okázuie ia iáwnie / ten zá złodzieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro 2. articulo 37.

Z Loczynstwo / czworákim obyczáiem może ieden popetnić: iesli sam co uczynił / iesli rádził innemu ná to / ábo iesli rozkázał/ ábo iesli złoczyńce przechowywał/ ábo rzeczy ták Złodzieystkim obyczáiem

czáiem od nich bierze. Speculo Saxonum libro 2. articulo 72. Et Iure Municipali articulo 51.

ZBożá ábo Owoce/ gdy kto wnocy z Polá vkrá= dnie/ ábo z Sádu/ ábo z Gumná/ tedy ma byc obiezon: á zwlaſzczá o Zboże. : A ieſliby we dnie kradl / tedy ma byc ſciet. Iure Municipali articulo 38. Et Speculo Saxonum libro 2. articulo 39.

O Rzeczy kradzione / Dziedzicy ábo Potomko= wie/ nie powinni odpowiedác/ po ſmierci ſwe= go Oycá ábo Brátá: oprocz izby zá żywotá poczelá ſie o to rzecz z ich Oycem/ ábo Brátem/ po ktorych ſpadki biorá: ábo izby doſwiádczono / izby tákie rzeczy zoſtály po umárłym / á oni ie wzięli/ y uży= wáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedác powin= ni. Speculo Saxonum libro 1. articulo 6.

O Więżniách, á o Złoczyncách.

Nieźniá żadnego Wzrad żaden/áni niſt nie ma puſcić bez ieǵ woley. Gdy teź kto kóǵ da wſádzić o dług / ábo o iáká ſwa krzy= wde/á do Kaźni go przyima/w Mieſcie/ ábo teź we Wſi: A gdzieby go kóǵkolwiek wypu= ſcił/ Tedy ſam ma doſyć czynić zań. A gdzieby v= cieł bez dobrowolnego wypuſzczenia/tedy ma przy= ſiadz Sedzia / to ieſt Woyt ábo Burmiſtrz / iz do

tego przyczyny nie dał. Vt de hoc lure Municipali articulo 17. X powinien Sedzia ábo Vrzad o-
práwić á opátzyc dobrze Komore gdzie sadziaia.
Jáko o tym lure Municipali articulo 59.

GDy kogo wsádza żeby ná gárdlo siedział: iesli
go dádzá ná Kékoiemstwo / tedy wedle Máy-
deburstkiego Práwa / iuż mu o gárdlo nie idzie / ále
iuż ma byc innymi winámi / ábo pokutámi Karan.
Speculo Saxonum libro 1. articulo 65. Et lure Muni-
cipali articulo 27. & articulo 117.

NA śmierć nikogo skázác nie máia / iedno ábo áż
sie sam wyzna / ábo go pokonáia / ábo ná iáwnym
uczynku ima: X áczby Złodziey kogo pomotal / y
śmiercia to swa zápieczetował / Tedy ten kogo po-
wotal / może sie odwieśc swa przysiega: oprocz że
by inne świadectwo á dowod przeciw iemu bylo.
Speculo Saxonum libro 3. articulo 39.

GDyby Zloczynce chciano imowác / á onby ná
Cinyntarz vciekł / ábo do Kościolá: takiego
Kościół nie ma bronic. **J**zyd uczyniwşy co zle-
go á do Kościoláby vciekł / choćiaby sie też Krzćić
obiecomal: może być wziet / á owşem gdzieby sie
bronil / gdyż Żydom z broniz chodzieć zápowiedzia-
no. Speculo Saxon: lib: 2. artic: 2. Też Sługi nie-
wolne kto ie ma: Tátary / y inne niewolniki / tych
też Kościół bronic nie ma / y owşem wydać. Co

Kościół

Kościoły lupia ábo gwałca / też ich bronić nie máia / ábo co Dziewki ábo Niewiaśty gwałca / ábo Mniſſki: ábo iáwne Cudzołożniki / gdyby ie gonio-
no / żeby tám rćiekáli / nie máia ich bronić. Iure Mu-
nicipali articulo 9.

Cudzołóstwá iáwne / te máia być záwſſe kará-
ne / ták Męczyzna iáko Bialeglowy: nie ma
tego Wzrad nigdziey dopuſćić / y owſſem gárdlem
o to wedle Práwá záwſſe karano. Speculo Saxo-
num libro 2. articulo 13. & libro 3. articulo 1.

Tęż in Legibus Lex Iulia karze Cudzołożniki:
Teraz te rzeczy bárzo ſie zábieżáły / że niſzego o
to nie karza: á też Pan Bóg kaźni dopuſzcza / o iá-
wne rzeczy / iáwne kárác raczy.

O Pożodze.

Wożogá/iż to ieſt zły á okrutny wczynek: Te-
dy te ſpráwe obwiniony o Pożogę ma czy-
nić: Iż gdy go obwinia przed Práwem / iż
ſpalil Dom / Gumno: Tedy ten obwinio-
ny tárnże przed Práwem ma miánować troie oſm-
naſćie Świádków: á Powód ten kto żáluie / ko-
mu ſie krzywda y ſkoda aſtá / ma obrác z nich
oſmnaſćie / z ktorými obwiniony przysiádz będzie
powinien. A gdzieby ſie nie ſpráwił / tedy gdy go
Powód poprzyſięże / ogniem ma być ſpalon: czyni

zgrzezył/ tym na pokutować. Ataki Sad o po-
żoge/ tedy Polskim Prawem sádza/ á nie Mýde-
burškim: ácz też y w Mýdeburškim Prawie o
tym nieco nápisano.

O Zfałszowániu iákiey rzeczy ábo Kupiey.

N Zecz iáka gdyby kto przedał fałszywa/ á ten
co kupił wini go o to / że mu rzecz fałszy-
wa przedał: Jeśli sie przy że nie przedał/
ábo ácz sie zna že przedał/ ále powie že nie wiedział/
á nie przyrzekał mu zá fałš: Tedy ten co kupił/ sa-
motrzeć ma nań dowieść / že mu zá dobrą kupia
przyrzekł. Iure Municipali articulo 99.

G Dzieby kto ná kogo fałszywie skárzył / á ten ob-
winiony / zá ta skárgaby cieřkosć iáka ábo wie-
źienie podiał: gdyby sie tego potym spráwił / že był
nierviinnie ofskárzon: tedy ten co nań žáłował / tož
ma cierpieć co on cierpiał: Speculo Saxonum libro
1. articulo 69. Et Speculo Saxonum libro 2. articulo
8. Et Speculo Saxonum libro 3. articulo 69.

O Opiekunách.

Opiekun

O Piekun Vrząd / od Wierzhniego Pána /
 ábo Mleysti / powinien opátrzyć: Aby
 Opiekunowie sie viścili / áby dziecinných
 rzeczy nie vtráčili: Oprocz tych Opieku-
 now / ktore Vciec vstáwi / ci nie powinni istoty
 czynić. Speculo Saxonum libro 1. articulo 23. Et
 lure Municipali articulo 26. & articulo 49.

O Piekun / może każdy vstáwić Dzieciom swym /
 mimo inne przyrodzone / Tylko áby to uczynił
 przed Sadem / á powiedział przyczyny / czemu to
 czyni. Opiekun też przyrodzony / powinien In-
 wentarz uczynić / y viścić sierotom ich dobro / áby
 im tego nie vtrácił. A nie może Opiekun skázić /
 znišczyć / Imienia dziecinnego / áni przedać / zástá-
 wic / áni z dzierżenia swego wypuścić. A gdzieby
 sieroty vmárlý / ktorymby sie opieká / tedy y tym
 ná ktore spadek po nich przydzie / powinien liczbę
 czynić: Jáko o tym Speculo Saxonum libro 1. arti-
 culo 23. Et ad idem de Tutoribus libro 1. articulo 42.
 Ale ci Opiekunowie ktore Vciec vstáwi / mimo przy-
 rodzone Dzieciom swym / ci nie powinni tákiego
 Inwentarzá czynić: á to z tey przyczyny / iž nie sami
 do tego przychodzą / ále ie Vciec zostáwił / y wierzył
 im tego / tedy wšytká spráwá opieki / iuž ná ich wie-
 rze zależy. A tákie Imienie Opiekun weźmie w swo-
 ie opieke / tákie zá sie vrócić powinien. A iesli ma

z dziećmi Imienie swoje spolne / nie rozdzielne: tedy gdy dzieci ku látom przyda / Imienie z nimi rozdzielny / powinien im liczbe czynić / á Imienie im spuścić. ¶ Też Opiekun gdzieby iásne dlugi zapisane / ábo z Dekretu Sadowego / á spráwiedliwie ich Wycá plácić / á oneby tego przyiać niechciały / tedy blizsy Opiekun tego dowiesć wedle Práwá / niżliby one tego odeprzec miały. Iure Municipali articulo 26.

O Piekun przyrodzony / gdzieby Inwentarz á nie udziałat: Tedy powinien wšytkie dlugi zápláć / choćby Własności Dziecinney tak wiele nie bylo. Speculo Saxonum libro 1. articulo 6. & articulo 23. Gdyž to każdy ku škodzie czyni sobie / kto sie wedle Práwá nie zachowywa.

O Piekun / nie może Imienia Dziecinnego przedać / áni zástáwić / iedno z tych przyczyn: Vlastný / gdzieby przyšlo Wiano zápláć / žeby go niewlastá czekáć niechciała / á nie bylo zklad ináđ zápláć / žeby gotowych pieniedzy nie bylo / iedno z Imienia dziecinnego / musiałoby sie pláć.

¶ Druga przyczyna / gdzieby taki głod przyšedł / žeby ináđ wyžywic sie te dzieci co w opiece sa nie mogły / gdyž y Košcielne rzeczy / slušnie ná ten čas w taká przygode moga być przedawáne.

¶ Trzecia / žeby broniac Imienia dziecinnego /

nákláa

nakládáiac ná Právo/ ábo broniac ich od gwałtu/ žeby Opiekun inak obronić ich nie mogł/ prze vbo-
stwo ich: ábo gdzieby teź rzeczy sierotce v Žydom
byly zástáwione/ ižeby štá ná to lichwá/ ábo inne
škody z tad prychodžily: ábo dlugi iáwne/ ná kto-
rychby byly ábo Žapisy ábo Chyrográffy / ktore sie
z Prává pláćić muša: oprocz tych przyczyn ktore
sie nápisáły/ prze žádná inna przyczyna/ nie može Imienia
dziecinného przedáć: zástáwić Opiekun: á
wsákož káždey przyczyny z tych / Opiekun powi-
nien domiešć. A iesliby ich Imienie bylo przez O-
piekuná rozprzedano / Práwem tego doyšć moga:
oprocz gdzieby Opiekun vložal / že ku ich sie to po-
žytku sštálo: tedy chcáli Imienie mieć/ temu kto ku-
pil/ muša pieniaǳe odložyc. A gdy przyda ku lá-
tom / tedy ku tákowemu Imieniu nie moga przy-
chodžic dluzey/ iedno pošli Koš y dzień nie minie: to
iešć/ Koš y šesć Niedziel: gdyby byli támže praesen-
tes, gdje Imienie ich/ iáko zowa pod iednym Dzwonem.
Ale iesliby ie w cudzych Žiemiách chowano/
tedy im dawnošć nie idžie/ iedno we tr: ydžiešći Lat/
y w Koš/ y w dzień: to iešć w šesć Niedziel: Já-
ko o tym lue Municipali articulo 26.

S Jeroty bez Opiekunow swych nie czynić nie
moga. Opiekuná teź niepożyteczného á ško-
dliwego / przed Práwem može Matká/ ábo Babá

džiećin,

Dziecinna obżałować: á Opiekuny takie / siedmía Swiádkow máia potónác. Aczkolwiek w Práwie nápisano / že Niewiásty nie moga nic czynić / áni winić nikogo iedno o swa własná krzywdę: A wsákoż osobne Práwo uczyniono dla sierot: že žli Opiekunowie moga być przez Niewiáste obwinieni. Speculo Saxonum libro 1. articulo 41. Et Iure Municipali articulo 26.

O Piekun gdy dzieci kúlátom przyyda / powinien Imienie spusćić: á gđzieby niechćiał spusćić / tedy ma przymieść ten kto Imienie swe mieć chce / przed Sad dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowskiego / á dwu z rodzáiu Mátczynego / ktorzy máia wyznác látá iego: tedy mu Sad ma przykázáć Imienie / á Opiekunie powinien spusćić. A látá dzieciom / Páchole we czternáscie lat / á Dzieweczka we trzynáscie. Iure Municipali articulo 26.

O Piekun Opiekę tráci / gdy sie niewiernie w opiece záchowywa / ábo iesli był w nieprzyiáźni z Oycem tych sierot / ktoremiby sie opiekác miał: ábo gđzieby dziecinne rzeczy źle rozśáfował / przedał á vtrácił: ábo iesli dzieciom požywienia nie dawa / ábo iesli nie vdziálat Inwentarzá rzeczy Dziecinnych / ábo gdyby pieniedzy ktoreby z opieki przychodzily / nie kładł sierotom / ábo Imienie ich niewiernie spráwował: Tedy takiego Opiekuná moga wi-

nić /

nić/ Mátka/ Bába/ Ciotka tych dzieci/ ktoraby ie-
dno wiernie á ku dobremu dziecinnemu czynila: á-
bo żeby też ten Opiekun długow Dycá ich ná nich/
bedąc sam ich Opiekunem dochodził/ nie czekał na ich
lat. Spec: Sax: lib: 1. art: 41. Et lure Mun: artic: 26.

O Piekuná gdzieby nie było/ tedy Pan zwierzcho-
ni/ ábo Wzrad Ráyce w Mieście máia posta-
wić Opiekuny / ktore zowia Látinnicy Curatores.
Spe: Sax: lib: 1. art: 41. & art: 47. Et lure Mu: art: 26.

O Piekun nie może Imienia dziecinnego kupić/ á-
ni sam przez sie / áni tym obyczaiem izby innemu
przedal/ á on potym od onego dostal: czego nie ma
czynić / dla podeyzrzenia y oszukania. Speculo Sa-
xonum libro 1. articulo 44.

O Piekunow Mátka powinna od Wzradu prosić
Dzieciom swym / gdzieby Opiekunow nie by-
ło: gdzieby tego nie uczynila / Tedy gdyby Dzieci
zmarły/ spadku nie bedzie sie mogła po nich doma-
gac/ wedle Práva Cesarstkiego/ do ktorego sie wćiec
máia/ gdy Maydeburstkiego nie sstawa. Vt de hoc
Speculo Saxonum libro 1. articulo 23.

Napisano dostatecznie w Prawie/ áby sieroty
nie byly niwczym oszukané: y dano obyczay /
iáko sie Opiekunowie sprawowác máia: Ale iz má-
to ich co to dzierza / przyiaciele o to nie dbáia / W-
zrad tego nie doyzrzy: tedy po wšytkiey Koronie

Polskiey wielkie sie škody á krzywdy sierotom dzie-
cia/ tak iż dzieci ku Łatom przyśedŝy/ rzadko ku swe-
mu przyda/ áby sie im to spelná wrocilo/ co im sprá-
wiedliwie należy: á zwołáczá gotowe pieniądze/ y
inne rzeczy ruchome: O co sie trzeba bać gniemu
Bożego/ y karania zá to/ tym ná ktorych to należy.

O Dzieciach ktore lat nie máia.

Dzieci/ póki do Lat rostopnych nie przy-
dzie/ o żadny występ ná gárdle nie ma być
karáne: Jesliby też kog zábil ábo ochro-
mil/ Tedy Opiekun/ z iego Imienia powi-
nien to nágrodzić y záplácić/ takže y škody/ ktoreby
dziecie uczynilo/ gdyby ná nie wedle Práwa dowie-
dziono. A iesliby kto dziecie zábil/ záplácić ie ma iá-
ko głowá niešie. Jesliby też kto cudze dziecie mío-
tla ábo záwle sy škatal/ gdy iedno przyśieże iż to u-
czynil zá występem iego: nic zá to nie pokupi. A
wsákož dziecie niegdy bywa karáne/ zá wielki wy-
step/ ktore iuž jest blisko lat rostopnych: ále iesliby
był ieŝciez bližŝy dziecinstwa niżli lat vstáwionych/
to iest czternaście lat: tedy nie ma być karan ná gár-
dle/ ále Opiekun zań záplácić ma. Dziecie á šalo-
ny/ gwałtu uczynić nie moga: bo gwałtu nie mo-
že niŝt uczynić / iedno ci co to czynia vmyšlnie á do

browol

browolnie: a dzieci y Saleni/ ci rozmyśla nie mają:
 A tak na gárdle nie mają być karani / tylko škody
 ktore czynią / mają być płacone. Speculo Saxo-
 num libro 2. articulo 65. & libro 3. articulo 3. Et lu-
 re Municipali articulo 38.

Dzieci gdy Ociec umrze / nie powinni żadnych
 długow płacić za Oycą umarłego / albo za Mat-
 kę / iesli im czego Rodzicy nie odwzra: a iesli po-
 nich żadnego spadku nie biorą: a iesli wezmą / tedy
 powinni beda dlugi płacić. Speculo Saxonum libro
 3. articulo 10. Et libro 1. articulo 6.

Dziecie iesliby kto wśadził na konia / tak twar-
 doustego / ktoryby ządzierzec sie nie dał / a przezo-
 toby ono dziecko zabił: Pan onego konia powinien
 zapłacić / iako wedle Práva iest / iesli konia swe-
 go mieć chce. Speculo Saxonum libro 2. articulo 40.
 Et lure Municipali articulo 38.

O Testámenćiech.

Testámentem ani Mężczyzná / ani Żeńskie
 pogłowie / Imienia swego nikomu dąć / w
 chorobie leżac nie może / bez przyzwolenia
 Dziedzicow a potomkow. Acz w Du-
 chownym Práwie stoi / Iż estateczna wola / ma
 być każdemu wypelniona: to sie ma rozumieć / o

tych ktorzy wolni sa w swym Imieniu / gdy to uczynia we zdrowiu / y będąc w dobrej baczności: tedy takiego Testámentu / gdzieby siedmiu świadków doświadczone / ábo iżby przed Urzędem taki Testáment był uczynion: Dziedzic dzierżec powinien. Ale ruśaiące rzeczy / te może oddać wedle wolej swej każdy. A tak sie to iedno rozumie o tych rzeczach / ktore może Testámentem legować / to iest ruśaiące rzeczy. Iure Municipali articulo 65.

Testámentem też Żoná / iáko y kto inny nie może nic oddać / bez przyzwolenia Mężowego / y ruchomych rzeczy. A Wierády tey nie może oddać / choćaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro 1. artic: 31. & art: 52. Et Iure Municipali art: 65.

Testámentu siedmiu Świadków dowodzą / gdzieby Urzędnie nie uczynion / á wiary mu nie dano. Speculo Saxonum libro 1. articulo 8. Et Iure Municipali articulo 65.

Testámentem przeto nie może nikt nic oddać bez przyzwolenia Dziedzicow: á z tey przyczyny to uczyniono / iż Oycowie nie bączni / ábo nie miłosierni ostawowali dzieci swoje w rbośtwie: oddawşy Testámentem od Potomstwa swego / iż nic ábo mało dzieciom zostawiali / co było przeciw dobremu obyczajowi. A tak przeto to Prawo uczyniono / áby dzieciom Máiectność ich została: Ktemu

też kto

też kto co ma dać / odkazać / ma te czynić za czasu /
połi sam tego rzywać może: Albowiem kto co od-
dawa po śmierci / już to nie iego / ale iego dziedzic-
ow. Zoná też czyiá nie ma być o to winiona /
kiedyby takich rzeczy co zginęło. Speculo Saxonum
libro i. articulo 52.

O Zastawnych, ábo o pożyczá- nych, á ku chowaniu dánych rzeczách.

Eśliby kto komu rzeczy stojace ábo leżace za-
stawił / ábo náiał: á potym on komu náieto /
ábo iego potomek / chciałby przec / iżby w
naymie dzierzał / ábo w obligacyey: Tedy
ten kto náiał / bliższy samotrzeć przysiadz / niżli on
komu zastawiono / ábo náieto / przysiegaby się miał
odwieść: oprócz tego / iżby ten Dzierławca mógł
włazać / że tam takie dziedzictwo ma / ábo iżby mógł
włazać obronę kupną swego. Tedy ze dwiema
Swiádku gdy przysięże / to odzierży: **T**eż o rze-
czy gdyby go winiono / ktore się iawnie nie włazu-
ia / tedy przysiega swa może odysć: ále gdzie o rzecz
iawna / ktora się pokazać może kogo winia / tedy kto
żałuje / bliższy nań dowieść z Swiádku samotrzeć ;
opócz żeby kto włazał rzeczy / á powiedział / że sa ie-
go własne rzeczy / á nie tego co żałuje: tedy bliższy

dowiedzieć mimo Powoda / że to są jego rzeczy własne. Speculo Saxonum libro 1. articulo 15.

Pożyczę kto ábo zastawi Konia / Biaty ábo Krowę / ięśli ten komu zastawia / ábo pożyczę / przeda / zastawi / ábo przegra / áboby mu też ukrądziono : tedy ten kto zastawił / swych rzeczy pátrzyć á vpominąć sie ma / nie v kogo innego / iedno temu v kogo zastawił. Jesliby też umarł ten v kogo zastawiono / tedy od iego Potomká máia tego pátrzyć á dochodzić. Speculo Saxonum libro 2. articulo 60.

Pożyczana rzecz káždy powinien wrócić nie skązona / nie pogorszona / ábo tak zapłacić wedle ważności. ¶ Ale kto da rzeczy ku chowaniu / iáko Łacinnicy zowia in depositum, ku wierney ręce / ięśli zgorę / ábo ukrádna / ábo nieprzyiaciel weźmie : tedy gdy przysięga dowiedzie ten co mu chować dano / że w tym zdrády ábo oszukańia nie uczynił / áni przyczyny temu dał : tedy plácić nie powinien. A z tej przyczyny pożyczana rzecz ma być plácona / że tego używasz / ábo używać możesz : A tak wrócić nie skązone / ábo zapłacić ma. Ale to co schować dają / ponieważ używać tego nie może / tedy też plácić nie powinien ięśli zginie : gdy iedno dowiedzie ten kto chował / że w tym oszukańia żadnego nie uczynił. Speculo Saxonum libro 3. articulo 5.

Zastaw

Zastawilby kto v tego bydle iákie / koniá / ábo mu
náiak: gdy zdechnie / tedy ten kto ie chował / gdy
przysięże / że nie ieę wina zdechł / áni temu dal przy-
czyny: Tedy go nie powinien plácić: tylko to tráci/
co ná nie dal / ábo zá co ie náiak. Spec. Sax. lib. 3. art. 5.

Gdyby kto máiac Imienie w zastawie / budo-
wał: tedy gdy Imienie wykupuia / ten co bu-
dował / może ono znieść chceli iáko swe. A ten kto-
by wykupował / nie może mu teg bronić. Ale iesliby
co zbudował / ábo opráwił / w tym domu ktory mu
zastawiono / czego by w onym domu trzebá / izby
pobić ábo opráwić dal: bez czego dom bez škody
być nie mógł: Tedy ten co wykupuie / powinien o-
práwić to / co ná opráwe náłożono. Iure Munici-
pali articulo 140.

Rzeczy pożyczány / nie má niēt k czemu innemu
wżywać / iedno tym obyczáiem / ktorym mu ie
pożyczono. Ná przykład: Náieroby iednemu
Koniá ná milz / á onby ná nim iáchal dáley: A ták
w tey mierze powinien škoda plácić / iesliby sie kto-
ra przez to sstała. Vt de hoc Speculo Saxonum li-
bro 1. articulo 15. Et Speculo Saxonum libro 3. art. 5.

Pożyczánych / ábo ku chowaniu dánych rzeczy /
nie może niēt hánować w dlugu / ánt w żad-
ney rzeczy: Ale powinien to wydać temu / kto to
dal schować. Speculo Saxonum libro 3. articulo 5.

Kto

KTo ku chowáníu rzecz ktora od kogo bierze /
ma iáwnie brác: dla tego / á snadźby mu / da-
no rzecz krádziona chować / ktoraby potym v niego
náležiono / tenby sie przat cobyschowác dał. Tedy
v kogo by ia náležiono / o złodzieystwo moglby być
obwinion. Speculo Saxonum libro 2. articulo 36. Al-
bowiem kto rzecz krádziona táiemnie chowa / iuż iest
iákoby sam vkrádt. Speculo Saxon; libro 3. artic; 5.

GDy kto pożyczzy / ábo zástáwi rzecz ktora swo-
ie / á zginie ábo ia vkrádna: v żadnego innego
sie iey nie może vpominác / iedno v tego komu wie-
rzył. Aczkolwiek stoi w Artykule lib; 2. artic; 32. że
ktoby swa rzecz nálażł v kogożkolwiek / tedy iey do-
chodzić może: to sie ma rozumieć o rzeczách krádzio-
nych / á nie o pożyczánych: bo pożyczáney / ábo zástá-
wioneey rzeczy: nie ma sie ni v kogo włásniey v-
pominác iedno tam komu pożyczyl ábo zástáwil.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 60.

O Naiemnikách, à o Nay- miech.

NEn co Imienie ábo dom v kogo náymuie /
gdzieby nań żáłowano / żeby naymu nie
záplácił: Alonby powiedział / że záplácił /
sámotrzec tego ma podeprzec że záplácił. Albo Pan
gdzieby

gdzieby chciał dowieść / że mu nie zapłacono / blizby
dowieść. Moze też Naiem wypowiedzieć przed
czasem Naiemnikowi / ten co náymuie / gdy mu
Czyniśu Naiemnik nie zapłaci: ábo gdy ten co iego
Imienie iest / chce tam sam mieścić / ábo tam budo-
wać: ábo gdzieby Naiemnik w onym domu niepo-
czesnie sie rzadził á sprawował. Speculo Saxonum
libro 2. articulo 59. Et lure Municipali articulo 140.

GDy kto náymie dom / ábo grunt / rola / zc. Sko-
dą ktoraby sie kolwiek sstała / tedy nie tego co
náiał / ále co mu náieto iest / gdzieby iedno dom ábo
Imienie w całe zostáło / tak iáko mu náieto: Ale w
innych rzeczách / iáko w pożytkách / škoda zostawa
przy Naiemniku: Abowiem gdy pożytek ma / nie da
wiecey / iedno co znowil. Tákze też gdzie szkoda
ma / nie ma dáć mniej / iedno iáko znowil. Specu-
lo Saxonum libro 2. articulo 59.

GDy ten vmrze co náiał / tedy Potomkowie mo-
ga naiemniká ruszyć. Spec: Sax: lib: 3. artic: 77.

IEsliby Pan chciał ruszyć Naiemniká z Imienia
ktore mu náiał / ábo żeby on też chciał odysć / á w
tym náymie daley siedzieć niechciał: ma to y Pan
Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu wczas opowie-
dziec: iesli vmrze Naiemnik / potomek iego powi-
nien z onego Imienia zapłacić / iáko by on sam za-
płacił: ábo iesli też Pan vmrze / tedy temu ná ko-

tego Imienie przypádnie/ ma być záplácono. Speculo Saxonum libro 2. articulo 59.

TEn co naymie / może Naiemniká gdy mu Czyna
 Bu nie zápláci / počiażác / nie pozýváiac go
 do Práva. Iure Municipali articulo 140.

O Szkodách domowych.

STrzechy Dáchowey swego budowania/ nie
 może niſt ná cudza ziemię puſcić / y powi-
 nien częſć swego Dworu grodzić: gózieby
 tego nie uczynił/ ſkóde ktoraby ſaſiádowi
 uczynił/ powinien nágrodzić. **G**ózieby też Sa-
 ſiad ná Saſiáda ſkárzył / z ktorymby miał ſciáne
 ſpolná/ á żeby ſie ſciána káziła dla ſtároſci / żeby o-
 práwy potrzebowała/ tedy ma te rzecz przed Drze-
 dem opowiedzieć / áby go w tym vponniono / áby
 ſpołem z Saſiádem budował. **A** ieſli nie ſkárzy
 ten co ſie ſkódy boi / á zátym budowanie pádnie ná
 iego dom: Tedy Saſiad ktory przyczynę ſkódy
 dał/ opráwić to powinien: **A**le o eno drzewo co v-
 pádnie do dworu Saſiádowego / Saſiádowi
 przyydzie. **Z**aden nie może drzewá ani budowania
 ſtáwić/ ani kláſć do cudzego domu ábo dworu/ bez
 przyzwolenia tego / ktoremuby to ku ſkódzie było:
Abo żeby z tym brzemieniem Dom ábo on Dwor

kupion/

Suppon/ żeby to mógł za Práwem uczynić. Speculo Saxonum libro 2. artic: 49. Et Iure Munic: art: 126.

Kominy/ Wychody/ Chlewy swinie / od ściąg-
ny / ábo od ogrodzenia Sasiedzkiego / bliżey
trzech stop nie máia być stáwiáne: y każdy Komin/
Piec swoy / ma tak opátrzyć / áby iskry ktore leca/
domowi Sasiedzkiemu nie škodziły. Wychody
też / ktore kto czyni podle domu Sasiada swego: te-
dy aż do ziemi ma je záwrzeć. Te wstáwe uczy-
niono / áby ieden drugiemu škody nie czynił / áby
każdy piec swoy / ábo Komin opátrzył / áby ziego
niedbałości / škoda nie była. A iesliby takiego
opátrzenia uczynić niechciał / powinien istote uczy-
nić / iesliby szkode uczynił / áby za to dosyć wdziakat.
Abowiem chocia by Sasiad o to nie żalował przed
tym: A wśákoż gdzie by sie škoda wstála / powinien
opráwić / dla tego / że to Práwem opátrżono / y w-
stáwiono iest. Speculo Saxonum libro 2. articulo
51. Et Iure Municipali articulo 124.

Dom gdy by kto chciał budować / ábo muro-
wać: iesli Sasiad chce z nim spolna ściągne
budować / á náklad z nim społem czynić: tedy nie
powinien ieden drugiemu plácu swego nie wstąpić /
iedno spolu ściągne budować / ábo mурować. Ale
iesli Sasiad nie chce budować / á nákladu uczynić:
tedy temu kto buduje / powinien mu wstąpić dla

wywiedzenia ściány płacu domu swego dwa lo-
 ściá ná fundámencie / á ná gorze lościć : á to dla te-
 go nakładu / který czyni ten co buduje / że też te ściá-
 ne będzie miał spolna z nim / iáko y ten co buduje.
 A to sie ták zachowywa z zwyczáiu : á dobry zwy-
 czay / tedy iest zá Práwo / ácz písanego Práva w
 którey rzeczy nie będzie.

DOm ábo budowanie ná czyim gruncie iest / te-
 dy zá gruntem idzie : to iest / ná czyim gruncie
 iest : tedy tego ma być y budowanie : To sie rozu-
 mie / gdyby kto co ná cudzym gruncie zbudował :
 tedy gdy wykupia z reku iego ono Imienie / iuż ono
 budowanie przy Imieniu zostawa. Speculo Saxo-
 num libro 2. articulo 21. Et libro eodem, articulo 53.

OAno kto weczyni do cudzego domu / gdzieby ná
 tym Domie / ábo brzemie / ábo obwiazek / ábo
 powinowáctwo nie było żadne / przecoby to weczy-
 nić mogł : ma to zá sie swym kóstem záprawić / áby
 Sasiádowi tym nie vbliżył. Spe: Sax: lib: 2. art: 49.

DOm Sasiáda swego ktoby skáził / złamał czá-
 su ognia / boiac sie áby dla niego nie zgorzał :
 Jesli tam ogień doydzie / ten co skáził nie powinien
 zá to nic dáć : Gdzieby ogień nie došedł powinien
 to zá sie opráwić. Gdzieby to swa wola weczynił nie
 z rozkazania Wzjedowego / tedy to sam powinien
 nágrodzić. Speculo Saxonum libro 2. articulo 49.

Szkody

Szkody swym dobytkiem niſt nie ma drugiemu czynić. Páſterzá niſt nie ma chować oſobnego / gdzie wſytká Wies Páſterzá chowa: dla tego áby Páſterzowi płacey ktora ma zá praca nie vmnięſáło ſie. Speculo Saxonum libro 2. articulo 54. **A**bowiem gdzieby wolno każdemu Páſterzá chować / á Páſterzá poſpolitego / gdzie zwykła rzecz / że chowano przedtym: tedy byłaby krzywda tym wbo-
gim / gdyby poſpolitego Páſterzá nie było: á wbo-
ſzy prze chudobe / Páſterzá oſobnegoby ſobie cho-
wać nie mogli.

Wieſi ábo w Mieſcie / coſkolwiek ſie oſtanie ku pożytku ich / áczyby ſie ná to wſyſcy nie ze-
zwolili: tedy ná co wietſza część przyzwoli / ná to
też ma przyzwolić mnieyſza część ludzi. Speculo
Saxonum libro 2. articulo 55.

O Zwierzętach ſzkodzących.

Nieſ / kierz / byk / zwierze każde / Człowie-
k ábo też bydle czyie gdy rani / ábo ochro-
mi / ábo zabiie: Pan czyie zwierze ſzkode ro-
czyniło / wedle tego iáko ktorey rzeczy ſáćcunſ á za-
pláte wſtáwiono / doſyć uczynić á zapłacić powi-
nien: **A** to ieſli ono dobytcze ábo zwierze / iáko ieſt
pies / gdyby ſie o tym dowiedział co ſie oſtáło / we-

żmie w swoje moc: ale iesli go do siebie nie weźmie/
y owsem wypędzi/ nie chowa go / nie pāsie / nie
nāpawa: nie winien zā to płāć. Ale ten komu
vškodzone/ ābo komu sie škoda sstātā / ma wziąć
to bydle iesli chce. Iure Municipali articulo 123. Et
Speculo Saxonum libro 2.articulo 62.Et articulo 40.
Sškoda ābo obrāze/ iesli kto weźmie od Zwierze-
cia/ ktore z przyrodzenia škodliwe iest/ iāko Nie-
dźwiedz/ Wilk: iesli ie kto chowa nā mieyscu tym
pospolitym / kedy Ludzie chodza / ā obrāzi kogo:
powinien ten kto ie chowa płāć. A iesli ie cho-
wa nā mieyscu osobnym / iżby kto nie māiac tām co
czynić škod tām/ ā wziął obrāze: Pan onego zwie-
rzęcia/ nie powinien tym obyczāiem płāć. Speculo
Saxonum libro 2. artic: 49. Et Iure Municip: art: 38.

O Sędziach, y o sπrāwiedliwōści czynieniu.

Sędzia kāždy nie ma ināczey sādzić / iedno
wedle Prāwā pisānego: y nie moze āni ma-
innego Urtelu działāć iedno wedle Prāwā:
ā poŹi Prāwā Māydeburstkiego stawa/ma
być nim sādzone: ā gdzieby go iuż nie stāto/ z Prā-
wā Cēsārskiego māia brāć Artykuly/iāko ku ktorey-
by rzeczy należało / ā wedle tego sādzić. Videlicet
vt in defectu iuris in Saxo: recurritur ad Leges. Vt

de hoc

de hoc Speculo Saxonum libro 1. in Prologo. Et Speculo Saxonum libro 3. artic: 30. Et Speculo Sax: lib: 3. articulo 36. & libro 1. articulo 18. & libro 3. articulo 44. Et Iure Municipali articulo 44.

S Kárzyć ábo Práwem czynić/ troiácy Ludzie z potrzeby czynić powinni: Naprzód Opiekunowie o krzywdę Sierot ktorými sie opiekáią: Abowiem gdzieby o ich krzywdy nie czynili / tedyby powinni sami im zá to dosyć uczynić. Potomkowie tež wlasni/ gdyby Rodzicá ich ktorego zábito / powinni o to czynić: boby sprawiedliwie tym Dziedzictwo strácić mieli/ gdyby tego zániedbawáli. Máz tež o cudzołóstwo żony swey/ á to przeto/ że mu to stró mote niešie: á o stomote swa káždy powinien mówić. Speculo Saxonum libro 1. articulo 62.

Sędzia żaden swey rzeczy sádzić nie może. Iure Municipali articulo 27.

Sędzia niegdy może sádzić te/ ktorzy nie są pod ieğ Jurisdicya/ iáko są Kupecy/ ktorzy y tu y owdzie Kupiectwá spráwuia. Aczkolwiek pod onym Práwem nie są / gdy ie pozoma/ odpowiedác tam powinni. Speculo Saxonum libro 1. articulo 70.

Gdzie sie ktora rzecz Práwem pocznie/ tam tež ma koniec mieć. Speculo Saxon: libro 3. articulo 13.

Szacunek swoy káżda rzecz ma / y ták káżda rzecz ma być plácona / iáko iest wstáwiona: Acz kto

drożey Báciuie ná žalobie swey/ ále Sedzia ma y powinien to moderować/ iuxta Vergeldum. Speculo Saxonum libro 1. articulo 68.

SPráwiedliwosci nie powinni ani máia w Mieściech ináčzey czynić Káyce/ábo Drzednicy Mieyscy / iedno tym Práwem / w którym siedza / to iest Niemieckim: oprocz o rány y o głowe/ o to Polskim Práwem ma byc sadzono: á zwlaśczá kiedy komu innemu spráwiedliwosc czynia w takich rzeczách. Ale sami między soba / którzy siedza w iednym Práwie / o Kány / tedy w tymże Práwie / y sadzić / y odpowiadać sobie máia: ále obcym Polskim Práwem / tak iáko sie nápisáto / spráwiedliwosc czynić máia. A o Złodzieystwo / tedy tymże obyczáiem Práwá / w którym siedza / sami sobie máia odpowiadać / y sadzić sie. Ale komu innemu / tedy wedle obyczáiu ziemié / tak iáko tu iest ystáwá w Podolu / ma o złodzieystwo odpowiedać y spráwować sie obwiniony / wedle obyczáiu támtéy ziemié / który sie tu zžadnym Práwem nie zgadza. A ten Artykuł wedle zwyczáiu á Práwá Pospolitego Polskiego ma byc chowan.

Góscinne Práwo ma byc predke niżli tym co tam mieścićáia/ábo przylegli sa: y ma im byc spráwiedliwosc uczyniona / nadáley do trzeciego dnia. A zá gościá ma byc rozumian który iednego

dnia nie

dnia nie może doiechac do oneg mieysca/ gdzie spráwiedliwosci szuka. Iure Municipali articulo 46.

GDy kto ná kogo żáluie / tám gdy mu sie spráwi on/ ábo dosyc czyni ná kogo żáluie / powinien mu tež zá sie odpowiedac tárnze. A wsákoż powinien mu sie pierwey vspráwiedliwić o co go winuia / toż dopiero nań ma żatowác o swe krzywdy: á póki mu sie nie vspráwiedliwi / tedy ten nie powinien odpowiedac/ co pierwey żatował. A iesliby tež wiele ich iednego winilo / tedy nie powinien im odpowiedac/ áż sie z pierwszym sadownie odpráwi: á wsákoż ma istote czynic / że sie vspráwiedliwi káżdemu. Spec: Saxon: libro 3. artic: 13. Et artic: 12.

SAdzić ani skázowác zarázem ná predce nie ma Sedzia/ w rzeczách inych: oprocz o rzecz gwałtowna sadzić powinien / ktora odwloki nie cierpi/ ábo niesie ná sobie Horace Práwo. Speculo Saxonum libro 1. articulo 70.

SEdzia żaden / nie ma sadzić wedle wiadomości swey: ále iáko vslyszy/ wedle žaloby y odpowiedzi/ ták wedle tego skázowác / y spráwowác sie ma. Speculo Saxonum libro 2. articulo 1.

NAkłady z zwyczáiu nie bywáia ine skázowane/ iedno ktorych kto Akty dowiedzie / tám gdzie sie práwui. A wsákoż ná toby miało byc baczenie/ kto musi dáleko iezdzic/ á drugdy áż do Litwy

zã Krolem: takie nakłady / nie mogą być ukryte do-
wiedzione: Ale musi być na nie dowód inny / to jest
Przysięgã. Albowiem kto wygra w Prawie kto-
rey rzeczy / tedy ten Prawem zwyciężony ma nakła-
dy płacić / ten kto zwycięży tego / o co się prawowali.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 8.

Gdyby kogo obwiniono przed Sadem oblicze-
nie / a onby od Sadu uciekł / albo odszedł: Te-
dy te rzeczy / o co się przed Sadem rzecz działa / mają
być Powodowi przysądzone. A gdyby też na
nie winnego żalowano / Tedy z niewinnego może
być winny / z pięci przyczyn. Speculo Saxonum li-
bro 2. articulo 45.

Sedzia nie ma nikomu wtrącać czasu przedłuże-
nia / iako w ktorey rzeczy należy medle Prawa
iako o dług albo o inne rzeczy pozwaniemu. Ale Po-
wodowi nie dawając Dłacyey / odwłoki: Albowiem
Powod ma dość czasu rozmyślać się na to / o co ża-
luie: Także też ma być uczyniono czasu pozwanie-
mu / aby się rozmyślił / a odpowiedział. Speculo
Saxonum libro 2. articulo 2. A wszakoż w niektó-
rych rzeczach y pozwaniemu nie dawając dłacyey / iako
gdy idzie o rzecz małą / ktora łatwo może być roz-
prawiona: a między ubogimi osobami dla utraty a
nakładu ich / między ty mi zarazem sprawiedliwość
ma być: Gdyż iacna odpowiedź w Prawie iż ko-

go pozowa/ ma przec albo znać. Gdzie też idzie o gwałtowne rzeczy/ o co zarazem sprawiedliwość czynić powinna rzecz. Jeśli też kogo rbiia/ albo o zfałszowanie Listow/ przeciw tym co fałszuia/ albo przeciw tym co ie piżga/ albo co ie noża/ albo przeciw Świądkom fałszywym: zarazem po żalobie ma przec albo znać. Wszakże w tych rzeczach ma obro-
ne pozwany wedle Práwá/ y dilácyę. Speculo Saxo-
num libro 2. articulo 3.

D Kogo wolna/ iedná Wies drugiey ma dáć ode
Wsi do Wsi: á koby sobie nowa droge czynił
gdzie ieý przedtym nie było/ tedy może być o to Prá-
wem pociągnion. Speculo Saxon: libro 2. artic: 27.
& art: 47. A drogá ma mieć ósm stop w šerza. Spe-
Saxon: libro 2. artic: 59. Et lure Munic: artic: 131.

C I co ná Sadzie siedza/ nie máia takich rzeczy
przypuścić á przyjmować/ iż gdyby kto rzecz
swa ktora w Práwie wiedzie/ spuścił/ albo przedał
możnieysiemu albo przetożeńsiemu/ dla vcisnienia
vbozšego/ áby to vbozšemu co škodzić miało: y o-
wšiem taki ktory spuszcza/ albo przedaie/ swa rzecz
trácić ma. Speculo Saxonum libro 1. articulo 48.

I Esliby komu láiano/ á on też zá sie láiał/ á odo-
mawiał: nie powinien takich słow opráwować/
gdyž odmawia/ á nie sam początkiem/ áby przyma-
wiał: bo nie powinien ništ niškomu czynić potzci.

wości kto mu łaię. Speculo Saxonum libro 2. articulo 16. & libro 3. articulo 45.

A Coby kto był niewinien / winnym sstać sie mo-
że z tych przyczyn: że złodzieyszą rzecz v niego
zastano / wrocić mu ia każą / á on nie wroćci. Spec:
Saxo: lib: 2. artic: 36. Kto nie dopuści szukać v sie-
bie gdy z Sadu posła. Spec: Sax: lib: 2. artic: 22. &
artic: 13. Albo ktoby kogo zlaiał / zesłomocil: á sta-
zano mu / áby mu to opráwił / á onby niechćiał / wi-
nien zostawa. Spec: Sax: lib: 1. artic: 68. Gdy też
odpowiedać niechce / gdy nań żaluia o co przed Sa-
dem inż winien zostawa. Spec: Sax: lib: 2. arti: 45.
Et Speculo Saxonum libro 3. articulo 39.

K Aranie ná gárdle ábo ná zdrowiu / tedy tym
Personom ma być odwróczono: Niewieście
Brzemiennej / áż porodzi. Dziecieciu ktore ieżcze
ku látom nie przyšlo / á Opiekálnikáby nie miał: Te-
dy odkładáia do drugiego Sadu / áby Opiekuná
miał. Szalonemu / áby poznano iesli z Balenstwá
to uczynil / ábo z iney przyczyny. Speculo Saxonum
libro 3. articulo 3. & libro 2. articulo 55.

Z Mniemania / trzech rzeczy nie ma niťt czynić.
Waprzod / że mniema / á pewnie nie wie / przy-
siadż nie ma. Wtore / nie ma niťt sadzić z mniemá-
nia: Albowiem mogłby w tym omyłke á krzywdę
uczynić. Trzecie / o mniemáney rzeczy nie ma być

tak dzierzano / iako iuz o pewney wiadomey praw-
dzie. Speculo Saxonum libro 3. articulo 8.

Sedziowie / Przysiecznicy / trzezwiow maia sa-
dzic y skazania naydowac. Speculo Saxonum li-
bro 3. articulo 69. & libro 1. articulo 59.

Sedzia zadan ani srozezy / ani tezlzey / o wystepy
nie ma sadzic / iedno iako w Prawie napisano.
Speculo Saxonum libro 3. articulo 86.

O Duchownego Sadu / gdzieby Swietcki
Swietckiego pociagnal / o rzeczy ktoreby Sa-
dowi Duchownemu nie nalezaly / a o skodeby tym
przyprawil drugiego : Tedy gdyby go o to Pra-
wem pociagniono : winami ma byc karan / y skode
ma oprawic temu / kogo pociaga do Duchowne-
go sadu. Speculo Saxonum libro 3. articulo 87. Et
ture Municipali articulo 28.

Sedzia gdy siedzi na Sadzie Gaionym / tedy co-
by sie przed nim dzialo / moze swiadczyc / y z Przy-
siezniki : a inedy / tedy nie wazy swiadectwo iego :
kiedyby mu wiary nie dano / musialby przysiadz.
Speculo Saxonum libro 3. articulo 88.

Aczkolwiek jest wiele rzeczy roznych / wszakze ie-
dna k sobie podobnych. A tak iedno Prawo z
drugiego pochodzi. A przeto w skazaniu rzeczy / ie-
dnego Prawa rzywac mozemy. Albowiem gdzie sa
rzeczy k sobie podobne / tedy tez Prawo jest podo-

bne k temu. Bo gdzie iedną rzecz ku ktorey podobna/
w takich też rzeczach iedno Prawo ma być. Specu:
Saxonum lib: 1. artic: 9. & libro 2. articulo 12.

Sędzia / to iest Burmistrz / Woyt / może być
przeświadczon we dwu rzeczach: Iżby sprá-
wiedliwości niechciał uczynić / gdyby iey v niego
żadano: A ten co o to żaluie / miánuie Świádku
ktorzy przy tym byli. Tedy Powód przeciw taki-
mu Sędziemu / sámotrzeci ma dowód czynić. Albo
gdzieby sie Sędzia chciał odwieść / tedy sámotrzeci
z rownymi Świádku / ktorzy przeciwko iemu świádku
czyl / ma sie odwieść: á to w tych rzeczach / ktore o
Potoczne krzywdy / ábo sprawy między ludźmi sa.
Ale gdzieby było okolo tey sprawy / o ktoraby ná-
gárdle ábo ná zdrowiu karác miano / gdzie spráwie-
dliwości nie czyni: Powód sámosiódm ma tego do-
wieść. Vt de hoc lure Municipali articu: 17. Z tá-
komstwa / z boiáźni / z ádary / z nienawiści / nie ma
sie bac bogátstego / áby iemu dla stráchu / ábo komu
k woli / miał swoy Sad niespráwiedliwy czynić /
ábo sádzić z nienawiści / iżby sie ná kogo gniewał /
ábo z lástki / iżby komu życzył / nie ma sádzić / iedno
Boga przed oczymá mieć. lure Municipali articulo
18.

Dekrety Sadowe / z tych przyczyn moga być
skázone: iesli ie Sędzia czyni ten ktoremu to

nie

nie należało/ to iest nie w swey Jurisdicyey: iesli sie nie zgadza z Pozwem / to iest / o inne pozwano/ a o inne skazal: iesli też taka Sentencya nie ma w sobie albo zdania w stracie iedne strone / albo wolności uczynienia: iesli przez stron/ izby strony nie były/ albo pozwanie przed tym nie było: iesli też w swieto Sentencya sie sstanie / albo nie na tym mieyscu / gdzie zwykły bywać. W czym w Cesarstkim Práwie. A zwołaszá gdy Sedzia nie w swey Jurisdicyey Dekret czyni. Vt de hoc Speculo Saxonum libro 1. articulo 59.

W Inym Práwie nie powinien niikt odpowiedać/ iedno z tych przyczyn: Napierwey ácz w innym Práwie siedzi/ ale tam Imienie ma gdzie go pociągmono. A tak dla oney majątności ktora tam ma/ powinien odpowiadać. Specu: Saxon: libro 3. artic: 25. Et lure Municip: art: 28. & art: 26. ¶ Wtore/ gdyby kto tam iaki występ uczynil / tam w onym Práwie gdzie go pociągmono / tedy tam powinien odpowiedać. ¶ Trzecie/ gdzie kto kupczy albo sie zadluży/ tam też powinien odpowiedać. ¶ Czwarte/ gdzie kto żaluje w Práwie / tam też zaśie vsprawiedliwić sie ma: Jáko o tym Speculo Saxo: lib: 1. artic: 61. & lib: 3. artic: 79. & libro eodem artic: 26. & libro 1. artic: 70. Et lure Municipali articulo 28. ¶ A iz Sedzia z Urzedu swego może wśelákie sprawy

sprawy sędzić: Jako o tym Speculo Saxon: libro 1. artic: 59. Wszakże ma opatrzyć a na baczeniu mieć/ aby tych rzeczy / ktoreby iego Práwu a sadowi nie należały nie sędził. Jesliby też kto do iego sadu pociągnion był o rzecz ktoraby iego Sadowi nie należała / iesliby sie nie wymywał do swego Práwa / ale tam odpowiadał: iuż to nie Sędziego winą będzie / ale tego co sie nie wymywał. Albowiem iuż skazanie będzie powinien cierpieć: ktoreby nic nie ważyło / by sie był w Sad nie wdawał / a do swego sie Práwa odzywał. Iure Municipali articu: 28. Ale iednak to sie wszystko zamyka w Artykule Speculo Saxonum libro 3 articulo 25.

Odpowiedzieć na żądanie ieden drugiemu powinien Sadownie: oprotz tym ktorzy sa na stawie y pocztowości zmagani / iako sa złodzieje / zbojce: iako o tym Spec: Saxon: libro 1. artic: 37. Albo ktorzy sa wywołani / albo wypowiedzieni. Spe: Sax: lib: 1. art: 38. Albo gdzieby sie odkupili / gdzieby ie karać z Práwa sromotnie skazano. Spec: Saxo: lib: 1. art: 40. Albo też żywot albo członek odkupili / w czymby iuż byli skazani. Spec: Sax: lib: 1. artic: 65. Gdyż też tacy gdzieby ie potym o co winiono / w żadney rzeczy bronić sie a odchodzić przysiega nie mogą. Speculo Saxonum libro 1. articulo 39. & libro 3. articulo 16. Et Iure Municipali articu: 4. & articulo 22.

Długu

Dlugu ieden ná drugim nie ma dochodzić w innym Práwie/ iesli obádwa są á siedza w iedney Jurisdiczey / to iest w iednym Práwie: á zwoła. Bezá gdyby dłużnik był osiadły. A iesliby kto pociagnął do inney Jurisdiczey / niżli tam gdzie siedza ci obádwa: á ten obwiniony ciagnąłby się do swego Práva / iesli go nie odesła / á ten pociagnie ku Práwu teę co mu w inney Jurisdiczey trudnośc á škóde zadał / że go tam pociagnął / gdzie go ciagnac nie miał / y dowiedzie tego Listem od onego Sadu / do ktorego go było pociagniono: tedy ten który go pociagnął do inney Práva / powinien škóde á nakłady opráwić. Iure Municipali articulo 68.

W Práwie kogo winia / powinien w odpowiedzi swey ábo przec ábo znáć: oprócz izby kto powiedział áczyby się nie przat / ále że już dawnośc temu wysłá / o co go pozywa: ábo izby się wyimował do swey Jurisdiczey / á do swego Sedziego. Speculo Saxonum libro 2. articulo 3.

O Appellacyách.

Appellácyá / tá idzie do szesći Niedziel kiedy Pan iest w Ziemi: ále gdzieby Pána w Ziemi nie było / do ktorego się Appellácyá ciagnie: tedy do osmnaście Niedziel Appellácyá

Składáia. A wśákžę tá řeść Niedziel nie miałaby
sie rozumieć / iedno gdy Pan do Ziemie przyjedzie.
Speculo Saxonum libro 2. articulo 12.

Sentencya / to iest řkazanie / gdyby czyniono: Te-
dy ten komuby sie řzywda widziałá / nátychmiast
ma přećiw temu mowieć / á do swego Pána zwiertz-
chniego áppellować: Abowiem řto milczy / á nie
mowi o to / ten iuž przyzwala ná Defret. Speculo
Saxonum libro 2. articulo 6. Et Iure Municipali ar-
ticulo 14. & articulo 20.

Appelluie gdy řto / á nie přyniesie ná dálřym
dniu gdy iuž řoř přypada řkazania ábo rzeczy
pomocney / ábo nie dowiedzieli Legale impedimen-
tum: tedy řwa rzecz tráci / ten co áppellowal. Spe-
culo Saxonum libro 2. articulo 6. Et Iure Municipi-
pali articulo 14. & articulo 2.

Appellácyá gdy řto uczyni / tedy w tey rzeczy áni
řtroná / áni řad / nie ma dáleý postápić / áž
Appellácyá přeř Sedřiego do řtorego áppellowa-
no / bedžie odpráwioná. Iure Municipali articulo
4. & articulo 7. Et Speculo Saxonum libro 2. arti-
culo 12. & articulo 13.

Appellować od Jednáczow nířt nie moře. Spe-
culo Saxonum libro 1. articulo 55. & libro 2. ar-
ticulo 11. Iure Municipali articulo 11.

O Przekazkach, prze ktore sie ieden moze wyiać, gdyby ku Prawu nie stanał: iako Łacinnicy zowa.

LEGALE IMPEDIMENTVM.

Legale impedimentum, to sie Polskim ięzykiem rozumie / Przyczyna słusna a sprawiedliwa / prze ktora / gdyby kogo zastała a zastała izby nie mogł dosyć uczynić Sadowemu skazaniu: tedy sie tym wymowić może / żeby v Sadu być nie mogł: Naprzod gdyby więzieniem był. Niemoc cięśka takowa / prze ktoraby przysdż nie mogł do Sadu. Gdyby też był na pielgrzymowaniu / żeby mu tego przed tym / poliby nie vředt nie powiedziano / abo go zapozwano: tedyby sie tym wymowić nie mogł / gdzieby mu opowiedziano. Wyprawa Wojenna / abo też wielkie wylanie wod / żeby przebyć nie mogł: abo ktoby był w innych ziemiach na Kupiectwie. A tak tym sie ieden wymowić może / że o břkade nie przyjdzie / gdy iedno tego wedle Prawa dowiedzie przysiega: co ma uczynić / abo Posel / ktory te rzeczy opowiada / abo on sam gdy sie wroci / od kogo te rzecz opowiedzia. A na woleby będzie powodowey / to iest / tego ktory żaluie / kogo będzie chciał przypuścić ku przysiedze / iesli Posła

ktory opowiadał przyczynę ktora z tych / czyli są-
 mego onego czyiá rzecz iest / gdy będzie. A gdzie-
 by tego przysięga nie dowiodł / wpádnie w swey
 rzeczy. Także też Kęoyima że powinien odpo-
 wiedzieć / za kogo reczył. Ma też odpowiedzieć/
 gdzieby ktora przekáżtá z tych byłá / gdyż wóbytkę
 obrone Kęoyima ma mieć / ktoraby przysłużatá
 temu za kogo reczył / á ktoraby słuźnie z Práwá być
 miałá. Speculo Saxonum libro 2. articulo 7. Et lu-
 re Municipali articulo 47.

O Iármárkách.

A Iármárkách wiele się też przygadza/że
 Poddáne z innego Práwá sadza o każdá
 rzecz/ o ktorakolwiek kto żátuje/ ku krzy-
 wdzie nie tylko onym ktore sadza á niegdý
 očístáia / ále też y ku krzywdzie tym / pod ktorych
 zwierzchnością są: y przezwáli to Iármárcznym
 Práwem/ ci co krzywdę czynią. Gdyż ktorymkol-
 wiek Miástom Iármárki dawáia/ nie opisuią tego
 aby co czynić mieli z krzywdą czyiá: Aczkolwiek w
 Máýdeburstkim Práwie nápisano / w ktorych rze-
 czách w innym Práwie/ niżli w tym w ktorym się
 dzi/ odpowiedáćby każdy powinien. A wśáakóż/
 iż zwyczaj też za Práwo iest: tedy ten obyczaj był
 záwóże/ y ma być chowan tu v nas w Polšcze/ że nie

máia byc inne rzeczy sadzone/ iedno gdyby kto obie-
 cal ábo sie wiścił/ tám ná tym mieyscu gdzie Já-
 márk/ izby ábo dług plácić/ ábo kupia postawić
 miał/ á nie uczynił temu dosyć. Tákże też Kętoy-
 mia gdyby reczył zá kęgo/ tedy tákże też może byc
 z nim czyniono/ iako y z Istcem/ ábo o iakieżkolwiek
 dluzi ábo wystepy/ gdyby nie ośiádly byl/ á tám by
 go przyscięgniono/ tám sie wiścić ábo vspráwiedli-
 wiec ma. Też w przedawaniu/ w kupowaniu/ kto-
 reby tám ná Jármárku czynili/ gdyby iaka rożnicá
 przyšlá/ tám sie o to máia rospráwić. Gdyby też v
 kęgo kradzioná rzecz zástano/ ábo izby tám iaka fał-
 szywa kupia przedał/ ábo gwałt uczynił/ ábo kęgo
 zabił/ ranił támże: Tedy z strony występu może
 tám byc sadzon. Ale o inne wšytkie rzeczy nie
 moga sadzić choćia ná Jármárku/ wedle staroda-
 wnego zwyczáiu/ ktory iest zá Práwo. Bo iużby
 w onym Práwie w ktorym siedza spráwiedliwo-
 ści Bućác nie potrzebá/ gdyby sie mieli sadzić ná
 Jármárkách o wšytko: coby byl y zly przyktad/ y
 wielki wcišć ludziom. A też in lre Munic: artic: 28.
 in Glossa tám wyrażono w ktorych rzeczách kto po-
 winien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y kzy-
 wodáby bylá Pánom tym czyiby poddáni byli: A
 nie trzebáby iuż tym obyczáiem spráwiedliwosci
 Bućác/ tám gdzie miešćkanie máia: gdyż to Regula

Iuris, quod Actor sequitur forum rei. Jużby sie tym gwałciłá Jurisdicya tych ktorzy Imienia máia cum omni lure & dominio: bo ktoby mogł o káżdą rzecz gdzieżbykolwiek zástal tego/ od kógoby sie krzymo mienit miec / sprawiedliwości ná nim dochodzić / jużby nie trzeba sprawiedliwości szukać w oney Jurisdicyey gdzie poddány siedzi. Aták ex lure & consuetudine, káždy tam powinien / in illa Iurisdictione Sprawiedliwości szukać / gdzie kto osiadł / praterquam in istis casibus, iáko sie nápisáło.

O Wielkierzu.

Plebiscitum, Wielkierz: ktory sobie Mlástá czynia / ná te sie ściaga / ktorzy nań przyzwaláia / ábo ktorzy go sobie stáwia zá Práwo. A gdy sie wkáże / że tak przed tym sadzono / ábo go zwierzchni Pan potwierdzi: Tedy go powinni dzierżec cíco nań przyzwaláia / á co pod tym Práwem siedza. Boby to miáło sie ściagác ná inne / jużby to byl nie Wielkierz / ále Práwo: á osoby ktore nie representuia publicam personam, tedy Práwá stáwić nie moga. Speculo Saxonum libro 2. articulo 47. Et Iure Municipali articulo 1. & articulo 22. & articulo 14. & articulo 44.

O Przy-

O Przywileiách, Chyrográf- fiech, y o Rece własney.

GDyby kto List ná sie dał / á dowodzonoby
nań iego Listem / á onby sie Pieczęci swey
przał: tedy gdy sámotrzec przysięże / że to
nie iego Pieczęć iest ani była / tedy wolen
bedzie. Speculo Saxonum libro 1. articulo 15.

Przywileie tym bywáia trácone: Naprzod / ie-
sliby skrobány byl / ábo znacznie co przypisano:
ábo iżeby wskázwał do innego pierwšego Przywi-
leia / á tegoby pierwšego nie bylo: iesliby też prze-
ciwpospolitemu pożytku co bylo ná nim: ábo gdzie-
by dano do czasu / á czas ten iuż minął. Gdzieby
też dano náprzeciwko Práwu czyiemu / ktoryby
pierwey Práwo miał. Jesliby go też kto nie uży-
wał / ábo ináczey go używał niżli iego Przywiley
obmawia. Speculo Saxon: lib: 1. artic: 49. A tak
Listy gdy ie do Sadu przyniosą / pilnie máia być
ozledowane. Vt de hoc Speculo Sax: lib: 2. art: 42.

O Sługách.

Sługá ktoryby rzeczy Pána swego prze-
dał / przegrał / ábo zástawił: Pan tego
Práwem v tego rzeczy sa / dochodzić y
doyść może. Wszakże te dwie rzeczy kto-
reby

reby slugá ábo syn/ ktory zá služema býc rozumian/
w tákiey mierze co uczynili/ tedy Pan powinien
dzierżec. Pierwsza rzecz/ Kiedyby Kupiectwo
sprawować poruczono/ á zwłasczá gdzieby im
Pan Pieczęci zwierzył/ áby tego Imieniem spráwo-
wali: co slugá w tym uczyni/ powinien Pan dzier-
żec. Druga gdzieby te domy/iáko kárczmy zkad po-
żytki ida/sprawować im polecil: iesli by co sluga w
takich rzeczách uczynil/przedawáiac/ábo kupuáiac/á
bo pożyczáiac/ták izby oná rzecz należała á ciagneta
sie ktemu/ co mu poruczone: tedy to Pan powinien
dzierżec. Albo gdzieby też Syn ábo slugá uczynil/
coby ku pożyczku Dycá ábo Pána bylo: izby pieniedzy
ná to pożyczyl/ áby dlug byl záplácon/ ábo slugom
izby ich myto záplácono/ ábo ie też stráwa opátro-
wano: ábo gdzieby iúz dom r pásc miał/ izby go z
onych pożyczánych pieniedzy opráwiono: tedy Pan
powinien to dzierżec. Speculo Saxonum lib: 3. art: 6.

Slugá gdy bez przyczyny od Pána swego odey-
dzie/ ábo wciecze: powinien tyle Pánu záplácić/
zá co go Pan zmowil. A iesli co przedtym wziat
ná myto/ tedy powinien we dwoynasob to záplá-
cić. Speculo Saxonum libro 2. articulo 31. Et lure
Municipali articulo 80.

Slugá wolny/ gdzieby o zapláte Pána swego
pociágal/ ma tego przysiega domiesć. Ale ieo

sliby

sliby Pan ciagnął sie do tego / á dowieść chciał / że mu zapłacił: Tedy blizky bedzie dowieść nizli slugá. Speculo Saxonum libro 1. articulo 22. Et Iure Municipali articulo 78.

Slugá wiedzány: od swego Pána nie moze odeysć przed czasem póki nie dosłuży / oprócz dwoiey przyzyny: Albo żeby sie ożenit / gdyż Malženstwá Swietego nie ma nikt przekázác. Druga / gdyby ná sluge przypádlá Opieká ktorych dzieci / ktoremi by sie opiekác musiał: ábowiem Pánu nie bedzie ták wielka škoda / chocia slugá odeydzie / iakaby bylá dziecióm / gdyby bedac ich Opiekálnikiem nie doyrzał ich. A ták kto co czyni czegó Práwo dopuścza / zá to nie nie pokupuie. Spec: Saxon: lib: 2. artic: 33.

Pan żaden nie powinien o wine slugi swegó odpowiedác: oprócz gdyby go obwiniono / twoia wola / twoia pomocá sie to stálo: tedy powinien o to w Práwie odpowiedác. Iure Munic: artic: 80.

Za sluge Pan nie powinien wiecey zapłacić / gdyby przypálo ná iáká opráwe / tylko ile iego mytá v niego stawa: oprócz żeby z Páńskiego rostkázania co uczynit / ábo żeby z Páńskim wiedzieniem to uczynit. Iure Municipali articulo 80. Et Speculo Saxonum libro 2. articulo 32. & libro 3. articulo 6.

Slugá gdy vmrze / tedy Pan powinien zapłacić myto iego blizkým / to co slugá záslużył / á co

sludze miał dąć / á co záslužil do času smierci swey.
Tákze též gdy Pan vmrze / tedy Potomkowie iego/
powinni slugom službe plácić : á gđzieby Potomkowi
nie ználi sie k temu / á záplácić niechcieli : tedy
przećiw Potomkom blizšy iuž slugá dowiesć / ná
službe swoje. Iure Municipali articulo 80.

Slugá rzeczy Páńskich przegráć nie mo że : Bo
gracz ie st i áko Žboycá / bo by mogl in ák miec te
go pienia dze z ktorym gra / i žeby ie mogl wydrzec
ábo vkrásc / tedyby nie grał : Ale i z tego nie mo že
uczynić / gra tego dostać chce. V kogo též falsz ywe
kostí nayda / ma być karan i áko Žlodziey. Speculo
Saxonum libro 3. articulo 6.

O Prokuratorách.

Kokuratorá powinien Sedžia dąć / kto
by go nie miał / kto on pro si. Speculo Sa
xonum libro 1. articulo 60. Et Iure Muni
cipali articulo 16.

Pkokuratormi nie moga być / á zwa lszá w
Swietckich rzeczách / ludzie nie zupełnego ro
zumu / lat ro stropnych ie szcze nie máiacy : Kácerz/
Mnich / Žyd / Káplan / Niewiásta. Iure Muni
cipali articulo 16. Et Speculo Saxonum libro 2. articu
lo 63. Et Iure Municipali articulo 42.

Pkokurator / gdyby go Sedžia dal komu / áby

od niego rzecz mowil: wymowić się z tego nie może. A gdzieby się wymawiał / bez słusnych przyczyn: tedy go Sędzia słuchając potym nie winien / y może mu w swego sadu zakazać mowić. A te przyczyny są / z których się słusnie może wymowić: Na przód / gdyby miał mowić przeciw Panu swemu: przeciw powinnym a krewnym przyiaciom: przeciw innym powinien mowić / gdy mu Sędzia każe: albo gdyby miał za siebie a nieprzwiązki z tym / od kogo by mowić miał / tym się też słusnie wymowić może. Speculo Saxonum libro 1. articulo 60. Et Iure Municipali articulo 42.

Prokurator / któryby co zdradliwie uczynił / iżby wmyślnie a dobrowolnie ku szkodzie tego / czyieby rzecz sprawował / dał na sobie zyskać: albo też wiedząc już położenie rzeczy / y obrony strony tej / czyiey się rzeczy sprawować podiał / żeby do strony przeciwney przysłał / y sprawował albo bronił rzeczy onego / przeciw któremu być miał / ku szkodzie pierwszego którego rzeczy sprawować się był podiał: za to taką winę a pokutę odnieść ma / iż bezecnym za to być ma. Speculo Saxonum libro 1. articulo 60.

Ten Artykuł, acz w Maydeburckim Prawie nie napisany jest, ani k niemu należy: Ale iż postą-

wion w Polskim Prawie z słusnych przyczyn, w ro-
 znicy ktoraby się mogła niegdy przydać, iakoż y
 przydawa, miedzy Szlachta a Mieszczańy, około
 gwałtow, a Imowania Szlachty w Mieściech: Te-
 dy aby swowolni albo opili, swowoleństw a gwałtow
 nie czynili w Mieściech, a tym śmieley, gdzieby
 żadnego karania o to nie było. Mieszczańie też a-
 by ledá za przyczyna a ukwápliwoscia ná gárdla
 Szlácheckie się nie vsfieśáli: poniewaz też to bywá-
 ło, iż w nocy ludzie piáni, sadzili y karáli ná gárdle
 Szláchte. Tedy aby ná obiedwie stronie było po-
 wściagnienie: Szláchtá ázeby gwałtow nie czynila,
 a Mieszczańie też aby się ná gárdla ich nie skwá-
 piáli: Tedy te Artykuly w Polskim Prawie sa ná-
 pisane, ktore się tu Polskim iezykiem nápisály. Ale
 iż w małych Miásteczkách od swowolnych ludzi,
 wielkie się gwałty dzieia, nie tylko ku krzywdzie
 tym, ktorým się gwałt dzieie, ale też y Pánom y
 Szláhcie, w ktorých Miásteczkách ich poddánym
 takie gwałty bywáia czynione: a w bodzy ludzie co
 nie umieia ani o tym Prawie wiedza boiać się kará-
 nia, bronić się nie śmieia. Tedy aby wiedzieli za

iákim gwałtem, możnoby Szláchte imować, á co
 zá gwałt może być rozumiano, iżby się nie potrze-
 bnie ni ná kogo nie skwapiali: ále też gdzieby im
 do tego przyczynę dano, áby gwałtowniká ieli: tyl-
 ko áby się we wšytkim wedle Statutu zachowali.
 Bo kto co wedle Práva czyni, tedy o to w pokuty
 nie wpada, áni o to karania zásluży.

Statut około Gwałtown w Toru- niu uczyniony. Roku MD XX.

Sz była powstała różność wielka / á škodli-
 wa w Krolestwie nášym między Szláchtą
 á Miasły/o to/iż Szláchte ná gwałcie zará-
 zem imowano. My ná ten czas dla walki
 ktorasiny w Prusiech zábáwieni / dla wiecznego
 zřadzenia wstáwiciesiny nic nie mogli: á wšákož
 dla pokoju Poddáných nášych / zá ráda Rad ná-
 šych/y wšytkich Posłow Ziemskich wstawiamy: iż
 gdyby ktory Szláhcic w Miescie nášym/y w Mía-
 steczách Duchownych y Swietckich / Poddá-
 ných Krolestwa nášego / ná gwałcie przez Zřad
 Mieski byby iet: tedy táki Szláhcic ná Gwałcie
 poimány / ma być dzierżan ná Katusu / Miasťá
 ábo Miasťeczku / gdzie go poimáia. A wšákož D-

rzad Mieyski nie ma go sadzić ani karać / ale aż za
 obwieśczeniem a za żądaniem ich / Starostą albo
 Podstarostę / w którego Starostwie albo Urzędzie
 Miasto albo Miasteczko leży / przy tym Sadzie kto-
 ry osiada przeciw temu gwałtownikowi będzie. A
 gdzie Starostą albo Podstarostę nasz na iedne skazni
 z Urzędem sie zgodza: Tedy ten Szlachcic wedle
 skazania Starostę albo Podstarostę / y U-
 rzędu Mieyskiego / ma być karan. A iesliby Sta-
 rosta nasz albo Podstarostę / nie mogli sie zgodzić z
 Urzędem Mieyskim: tedy ten Szlachcic w pocze-
 wym więzieniu ma być dzierzan tak długo / aż od
 Maiestatu naszego Krolewskiego nauke Starostą
 y Urząd Mieyski będzie miał / iako takiego poimá-
 nego skazać a karać máia: a w tym czasie dawność
 nie poydzie / ani sie na ten Więzień będzie mogli bro-
 nić. A iesliby w którym Miasteczku albo w Mie-
 ście przeciw tey Uchwale wystąpił / a nie zachował
 sie: Tedy przez Staroste naszego / pod którego Ju-
 risdicya a w Powiecie to Miasto albo Miasteczko
 by było / Burmistrz na ten czas bedący / z iednym
 Kacyką máia być poimáni / y máia być ścięci.

Drugi Statut ktemu też, wszakże
 nieco odmieniony. Roku MD XXVII.

O sie gwaltow w Miesciech abo w Mias-
steczach Krolestwa naszego dotyczy: Je-
sli zby ktory Szlachcic Gwalt uczynil/ w
Miescie abo y w Miasieczku izby ktorego
czlowieka vbil / abo krzywde gwaltem komu uczy-
nil: Jac go Miestki Drzad moze/ ale go ani sadzic/
ani na karanie skazowac takiego / iedno przy obli-
cznosci Drzedu Grockiego / nie maia.

Statut Krola Zygmunta

Augusta.

S Statucie Torunskim/ Roku MDXXXVIII.
Opisano iest dostatecznie / iako sie maia
zachowac Mieszczenie okolo Szlachty:
ktory we wsem dzierzan byc ma. Ktory
Statut uczynion Roku M. D. L.

A Izby omylka nie byla / iakiby Gwalt byc mial/
o ktoryby Szlachcic gdyby byl poiman / na
gardle mogl byc karan: Tedy gdyby na Rynku /
na Podsienu / abo w domiech / Miestkie ludzie o-
nego Miascia bil / ludzi rabal / na dom sie na kogo
dobywal / abo tez komory odbiial / abo bialym glo-
wom gwalt czynil / abo ludzi rozbiial z ich maie-
tnosci / moca / gwaltem im bral / gdyz y na drodze
tego czynic nie dopuszcza / aby kto kogo lupic mial:

ale

ale o to karza / á owšem wiec w Mieście: Taki
może być bezpiecznie poiman iako Gwałtownik /
y może być przeciw iemu postepowano / iako to w
Statucie stoi. Ale gdzieby kto Gospoda stał / żeby
tam kto do niego przyšedł / ábo żeby z kim grał / ábo
w karczynie pił / izby kogo ranił / Nieścianina oneg
Miasta / tym gwałtu nie uczyni / y ná gárdle o to
karania nie zaśłuży. Bo to iuż zá gwałt nie może
być poczytano / ále zázwáde.

I Est też to poniekaď niemáły gwałt / ktory ma
być rozumian / nie zá iedney osoby krzywde / ále
zá wšytkiego Miasta / á zá krzywde pospolita ich:
Iż drábiny / ktore ku gášení ognia / nágotuia /
posieka / porabia / naczynie w ktorym wodá stoi
przed domem / dla gášení ognia / takze: A snadzy
by to mogł vmyslnie czynić / pod bárwa piiánstwa /
áby nie bylo czym gásić: A tak gdzieby to notori-
um bylo / tedy áczby go poimano / Starosta ma
rozeznáć / iesliby o to gárdło zaśłużył / gdyby przed
nim takiego gwałtu dowiedziono. Acz tego w
wielkich Mieściech ná Vlicách nie stáwiaia / ále w
tych mnieyszych Miasteczkách pospolicie. A gdzie-
by tego iakim karaniem nie ogrodzono / tedy ná-
daremno takie przypráwy ku ogniomu
gotowácby sie miały.

POnieważ tak wiele potrzeba jest Dstaw czy-
nić / dla dobrego rzadu / iako też dla spráwie-
dlivosti: Tedy gdyż wiele sie tego przygadza / iż
prze nierząd / prze niedbáłość / prze zły sposób /
Miaśta / Miaśteczká czestokróć pogorywáia / á
zwłászczá tu u nas w Polšcie / iż niemáß żadney
spráwy okóło tego / zład wiele Ludzi ku niedzy przy-
chodzi / Miaśta w obec vbożeia. Tedy gdyż też to
jest Rzeczypospolitey potrzebá / á nie mála / áby y
ná tym lepsza spráwa bylá: tedy wielka tego po-
trebá / áby w Mieściech w Miaśteczkách był ten
sposób uczynion / á iżby to iuż obecnie / zá iedne D-
chwałé á Dstawé mocnie dzierzano: áby gdy ogień
przydzie / káždy wiedział co czynić ma / á iako sie sprá-
wować / áby zá lepszym rzadem / tak czesto tá Błó-
dá nie przychadzálá / iako przychadza / á Boże day
nigdy. A tak sie tu sposób piše / ktory iesli sie będzie
tak záchowywał / tedy zá káśta Boża / zá dobrym
rzadem á sposobem / áczyby kiedy ogień wyszedł przy-
godnie / ábo zá przyczyna złego człowieka / tedy bro-
niac sie temu / mála Błode ludzie weźma: gdyż to
jest stáre á prawdziwe przysłowie / iż strzeżonego
Pan Bog strzeże: á ku wšytkim rzeczom dáł Pan
Bog rozum / dáł medya / iako w káżdey rzeczy poste-
pować / á czynić człowiek ma ku dobremu swemu /

y powinien sie każdy Nieprzyiacielowi swemu bro-
nic: Także też y ogniewi / ktory tak wiele szkody
czyni / iako jeden wielki Nieprzyiaciel. A iz te wszy-
tkie rzeczy nie wszedy moga być / ktore sie tu napi-
sały / iedno w wielkich Mieściech: a wszakoż we-
dle możności a dostatku / wszedy sie mają bronić
z pilnością.

NAprzod / aby była pilna Straż na Ratuszu / a
owsem w nocy / zład może widzieć po wszy-
tkim Mieście / aby gdyby sie ogień rżzał / aby
Stróż oznaymił gdzieby gorzało: y mają mieć
tám gdzie Straż siedzi kilka Proporczykow / aby
we dnie kiedyby gorzało / aby tam Proporzec wy-
sterczył: a iesli by w nocy / tedy Lampy / iako zowa
po Polsku Kagańce / ma wymiesić / aby ludzie tak
we dnie iako w nocy / onym sie znakiem sprawowa-
li / tedy gore / a ku gaśnieniu ognia bieżeli.

MJako abo Miasteczko / ma być rozpisano we-
dle wielkości / iesli wieksze / tedy na wiecey
części: każdej części dać Superintendenta / kto-
ry każdy na ten Drząd ma przysiądz / wiare y pil-
ność: y ma mieć wszytkie na Regestrze / ktore pod
poruczeństwem będzie miał. A gdzieby sie potym
dowiedział / izby kto zieg poruczeństwa na ten czas
gdyby gorzało / ku ogniu nie bieżał / ma go Drzedo-
wi Miejskiemu deferować. A iesli sie słusznym

swiadcetwem taki nie wywiedzie / iż byl w ognia /
gasił / tak iako należało / gardło iego na łasce być
ma. A wszakoż gdzieby przy żywocie zostawion /
ma być iedną winami karan. Maia też rosta-
zać z ktorey części Miasta z czym kto biec ma / ied-
ni z woda / z siekierami / z osiekami dla odzierania
domow / aby dodawali tym co gasza a bronia.

Item, W każdym domu maia być potrzeby / ku
gąszeniu ognia / wody w stągwiach / na strychu /
Wiadra / Osieki / Drabiny / aby to było pogoto-
wuiu wszedy.

Także też na Katuszu / maia takie wszystkie rzeczy
mieć pogotowiu : Ję gdzieby Krol Jego Miłość
był / Dworzanie / Sluzebnicy ich : Szlachta / Du-
chowienstwo / ku gąszeniu ognia / iżby bieżeli a ga-
sićby chcieli : Ponieważ ci żadnych przypraw do o-
gniaby nie mieli / aby z Katuszą potrzebami ku o-
gniu każde to takiego opatrzone.

Item, Ciesle / powinni biec wszyscy z Linami
y z przyprawami / ktoreby k temu potrzebne mieli.

Item, Łaziebnicy / y towarzyże ich / ze wszystkich
Łazien / aby ku ogniu bieżeli z wiadry / a iżby doda-
wali wody tym co gasza : aby iedni na gorze domy
odbiiali / a drudzy z dolu aby im dodawali wody /
y czegooby potrzeba była ku gąszeniu.

Item, Kto bezkę wody napierwey przywiezie

na Plac tam gdzie gore / maia mu dac Trzydzieści
 grozy: Kto druga przywiezie / Pietnascie grozy:
 trozciecia / Ordo. A potym kazda beczke po trzy
 groze / ile ich przywioza / aby tym chutliwiey wo-
 de wieziono.

Item, Z Kady niektorzy aby na ten czas byli / lu-
 dzi ku bronieniu ognia aby przywodzili / co moze
 byc z narwie. ka pilnoscia.

Kwaterny / Ktoryby tez swego Urzedu na ten
 czas nie byl pilen / a zaniedbawal tego na co wysta-
 wion / aby byl karan.

Item, Gdzieby gorzalo / Ktoby domu swego nie-
 chcial otworzyc / a ludzi puscić dla gaszenia / na gar-
 dle ten ma byc karan.

Item, Ktoryby swego Porucznika / to iest Kwá-
 termistrza nie posluchal / abo sie nań siegnal / na
 gardle ma byc karan.

Item, W kazdym domu aby ten sposob byl aby
 Gospodarz abo gospodyni / a zwaszcza stary ktory-
 by gasic nie mogl / z osoba abo ze dwiema / rzeczy
 co sa w domu poprzatal abo wynosil / a drudzy aby
 ku obronieniu ognia biezeli / a kazdy Kwátermistrz
 ma to iuz miec na spisku / wiele ich w domu ku po-
 przataniu rzeczy ma zostac / a wiele ich tez ku gasze-
 niu ognia biezec ma.

Item, Maia tez miec Kayce na Katuflu wosy-

stich

tych ludzi Reiestr w Niescie / aby wiedzieli co ich
maia zbroynnych obrac / a zostawiac na placach / tam
gdzieby tego trzeba / a dla tey potrzeby / iako sie ni-
zey napise.

Item, Dla zlych ludzi / ktorzy dla Korzysci / o-
gień niegdy zakładaią / a w ten czas pod ta bawia
iako by rzeczy wynosili / tedy krádna / y tym co no-
są / wydzieraią. A gdy beda wiedziec dobry rząd
a sposob / iż beda rozumiec / iż tym obyczaiem Korzy-
ści mieć nie beda mogli / y owym karanie : gdzieby
takiego włápieno : tedy sie rychley od złoczyństwa
powściągną / gdy nie beda mieć Korzysci prze ktora-
by ogień zakładac mieli. Bo za takowym łupie-
stwem Miasta y Miasteczka vbozeia / tak wiele ia-
ko y od ognia. Abowiem gdy mu dom zgorz / o-
statek mu rostrádna : tedy iuż tym obyczaiem ku v-
bośtwu przydzie. A gdzieby wždy rzeczy zostá-
ły / chocia by dom zgorzał / tedy by łacniey sie zámoc
mógł / gdy by wždy przy czym został.

A przeto ma iuż mieć Urząd Mieyski pewny po-
czet ludzi zbroynnych / ktorzyby czasu ognia / bądź
w Wlicach / bądź w Ryńku / gdzieby gorzáto : a
gdzieby tego potrzeba wkazála / aby tam stali / kto-
by rzeczy wynosil / aby im v siebie klasc to roskaza-
li : ktorzyby niechcial / abo żeby wciekal / abo go po-
máli / a do więzienia abo go posłali / a zwlaszcza nie

znáio me: oprócz tych ktoreby ználi: ábo izby swe rzeczy nosili/ żeby w podeyżrzeniu nie byli. A gdzieby też nálezione potym v łogo / choćaby też v obcego / coby w ten czas zginęło gdy gorzało / iesli pod támta Jurisdicya będzie v łog tá rzecz zařtána/ pod támtaž Jurisdicya v ktorego táka rzecz zařtána/ máia nań spráwiedliwosci żadać/ iáko ná zlodzieia.

Azby też y gdzie indzie takie rzeczy zařtano / tedy żadać spráwiedliwosci iáko o zlodzieystwo: o co sie káżoy będzie powinien spráwować iáko o kráżdzione rzeczy: A gdzie sie słuřnie nie wywiedzie/ áby był ná gárdle karan.

Item, Co nie słuřa / iáko ie zowia po Polřku Sultáie / Zebracy: bo pod tym płaszczem wiele sie złych ludzi zakrywa/ co z inąd przychodza: á chocia też támi mieřkáia / nie słuřa/ nie robia / żadnego obchodu nie máia: y gdy nie ma nic że uř wřytřo przełotruie/ tedy táki rad zápali/ áby sie zdobył. A prze to takie gdzieby sie chowáli/ badř w domiech ábo w piwnicach / áby Gospodarz káżdego takiego/ Burmistrzowi y Kádzie epowiedzial: á gdzieby nie opowiedzial/ á Wzrad sie potym tego dowiedział/ ma być o to srodze karan. A Wzrad sie ma pilnie wywiádomać / żkad iest / czym sie obchodzi: bo z obchodu á z życia iego / láčno poznáć robotniká / rzemieřlniká / słuęe: láčno sie też dowiedzieć o to

trořtwie.

trostwie tych/ ktorzy nic nie czynią/ iedno piia/ grá-
ia: rychley zle uczynią niż dobrze. A przeto trze-
bá ná te ludzic przednikóm baczenie mieć / á takiey
inquisicyey nie zániedbować á nie zániechawác. A
gdzie Wzrad nie czyni takich rzeczy/ ktore ná ich W-
zrad należą / á ku dobremu są / iuż winni są tego
wóytkiego / zlego/ co sie dzieie / gdy niedbáłością á
nieopátrzností/ przyczynę zlym rzeczom dawáia.

Item, Ktory Mieszczánin Sluge Mężczyzne
ábo Bialogłowe przymuie / ktoregoby przedtym
nie był świadom / ma sie dowiádownác z kádego iest/
gdzie służył: także też Komornikow / Sultánów/
aby sie przypátrówáli czym sie obchodzą / co káżde-
mu Gospodarzowi láčno obaczyć y dowiedzieć sie
iáko sie kto w iego domu rządzi. Abowiem w
Mieszczach zámátrych / ten ktory chce zle uczynić /
ktory świadom/ rychley y śmieley ogień záłoży/ ábo
z náymu/ ábo prze swa kórzysć/ iáko sie to przedtym
nápisáło: y trudnię sie domowego wóstrzedz / gdyż
obcy á nieswiadomy / nie tak tego láčno dowie-
dzie/ áni sie też tego tak śmieie wáży/ iáko domowy/
ktoremu to látwie przydzie tak we dnie iáko w no-
cy / wpatrzywóży czas / nie boiac sie żadnego podey-
żżenia / ogień záłożyć.

A gdy beda Gospodarze ten Porządek w do-
mich swych czynić / tedy y czeladź ich sami dla sie-

bie be-

bie beda ostrożniejszy / y w domiech opátrzniejszy /
y rychley powiedza / gdzieby iákiego człowieka po-
deyrzanego w domu baczyli.

A iż nie tylko w ten czas kiedy już gore / ale przed
tym máia sie ognia strzedz / aby prze złe opátrzenie
przez ogień tu škodzi nie przyšli: máia być ná to
obráne Osoby / aby ná każde Suchedni Kominy o-
gledowali / á tego nie omiešťawáli / iżby Kominy
przed ogniem byty dobrze obráowane. A v ko-
goby náleżli Kominy złe opátrzone / ábo sadz pełne /
tedy máia go Urzędowi deferować / aby był zá to
karan.

A iáko dobre vstáwy sa tu wielkiemu pożytku:
táktéż gdzie co nieobácznie á nie rozmyslnie sie po-
stánowi / tedy to wiecey tu škodzi á niżli tu poży-
tku. Gdzie téż to iest iedná vchwała / tu ná wiele
mieyscách w Polšcie / iż gdzie sie w kominie zápalí /
tedy day łope ná Katusz winy: y doświadczona
rzecz iest / że wiele rázow tym wielka škoda od o-
gnia w Miešciech sie stawála / dla tego / iż ten v-
tego sie zápalilo / á zwaŝczą w nocy / boiac sie płá-
cenia winy vstáwionej / tedy chce sam zágásic / y
bronić aby niikt nie žáłował / iż sie zápalilo: á táktéż
on dom zgorzał / y inny przytył: á gdzieby bylo
wczás ludzi ostrzeżono / tedyby byli vgásic mogli:
á przeto nie w ten czas tákich win vstáwiać ábo

bráć

brac maia / kiedy wietrza szkoda a nizli pozytek z tego bedzie. Ale na ten czas karac maia / gdy tego defferuia / iz zla opatrznosc w domu swym okolo ognia ma: abo izby tego nie uczynil / iako wystawiono a rozkazano.

A izby Ludzie sie nie mylili / a wiedzieli o tych wszystkich rzeczach / czego sie maia strzedz / a iako ognia maia broniec: tedy to maia w obec wszystkim ludziom opowiedziec / aby sie zadem niewiadomoscia nie wymawial: y nie byloby zle w Mieyskie Ksiegi to kazac zapisac / aby to bylo za iedno Plebiscitum, gdyz tego nie iedno na ieden czas / ale po wszystkie czasy trzeba.

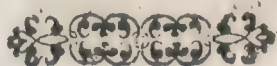
A gdzie bedzie ten rzad a sposob / poniewaz Pan Bog gotow ku wszystkimu / gdy sie ludzie o co dobrego przyczyniaia / raczy zawsze strzedz broniec a pomagac / iz takie szkody w Koronie na Miasta na Miasteczka przychodzić nie beda: y bedzie Pan

Bog obrona tym. Co wszystko niechay be-

dzie Panu Bogu ku czci / ku chwale

le na wieczne czasy.

A M E N.

Reyestr dla łatwiejszego náleżie-
nia rzeczy ktorey komu potrzebuiacey.

O Spadkach á o Bliskościach.	Folio 1.
O Niewiastách y o Dziewkách / á o Gierądzie	7.
O Przedawaniu y o Kupowaniu Imienia / y o wzdaniu Práva	17.
O Darowościach	21.
O Długach á o Dłużnikách	24.
O Świadkach / á o Dowodziech / y Odwodziech	28.
O Przysięgach	33.
O Jednaniu á Zgodach	35.
O Akcyonach	36.
O Gwałciech / Gwałtownikách / o Nieżebystwie / y o Kaniach	40.
O Złodzieystwach / o Arádzionych / ábo Náležio- nych rzeczach	46.
O Więzniach á o Złoczyńcach	49.
O Pożodze	51.
O Zfałszowaniu iakiey rzeczy ábo Kupiey	52.
O Opiekunach	Támże.
O Dzieciach ktore lat nie mają	58.
O Testamentach	59.
O Zastawnych ábo pożyczanych / á ku chowaniu da- nych rzeczach	61.

Reyestr.

O Naiemnikách á o Naymiech	64.
O Szkodách Domowych	66.
O Zwierzetách škodzacych	69.
O Sedziách y ospráwiedliwosci czynieniu	70.
O Appellacyách	81.
O Przekazkách / prze ktore sie ieden meze wyigac / gdyby ku Prawu nie stanał / iako Laccinnicy zom wia Legale impedimentum	83.
O Jarmarkách	84.
O Wielkierz	86.
O Przywileciách / Chyrográsiech / y o Xece wlas sney	87.
O Stugách	Tamże.
O Prokuratorách	9.
Statut okolo gwałtow w Toruniu uczyniony. Roku MDXX.	93.
Drugi Statut. MDXXVII.	94.
Trzeci Statut. MDXXXVIII.	95.
Nauka á sposob bronienia / czasu przygody zley o gniowej.	97.

*Wydrukowano w drukarni Księżnej Katarzyny
w Warszawie w roku 1774*

TEN POSTĘPEK

Wybraniest z Praw Cefarskich,

Ktory Károlus V. Cesarz, kazał wydać po wśy-
skich swoich Pánstwiech, ktorym się náuka dáie,
iáko w tych Sadziech á správách, około karánia
ná gárdle, ábo ná zdrowiu, Sedżionie y káždy
Vrząd ma się zachować, y postępować wedle
boiáźni Bożey, správiedliwie, pobo-
źnie, rostopnie, y nieskwá-
pliwie.

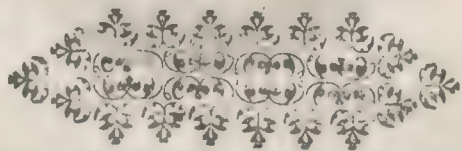

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

W K R A K O W I E,

W Drukarni Granciska Cezarego / Roku Pánstiego / 1629.

A Ponieważ w Koronie Polskiej, wſytkie
 Miąſłá, Wſi, y Szlachtá, máia to uprzy-
 wileiowanie, że mogą ſadzić ná gárdło złoczyń-
 ce, tedy káżdemu to potrzebá wiedzieć, iáko ſie
 w tákich rzeczách ma záchować, áby nieſkwá-
 pnie, ále z Bożá boiáźnią, w tákich rzeczách
 roſtropnie á ſpráwiedlinie poſtepowali, chcali wyſc
 karánia á gniewu Bożego. Bo iáko nie grzech
 złego ſtrácić áby nie ſzkodził dobrym, ták
 niewinnego wſetecznie ſtrácić wielki
 grzech ieſt.

ARTYKUL I.

S / ktorym moc od Boga dana iest / aby sadzi
li a sprawiedliwoscia sadowali / maa na
to baczenie miec / aby sprawiedliwie sadzili /
gdyz sam Bog to w Pisinie przykazanie: Sprawie
dliwie sadzcie Synowie ludzcy / nie za dary / ktore
zaslepiaia serca miodrych / a wywracaa stowa spra
wiedliwych. Nie maaac tez baczenia na osoby / ale
wedle Boga y sprawiedliwosci / czyniac sprawie
dliwosc kazdemu / tak wielkiemu iako malemu / w
bogiemu iako bogatemu / tak swemu iako obcemu
abo postronnemu. A nie patrzac na zadna roznosć
osob / na zacnosć abo tez podlosć / zeby iedney osoby
ina:zey niz drugiey nie sadzili / iedno kazdego spra
wiedliwie. Abowiem Sad ktory ludzie sprawuia /
Sad Bozy iest. A przeto Prawa a vstawy od ma
drych ludzi sa uczynione y zlozone / zeby Sedzia
kazdy pilnie ie v siebie vważaiac / prze niewiado
mosć od prawdziwey drogi nie zbladzil: a gdzie
rozumie być rzecz Sprawiedliwa / a zeby sie strzegł
iako by sie nie odchylil od sprawiedliwosci / a nie
dal sie nikomu odwieśc od Sprawiedliwego Sa
du / ani pochlebstwem / ani przyiaznia a powin
owactwem / ani boiaznia a strachem moc niey / a
ani tez dary iakimizkolwiek. A Sedziowie maa

sadzić trzeźwo będąc / nie iedząc ani piiac Sady
odprawować. Ma też być Sedzia mądry / wzo-
ny / biegły y sprawiedliwy. Bo przy Sadziech wie-
le na tym zależy / żeby Sedzia mądrze á wedle ro-
zumu vniat każdą rzecz v siebie vważać / nie tak
iako sie tych czasow wiele tego przygadza / że też y
o gárdlá ludzkie sadza ludzie nieumieetni / nie bie-
gli / á nie wzeni / á ci ktorzy oprócz tytulow w sobie
godności żadney ani vmiętności nie mają.

P Rzeko Książetá / Krolowie / y drudzy wielcy
Pánowie / w tym się z pilnością baczyc mają /
y wielkie stáranie powinni okolo tego czynić / żeby
Sady y inne Drzedy Rzeczypospolitey / w ktorey
się wstytkie stany ludzkie / od naywyższego do na-
niższego zámýkają / ludźmi godnymi / mądrymi / w-
czonymi / á cnotliwymi osadzili. Abowiem wiel-
dobrego na tym wstytkiey Rzeczypospolitey nale-
ży / gdy Práwo á Sprawiedliwość w swey mierze
býwa zachowana / w tym porzadku który słusnie
ma być zachowan / okolo czynienia sprawiedliwo-
ści / iako iednemu tak drugiemu.

A R T Y K U Ł II.

A Te dwie rzeczy są przednie / ktore Sedziom prze-
kazać / ábo tym ktorzy sprawiedliwością Bą-
wują. **I** Pierwsza jest / mniękanie o swym rozu-
mieniu /

mieniu / chociaż nie rozumie / ani sie też gruntownie
tey rzeczy ktora sadzić ma / dowie: to iest / iż nie
wymiedziawszy sie tey sprawy dośćstecznie / nie wy-
sluchawszy / z głowy swey sadzi. ¶ Druga iest /
gdy chciwość a żadza / co w Łacińskim ięzyku Affe-
ctus zowia / wnosi go / a postępuje nie według spra-
wiedliwości / ale iako sie niżej napisało / albo z łá-
ski / albo z nienawiści / z łákomstwá / z gniewu / albo
z chciwości pomsty. Dla czego Sedziowie y każdy
Orząd / powinni sa przysięgáć / iakoż wszedy przy-
sięgli bywáia / że według Práwá / ktore dla tego r-
czyniono / aby sie Sedzia nie mylił / a z głowy nie
sadził / sprawiedliwie beda sadzić.

ARTYKUŁ III.

A To naprzód ná baczeniu mieć máia / żeby w
tych sprawách ktorych sie karánia ná gárdle do-
tycze / albo ná zdrowiu / roztropnie / opátznie / roz-
myślnie postępowáli. Ponieważ bázno to wiel-
ki grzech iest / pod bártwá a przykryciem Práwá /
człowieká niesprawiedliwie strácić / albo ná zdrowiu
iego skáráć / ktorego sam Pan Bog stworzył. A tak
ci ktorzy sadza / przy takowym rzánaniu winno-
ści / albo niewinności / máia Pána Boga przed o-
czymá mieć / a pomsty sie Bożej bac / a żeby Pan
Bog ktwie niewinney nie pátrzył z reku ich. Prze-

to wypisuię sie tu náuka / iákoby w tákomych przygodách słuſznie ſie zachować Sedziowie mieli.

ARTYKUŁ IV.

POdeyżrzáni ludźie / á o ktorych sławá iáka zła ięſt / moga być imáni / y do więzienia dawáni. Ale pierwey niżliby mieli być meczeni / ma być doſtáteczne wywiádowanie czyniono. Bo nie zázždy ten winien bywa / kogo oſtárża á obwinia / á nie zarázem winien zoſtawa zá oſtárżeniem / iedno gdy ſie iuż wyſtep á zły vczynek iego poſtáże. Przeto teſz nie zarázem ma być meczon / iedno gđzieby iuż ſłuſzne y doſtáteczne znaki były wyſtepu iego. Bo wiele rázow przygadza ſie / że drugi niecierpliwy / z ſtráchu meſi / á bolu / powie to / czego nigdy nie vczynił / y przyzna ſie ku temu / czego nie winien : y wiele tym obyczáiem niewinných potrácono. A ták nie trzebá mece zázwe ábo zarázem wierzyć / ále teſz nigdy / żeby nie wierzyć / to nie ma być / bo ięſt rzecz nie pewna / omylna / y niebeſpieczna / poniewáſz wiele rázow ſie to tráfia / że bywa drugi ták cierpliwy / y twárdego przyrođzenia / że meſe wyćierpi / á prawdy nie powie / by go nawiecey meczono : á drudzy teſz ták nie cierpliwi bywáia / iſz boiac ſie by ich nie meczono / y ná ſiebie / y ná kogo innego wyznáia co nigdy nie było /

y płonych

y plonych powieści wiele częstość powieści. A
tą nie wnet dla wywiadowania winności albo nie
winności trzeba się stwierać / a od meki poczynać:
ale trzeba pierwey obaczyć / wywiedzieć się / y do-
brze uważyc wszystkie przyczyny / a Circumstancye /
z których iakie podobieństwo słusne / podezrzenie
albo y dowod iaki / na tego który ma sádzon być /
pokazáćby się mógł / albo też niewinność iego oba-
czyć / a według takowego podezrzenia / podo-
bieństw albo dowodom / gdzieby się dostatecznie co
pokazało / iżby wątpliwa rzecz była / a Probácy
były sobie przeciwne / a niedostateczne / ma Sąd
od meczenia powściągnąć się / aż wszystko to oba-
czy / co ma być słusnie obaczono.

¶ Naprzód / sławá albo powieść / któraby o tá-
kowym była / ma być uważona / y ma być na to
baczenie / z kádby tá powieść / albo od iakich ludzi by-
ła o nim puśćzona / iesliże nie od nieprzyjaciół / albo
lekkich iakich ludzi / co by nie bázno godni wiary byli /
albo też iesli od státecznych a dobrych ludzi takowa
spráwa pochodzi / bo nie zaráżem potwarzy / albo le-
dá lekkim powieściom / ma być wierzone. ¶ Dru-
gie / ma być uważono miejsce / iesliże złoczyńce
obwinionego / tam na tym miejscu widziano / gdzie
się sstało złoczyństwo / bo ztąd gdy się to wkaże / mo-
że być mianem znát podezrzenia.

Trzecie /

¶ Trzecie / ma być obaczon czas / iesliże mogło to być pod tym czasem / ktorego sie to stało: á iesli ten to oskarżony nie pokaze tego / że sie to tego czasu od niego stać nie mogło / á przy tym esebá / látá / zdrowie / y sposob wżytek tego to oskarżonego / iesli mógł temu dosyć uczynić / o co go winiua: ma to wżytko od pilnych á mądrych Sedziow być dostatecznie vważono przed mekã.

¶ Czwarte / Towarzystwo z ktorými sie chował y też żył / bo ztąd wielki znák może być / iego dobrego pocziwego żywota y zachowania / ábo też złego: ponieważ rowny z rownym rádzi wspolu żywia / á rzadko to może być / żeby kto ze złymi towarzystwo ma / od nich sie też nie nákázil: á zły żywot / y złe obyczaje / czynia káżdemu wielkie podeyżnienie złego uczynku: iáko też gdzie wiedza ludzie o czym dobrym zachowaniu / bywa to wiele ná pomoc obwinionemu / y czyni go mniej podeyżzanym / iż z takich trudnych rzeczy wychodzi.

¶ Piąte / ma być vważona przyczyna tego oskarżenia / iesliże z nieprzyiáźni / z zazdrości / z prześłey pogroźki / ábo też dla iákiego zysku / ktoregoby ten szukał / ktory oskarżył to nie pochodzi / bo z takichowym wywiadowaniem / iáčno sie pokaze / z kádego pochodzi. ¶ Szoste / ma też być ná to pilne baczenie / iesliże tego ktory żaluie / powieść ábo przy-

sięgá

siega sstała/ iednąka/ wstaćwiczna/ á nieodmienna
 iest: bo wielki to znák stád moze być / prawdziwe-
 go á niewinnego oskarżenia. Abowiem w tych
 sprawách/ w ktorých sie gárdlá dotycze/ nie ták iák o
 gdy o pieniądze idzie/ ábo o inne rzeczy dowod/ ábo
 przysięga stronie powodney/ ma być stázowana
 zárazem. ¶ Siodme / gdy kto rćiecie/ znák iuż
 tego bywa / że ták czuie sie w tym złym uczynku wi-
 nien być / że rćieka / boiac sie sadu y karania / bo
 sámó rćiezenie podeyżrzanym go czyni / według
 Práwa Máýdeburstkiego/ iż ten co rćieka/ iuż sie ták
 podeyżrzanym á winnym czyni/ iákoby sie przyznał:
 á zá tákowym znákem / iuż tákiego meczyć moga/
 obaczywszy iednák pierwey / z ktoreyby przyczyny
 sie schronił/ ábo rćiekl/ iesliby słusna ábo niesłusna
 przyczyna była/ przeczby to uczynił/ gdy moze dru-
 gi snadź przeto rćiec/ że sie boi mocy/ gwałtu/ stwa-
 pienia / á krzywdy. ¶ Osme / To też ma być o-
 baczono / iesli ci co winuia / nie mieli z tym łogo
 winuia zaščcia iákiego/ Práwa ábo roznice/ okólo
 iákich pożytkow/ ábo máietności: bo to wielkie zá-
 iatrzenie miedzy ludźmi czyni / y wielkie podobień-
 stwo moze być / żeby sie to z tákowey nieprzyiáźni
 sstać mogło. A przeto/ nie zárazem oskarżeniu/ kto-
 re od nieprzyiáciela pochodzi/ ma być wierzone:
 á ma być pilne wywiádownie / coby zá przyczy-

na tego był / za ktoraby ten obwiniony zloczynstwo
takowe uczynić miał / przecz / á czemu / przez kogo /
ktorego czasu / á iakim obyczaiem sie stáło / bo to
wszystko trzeba dobrze obaczyć / kto chce gruntowney
sprawy á wiadomości doysdz. A gdzieby obrony
á wymowy obwinionego / byly podobnieysze ku
prawdzie / slusnieysze y zacnieysze / nizli oskarzenie /
ktorym go oskarżono: tedy ma meká być zaniechána /
y nie máia sie ná takoweg stwápiác: bo niema żaden
meczón być / póki nie wkáza sie slusne iákíe znáki / á
podobienstwo tego / że on to zloczynstwo uczynił:
á gdzie takowych znáków y dowodów niemáß / á
bo że obwiniony slusną obrone przeciw oskarżeniu
okaże / niema żaden być meczón.

I Esliżeby wíec ci co ná takowym Sadzie siedza /
w tych rzeczách watpili / máia sie ludzi uczonych /
w Práwie biegłych / á roztropnych radzić / coby
działác / bo choćaby też drugi z mekí á z bolu przy-
znał sie ku temu / w czym go obwiniono / nie wnet
do końca ma wszystkiemu być wierżono / á niema
przeto zárazem ná śmierć być skazan. Bo gdzieby
Urząd ábo Sedzia ktory złościwie / wkwapliwie /
bez slusnych znáków / ábo dowodów / tak iákó sie
tu wypisáło / komu mekí á wdreczenie zádat / ma
być powinien / według Práwa nágradzáć y oprá-
wiać. Abowiem czasem naydzie tak niebáczne /

niebogoboyne / á vřwápliwie Sedzie/ ábo vřzedni-
ki/ iř áby więzińiá nie chowác / pracey ořoko niego
nie mieć / ábo chowáiac go/ nań nakłádu nie czynić/
wola zaráżem strácić dáć/ á czásem śnadź y niewin-
nego / co niema być.

ARTYKUŁ V.

Gdzieby się też przygodziło / żeby który iá-
winy złoczyńcá będąc w więzieniu/ ábo ná
miec/powolał y cławił łogo/powiedáiac
że z nim pospółu iáki zły vczynek vczynił/ y
to czyni podeyżrzeniem tego złoczyńce / á zwołać zą
gdy inne podobieństwą/ á znać iákie z tym powola-
niem beda się zgadzały: á gdy ten łtorego meczá/po-
wieda co takowego/ nie zą pytániem/ ábo wspomí-
nániem tej cłoby. Bo przy mece/ ábo też z osobná
ná stronie / niema żaden miánowicie być wspomí-
nan / á żeby złoczyńcá gdyby vřlyřzał łogo miánu-
iac á wspomínáiac / áby niewinnie takiego nie po-
wolał. Ale gdy złoczyńce pytáia/ máia nie wymie-
niáiac ni łogo pytác się / co zą pomocniki miał / tak
żeby on sam powiedział/ná łogoby co takowegó wie-
dział. Agdy łogo tak złoczyńcá iáki powola/ má-
ia się ná nim pilnie wywiedzić / łtorego czásu / ná
łtórym mieř u/ iáko/ y zą iákowymi przyczynámi/
co takowego czynili/ y też iesliże ich więcej przy tym

było: bo tego wſzystkiego trzeba ſie pilnie wywie-
 dzieć / dla tego / żeby tym łacniej prawda mogła
 być wynaleziona / á iżeby gruntownieyſzy dowod
 mógł być / nie tylko przeciw temu ſámemu winne-
 mu / ále teſz przeciw powołámemu. Drugich rzeczy
 moſze ſie teſz każdy mądry á báczny Sedzia ſam do-
 myſlic / ná ktore trzeba pámietać / kto chce y prawdy
 gruntownie ſie dowiedzieć / y niómu nie vbliżyć /
 á ſumnienia teſz ſwego nie obrazić. Przeto nie trze-
 bá tu wſzystkiego tego ták ſeroce wypisować.

Potrzeba teſz wywiedzieć ſie / ieſli ten co powo-
 ływa / ábo co tákiego ná tego powieda / nie miał
 z nim nieprzyiaźni iákiey / gniwu ábo wáſni. Bo
 gdzie ſie to vſkaſze / że nieprzyiaźń iáka miedzy ſoba
 mieli / nie ma tákiemu powołániu á oſławieniu wiá-
 rá być dawána / zwaſzázá gdzieby ſpráwa tego co
 powołał / niedowodna á niepewna była: á w tym
 wſyſtkim trzeba pilnego á dobrego vważenia. A
 gdzieby powołány przed tym teſz był w czym podey-
 zżánym / tedy tym wietſze inniemánie / y łacniejſzy
 ztąd dowod przeciw iemu być moſze.

Gdy ten co powołał / ná tym co wyznał aż do
 końca ſtoí / á z tym ná koniec y ná śmierć idzie.
 Bo zły to obyczaj y ſzkodliwy v Kſieſzey niekto-
 rych / ktorzy przy Spowiedzi / y niegdý gdy złoczyń-
 ce ná śmierć wioda / tákowie ludzi namowámi

ſwoimi

swoimi ktemu przywodzi / żeby na śmierć idąc / to
wszystko co na kogo wyznał / odwołał. A miałoby
służnie temu się zabezpieczyć / y tak to opatrzo być / żeby
wiecey Księża ludzi ktemu nie przywodził / gdyż
tym y sami bårzo grzeszą / ponieważ grzech jest pra-
wody kazać przec / y jest to ku szkodzie Rzeczypospo-
litey / á z obrażeniem y z krzywdą drugich ludzi / gdy
złe uczynki / y złi ludzie bywają zakrywani / którzy
potym innymi złe czynić mogą / nie tylko szkodzie
swemu / ale też y mordy / y innymi złymi uczynki. A
tak gdyby do tego przyšlo / żeby złoczyńca takowe
zestanie swoje / y powołanie odwołał / chcąc tym o-
byczajem swoje pomocniki á towarzysze zakryć / ábo
też że go na Spowiedzi tego nauczone / tedy ma być
meczony o pierwsze jego wyznanie / y te przyczyny á
Circumstancye wszystkie / które go do tego odwołá-
nia przywiodły / á według których ma być rozumia-
no o tym odwołaniu jego / iesliby słusne ábo nieślus-
sne było. A trzeba w tym osobliwej opatrzości
y uważenia / oglądając się na sławę á zachowanie
tego to powołanego / y iesliże towarzystwo iakie z
tym złoczyńcą miał.

Gdzieby też na kogo wskazało się / że sam dobro-
wolnie wyznał / chlubiąc się tym / że takowy zły
uczynek uczynił / ábo iż groził á odpowiedał / przed
tym niżli się to stało / tedy takowy ma za te-

go mian być á sprawiedliwie może być meczon.
*In*ße znáki á dowody dostáteczne, ná niektóre zło-
 czynstwa z osobná, zá ktorými gdy sie vkaża, może
 Sad złoczyńce ná meke wydać.

ARTYKUŁ VI.

Gdzieby v tego ktoryby o tákowy vczynek
 w podeyrzeniu byl/náleziono tegoż czásu/
 gdy sie ten zly vczynek sstal/ zekr wawione
 háty ábo bronie/ ábo żeby zabitego rzeczy
 iákie nálezione / á doświádczono nań że ie przeda-
 wał/ábo gdzie schowác dał/ tákowy dowod dostá-
 teczny iest / iż gdy sie to nań pókaże / á on nie będzie
 vmiat słuſnie sie z tego wywieść á spráwić / zład
 ábo iákim obyczáiem tákich rzeczy dostał / zárazem
 zá tákim dowodem może być meczon. Wpákoż
 trzeba pierwey spráwy iego wysłuchác. A iesli żeby
 słuſnie sie z tegó wywiodł/tedy nie stwápiác sie nań.

O Mordziech, y o iáwnych Mezoboystwách, ktore
 sie tráfiáia, gdy wiele ich przy tym będzie, á żaden
 nie będzie chciał przyznáć sie ku temu co sie sstało,
 iákimi znáki á dowody tego dochodzić.

ARTYKUŁ VII.

W táko

N Takowey przygodzie gdzie wiele ich przy tym będzie / á żaden sie znáć niechce żeby winien był: gdy sie ná ktorego pokáže / że będąc przy tym / z tym to zabitym sie poswárzył / ábo że rzućiwšy sie nań / broni iego dostał / rány mu żádał / á škodliwie obraził: zá takowym dowodem ták iáśnym / może każdy meczon być / á zwaśczá gdyby przy nim broni iego zekrwáwiona náležiono: ále gdzieby ktory z tych dowodow sie nie pokazał / á nie było żád inąd podeyżżenia / ie dno iż táń przy tym zamordowánium z tráfunku był / dla tego niema żaden być meczon.

Gdzieby Mátká sámá chcąc występek swoy zákryć, żeby sie dziećciá dopuścivšy zábiliá ie: iáko Inkwizycya y dowod ná to dośláteczny być ma.

ARTYKUL VIII.

N Ale ktoraby o táki vczynek w podeyżżeniu była / gdy sie rkaże / że mianwšy przed tym brzuch niemáły / zárazem opádlá / y ná cieie z cieniżálá / á iż ná twarzy zbládlá / zemdlálá / ábo záchorzálá: tedy zá tákimi znáki / tá to bialagłowá / ná ktora tákie podeyżżenie mogło by sie ściagáć / ma rkrucie á potáiemnie dána być ku ogladáńiu / dla lepszego doswiádczenia / niektórym

státe:

státiecznym á mądrym białymgłowom : á zá tych o-
gladániem á spráwa / gdzieby inſze znáti pokazały
ſie / to ieſt iſzeby z pierſi mleko ſzło / á ona przedſie ſie
przáta / moſe być ná meke wydána. Bo tákich przy-
god wiele ſie tráfia / gdy tákowe Białegłowy ſtrze-
gac oſławienia / y zley powieſci / zá dopuſzczeniem
Dyabelſkim / tákowym zlym rczynkiem / nieſławie
ſwoie y zly rczynek / dáleko gorſzym chea zákrýć /
nie pámietáiac ná to / że y gárdło ſwoie / y duſze w
dáleko cieſzſze niebeczeńſtwo á grzech / tym obyczáiem
przywodza.

Aczkolwiek gdzie ſie tego czáſu / ktorego dziecie
zábite náleſziono / ná ktora pokáſe / iſz mleko iey z pier-
ſi idzie / ieſt to dowód doſyć znáczny / á pewny te-
go zlego rczynku / zá ktorym y ná meke wydána
być moſe.

Wſákoſz poniewáſz Lekárze / á Doktorowie po-
wiedáia / że ſie tráſić moſe ná drugiey tákowy znák /
iſz mleko z pierſi póciecze / choćia nigdy nie bylá brze-
mienna : dla tey przyczyny / gdyby ona tym obyczá-
iem ſie ſpráwiała y wymawiała / á przedtym zwła-
ſzczá / żeby w kureſtwie nie bylá podeyſzczána / nie
ma być zárázem meczona / ále Báboſm á ſtárym bia-
łymgłowom ma być ku ogladániu dána / żeby one
doſtátieczniey obaczyły / ieſliſze z tey ábo z inney przy-
czyny to pochodzi.

Gdzieby

Gdzieby kto o truciznę, żeby się z nią obchodził, w podeyrzeniu był, iakowa Inkwizycya y dowody dostateczne przeciw takowemu być miała.

ARTYKUŁ IX.

S Dy się wkaże / że truciznę ten kupował / który miał nieprzyiaźń iakową z tym to / którego otruto / albo że pożytku iakiego á spadeku / po śmierci się iego spodziewał / á iż osoba iaka lekka / y dobrze ku takowym sprawom podobna jest : tedy może słusnie winą temu o takowy czynek dana być : y może za tymi dowody być meczon / oprócz żeby dostatecznie się wywiódł z tego / á pokazał / że na co innego nikomu nie szkodliwego tej trucizny potrzebował / albo używać chciał.

I Esliżby też kto kupił / czy takowa truciznę tego się przal przed Wziedem / á mogło się potym to nan dowodnie wkażać / że kupił / może takowy za tym dowodem o to meczon być / żeby powiedział na co tej trucizny używał / albo używać chciał.

A Przeto w każdym Mieście / albo Repub: Aptekarzy wszyscy / y ci co trucizny przedają / mają być ciężka przysięga obowiazani / żeby truciznę iaką dom żadnych nikomu nie sprzedawali / bez przyzwolenia á wiadomości Wziedu.

O Złodźciach którzy kradną, dowód albo In-
quizycya doświadczena.

A R T Y K U Ł X.

N Zeczy kradzione y kagoby należone były/
albo dowiedziono się żeby je przedawał/ al-
bo komu dawał/ albo iakimkolwiek in-
nym obyczajem nimi śafował: gdzie nie
pokaże/ ani nie postawi tego/ od którego powiada ta-
kowych rzeczy dostał/ y nie da zastępcę/ ani nie pokaże
skąd albo iako tych rzeczy nabył/ a z zlodzieystwa się
tym obyczajem nie oczyści/ takowy każdy może o
zlodzieystwo obwinion y sadzon być. **G** A ponie-
waż wiele jest proznujących ludzi/ którzy nie mając
żadney służby/ obęścia/ ani opatrzienia/ po karczmach
y po piwnicach się włoczą/ a chociaż nic nie robia/ y
dochodów żadnych ni skąd nie mają/ iednak piia/ hu-
cza/ grąia: wielkie na takowe ludzkie podeyrzenie
być może o każde złoczyństwo/ zwłaszcza o zlodziey-
stwo. Przeto Prawem pospolitym miałoby to za-
grodzono y opatrzono być/ żeby się tacy ludzie nie
mnożyli/ a żeby ie wszędzie mowano/ nie cierpiano/
a dla takowych występkom słusnie karano. Tak-
że też Urząd ma pilen być zebraćow/ y tych co się z
mieyscá na mieysce włoczą/ a pilnie tego doglądać/
iako by pod sposobem zebrać. twá/ niecnoty/ prozno-

wanie/

wanie / y złe rzeczy sie nie mnożyły / á pod tym
płaśczem áby złe nie czynili.

Dowód o Kradzież.

ARTYKUŁ XI.

NDecz kradżiona przy kimkolwiek sie naya-
dzie / ábo iáka część onych rzeczy ktore zgi-
nely / ábo że sie ná kogo właze / á on takowe
rzeczy przechowywa / przedaie / ábo daie /
á nie umie ábo nie chce sie spráwić / y słuſnie z tego
wynieść / od kogo takowych rzeczy dostał / ábo ie-
śli pobożnie á słuſnym obyczaiem ich nábył : takó-
wy każdy słuſnie ma być w tym podeyżrzeniu / że te
rzeczy przezeń zginely / y może być meczon o to.

I Jeśli by też przy kim náleżiono takowe instru-
mentá / ktorymi drzwi ábo zamki / ábo też strzy-
nie wylamowane y odmytane bywáia / zwłáſzczá
ná tym mieyscu / y tego czasu / ktorego rzeczy iákie
po kradżiono : takowy każdy może być poimán / y zá
tym podeyżrzeniem meczon.

I Tem , Gdyby po kradżiono znaczne iákie rzeczy /
ábo Summe niemála pieniędzy / á włazało sie ná
kim / w tym podeyżrzánym / że bogátszy niż pierwey /
á wietſzy dostátek okolo niego niżli przedtym był /
połi tych rzeczy nie po kradżiono / á iz siebie k cyniey
poczyna niż máietność iego znoſic meze / á nie Le-

Dzie vniał z tego sie wywieść / y włożyć zład ten do-
statek ma / á zład bierze to co vtraca : przeciw tá-
kowemu dostateczny dowod iest / y może za takó-
wym podeyżrzeniem ná meke być wydan.

Iáki dowod przeciwko tym być ma, ktorzy z boyce,
ábo złodzieie przechowywáa w domiech swych.

ARTYKUŁ XII.

Dzieby kto wiedzac y znáiac takie ludzi/im
przechowanie w domu swym dawal / z ni-
mi towarzysztwo miał / pićiem yiedzeniem /
ábo iákimkolwiek innym obyczáiem / lu-
dzie takowe foldrowal / á im wspomozenie dawal /
ábo iżeby rzeczy od nich kradzione przyimował / w
domu swym przechowywal / przedával / y iákim-
kolwiek obyczáiem nimi śáfował.

Item, żeby rády im dodawał / ich bronil / ábo
z nimi iákiekolwiek wspolki miał : ku takowemu ká-
żdemu ma Práwem być przystąpiono / y może me-
czon być.

Dzieby też ktokolwiek złoczyńce krorzyby wcie-
kli / wtrywał : ábo wiedzac o nich że sie pokry-
li / nie obiaáwił : á żeby z nimi Kontrákt y iákie / bez
wiedzenia á przyzwolenia urzedu czynil / pieniądze
od nich za to brał / ábo sie ich vpominał : takowy
káždy słuźnie ma być mian w tym podeyżrzeniu /

że z ni-

że z nimi współli ma / y ná to przyzwala co oni czynia / á zá tákowymi dowody słuſnie o to meczon być moſe.

Dowod doſtáteczny ná te ktorzy ukrycie Miáſtá,
Miáſteczká pala, y ogień zákládáia.

ARTYKUL XIII.

Gdzieby kto podeyżrzány był okolo zákládania ognia / á przed tym nie dobrze ſie w czym zachował / á żeby przed tym zápaleniem w nieg kto tákowe niezwykłe potrzeby / á instrumentá widział / ktorych do zákládania ognia używáia: tákowi każdy moſe ſłuſnie tym obwinion być. A gdzie ſie ſłuſnymi wywody nie ſpráwi / y nie wkaſe / że tych potrzeb ku czemu innemu / á nie ku ſzkodzie ludzkiej używał / tedy moſe być o to ſadzony meczon.

Dowod przeſiw czarownikom, y tym wſytkim, ktorzy ſie z Czárnokſieſtwy á z Guſty obchodza.

ARTYKUL XIV.

Gdy ſie pokaſe / iżby kto tákowych rzeczy innego chciał uczyc / ábo że komu tym groził / á temu ktoremu grożono / żeby ſie ztąd co złego przydáło / ábo też żeby w tym podeyżrzánym ſie być poſtawił / ſłowy / obyczájami / po-

ſtawa / y inſzymi ſpráwámi / Ktore ſie w tákowych
 ludziech náyduia / á ktorych tákowi ludzie vżywáia /
 á żeby ſie tym iuż oſtawił: tákowemu każdemu ſlu-
 ſznie ma być o to winá dána / y zá tákimi znáki mo-
 że być y ná mekſe ſkazan: poniewa-^ż tákowe wſzytkie ro-
 mieietnoſci / Ktore ſa náprzeciwko Pánu Bogu / y
 te-^ż ludziom Chreſciánſkim / nie przystoi żeby ſie z
 nimi obcho-^{dzić} mieli / máia być Práwem zápowie-
 dzie-^{ne} / y ſtego karáne.

Ná zdrayce iákiego dowodu potrzebá.

ARTYKUŁ XV.

GDyby obaczono tego / á on do Nieprzyiaciela
 Pána ſwóiego wkręcie á potáiemnie chod-^{zi} / y z
 nimi iákie rozmowy ſkryte iniewa / á że ſoba trwo-^{ży}:
 tákowi każdy mo-^{że} zá tákowym pode-^{ży}zieniem me-
 czon być.

*Okóło Męczenia, iáki porzadek ábo poſtepek
 ma być zachowan.*

ARTYKUŁ XVI.

GDy kto meczon ma być o zło-^{czyn}ſtwo iákie / Kto-
 rym go oſká-^{żono} / zá ſluſznemi znáki y dowo-^{dy} / Ktore wyſſey wypisano: ten co go oſká-^{żył}
 á obwinil / ma do tego być przypuſzczon / y ma mu

dopu-

dopuszczono być / wywiádownić ſie ná tym złoczyńs-
cy / tych rzeczy / ktorych rozumie że mu potrzeba
wiedzieć.

Item, pierwey niżli złoczyńcá iáki będzie mezon/
z Urzedu / ábo zá oſtárżeniem tego / ktory náń żálu-
ie / ma być poſtáwion przed Sedziem ábo Woytem /
dwieiná Przysiężnik / y przed tym Piſárzem / ktory
do tego Urzedu náleży / á ma być pytan temi ſłowey /
ktorymiby móżono go do tego przywieſć / żeby ſie
ſam wyznał bez meki / y prawdę powiedział / y ma
mu przekładána być ſrogość meki / ktora podiac
będzie musiał / ieſliże ſie dobrowolnie nie przyzna
ku temu w czym go winiá. A coſkolwiek ná ten
czas wyzna y powie / wſyſtko tymiż ſłowey ma być
záráżem nápiſano / ták żeby iedno z drugim konfe-
ruiac / to ieſt / ſkárge / wyznánie iego dobrowolne /
y to ku czemu ſie ná mece dobrowolnie wyzna / tym
łatwiey moglá być prawdá obaczóná.

Wywody y Spráwá káżdemu przed meká ma
być dopuszczóná.

ARTYKUŁ XVII.

Eſliżeby ktożkolwiek będąc oſtárżón / o iáki
kolwiek wyſtepek / przyał ſie / á chciał ſpráwić /
y ſłaſnie dowieſć / że w tym nie ieſt winien w
cym go obwiniono / ma káżdemu tego być

dopus-

dopuszczono. A owoſem trzeba go w tym rpo-
 minieć/ ieſliżeby ſie mógł wywieſć/ y wſtążyć/ iże albo
 nie był tam na tym mieyſcu / gdzie ſie co takowego
 oſtato/ albo że tego czasu co innego czynił: bo gdzie
 ſie to ſwiadectwem doſtatecznym wſtaje/ za ſłuſzny
 wywod ma być przyieto. A przeto trzeba to wie-
 zniom przekładać y rozwódzić/ iż drudzy tak proſci
 a głupi bywają/ drudzy też przed ſtrachy a boiaźnią/
 chocia im o gárdło/ y nie będąc winni / iednak ſie
 ſprawić y wywieſć z tego nie umieją. Tymi oby-
 czaiem / gdy oſkarżony ſłuſnemi podobieńſtwy y
 też dowody / niewinnoſć ſwoie wſtaje / y wywody
 powie / ma Sedzia za naſkładem tego obwinione-
 go/ albo przyiacioł iego/ napierwey Inkwizycya w-
 czyni wſy/ ſtając ſie o to z pilnoſcią/ żeby tego wſy-
 tkiego dowodnie doſwiadczył/ y wywiedział/
 czym ſietem więzien ſprawiue.

GDieby też poimány potrzebował poſtawienia
 Świadkow / niema mu tego Sedzia zbraniać/
 ale owoſem na żądanie iego / albo y przyiacioł iego/
 ma Świadkow y ſwiadectwa ich z pilnoſcią wy-
 ſłuchać: oprócz iżeby za ſłuſznymi przyczynami być
 to niemogło / albo żeby nie była tego potrzebą / tak
 iako niżej doſtateczniey to będzie wypisano. Je-
 ſliżeby obwiniony albo przyaciół iego / nie mogli
 mieć tego doſtátku/ żeby po Świadki y po inne
 wywo-

wymody ſtác / á o nie ſie ſtárác zač nie mieli: tedy
Sedzia ábo Urząd / niema w tym ſwego naſtádu
litowác / iáko by ſie wſzytkiego z pilnoſcia á grun-
townie wymiedział. Ponieważ nie godzi ſie niós-
go niewinnie / á nie zá pewna wiadomoſcia uczyn-
ku iego / ná gárdle ſtárác / áni teź z drugiey ſtrony
ſłuſznáby rzecz bylá / ludzie podeyżrzáne nie ſtara-
wſzy / ládá zá ſpráwa wypuſzczác.

Gdzieby zá dopuſzczeniem y wyſłuchaniem táko-
wey ſpráwy / z wywodow y z ſwiadectwá /
nie okázala ſie iednák niewinnoſć tego obżáłowa-
nego / á żeby z ſłuſznego podeyżrzenia y obwinienia
nie mogli ſie wymieſć / ma dáley przeciwn tákowemu
poſtepowano być meka / według Práwa y wznánia
Urzedu ábo Sedziego. A powinien ſam Sedzia
ze dwiema Przyſiężnikami namniemy z Piſárzem tegoż
Sadu / przy tym być / y ſłuchác wyznánia iego.
A to wſzytko / ku czemu ſie ták przed meka / iáko y ná
mece przyzna / ma Piſarz temiź ſłowami nápiſác / nie
opuſzczáiac áni przyczynáiac namniemyſzego ſłowá /
y temu co go oſkárzył / ma wyznánie to obwinione-
go / á ile ſie iego dotyczy / być okázano / y wypisa-
no. Aleſli żeby ná mece ktory chciał co powiedzieć
ſpráwuiac ſie / á ku okázaniu niewinnoſci ſwoiey /
ma być ſłuchan. A temu / w tákim obwinieniu /

gdzie ſie gárdła dotyczy / trzeba wielkie baczenie ná
to mieć / ieſliże z proſtoſci ábo z glupoſci ſwoiey / á
bo teſz przed boiaźnią á ſtráchem meki / ſprawować
ſie / y wywodzić nie umie. Bo lepiey ieſt częſem /
y z mnieyſzym grzechem / wypuſcić á nie ſtárác / nie
żli niewinnego ſtrácić / y ná gárdle bez ſłuſſnych á
doſtátecznych przyczyn ſtárác. Ponieważ ſam Pan
Bog obiecuie ſie ſrodze mſć ić krwie niewinnie wy
laney. Aták Sedzia y Urząd każdy / ma to ná pil
nym baczeniu mieć / żeby tym obyczáiem Summie
nia ſwego nie záwiódł / á zá ták ciężkim grzechem /
pomſty Bożey ná ſiebie / y ná inne nie przywiódł.
Bo ponieważ w rzeczách leńceyſzych / gdy o Imie
nie ábo o ine krzywdy idzie przed Práwem / proſtym
á glupim y nieumieietnym ludzior / ktorzy ſpráwy
ſwoiey powiedzić nie umieia / bywa ſolgowano /
przewleczeniem Terminu / opátrzeniem Prokura
torá / y innymi obyczáym: owſem gdzie idzie o gár
dło / ma glupſtwo á proſtoſtá ná wielkim baczeniu
być / bo tákowym y práwá ſámy ſolguia / ktore ſa
uczynione nawiecey dla złych / chytrych / przewro
tnych / á łſciwych / y zdrádlivych ludzi / áby dobrych
przewrotnoſciá á złoſciá ſwa nie oſkúawali.

Ci ktorzy ná mece przyznáia ſie, iáko máia być po
tym wedlug Informácyey pytáni.

Naprzod

Naprzód około mordow á zło-
czynstvvá, tákovve pytánie być ma.

ARTYKUŁ XVIII.

GDy sie iuż obwiniony przyzna ná mece / y
powie ná sie to o co go obwiniono: á gdy
iuż będzie to według spráwy iegó popisano/
máia ciż co przy mece byli / dostáecznie py-
tác / iesliże przy tym stoi co wyznał / y wywiádomáć
sie drugich też rzeczy / z ktorychby prawdá tácniey sie
moglá poznác: á to tym obyczáiem / poniewáz sie zna-
że zamordował / y ten zły czynek uczynił / żeby po-
wiedział / co go do tego przywiodło / ktorego dnia /
ktorey godziny / ná ktorym mieyscu to było / iesli
też pomo- nikow iákich do tego vżywał / ábo gdzie-
by tego zamordowanego ciało skrył á zágrzebl / ábo
ná ktorym mieyscu ciało iego zágrzebl á vkrzył / iáko
ku temu przyssedł / z iákimi broniámi / iákie mu rány
zádał / ábo iáko go zábil / wiele pieniedzy przy nim /
ábo iákichkolwiek innych rzeczy nálaź / ábo mu od-
iał / gdzie to co przy nim wziął podział / zanieś /
schował / przedał / ábo kemu dał. Táćże też y zbey-
cá ábo złodziey / temu słow y / y tym obyczáiem, ma
być pytan.

Gdy sie kto ná mece ku zdrádzie przyzna, iáko
ma być potym pytan.

ARTYKUŁ XIX.

GDy wiezien przyzna sie ku zdrádzie/ ma być py-
tan/ kto go ná to náiał/ ábo ná mowił / wiele zá-
to wziął/ ábo wiele mu obiecáno/ ktorego czasu/ ná
ktorym mieyscu / y iákim obyczáiem sie to sstało / y
co zá przyczyná przymiodlá go do tego.

Gdy sie kto przyzna ku temu, że kogo otrul.

ARTYKUŁ XX.

Zakowy po mece ma być pytan / według
wszystkich Cirkumstánciy/ ábo przyległości
które wyzšey miánowano/ co go do tego
przymiodło/ ábo zá iáka przyczyná tego sie
ważył/ ábo ważyć chciał/ kto go do tego przymiodł/
ábo ná to ná mowił/ iákiey trucižny/ ktorego czasu/
iákim obyczáiem używał/ ábo używać chciał.

Item, Gdzie tey trucižny ná był/ kupił / kto mu
iey dodał/ y rádził.

Gdy sie kto ná mece przyzna, iż ogień záložymšy,
spalił á škodę iáka uczynił.

ARTY-

ARTYKUŁ XXI.

Sosobná potym ma też być pytan / co go do tego przymiodło / korego czasu / z cziwa pomoca / á z iákim towarzysztwem to popelnit / iákich potrzeb do tego vžíwał / zkad / iáko / ná korym mieyscu / ábo od kogo tych rzeczy nábywał / kupował / kto mu náto rádził / námoził / ábo náiał / wiele też zá to wziął.

Gdy sie ná mece przyzna ku Czárnokšiestwu,
ábo Czárównictwu.

ARTYKUŁ XXII.

Ma być pytan też według przyczyn y przyległości / ábo Cirkumstanciy wyzšey wymienionych / á k temu iákich Instrumetow / iákim obyczáiem / y korego czasu / ábo też słow vžíwał : co czynił : á iesliže powie / że gdzie czáry iákie zákopal / ábo vřrył rzeczy takowe / korych wiec do tego vžíwáia / ma šrutinium być uczyniono / y pilnie šukano / iesliže według špráwy iego beda mogly być náležione. A iesliby náležione byly / ma być pytan ten Czárodziemyń / iákimi słowy / ábo iáko sie z tym obchođził.

Item, Ma być pytan / od kogo sie takich rzeczy náuczyl / iákim obyczáiem ku tej vnniciáno-

ści przyśedł/ iako wiele rázow/ y przeciw komu tego vżywał/ albo iaka škoda kiedykolwiek komu tym uczynił.

In se pytanie, które in genere, albo nie wymieniając żadney rzeczy z osobną, maia być czynione.

ARTYKUŁ XXIII.

Tey nauki albo Informacyey wyższey opisanej/ każdy baczny á opatrny Sedzia/ tá-
cno sie iuż będzie mógł daley spráwić y do-
myślić/ iako ma według wielkości albo má-
łości obwinienia albo występu/ ku któremu sie ob-
winiony ná mece przyznał/ dla dostateczney wiado-
mości y vznania práwdy / daley potym sie ná nim
wypytać. ¶ Nie widzi sie być potrzebą/ Be-
rzey to tu wypisować / gdy sám sie to vkláże / we-
dług potrzeby á obwinienia / czego á iako ná obwi-
nionym sie wywiadować. Bo tákże y około innych
złych uczynków / według tych Cirkumstánciy/ któ-
re wyższey wymienione / ma być czyniono pytanie.
Atak in summa, o te wszystkie spráwy/ y uczynki tá-
kowe / pytanie ma być czyniono / ná które ten co by
nie był winien / albo w tym nie bywał / nie vmiąłby
odpowiedać: áczkolwiek wyzna zá takowym pytá-
niem według różności złych uczynków/ ma być do-
státecznie zárazem nápisano.

Iakie wywiadowanie y doświadczenie czynione być
ma, około tego wszytkiego, ku czemu się
kto przyzna.

ARTYKUŁ XXIV.

GDy już według takowego pytania / po mece
Sędzia wywie sie / y sprawę będzie miał od te-
go obwinionego / ma ábo posłać / ábo też możeli być /
sam doysć / á wywiedzieć sie z wielkim staraniem
á pilnością / iesliże to wszytko ku czemu się przyznał /
á co powiedział / według miejsca / czasu / y innych
okoliczności / zgadza siey tak nayduie. Bo gdy kto-
ry obyczay y sposob / á postepet wszytek swego zlego
uczynku powie / y iako sie co działo / á naydzie sie to
wszytko / tak iako powiedział / wielki dowód iest /
y nie trzeba w tym watpic / że ten to wszytko zbro-
it / w czym go obwiniono: bo niewinny / á ten kto-
ryby przy tym nie był / nie vniałby tego tak dowo-
dnie wypowiedzieć.

Gdy Cirkumstancye, to iest, okoliczności po Polsku,
ktorych trzeba ku wywiadowaniu prawdy, y wszyt-
ko to ku czemu się wyznał, zá pilnym sbero-
waniem, inaczey się naydzie.

ARTYKUŁ XXV.

Tedy

Edy obwinionemu / też y mąciactwo iego
ma być przelożono / y ciężkimi słowy á po-
grożkami naprzód ma być starana: á potym
gdzieby nie przestał plesć á mącić / ma zno-
wu mącion być / dla tego / żeby gruntownieysza á do-
stateczniejsza sprawa dał / y prawdę wyznał / bo by-
wa to częstokroć / że złoczyńce chęć kryć swe złe
uczynki / ledá co powiedáia / chytrze plotac słowy /
á z rzeczy się nie zgadzáiac / ni dla czego innego / ie-
dno żeby za takiemi niedowodnemi sprawami / o
nich to rozumiano / że niewinni / á żeby tym obyczá-
iem mogli się wymáć.

*Cirkumstáncye ábo przyległości nie máia być przy
wypytywaniu wymieniane, iedno on sam według
wiadomości swey ma mówić.*

ARTYKUŁ XXVI.

Naprzód / iuż wypisano iest / gdzieby się kto
ku uczynku iakiemu przyznał / dla meki á
bolesci / á była tá rzecz watpliwa / iáko
według wszystkich Cirkumstánciy / wywiá-
dowanie ábo Skrutinium ma być okolo tég czynio-
no / dla dostateczniejszego wywiedzenia prawdy. A
ponieważ bywa to częsem y pochodzi ze złego á nie
opátrznego pytania / gdy ten kto pyta / á podawia-

niem

niem rzeczy / á pytaniem rzeczy go / co by miał ábo iáko
to odpowiedzieć. A przeto potrzebá tego iest / żeby
Prząd / ábo ci co im słuchanie á wywiadowanie tá-
kich rzeczy porucza / według wyższey opisáney náu-
ki / pytania czynili iednákcie / ták przed meką iáko ná-
mcece / y potym też po meczeniu / y tákowe ktore ku
tey rzeczy / w ktorey go obwiniono / przynależále.

Gdzieby poimány przyznawšy się, przat się onegoż
y odwoływał.

ARTYKUŁ XXVII.

Tak iáko wyższey nápisano / Jesliże słusne po-
deyżnienie y dowód nań iest / y zład inąd się to
włázuie / ma być záśie do więzienia wiedzion / y
meczon / tym obyczáiem / że przy tym potrzebá ná-
wywiadowanie Cirkumstánciy / przednieyše ba-
czenie mieć / bo z tych náłáczniey prawdá może być
obaczona: oprocz gdzieby obwiniony ták dowo-
dne przyczyny tego włázował / prze co przyznawšy
się / záśie potym onegoż się przy / żeby Sedzia ná-
nich przestáć mogł: tady Sedzia ma mu dopuścić
w tym używáć słusnych dowodow / ktorebykol-
wiek ku obronie swey á oczyszczeniu przywieść mogł

Meká iákim obyczáiem ma być miárkowána.

ARTYKUŁ XXVIII.

Według wielkości podejrzeni / y innych
dowodow / ma być meśa vmiarkowana /
iteż według wielkości ábo máłości wy-
stępu / ktorym tego obwiniono / co táčno
sam Sedzia ábo Urząd przy tym będąc według
sprawiedliwości / y słusznego baczenia / baczyć mo-
że / iáko długo ábo krótko tego męczyć roztázać ma /
ábo iákim obyczáiem. A nie ma żadne wyznánie
w ten czas przyjmowano á opisano być / póki go
męczy ábo pali / iedno gdy powiedác chce / ma mu
posłogowano być.

*Jáko ten męczon ma być, ktory ná čiele rány iákie
škodliwe, ábo obrázenie przed tym ma.*

ARTYKUŁ XXIX.

Takowy ktoryby ná sobie rány iákie śmiertelne /
chorobe / ábo niedostátek iáki čiełsti ná zdro-
wiu miał / ták ma być męczon / żeby było póki być
może / co znamnieyßym obrázeniem tych to ran :
ábo też ma ták długo z meśa folgowano być / póki
by nie ozdrowiał.

*Poki, á kiedy, wyznániu ná mece ma być
wierzone.*

ARTY-

ARTYKUŁ XXX.

Gdzieby już według tego postępując / iako wyz-
 Źey napisano / wyznanie poimánego / tak przed
 meka iako w mece / y potym we wŹsem zgadzalo sie /
 á za pilnym y dostatecznym pytaniem á dowiádo-
 waniem / iżeby przed sie ná tymże przestalo / co pier-
 wey powiedział: tedy takowemu wyznaniu wiara
 ma być dána bez wątpienia / y zloczynca ma być
 karan według zaslużenia / iako niżej to berzey be-
 dzie wypisano / w tych Artykulech / w ktorych wy-
 pisuia sie obyczaje y rozności karania zloczyncow /
 według rozności ich występów. Bo iako nie ma
 być żaden poiman ani karan / bez sluŹnego podey-
 żrzenia y dowodom / tak iako wyzŹey napisano /
 także też gdy już wyznanie poimánego z obżałowá-
 niem sie zgodzi / nie trzeba sie rozmyŹlác / iedno we-
 dług zaslużenia / á skazania Práwa / dálej postepo-
 wác: poniewaŹ meki y wywiádowania nie iest in-
 Źy koniec / iedno żeby sie z wyznania winność wka-
 zala / á za wyznaniem żeby karan był.

Gdy poimány za sluŹnymi á iáwncmi znaki, dowo-
 dy, y dostatecznym podeyżrzeniem bedac me-
 czon, iednak sie nie przyzna.

ARTYKUŁ XXXI.

Sędziowie ábo Drząd / gdy iedno według
 wyższej opisánego sposobu y porzádku / za
 słusznym podeyżrzeniem / y znacznemi do-
 wody / tego zmezczyć dádzá / á on iednak ni-
 ku czemu sie nie przyzna / w czym go obżáłowano /
 nie máia dla tego winieni być / áni ci co go oskarżyli
 máia w tym winni zostáć / y nie powinni żadnego
 nágródzienia czynić : peniemaż znáti y dowody iá-
 snie włázna / że takowe meczenie záslużył. Bo iáko
 Práwo powiáda / iż nie tylko zlych y czynkow á
 spraw ma sie káždy strzedz / ále też y wšytkich przy-
 czyn wárowáć / zá ktoremi mogłby sie wzla star-
 iáka / y w podeyżrzenie / á w mniemánie zle wwieść :
 gdyż ten ktory sie przyczyn ztego podeyżrzenia nie
 strzeże / sam siebie w niebezpieczeństwo w wodzi :
 á w takowey przygodzie / y ten co obżálował / iesliże
 co przy tym utrácił / ma sam ná tym škodowáć / y
 obżálowány co strawił / powinien plácić : á Drząd
 też / iesliże náklad iáki ná poimánie / ábo ná Kátá / y
 inne potrzebne do tego slugi uczyniono / te utráte
 podiáć ma.

Ale gđzieby Drząd ábo Sędziowie / Postpeł-
 ten ábo náułek z Práwa opuścivšy / przyczyn-
 iáka do tego nieopátrznoscia swoia dáli / iżeby to-
 go nieślusnie zmecono / máia w tym winni zo-
 stáć / á według wielkości krzywody / ktora niewin-

nemu

nemu uczynili / mogą być pociągani przed wyższy
 urząd: y gdzie się słuſznie z tego nie wywioda/ mają
 ią powinni być nagradzać / y za te trzywde temu
 zmezonemu doſyć uczynić.

ARTYKUŁ XXXII.

GDy kto obżałowałszy kogo o iaki zły uczynek/
 którego się obżałowany przy / chce nani dowo-
 dzić / y słuſznemi dowody oſkárzenia ſwoiego po-
 twierdzić: ma iemu tego według Práva dopu-
 ſzczono być.

Swiądkowie iący mają być przyjmowani.

ARTYKUŁ XXXIII.

SWstronnych ludzi y też nieznałomych
 Świadećtwo / ábo też y leſkich / á z tego za-
 chowania / kwoli z ktoreykolwiek strony/
 nie ma być przyjmowanor: ále ten co ſtawi
 Świádki / bądź to dowodząc ná drugiego / bądź
 też żeby ſie ſpráwiał / ábo odwodził / ma poſtawić
 Świádki známe / dobre / y ludzie godne wiary.

*O Świądkách, ktorzyby z przenáięcia chcieli
 ſwiádczyć.*

ARTYKUŁ XXXIV.

Takowym Świádkom y świádectwu ich / nie ma być żadna wiára dawána / y nie máia być zá Świádku przyjmowani / ále owszem gdzieby ich w tym doświádeczono máia być słuſznie karáni.

Świádkowie iáko świádczyć máia.

ARTYKUŁ XXXV.

Swiádek każdy świádczyć ma / iż to co powiáda / gruntownie á doſtáecznie sam wu / nie z cudzey sprawy: bo gdzie powie / że to od kogo innego ſłyſzał / nie ma zá doſtáeczne świádectwo przyjmowano być.

Świádek doſtáeczny iáki ma być.

ARTYKUŁ XXXVI.

Takowy każdy / ktory nie ieſt zła ſława ábo imniemaniem pomázan / á ktory nie świádczy komu kwoli / zá przyiáznia / ábo nieprzyiáznia / ábo też zá iákowym pożytkiem ſwym / ábo zá przenáieciem / á ktoremu nie moſze żadna w tym ſłuſzna przygoána dána być / ma być rozumian zá dobrego á doſtáecznego świádká.

Dowód zá świádectwem, iáki doſtáeczny być ma.

ARTYKUŁ XXXVII.

Gdzieby

GDzieby kto na tego przynamniemy ze dwiema
 albo ze trzema świadkami / iákiego zlego uczyn-
 ku dowodził / gdy iedno świadkowie beda ludzie
 godni wiary / á gdy świadczą / iż pewna tego wiá-
 domość máia / ma być przyieto zá pewny domod
 á świadectwo / y zátym może Wzrad przeciw ob-
 winionemu dálej według Práwa / á zasługi iego
 postępować.

O Fałszywych Świádkách.

ARTYKUŁ XXXVIII.

GDzieby pewna tego wiadomość była / y dosta-
 tecznie to uznano / że fałszywi Świádkowie/
 swym świadectwem niepobożnym á zlosliwym /
 tego niewinnie ozdrowie y o gárdło przyprawili/
 ábo chcieli przyprawić / máia zá to cierpieć to ska-
 ranie / ku któremu tego niewinnego przywieść
 chcieli.

*Gdy obżáłowány zá dostátiecznym świadectwem,
 iednak niechce sie przyznać.*

ARTYKUŁ XXXIX.

TEdy ma mu być oznáymiono / że iuż isty á pe-
 wny dowód iest / á rzecz iásna / ktorey sie przec-
 nie może / ázali tym rychley sie bedzie chciał przyznać:
 á wóółáć gdzieby sie y ták przyznać niechciał / á iuż
 dostá-

dostateczny nań dowód był / ma bez dalszego pytania / według Prawa przeciw iemu postepowano być.

*Swiądkowie iako mają być postawieni, y iako ich
ma być doświadczano.*

ARTYKUŁ XL.

Nieważ na takowym świadectwie / gdzie komu o gárdło albo o meśe idzie / bårzo wiele zależy / potrzebá tego iest / żeby każde takowe świadectwo / pilnie wważono było / iesli słusne / prawdziwe / á wiary godne iest. Alowsem gdzieby ten co oskárzył / wątpliwa á niedowodna spráwe dał / ku ktoreyby sie obżátowany / bedac według wyższey opisánego obyczáiu pytan / znác niechciał: iesliżeby tenże co oskárzył przed sie nań powiesci y spráwy dowodzić chiał / á dopuszczono mu tego było: tedy ma naprzod żátobe swoje / według Artykułow spisác / y dowody wszystkie przy tym / ktoreby wiedział polożyć. A ma Przedowi albo Sedziom / tak spisarowsy podác / wymiánowawsy Swiádki / y miejsca na ktorych mieskaia / żeby od tych osob albo Kommissarzow / ktorymby to od Sadu poruczono / dostateczne wywiadowanie / okolo tego moglo być uczyniono / á Swiádkow żeby porzadnie / y Swiádecstwa

ich wy-

ich wyſłuchano y wrażano/ tak iako to niżej ſerzey ſie wypisuię.

Okolo przyimowania Świádkow, y ſwiádectwá ich, przed Sadem, ktorzy Kommiſſarze być máia, y iako máia ſwiádectwá káżdego z pilnoſcia uważować.

ARTYKUŁ XLII.

Gdyby dla wyſłuchania Świádkow/ y ſwiádectwá ich/ Sad poſádzono y zágaáiono/ Sedzia też ze dwiema Przysiężnięi/ y z Piſárzem tego Sadu przysięgłym/ ma przy tym być/ y porzadnie á z pilnoſcia/ tak iako według Práwa należy/ máia wſytkich Dowodow/ y káżdego ſwiádectwá ſłucháć/ á z dobrym wważeniem baczenie pilne ná to mieć/ ieſliże ktory z Świádkow co watpliwego powiáda/ ábo ieſli powieſcia ſwoia z innemi ſie nie zgadza/ ábo to tak to owák powiáda/ y to wſytko wyſłuchawſzy/ tak iako ktory ſwiádczył/ á w powieſci ſwoiey powiádał/ ma pilnie być wypiſano.

Świádkowie y ſwiádectwá ich, oprócz Sadu, iako máia być ſłucháni á doſwiádczeni, y obaczenie á uważenie ich ſwiádectwá, iakowe być ma.

ARTYKUŁ XLII.

W Onieważ nie wszędy tak dostateczny sąd
około tego może być osądzon y zagaion /
y nie wszędzie łączno o takowe ludzic / kto-
rzyby ná tym się rozumieli / á wnieli takowe świad-
ectwa przyjmować / y w siebie wrażować. Ale
kolwiek w Prawie iest / że w takowych sprawách /
gdzie o gardło idzie / oprocz porzadnego / á zagaio-
nego Sadu / żaden iny takowych świadectw y do-
wodow przyjmować nie ma : wszakoż mając ná to
baczenie / áby dla niedostátku ludzi / do takowych
Sadow godnych á potrzebnych / omieſtanie iakie
nie bylo / ma Wzrad ten ábo Sedzia / ktoryby się
sam ná tym nie rozumiał / á nie wniat w tym poste-
pować / przynamnię ze cztermi Káycami / spisa-
wszy wszystkie Kontrouersia / Dowody / Świadec-
twa / Świadki / y odwody / tak iako sami tego sprá-
we mają / swym nakładem odestać to / gdzie nabli-
żey być może / do Wzradu wyższego / ábo takiego /
ktoryby porzadnie dla wysłuchawania y rozeznania
takowych rzeczy wysądzon był : tak żeby porzadnie
ludzic ci ktoryby ná tym zasiędli / y dobrze się rozu-
miec / mogli rozeznąć dowody y Świadectwa /
ktore ktorakolwiek stroná wywiodlá / y to coby
słusznego á spráwiedliwego bylo / wskazać. A gdzie
by tego była potrzebá / żeby tamże do tego Sadu y

Świądku odesłano / mają być z listem otworzystym odesłani / w którym ma być świadectwo o nich wydano / że mogą za dostateczne a wiarygodne Świądku przyieci być. A tak Urząd albo Sedzia każdy / który czuje się w tym / że czemu nie rozumie / albo wątpliwość taką w czymkolwiek ma / nie ma żadnym obyczajem na swój rozum się sądzić / ale ze wszystką pilnością ma się do tego przyczynić / y staranie około tego czynić / iakoby z kad inąd od ludzi wziętych / a w tym dobrze biegłych / sprawy y naukę mieć mogli: a powinien to staranie y wywiadowanie o kolo tego / sam swoim nakładem bez wszelakiego nagrodzenia od stron czynić.

Świadectwa albo wyznanie świadków, iako ma być opowiedano, y co z tym dalej czynić.

ARTYKUŁ XLIII.

Gdy już Świądkowie y świadectwo / albo zeznanie ich będzie wysłuchano y rozeznano / a dobrze wważono / tak ma być opowiedziano / żeby Sedzia z Przysiężniki / albo Urząd przy tym był / ma dzień albo czas ku temu być naznaczon pewny. Ma też Sedzia Stronie / gdzieby potrzeba było / a ona mogła przeciw temu odpor iaki / albo słuszny wywód uczynić / tego nie bronić / ale owszem dopuścić / tym obyczajem iako niżej będzie rżazano.

A Gdzieby do tego przyšlo / tak iako wyżej napisano / za niedostatkim ludzi w Prawie biegłych / abo żeby wszytek Sad / ktory do tego przyśluża / a ktorym takowe rzeczy rozeznawac poruczono / przy tym być / a do tego zebrać sie nie mogli: żeby dla ostrzeżenia niepotrzebnych odwłok y wtrat / Kommissarze do rozeznania y też rważowania takichoweych rzeczy / obrano: tedy tym obyczaiem mają sie zachować. Maja naprzod dzień abo Termin ku wywołaniu / a opowiedzeniu zeznania Świadekow / naznaczyć: a mają obiedną stroną dać wypis / abo Kopia tego wszytkiego / czego ku temu Terminu z obu stron potrzeba / według tego iako ta wszytká rzecz sie aż do tego czasu toczyła / tak żeby strony / a zwłaszcza obwiniony z przyiaciolmi swoimi mogli sie do tego zgotować / ktoremu y to ma być dopuszczono / żeby Przyiaciele / abo kogobykolwiek potrzebował / wolno ku niemu przychodzić mogli / a żeby mogli sie z nimi według potrzeby swojej rozmówić y naradzić. A cobykolwiek iedną stroną allegowała przeciw drugiey strony allegacyom / przed tymiż Kommissarzmi / ktore dla wysluchania takich świadectw y dowodow wystawiono / to wszytko na tymże terminie ma na Spisku od obu Stron dano być / tak żeby dwa Exemplarz a tego byly / z ktorych ieden przy Kommissarzach zostać

ma/

ma / a drugi stronie odporney ma być podan / żeby wiedziała coby ku temu odpowiadać miała. A gdzieby strona potrzebowała do tego czasu / żeby na to Szezy odpisać mogła / a sprawa swa położyć / ma y czas do tego naznaczon być : wśakże żadney stronie wiecey Kopy albo Minut tych wszystkich rzeczy / nie ma być wydawano / iedno dwie : oprocz żeby Kommissarze obaczyli słusna do tego przyczyna / żeby tego potrzebą było : a za takowa słusna przyczyna / mogą Stronom y ieszcze raz ale nie wiecey dopuścić / iesliby ktora co miała albo potrzebowała / na piśmie podać. A tak zebrawszy z obu stron ich wszystkie Allegacye / świadectwa publicowane / y pisania iedney strony przeciw drugiey / a miawszy to wszystko iuz pospolu / ma ten Examinator / albo Kommissarz wszystko to przelożyć / y podać temu Urzędowi / od ktorego na te Examinacya jest wysadzony / tak żeby ztad Konklusia y skazanie / za pewna a deśtateczna wiadomością a rważeniem / y dobrym rozmysłem / sprawiedliwie a według Boga / uczyniono być mogło / bez krzywdy a obrażenia káždey strony / ktore Urząd uczyniwszy / Sedziemu opowiedzieć ma / y poruczyć / iakoby daley w tym postepować miał.

O Obronie a Wynodziech Obwinionego.

Sff iij

ARTY.

ARTYKUŁ XLIV.

Gdzieby obwiniony był gotow słuſznym ſwiądectwem y wywody z tego ſie oczyścić / czym go oſkárżono / y niewinnoſć ſwoie wkażać / á Sędzia ábo Wzrad baczyłby / że temu doſyć uczynić moſze / á ſobie w tym pomoc: z ſtrony tego ma ſie według wyſſzey nápiſaney náuki zachować / y oczyſzcienie to / wywod ábo wkażanie niewinnoſci / ma być wwaſżono y rozeſznano / według obyczaiá á ſpoſobu.

Nakład ná Swiádki iáki ma być.

ARTYKUŁ XLV.

Kżdemu poſpolitego rządu / ktoryby dla takowego ſwiądectwa pieſzo przyſzedł / y zetrwać muſiał kilká dni / czekaíac póki by ſie z ſwoym ſwiądectwem nie odpráwił / máia być ná káſzdy dzień dawáne cztery groſze ná ſtráwowanie / ábo coby ſłuſznego było / według obyczaiu káſzdey ziemie. Ale gđzieby zacnieyſzey iákiey oſoby do tego potrzebowano / ma wiecey takowe mu być plácono / według baczenia tego / ktoremu by tego doſzrzec poruczono.

*Liſty ábo Gleyty nie máia być żadnemu przeciw
Práwu ku obronie dawáne.*

ARTY-

ARTYKUŁ XLVI.

Słoney Stronie / áni żadnemu Swiad-
kowi / Listy tákowe nie máia być dawá-
ne / Etoreby obrone iáka przeciw Pospoli-
temu Práwu czynily : to iest żeby nie mie-
li powinni być słuſznie ſie ſpráwić : ále co ſie beſpie-
czeńſtwá dotyczy / od gwałtu á mocy / moga Gleyty
tákowe y Stronom y Swiadkom dawáne być.

*Spráwiedliwość ma być predko á bez odwłoki
czyniona.*

ARTYKUŁ XLVII.

Dla vſtrzeżenia dáremnych y teſz niepotrze-
bnych vtrat / ſpráwiedliwość przy Sa-
dziech poſpolitych ma predko czyniona
być / bez wſzytkich odwłok : á ile z nanniey
ſymy zabáwkami / á czáſu tráceniem być moſze.

*Termin ábo dzień ku ſkazaniu , iáko ma być
náznáczon.*

ARTYKUŁ XLVIII.

Eſliſze powedna Stroná / ábo ten co zá-
luie / zá przyznaniem iuſz objáłowánego /
ábo teſz zá pewnemi dowod y Swiadkom /
Etore

Ktore postawił / domawia sie tego / iżeby Sado-
wnym skazaniem koniec tey sprawy był uczyniony:
a ma do takowego skazania pewny dzień albo Ter-
min być naznaczon. A gdzieby Pomodna strona
takowego Terminu sie nie domagała / tedy iednak
za żądaniem obżalowanego / ma Termin takowy
naznaczon być.

Temu ktorego na gárdło skazano, ma też pewny
czas naznaczon być.

ARTYKUL XLIX.

Dyby iuż za żądaniem tego co obwinił /
albo też za słusznym postępkem a porząd-
kiem Práva do tego przyšlo / żeby miał
Obżalowany na gárdle skarany być / ma
trzeciego dnia przed tym iemu to oznaymiono być /
żeby czas miał ku wyspowiedaniu / wyznaniu a ro-
spamietywaniu grzechow swych: a iesliżeby tego
żadał / ku przyjmowaniu Sakramentow / czego
nie ma mu broniono być.

A gdy iuż będzie po takowym wyznaniu grze-
chow albo spowiedzi / maia ku niemu być przypu-
szeni ludzie w Pismie świętym biegli / albo Kázno-
dzieie / ktorzyby zbawienna droge umieli wskazać / a
pobożnymi namowami / nądziecie dobra y wiara vo-
czynic / tak żeby z dobra nądzieia y wiara / bez despe-

racyey

rącey á wątpienia w łasce Bożej / mogli ná śmierć
iść / y cierpieć te meke ktora zasłużył. A ponieważ
chwalebna y Chrześcijańska rzecz iest / tak sie o to
starać / żeby chocia ciało cierpi / duszą iednak mogła
zbawiona być. Przeto Ksieża / Plebani á Różno-
dzieie / mają do tego przychylni y gotowi być / żeby
tym obyczajem / zbawienna nauka á vpomínaniem
bliźniego swego ratowali. Niema też nikomu te-
go dopuszczono być / żeby więźniá gdy iuż ná śmierć
ma być wiedziony zbyt nie poiono / Winem ábo in-
szym pićiem : bo to zły á niepobożny obyczaj / przy-
wodzić go pijaństwem do tego / żeby skarcenia ktorym
go Bog karze nie czuł / á owszem taki zły obyczaj ma
być pokazan : bo pijańnym bedac / nie może z taką
skrucha iść ná śmierć / iakiey do tego potrzeba.

Wołanie do Sadu.

ARTYKUŁ L.

MA tym obyczajem być czyniono / ktore sie ná
ktorym mieyscu zachowywa.

Sędziowie ábo Vrzad przed tym Terminem , kto-
rego ostateczne skazanie ma być uczyniono , iako
wspolu rozmawiać mają , y radzić.

ARTYKUŁ LI.

Ggg

Pierwey

Pierwey niżli ostateczne skazanie / ábo Dekret ma być uczyniony / Sedziowie ábo Urząd máia wszytkiego porząd co z obu stron allegowano będzie / przestłuchac: á Strony máia te wszytkie rzeczy przed nie polozyć / tak żeby z dobrym rozmysłem á umiáreniem / náumowiwszy sie pierwey sami między soba / mogli káždy potym widzenie swoje okolo ostatecznego skazania powiedzieć. Al gdieby nie mogli sie ná iedne sentencyę zgodzić / ábo żeby im co wyatpliwosc czynilo / máia mądrych á w Práwie biegłych ludzi między sie w ráde wezwac / á za ich ráda to coby mieli spráwiedliwie skázac / máia písac skázac á náterminowac / według tego obyczáiu y Informácyey / tak żeby ná ostatnim Terminie / ktorzy Peremptorium zowa / skazanie to ktore ná ten czas ma być opowiedano y obwołano / pogotowiu bylo / y zarazem sie przeczytalo.

*Sad pospolity, iáko ma być postanowion
y zágaion.*

ARTYKUŁ LII.

Gdy Termin / ábo czas náznáczony przychodzi / ma być we Dzwonek zádzwoniono / y mieysce to otworzono / ná ktorym takowy Sad bywa / za ktorym dzwonieniem Sedziowie powinni sie zeyść / ábo też Woyt z Przysiężnik / ábo Kápećmi y

ma Seo

ma Sedzia przedmowy albo Woyt / drugim rozka-
zać zasiść / y sam też ma na miejscu swoim siść /
wziawszy w ręce laske albo miecz dobyty / według
zwyczaju każdzey ziemie. A tak siedzieć maia state-
cznie / każdy na swym miejscu poki sie Sad nie do-
kona / nie zabawiając sie niczym innym.

Jako Sedzia albo Woyt ma pytać drugich, iesliże
Sad dobrze zasiadł, albo zagaión.

ARTYKUŁ LIV.

Gdy już wszyscy zasięda / tak iako wyzszey napis-
sano / Sedzia albo Woyt / każdego z Kądziec
albo Przysiężników ma pytać z osobną / iesliże ten
Sad dobrze zasiadł / albo zagaióno. A gdy w ta-
kowym Sadzie siedm albo osm / a nie mniej osob
zasiędzie / ma każdy z nich z osobną tymi słowy od-
powiedzieć: Panie Sedzia albo Panie Woycie / ten
Sad dobrze iest zagaióny / według Ustaw y Prá-
wa Cesarstkiego.

Jako obżalowany ma być do Pregierzá albo do
stupu przywiazan.

ARTYKUŁ LV.

Gdy już przeciw obżalowanemu ma być na-
gárdle ostateczne skazanie rezyniono / według
Sentencyey dobrze przed tym wrazoney / obyczay

Ggg ij

iest zdy

ieść zdawna / że Złoczyńce tym czasem do Pregierza
 ábo slupu przed skazaniem / ábo też y po skazaniu
 przywiezuią ná rynek / ábo táin ná tym mieyscu
 gdzieby ode wšytkich ludzi mógł być widzian. A
 ták / ponieważ ten obyczay nie ieść škodliwy / może
 zachowan być. Gdzie też inny obyczay okolo tego
 ieść / tedy sie ták zachować / iáko gdzie obyczay nie sie.

Obżalowany ábo złoczyńcá, iáko ma być przed
 Sad przyniesiony.

ARTYKUŁ LV.

Sędzia / gdy iuż ták Sad porządnie zaśiedzie /
 ábo Woyt / ma rozkazać Oprawcom á Cetlar
 rzom / złodzieiá dobrze zwiázanego / przed Sad
 przywieść / y postawić.

Jáko ten złoczyńcá w obec przede wšytkiemi
 ma być obżalowan.

ARTYKUŁ LVI.

Przy tákowym obżalowaniu / Ktore sie przede
 wšytkimi dzieć ma / ten porządek ma być za-
 chowan / Ktoryná Ktorem mieyscu w zwyczáiu ieść:
 to ieść / ma Powodna strona / ábo ten co obżało-
 wał / przytynt być / y instygować. Ale gdzieby ob-
 żalowany niewinnym być náleżon / á strona też
 przeciw

przeciw niemu instygować á Prává dostać nie
chciała / tedy takowego obżalowania / przede wszy
tkimi wspominać nie byłaby potrzebá.

O Prokuratorách.

ARTYKUŁ LVII.

Prokurator / każdzey Stronie ktora tego potrze
buie / z Urzedu á od Sadu ma być dan. A
takowi Prokuratorowie máia być przysięgli ná
to / że sprawiedliwości á prawdy według Prává
pospolitego / y tych wstaw / máia y powinni beda
bronić / y iey sie we wszytkim dzierżec : á iż nie máia
swoim widzeniem á chceniem niwczym sprawiedli
wości przekładzać / áni iey wyracać / ktora przy
siege ma Sedzia ábo Urząd od nich przyjmować /
y im wydawac. A iesliżeby ten Prokurator ktory
od strony rzecz sprawuie / tak iako ná niektórych
miejscách ten obyczaj iest / był ieden z posrzedku
tych ktorzy ná Sadzie siedza / ábo z Przysiężni
ków : niema do tego być przypuszczon / żeby był przy
tym / gdy drudzy beda sie okolo tego namawiać y
radzić / iakoby mieli skazanie rezynić / ábo Senten
cya ferować. Drudzy iednak Przysiężnicy y Se
dziowie / máia dalej przed sie postepować / á ma ná
każdego woley to być / tak obwinionego / iako tego
ktory żaluie / Prokuratorá sobie / badz z Przysiężni

Ggg iij

ków /

Kow / bądź ktoregokolwiek innego obrąć / albo też
 możyć sam rzecz swoje sprawować. Ale gdzie ta-
 kowego obierze / któryby nie był z pośródku Przy-
 sieżników / albo ktoremuby przed tym już od tegoż
 Sadu Przysięgą nie była wydana : tedy ten każdy
 ma pierwey przysiądz / niżli pocznie rzecz sprawa-
 wać / tak iako wyżej wypisano. A dla tego żeby
 porządnie / a co naykrócey skargi y inne sprawy /
 przed Sadem poyść mogły / Prokurator kiedy
 skargę kładzie / miasto tego od kogo rzecz sprawuje /
 żeby go iego przezwiskiem często wspominać nie
 trzeba było / ma kłaść litere A. a miasto obżalowa-
 nego B. A gdzieby czynek ten zły / iako zboystwo /
 złodziejstwo / zamordowanie / albo spalenie / także y
 inne / miał wspominać / ma miasto tego kłaść lite-
 re C. a zwłaszcza gdzie skargą idzie z Vrzedu a po-
 ruczenia Sadowego / tam ma być to obserwowane /
 żeby w takowey Akcyey kładziono / Actio, albo
 skargą od Vrzedu / a przy tym imie tego co żaluie.
 Skargą przez Prokuratora z Vrzedu danego, albo
 też ktorego sobie stroną obierze, tym obyczajem
 ma być czyniona.

ARTYKUŁ LVIII.

P. Sedzia / Powodna stroną A. żaluie się na te-
 go Złoczyńce B. który tu stoi przed Sadem /

o rzeczy

o uczynek iego / y złoczynstwo C. które uczynił / według tej 2skrey / ábo obżalowania / które przed tym przed nami iest uczyniono / á przetożono: Przetożadam żebyście według pospolitego Práva / á opisanych chwalebnych Ustaw Cesarstkich / ábo y tej sławney Korony / które około takich rzeczy / iáko by słusznie byli karáni / są dostatecznie uczynione / z pilnością iego uczynek zły wważywszy / á winnym go być vznawszy / sprawiedliwym skazaniem swoim / skazać rozkazali / tak iáko według porządku tego Práva / słusznie to być ma.

I Esliżeby Prokurator tymi słowy tego obżalowania przetożyć nie umiał / tedy może ia na piśmie dać / á te słowa przy tym powiedzieć: P. Seodzia / prośbę żeby to obżalowanie strony powodney / z tej karty było poczytano.

Obżalowany, przez swego Prokuratorá iáko
ma mówić.

ARTYKUŁ LIX.

I Esliże Obżalowany przedtym iuż przyznał sie / ábo z dostatecznych dowodów iuż sie nań pokazało / że winien tak iáko wyższej / gdzie sie wypisuje o dowodziech y o wyznaniu / Serzey to wypisano: tedy innego sie nie nie zeydzie mówić / iedno miłościrožia á listki od niego Prokurator prosić ma.

Alle

Alle gdzieby obżalowany ábo sie znać niechciał/ ábo przyznałby sie przed tym/ potym przyczyny takie y dowody włożował/ przez ktoreby rozumiał/ żeby sie odwieść / á skarania wysdż mogł: może Prokurator tym obyczajem niżej wypisanym / od niego spráwe dać/ używając tych liter/ iáko wyzśey okazano/ miásto wymienienia stron: to iest / miásto obżalowanego B. tego co żáluie A. á miásto występku C. o ktory skargá uczyniona. C. kładac tym obyczajem.

Panie Sedzia / ten to B. obżalowany / ku temu uczynku ábo zloczynstwu / ktorym go obżalowano od A. Powodney strony / żeby C. uczynił: opowiada/broniac sie / y niewinność swą okázuiac / tym wśytkim / co przedtym od niego powiedano y przelożono / prośac żeby zá wważeniem tego wśytkiego / y niesłusne obwinienie/ y niewinność iego/ z pilnością od was była wważona/ á przez Dekret y skazanie Práwá ostateczne / żeby z tego wyzwolon był/ á żeby nakłady/ utráty/ y škody / ktore zá tym niesłusnym obwinieniem przed Práwem podić musiał / iemu sie náwrócić mogly / od tego co go ták oskarżył: dla tego/ áby Práwá dostał/ żeby był obreczon.

Gdzieby Prokurator tákowey odpowiedzi od Obżalowanego wymowić słowy nie umiał/ może ná pisinie podać Sadowi / á przytym to po-

wiedzieć

wiedzieć: Pánie Sedzia / żeby te to odpowiedź á prośbe Obżałowanego / z tey Kártki Pisarz przede-
wszystkimi z rozkazania waszego przeczytał. A Se-
dzia za takowym żądaniem ma rozkazać Pisarzowi /
żeby te Kártkę przeczytał.

Obżałowany gdy się tego przy, ku czemu się przed
tym przyznał, ábo ná co dowód słuszny jest.

ARTYKUŁ LX.

Gdzieby Sedzia porozumiał / że Obżałowany
przyznałby się przedtym w rzeczy domowney /
á która się już dostatecznie nan pokazała / tylko dla
tego się przat / żeby przewołe mieć mógł / á żeby sprá-
wiedliwość y słuszne karanie się zwoloło. Ma Se-
dzia z tymi dwiema Rácy ábo Przysiężniki / kterzy
takowe jego wyznánie / byliby przy mece / ábo o-
procz meki słyżeli / rády szukać v mądrych / á w Prá-
wie biegłych ludzi. A ponieważ ci dwá Przysię-
żnicy / w takowey przrgodzie nie świadczą iáko
Świádkowie / ále iáko Sedziowie / y nie máia prze-
to być od drugich odlaczeni / gdy Skazanie ma
być czyniono. Bo przygadza się / że drugi tego
wszystkiego / ku czemu się znał ná mece / przy się y od-
woływa: ták iáko przykład tego kładzie ieden / wy-
pisuiac / że iednego trzy razy meczono / á po każdym
mczeniu tego się wszystkiego przat / ku czemu się ná

mece przyznawał: á iż nákoniec / gdy nie možono ná nim nic takowego wymeczyć / że go wolnym uczyniono.

Kát ábo Ceklirze, żeby mogli być bezpieczni,
ma obwołano być.

ARTYKUŁ LXI.

GDy iuż Sedžia uczyniwszy skazanie / laste zła-
mie / ábo rozge / á Kát ma zloczynce wieść ná
to miejsce / ná którym ma być skaran / ma być wo-
łano przede wšemi ludźmi / y oznaymiono / mocą á
z poruczenia zwierzchniego Urzedu / pod skaraniem
ná gárdle / żeby żaden nie śmiał Kátowi niwczyn
prześkładać / áni sie nan rzucąć / ábo chcieć złodziejá
odbiąć / choćaby też y wczyn za przýgoda pobla-
dził. A wšakże tu w Polšce tego nie czynia / bo sie
niezda za potrzebne.

Niepotrzebne pytánia w Sadzie, máia być
pokázane.

ARTYKUŁ LXII.

POnieważ ná wielu miejscách zachowywano
pytánia wiele / niepotrzebnego á zbytniego /
które nie tylko nie pomagáło tu wywiádomaniu
prawdziwey rzeczy / ále owšem prze niespráwiedli-
wość y Práwo sie odwłoczyło / á niepotrzebnie

czas zwłoczył. Przeto takowe wszystkie pytania
nie potrzebne / które sprawiedliwości przeszkadzają
zwłoczya: a od ludzi chytrych y wywrotnych / v
myślnie tu przewleczeniu Prawa / a vplecieniu Kon
trowersiey / czynione bywają / mają być położone
y zapowiedziane. A Urząd gdzieby tego na której
stronie doświadczył / ma to srodcze zařtanowić / y
řkarác takowego / któryby za přeřtym vpomienie
niem niechciał się od tego zdzierżyć / tyle rązow ileby
się potym tego dopuřcił.

O Spowiedzi y Nápominaniu, które po skazaniu
ma być uczyniono.

ARTYKUŁ LXIII.

Gdy iuř Dekret albo řkazanie na řmierć ořtąteczne
wynidzie přećiw Obwinionemu / ma być tego
dopuszczono / żeby mohl grzechow swoich się wyřpo
wiedać / y od nieř iąkoby z dobra nádzieia na řmierć
miał iřdř / aby náuczony vpomionion byl / a przy
namniey ieden albo dwa Řřieřa / gdy go iuř na
řmierć wioda / mają przy nim być / y prowadzić go
aż na miejsce / přeřkládając drogę zbąwienna / za
řalowaniem grzechow ięř / a zařluzami Pána Ct ry
řtusa Zbąwićielá nářego / tak żeby z dobra pámie
cia y nádzieia / to co zařluzyl / żeby cierpiał.

Shb ij

Spowie

Spowiednicy ábo Ksieża, nie máia nikogo upomina-
niem swoim do tego przynodzić, żeby się przal, ábo
odwoływał tego, ku czemu się pierwey przyznał.

ARTYKUŁ LXIV.

POnieważ niestusna y niepechozna rzecz / to iest/
żeby złe czynki á sprawy ku Błodzie Rzeczypos-
politey byly zatrzymane: y nie przystoi to nikomu/
przec się tego co prawda iest / á prawdę fałsem zatrzy-
wać / ábo komu żeby tak czynił / ná to radzić y per-
swadować / tak iáko też y wyszłey tego dotkniono.
Przeto Spowiednicy á Ksieża / nie máia złoczyń-
com do tego przynodzić / żeby rzeczy przed tym wy-
znanych á doświadczonych przeli się / á odwołanie
czynili / chcąc w tym y swe złe sprawy / y drugich / ná
które co takowego wiedzac wyználi / zatrzyć.

Ci ktorzy bluźnia przeciw Bogu, iáko máia
być karáni.

ARTYKUŁ LXV.

GDzieby kto plugawymi wsty / á złym y zuchwa-
łym sercem / Panu Bogu to przyczynał / co przy-
czytano być niema / ábo rymował to / co niema
być rymowano / ku vblizeniu á obrażeniu światey
Wszemmocności á dobroci iego / ábo też żeby co

nieprzy-

nieprzystoynego á niestupného przeciwko Pánnie Máryey mowil / ábo správom Božym / ktorymi on zbáwienie ludzkie spravował / takowy každý bluzniercá / ma wšedzie byc przez Vrzad winowan / y dla tego / według vznania winności ábo wielkości grzechu iego / tež według baczenia ná štan y ná osobe iego / ná zdrowiu ábo tež y ná gárdle ma byc šaran. A gđzieby takowy iuž poiman byl / á wsádzon / ma Vrzedowi byc oznaymiono / á Sedzia ábo Moyt / według Informácyey á náuki od Vrzedu dáney / ma w tym sie zachowác / tak žeby takowe bluznierstwo według Práwá byto šarane / á žeby takowe rzeczy á grzechy miedzy ludzimi sie nie množily.

Ci co ludži truia, iáko máia byc karáni.

ARTYKUL LXVI.

Gdzieby ná togo pewnie to došwiadczeno / že sie z takimi rzeczami obchodži / á tym žeby komu v škodzil / takowy ma byc šaran / á ogniem spalon. Ale gđzieby v tog náležiono trucižne / á bedac w tym podeyržany / nie nálažloby sie iednáš / ižeby iáka škode ná zdrowiu tym komu uczynil / takowy ma byc šaran / ále nie ná gárdle / iedno według šlušneg wyznania Vrzedu / á madych ludži. A w takowych przygodách / Sedziowie ábo Vrzad máia

się drugich w tym biegłych radzić / co by takowy zaśluzyl / tak iako niżej Serzey o tym wypisano / gdzie się nauka daie / iakoby Sedziowie mieli się radzić.

Skaranie iakowe ma być przeciwko tym, ktorzy Kárcki, Księgi porzucia ukrycie, sromocac ludzi, y na pocztliwość czyie tym obyczajem się targaiac, iako to Łacinnicy zowia, Famosi Libelli.

ARTYKUŁ LXVII.

K Tobykolwiek wypuścił Książki iakie / albo pisanie / targaiac się na czyie dobra sławę y pocztliwość ukrycie / nie podpisawszy się imieniem albo Przezwiśkiem swym / nieślusznie a niewinnie: tak / żeby ten zesromocony / a tym obyczajem naganiiony mogł snadź prze to / ku skaraniu iakiemu na zdrowiu / na dobrej sławie swej / y też na gárdle przysć: takowy każdy zlosliwy a niecnotliwy potwarcá / za pewnym dowodem a doświadczeniem takowego złego uczynku / według opisania Prawa / ma tymi obyczajami skaran być: y to wszystko cierpieć / ku czemu onego niewinnego zlosliwym a zdradliwym oskarżeniem / y osławieniem / chciał przypowieść. A choćaby też y to osławienie a pisanie potajemne było prawdziwe / tedy się nie godzi tym obyczajem kogo złżyć / albo się tym nad nim mścić: iednak ten co

tak zło

tak złośliwie a wtrocie osławil y opisal/ma według
wznania Drzedu być staran/ gdyż to iest bázro škó-
dliwa rzecz/ zdrádliwie ná czyie sławie sie targać.
Skaranie tych, ktorzyby Monete zfałšowali, ábo
nie máiac ná to Przywileiow y dozwoleńia
zwierzchniego Pána Mynce bili.

ARTYKUŁ LXVIII.

Mynca/ trzemi obyczajami bywa fałšowana.

Naprzód/ gdy kto pod Herby a znaki cudzy-
mi Mynce biie. ¶ Druga gdy kto Matercyey ábo
Metallow nie dobrych do tego używa. ¶ Trze-
cia/ gdy kto Mynce biie pod mnieyszą wagą niżliby
miała być. ¶ A ci wszyscy tym obyczajem máia
być karani. ¶ Ten co fałšowa Mynce biie a
czyni/ ábo takowey Mynce náodmienia wšy y ná-
by wšy między ludzie ia wypušcza/ chce y wie-
dzac/ ku ošukaniu bliźniego/ a pożytku swemu/ ma
być ogniem ná gárdle karan/ a żywo spalón być.
A ktoby takowego w domu swym/ wiedzac to nań
przechowywał/ a iemu mieškania dozwalal/ tá-
kowemu on dom ábo mieškanie swoje tracić.

¶ Cio Mynce biie/ zá mnieyszą wagą y podley-
szą niżliby miała być/ nie máiac ná to Przywile-
iow ábo dozwoleńia: máia być według vrádze-
nia Drzedu/ y wielkości záslużenia/ ná máietno-

ści/ ná

ści/ná zdrowiu/ábo też y ná gárdle Karáni. ¶ Ale
 ci ktorzy cudza Młynce obrzynáia/ ábo wywarzá-
 niem psuia/ ábo też lekceyßa czynia/ y podlepyßa z le-
 pßey/ máia nie tylko ná máietności/ ále y ná gárdle
 przy tym być Karáni / według wielkości obwinie-
 nia / á vyznáia Drzedowego. ¶ Ale gđzieby do-
 wiedziono sie/ że kto zá dozwoleńiem Drzedu/ táko-
 we rzeczy czyni/ tedy ten Drząd tráci te Przywileie
 á wolności/ zá ktorými wedle Przywileiom / wolo-
 no im było Młynce bić.

Jáko máia być karáni ci, ktorzy fałßuia Miáry,
 Łokcie, Wagi, Funtty, ábo też Kupie,
 Towáry, &c.

ARTYKUŁ LXIX.

NA kogoćkolwiekby doświadczone / á on chytrze
 á złośliwie/ Miáry/ Wagi/ Kupie/ ábo inne
 przedáyne rzeczy/ zfałßowanßy/ rżyma tego/ ábo
 przedawa zá dobre á nie zfałßowane: tákomu ká-
 żdy ma byc poiman/ y wsádzon/ ták iáko ná gárdle
 bywáia wsádzáni. A gdy słußnymi dowody náń
 sie to pókaże/ ma być z Miásta ábo z Siemie wypos-
 wiedzion/ á ná ciele miotłami v Pregierzá skaran/
 według wyznáia onegoż występku. A iesliżeby
 nie raz byl w tym doświadczon/ może być y ná gár-
 dle skaran.

*Skaranie Prokuratorow, gdy w czym wystapia,
iákowe być ma.*

ARTYKUŁ LXX.

GDyby Prokurator w ktoreykolwiek Kontro-
wersiey / tak około Imienia ábo Máietyności /
iáko około gárdlá / rzecz spráwuiać / strone ábo zdrá-
dził / ábo podwed iáki á oszukańie / ku škodziu tego
od łogo rzecz spráwuie / uczynił / á w tym go do-
swiádeczono : ma naprzód škodę / ku ktorey Stro-
ne przywiódł / nágrodzić / á potym v Przierzámá
miotlámi skaran być / y nákoniec z Míastá ábo z
Ziemie tey ma być wygnan / według wielkości wy-
stępku á zásluzenia.

*Jáko máia być karáni ci, co przeciwko przyro-
dzeniu grzeša.*

ARTYKUŁ LXXI.

GDzieby kto takowý náležion był / żeby ábo z
bydleciem / ábo chłop z chłopem przeciw przy-
rodzeniu spráwe miał / takowi máia ná gárdle być
skaráni / á według obyczáia ogniem máia być spa-
leni / bez wšelákiego zmitowánia y łáski : ponie-
waż to hániebny y sromotny grzech iest / y ma być
srodze skaran.

Jáko máia być karáni ci, którzyby z pównowátymi
á krewnymi Białymigłowámi uczynek mieli.

ARTYKUŁ LXXII.

Gdzieby ná tego doświadczono / iż z Pásierbica
swoia / z Mácocha / ábo z Jatrwia uczynek
nieporzćimwy miał / ábo też ziaćimi w rodzie
blizsými Białymigłowámi: tákowy zá ráda ludzi
uczonych w Práwie / á biegłych / ma według zda-
wná opisánego obyczáiu w Cesárskim Práwie / ka-
ran być.

Jáko ci máia być karáni, którzy cudze Zony, Pán-
ny, ábo y Białe głowy, gwałtem á moca biora,
y unaśnia.

ARTYKUŁ LXXIII.

Gdzieby kto cndza Žone / ábo też Pánne nie wy-
dána zá Mąż / nád wola Męża iey / ábo Wy-
cá moca wziął / y wniósł: á Mąż ábo y Wćiec oney
dziewćki / choćiaby też Mátka y oná: sámá Pánná
przyzwolilá / á z iey wola sie to sstało / tego sie žáto-
wał / y žádał / żeby tákowy skaran był: ma ten ob-
winiony / gdy sie to nań nkáže / według nárzadze-
nia á opisánia Práwa / dostátecznie skaran być / zá
ráda á náuka ludzi w Práwie biegłych.

Ciątko

Ci iáko máia być karáni, ktorzy po dwu ábo po trzech Zonách miewáia.

ARTYKUŁ LXXIV.

Gdzieby ná kogo dowiedziono sie/ że máiac przed tym żywa Zone/ z druga slub brał: ábo też Zoná máiac pierwszego Meżá/ że drugiego poielá: tákowoy wczyneł wietży y hániebnierży iest niż cudzołóstwo / zá ktory áz Prawo Cesárskie nie wypisáło / żeby kto karan byc miał ná gárdle / ten co sie go dopusći/ wśákoż zá stużne sie widzi/ żeby tákowoy káždy/ ktoryby si: tego wmyslnie wáżyć á dopusćić śmiał/ ná gárdle o to karan był/ ták iáko o iáwne cudzołóstwo.

*Ci ktorzyby Zone ábo Dżiewki swe, ábo iákielek-
wiek przyiaćiolki, zá pieniądze, y dla sromotne-
go pożytku, drugim zwódzili, iáko máia
być karáni.*

ARTYKUŁ LXXV.

KToby Zone swoje/ Dżiewkę/ ábo Krewną á Pominowátą/ dla sromotnego pożytku zwodził/ y iey sie kurwić dopusćił/ ábo też iákimkol-
wiek obyczáiem dziecióm swoim/ żeby do tego przy-
czynie dawał/ iákoby co nierządneho / á przeciwno

Bogu/opuścić wstyd/wdawać się za dary/ ábo
iakożkolwiek miały: takowy każdy ná czci/ y ná
zdrowiu/ á ná gárdle/ według náleżtu pospolite-
go Práva ma być karán.

Jáko zwodnicy ábo zwodnice te ktore przyczynę cu-
dzolostwá dawáia, máia być karáni.

ARTYKUŁ LXXVI.

POnieważ wiele się tego tráfia/ że proste á wcz-
ciwe Białegłowy/ á nabárziew Pánny á Dzie-
weczki/ prze zlych á niecnotliwych ludzi/ rák mie-
dzy Mężczyznami/ iako białymigłowami/ stáranie
iteż namowoy/ zápamiętawşy sweley poczciwoś. i/
w lotrostwo á niepoczciwe obcowanie się wdawa-
ia/ y zwodzone bywáia. Przeto wşyscy zwodni-
cy y zwodnice/ wá ktorzyby w domích swych o tym
wiedzac/ to dopuśćzáli/ ábo zá przenáieciem/ tá-
kowych rzeczy przeglądáli/ według vznánia wyste-
pku á przemienienia/ zá ráda w Prawie biegłych/
máia rák być karáni/ żeby się nie mnożyli/ y máia
takowym vşy wrzynác/ miotláni ie v Pregierzá
bic/ y z Miásta wypowiedác.

Ci ktorzy ludzi podburzáia, á między ludźmi Sedi-
cye czynia, iako máia być karáni.

ARTYKUŁ LXXVII.

Gdyby

GDyby kto w Ziemi w Krolestwie / ábo też w
Mieście / á w społeczności iákíey ludzi / prze-
ciwko Drzedowi á zwierzchności / poburzenie iá-
kie / ábo potáiemne Sedicye czynił / á toby sie nań
pewnie rżazáło / tákowsy według zásluzenia á wiel-
kości występtu / czasem ná gárdle / czasem też mío-
clámi v Pregierzá / (Karan byc ma / y z Ziemie ábo
z Miásta wypowiedzion / gdyby tákowsy podburze-
nie czynił. Ale Drząd przy Karaniu tákowsch lu-
dzi / ma bącznie á mądrze postępować / żeby krzy-
wdá nikomu nie bylá uczyniona / á ludzie żeby sie
bárziej z tego niepodburzáli.

*Ci ktorzy swowolnie, á nie z á przyczyna zbiegáia,
iáko máia być karáni.*

ARTYKUŁ LXXVIII.

POnieważ wiele sie tego przygadza / że drudzy
zá zuchwálstwem á swawola / też bez żadney
slużney przyczyny / wciekáia / á zbiegáy pogróźki czy-
nia: á do tych sie wciekáia / ná te mieyscá / gdzie ro-
zumieia / gdzie przechowanie iteż pomoc mieć mo-
ga / y czasem tákowi ludziom wielkie škody á obra-
żenia czynia / á w niebezpieczeństwo przywodza / nie
náiac baczenia ná rzád y Práwo. Przeto tákowi /
zá zdrayce / odpowiedniki / á wśytkich ludzi wespół
zágubce / máia być dzierzáni. A gdzieby z tych

mieysc/ ná ktorych przechowywanie y obrone máia/
zapamiętawby Prawa y sprawiedliwosci/niechcie-
li sie vsprawiedliwić / á nie przestáli grozić y odpo-
wiadać/ á ktorego z nich dostána/ zárazem ma ściet
być / y ná gárdle staran/ iáko zdray. á á pospo-
lity škodzą/ y nieprzyiaciel/ chocia by też onym od-
powiádaniem swoim škody żadney nie uczynił.
Táżze y ci karani máia być / ná ktore aby sie co tá-
kowego dowiedziono/ żeby obmyślali ábo przedsię
brać chcieli.

Alle gdzieby kto boiac sie włwápliwego á ciężkie-
go starania/ á nie przeto/ żeby komu škodzić miał/
wcielił nie ná podeyżrzane mieysca: tákowsy nie zá-
służy ták wielkiego starania. A iesliżeby watpli-
wość w tym iáka była/ máia Sedziowie ábo Na-
rzad ráde w tym wziąć od ludzi biegłych á uczonych
w Prawie/ ták iáko niżej bedzie opisano.

*Zá innymi ciężkimi zloczynstwy, ktore sie porząd-
wypisuią, iákie karanie ma być czyniono.*

Naprzod o tych, ktorzy ludzi potáiemnie
truia.

ARTYKUŁ LXXIX.

Gdzieby kto kogo otrul / á o zdrowie ábo y o
gárdło przyprawił / ma iáko ten kto zámordus-

ie/ w kóło być wplecion/ iesliże chłop iest. Niemia-
 stá gdzieby w tym doświadczona była/ ma być w-
 topiona/ ábo iákimkolwiek innym obyczáiem/ we-
 dlug swiego występkú / skarána ná gárdle: ále
 pierwey niżliby ktora tákowa osobe ná gárdle ska-
 rano/ ma być flešczámi rospalonymi tárgána/
 nniey ábo też wiecey/ według baczenia ná osobe/
 y ná záslużenie: ták żeby drudzy tym przykládem/ á
 strogoscia skaránia/ od tákowych spraw odwie-
 dżieni byli.

*Mátki ktore dzieci swe tráca ábo zábiíáia, iáko
 máia być karáne.*

A R T Y K U Ł LXXX.

Białagłowa iesliby ktora plod swoy / ktoryby
 iuż żywy byl/ á członki ná nim bylo rozeznáć/
 zábilá: tá według obyczáiu / ma żywo być záko-
 pána/ á palem przebita. Wszakóż przestrzegájac te-
 go/ żeby druga zá strogoscia tákowego skaránia/ w
 desperácyi nie przyšlá / może być wtopiona. Ale
 gdyby tákowy okrutny wczynek w ktorey Ziemi/
 ábo w Mieście przygadzał sie czesto/ dla wietšego
 strachu y przykládu drugim zlym Białagłowom/
 máia być według wyššey opisánego obyczáiu ka-
 rány: ábo tákowa Białagłowa/ pierwey niżliby ia
 wtopiono/ ma w ogniu rospalonymi flešczámi być
 tárgá-

targana/ według nauki a rady ludzi w Prawie biegłych. Alesliżeby ktora dziecie porodziła żywe / a martwe potym należiono / a ona ie skryła / potym rżazalo sie to/ za wywiadowaniein z pewnych znakow/ ktore w takowey mierze bywają obserwowane / że niedawno porodziła: gdzieby allegowała / y tym sie wymawiała/ że tak umarle porodziła/ ma być przypuszczona ku wywodowi / a ku wskazanui niewinności swojej / słusznymi przyczynami a dowody. Ale bez słusnych wywodow a świadectw / niema iey w tym wiara dana być. Bo gdzieby takowa wymowa mieysce miała / chciała by bez pochyby każda sie wymowić / a z swego zlego a ożrutnego czynku orzyścić: przeciwcemu/ wielki to dowod iest / że czuiac sie być brzemienna/ tego kryła/ ukrycie a potajemnie porodziła/ nie wezwawşy nikogo do tego / a umyslnie tego kryła: y podobienstwo a podeyżnienie ztad o sobie czyniła / że to dziecie za iey pomoca z światą zeşto / a iż ona tym zamordowaniem płodu swego/ chciała niecnotę swą zakryć. A tak/ gdzieby tym obyczaiem swoy czynnek zakrywała / a ypornie na tym stała/ za tak słusznym podeyżzeniem / a dowodem tego zlego w czynku / ma być meła do tego przycisniona / żeby prawde wyznala: a gdy sie wyzna / ma na śmierć być skazana/ y tak skarana / iako wyşbey napisano.

Ale

Alle gðzieby watpliwá to rzecz iednáť bylá / á V-
rząd nie mogli sie z tego wypráwić / iesliże winná
ábo niewinná iest / nie stwápiáiac sie / máia wšytkie
podobieństwá / dowody y odwody spisáne być / y
Cirkumstáncye: á ma być rádá w tym wziętá od
biegłych á w Práwie uczonych ludzi.

*Białegłowy, ktore dzieci swoje porzuciá ále nie
zábiiáia, iáko máia być karáne.*

ARTYKUŁ LXXXI.

Gðzieby ktora dziecko swe porzuciłá / chcąc si-
go záprzec / áni o nim niewiedzieć / á dziecko to
potym było náleżiono / y wychowano / á ná nie ie-
dnáť zá czásem okazało sie to / y byłaby dowodnie
w tym uznána / ma według rády ludzi w Práwie
biegłych / ále nie ná gárdle być karána. A iesliże
dziecko to porzucone / pierwey niżliby sie o nim do-
wiedziano / vmárto: zá przyczyna iey porzucenia y
odbieżenia / według uznania ludzi w Práwie bie-
głych / ma być ná zdrowiu / ábo też y ná gárdle
karána.

*Łotrowie, zábiiácze, á ti co ludzie morduiá, gðzie
obrony żadney á wyvodu nie máia, iáko
máia być karáni.*

ARTYKUŁ LXXXII.

K Alzdy takowoy / ktory slušney obrony á wywo-
du niema / ná ktorego sie vŕkaže / že co takowego
uczynil / á vinyalnie kogo zámordował: według
obyczáiu ziem niektorych bywa karán / w plecieniem
w kolo. Ale według rožności zámordovánia / mo-
že teŝ y w karání rožnosť býć zachována.

J Ten ktory z rozmyslem vmysluie czlowieka
zámordúie / ma w kolo mplecion býć. Kto zábiie
z gniewu ábo z vŕwáplivosti / á niema žádnéy
inney ná to wymowki / ma ściť býć. **J** Algdzie
by kto začna iáka osobu / ábo Pána swego zámor-
dował / ábo teŝ bližieho iákeho przyaciela / á kre-
wnego swego: takowemu ma býć przydano meki
y utrapienia / táržaniem kŕeŝczámi rospalonymi / ábo
koňmi wloženiem / žeby strogostí takowego ská-
nia / drudzy sie karáli / á potym drudzy nie smieli sie
takich zlych rzeczy waŝyć.

*Gdy kto w obronie broniac sie, niechcac kogo nie-
winnego zábiie, iáko ma býć karán.*

ARTYKUL LXXXIII.

G Dyby kto broniac sie / kogo niewinnego zábil /
základáiac sie / ábo z Arkábuza wylŕzeli wŝy /
ná tego ktorego gwałtomu á mocy sie odcymował /
á mogl tego slušnymi y prawdžiwymi dowody á

świádecctwy dowieść: tákowey nie ma być ná gár-
dle karan.

Gdy nie zaráżem obráżony ábo rániony umrze, á
matpienie iákie w tym iest, iesli od tych ran, czyli
záinna przyczyna umárł.

ARTYKVL LXXXIV.

W Tákowey przygodzie / z wysłuchánia pilnego
z obu stron / z świádecctwá / y z dowodow /
y innych Circumstánciy / ták iáko wyzšey iest po-
wiedziono / á z wlaśczá z spráwy Lekárzow w tym
biegłych / y innych ludzi ktorzy przy tym byli / ábo
wiedza iáko po tákowym obráżeniu y ránieniu / ten
co umárł / chował sie y z obaczenia czasu / iáko dłu-
go potym żyw był / wyžrza ábo Sedziowie / máia
ráde wziac od ludzi w Práwie biegłych / iákieby
skazanie uczynić mieli. ¶ Agdy wiele ich iednego
ránia / á on potym umrze / tedy tylko ten ma o zámor-
dowanie być karan / ná ktorego sie dowiedza / że
mu śmiertelna ráne iedne ábo y wiecey ich zádał.

Zábity iáko ma być ogladan vrzednie, pierwey
niżliby go pogrzebiono.

ARTYKVL LXXXV.

Z Aby w tákowych przygodách / ktore niżej opi-
sano / dla lepszego vznánia y wyrozumiania / y

to nie było zaniechano / widzi się być za potrzebne / żeby gdy tak zraniony człowiek nie rychło umrze / przed pogrzebem iednak był ogladany / ma Woyt ze dwiema Przysiężnikami / y z Pisarzem tegoż Sadu / á z iednym ábo ze dwiema Chirurgi / ábo Bárwierzmi / do tego umarłego iść / á wšytkie rany jego y obrażenia z wielką pilnością oglądać / y tak iáko się náydzie / Pisarz ma to wšytko pilnie zterminować.

Ci ktorzy Złoczyńcom pomoc iáka, ábo przechowanie wiedząc o tym dawáia iáko máia być karáni.

ARTYKUŁ LXXXVI.

Gdzieby kto złoczyńcy iáktemu / ku wypelnieniu jego uczynku / pomoc iáka wiedząc á chcąc dobrowolnie dać / ku škodzie komužkolwiek innemu / ábo iákimkolwiek obyczáiem jego soldrował / takowy ma srodze być karany : ále iáko wyzšey powiedziano / według wrażenia wielkości występku á uczynku / karanie też ma być umiárkowane.

Jáko ten ma być skaran, który iáki uczynek chciał wypelnić, ále nie mógł.

ARTYKUŁ LXXXVII.

Gdzieby ná kogo wskázalo się z tych rzeczy / ktorých do wypelnienia iákowego złoczyństwa

potrze-

potrzebá / że chce co złego wypełnić y uczynić / á iž náđ wola iego cośkolwiek do tego przešťkádza / żeby nie mógł tego co vmyślił ku końcowi przewieść : tákowe vmyślenie y przedsięwzięcie / gđzieby sie słuznie pokázáło / á dowody pewne ná to były / ma być Criminaliter karan : ále według rožności przedsięwzięcia / y tego co vmyślił / ma też rožne być káranie : w czym Wzząd ma rády ržywać ludzi w Práwie biegłych / y według náuki ich / ták ná zdrowiu / iáko ná gárdle / káranie to exequowác / iáko táki vczynek zá przykłád ma być / iž ktoby komu zástąpił / zá mordowác go chciał / á tego dowieść nie mógł / iuž tákowe chcenie stoi zá vczynek / y gdyby go vláspiono / ma być karan.

Ten komu Száttáwe y wieźnie ku opátrzeniu á ku zámykániu poruczono ; gdyby ktorego vpuścił , ábo vmyślnie z wieźnia wybáwił , iáko ma być karan :

ARTYKUŁ LXXXVIII.

I Esližeby tákowy strož wieźnia y wieźniow / ktoremuby to poruczono / wypuścił ktorego złoczyńce co ná gárdle siedział / ma być o to karan dešťátecznie. Ale gđzieby wieźniá zá niedbálością á nie doyrzeniem iákim tegož komu to poruczono / z wieźnia sie wyłamał á vciekł / ma tá niedbálość

iego też skarana być / według rady a nauki w Práwie biegłych / ále nie ták bázro / iákoby z umysłu to uczynił.

Náuká ábo Introdukcyá, iáko Pisárze tákowych Sadow máia Aktá, to iest, wšytkę správę á Kontrowersia stron popisowác.

ARTYKUŁ LXXXIX.

Pisarz tákowy káždy / ma być naprzod do tego Sadu przysięgły / á ma według tey przysięgi swę wšytkie Aktá / oskárzenie / do wody y od wody / ábo Allegácyę z obu stron uczynione / z wielką pilnością / wiernie á porządnie spisowác.

Naprzod / Skárce á obżáłowánienie przeciw obżáłowánemu. Alesliby sie przygodziło / żeby ten co ná kogo żáluie ná gárdło / co watpliwego powiádał / á rekoemstwo nie miał / tedy pospólu z obżálowánym ma być wsádzon. ¶ A to wšytko / iákożkolwiek sie dzieie miedzy obiema / ma pilnie popisowano być przed meká / á tákowe popisowánienie tych rzeczy / ma być czyniono przy przytomności przynamnię Sedzięgo sáмого / ábo tego co mieysce iego dzierży / y dwu Przysiężników. ¶ Potym ma też być nápisano / iáko ten co żáluie / według porzadku wyžbey opisánego dowodzi / ábo iáko dowodzi / iesliże też rekoemstwo mieć może / ábo nie

może:

może: á iesli dla dostánia Práwá/ dał sie pospótu z obżáłowánym w wiezienie wśádzić/ ábo nie.

G Z drugiey strony / cobykolwiek obżálowány przeciwn temu odpowíadał / ábo állegował przed náktá/ ma wnet zá obżálowáním być popisano.

A przy káżdym tákowým Aktcie / Pisarz ma czas y godzinę ktorego sie działo zápisác / y kto przy tym był / ábo ná ten czas tych to rzeczy przestuchawał / á Pisarz sam swym przezwískiem ma sie podpísác / iz tego teź sam przysłuchał / á przy tym był. Gdzieby obżálowány nie znał sie ku temu czym go obżálowano / á potrzebá tego bylá / żeby stroná Powodna podobienistwy / dowody / y świádecstwem / tego co powiáda / dowodziłá y probowálá / cobykolwiek zá znał / zá dowody / y zá podobienistwá állegowálá / á przed Wzédem proponowálá / ma porządnie być popisano.

A Gdzieby iuź według wyszkeý nápisáney náuki / y tego opisánego porzádku / słuźne dowody y podeyżżenia sie pokázáły / á obżálowánego według tegoby vpomniono / żeby niewinność swoie / á od wody przeciwn temu wkázał: tedy cokolwiek obżálowány ná ten czas ku swoiey obronie powie / ábo cobykolwiek ná nim sie wypytác y wybádać mogło / ma wśytko porządnie być popisano. Potym gdzieby iuź ku meżeniu przyšlo / to cobykolwiek

Obżá

Obżalowany powieźdiał / á ku czemu kolwiekby sie
 przyznał / ábo nie przyznał / według pytania á od-
 powiedzania iego / dla gmatownego wywiedzie-
 nia prawdy / ma być porządnie popisowano od
 Pisarzá. Ale gdzieby obżalowany vporne sie przal
 tego wšytkiego czym go obżalowano / á Powo-
 dna strona nań przedsieby dowodziła / to wšytko
 ma być porządnie popisano y terminowano: itez
 iesliżeby Urząd dla dostátiecznieyšego wywiedze-
 nia wšytkich rzeczy / á doświádeczenia dowodow
 y odwodow / Kommissarze ná to wysádził / máia ci
 Kommissarze to wšytko / coby przed nimi sie dzia-
 ło ábo mówiło / porządnie kázác spisać. ¶ Item,
 Jesliżeby obwiniony sié ku temu czym go ošár-
 żono / ále takowe p[ro]zy wymowki kładł / k[ro]-
 te go oczyścić y niewinnym vkážác mogły: to teź
 z[bi]r[em] wšytkimi iego Protestácýami / dowody / znáti /
 podobienstwy od niego przełożonymi / má być po-
 pisano. ¶ Item, Jesliżeby obwinienie ábo obża-
 lowanie šło z Urzedu / to iest / žeby sam Urząd /
 zkađkolwiek wywiedziawšy sie / choćaby nie było
 tego coby nań żałował / przeciwo niemu Akcyá in-
 stytuował: tedy cobykolwiek obżalowany ku temu
 odpowiadał / ábo iákolwiek przeciwo niemu
 Akcyá instytuowano / ma wšytko być porządnie /
 iáko y drugie rzeczy / popisano. A takowe popiso-

wánie

wanie tych wŝytkich rzeczy/ y tákowego Processu/ bądź żeby z Urzedu pochodzilo/ bądź też zá obżalowaniem Powodney strony/ ma byc wyŝŝey opisánym obyczáiem / od Pisárzá co napilniey á naznaczniey po Artykulech wypisano: przypisawŝy ku káżdemu Aktowi czás/ to iest/ Rok/ Dzień/ Godziná / ktorey sie to dzialo: y z wypisaniem wŝytkich tych osob / ktore przy tym byly / ábo ktore ŝwiádecztwo iákíe dawaly. A nákoniec sam Pisarz / iákó wyŝŝey námiéniono / swoim przezwiŝkiem ma sie ták podpisac/ że te wŝytkie rzeczy / tak iákó nápisáme sa/ slyŝal/ przy tym byl/ y swa reka podpisał: ták żeby z porzadnego á dostáttecznego popisania tego wŝytkiego Processu/ y cokolwieŝ sie dzialo/ Urząd á Sedziowie/ iedno przeciw drugiemu konŝerwac/ y ywážaiac / mogli spráwiedliwie á według Beŝkázac/ ábo iesliżeby iákíe wátpienie bylo/ y myŝ Práwie bieglych á vezonych ludzi / mogli sie porádzic/ á náukę wziac. A Pisarz w popisowaniu tych wŝytkich rzeczy / ma pámietać ná przysiege y ná obowiazanie swoje / żeby nic inego nie pisal / iedno to co sie dzialo / tymiŝ słowy / y tym porzadkiem / nie przyczyniáiac zá żadna przyczyna ni zegoŝ / ani też vynuiac / ábo co wŝkrywáiac vmyslnie / ku ŝkodziu ktorey stronie. A te Księgi ábo Akta / w ktore sie tákowe rzeczy zápisuiá / ŝkoro po Sadzie/ ábo po

odprawnieniu każdego Aktu / mają być zarazem zapieczętowane / y dobrze schowane.

O rzeczach kradzionych, któreby przed Sad przysły

ARTYKUŁ XC.

Gdzieby rzeczy iakie kradzione / albo iakimkolwiek niesłusznym obyczajem komu odiete / przed Sad były przyniesione / a żeby złoczyńce tego który je pokraść / przy nich nie dostano / ma Sędzia albo Woyt takowe rzeczy ku sobie przyniać / a wiernie chować. A jeśliżby ten któremu zginiely / o nich się przypypytywał / prosić żeby mu wydane były : a słusznie tego dowodząc / żeby iego własne były / mają mu wydane być / nie oglądając się na to nic / iż na niektórych miejscach ten obyczaj jest / że Urząd takowe rzeczy sobie zachowują / bo to jest rzecz niesłuszną. Ale gdzieby różność iaka około tych rzeczy była / ma za słusznymi dowody przedkładać być czynioną na sprawiedliwość.

A Jeśliżby trafiło się około takowych rzeczy Sad na takowym miejscu / gdzieby Przysiężnicy przedkładać zebrani być nie mogli / ma Woyt albo Sędzia / dla ostrzeżenia wielkich nakładów / te Kontrouersia do Kradziec / albo Wyższego Urzędu tegoż miejsca odesłać. Ale ten który tak będzie odesłany / to jest / Powodna Strona / ma pierwsey niż się co po-

czynie /

cznie / Rekoienstwo postáwić / ábo przynamniey
przysiaǳ / iż gǳieby do tego przyšlo / żeby w swo-
iey Akcyey rpádlá / á stráčilá náklady wšytkie / kto-
re druga stroná ná to uczynilá / nágródzić ma. Ták-
że y stroná obwiniona / ma sie teź zá wšytkie škody
obreczyć. A tám gdy iuź Powodna stroná dowie-
ǳie / y wkáże iże to iego własne rzeczy sa iemu pokrá-
ǳione / ábo iákimkolwiek obyczáiem oǳiete / według
Práwá máia być iemu przysaǳzone y wrocone.

A Le iesliżeby stroná Odporna stronilá tych rze-
czy / obowiazawšy sie / iáko przedtym powie-
ǳiono / y obreczywšy zá náklady / á nie moglá przy-
siega ábo stašnym do wody tego dowieśc / że stu-
šnym obyczáiem tych rzeczy / ktore drugiemu zgi-
nely / nábylá : ábo žeby sie ná nie zkádkolwiek do-
wiadło / że wiedzialá iże to kráǳione rzeczy sa : tá-
kowa stroná z tymi rzeczami wšytkie náklady o ko-
ło dochodzenia tych rzeczy od strony Powodney r-
czynione / ma koniecznie nágradzáć / według nála-
šku Drzedowego. Ale gǳieby sie wkázáto / że ten
przy kim te rzeczy nálezione / nie wiedzial o tym / iá-
ko te rzeczy zginely / ábo iáko ich ten nábył / od kogo
ie kupował / tedy káżdá stroná ma swe náklady. A
Powodna stroná / ktora takowe rzeczy zyskane / ie-
śliżeby byly konie / woły / ábo iákiežkolwiek bydło / á
wkázáto sie / że ná nie iáka utráte uczyniono / ma to

według uznania Wzędu zapłacić. Albo też gdzieby żaden się do tych rzeczy nie ozwał / albo obreczymy się ten w tego te rzeczy należono / nie stanał: ma Powodna strona / jeśli iaki nakład na te rzeczy od Wzędu uczyniono / nakład ten nagrodzić. Ponieważ rzeczy swoje zostawie strona. Powodna / gdzieby już dowiodła / że to iey własne rzeczy są / a nie mogła tego dowieść y pokazać / iżeby złodzieystwem iey te rzeczy zginęły: a strona która odpowiada / mogła przeciw niej dostatecznie dowieść / że słusznym a porządnym obyczajem tych rzeczy nabyła / tak żeby różność y wątplenie w tym było: ma przysięga Powodney stronie być skazana / iako te rzeczy iey kradzionym obyczajem zginęły: a gdy przysięże / ma iey w tym miara być dana przeciw drugiey stronie / y rzeczy te miała być wroczone.

A Niema około takich rzeczy kradzionych żadna Prescripcya dawności czasu mieć nieysca / albo dawność Possessyey. Ale jeśli by strona Powodna / nie mogła tego żadnymi dowody dowieść / że to iey własne rzeczy / albo iako iey te zginęły: ma strona obżalowana być oczyszciona / y przy rzeczach zostawiona / a nakłady też za uznaniem Wzędu / na stronie powodney miała być skazane.

S Trona Powodna / gdzieby według wyższej opisanej przygody / nie mogła bez wielkiej w-

trąty

tráty á nákladu / rzeczy tych o ktore idzie przed są-
dem dochodzić / ábo iesliżeby było bydło iákie / nie
miała czym żywić á strąwować / ták długo / póki by
dończenie Práva sie nie sstało / ma być obreczo-
na / że iednak za rozeznaniem vrzedu / á skazaniem /
gdy sie Kontrouersia dończy / będzie powinna te
rzeczy przed vrzodem postáwić : á iesliżeby według
Práva ná nie to przyšlo / że y náklady wrocic / á do-
syc uczynic chce / á prz tym iesli by ták owe rzeczy
przed dończeniem Práva pokazaly sie / ábo bydło
pozdychało / tedy powinna uedzie to wšytko / we-
dlug rznania vrzedu / zastapic. Co gdy uczyni /
dla vstrzeżenia niepotrzebnego nákladu / miała ier-
tak owe rzeczy być wydane za tym obreczeniem / że-
by powinna byla ie ná czas náznaczony zas przed
vrzodem postáwić. A iesliżeby obie strony te
Kondicje podawaly / tedy strona obżałowana /
ma przed druga ku temu być przypuszczona. A w
takowych Kontrowersiach / iesliżeby sie iákie wat-
pienie przygodziło / ma też rada náuká wzietá być /
od ludzi w Prawie biegłych. A iesliżeby okazało sie
ná tego / że takowych rzeczy nieslušnym obyczá-
iem nábył / á byl w tym podeyzrzánym / y Powo-
dna strona tego sie domagála / żeby iáko in crimi-
nali byl sadzon : Vrzad ma przeciw takowemu tak
postepować / iáko przeciw w zloczynstwie podey-

żrzanemu / według wyższej opisane go obyczaju :
gdzie sie wypisuje / iako ma być przeciw tym postę-
powano / ktorzy w złodziejstwie / albo w rozbo-
jstwie sa podeyrzeni / a za iakowymi dowody może
taki być mezon.

Gdzieby za takowym postępiem in criminali o-
kazalo sie / że te rzeczy Pomodne strony wła-
ściwe sa / a że ie iej pokradziono / a ona żeby dosta-
tecznie tego dowiodła / miała zarazem być wrocone /
bez nagrodzenia vtraty a nakładu / oprocz żeby na-
bydło koszt iaki uczynion był / tedy ma vždy ale nie
zbytнім obciążeniem nagrodzić.

Mia też iako y wyższej napisano / gdzieby stro-
na ktora za dostatecznym Rekoienstwem / dla
vstrzeżenia niepotrzebnego nakładu / te rzeczy przed
przewiedzeniem Prawa zabrac chciała / iej wyda-
ne być.

Gdzieby kto rzeczy sobie pokradzionych / bez
Prawa / a nie używając w tym Urzedu / od
złodzieia albo tego co pokradł / sam dostać mogł:
takowy nie iest nikomu za to powinien / y gdy sie
iemu od złodzieia dosyć stanie / a bedzie chiał na
tym przestac / niema go żaden do tego przyniewa-
lac / żeby kogo nad wola swoje / dla pokradzienia
tych rzeczy obwinil. Ale vrsad iednak / żeby zło-
dziejstwa y zloczyncie tego sie dowiedzial / niema

tak te

ták tego zánichác / ále ma przeciw niemu instygo-
wác / y dostátiecznym vзнániem winności slušnie
kárác.

Rzemiešlnicy Szubienice iáko máia budowác, kto-
rey dla karánia zlych lidí potrebá.

ARTYK V. L. XCI.

NA niektórych mieyscách iest obyczay / że wszyscy
Ciesle / ábo teŝ Murárze / ktorzy pod iednym
Práwem siedza / á do niego przyslušáia / gdy po-
trebá tego iest / żeby Szubienice nowa zbudowa-
no / ábo stárey poprámiono / powinni sobie pomoc.
A tak gdy ich wiele bedzie / nemáego nákladu ná
nie bywa potrebá / ktory náklad musí ten czynić /
co ma złodzieiá dáć obiesić. Ale poniewaŝ niestu-
ŝna to rzecz iest / żeby vtrat niepotrzebnych komu
przyczyniono : przeto ma ten obyczay być pokázon.
Ale vřad / gdy tego potrebá bedzie / ma obesta-
wszy wszystkie Ciesle ábo Murárze / ktorzy pod to
práwo przyslušáia / ábo teŝ Woyt losem miedzy ni-
mi iednego ábo dwu obrác / ábo teŝ tylko / ktorzy
zá rostkázaniem vředu / máia te Szubienice zbu-
dowác / á niema im wiecey plácono być ná dzień /
iedno iáko iest obyczay plácić / pod cieŝka winá á
káraniem / gđzieby ktory temu rostkázaniu dosyć czy-
nić niechciát. A Pan tego mieyscá / ábo vřad /

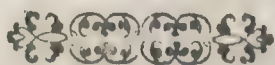
ma ten nakład sam podiać / y robote im plącić / bez obciążenia stron. A gdzieby ieden Cieslá ábo Kzemieslník potym śmiał drugiemu o to przyganiać / á iego tym stronoć / ma przepaść wine / Grzywnę złota ábo srebrá / ktorey połowice wrząd weźmie / á druga połowicá ma temu być dána / ktoremu ten przyganił / tylo rázow / ileby rázow sie to trąfiło: á wrząd sá n tákowey winy wyciągáć ma pomoc. Ale gdzieby ten coby przyganił / nie miał z kąd tey winy dáć / ma ták długo w więzieniu być dzierzán / póki by tego co obráził nie przeprosił / temi słowy: *Jże nie tym obyczáiem to mówil / żeby miał iemu iáká przygáne czynić / ná iego dobrym mniemániu á sławie.* A póki sie dostátecznie nie obreczy / że tym obyczáiem niema mu nigdy przyganiać / ábo o nim tego rozumieć / żeby iego dobry sławie to co škodzić miało. A niema tákowego żaden w tym bronić áni zástępowáć / pod przepádnieniem teyże winy / gdzieby sie kto tego wáżył.

Dokończenie.

V S T A W A P Ł A C E Y

v Sądow w Práwie
M A Y D E B V R S K I M:
Ták przed Burmistrzem á Ráy-
cámi, iáko przed Woytem,
nowo uczyniona.

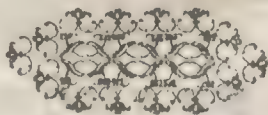
Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

W K R A K O W I E,
W Drukárni Fránciszka Cezárego / Roku
Pánstiego / 1 6 2 9.

Mmm

Vstáva placey

P Onieważ pierwey v takowych Sadow ludzie byli obciążani, a w nakłady przywodzeni płaceniem Win, co było v bogim ludziom ku wielkiemu obciążeniu. Tedy Krol Iego Miłosć, Sławney pámieci ZYGMUNT tego Imienia Piernysy raczył roskazać, aby te Vstáwy chowano, a więcej nád to nie brano, iedno iáko się ná dole nápiše: Gdzie w Krákovie Mieście głównieyszym tey Korony, iuż to tak v Sadow zachowywáia, y vsedy to tak po vsytkiey Koronie chowác máia.

Szyskie rzeczy niepożyteczne / nie maia
być daley w Práwie chowane / y te pytá-
nia ktore w Práwie bywały / á ná každé
pytanie Burmistrz ábo Woyt skazanie
czynil. Aby tego nie bylo / tylko w tey rzeczy / o co
miedzy stronami idzie: w takiey rzeczy Sedzia Wy-
rok / to iest skazanie / wyslyszawszy žalobe y odpo-
wiedz od stron uczynic ma. Ale w innych rzeczách /
iż gdy kto cudza rzecz sprawuie / y przypyta wa sie od
swey strony przeciw pozwanemu / pyta potym po-
zwany o to / iesli ma pokazac gdzie iest ta sprawa o-
waniu rzeczy tey vmocowan: w takiey rzeczy y w
drugich sobie rownych / nie potrzeba skazania żadne-
go czynic / od ktoregoby placic miano: Ale słownie
Sedzia rokuje / aby mocowanie vřazal tu sprá-
wieniu tey rzeczy / za to nic nie biorac.

Sentencya tež / to iest / skazania nie ma Sedzia
czynic ná iedney strony żądanie á pytanie / oprócz
tego żeby żadna Stroná nie slánelá z rperu / iá-
ko zowa Látinnicy contumaciter, w tych rzeczách
gdy pyta iedná Stroná / mamli Strone pozwac /
ábo maiali mi Altra czyśc / ábo iesli moze okolo mo-
iey rzeczy Testámentem czynic á disponowac. Tu
sentencya ma miejsce.

Vstáva placey

Tęz gdzie czyniono Sentencye około potwierdzenia Listow/ Minut/ Swiádectwá/ Mocowania ktorey Osoby/ to iest Plenipotencyey/ Opieki/ Testamentow/ to iuż nie ma byc. Abowiem takie potwierdzenia niepotrzebne sa / y nie Práwa nie przydaia/ gdy sie właze / żeby rzecz nie byla sprawiedliwa/ co sie z słow á z rzeczy tych co przed Sądem czynia/ iásnie okázac moze / A poznac každego sprawiedliwosc.

W Práwie / iáko wedle obyczáiu sobie opráwuią: A každá z tych rzeczy Sedzia osobno skázowal: á za každé mu skázowanie plácono / Teraz ná te wšytkie rzeczy skázanie iednym rázem ma uczynic.

Tęz około włazania Gwaru ábo Zastepu / gdy pytaia iesli Gwar ma uczynic / ktorym obyczáiem/ kiedy / iesli go dobrze uczynil / iesli czás aby Gwar zložyl: Tu też skázania ná takie rzeczy nie potrebá: dosyc ná tym iż podniowky práwa reke/ podniesie palec wedle Náýdeburstiego Práwa opřánia / á Gwar wedle Práwa uczyni.

Tęz przy Appellácyách gdy sie kto odzowie od skázania / nie trzebá Sentencyey w tym / iesli ma byc dozwołona Appellácyá: A iáko rychlo kto Appelluie / ma wykonác swoje Appellácyá: á to

przez

przeto tego nie trzebá / iż każdy może wiedzieć / y wie / iż od skazania po przyktora iuż strony wypuszcza / o te rzecz ktora sie miedzy nimi dzieie / Appellować każdy może. A iż też Appellácyey rok á koniec iest do Śeści Niedziel: oprotz iżby ten co Appelluje / ostrzegł to sobie w Práwie / iżby mógł rychley iwa Appellácyá wypráwić / co mu będzie wolno uczynic / gdy strone przyzowie ku swey Appellácyey.

NJe máia też tego Sedziowie czynić / áby co mogą czynić / iednym skazaniem odpráwić / áby káżda skazania dla swego pożytku z osobná czynić mieli / iáko gdy skaza záplácić dług / tedy iuż przytym ma skazác zarazem czas záplácenia / do dnia Niedziel / do osmej o dnia / ábo do trzeciego dnia / ábo do zachodu słońca / tak iáko w takiej rzeczy skazác przychodzi wedle Práwa.

Przyśięgi gdy bywáia zá skazaniem / tedy też tego pytania nie trzebá / y iáko ten co ma przysiędz / ma przystápić ku Krzyżu / ná ktory przysiędz ma / iáko ma przysiędz / iesli czas kłéknáć / pálec położyć ábo złożyć z Krzyża / wstáć. Dosyć będzie ná tym / iż oto pytác będzie Prokurator / iesli iego strona od ktorey sprawuie / wedle obyczáiu Práwa przysięgi uczynicby nie mógł zá iednym rázem / ile rázow będzie mógł czynić á popráwić sie: Jesli me-

skie Poglomie/tedy dwá rázy może sie popráwić po
pierwszym. Tu w tey mierze iedná Sentencya.

G Druga Sentencya też potrzebna / gdy pyta
Prokurator / iesli iuż stroná gdy przysięge wedle
skazánia uczyni / wolen ma być od przenągábania
Powodowego. A od Krzyżá też ná ktory przysię-
gáia / nie ma nic bráć.

P Rzyśięge gdzieby też stroná stronie odpuścila/
tu żadney winy Sedžia nie ma bráć / tylko ci
máia wine ábo iáko w Práwie zowa pokup / prze-
pásc / ktoryby przysięgi skazáney wporne nie uczy-
nił: Abowiem iesli ten przeciw któremu przysiędz
miano / z láski ábo prze Bóža boiażń odpuści przy-
sięge/ tedy niemáż przyczyny / czemu Sedžia wine
zá to ma bráć/ gdy doświádczona rzecz iest/ iż wie-
le tákich bywáło/ iżby był nie przysięgił snadź/ boiac
sie winy ktora Sedziemui miał dáć/ tedy przysięgił.

S Wiádkí gdy wióda tedy też táim skazánia nie po-
trzebá / gdy pytaia iesli Swiádek táim ma być
przypuśczon do tego mieysca/ ábo Kola gdzie Sad
siedzi / mali być sluchan. Gdy też Wóžny / ábo
ten Mieyski slugá swiádczy że pozýwał / mali też
táim być przypuśczon/ gdyž to wśytko sa iáko Polo-
skim ięzykiem zowa łápáczki: poniewáż tákie miey-
sca máia być wolne tym co spráwuia swoje rzeczy.

A Podwoyski też potrzebny / aby przy Sadzie był.

GDy też przy sprawach czyta które Minuty / tedy od każdej brano groś: A niegdy niektóre były bårzo krotkie ku czcieniu: Także też gdy czciono różne rzeczy á potrzebne ku tey sprawie / ktora sie dzieie / z ksiąg Sadowych / tedy od każdej rzeczy rożno brano po grośu. A tak od wśytkich rzeczy co beda czyśc w iedney sprawie / á ná iedno siedze nie Sadowe: iedno ieden groś brác máia.

AŻ Prokuratorowie mówiac á replikuiac / wiele przy naczynia / á ile rázow mówia / tyle to rázow do ksiąg wpisuia: A tak w máley rzeczy nie-mále księgi oney przebeda / których potym rzeczy / ná ostatnim sadzie / Sedziowie rzadko ábo nigdy nie czyta. A tak dosyc ná tym / że to co Prokura-torowie mówia / że to ieden raz zápiśa / y od tego też ieden raz zápláca.

GDzieby strona nie stánelá / iżby ia w niestániu zdano / tedy od zápisánia Kontumácyey w rze-czach ktore nie sa wietře dziesiáci grzywien / iedno od tego groś ma byc dano. A iesliby okóło Pleni-potencyey co sie działo / tedy groś ieden tylkó raz ná pierwszym Roku: ná drugich Rocach nie trzeba od tego nic plácić / gdy iuż Wzrad wie / iż iest moco-wány / gdyż przed tym gdy sie rzecz działa okóło niestá,

Vstáwá placey

niešťania á prchezystow czestokroć brano od Plenia
potencyey/ y nakłady niemale z tákich rzeczy sie mno-
žyly.

W Zdanie / gdy wiele dziedzicow czynilo iedno
dziedzictwo wzdawáiac / tedy od káždego so-
sobná plácono Przysięžnikom / gdyž to iedno ieden
raz ma być / od wšytkich spolem zá iedno wzdanie
iednož záplácenie medle stárego zvyzáiu / iáko
przed tym od tego plácono / gdyž tež táka rzecz / ied-
nym sie zapisem abo áktem odpráwi.

Z Przádu iesli kiedy odkládano sady ná iny čas/
tedy tež gdy strany áttentowály Kořu / á Sad
przełożono / tedy y od tego že strany áttentowály
Kořu/ brano od nich peniadze. A ták to wšytko
iuž ábrogowano / iž od tákich rzeczy y in rovných
nie máia nic brác / tylko iáko sie nápisálo o tym od
czego co ma byc brano / tedy sie to ták ma zácho-
wáć.

W Sadzie wielkim/ nie máia byc winy ktore bie-
rano / iž kto omylnie sie podinowil/ ábo Woy-
tá pierwey niż Burgrábie miánowal/ ábowiem to
nie nie náležy tu překážce spráwiedliwosti.

Gdy kogo obwoláia ná gwałcie / ná mežoboy-
stwie / tedy tež tu pytánie wiele bywálo / á zá
káždym pytáním náklad šedl: A ták ten porzádek
ma byc

ma być chowan / od wezwánia Łáwników jeden
groß: Podwoyskiemu co pozyma ode czterech Po-
zwow / cztery große: od pierwszego skazánia iesli
ma być pomoc od Prává tu wezwánia meżoboy-
ce / od tego Śelag jeden Łáwnikom: od wezwánia
meżoboyce Podwoyskiemu / Śelagow cztery. Tás-
kież też gdy powie że pozymał ábo wołał / Śelagi
cztery: od skazánia ktore inż bywa po żatobie stro-
ny / zá niestánieniem drugiey strony. Tedy nákoniec
pytáia / iesli ma być ten zábity pochowan / zá co roşy-
tko iedno dwa Śelagi Łáwnikom máia być dáne / á
nie wiecey. A Sędziemu zá te dwie sentencye od
káždey po groşu. Śludze ábo Prokuratorowi co
te rzecz będzie sprawował / dwánáście groşy. A
wyzwołanie ábo wypowiedzenie gwaltowniká / iá-
ko Łáćinnicy zowa Proscriptio, ma być od Łáwni-
ków wezyniono głosem Polskim iezykiem / áby wşy-
scy słyşac rozumieli.

Gdzieby ieden z drugim swarliwymi słowy ná-
śedł ábo zláiał / á sadby to słyşał / tedy nie ma
być káždemu Przysiężnikowi / y Woytowi zoso-
bná winá zá to płácona: ále iedneż wine poloży ten
co láiał / tak Woytowi iako Przysiężnikom / groşy
pieć á dwádzieściá / y Śelag ieden: á stronie tey kto-
ra zláiano / ten co láiał póki Sad siedzi / będzie po-
winien opráwić á odezwać to. A iż gdzie sie przed

Vslawa placey

przed Sad pozywają o stomotne słowa / gdy pozwany przy / tedy skązowano przysięge. A wśakże iż to zwyczaj tak dzierży / gdzie sie słow laiacych do-
tyczy / nie dopuścżają przysięgi: A skązowano za-
razem / aby obwiniony albo pozwany dał wine. A
przydało sie to iż niewiastą z gniewu pozwała
trzech albo czterech / iże mie zestomocili / złaiali: a
tak wśytkim ponieważ nie przysięgali skązowano
wine dać / a tak w tym bywało wiele potwarzy / y
niemate branie win: A przeto w takich rzeczach gdy
sie przytrąfi między ludźmi oboiego stanu / a zwła-
szczą lekkih a małych person / Sedzia to ma vzna-
wać bez wśytkich nakładow: A stronę obżalowa-
ną / gdy ia świadectwem przeświadcza / ma skązać
aby stronę obrażoną temi słowy przeprosiła.

Z Almi tego iżem to z popedliwosci a z gniewu
wczynił / albo wczyniła / gdyż o tobie nigdy nie
złego niemiem: y prośże cie dla Pána Boga / aby mi
to odpuszcil / albo odpuszcila. A wine karzac za nie-
pomściagliwosc iezylá / Sedzia ma wziac trzy
große. Jesli z rporu za rozkazaniem Sedziego
przeprosic niechciał / tedy maia takiego / albo taką
wsadzić za byie w kune: a pierwey go nie wypu-
ścić / aż temu dosyc wczyni.

O Kolo ran krwawych / ciężkih a škodliwych /
gdzieby sie rzecz dziala / gwałtownie wczynio-

nych

ných / obwołánych á oświádczonych: Sedžia ták sie ma zachowác w brániu win / iesliby sie tákie rány przydály po wywołaniu sadu wielkiego / niżby dwie Niedzieli minely / tedy czterdzieści groszy winy máia być wzięte. Ale iesliżeby tákie rány innego czasu niż pod wywołaniem sadu wielkiego przydałyby sie / tedy winy nie máia wiecey wziąć iedno pięć á dwádzieścia groszy y šelag ieden. Ale okolo prostych krwawych ran ábo śinych / nie máia tych áni w ták wielkich zachowywác tylko Sedžia ma wziąć šest groszy / á nie wiecey.

Prokuratorowie máia być przysięgli / ktorymi ma być dawano ab Arestatione, to iest Polskim słowem / od zapowiedzi rzeczy zastáney / od wstánia Roku / od przewleczenia ábo zámiešenia Rączy ná inny czas / Prokuratorowi ieden groš. Ale zá to co spráwuie rzecz iednego dnia / tedy cztery groše każda strona swemu Prokuratorowi dáć ma.

A ktorzyby Prokuratorowie przysiędz niechcieli: Sedžia niema im dopuścić przed swym sądem żadney rzeczy spráwować / á gdzieby przeciw temu czynili / tedy przez Wzad zá to máia być káráni.

A Gdzieby ktory przyiáciel powinny przed Rájcami ábo sądem Woytowstkim / od przyiáciela

Wstawa placey

ná krotce chciał sprawować / ábo rzecz powiedzieć /
tácy máia być od przysięgi wolni / oprócz żeby też
od innych sprawować chcieli. Ktoby też Prokura-
torá z inąd przymiodł / tedy go też nie máia do przy-
sięgi ciśnać / oprócz żeby też od innych sprawował /
tedy powinien będzie też brzemioná nosić / iáko ini
Prokuratorowie co tam mieřkáia á przysięgáia.

Przysięgá Prokuratorow táka być ma.

I A N. przysięgam Bogu / iż Sedziemu ábo Sa-
dowi iego posłuszeń być chce w tych wřytkich rze-
czách ktore z Práwá bede powinien: A iż wiernie /
pilnie / bez wřytkich przewróć: nie tym obyczáiem
ábych przewróći vmyslnie czynić chciał / wrząd moy
Prokuratorřki czynić á sprawować bede: A tey
rzeczy ktora prziyine / á ktorey mi sie zwierza wedle
naywyzřey możności rozumu moiego / wedle su-
mmienia iáko nalepiey bede rozumiał á vmiał / bede
bronil / á sprawy áni rády tey ktorey mi sie iuř zwie-
rza drugiemu nie powiem: Ani przystapie do dru-
giego sprawować iego rzeczy odstapiwřy od pier-
wřego / od ktoregobyh sie podiał: Ale iuř przy-
tym sprawować á trwáć bede / ář do dokónania
tey rzeczy: Listów / Zapisów / ktore bede miał od
řtrony swoiey / tákieř teř rády / rozmów w tey rze-
czy ktorey mi sie powierzono / řadnemu á owřem

řtronie

stronie przeciwney / ábo Prokuratorowi iego / ábo komu z tych coby przeciwney stronie byli przychylni / á przy niey stali / áni słowem / áni piśmem / áni żadnym znakiem / przez sie ábo przez kogo innego: R dobrowolnie nie dam ná sobie zysťać tey Kauzy ku škodzie meğ Princypała / y wšytko chce czynić wier nie á cále / co ná dobrego Prokuratora á obrońce rzeczy należy: A nie opuścze tego y przeciwnego temu nic nie uczynie / z láski / z miłości / z nienawiści / zá dary / áni zá žádná ináťšá rzecz: Ták mi Pan Bog pomoz.

V Woytowškich Sadow gdy sie wšytkie rzeczy niepotrzebne máia iuž ná strone odlozyć / á w náklady ludzie nie máia być przywodzeni: tedy wšytkie spráwy v Woytowego sadu / á z wlaścá ktereby nie byly wiáťše dzieśláci Grzymien / omšem wiec miedzy r bogimi ludźmi / nátychmiáť Wort bez odwołki / á bez wšeláťch win / ma rozeznáć á koniec uczynić / ták iáťo sie tež to przed Káda á Burmistrzem zachowyma: á od pozwu nie ma nie być wiecey wzieto / iedno šelag ieden: od škazána tež šelag / á od czćienia co z šlag wynidzie / od tego nic nie pláćić.

OD Minut ábo Zapisow / ktere biora w sprá wách / ták przed Vrzedem Woytowškim / iáťo

Ann in

tež przed

Vstáwí plácey

tež przed Przyсіeżniki / Ktore ida z Ksiąg wrzedu Woytowskiego / gdzie nápiša ná pul kárty / to iest iedne strone pul árkusza pápiery / iesli przytoża Pieczec / tedy dwa groša dáć: iesli niemáš Pieczeci / tedy groš. A od iedney kárty cáley nápisáney gdy z Pieczęcia trzy groše / á bez Pieczeci dwa groša. A tak okolo wšytkich rzeczy písania ma sie tak zachowác.

GDy z Wrzedu Woytowskiego pieczetuia iáki (Klep / ábo komore iáka / iáko sie to przydawa miedzy ludźmi z potrzeby á z zwyczáiu w takich rzeczách zachowátého / tedy od tego ma byc plácono trzy groše / á nie wiecey. A gdyby strzynie ábo šase iáka pieczetowano / tedy iedno ieden groš.

A Gdzieby sie strony zgodžily / izby zásie Wrząd otwarzał / tedy groš ieden: Ale gdzieby rzeczy nie bylo wiecey w támtym zámknienu niżli Ktoreby staly zá dziesiec Grzywien / tedy ieno ieden šelag.

GDy Kogo czynia mocnym ku takim spráwom przed sámym Woytem / tedy w tych rzeczách Ktoreby on spráwował / od Zápisu / od zdánia w nieštáníu / co pierwey od tego groš dawano áby byla rožnicá miedzy sády gáionymi / á miedzy Woytowštimi / tedy iedno šelag ma byc dawano.

W Wiazanie gdy komu dawano wiaki ogrod/
á przytym byly nieiaki domki ábo chálupki/
do onego ogroda przysluszaiace / tedy od wšytkich
takich rzeczy zosobná brano. A tak gdyby wiaki o-
grod / á byly tež przy tym iaki domki / w wiazanie
dawano / ktemu ogrodowi przysluszaiace / tedy od
tego wšytkiego społem / á nie od káždey rzeczy oso-
bno dác / iáko dawny zwyczaj iest / co od w wiazá-
nia należy ábo dáwáia.

Gdyby tež wiele dziedziom bylo bráciey ábo in-
nych przyiaciól / coby zá iedne osobe mieli býć
rozumiani / tedy Woyt od wšytkich má wziąć spo-
łem / á nie od káždego osobno / co od takiego w wiaz-
zania dáwáia.

A Gdzieby taka possessya dawano rożnym per-
sonom / żeby iedni mieli práwo przyrodzone/
drudzy nábyte / w takich rzeczách od káždego zoso-
bná Woyt má wziąć wedle zwyczáiu co od tego
przysłuże.

K Onie / gdzieby tež byly vtzednie wziete / á do
Drzedu przymiedzione / wielka tež vttráta oko-
to tego ludziom bywála iesli wiele koni bylo / á dlu-
go ie chowano / ábowiem ná káždy dzien á noc od
chowánia brano po groźu. A tak niema býć bra-
no iedno šelag ieden. A od karmienia káždy dzien
y noc

Vstávi placey v Sadov w Právie.

Y noc/ iedno ieden groſſ ma być brano: á ktoby zá-
rážem chćiał reczyć / tedy ma mu być ná Reſoim-
ſtwo dano: á od obory nie bedzie nic dać.

G Dynakłady Báuia / ktore z Práwa stázuia zá
rzcza zystána / tedy miedzy nakłady to ma býc
poczytano / co strona Sadowi da / Prokuratoro-
wi ná dzien ma dáć / y co zá Minuty ma býc dano /
wedle vstáwy iáko ná gorze nápisano.

Podwoyscy też gdy pozymáli / iż iedną stroną po-
zwála / o też też rzecz druga stroną pozwála : a
ták czyj pierwszy pozew był / bywała okolo tego ro-
żnica á prza : á Podwoyski od obudwu brak. A
ták uznawşy czyj pierwszy pozew w tákich rze-
czách / niema brác iedno od iedney strony.

To też był wielki błąd / y ludziom bårzo škodli-
wy á niespráwiedliwy / y niema być chorean/
á owżem záfazan / iż ieden ktory miał z druga stro-
na czynić / á był możniejszy / Prokurator y ábo też
Podwoyskie náiał á záfupil : á iż ich drudzy mieć
tu swey potrzebie nie mogli / co niema
być / y ma to być záfazano
á broniono.

Dokończenie.

W KRAKOWIE,
W Drukarni Franciszka Cezarego / Roku
Pąńskiego / 1629.

Słowa Prawne w rzeczy sobie
podobne, tu dla tego położone: iż ieśli by kto zie-
dnego słowa w Regeſtrze, rzeczy sobie potrze-
bney nie nąłazł, aby w drugim temu
podobnym ſukał.

V Kząd / Sedzia / Pan / Burmistrz / Káycá/
Woyt / Przysiężnik.

Duchowny / Xiadz / Káplan / Kleryk.

Citatio, Pozew / Pozwánie / Przypozwánie / Kořu
náznáczenie / przyciągnienie ku Práwu.

Termin, Koř / Czás / Dzień do Práwa náznáczony.

Actor, Instigator, Powod / Skárżacy / żáluacy /
Soldruicy / Pomodna stroná.

Reus, Citatus, Pozwany / Obwiniony / Obżáło-
wany / Odper / Odpowiadácy / Broniacy sie.

Respondent, Stroná pozwána / Odpowiedna /
pars conuenta.

Żáłowác / Czynić práwem / Práwem postępować /
Soldrowác / Instigowác.

Procurator, Ferendarius, Mandatarius, Rzeczniř /
Sprawcá / Obroń á.

Plenipotencya / Prokurácia / Mándatum / Moc /
Poruczeństwo / Vmocowánie.

Słowa Prawne.

Legale impedimentum, Pomocna przyczyna/Prze-
kazań stania ku Prawu.

Dilacia, Translatia, Odkład/Odwłoka/Przewłoka.

Arest, Sequestr, Zapowiedź/ Szperunk/ Samo-
wianie rzedne/ Imowanie sie rzeczy.

Proposicia, Skarga/ Żaloba/ Dobrowolne ziawie-
nie/ Luptunk/ główna żaloba.

Actia, Process, Controuerlia, Sper/ Prza/ Swa-
ry/ Kłopoty/ Żaloba z odpowiedzią/ Postępek
sprawy.

Reformacia, Oprawy/ Przestrzeżenia rzeczy po-
trzebnych w Prawie.

Exceptio, Wymowka/ Odezwanie/ Wyecie z pra-
wa/ Wybicie/ Obmowa/ Przekazka.

Wyznanie/ Zeznanie/ Dobrowolne powodzenie.

Potomek/ Dziedzic/ Syn/ Potomstwo/ Dziedzic-
two.

Imienie/ Dobra/ Kamienica/ Dom/ Folwark/ Bu-
dowanie/ Possessya/ Maitnosć nie ruchoma/

Spadek/ Bliżosć/ Pusćizna. (stoiaca.

Oczyzná/ Macierzyzná/ Dziadowizná/ Babizná/
Strykwizná.

Bliżki/ Krewny/ Przyjaciel/ Powinowaty/ Przy-
rodzony.

Zapis/ Minuta/ List Rzedny/ Munimenta, Do-
cumenta, Probationes, Dowody.

w rzeczy sobie podobne.

Chyroglyph, List/ Karta własney reki/ Pismo własney reki/ pod Pieczęcią własną.

Sposob / Obliś / Wymowienie / Conditio, iako mówia/ pod tym sposobem/ Oblikiem / Kondicya. 2c.

Creditor, Wierzyciel/ Wierzacy Pożyczaiacy/ Lącinnicy tym słowem Creditor, tego pospolicie nazywają/ kto wierzy pieniędzy/ albo pożyczka. A tego kto winien/ zowią Debitor. Polacy w tych nazwiskach/ różnice nie chowają/ y dla tego tym iednym słowem/ Dłużnik / nazywają y tego kto winien/ y tego komu winno: y mówią tak pospolicie o Dłużniku zmarłym/ na kturego sie majątność rzuca/ Rzućili sie na iego majątność Dłużnicy. A onoby przystoyniey mówić: Rzućili sie Kreditorowie/ albo Wierzycielowie. Jedno iż Wierzyciel/ słowo Polakom nie bärzo zwyczajne: przeto tego kto wierzy/ nie Wierzycielem/ ale Dłużnikiem/ to iest/ tego komu dłużno/ miaśnuia.

Żoná/ Niewiásta/ Białagłowá/ Mátká/ Wdowá. Gerada, Parapherna, Vtensilia, Rzeczy ku vbirowi á ochedostwu Niewieściemu należące.

Cibaria, Sniedne rzeczy/ Potraw/ Pokarm/ Żywność domowa/ Stráwa.

Pan/ Slugá/ Nyto/ Zapláta.

Creditor.

Debitor.

Wierzyciel

Słowa Prawne

Obrążony/ Kánnny/ Scluczony/ Zbity/ Zekrwá-
wiony.

Zgodá/ Ugodá/ Pokoy/ Jednánie.

Niemoc/ Chorobá/ Bolesć.

Lekarz/ Bálwierz/ Chirurgik.

Sromocenie/ Zelżenie/ Hánbienie/ Láiánie.

Kradziestwo/ Złodzieystwo.

Złoczyńcá/ Zábiiác/ Meżoboycá/ Gwałtownik/
Mordercz/ Wieżien.

Dekret/ Sentencya/ Urtel/ Skazánie/ Wyrok.

Apellácyá/ Mocya/ Odezwanie/ Rużenie do
wyższego Sedziego.

Śánt/ Zakład/ Zastáwá/ Istotá.

Gleyt/ Żeláźny list/ Przywilej/ Wolność/ List wol-
ny/ Obroná Páńska.

Jściec/ Zastepcá/ Zachoycá.

Bestya/ Bydle/ Zwierze.

Podmoysti/ Wożny/ Slugá vrzędny/ Oprawcá/
Ceklarz/ Práco, Ministerialis.

Kát/ Hecel/ Mistrz/ Executor iustitiz.

Heretyk/ Odszczepieniec/ Błuznierz.

Posłuszeństwo/ Kábat/ Zákřata/ Wieżienie Grzym-
ká/ Izdebká/ Szátláwá/ Sztoł/ Ciemnicá/
Kazń/ Kłodá/ Sadzáwka/ Byliná.

R E G E S T R

Do Porządku y do Artykułow Prawá Máýdeburskiego, y Cefárskiego.

*Pierwsze liczby w pierwszym miejscu między dwiema liniami,
pod słowem Porz. położone, wskazują do Porządku. Wtore, w dru-
gim miejscu, pod słowem Arty. do Artykułow Prawá Máýdebur-
skiego. Trzecie, w trzecim miejscu, pod słowem Cefár.
do Artykułow Prawá Cefárskiego.*

A.

Porz. Arty. Cefá.

Askolit/ z siostrą równo Gierade bierze.		10.
Askolit/ patrzą w słowie/ Żak.		
Aspellacya co jest. Aspellacyey zaś. dokąd ma być Aspellowano.	105.	81.
Aspellacye niepotrzebne in accessorijs decre-	Tam.	
tis.	107.	
Aspellacyom niepotrzebnym iako zabieżeć.	Tam.	
Aspellacya iako ma być spisana.	27.	
Aspellacya pośi sie nieskonczy/ nie strony w	174.	Tam
tey rzeczy nie miała pociynać.		że.
Aspellacya od których Sedziow nie idzie.	Tam.	Tam
Aspellacya w sprawie o gardło iako może być.	175.	że.
Aspellacye gościnny m. Prawem.	107.	
Aspellowac każdy winien zarazem/ od Skazá- nia obciążliwego.		Tam
Aspellacyey kto nie wniesie na dalszym dniu/ co traci.		że.
Aspi etkerze Tuncizny nie mają przedawać bez Przedu pod przywaga.		Tam
		że.
		15.

Arest/

Areſt/ Areſtowanie konia y innych rzeczy.	186.	
Areſt winien każdy przyiać.	187.	
Areſt pierwſzy/ Areſt poſledni, który lepiſzy.	188.	24.
Areſt na tego nie ma być dopuſzczon/ a na to go dopuſzczon.	184.	

Areſt, patrzą o tym dobrze ſerzey w Regeſtrze na Tytuły.

Ascendentes, oſoby wzgora idące/ co ſą.	109.	1.
Arbor conſanguinitatis.	193.	

B.

Bába/ to ieſt ſtara matka/ także matka/ ciotka/ kiedy moga żalować v Sadu.

Beſtárci czemu nie mają krewnych po Oycu.

Białogłowy co dzieci porzucaia/ iáko kárac.

Białogłowa/ patrzą w ſłowie/ Niewiaſta.

Bydło zaſtawné kiedy zdechnie/ czyia ſkoda.

Bliski będąc do Imienia gdy miłzy przy rozdaniu/ co traci.

Bliskoſci w Spadkach.

Bliskoſć/ patrzą w ſłowiech/ Imienie/ Dzie-

dzictwo.

Bliskoſci podług oſob na dol/ wzgora/ y po boginie idacych.

J Bliskoſci ſwoiey ieſliby ſie kto zamieſtkał v pominąć/ wedle dawnoſci opiſanych/ wymawiaac ſie niewiaſtomoſcia Práva/ iſ nie rozumiać aby to nań przyſć miało Práwem. Taká niewiaſtomoſcia ſobie nie pomoże/ każdy winien Práwo ſwoie wiedzieć: Ius ſuum vnusquiſq; ſcire tenetur. Niewiaſtomoſcia o ſmierci przyiaćielá ſwego/ po którymby miał ſpadek bráć/ może ſie wymowić. A po

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

Roku y po ſieść niedziel/może o ſpadek czynić.

Specu: Saxo: lib: I. artic: 28.

Bluznierza karanie.

Brat/ kiedy braciey y ſioſtrom przyomiera. 203.

Bracia z Putbracia/ iako ſpadek biorą. 216.

Brzemienna niewiaſta o złoſynſtwo iako 140.
ma być karana.

Brzemienna niewiaſta (węzy Prawo Boże)
ieſliby przed caſem poroniła/ a nie przyſtła-
by na nie śmierć: tedy ten wedle nalazku
ma ją iey będzie kara: tu ktorey rzeczy Je-
dnące być maia. Ale ieſliby na nie śmierć
przyſtła/ zdrowie za zdrowie dać muſi. E-
xodi 21.

Brzemienna/ patrz w ſlowie/ Żoná/ Nie-
wiaſta.

Budowanie Imienia zaſtawonego/ dłużnik
odkłada kiedy występuje.

Budowanie ſpolne z ſaſiadem.

Budowanie na cudzym gruncie/ za gruntem
idzie/ iako ſie rozumie.

Budowanie. patrz w ſlowie Dom/ Imienie. 72.

Burgrabski Sad kiedy bywa/ Pozywanie. 56.

Gatnie/ Wywołanie.

18.

Burgrabska winá.

62.

Burgrabski Sad odwłoki nie ma.

59.

Burgrabskiego wielkiego Sadu ſprawy.

Tam

§ Burgrabska winá/ to ieſt groſy 40. nie
za co innego ma być brana/ iedno za te wy-
ſtepli. Kiedy kto od czasu wywołanego Sa-
du wielkiego vbiłe abo vrami tego/ przed Sa-
dem dwie Niedzieli. Kiedy kto pozwanſy
tego/ ſam nie ſtanie. Kiedy pozwany do

3e.

Regeſtr do Porz.

Sadu nie ſtanie. Kiedy kto przeciw wżęciwości Sadowey wyſtąpi, iſz kogo v Sadu ſromotnem i ſłowoy namiędziej. Żatoba abo ſprawętomu v Sadu wołaniem, i taniem, zgietkiem, popędliwemi ſłowoy, y innemi krzywdami abo ſpoſoby przekąſi. Kiedy ſie przeciw obwołanemu roſkazaniu zachowa, ktore z roſkazania ſtárszego przyſiążniką bywa pierwey niſz ſie ſprawy v Sadu zaczęta, to ieſt, ieſli kto na kogo żalnie w tey ſprawie, ktora na Wytożonym abo Potocznyym Sadzie zaczęta. Jeſli o dług po wmarſtey rece pozwał. Jeſli o ſumme mnieyſzą, niſz wina Burgrabska nieſie. Jeſli ktorego z ławników na ten czas na ſadzie ſiedzącego dał pozwać. Jeſli bez dozwolenia Burgrabie od Sadu odſtąpi abo zaś nie dziełować przyſtąpi. Jeſli dług iaki zapłacić za piſe pod winą Wielkoſadową, a za piſowi doſyć nie wżyni. In ſumma: O te wyſteptki Burgrabska wina właſnie ma być brana, w ktorych ſie nieuczciwość abo niepoſłuſenſtwo przeciw Sadownemu roſkazaniu pokazuje, ktore Prawo nazywa ſumulta indiſciplinata i. inſolentias, inobedientiam. Spe: Saxon: lib: 1. artic: 59. Iure Municip: 16. in Textu & in Gloſa. Inne wſytkie winy, abo pytania na winy, nie ſą winy, ale plotki a tąpaczki Prokuratorſkie: ktore nie tylko v ſadu Burgrabskiego, ale y v innych Sadow zwytki czynić, chcąc ſie Sadowi przypodobać, abo v bogiego człowieka z gniewu ku ſzkodzie przywieść: iako to wiece pytała, Aż nie pokupit, iſz Roku nie dowiodł: Aż nie pokupit, iſz na mie luprunk wydawa, a nie ieſtem pozwany? Aż nie pokupit, iſz roſełt do koła nie ſpytałyſy? Iſz ſie wiernego dotknął? iſz ſie roſmiał? iſz pyta czego nie ma pytać? iſz Szotęſą pierwey pomienit, iſz Burgrabie: y inne tym podobne tąpaczki, dla ktorych v bodzy ludzkie ſprawiedliwość ſwoley dochodzić nie ſmienia. Jeſli kto żalnie nie pozwałyſy, tedy pozwany nie na wine pytać ma, ale wolności od Roku. A Sad też tak ma ſkazać: Gdyż Powod nie dowiodł Roku, tedy pozwany ma być od Roku wolny. Jeſli pozwany przed odpowiedzia pyta: czego nie ma pytać, tedy Powod nie na wine ma

foldrować,

ſodrować ale ono pytanie zblić. A Sad też
tak ma ſkazać: Ji to pytanie mieyſcā nie ma/
ale winien pozwany daley poſtepować / wi-
mien odpowiać. ic. Nie wnet win ſkazo-
wać. To wſyſtko na roſtropnoſci Lāwoni-
kow należy/ ktorzy Ortele wynaydnią/ a Bur-
grabi ie powiaǳa. Tak wiele też y na Bur-
grabi y na Szotrysie należy. Jeſli ſie Ortellā-
wnikow nieſuſzny zda/ ypomniec ie / a nie-
ſuſznoſć rozwieć/ aby ſie w tym pilniey roz-
mowili. Bo wſyſcy ſpotem Sad Boży/ a
nie ſwoy ſprawnia.

Burmistrz z iednym Rāyce kiedy o gārdo
przychodzi.

Burmistrz/ pātrz w ſlowie/ Sedzia/ Rāyce.

93.

C.

Capitis diminutio, ieſt poniżenie gto-
wieć/ abo odmiennienie w inny ſtan. Ugeni
w Prawie / piſa takie poniżenie abo odmie-
nienie być troiatie: Nawięſze/ Szrednie/ na-
mnieyſze. Wedle troiey ozdobnoſci/ ktora
každy pozciny na ſobie nieſie/ iż ieſt ſāmiliey
abo rodu zacnego/ przyiaćiot znācznych: iż
ieſt w tym Nieſcie/ w tym Prawie/ iż w tey
wolnoſci. To troie gdy kto utraci/ iż go od
Niaſtā odkaia/ wolnoſć mu odeyma/ ſā-
milia go od ſiebie wylaczy/ abo go z ſiemu
wymotaia: to ego nazywāia być in maxi-
ma capitis diminutione: uż taki ieſt iakoby
umarły/ maiećnoſć iego biora. przeciw temu
żaden czynic nie może/ ani on przeciw żadne
mu dlu: nikowi Wyiawſy ieſelby mu kto co

na żywność oddał/ o to mu Prawo czynić do-
zwala/ moc nad dziećmi utracą/ Spadku nie
bierze. A jeśli kogo na czas od Miasta od-
kaza/ przy wolności go przedsię zachowaia/ tu
nazywają mediam capitis diminutionem.
która przy sobie mało nie takiego skutku przy-
nosi/ tak o Maxima capitis diminutio. A kie-
dy kto Miasta/ Wolności. nie wróci/ tedne
tylko nieiake odmiana z poniżeniem albo w-
skłodzeniem weźmie/ iż się komu pod poslu-
sienstwo podda/ w którym pierwcy nie był/
albo go z maletności odprawi/ albo go kto
weźmie za syna w swoje poslusienstwo: To
zowią/ Minimam capitis diminutionem.
Taki zostaje przy swej poczciwości/ przy W-
rzedzie/ przy swym Prawie.

Czary/ Czarnoksięstwa/ maia być z Wzędu
zapowiedziane/ Karane.

Cechowe schadzki tu czemu być maia.

Cechow powinność tu Radzie Mieyskiej/ Tam
patrz też o tym w Regeſtrze na Tytuly.

Cechowie/ patrz w słowie/ Rzemieſlnicy.

Ceklarze/ czemu w zelżywości w ludzi.

Ceklarz gdy zabije złoczyńce iawnego/ śmier-
ci wolen.

Ceklarſka beſpieczność.

Cieśle winni ognia bronić.

Chlew swini iako daleko ma być od Saſia.
da.

Chcenie za wczynek kiedy ma być poczytan.

Czynſu płacenie/ patrz w słowie/ Nalemiſk.

Cyrograſſu ważność.

Cyrograph zadržany po czasie zapłaty.

19.

27.

38.

3e.

46.

239.

54.

97.

66.

72.

144.

44.

Cyrograſſu troy ſie przal. taki dowod.

87.

Cyrogroph / patrz w ſlowie / paſmo właſney
reſt.

Choroba wymawia od Sadu.

83.

Collaterales, poboczne oſoby w bliſkoſci :
co ſa.

200.

Criminales actiones Apellacyey nie mają.
A kiedy mają.

175.

Crimen lxxiæ maiestatis, co ieſt.

216.

G Wyſtepne przeciw Krolowi, albo Rzeczy-
poſpolitey / Prawo na gardle karze. Wſſat-
ſze rozmaite ſmierci, wedle rozmaitych wy-
ſtepkow / y rozmaitych Statutow : niekiedy
niezem / niekiedy ogniem / niekiedy gwier-
towaniem. Ale ieſliby ſie kto ſpiſnal / zbun-
tował / na oſobie Krolewſk, tak iſby ſrad
ſmierci przyſta / taki dla wielkoſci wyſtepu
oſobliwym takim ſpoſobem / okrom wſtaw
opisanych / ſroſey ma być karany. A ktorzy-
by ſie ſpiſneli przeciw zdrowiu / ſlawie, albo
pożytkowi Krolewſkim obciawiając nieprzy-
iacielowi Pana ſwego tajemnice, wola / ſta-
ranie, ebrony / niemoſności. poſtanowienia.
ſprawy : tacy gwierutowaniem bywają kara-
ni / y zabránieniu Jmienia na Krola. Takie
y ci mają być karani ktorzyby co takiego prze-
ciw Senatowi / Rádzie Krolewſkiej pogy-
nali. Quoniam Conſules, Senatores, Con-
ſiliarij, ſunt pars corporis Principis. A nie
tylko ci bywają karani ktorzyby tak przeciw
Majestatowi Krolewſkiemu wyſtepowali,
ale y ci ktorzyby tego rządu, albo iaka ſprawa
dopomagali : y owſem dzieć po takich rodzi

cach ſpadku nie biora / wſyſtkie ich majątność
na Krola zabieraia / tylko ich przy gardle zo-
ſtawia / ieſliby o onym ſpielnieniu nie nie-
wiedzieli : bo ieſliby wiedzieli / a tego nie ob-
iawili : tedy takſze iako y głowni buntownicy
bywaia karani. Nakoniec taki to ieſt wielki
wystep / iż w nim nie tylko wzynek / ale y wo-
la karza / zwlaſzczą gdyby ona wola z iakiego
zwierzchniego wzyntu iawna byta. A ieſliby
kto takowe buntowniki / ſam w tym pierwszy
bedac / wiernie obiawił : takim wyſtep ie-
go bywa przepuſzczon. Nad to / Niemiaſty
ktoreby ſie takiego wyſtepu dopuſzczili / Czary
abo trućizna / takie cieſzy niż meſczyzna bywa
ia karane / zawſdy ogniem. Piſe Iodocus
Damuderiſ in Praxi rerum Criminalium,

Cap: 62.

Cudzołożnik a maż y żony moſze zabić.

230.

Cudzołożnicy na gardle maia być karani.

228.

49.

D.

Dawność w mażoboyſtwie / ktora ieſt.

139.

Dawność o ſtoiaće / leżacę / ruchomę / Imie-
nie.

21.

Dawność Gierady y Zergiewetu. ieſt Rok y
ſześć Niedziel. Spec: ſaxon: lib: 1. artic:
28. Wyiaſyby dziedzic był w więzieniu
abo na poſtudze Rzegypopolitey / abo na
pielgrzymowaniu / tam dawność nie ma
mieyſca. co ſie rozumie nie tylko o Giera-
dzie / ale o wſytkich rzeczach ruchomych

Dawności ktore rzeczy nie maia.

21.

Dawność temu co po ſłuźbach chodźi / po

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

rzemieſle / co w cudzych ziemiach byt.	tamże	
Darowość ſieroty o Imienie przedane przez Opiekuny.		52.
Darowość ſprzedania Imienia.	73.	
Dekret, patrz w ſłowie, Ortel.		
Deſcendentes, oſoby na dol idące / co ſą.	195.	1.
Depoſit, patrz w ſłowie, Schowana rzecz.		
Diſſinitiva ſententia, co ieſt.	164.	
Dłużnik GYM pierwey dług płaci.	108.	
Dłużnikowi GZS płacema opifańy.	177.	24.
Na dług rozmaitea odpowiedz y wedle odpo- wiedzi rozmaite prawo Cdwod. Dowod.		tamże
Dłużnik gdy winien zapłaci / tak odchodzi iako Porwod dowodzi.	143.	tamże
Dług zmarłego / kto winien płacić.		6.
Długu ze gry nie ſadza.	21.	
Długi po zmarłym / ktore pierwey mają byc odprawione.		25.
Dług małżow / żona za rekoieſtwem kiedy winna płacić / kiedy nie winna.		44.
Dłużnik ſanty płacąc / przyſiadz winien iako pieniedzy nie ma.		tamże
Dłużnikowi gdy przy długu odwozić.		tamże
Dłużnik kiedy długu przec nie może.		tamże
Dług kiedy pierwey idzie / niż wiáno.		tamże
Dłużnik pozwany nie oſiady / winien ſie ro- gyc.		tamże
Dłużnik nie mając GYM płacić / ma iść do wieźienia.		tamże
Dłużnikiem ſie kto oſtawia / rozmaitym oby- ganiem.	III.	
Długow rozmaite płacenie.		tamże
Dług po zmarłej rzece.		tamże

Dobro

Regejlr do	Porz.	Arty.	Cesar
Dobrowolne przyśćcie do Sadu w gwałcie, iako pomocne.	134. 135.		
Dobra/ patrż w stowie/ Imienie.			
Dom/ patrż w stowie/ Imienie/ Budowanie			
Dom cudzy ktoby skazil czasu ogniorwey przy- gody/ winienli co naprawiac.		66.	
Drog wolność: droga iako ma być szeroka.		75.	
Dziewo krewności/ wyklad iego ku rozezná- niu bliskości spadkow.	193.		
Dowody Prawne opisane.	136.		
Dowod o kradziestwo.			
Dowod ná te co przechorowwają zlodzieie.			16. 17.
Dowod ná tych co ogień zakładają.			tám- že.
Dowod przeciw Cesarownikom.			tám- že.
Dowod ná zdrajce/ y inne zloczynce.		28. 33.	
Dowod y odwod po zmártym dłużniku.		32.	
Dowod o Imienie stojące/ o Dziedzietwo osiędli czynić mają.			
Dowody dla czego bywają.		31.	
Dowod brzemienia po zmártym mezu/ iaki ma być.		12.	
Dowod ktory napewnieyszy.		33.	
Dowod ná zabicie w obronie.		40.	
Duchownych zachowanie.	47.		
Duchowni kiedy winni odpowiadac przed Swietckim Sadem.	128.		
Statut Koronny wzy/ Rázimierz in Visli. 1368. Gdyż wedle pospolitego Prawa/ každy winowáyce swojego winien sukac w Prawie iego. Tedy iesliby kto w Pra- wie Niemieckim Nieskim przeciw swoje- mu winowáyce gynit: A winowáyca też przeciw iemu chciał zarazem zatowac/ nie			

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

może go tam pociągac: Ale go także/ bez dzieli chciał/ może w Prawie tego ſukac.		
Dział między bracia tak/ patrz w ſlowie Brat		5.
Dziecie o mażoboyſtwo kę bywa karane.	236.	
Dzieci rodzace ſię na kſtalt beſtyj/ maia być	238.	
ſtracone.		
Dzieci z nieſlubney/ kiedy biorą równo ſpa- dek z dziećmi ſlubney.		3.
Dzieci kiedy rodzicom przywimieraią.		5.
Dzieci kiedy niemają/ ani braciey/ ani ſioſtr/ kto ſpadek bierze.		tamże
Dziecie gdyby matka ſtraciła/ takie karanie/ y badanie.		13.
Dzieci rodzace ſię przed czaſem w małżeńſt- wie/ albo po śmierci oycowſkiey/ takie Pra- wo do oyczyzny maia.		12.
Dzieci o wyſtep/ nie maia być na gárdle ka- rane.		58.
Dziecie ktoby zabił/ iaka nagrodą.		76.
Dziecie ktoby ubił miotłą za wyſtep/ albo vr- wał/ nic nie winien.		58.
Dziecie gwałtu nie czyni.		tamże
Dzieci kiedy winny Oycowſkie Długi placić/ kiedy nie winne.		tamże
Dziedzic po zmarłym Dlužniku/ iako przy- ſiega.	156.	
Dziedzic oycowſkiego Imienia nie rozdane- go bliſzy deſtać/ niżby miał rozdąć.		19.
Dziedzic po zmarłym Dlužniku kiedy dwocia- ko dług placi.		26.
Dziedzic o kradzież oycą ſwego/ kiedy winien odpowiadac.		49.
Dziedzic nie imienie patrz w ſlowie Imienie.		

Regeſtr do

	Porz.	Arty.	Cesar
Dziedzic/ patrz w ſlowie/ Poromek.			
Dzierżawca rzezy / bliſzy do przyſięgi / niż	186.	61.	17.
ten co iey dochodzi.			
Dziedzic gdy chce puścić Imienie zmarłego/	98.		
co czynić ma.			
Dzierżawca Imienia bliſzy dowodzić kupną/		tamże	
niżli przedawca przacy ſie przedama.			
Dzierżawca nie może być ruſſon z Imienia /		tamże	
aż Prawem ſpárty.			
Dzwonek Nheyſki ma być w dobrym opá-		46.	
trzeniu.			

E.

Exceptiones, wybićie abo wyiećie/ z Prawa	223.		
rozmaíte z ſtrony oſob/ y z ſtrony rzezy.			
Excepce po Odpowiedzi nie idą.		tamże	
Excepce pożytek.	124.		
Exekucya / to ieſt z Prawa ſkutek rzezy oſa-	176.		
dzoney/ iako ma być.			
Exekucya ktore rzezy przekazuia.	177.		

F.

Fałſzowanie Monety rozmaíte/ y karanie za			59.
fałſzowanie rozmaíte.			
Fałſzerza takiego ktoby w domu chował/ co			59.
tráci.			
Fałſzowanie miáry/ loſcia/ wagi/ funtow/		52.	60.
towárow.			
Fałſzywie na tego ſkárzacy/ co cierpi.		tamże	
Fałſzywych ſwiadkow karanie.			35.36.
Fałſzywe koſtki w tego nayda/ iakie karanie.		90.	
Fałſzowanie liſtow nie ma żadney dilácyey/		74.	
zaráżem znay abo przy.			
Fánt. fántowanie przekonanego Prawem.	108.		

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

Santu wykupienie iako rychto ma byc.

109.

Santu iſciec nie płać / gdy mu z przygody tam-
zginie.

32

Sant ma byc wrocon nienakazony.

110.

Santu pożytek ma iſc na głowna ſumme.

180.

Sant iako od Dlužnika otrzymać w dlugu.

181.

Santy kto ma ſacować.

42.

Santu gdy ku płaceniu nie doſtawá / co czynić

támże

Santy gdy Dlužnik płać / Wierzyciel ma o-
bierac co chce. Specu: Saxon: Articu: 39.

támże

Lib: 3. habet optionem inter omnia bo-
na debitoris.

Sant / pátrz ku temu w ſtorwie / Zaſtawá: y
w Regeſtrze ná Artykuty.

Famoli libelli, kſiażki ku czytaniu oſtawieniu
nápiſane / y karanie o takie liſty haniebne.

58

Takie piſania nazywáia Látinnicy / chartu-
las, literas difamatorias, ſchedulas detra-

ctorias, haniebne liſty: ktore ná iáwnych
mieſcach ná drzwiách przyłpáia: abo po

vlicach po karczmach roſpuſzczaia: Abo ſpie-
wáia: ktoremi cudza dobra ſlawie ſárpáia.

Takich práwo káże ná gárdle karac / y tych
ktorzyby takie liſty nálaſzy dlugo chowáli / nie

zdrapali / abo nie ſpalili / ale ná iáwność prze-
ciw komu wydawali. Abowiem / ktoryby tá-

kie piſanie ná iáwność nálaſzy wydawał / ieſt
w tym podeyżrzány / iáko by to piſanie ſam

ſtożył / abo ſtożyć kazał / a wkażował ſie iáko by
ie nálażł. W tym roſytkum taki bywa podey-

żrzány / ieſliby ſie nie wywiodł ſwiadkami
ktorzyby przyſięgli / iż on przy ich obliegnoſci

tak: haniebny liſt nálażł / y przed nimi wkażal.

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſar.

Takie liſty ktoby ſkładał / albo piſać roſkazał / albo ierozſtawiał / o rzeczach głównych a prawdziwych / chcąc ich dowieſci / taki nie będzie karania winien. By ten iedno dowod y Sadu uczynił: abowiem krom Sadu / nie godzi ſie nikogo oſtawieniem / ani winowaniem / na dobrej powieſci naruſzać. A ieſli by na takim liſcie nie takiego nie było głownego / co zowa Criminalne, tedy ten co piſał / albo piſać roſkazywał. albo rozſtawiał / (nam talis aut eſt ſcriptor, aut dictator, aut euulgator) ma być karan nagrodzeniem takiej ſuminy / ileby ten oſtawiony przysiągł aby tak na dobrej ſtawie miał być uſzczerbion. potym naprąwieniem dobrej ſtawy tym ſpoſobem / iż co pierwey do bra ſtawę tego obraził / poniżył / aby zaſ chwata zalecaniem naprawił / y wywyżſzył przez piſanie przeciwnie / z oſwiądżeniem ſwoiego zmyſłonego kłamſtwa / y z opowiadaniem / iż tego nie winnie obraził.

Tu około takich hąniebnych liſtow / niſt ſie tym nie wymorł / y owſiem żadney rożności niemiał / choć ſam napisał / a napisałszy / ſwoą wolą / albo z roſkazania czyiego wydał / albo z rady albo naprawy drugiego / choć prawdziwemu / choć zmyſłowemu imionu / by tylko znać iż przez te zmyſłone imiona oſobą obrażona była. Też nie będzie wymowka / choćby ſie powiedziało tego znać / albo nie znać / ktorego obraził. Ale ten ktoryby taki hąniebny liſt znalazł / coby ſie na ſławę Przełożonych albo Rzeczyſpolitey ſciągał / albo na Sprawy / na Urzędzie będących / dobrze wdziata / y nie wystąpi / ieſli znalazłszy go nikomu innemu nie odnieſie / iedno przełożonym / albo ich urzędnikom / ma dze a potajemnie.

Piſſe Iodocus Damoderius, in Praxi rerum Criminalium, Tit. de diffamatione per libellos Cap: 125.

Serie dni wolne od Praw.

93.

Serie kiedy mięſca nie mają.

tamże

Sorma liſtu przyspellaćey do wyſſzego Prąw do Szęści Miaſt / do Krola.

173.

174.

Sorma

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

Forma zapisu Powołania.

Surfanci ſkolni / miasto Piſarza godnego,
w Mieſcie ſkodliwi.

83.

26.

G.

Gaienie Sadu iako bywa / y iakoby miato
bywac.

55.

66.

49.

J Gaienie Sadu Komiffarſkiego Szesci Miaſt.

Gdy Komiffarze ſzeci Miaſt zaſieda mieysce ſwoie na Zamku
Krakowſkim / y przy nich Poſtaroſci Krakowſki / mieysce Sta-
roſty trzymajacy. Naprzod Burgrabia tak zagmerzeg / mo-
wiac do Sazanow.

Gdyz dzien dzisieyszy naznaczony ieſt Sadowi Komiffarſkie-
mu ſzeci Miaſt, wprzywileiowanemu / pytam was Panowie
Sazanie, czasi uſt ieſt ten ſad Komiffarſki ſzeci Miaſt wprzy-
wileiowany / zagac wedle Prawa y Przywileiow? Odpowie
ſtarſzy z Sazanow: Panie Burgrabia, Panowie Komiffarze
ſzeci Miaſt, gdy na dzisieyszy dzien Sad ten Komiffarſki ſe-
sci Miaſt wprzywileiowany przypadt tedy uſt czas ieſt ten Sad
zagac. Potym Bu. grabia do Kazimierzanow rzecze: Pano-
wie Kazimierzanie, gdyz mi czas nakazany ieſt z Prawa zagac
Sad Komiffarſki ſzeci Miaſt wprzywileiowany / Pytam was,
mamli temu Sadowi pokoy przykazac? Odpowie ſtarſzy z Ka-
zimierzanow: Panie Burgrabia, Panowie Komiffarze ſzeci
Miaſt, gdyz czas ieſt zagacenia Sadu Komiffarſkiego ſzeci
Miaſt, tedy tez ma byc temu Sadowi przykazan pokoy wedle
Prawa y Przywileiow panow Komiffarzow ſzeci Miaſt. Za-
tem Burgrabia tak Sad bedzie gait. Gdyz mi z Prawa naka-
zano Sad Komiffarſki ſzeci Miaſt gac, y pokoy temu Sado-
wi przykazac, tedy i ten Sad gac, y pokoy przykazac, Na-
przod moca Pana Boga wszechmogaſcego, Krola Jego Mi-
loſci naſzego niaſmiejſzego Pana moca, Pana Staroſty mo-
ca, Pana Podſtaroſciego namieſtnika iego moca, moca Bur-

Regestr do Porz. Arty. Cesar.

grabska moca / Pánow Komissarzow sęści Miaszt moca: tak /
iż każdemu będzie wolno przystąpić / odstąpić w sprawach swo-
ich / zachowując się wedle Práva y Przywileiow Pánow Ro-
missarzow sęści Miaszt. Ten pokoy ktoby naruszył / abo się re-
m Sadowi sprzeciwił: ieśli stowry, na piemadzach ma być
karan: ieśli reka, z tego Boże uchoway / tedy iako Pan Bog, y
Práwo / y Przywileie Pánow Komissarzow sęści Miaszt opie-
waia. Tak Sad zagaiawszy / rzeze do Bochnianow: Pánowie
Bochnianie / pytam was / ieślim dobrze / y wedle Práva / ten
Sad Komissarski sęści Miaszt wprzywileiowany zagaiał / y po-
koy przykazał? Odpowie starszy Bochnianin: Pámie Burgrá-
bia / Pánowie Komissarze sęści Miaszt / dobrze Sad iest zaga-
iony / y pokoy wedle Práva przykazany.

Po zagaiaeniu Sadu / Pisarz Mieyski będzie żytał Przywi-
ley iáwione ktory iest Komissarzom sęści Miaszt od Krola Ka-
zimierza świętey pámieci dány / iako się każdy na tym Sadzie
sprawować ma. A to osobliwie / iż od ich sentencyey nie godzi
się apellować / ani namniey sprzeciwiać: tylko opowiedziawszy
się / z pokora gotowey sentencyey słuchać / y bez wszelkiego sprze-
ciwienia iá za dobre przyiać / pod utraceniem gardła y statku
lub priuatione rerum & personarum.

Potym Wozny z rozkazania Burgrabie y Podstarościęgo /
obwola w Zamku / iż Sad Pánow Komissarzow sęści Miaszt
iest zagaiony / ktory na dzisieyszy czas ku skonzeniu Apellacyey
przypadł / ktoby miał co sprawować aby sprawował.

Galenie / pátrzy też o tym w słowie / Sado-
wa bezpiecność.

Gierádo kto bierze / y niesłusne Práwo o 201.

7.

Gierádzie.

Gieráda co iest y co do Gierády należy.

támże

Gieráda dziewka nie odprawiona tylko bie-
rze / wyprawiona nie bierze.

támże

Gieráda zástawiona kto winien wykupić.

támże

Gierády

Gierady od bliskiey Testamentem nie moze oddalic.

tamze

Gierade winien maz opatrzyć / y obrona gdzieby nie opatrzył.

59.

7.

Gierade brat / zając / albo Alolit z siostra rowno bierze.

tamze

Gierady nie zowaz Gierada aż po zmarley bialeyglowie.

tamze

Gierada / patrz ku temu hierzey / w Registrze na Tytul.

G Gleyry / listy / takie maia być dawane.

44.

Gleyry / listy / albo Przywileie kiedy nie maia być chorwane / y owsem odrzucone / napisano Specu: Saxon. lib: 1. articu: 49. in Glosa.

Niedzy innymi przypadkami te sa osobliwe.

Jeśliby kto sobie v Pana Przywilei wyprawa ktorymby sie chcial wyzwolic od prawa

Nieyski go pod ktorym jest / taki nie nie waży. Jeśliby kto sobie list wprosil / ktorymby sie chcel wyzwolic od zagzetey przeciw sobie

prawy przed Sadem / a pierwoey sie sprawa

czela mi sobie zjednat / taki nie nie waży.

Jeśliby kto Przywilei swiego albo wolności sobie danej odstapil slowem albo czynem iawnie albo potajemnie nie nie waży.

Jeśliby na ktorym miejscu w slowie byl nakazony / albo zsfalszowany / tak iaby dla onego

nakazania rzec sie mienila albo waryowala.

Jeśliby też Pieczęć zsfalszowana byla.

Jeśliby sie Przywilei aciagal na pierwszy / a pierwszego nie bylo / tedy ten posledniyszy nie nie waży. Jeśliby do peroneg naznaczonego czasu dany / a czas przeminat. Jeśli też

ieſt dany tu vbluſzeniu Prawa Gyniego / y w in-
nych przypadkach tam opifańnych / liſty nie
waza. O tym teſz ieſt nieco inter Articulos
fol: Liii.

Tu trzeba wiedziec gdyby kto mial liſt
wolnoſci / a byl od kogo przywiedzion tu ze-
znaniu dlugu / trzeba ieſt tego Kreditorowi /
aby on Dluſznik odfapil ſwoiey wolnoſci / ile
tu tey ſprawy. Boby ono zeznane nic nie
wazylo / ieſliby Przywoileiu nie odfapil.

Stowry placenie / patrz w ſtowie / Placenie.

Gluchowie z bracia dzialu nie biora.

Glupſtwo w ſtoczyſtwie ma byc na baze-
niu.

Goſciem kto ma byc rozumian. Goſcinny

Sad.

Goſcie przed obcym Sedziem kiedy winni tam
odpowiadać / y na Jarmarku kiedy winni.

Goſcinne odwroci w Prawie.

Goſcinne Prawem Apellacya.

Gogranus na goracym Prawie Sedzia.

Gorace Prawo. Pokonanie y Odwod na
goracym Prawie.

Goracego Prawa wlaſnoſci.

Gospodarz o niezaplacony Czynnſ bliſſy do-
wodu.

Gospodarska opatrzoſc w domu okolo
ſlug / komornikow.

Gra Sadu nie ma / y kiedy ma.

Grag ieſt iako zboycą.

Gwaſtornika totta w obronie zabic moze.

Gwaſtu nie czyni dziecis / ſialony / iedno kto
rozum ma.

87.

3.

24.

76.

24.

72.

84.

ſe.

122.

167.

81.

40.

79.

41.

42.43

80.

64.

97.

21.

90.

40.

58.

Regeſtr do

Porz Urty. Ceſar

Gwałtownik Szlachty mieć może / y iako ſie z nim Mieſki Wzrost / podług Statutu ſprawnować ma.

92.

93.

Gwałt kiedy ma być rozumian / kiedy nie gwałt.

43.

95.

13.

Gwałtownik niewiaſty / albo dziewczki / iako ma być karan : y gwałt cierpiaca / iako ſie ma ſprawnować.

Gwałtowne wnieſienie żony / nąd wola Me-
ża / Dziewki nąd wola Rodzicow.

62.

Gwałtownik y w dzień ſ. ma być ſadzon.

40.73.

Gwałtem Imię komu bioracy / co traci.

44.

Gwałtem wybity z Imienia / ma być na-
przed wrocon do Imienia.

41.

Gwałtownik na rekompie nie ma być dan.

tamże

Gwałt daronoſci nie ma.

tamże

Gwałtem co kto bierze z omyłki / iako nagro-
da winien. Patrz też o tym w Regeſtrze
na Tytuły / w ſłowie / Imować ſie.

tamże

Gwałt domowy ma być obwołany.

tamże

Gwałt : kiedy nań dzwonią / każdy winien
bieżeć.

tamże

Gwar co ieſt / iako ma być / co znaczy.

132.

Gwar winien Powod po żatobie wdziatać / a
pozwany winet po gwarze odpowiadać.

119.

Gwaru obreżenie / nie ieſt wedle Prawa.

134.

Gwar dla czego bywa / co znaczy.

133.

H.

Żergewet co ieſt : Żergewet kto bierze.

201.

10.

Żergewet bioracy co winien sierotom ktore
mi ſie opieka.

tamże

Żergewetem iako ſie bracia dziela.

tamże

Zergewet názwiſtá nie ma / aſ po zmárym.
Zergewetu nie moſe Teſtamentem od bli-
ſzych oddalić.

10.
tám-
ſe.

Zeretyk iáko ma być karan.

222.

Zeretyk / pátrz w ſlowie / Błuźnierz / Od-
ſzepieniec.

Zultaie / graſe / proznuiaey / máia być imowa-
ni / y iáko ſie z nimi w Mieſcie ſpráwować.

102.
103.

16.

Hypoteca, Látinnicy nazywaia Jmienie
ſtoiaće y leſaće / obowiazańe komu w długi
ſłowy ábo zapifem / ktore Jmienie Wierzy-
cielowi zárazem w moc nie ieſt podáne, tylko
teraz ieſt náznáczone obowiaſtciem ábo záklá-
dem / gđzieby dlužnik w długi ábo w iákiey
powinnoſci obiecáney / ná czas umowiony /
doſyć nie wczynił. A zátd takie Jmienie obo-
wiazańe nazywaia / Bona hypotecata, obli-
gata, pignorata, ſuppoſita. Pignus záſcie ná-
zywaia základ. ktory to Wierzyćielowi ſwoie-
mu zárazem dáie. A iáko Hypoteca nazy-
waia tylko Jmienie ſtoiaće ábo leſaće / komu
obowiazańe: ták Pignus tylko ruchome rze-
czy. ktore w základzie reka mogą być podáne.
Wſákie wiele ich miedzy tymi ſłowy Pignus
& Hypoteca, roſnoſci nie czynia / y owſem
zá iedno peczytáia / iákoſ ile ku základowi r-
rzeczy povinney / zá iedno ſá / choćby teraz
choć potym dobrá iákie w základ byty dane.
Ale wólaſnie mówiać o základzie / ktory teraz
któ dáie / á ktory potym má dáć / gđzieby do-
ſyć nie wczynił / muſi miedzy tymi ſłowy roſ-
noſć być wyſſzey miánowána / z ſtrony dobr
roſnych ruchomych y nieruchomych.

Regestr do Porz. Arty. Cesar.

Hypoteca dwoiaká jest / to jest Imienie w zakład komu obo-
 wiążane dwoiakie jest / Látinnicy mówią / Tacita Hypoteca,
 Expressa hypoteca. Tacita nazywają choćby kto słownie umo-
 wa / zapisem Imienia komu nie obowiązai / przedsié sie obo-
 wiążanym być rozumie ex dispositione legum, za postáno-
 wieniem Práwnym / tak iakoby było słowy ábo zapisem obo-
 wiążane / iáko są / dobrá opiekunow sierotom o zle sprawowá-
 nie opieki / o utrácenie státku sierot / o zámiešťanie ich pożytkow:
 także y tych dobrá ktorzy są na mieyscu opiekunow / ktorych zo-
 wa Procuratores, y rzędziélow / opátrzyéielow sprawowow J-
 mienia sierot dorosłych / ktore Rzędziéiele / zowa Curatores.
 Nadto dobrá oycowskie / są też obowiazkiem o dobrá mácieryn-
 skie / iakliby ie oéieci trzymáiąc wrácił / škodę wczynił. Także do-
 brá Mácierynskie o dobrá oyczyste / ktoreby mátká trzymáiąc
 wráciła / ábo škodę w nich wczyniła. Dobrá meżowe / żenie w
 dlugu wiána. Dobrá żenine / meżowi w dlugu poságu. Dobrá
 dłużnikowe w dlugu Krolewskim / ábo Rzeczypospolitey. Do-
 brá tych ktorzy rzadzą Kościoly / o škodę kościelną. Dobrá zło-
 dzieyskie / o przywrocenie rzeczy kradzionych. Dobrá pospolicie
 káidego wystepnego / są też obowiazkiem temu komu škoda w-
 czynił. Dobrá komornicze gospodarzowi w Czysnu / y w náka-
 żeniu domu. Dobrá Testamentniká w tym co komu oddat.
 Rzeczy kupione zá pieniadze sieroty / onym sierotom są w obo-
 wiazku. Rzeczy kupione zá pieniadze szowieká woiennego / o
 przywrocenie pieniedzy / y inne dobrá w Práwie opisane / rozu-
 mieia się być w obowiazku w zakładzie / choćby nie były miá-
 nowane ábo podane w zakład słowy / zapisem. Te nazywają
 być in tacita hypoteca, y każdy z przerzeczonych może ná nich
 dochodzić swóiego / nie ináczey iakoby też były słowy / zap-
 sem w zakład podane. Rzowa też to wżeni w Práwie Tacitum lu-
 ris, quod non est expressum verbis: nie ináczey / kiedyby
 komu pożyczyl pułkuf sa winá / choć tego nie wymawiam sło-
 wy / aby mi záś tak dobre oddane było / wíar je siáło tak rozu-

mie / nie inaczey iakoby slowy wymowit:
Quoniam tacitum Iuris, tacitum intellectu,
idem significat, ac si esset verbis expre- lum.
De tacita hypoteca, wiele pisali wzeni w
Prawie / co gdyby miał wypisowac / musiał-
tyby być na to osobne Książki: tu sie tylko
mianowały te dobra ktore się komu rozumie-
ia być w zakładzie choć nie są mianowane,
ani zapisane w zakładzie.

¶ Hypoteca expressa, nazywaia dobra mia-
nowicie / komu slowy albo zapisem w zakła-
dzie iasnie podane wkazane.

I.

Jarmark / na jarmarkach o co winien obe-
ypowiadać.

83.

Jednackie skazanie kiedy nie ważne.

176.

35.

Jednanie ma te moc / iako rzecz osadzona.

tamże

Jednacki dowod / jest iako y Sadowv.

tamże

Jednanie pod zakładem ma być / Dowod ię-
dnania.

174.

tamże

¶ Jednaczyć także Sedzia / na ktoregoby się dowiedziono / iż dla
osadzenia albo jednania pieniądze wziął / na gárdle ma być ka-
ran. Napisano Specu: Saxon: lib: 1. artic: 60 in glosa. Iudi-
cem Arbitrum uē lre datum, qui ob rem dicendam accepit-
se pecuniam conuictus est, capite punito. Jest to bowiem ska-
za ku sprawiedliwości wielka / dawanie y branie darow. Przyto
na Sedzie y na Jednaczyć także Prawo wczyniono: także y na
tych ktorzy dla sprawiedliwości wpominki dają / ktorzyby w tym
byli podeyżrzani / jest Prawo tamże napisano także / Ji skoro do
Sadu przyda / miała przysiądz iż Sedziemu y żadnemu ktorzy-
by ich sprawie chcieli opaktować / nie nie dąli / ani chca dać.

Jednaczyć świadectwem swoim pod przysięga wczynionym /

możę

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſar.

moga ſpornego poſkonąć / tak iakoby ſie przed Sadem rzecz to-
czyła. Spec: Saxon: lib: 2. artic: 11. in głoſa.

Jednączow ieſliby wiele obranych było / á ieden z nich w-
márł / uż ono obranie gynie. Spec: Saxon: lib: 1. artic: 55. in
głoſa. Et Spec: Sax: lib: 2. artic: 11.

Jednączmi nie moga być / ſługa / lat nie máiący / głuchy / nie-
my / ſalony popedliwy / żaden w ſwoey właſney trzymdzie / niewia-
ża / wyławſzy by była zacna Pani / mądra / ſprawna / roſtropna.

Jednamię nic nie waży / ieſli ſie iedna ſieroga
bez Opiekuna: ieſli pod zakładem nie be-
dzie wżymone: ieſliby ſie Jednätze nie
zgadzali.

Jednätze dwa ná co ſie zgadzają / trzeci muſi
zżwolić. Spec: Saxon: lib: 2. artic: 11.

Jmienie Brát ſtarſzy dzieli / młodſzy biera.

Jmienie ktore nie może być oddalone bez
przyzwolenia Dziedzicow ktore może od-
dalić.

Jmienie z pewnych przyczyn oddalić może
od ſwoych potomkow.

Jmienie chcąc kć bliſkoſcia otrzymać co
gynić ma.

☞ Tu ich więc wiele pytaia / ktorzy ſie do
Jmienia czyieſ bliſkoſcia ciągną / ktore przez
Przodkć ich ieſt oddalone / y mowią tak: nie
mogli tego oddalić. A drugi ktory Jmienie
trzyma / mowi: mogli oddalić / wolno mu to
było przedać / iam to záptácił / w poſſeſſey ie-
ſtem / tego to właſnoſć była / z poſkoiem tego
wzywał. 2c. Nad te wątpliwoſć wzy Głoſa
Specu: Saxo: Lib: 1. artic: 52. ná końcu tymi
ſłowcy: Jmienie ieſt dwoiakie / Vieruchome
y Ruchome. Vieruchome / iako ſa Role. ga.

5.
17.
18.
19.
tam-
że.
tam-
że.

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſar.

ie/ iaki/ domy/ ſolwarki/ kámienice/ dwoiáto nam przychodzą:
Naprzód/ áboſmy go zá náſze pieniádze/ náſza práca nábyli/ ku-
pili ábo nam Sadownie dárowano/ Áboſmy go nábyli z mieyſc
puſtych/ z kopániny/ ktore przed tym niczyie nie było: Ktore
Lácinnicy zowa/ *proprium per nos bene acquiſitum*: Takie
Imienie nábyte może dáć y oddalić bez pozwolenia dziedzi-
cow/ w dobrym zdrowiu. Wtore/ przychodzi nam Imienie nierucho-
me ſpadkiem po czyiey śmierci/ iáko gdy ia Imienie kupię/ y
wzdádza mi ie/ potym po moiey śmierci/ na moie dzieci ſpádnie/
á po moich dzieciách/ ná inne dzieci: to zowa *proprium hære-
ditarium, hæreditas ex morte aduoluta, admortua*. Dziedzic-
two przypádle ábo przymárte/ takie nie może być przedáne y od-
dalone/ krom przyzwolenia dziedzi-
cow. Wſákże z pewnych przy-
czyn/ y to może oddalić od właſnych potomków/ iáko napíſano
ieſt *inter Articulos Iuris Maydeburgen. fol. x.* A gdzie Prá-
wo mówi/ iż nie może oddalić bez przyzwolenia dziedzi-
cow/ Tam dziedzi-
ce rozumie właſne ſwoie/ to ieſt/ dzieci/ Wnęki. A ztąd
ſie pokázuie wedle wytkádu niektorych/ iż bez przyzwolenia brá-
ciey może to uczynić. Wſákże ná wielu mieyſcach/ nie ſpráwu-
ia ſie wedle tegó Práwa/ ále wedle zwyczajów/ gdzie wolno Spá-
dki y przypádle Dobrá przedáwac bez przyzwolenia Dziedzic-
cow/ z tey przyczy-
ny/ iżby to wielka niewola była/ komu co z przyrodzo-
nego Práwa przypádło/ áby to nie miał zá potrzeba ſwojá odda-
lić ábo przedáć/ & *quo talis non eſſet ex ſucceſſione illorum
bonorum hæres, ſed tantum dominus uſufructuarius*: y nie
byłby taki práwowym dziedzi-
cem Imienia przypádlego/ tylkó pá-
nem do żywota wzywájącym. Przeto teſz zá tey nieſłuſnoſci w
wázániem/ ten Artykuł Práwa *Specu: Saxon: lib. 1. artic. 52.*
(Gdzie nie káże oddalić Imienia krom przyzwolenia Dziedzic-
cow) ieſt ſkáżony in *Concilio Baſilien. vide inter articulos re-
probatos, Articulum octauum, & Spec: Sax: lib. 1. artic. 52.*
iáſnie in *marginem* ná przedku położono/ *Articulus reprobarus.*

Ruchome rzeczy właſną práca nábyte iáko ſą pieniádze/ y

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

y inne / te mogą być oddalone krom przyzwolenia dziedzicow: może ie dać komu chce za gzaſu dobrego zdrowia / bez żadnego ſprzeciwienia. Iure Munic: Artic: 61. in textu. Spec: Saxon: lib: 1. artic: 52.

Imienie ruchome może teſtamentem oddać / krom dziedzicow.

tamże

Imienie kupne niewypłacone gdyby zgorzał / winienli kupiec dopłacić.

tamże

Imienia iako ſie bliſkoſcia może domagać.

tamże

Imienie ſtojące / leżące / ruchome / co ieſt.

tamże

Imienie zaſtawne dawnoſci nie ma.

tamże

Imienie / patrzyć w ſlowie / Dziedzictwo / Dawnoſć / y między Tytuły w Regeſtrze / Imienie / Dziedzictwo.

Imować ſierżęzy krądzionych iako y iakić 186.
patrzyć też o tym w Regeſtrze Tytułowym.

Instrumenta ku otwieraniu zamkow krobymia / może być mozon.

17.

Instrumenta do zakładania ognia.

19.

Interlocutoria ſententia co ieſt.

46.

Iſca kć ſtawić nie może / rzecz tracić.

162.

Inwentarz iako rychło po zmarłym czynić.

190.

Inwentarze fałſzywe iako mają być opatrzone / y wina za nieſuſtne danie ku popiſaniu.

192.

Inwentarz pożytek.

tamże

Ius repræſentatium co ieſt.

199.

K.

Karanie o fałſznie ſkarżenie.

52.

Karanie niepoſluſznego w Cechu.

38.

Karanie / kto fałſzerzą / złodziei / przechorow / wa / abo ſam fałſzuie.

225.

59.

Karanie

Regeſtr do	Porz.	Arty.	Ceſar
Karanie złych Prokuratorow.			61.
Karanie o wezynek przeciw przyrodzeniu / o w- zynek z krewnem białemigłowami.			62.
Karanie / ktoby miał trzy żony / albo żoná dwu mężow.			63.
Karanie zwoźnic / zwoźników.			64.
Karanie tych / ktorzy pobudzają przeciw W- rzedowi / y roſterki ſtroja.			65.
Karanie o truciźnie.			53. 66.
Karanie ná tych co dzieci trąca.			67.
Karanie o tajemne ſromocenie.			58.
Karanie / meżenie złoſzyncow rozmaitych:	221.		
wſyſtka czwarta część Porządku o tym.			
Karanie trzywoprzyſiężce.	149.		
Karanie ná gardle ktorym oſobom ma być	216.		
odwłozone.	236.		
Karanie / pátrz tu temu w ſłowach / Sa- ſerz / Cudzołożnik / Żłodziej / Mieżoboyca / Moneta / Żłoſzyna / y w innych nazwi- ſkach złoſzyncow.			
Kátowie / Kárlice / ſpadku z bráćmi nie biora.		3.	
Kat / Kátowska obrona / wſad iego.	45.		54.
Kominow opátwienie ma być ná każde Su- chedni.		103.	
Kominow budowanie miedzy ſaſiády.		66.	
Konia náto ſie umowác / y innego Bydłcia /	185.	46.	79.
patrz teſ o tym w Regeſtrze ná Tytuły / w ſłowie Umowác ſie.			
Kon u ſłiby dziecie zabił wſádzone / iáka na- groda ma być od tego kto wſádził.			58.
Kon / pátrz tu temu w ſłowie Bydla.			
Kóſcielne rzeczy kiedy mogą być przedáne /	47. 48		
ná zaſtáwe od Żyda nie przyimowane.	49.		

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

Rościot ktorych zloczyncow bronie nie ma.	49.	
Rosiki fałszywe ktoby miał / iako ma być ka- ran.	87.	
Kradzioną rzecz / dawnością nie ginie.	186.	46. 80.
Kradzione rzeczy przy złodzieiu znalezione / ko- mu należą.	225.	78.
Kradzione rzeczy do Urzędu przyniesione / patrz też o tym w słowie / Rzeczy.		tam- że.
Kradzioną rzecz iako temu ginie / ktory ją kupit.		tam- że.
Kradzieſtwo we dnie / w nocy / zboża / owo- cow / iakie karanie ma.		tam- że.
Kradzioną rzecz nie ma być tajemnie cho- wana.		tam- że.
Kradzieſtwā dowod.		16. 17.
Kradzieſ / patrz ku temu w słowie / Złodziey- ſtwo / Złodziey.		
Krawcowi gdy ſukno ukradną / kto ma Gy- nić przeciw złodzieiowi.	189.	
Krwawa wina iako wielka.	19.	
Krwoności stopnie ku rozeznaniu spadkow.	193.	
Krwyny z innego Práva przychodzący po Spadek / iakie rekoleſtwo winien.		2.
Chrzeſćcianin iako Żydą pokonywa w ſwiā- dectwie.	47.	
Ksiadz niema do karczmy chodzić / y inne ich powinowactwa.	138.	tam- że.
Ksiadz bez teſtamentu komu odumiera dobr ſwoich. Patrz też o tym w Regeſtrze na Tytuły / w ſłowie Kapłan.	202.	
Ksiadz kiedy ſwiādeczyc może.	12.	10.
Księżę namowy przy zloczyncach ktore zle.		56.

Rzeczy, na czyte ſłowe potajemnie pi-
ſane. Pátrz też o tym wyſzey w ſłowie/
Famoli libelli.

58.

Rzeczy Smolne iáko máia być chowane.

78.

Rupcy / Rámárze / kiedy winni w innym
prawie odpowiadáć / pátrz w ſłowie Jar-
márk.

70. 71

72,

L.

Látá iáko dowodzić. Látá pácholeciá y
dziewóki.

56.

Lat dwoiakie ieſt vyznánie / Jedno młodzién-
ſtwá ſbo moſnoſci rodzenia / Látánnicy zo-
wa / Annos pubertatis. Drugie roſtropno-
ſci / Látánnicy zowa / Annos discretionis.
Látá młodziénſtwá annos pubertatis. Nie-
czyznie wedle Prawá liza Czternaſcie lar-
Dzieweczce Trzynaſcie. Látá roſtropnoſci
Nieczyznie 21. lat. Ale wedle Prawá Miei-
ſkiego / Látá Młodziénſtwá y roſtropnoſci /
názynáia Nieczyznie 14. lat: Dzieweczce
13. Obyczay vyznánia lat / ieſt dwoiaki / ieden
przez vyznánie dwu oſob z rodziáin Wyow-
ſkiego dwu z rodziáin Mátczynego. A gdzie-
by tych krewnych nie było / tedy przez znaki
obroſtánia na mieyſcách / ktore natura przy-
rodzonym odzieniem okrywa / in barba, i lijs,
& alcellis. Ale Prawo miánowicie doſciáda:
gdzieby wątpliwoſć była o leciech / tedy przez
te znaki bywa doſwiadczenie. A gdzieby by-
ły wiadome / ábo mogły być innym ſpoſobem
vznáne / to ieſt przez vyznánie przyiaciół / tedy

Registr do

Porz. Arty. Cesar

takieg przez znaki ogladania nie trzeba. Spec:

Sax: lib: 1. artic: 42. Iure Munic: art: 26.

Laie kto komu / a on mu zaś odlaie / nie trze-
ba nadgrody.

Laziebnicy y ich towarzyse / winni ognia
bronic.

Legale impedimentum co iest.

Leżace Imienie ktore nazywaia.

Lekarstie świadectwo okolo rannego.

Lekarz mali mieć zapłate za praca y za
lekarstwa swoje / gdy chory bedac tuż v zdro-
wiony / zaś w chorobę wpadnie. Vezni w
prawie tak to sadza: Jeśli chorego niemoc /
y przyczyna niemocy / za stacaniem Lekarzo-
wym vstata / a potym za nowa przyczyna przy-
stla / tedy Lekarz ma mieć zapłate. Zbowiem
pokazuje sie / iż Lekarz o tey tylko niemocy w
ktorey chory pierwey byl / praca miał / a nie o
tey ktora potym za nowa przyczyna przystla.
Jeśli niemoc nie byla v zdrowioną / y przyczy-
na niemocy nie vstata / ale sie ku zdrowiu nie-
iako odmiemla / tak iestze Lekarz nie v dro-
wił chorego / przeto mu niewinno zapłaty da-
wać. Jeśli watpliwarzeg iest / aby niemoc /
y przyczyna niemocy miała vstać / iedno sie tak
zda aby niaiko stanęła / a zaś przystla / tam
sie pokazuje iż sie za pierwsza przyczyna wro-
ciła / dla tego Lekarz nie ma mieć zapłaty. Ale
ieśli sie niemoc po niaikim czasie wrocila / tu
sie pokazuje / iż z iakiey nowey przyczyny przy-
stla. Tam Lekarz ma mieć zapłate za praca
swoia. Notat Bartol. in Decisionibus.

75.

99.

106.

83.

21.

40.

71.

Regeſtr do

Lieba Kádziecka Poſpołſtwu.

Litis conteſtatio co teſt.

Liſty dowodne rozmaite.

Liſty v Sadu w czym maia być pilnie ba-
zone.

Liſty wolnoſci iakie maia być chorwane /
pátrz w ſłowie / Gleyt.

Linie w Drzewie krewnoſci.

Litkupnicy potrzebni.

Lotra ná drodze zabić moze.

Ludziom zacnym Prokuratorá mieć przyſtoi

Ludzie iednego Práva / nie maia ſię poćia-
gáć w cudzym Práwie.

M.

Maż po żeníney śmierci / ruchome rzeczy
bierze.

Maż Gieráde winien opátrzyć.

Maż nie winien opráwy żenie / kiedy poſágu
nie weźmie.

Maż żenínego Imienia vtrácić nie moze.

Maż o cudzołoſtwo żony winien mowić.

Maż z żoną / kiedy po ſobie Spadek biera.

Maż kiedy o cudzołoſtwo żony nie ma káráć.

Maż wydawaiac żone ſwoie ná ſromote / á
bo Mátká dzievóke / iáko maia być kárani.

Mażeńſtwo miedzy Żydem á Chryeſciáni-
nem / ieſt cudzołoſtwo.

Manuale factum co teſt.

Mátká po dzieciách kiedy ſpadek bierze.

Mátká dziecióm Imienia odumiera / dzieci
Oycu.

Perz. Arty. Ceſár

14.

126.

146.

87.

195.

48.

40.

39.

77.

6.

7.

tám-
że.

támże

70.

201.

231.

63.

51.

70.

40. 41

3

tám-
że.

Mátczy

Mátzynie Imienie ieſt obowiaſkiem dzie-
ciom w otráceniu Dobr Wygzyſtych/ pátrz
w ſłowie Hypoteca.

Mátka ma proſić Wzędu dzieciom o Opie-
kuny.

Mátka gdy dziecie ſtráci/ á przy ſie tego/ iá-
kie ma być badanie.

Mátka gdyby dziecie ſtráciła/ iáko ma być
karana.

Mátka rzez v Sadu bez odwrotu ma być ſa-
dzona.

Megenie ſłogyncow iákie ma być.

Megenia rożność wedle oſob/ y wolność od
megenia.

Mek/ rozmaíte wedle Práwa/ y nie wedle
Práwa.

Megenie ránnego ſłogynce iákie ma być.

Mezátká ſromotnie żywić co tráci.

Mezoboyſtwa rozmaíteg/ ſmierć rozmaíta.

Mezoboyſtwa przygodne w obronie/ pátrz
też k/ temu w ſłowie/ Zabicie przygodne.

Mezoboyca kiedy ná gardle ma być karan.

Przyczyny mezboyce omawiające.

Práwo Boże tegoż vzy doſtateczniey/

Deuter: 19. Aby ten ktoryby bliźniego ſwe-
go z nieobagania zabił/ z ktorymby żadney

nieprzyiaźni przedtym nie miał: iáko/ gdyby

któ z kim ſiedł do laſá drev rabać/ á rabać

drzewo ſpádlá ſiekiera z toporzyſká/ y rániła

bliźniego tego/ táł/ iáby umárt: táki aby v-

ciekl na mieyſce beſpieczne k/ temu náznáczo-

ne/ á táim zachował zdrowie/ y zoſtat żyw. Ale

55.

13.

73.

67.

209.

3.4.19

215.

31.

217.

32.

16.

233.

238.

43.

241.

232.

támże

234.

ieſliby kto żywiąc z kim w nieprzyjaźni zaſta-
prowſzy mu na drodze / ſtrzeżt nait / a ranił go
śmiertelnie / tak iżby umiał: a potymby v-
cielił na mieyſce ktemu ſprawnione: tedy ſtar-
ſzy miąſtą onego poſła a wezmą go z tamtąd
y p odadzą go w ręce powinowatemu zabite-
go aby umiał. O tym ſerzey czytay na miey-
ſcu namięnionym / y Numeri 35. Ioſue 20
Gdzie tam tylko tym meżoboycom opiſana
ieſt beſpieczność ku zachowaniu zdrowia /
kto rzyby z przygody zabili / a z onym zabitym
nieprzyjaźni żadney przedtym nie mieli. Qui
percufferit proximum ſuum per impruden-
tiam, nec odio proſecutus eſt eum antea.
Przytożono trzecią przyczyne / Exodi 21. Kto-
by nieczyhał na kogo / a dał go Bog w ręce
iego / tedy y ten na mieyſce beſpieczeńſtwa be-
dzie ſie mogł ſchronić. Ale ieſliby kto wmyſł-
nie a zdradliwie czyhał na cudze zdrowie / a za-
mordował go / ten y od Wtarczy mego będzie
wziat na śmierć.

Meżoboyce znaki pewne.

Meżoboyſtwa oſoby wolne.

Meżoboyſtwa nie każdy winien choć zabije.

Wiſtrzą ſkolnego vřząd.

Wzto aby ſtudze zapłacono byto. Aby też
ſługa ku dowodowi byt bliżſzy / dwie ſa rze-
cy potrzebne. Wiednianie zapłaty / a do-
ſluenie do czasu zmowionego. Spec: Sa-
xon: lib: I. Articulo 22. in gloſa.

Wiſiſy z bracia Spadku nie biorą: A ktorzy
ożiedziectwa nie trącą.

236.

28.

202.

12.

40. 41

Regeſtro

Porz. Arty. Ceſar

Mniſzy kiedy ſwiadczyc mogą.

12.

Mniemania / ktore w czynach wymowki nie
mają / y w ktorych czynach mają.

76.

tamże

Moc iako zepſować może.

125.

Monety / Mynce fałſzowanie / wywarzanie /
obrzezowanie.

59.

Możniemyſtemu / z ſtrony wzeđu kto odſtępu-
ie Alcy ſwoie ktora w Prawie ma / traci
ia / y odſtepek nie waży. Spe: Sax: lib:
1. art: 48. in gloſa. Qui actionem poten-
tiori ratione officij cedit, perdit actio-
nem illam, & ceſſio non habet effectum

tamże

43.

Mſzczacy ſie ſwoiey krzywdy / Prawo ſwoie
traci.

N.

61.

Najemnik dzierżawca bliſzy ku dowodowi
naymu.

64.

Najemnik / czynſz zapłacony / ſamotrzeci do-
wodzi.

tamże

Najemnikowi / kiedy może wypowiedzieć
najem.

tamże

w Naymie gdy ſie ſzkoda ſtanie / czyia ieſt /
Pana czy komornika.

tamże

Najem ma być wezgaſ wypowiedzion.

tamże

Najemnik może ciazać / nie pozywając.

3.

Nacznia rzemieſtnego / żona po mezu nie
bierze.

tamże

Nacznie rzemieſtne do Gierady nie ſłuży.

181.

Takładow Prawnych płacenie.

182.

Takłady / ſtrona zyskująca rzecz glowna po-
przyſiega.

40.

Takłady na ſwiadek iakie mają być / gdy
ſwiadek na ſwiadectwo czeka.

Nale

Regeſtr do	Porz.	Arty.	Ceſar
Walezione rzezy maia być wrocone / nie tã- ione.		46. 47 48.	
Práwo Boże tákże wzy / Deute: 22. gdy rzezy czyie zgubiona naydzieſ / abyś tego nie śmiał kryć.			
Nie ſtanie do Práva po Odpowiedzi na ro- tu z odkładu / ſzkodliwie.	126.		
Niewiaſty ſwiadczyc nie mogą.	137.		
Niewiaſty kiedy mogą być pokonane ſwia- dectwem.	tám- że.		
Niewiaſty ábo dziewki zgwalcenie.	233.	13.	
Niewiaſta w ſwoey ſprawie / ſamá przyſiadz ma: á inne wſyſtkie ſprawy przez Opietu- ná ſprawować.	158.		
Niewiaſta biorac Gierade / co winná mezo- wi ſwoey przyaciółki.		6.	
Niewiaſty kiedy ſwiadczyc mogą.		12.	
Niewiaſty poſi ptod noſia w żywocie.		támże	
Niewiaſty nie przeſwiadczy.		támże	
Niewiaſta nie winná Práva wniesć / rzezy nie moze mowić.		támże	
Niewiaſta za żywota meżowego kiedy ſie moze Wianá vpominac.		támże	
Niewiaſta domagaiać ſie Oprawy / iáko bli- ſza dowieſć / iſ po niey Poſag dano.		támże	
Niewiaſta prawniac ſie z Potomki meżowe- mi o pieniadze do Meża wniesione / nie bliſka dowodu.		támże	
Niewiaſta brzemienna / kiedy ma wynieſdz z Meżowego Imienia.		támże	
Niewiaſta dla mierzadu / Dziedzictwa nie traci.		támże	

Regeſtr do

	Perz	Arty.	Ceſar
Niewiaſta ſromotnie żyjąc co traci.			
Niewiaſta / patrz tu temu w ſłowie / Żona / Brzemienna.		12.	
Niewinny kiedy ſieſtawa w innym.		74.	
Niewiaſta bez opiekuna nic nie może.		7. 14.	
		15.	
O.			
Obowiązek Jmienia dwoiaki / patrz wyſſey w ſłowie / Hypoteca.			
Obwiniony bliſſy ſie przeciw żatobie od- wieść / by też był y powołany.	105.		
Obwinionej ſtronie nauki.	163.		
Obwiniony z takim dowodem odchodzi / iá- ki Powod naniwiedzić.	134.	28.	
Obwiniony od wielu / jednemu ſie ſprawo- wać ma pierwey.		70.	
Obwiniony kiedy winien w cudzym Práwie odpowiadać.		71.	
Obwinionego odwłoki iákie / y kiedy nie idą.	36. 119	74.	
Obwiniony y Powod mogą ſobie Prokura- torá z Przyſiężnikow obrac.	121.		51.
Obwiniony ktorym ludziom nie winien od- powiadać.		80.	
Obwiniony / każdy winien znać ábo przec.		81.	
Obwiniony / patrz w ſłowie / Pozwany.			
Odpowiedź kiedy ieſt prawa odpowiedzia.	126.	97. 98	
Odpowiedź zaczęta na roku z odkładu nie- ſkonżona / ſkodliwa.	127.		
Odpowiedź troiaka ieſt o dług.		27.	
Odpowiedź głowicka z innego Práva.		79.	
Odpráwionych y nieodpráwionych potom- kow iáki dział.		3.	

Regeſtr do

	Porz	Arty.	Cesar
Odwołki, patrzyć wyſſey / Obwinionego od- wołki.			
Odwoł y dowod ná goracym Práwie.	79.		
Odpowiednicy iáko máia być karáni.			65.
Odszepienca bliſzy Chrzeſćcianin pokonác.	51.		
Odszepieniec nie moſe o cudza krzywda ża- łować.	támże		
Odstępowác Práwa możnieyſſemu nie godzi ſia, patrzyć w ſłowie / Moſnieyſzy.	75.		
Ogniówa przygoda iákie obrony ma mieć.	63.97		
Ognia kto nie broni, gardło na taſce.	támże		
w Ogien kto domu nie otworzy gdzie gore, co tráci.	támże		
Ognia zákládanie iáko ma być karáne.			19.
Oczyſzna, patrzyć w ſłowie / Jmienie.			
Oycowſkie Jmienie ieſt obowiaſtkiem dzie- ciom w utrácemu dobr ich Matki, patrzyć w ſłowie / Hypoteca.			
Oprawy co ſa / y ſpoſob Opraw.	129.	19.	
Oprácowanie Jmienia zaſtáwnego.		61.	
Opowiadanie miáſto wtorego y trzeciego Pozwu, dobre.	103.		
Opowiadanie miáſto Pozwu, ma być w do- mu poſzwanego / ábo przed ſona tego. Spec: Sax: lib: 3. artic: 63 in głoſa.			
Omylna rzecz vSadu moſe być popráwiona	127.		
Otko do cudzego domu nie ma być budo- wano.	68.		
Opietuny iáko moſe inne vſtáwić / mimo przyrodzone.	55.		
Opietun winien czynić liżbe ſierotom do- roſłym.	támże		

Regeſtr do

	Porz.	Arty.	Cesar
Opiekun kiedy opiekę traci.		55.	
Opiekunowie ktorzy winni Inwentarz wy- nić y iſtota ſierotom.	190.	tam- że.	
Opiekun prze nie czynienie Inwentarza / co traci.		tam- że.	
Opiekun o krzywdę ſieroty winien mowić.		70. 71	
Opiekun iakie Imienie ſierotom winien oddać.	191.	56.	
Opiekun może sprzedać Imienie Dziecinne / z perowych przyczyn.		tam- że.	
Opiekunow chęć w doſtawaniu Imie- nia dziecinnego.		tam- że.	
Opiekuna niewiernego może oſkarżyć do V- rzedu Młatká, Babá / Ciotká tych dzieci.		tam- że.	
Opiekun w ſzkodzie ſieroty wymówki nie ma		8.	
Opiekunowa mająćność iako ieſt obowia- zkiem ſierocie ktora ſie opieka / patrz w ſło- wie / Hypoteca.		tam- że.	
Opieká patrz ku temu w Regeſtrze ná Tytu- ły ſerzey w tymże ſłowie / Opieká.			
Ortel / Sentencya / Dekret / jedno ſa.	161.		
Ortel ma być przy obliżności obu ſtron.	164.		
Ortele dwoiakie.			
Ortel kiedy może ſkazać.		70. 71	
Osádzoney rzeczy Exekucya.	177.		
Osiádlý nie winien ſie rążyć.	112. 113 114.	37.	
P.			
Pan z ſtrony ſlugi ſwoiego / co winien dzie- kać.		87.	
Pan mieniac iż ſtudze myto záptáćit / bliżſzy domodu.		88.	

Regeſtr do

	Porz.	Arty	Cesar
Pan z ktorych przyczyn winien ſlugę puścić przed czasem.		89.	
Pan za ſlugę kiedy winien odpowiadać / albo zań płaćć.		támże	
Pan / patrzą w ſłowie ſług.			
Panowie takie ludźi na Wzedy wybierać mają / patrzą tu temu w Tytułach na oſiattu	11.		
Pasterz wſyſtkiemu poſpolſtwu ma być ie- den.		69.	
Perſony w krewnoſci opiſane.	93.		
Perſony do Sadu należące.	8.		
Poenatialis na ſkárzacego fałſzywie.		52.	
Piſarka przyſięga / y wina za meſluſnie pi- ſanie.	25.		
Piſarzowi nauka około głownych ſpraw.			75.
Piſanie przy mece zloczyncom / takie ma być			20.
Piſania wł. ſwey reki przacy ſie / takó odecho- dzi.	146.		31.
Piſmo właſney reki ieſt dwoiakie / iedno Cy- rographowe / a drugie Regeſtrowe. Piſmo właſney reki Cyrographowe / kiedy kto poka- żnie przed Wzodem przeciw temu który piſał / a ten który piſał / przyznawa ono piſmo ſwo- ie / takie piſmo ieſt ważne / y około takiego / nie maſz żadnego ſporu. A ieſli kto nie przy- znawa reki ſwoiey / tam ieſli na takim piſmie ieſt podpisa- nie obudwu ſtron y ſwiadków ktorzy ono piſmo / y ſwoiego podpisa- nia y ſtrony zeznawają / ważne ieſt. A ieſliby by- ło tylko ſamych ſwiadków podpisa- nie / tam gdy rękę przacego zeznawają / a ktemu piſmo przez porówna- nie liter z drugiego piſma po-			75. 75. 75. 76.

Regestr do Porz. Arty. Cesar.

dobnego pokazania / też ono pismo ku dowodowi ważne jest / y przec siego strona nie może. Ale jeśli tylko zgola sami świadkowie zeznawają być czyje reki / albo samo tylko przyrównanie z drugich liter podobnego pisma / czynią / tam nie tak zupełny jest dowód / przeciw stronie przacey sie reki swey. Wszakże mogą być tacy świadkowie / osoby wezwane / ktorzy nigdy żadney nagany nie mieli / ani mieć mogą: Może też być takie znaczne z drugiego pisma liter porównanie / aż tylko z samey iedney rzeczy / to jest albo świadków zeznania / albo liter porównania / może być słuszny dowód przeciw stronie przacey sie reki swey / albo przeciw którym dzieciom nie przyznawajacym reki przodka swiego / po którym Spadek biera.

J Prawo Cesarzkie wzy / Jeśli by kto komu wielkiej summy wierzył / a chciał być w tym bezpieczen / nie ma inakszego Cyrograffu od Dłużnika przyjmować / iedno aży by sie trzy świadkowie dobrej sławy podpisali. Także y dłużnik / jeśli by chciał być bezpieczen / iż dług odda / taki też od Kreditora Cyrograff z podpisaniem trzech świadków / przyjmować ma. C. Si certum petatur, L. 17. § Super Cyrographarijs.

J Pisma zaś Regestrowego / wezeni w Prawie także nautki podawają: Jeśli sie w Regestrze co nardmie / co by było przeciw temu który pisał: takie pismo ma miejsce / y jest zupełnym dowodem. Ale jeśli jest ku pożytkowi tego który pisał / tam nie czyni dowodu / y pospolicie to zachowują / iż pozwany kiedy na czego Regestrem dowodzą / bliżsy sie przeciw Regestrowi odwieść / niżby go kto Regestrem pisma swiego / miał pokonać. Wszakże niekiedy takie pismo pomaga nie mało zacyt który pisał / albo za dziedzicem iego / w tym przypadku / jeśli sie tam zanyma leżba umarłego / który był głowiemkiem dobrej sławy.

J Statut Koronny Sigismundi in Anno 1540. tak wzy: Kiedy Szlachcic Kupcowi dłużen / a kupiec dług ma napisany w swoim Regestrze przysięge otrzymawa przy swym Regestrze

Regeſtr do

Perz. Arty. Ceſar

przećiw Szlachćicowi. Wſiakiſze pod tym ſpo-
sobem / ieſli długu ſwoę od Szlachćica w cza-
sie trzech lat ſuka. Albowiem gdzieby trzy la-
ta minęły / uż takowego długu (Obſtante tri-
ennali præſcriptione) dla tey trzyletney da-
wnoſci / Statutem obwáriowany ſukać nie
może. A to ſie tylko rozumie / kiedy ieſt ſpra-
wa między Kupcem a Szlachćicem. Albo-
wiem Kupcy ſami między ſoba / zachowują
ſwoy ſtary zwyczaj w dochodzeniu albo płá-
ceniu długow.

Pieczęci dworiatie / y iako mogą być naga-
nione. 148.

Pieś ſzkodliwy / y inne zwierzęta / kiedy ſzkoda
wzięnia / iako nagroda. 69.

Pignus co ieſt / patrż w ſłowie Hypoteca.

Pytania ztożynicow przed meſa / przy mece /
y po mece / iakie mają być. 9. 10.
20. 26

pytania niepotrzebne v Sadu nie mają
być. 37. 38
54.

Płácenie głowy z przygędnego zabićcia. 40.

Práwo Boże nie tak / ale któryby ubił głowie-
ka a onby umárt / gardłem to zápláci Exo-
di 21. Leuit: 24. O przygędnym meżoboy-
ſtwie ináczey / patrż wyſſzey w ſłowie / Me-
żoboyſtwo.

Podwoyiſkiego przyſięgá / Powinnoſć / ſwia-
dectwo / obrona. 42.

Podwoyiſki dzieſiatyego więźnia / któryby ná-
ſmierć miał być ſkazan / może wyzwolić /
ieſliby go od niego odkupiono / ale pier-
wey niżby go eſadzono. Albowiem ieſliby

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

mu dano oſadzonego / takiby iuż byt bezecny / á tak táńſzy. Nápiſano o tym ſpec: Saxon: lib: 3. Artic: 56. in textu & in Gloſa.

Polacy od Práva Ceſárſkiego wolni.	6.		
Polacy w Miéſciech / we Wſiach / kiedy Práva Ceſárſkiego máia używać.		70.	
Pomocna rzecz w Prawie co ieſt / Poſet z pomocną rzeczą.	106.	81.	
Pomocna rzecz wnoſzacy / gdy Powodu nie może doſtać / co ma czynić.	támże.		
Pomocnicy w ſtożynſtwie iáko máia być karáni.	225.		
	234.		
Pomocnicy ránienia.		40.	72.
Poſpolſtwa poſtuſenſtwo Rádzie Miéyſkiej	38.		
Poſpolſtwa máia być czytane Przywileie Miéyſkie.	60.		
Poſpolſtwa wietſza część co zámknie / ma być chorwano.		69.	
Postepek około rzeczy krádjonych.			78.
Postepek przy Apellacyey.	168.		
Postepek przy oddaniu przyſięgi.	152.		
Postepek przeciw pozwánemu gdy do Sadu ſtanie.	118.		
Postepek przeciw pozwánemu gdy nie ſtanie.	103.		
Potomek zmarłego Pána / może nátemniká ruſzyć.		64.	
Potomſtwa w ſíódmym rodzaju ſie konczy.		123.	
Potomkowie odpráwieni y nie odpráwieni / iáko Imienie biora po zmarłym.		45.	
Potomek po zmarłym przed Trzydzieſtym dniem o Dług nie ma być gában.		támże.	

Potomek

Regeſtr do		Porz.	Arty.	Ceſár
Potomek o Dług zmarłego/ iako odchodzi.			28.	
Potomek po zmarłym winien Długi płacić/ y rełomie wyzwoić.			36.	
Potomkowie czym Dziedzictwo trącą.	73.		40.	
Potomkowie zmarłego winni myto ſłudze.			87.	
Potomek/ pątrz tu temu w ſtorwie/ Dziedzic.				
Powodney ſtronie co trzeba bażyć tu Prá- wu.	35.			
Powodowi zaſkietemu niewinno odpowia- dać.		tám- że.		
Powod pozwauiy gdy nie ſtanie/ co trąci.	36.			
Powod w ſwey ſprawie ma być zároveň gotow		tám- że.		
Powod o wiczmá ſwoiego/ winien każdemu odpowiadać.	116.			
Powod winien pozwánemu dobrowolne ziáwienie.	132.			
Powodowi czemu odwołki nie ida.		74.		
Powod y pozwány gdy do ſłuchania Ortelu nie ſtána/ co trąca.	163.			
Powod mieniac. iſ dłużnikowi długii nie od- puſcił/ bliſzy dowodu.		24.		
Powod zaſłuiacy orzeczywidome/ ktore má- ia lice/ bliſzy dowodu.		28.		
Powod przyietey przysięgi pozwánemu nie może zaſ puſcić.		33.		
Powod przacego ſiereki ſwey/ bliſzy poko- nać.		tám- że.		
Powod ktory niechce ſłuchać przysięgi/ ſwa rzecz trąci.		tám- że.		
Powod iako gwałtowniká pokonywa.		40.		
Powod w iáwney rzeczy bliſzy pokonać po- zwánego.		61.		

Regeſtr do

	Porz.	Arty.	Cesar
Powod kiedy może przeſwiadczyć Sedzięgo.		77.	
Powod na gardło inſtiguacy nie zaraz ma być do przysięgi przypuſzczon.			7.
Powodowi in criminalibus ma być dana dilacya na dowod.			
Powodu żaden przyciſnąć nie może ku ſtárzeniu.			4.35 75.
Powod winien miánowicie pozwánemu ochrzcić dług		24.	81.82.
Powołanie meżoboyce/ ſpoſob/ zapis/ obro- ná/ pożytek.	81. 82 83. 84		
Powołany iáko ſię z powołania wyzwala patrz o tym ſerzey między Tytuły / folio III. 112.	88.89.		
Powołanie cierpiacy rok y ſieść Niedziel / kzemu przychodzi.	91.		
Powołanego dziedzicy iáko do oyczyzny przy- chodzi.	92.		
Powołanemu żaden nie winien odpowiaďać	93.		
Powołany na mićce/ bliſzy ieſt odwieść ſię	112.	49.	9 10.
Powołany ma być pomnan / wſakże nie me- żony / ieſli innego dowodu nie máſ.	220.		
Pozew rozmaity, w pozwie co trzeba báćzyć obyćay pozwánia, čas/ y inne rzeczy oko- ło pozwow.	85.95 96.99 101.		
Pozew iáko ſkażić może.	123.		
Pozwánemu co pilnie trzeba báćzyć przed odpowieďziá.	124.	74.	
Pozwany poddawa ſię obcemu Sedziemu przez odpowieďz na żáłoba	126.		
Pozwany na kaźdym ſtopniu Práwa / może odpowiaďać.	119.		

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

Pozwany kiedy nie powinien odpowiadać po- 123.
wodowi.

Pozwany może się wyiać do ſwego Práva 124.

Pozwany obżałowany; przeciw goley żało- 28. 29
bie; bliſſy odwođu.

61.

Pozwánec; kiedy nie ſtawa do Sadu; iako 102.
przeżyſnia.

Pozwanie nie ma być kiedy Práwo zaſiedzie. 53.

Pozwany kley może ſię Prawem bronić. 37.

Pozwany może puścić przyſięge powodowi.

33.

Pozwany patrz w ſłowie Obwiniony.

Pożyczana rzecz; a zaś zaſtawiona; gdzie ma 110.
być ſukána.

Pożyczaney rzeczy w kogo ſuknąć; ieſli ten w
marł komuś pożyczyl; albo ieli ſtrácona.

61. 62

63.

Pożyczanie ma być wcale oddane.

tám-

Pożyczona rzecz zgubiona; ma być płácona

ſe.

Pożyczaney rzeczy iako wýwáć.

tám-

Pożyczaney rzeczy ſet owaney żaden w długi
nie ma hánować.

ſe

Požogá; o palenie domow obwiniony; a
przacy ſię; iako odchodzi.

51.

19

Práva dla czego rezygnone.

24.

Práva Májdeb. gdy nie ſtawa; gdzie ſię
ſklániać; iako ſadzić.

20.

Práwo; y rozdziel Práva: Práwo Májde- 1. 2. 3.
bunſkie w Poľſge przyiete.

4.

Práwo iakie kto ma ſpuſzczáć.

17.

Práva ſwego; to ieſt; 2ſtwe kanzy ſadowey;
možniyſhemu; z ſtrony Vrzedu; odſtpe-
wáć; nie godzi ſię; patrz w ſłowie; Mo-
žniyſſy.

25.

Regeſtr do

Perz. Arty. Ceſar

Praga: poena in cute & carne: karanie y pragi o co bywa.	123.		49. 60.
Przedawanie kupowanie rozdanie Zmienia.	70.	17.	
Przedawca Zmienia / gdzieby nie mogł o- bromić kupca / co czynić.		tam- że.	
Przedanie Zmienia / ma być przed Prá- wem.		tam- że.	
Przedawca kiedy na przedaniu ſzkoduje / y żądатеk traci.		tam- że.	
Przekupstwo karanie.	13.		
Przewinienie małe albo wielkie cięższe albo lżej- ſze / iako ſtarozumie.	141.		
Przyſięgá Rádziecka.	14.	28.	
Przyſięgá Woytowska.	17.	29.	
Przyſięgá Przyſiężnicza / y ich powinność.	22.23.	30.	51.52.
Przyſiężnik młodszy / podskarbi przyſiężnicy.	tamże	77.	
Przyſiężnicze dochody.	169.		
Przyſiężnicza niedbałość o Piſarżá.	25.26.		
Przyſiężnicy trzeźwo máia ſadzić.		tamże	
Przyſiężnicze ſwiádectwo kiedy nieważne.		tamże	
Przyſiężnik / nie ma wedle widzenia ſwoiego ſadzić ale wedle Prawa y najlepszego ſumnie- ma Iure Municip: Artic 4. Przeto Przy- ſiężnik každy z ſwey oſoby kiedy nań przyjdzie powiedzieć / co o tey ſprawie rozumie / ma ſie wárować / aby nie mówił / Tak m. ſie widzi: 2ſle / tak to w prawie napisano ſto / Tak to wedle ſummenta moiego rozumiem. A gdzie- by wątpliwość około takiey ſprawy miał / le- piej iſ ſobie ná rozmyślenie weźmie / a Prá- wa ſie doloży: mż ma wątpliwie ſadzić iako ſie mu widzi. Bo goyby Przyſiężnika ſpyta-			

no / iako Sentencya wydał / a on odpowie-
dział / iż wedle widzema ſwego / taka nie nie
waży. Sententia ſecundum videre & ex o-
pinione prolata non valet. Napisaſano in Iu-
re Municip: Artic: 14. in G. oł. Takie y
Prokuratorowie gdy ſprawia rzecz / nie ma-
ia mówić / Tak cznie wedle Prawa / Ale tak
ieſt wedle Prawa / tak tam napisaſano ſtoi.

Przyſiężnik / patrz ku temu w ſłowie / Sedzia.

Przyſięgá ſtarſzych z Cechow.

39.

Przyſięgá nowego Nieſiezanina.

40.

Przyſięgá ſlug Nieyſkich.

41.

Przyſięgá ſługi Woytowſkiego.

42.

Przyſięgá Żydowſka.

47 48

Przyſięgá przeciw Tyrographowi / nieſlu-
ſna.

143.

Przyſięge obſáutowány moſe puſcić poro-
dowi y inne nauki o przyſięgach.

33

Przyſięgi przyſięcy iuſ puſcić nie moſe.

támże

Przyſięgá iaka ma być z pomocnikami.

37. 98

Przyſięgá na rokii nie oddána. Czas przyſięgi.

151.

Przyſięgáiącego wolnoſć.

157.

Przyſięgá przeciw dowodowi być nie moſe.

158.

Przyſięge principaſ ſam / nie plenipotent /
ma oddawać.

tám-
że.

Przyſięgi nie máia być z Wzrzedu odkładáne
třom przyzwolenia ſtron.

33.

Przyſięgá po ymáſtey rece.

támże

Przyſięga iednemu wielekroć nie ma być do-
puſzczona.

támże

Przyſięgá w iáronych rzeczách nie ma być.

61.

Przyſięgá przez iednagę ſkazána / waſna iá-
ko y Sadowa.

33.

Przyſteżne Ceremonie/ patrzą o tym ſtoko 152.
inter Titulos fol : 117. 118. 153.

Przyſięgą z innemi mieć być nie ma. 70.

Przyaciele po Małżeńſtwie/ Jnioná ich. 206.

Przygodne zabicie / patrzą w ſłowie Nieżo- 141.
bovca.

Przywolecie czym bywają trącone. 37. 59.

Przywolecy kiedy go kto odſtapi. nie nie maży/
y innych przypadków. kiedy przywolecie nie
mają/ patrzą wyſſey w ſłowie. Gleyt.

Prokuratorowie/ ich powinność/ przyſięgá/ 28 18 30. 51.
potrzebność/ reżimność/ y cnota reż.

Proku. atorá zdradliwego winá. 30. tamże 61.

Prokuratorem kto nie może być. tamże

Prokuratorom ſłuſne myto/ y łupieſtwo. 31.

Prokurator kiedy nie może ſpráwować rzeczy 123.

Prokurator iako ma czynić żatoba kiedy inſti- 53.
guie ná gárdło.

Prokurator czym ſie Sedziemu z prokurácyey
wymowi. tamże

Propoſytki/ lámpá w ogień wyrwieſioná
co znáczy. 97.

R.

Ráyce z iákich ludzi mają być obieráni. 11.

Radziecka władza/ y powinność. 12.

Ráyce iako liſtowym pozwem pozywają. 95 96

Radzieckie ſwiadectwo rózne podług ro- 28.
znych ſpraw. 70.

Ráyce w czym mogą być przeſwiádczeni. 71. 72.

Ráyce kiedy opiekuny dają. 53 54

Ráyce niektórzy przy ogniowej przygodzie
winni być. 97. 98

Regeſtr do

	Porz.	Arty.	Cesar
Kayce winni mieć Regeſtr iudzi na Ratuszu.		támże	
Kánný kiedy wmirze/ taki dowód ieſli z rą- ny wmiart.		40.	71.
Kány ſinekto obwiedzie wrzedem/ bliſſzy po- konać obwinionego.		támże	
Kan płacenie takie ma być.	63.64	támże	
Kaniemia ſzkodliwego nagroda.	tám-		
Prawo Boże tak wzy/ Exodi 21. Gdy by kto w zwadzie vderzył drugiego kámieniem á bo pieſcia/ á onby zarázem nie wmiart, ale by przyleżał: á wſtawſzy ieſliby o kámi z do- mu wychodził: tedy ten co go vderzył nie wiecey winien zoſtanie/ iedno mu tego o- mieſtkanie y lekarſtvo zapłacić powinien	że.		
o Kány Sad kiedy ma być Polſkim Prá- wem.		70.72	
Ratusz winien mieć potrzeby ogniowe.		97.98	
Rekoiemſtvo/ Rekemie Sadowni y nie ſa- downi.	III.	36.	
Rekoiemſtvo Sadowe/ o ktore rzeczy ma być.		támże	
Rekoiemiu náuki/ obrony.	II 2.	36.8;	
Rekoiemę wolnoſć za nowym Kontraktem.		támże	
Rekoiemſtwa brzemie/ kiedy ná dziedzica ſpada.	II 3.		
Rekoiem kiedy moze zynie przeciw dlužni- kowi.	II 4.		
Rekoiemſtvo in Ciuilibus & in Criminali- bus.	II 5.	36.	
Rekoiemſtvo ſpolney reki.		támże	
Rekoiemego wyzwolecie/ po zmarłym dluž- niku. Iure Munic: Artic: 119.		támże	

Regestr do

Porz. Irey. Cesar

Rekomięgo przysęga za dłużnika zmarłego.
Rekomięstwo i polnego usprawiedliwienia.
Rekomięstwo o bydło które w rekomięstwie
zdechnie.

tamż.
tamż.
tamże

Rekomięstwa ośiadełmu nie trzeba.

Reki własney pisma przacy sie/ nie bliższy od-
wodu. Powod bliższy samorząd patrz też
o tym wyższy w słowie/ Pismo własney
reki.

tamże
33.

Rzemieślnicze posłuszeństwo ku Ráycem/
patrz też o tym w Regestrze na Tytuly/ w
słowie/ Rządziecka władza.

38.

Rzemieślnicze schadzki ku Gemu.

tamże

Rzemieślnicze przygodne meżoborystwo.

241.

3 Rzemieślnicze zrzucenie dla czego ma być patrz
o tym szerzej w Regestrze na Tytuly/ w
słowie/ Pies.

Rozulu otworzenie/ od waszego Práva/ też
dy ma być/ y iaki postępek przy tym patrz
o tym w Regestrze na Tytuly/ w słowie/
Apellacya/ Sentencya.

170.

Rosterki w Mieście zruszający/ iako ma być
karani.

65.

Ruchome rzeczy moje Testamentem oddać/
oprocz Gierady a Zergemetu.

17.

Ruchome rzeczy mają po żenie bierze.

39.

Ruchomemi przedmieszka płaca długu. Patrz
też o tym w Regestrze na Tytuly/ w slo-
wie/ Dłużnik.

107.

177.

Rug/ miasto Burgrabiego Sadu.

59.

46.

Rzeczy złogynicy odiete/ komu służy.

226.

78.

Rzeczy które przy złogynicy biorą/ tym mają

być

Regestr do Porz. Arty Cesar.

być wrocone, czyie są. A ieśliby się do nich nie ozwał wrok:
 Wzad chowając ie tak długo / ma ie obrocić na swoy pożytek.
 Jasne o tym Prawo / Spec: Saxo: lib: 2. Artic. 31. in Textu &
 in Glosa. Bona damnatorum, non fiunt in lucrum ludicibus,
 aut eorum officijs. Possessor licet morte puniatur, res nihi-
 lominus redduntur illi cui pertinent. Wiedzieć to Prawo bár-
 zo iest użyteżno: bo gdzie Wzad iest chciwy, mogłby się komu
 skwapić na nieżnośne meki, na gardło, aby onego statku iego
 dostał, co byc nie ma. Przeto im tego Prawa Światekie bro-
 nia, y Duchowne nie dopuszczaia im przywołać sobie tych rze-
 czy ale każą wrocić tym czyie są. A to dla wybarwienia dusze zto-
 cynowey, abo dla tego aby z lepszym sumniem schodził z te-
 go świata, gdy widzi, iż się temu tego wskodził, nagroda ostata.

S.

Sady w Mięściech troiaki, y sposob ich.	53.
Sadu czekanie, tylko ma być do południa od wschodu słońca.	61.

Tu tym opisanem czasu, daie znać, aby Sa-
 dy z wielką pilnością sprawowane były, aby
 sobie Sędziowie na nich nie testniłi. A iata
 tu powinowactwo sędzenia / ab ortu solis
 ad meridiem, & non ultra. Druga aby trze-
 zwo sędzono, iako to na innym mie, seu iasne
 opisano Spe: Sa: lib: 3. arti: 69. Iudices ieiun-
 ni & sedentes debent sententias invenire.
 A to dla tego, aby ich powinowstwo tu m spra-
 wiedliwości nie prz, wiodło. Bo powinowstwo
 gęstość iest pegatkiem y pobudzeniem tu
 wszytkiemu złemu. Na Niasęgkach y we
 Wsiach nie tak się sprawaia, ale skero za kio-
 da, naprzod od Gorzalki grunt żałozą, y kaia

70.

iey ſobie noſić iako na rzad. Po obiedzie zaś
Brzeſtę dobrze zalewają / wiec ſie na ſadzie
popuła / y rybałta ktorego za piſarżę mają we-
dle ſiebie / wpoia / tak wſyſcy beda piętami / pi-
iako ſadzą / puiano piſa. Co gdy ieſt przeciw
Bogu / y oto przeciw iakoſnemu Prawu / Pa-
nowie dziedziſzni / nie mieli by tego dopuſzczac.

Iudicium enim Dei eſt, non hominis.

Sady wytożone / gąſy ich. ſprawy.

67. 69

Sady potoczne / ſprawy ich.

74.

Sady goſcinne.

76.

Sadu poſtanowienie / y Gaſienie.

54. 67

Sadowe ſprawy mają być rozumnym ięzy-
kiem y Sadu.

35 54

70.

Sadowna wziętość y beſpieczność.

54.

Sadowna beſpieczność y wziętość / Gaſieniem ieſt obwaro-
wana / ktore zawżdy bywa niſz ſie Sadowne ſprawy pogynają /
aby żaden wymowki nie miał / ktoby iedno tam na mieyſcu Sa-
dowym pokoy ſmiał naruſzyć / albo reka / albo ſłowy. Muſi być
każdy karan wedle przewinienia / albo na ciele / ieſli on pokoy re-
ka zgwałci / albo na pieniądżach / ieſli ſłowy / iako napisaſo Spe-
culo Saxo: lib: 2. Articulo 67. in Gloſa: Pax in Iudicio fra-
cta corpore punitur: verbo, pecunia exoluitur. Żaden ſie nie
wymowi / nie ſłyſałem / niewiedziałem. Ale niewiem co to ſły-
ſeme Polakom pomaga / ponieważ im na wielu mieyſcach nie
rozumnym ięzykiem gają / iako y Imienie kiedy komu rozdawa-
ia / też nie rozumnym ięzykiem / zwtaſzcza Polakom mówią / Kto
teraz milęży / aby wiecznie milężał. A na Miąſteckich y na
wſiach / aż po Połſku / ale zaś po mału ſchylwſzy ſie / tak iż tego
żaden nie ſłyſzy / iedno om ſam co ſobie ſchylwſzy ſie ieden ku
drugiemu ſepca. Niewiem co tego Niemieckiego gąienia / albo
wzdawania / albo ſeptania za pożytek. Piſało ſie przeciw temu

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſár.

pierwoy / á nie ták ſie wiele piſáło / iáko za onym piſaniem wiele z Przetożonych często tymi ſłowoy mówili: Muſſa po Polſku gá-
ić muſſa / muſſa: trzeba tego / ſłuſna to rzecz y potrzebna. Tá-
ż y Imienie rozdawać muſſa po Polſku. A przédsie do tego gá-
ſu tey mowoy ſkutku niemaſz żadnego. Dziwna rzecz / iż co ieſt w
Sadu napotrzebnieyſzego / iáko beſpieczność / wſciwość / prze-
ſtrzeżenie ſtody / to nierozumnym ięzykiem roſkázowác.

Śluſnieby wedle tego roſkázowania ſami Niemcy o przeſtapie-
nie mieli być karáni / y ſami o Imienie rozdane wiecznie mil-
gac: gdyż to do ſamych Niemców mowia Polacy nie mieliby
być karáni: bo kiedy gáiono / iáko gáiono / nie rozumieli. Tá-
ż o Imienie / ieſliby którego Polaká było rozdane / choć da-
wność przeſła / mogłby mówić o nie / Bo tego nie rozumieli kie-
dy po Niemiecku ták mowiono / Kto teraz milgzy / áby wiecznie
milgał. Bo komu nie rozumnym ięzykiem co roſkázują / nie wi-
nien tego ſynić co mu roſkázują: y ſłuſna záwždy niepoſłuſen-
ſtwa wymowka maia / iż nie rozumiał.

¶ Tu też nie wádzi przypomnieć ná te / którzy náprécie gáie-
niu Mieyſkich Sadow mowia: niemaſz nic z drogi / iż záwždy ni-
ſadzić zázna przykázują áby każdy miał Sad w wſciwoſci áby
był pokoy zachowany w niwczym nienarúſzon: ani reſa / ani ſto-
wy: Kto by ſie tegó wáżył / áby był karány. Toż w Ćiemſkich Sa-
dziech Koronnemi Státuty dobrze obwárowano / áby na Sa-
dziech rozruchy / zgiełki / wolánta nie bywały. áby tam zbroyna
reſa nie chodzono / áby zachowano pokoy y wſciwoſć. Nade-
bne o tym Státutá ſa piſane / De Securitate Iudiciorú. A oſo-
bliwy Sigismun: Crac: 1507. Który ieſt w te ſłowa: Statuimus
& decreuimus, Si quis in armis vel cum armis inſidias, ſedi-
tioné violentiá præſeferentibus ad Conuentus aut Indicia ve-
nerit, tanquam pacis communis violator, poena capitis punia-
tur, quam ſi forté fuga euaderet bona eius conſiſcentur. Et
hoc Statutum ad perſonas cuiuslibet ſtatus & conditionis &

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſar.

raeſcientiae extendimus &c. A na koniec, Ktoby ſie iedno
 y Sadu na ſtole położył, trzy grzywny przypada: Ktore winien
 położyć nie odchodząc od Sadu, pod wina 14. grzywien. Toć
 w Niemieckim Prawie obwárowano. Qui armatus ad Iudici-
 um venit, multam praestabit, & Actor querulati non tenetur,
 nec Iudex iustum audire debet, Quod si incipit guerram, ut
 pacis violator iudicatur. Spec. Sax: lib: 2. Artic: 67. Co ſie
 w Gaſeniu in genere, przeſtrzega, ktore niemaſz dla czego ganić/
 gdyż Gaſenie nie innego nie ieſt iedno opowiadanie tych Praw/
 ktore ſa okolo pokou a wżciwoſci Sadowey, a przykázowanie
 pokou y wżciwoſci. W gym z Sady Ziemſkimi niemaſz za-
 dney rożnoſci, iedno ta, iż te Prawa w Mieyſkich Sadach za-
 wdy w Gaſeniu opowiadają, a w Ziemſtwie nie opowiadają/
 tylko domá czytają: Ale kiedyby ie też opowiadano, tedyby to o-
 powiadanie rownie było, iáko y w Mieyſkich Sadow Gaſenie,

Szalony gwałtu nie czyni.

236. 58.

Szalonego obyczay.

31.

Szalony iáko ma być na gárdle karan.

76.

Szalony z bráćia działu nie ma.

3.

Sáſiedzi nie máia ſie pozywać do innego
 Prawa, y winá za pociąganie w innym
 Prawie.

81.

Schowana rzecz zgubiona, kiedy nie ma być
 pláconá.

62.

Schowanej rzeczy nie może hánować w
 długu.

támże

Schowanie iáronie ma być przyimowane.

támże

Scian z ſáſiádem ſpolne budowanie.

66. 65.

Sędzia, ſędziego opiſanie, powinnoſć.

8. 20. 70. 71. 1. 2. 3.

Sędziem kto nie może być.

10.

Sędzia, złoczyńce na rekoiemſtwo nie ma
 dawać.

20.

Regeſtr do

	Perz.	Arty.	Cesar
Sedzia kiedy ſadzi ludzi z innego Prawa.	21. 77		
Sedzia którym ludziom daie rzeczniak.	tamże	90.	
Sedzia o gre nie ſadzi / y iako ſadzi.	tamże		
Sedzia ma dobrze bażyć oſoba ktora daie wiezić.	99.		
Sedzia co winien o wieźniá / gdy z kaźni wciąge.	117.		
Sedzia kiedy ſadzić nie moze.	123.		
Sedzia iako ma ſadzić / ieśli wedle powieſci / czyli ſwoiey wiadomości.	161.	73.	
Sedzia obie ſtronie ſłuchać ma.	tamże		
Sedzia gdy zdawa ná mekko ma bażyć.	216.	10.	
Sedzia podeyżrzany / gdy ná mece ztożynia vmrze.	217.		
Sedzia przyſięgi z Urzedu nie ma odkładac.	23.		
Sedzia ſwey rzeczy żaden nie moze być.	40 41		
Sedzia winien oprawić komore gdzie ſa- dza.	43.		
Sedzia nie ma wieźniá puſzczać bez ſtrony.	49.		
Sedzia kogo ná śmierć ſkazywać ma.	tamże		
Sedzia ſiacuncz rzeczy winien moderować.	tamże		
Sedzia ſprawiedliwoſci odwołac nie ma	74.	45.	
Sedzia iakich rzeczy do Sadu przypuſzczac nie ma.	75.		
	tamże		
Sedziemuy rzeczy ku wiedzaniu potrzebne.			
Sedzia natemny / iako ma być karan / pátrz w ſłowie Jednacy.	tamże		
Sedzia wedle prawa winien ſadzić.	tamże		
Similia iednako maia być ſadzone.	tamże		
Sedziego kiedy przeſwiadczyć moze.	tamże		
Sedzia nie ma ſadzić co mu nie nalezy.	tamże		
Sedzia w czym nie ma litować nakładu ſwo- iego.	24.		

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſar

Sędzia w wątpliwych rzeczach co ma czynić.		41.
Sędziom rozmowa około ostatniego Dekretu.		49.
Sędzia: patrz tu temu w słowie/ Urząd.		
Szczęści Miałś zjazd do Krakowa na Apellację.	165.	
Sentencya/ patrz w słowie/ Ortel.		
Siedzącym w iednym Prawie/ Sprawiedliwość ma być iednym Prawem.	72.	
Synowie z dziewczętami iako po Rodzicach rowny dział biorą.	198.	1. 2 3
Sierocie gdy się kto chce wwiązać w Imię nie/ co ma czynić.	99.	
Sierota bez opiekuna nie może.	9.	
Sierota iako dochodzi Imienia przedanego przez opiekuny.	52.	
Sierota bez Opiekuna/ co może.	53 54	
Sierota: patrz w słowie/ Opiekun: y w Regeſtrze na Tytuly. w słowie/ Opieką.		
Skarga na gardło iako ma być.		53.
Skarga fałszywa co przynosi skazacemu.	tamże	
Skarga gdzie się pocznie/ tam się kończyć ma.	70. 71	
Skarb Królewski kiedy spadek bierze.	202.	
Skarb należony w domu nowo kupionym/ komu przychodzi? Odpow. Jeśliby takie pieniądze w onym domu przez tego który go sprzedał/ były z iakiey omylności zostawione albo na iakie miejsce położone/ albo ich zapamiętał: tedy temu co dom sprzedał/ przychodzi/ a nie temu co kupił.		
Albo w domu nayda pieniądze/ iako skarb zachowany: Tedy ieśli się ozywa a znayduie Pan onego skarbu/ iż go za iaką potrzeba/		

abo dla iakiego pożytku tam zachować / tedy
iego będzie. A ieſli o Pánu onego ſkárbu nie
wiedza / ábo Pan onego ſkárbu umárł / tedy
ieſli ná ſwoym wolaſnym gruncie go nálaſt /
woſytek teſz będzie ktory nálaſt. A ieſli ná cu-
dzym gruncie nayda / tedy ábo robotnicy oſo-
bliwie ná to ſa wiednáni aby ſukali / á w tey
mierze tego będzie ſkárb czy ieſt grunt. Abo
robotnicy ſa náieci ná inná robote / á z przy-
gody náleſzli ſkárb / tedy potowica ieſt tych
ktorzy náleſzli / á druga potowica onego ktory
ieſt Pánem kupnego gruntu.

Skazanie kiedy ma być ſpiſáne y gytáne.

48.

Skazanie ſedziego bez pozwu / nie ważne.

100.

Skazanie / pátrž w ſlowie / Ortel.

Szkody domowe.

66.67

Szlachcica kiedy Nieſzczanie poimáć mogą /
y iáko ſie z poimánym ná gwałcie zachować.

94.

95.

Szlachcic iáko ma być pozywan.

96.

Słow zlych nagroda kiedy nie ma być.

75.

Sluga co Pánu utráci / Pan dochodzić moſze

87.

Sluga od Pána ſwego odchodzacy co cierpi.

88.

Sluga kiedy przed gáſem od Pána moſze
odeyſdž.

támže

Sluga Pańſkich rzeczy przegráć nie moſze.

támže

Sluga po zmárłym Pánie / iáko rychto myto
bierze.

Prawo Boſze wſzy / záptácić ſludze myto naye-
mu iego ná každy dzien pierwey niſz ſłonce
zaydzie. Abowiem vbogi ieſt / á tym ſie
tylko żywi. By ſnadž nie wolał ku Pánu /
wſkaržáć ſie ná cie: A ty będzieſz miał
grzech. Deut. 24.

Sluga

Regeſtr do

Perz Arty. Ceſar

Sluga ktory ſie wdał na taſke Panu ſłużyć / 3 taſki ſie wpoſtinać ma. Spec: Saxo: lib I. Artic: 22.	támże		
Sluga kiedy wmrze nie wſiagroſzy mytá / myto iego komu należy.	támże		
Sluga / pátrz tu temu w ſłowiech / Pan / Myto.			
Smierć rozmaitych złoçynców.	221.		
Spadkow bliſkoſci ſkopnie.	198.	1. 2. 3.	
Szperunk / pátrz w ſłowie / Arefſt.			
Spolne wſprawiedliwienie ſtron.	128.	73.	
Spowiedz złoçynców.			55.
Sprawiedliwoſci każdy ná dziedzinie ſukać ma.		86.	
Sprawiedliwy ſad / dwierzeczy przekázniá.			3.
Starzyſzy maia być karani.	236.		
Statuty Koronne okolo gwałtown.		93. 94	
Strzechy budowane nie ma być nad cudzym gruntem.		66. 67.	
Stroż ſátławy gdyby więźniá puſcił / iáko ma być karan.			73.
Sromocenie a lżenie potáiemne / iáko ma być karane.			58.
Swiádkowie / ſwiádeçyc kto nie może.	137.	30.	
Swiádek ieden nie może ważyć.	139.	támże	
Swiádkowi co kto zaða / wnet muſi do- wodzić.	támże	tám- że.	
Swiádkow wozdzenie kiedy ma być.	támże		
Ná Swiádku kto ſie bierze / a nie dowiedzie / co tráci.		tám- że.	
Swiádectwa ſłuchać kto ná Rok nieſtanie a- bo ſłuchać nie chce / rzecz ſwoia tráci: a ten			

ktory

Regeſtr d.

Perz. Arty. Ceſar

ktory ſwiadki miał wieść/ wygrawa. A ſlu-
ſna to: bo ieſlibym ja biorac ſie na ſwiadki/
a nie wymiodl ich/ tracił dla tego ſwoie rzecz:
tedy y ty kiedy ich odemnie wiedzionych ſlu-
chac niechceſz/ ſluſnie rzecz ſwoie traciſz. Vbi
eſt enim eadem ratio, eadem eſt Iuris diſpo-
ſitio. Specu: Saxo: lib: 2. Artic 11.

ſwiadkow wiele ma być/ y iako ie wieść.

tamże

ſwiadkow pyrania/ a co ſwiadczyć maia.

141.

tamże

ſwiadkowie naieumni co za pieniadze przy-
ſięgaia/ nie maia być przyimowani.

43.

36.

ſwiadkowie iacy maia być/ co ſwiadczyć:
fałſywi co cierpieć maia.

tamże

Prawo Boże tak wzy/ Deut: 19. Gdyby fał-
ſzywy ſwiadek powſtał przeciw komu, wi-
nuac go o przeſtepstwo. A Sedziowie
by go uznali bydz fałſzywym ſwiadkiem/
tedy wzywa to nad nim/ co on byt złoſli-
wie wymyſlił wczynić nad bratem ſwoim.

ſwiadkow ſłuchanie o zloczynſtwia.

39.

ſwiadkowie o dziedziczne Imienie/ maia
być oſiedli.

tamże

ſwiadectwo bez przyſięgi/ nie nie waży.

ſwiadectwa Ráyce/ Woytá/ Przyſiężnikow

tamże

ſwiadek nie pozwany/ ma być odrzucony.

Szubienica iako ma być budowana.

83.

T.

Tacitum Iuris co ieſt/ patrż w ſłowie Hy-
poteca.

Terminus peremptorius, co ieſt.

48.

Termin. Terminy abo gasy/ w ſpráwách o

dlugi

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſar.

dlugi, o ſzkodę y o innie krzywdy, ktore pozczuwoſci nie dotyczą, iako Łacinnicy zowią / *Actiones Ciuiles*, kiedy ſtrona za pierwoſym pozwym nie ſtanie, mają być dawane na drugi bliższy ſąd po onym ſądzie, na którym był pierwoſy rok. Nie wiem zkad weſzło w obyczay niepotrzebnie, iż Prokuratorowie kiedy tego dnia pozywac na ſąd, a pozwany nie ſtanie, zaś dnia pozywac ſtrone nażalutrz, choć wiedza dobrze, iż Sąd nie będzie nażalutrz. Jeſli pozwany nie ſtanie, da mu Powod piſać wine przed ſamym Woytem. Stanieli, tedy ſobie odłoża rok na bliſſi Sąd, iakoby nie wſzytko zaiedno, dac zarazem rok na bliższy ſąd. To iſcie przeciw Prawu nakład prozny. Alcey z trudnieniem iż wiec z ſm ſtrony o Rok, prawonia ſie rok, nie mianoby zachowywac. Tak napisaſano *Spec: Saxon: lib: 1. artic: 67. in Textu & in Glota: Terminus ſeu tempus in Actione Ciuili, datur ad proximum ſequens Iudicium. A w Textu: Qui coram Iudicio impetitur, praſenſque ibi non fuerit, vicinum ei Iudicium assignetur: nie nażalutrz przed Woytą, Ale vicinum Iudicium, proximum ſequens Iudicium, kiedy wſzytką tawicą ſtada. Wſzytko to ſa niewiadomych Prokuratorow niepotrzebne wymyſły, ktoremu ſie ſprawniedliwość wolege, Alceya ſie zatrudnia, nakłady ſie prozne mnożą, ktore Prokuratorowie ſwoim Pánom tu wielkiey ſzkodzie czynią, a ſobie tu pożytku, iż ie biorą, kiedy glowna rzecz zſkucia.*

Terminu złożenie, tu ſkazaniu.

Testament. Testamentowy opiekun nie wi-	189.	49.	45.
nien Inwentarza uczynić.			

Testamentem w chorobie co moze oddać.	59.	
---------------------------------------	-----	--

Testamentu iaki dowod.	50.	
------------------------	-----	--

Testamentem żona bez maza nie moze oddać.	tamtę	
---	-------	--

Testamentem czemu ſtojącego Imienia nie moze oddac bez dziedzicom.	tamtę	
--	-------	--

Registr do	Porz.	Arty.	Cesar.
Testament zlozyncie iako bywa spisany patrz tez o tym w Registrze na Tytuly / w slo- wie Testament	211.		
Trucizna ktoby sie obchodzil / iakie badanie. y karanie.			5. 57 36.
Trucizne kupowac / rzecz niebezpiezna.			tamze
V. y W.			
Wbogci z milosierdziem ma byc karan.	8.		
Wniezenie cudzey zony abo dziewoki.			62.
Wzrad winien wiedziec czym sie kto obchodzi		97. 98	
Wzrad gdy niewinnie kogo da mierzyc co tra- ci / a kiedy nie nie traci.			8. 32. 33.
Wzrad co czynic ma / gdy zlozyncie osadzic nie umie.			39.
Wzrad co czynic ma / gdy zlozyncia zeznawszy sie zas zaprzy.	219.		37.
Wzrad w watpliwych rzeczach / co czynic ma.			40. 7.
Wzrad kiedy sam na zlozyncie instigue.			76. 77
Wzrad rzeczy zlozyncy odietych. nie ma brac / patrz wyzszey w slowie / Rzeczy.			
Wzrad z kradzionymi rzeczami / gdy ie przy- niosz / co czynic ma.			78.
Wzrad swym nakladem subieniec budowac ma.			83.
Wzrad / patrz ku temu w slowie / Sedzia.			
Wargielh w Prawie co sie rozumie.	62. 233	40.	
Wdac sie w Prawo / co jest.	126.	79.	
Wdowa o Zergewet obwiniona / przysiega odchodzi.		8.	
Wdowa do naczynia rzemiesla meżowego / po smierci jego / nie ma.		23.	

Regestr do

Perz. Arty. Cesar

Wdowa/ patrzą w słowie/ Żona/ Niewiasta.
Wiano/ Żona za żywota Meżowego / kiedy
się wiano upominać może.

16.

Wiana bliższa żona po śmierci Meżowej dos-
chodzić przeciw potomkom meżowym.

tamże

Wiana gdy małżenie nie wianuje / czego się
po śmierci meżowej domagać ma.

tamże

Wiano/ patrzą tu temu w słowie/ Żona/ Niewiasta/ y w Regestrze na Tytuły szerszej.

Wina za niewzięcie słowa.

19. 75.

Wina za nie stanie do sądu.

63. 102

Wina gdy strona strona lży v sądu.

18 62.

Wina krwawa/ ślona.

tamże 40 41

Wina za niedosyć uczynienie skazaniu.

tamże 42.

Winy albo pokupu / koby nie zapłacił czasu
powinnego / sługa Wziedowy będzie go
fantował: y on fant może zarazem zastā-
wić albo przedać. Specu: Saxon: libro 1.
artic: 53. in textu.

Winy nie māt być odpuszczone.

19.

Winy Burgrabskie / y inne / iako māt być
płacone: Patrzą wyiszej o tym/ Burgrab-
ska wina.

62

Wina pieniężna przeciw Prawu Bożemu.

tamże

Wina/ kto sąciada wyzywa do inego Prawa.

77.

Winy przy oddaniu przysięgi.

152.

Wina/ kto się imnie nie siocey rzyzy/ patrzą w
Regestrze na Tytuły / w słowie Imować
się.

184.

Wina/ kto się bierze na Jecā/ a nie stawi go.

186.

Winnym Prawie nikt nie winien odpowia-
dać.

9

Wierzyciel/ Wierzycielowi nauki okolo Dlu,	112.	
znika.		
Wierzyciel prze nie pilnoſc dnia ku placey naznaczonego/ pieniedzy nie traci.	24.	
Wierzyciel miedzy ſanty Dlużnikowemi brał ma. Patrż o tym w Regeſtrze na Tytuty/ w ſlowie Dlużnik.	tamże	
Wierzyciel potomkow zmarłego przed trzy- dziestym dniem po zmarłym nie ma gabać.	tamże	
Wierzyciel kogo pierwey ſukać ma o dług.	36.	
dlużnika cy rekoniego.	37.	
Wierzyciel. patrż ku temu w ſlowiech Dług/ Dlużnik/ Sant/ Deſiſit: y w Regeſtrze na Tytuty.		
Wybicie z Prawa rozmaitym obyczajem.	122.	
Wyście/ wybicie/ patrż w ſlowie/ Exce- ptiones.		
Wychodu bndowanie/ iako daleko ma być od ſaſiada.	66.	
Wiezienie dwoiatkie winowayce.	115.	
Wieznia krolowick chce bronie/ winien po- wod odpowiadac.	tamże	
Wiezniowa pgoda dobrowolna/ y przymu- ſona.	tamże	
Wieznia o dług wſadzzonego gdy Urząd pu- ſci/ co traci.	49.	
Wiezien o zloczynſtwa na Rekeiemſtwa da- ny. nie bywa karany na gardle.	tamże	
Wiezienie/ wylanie wod/ woyna/ wyym uic od Sadow.	83.	
Wieznia w czym trzeba wpominac przed meką.		20. 21.

Regeſtr do

Perz. Arty. Ceſar

Wzięcię pątrzu temu w ſłowie / Złogynca.	115.		
Ugoda ma moc rzeczy oſadzoney.		34.	
Wielkierz / co ieſt.			
Wyſtep przeciw Królowi / Crimen leſa Ma	216.		
ieſt. pątrzu wyſſey o tym w ſłowie. Crimen.			29.
Wyproſadowanie około złogynſtwá.			
Wyznánie obwiniętego kiedy nie waźne.	146.		
Woyt / Woytowſka powinność.	15.		
Woyt na Dekret nie mowią, tylko gdzieby ſie	18.		
mu widział mieſzkańcy / Ławnik / wspomina.	62.		
Woyt tylko winy bierze.	24.		
Woyt kiedy Woznemu dáć moc ná pozew.	96.		
Woytowſka przysięga w ſprawách ſado-	17.	28. 29	
wych y nie ſadowych.			
Woyt z Przysiężnik / y z Piſárzem winni być			22. 23.
przy mece.			74.
Wolanie do Sadu iakie ma być.			47.
Wolność komu dána / kiedy nie nieważy /			
pątrzu wyſſey w ſłowie Gleyt.			
Wzdanie Imienia kiedy nie waźne.		17. 18.	
Wzdanie Imienia iako bywa / ſkład poſtło.	59.		
Wzdanie / pątrzu w ſłowie / Imię.			
Z.			
Żabić głowy iako płaca / Żabić w obronie		40.	
pątrzu temu w ſłowie / płaca / y Najo-		41. 42	
boycá.			
Żabnąć zow rozmaitych / rozmaíta śmierć.	221.		69.
Żabnąć oycá y mátki / y innych krewnych	233.	támże	
iako ma być karán.			
Prawo Boże / temu kto by tylko wderzył Ro-			
dżica, abo im ziorzeczył / káże wziąć gárdło.			
Exodi 21.			

Regeſtr do Porz. Arty. Ceſar.

Zabićie przygodne. Jeſliby kto ſiedl na to mieyſce / gdzie ſie zbiegają ku ſermowaniu / ſtrzelaniu / ku puſzczaniu na zawo-
 d / ku ciſkaniu kamieniami żerdziami / y ku innemu cwiżeniu : a tam-
 by przygody był zabit / albo obrażon albo ſie co takiego przydało /
 ſam ſobie będzie winien : Jeſli ten co uczynił dowiedzie / iż to
 nie złym wmyſtem / ale przygodnie uczynił : O tym napisano lu-
 re Munic : Articulo 38 in Gloſa. Jeſliby też ieden drugiego za-
 bił z nieobaczności / nie z chuci nąd wola ſwoie : Jako gdyby
 ſtrzelając na ptak zabił człowieka takim nie przychodzi o gár-
 dło / ale na płacenie głowy. Przeto Sedzia ma w tym bydź opáz-
 trznyi / aby ſie wywiadował pilnie / ieſli ſie to zabićie eſtło zomy-
 ſtu / z chcenia : Bo ieſli tak / tedy Niezoboycá na gárdle ma być
 karan. Spe: Saxon: lib: 2. Articulo 38. in Gloſa. Pátrz też
 o tym wyżſzey w ſłowie / Niezoboycá.

Zbiegowie / Zdrayce / Odpowiednicy / iáko máią być karani.		66.
---	--	-----

Jacne C' ſoby za iákiem wyſtepktem bywáią mezone.	216.	
--	------	--

Jak Akolit bliſzy do Gerády / niź ſioſtrá má- czyná : z ſioſtra ſwoią równo bierze.		7.89.
--	--	-------

Jakład patrz w ſłowie / Hypoteca.

Japowiedź / Japowiedziány ſtátek / pátrz w
ſłowie / Areſt.

Jalniacy o złoczynſtwa iáko w žalowaniu ma poſtepować.		37.
---	--	-----

Jáſtawne Imienie / y inne rzeczy.

Jáſtawne bydle gdy zdechnie / czyjá ſkoda.

Jáſtawione Imienie kto winien oprawić.

Jáſtawy v kogo ſie wpoſminác gdy zginie.

Jázwieſhone dni od Praw które ſą.	93.	
-----------------------------------	-----	--

Jdawanie Imienia obyczay / zład poſto / y	69.	
---	-----	--

ſkutek iego / pátrz w ſłowie / Imienie.	70.	
---	-----	--

61.
támże
támże
támże

Regeſtr do

	Porz.	Arty.	Cesar
Żebracy pod pewnym znakiem mają chodzić.	52.		
Żebracy radzi ogień zakładają.		97.98	17.
Żeznanie przed sądem co jest skutek jego.	145.		
Żgoda ma być chowana / zgody bliſſa ſtro- na przeciw ſatobie dowod.		28. 29.	
Żydom które rzeczy z Prawa ſą zabronione.	46.		
Żyd iako poſtonywa Chreſćcianiną.	47 137		
Żyd krádzione rzeczy może kupić / Zastawa ich.	46. 47.		
Żyda w ſtoczyſtwie Koſciół nie ma bronić.		49.	
Żyd przy zaſtawie y kupnie kiedy bywa ſto- dzieniem.	támże		
Żyd nawracający na ſwojs wiare / iako ma być karan.	támże		
Żyda Chreſćcianin bliſſy poſtonać.	támże		
Żyd / Żeretyk / o cudza krzywda nie ma ſa- lować.	támże		
Żyd o rzeczy zaſtawne kiedy zgina / iako od- chodzi.	támże		
Żlogyncą na rekoienſtwo nie ma być dan.	20 114		
Żlogyncą nie za ſwieczą poimany / bliſſy ſie odwieść.	135.		
Żlogynce żeznanie ma być dobrowolne.	145.		
Żlogyncą w dzień Świecy ma być mezon.	12.		
Żlogyncą o co ma być pytan ná mece.	219.		9.
Żlogyncow kiedy wiele / który pierwey ma być mezon.	támże		
Żlogynca kiedy ma być dwa razy mezon.	támże		10.29.
Żlogynca powołany ma być poimany á kiedy mezony.	támże		
Żlogynſtwo gworáko ſie rozumie.	46.		
Żlogynce Koſciół bronić nie ma.	47.		

Regeſtr do

	Porz.	Arty.	Ceſar
Źłoczynca który drugie wyda / mali być śmierci wolen za obietnica.	236.		
Źłoczynca przez wolne przyſcie do Sadu / iako bliſſzy odwođu.	235.		
Źłoczyncom rozmaitych / śmierć rozmaita.	221.		
Źłoczyncy wywód przed meſa ma być dopuſzczon.			21. 22.
Źłoczyncom pyranie po mece / iako ma być.			42 43
Źłoczynce zeznanie które ma być przyſtate.			25.
Źłoczynca iako poſtąpić gdzie porządny gówny Sad być nie moſze.			33
Źłoczyncy wolna ma być rozmowa z przyiacioły.			40.
Źłoczyncy ma być opowiedzion czas ſtracenia.			41. 42
Źłoczynca nie ma być poion gdy go wioda			43 44
Źłoczynca iako ma być przed Sad przywiezion y obſzatowan.			46.
Źłoczynca gdy ma wywody niewinnoſci po wyznaniu / iako ma poſtąpić.			47.
Źłodziey nie kaſzdy / v kogo rzecz kradzioną zaſtana.	79.		50.
Źłodzieyſtwo dwoiako: Źłodzieie które cechuia.	223.		54.
Źłodzieyſcy pomocnicy / teſz maia wiſieć.	224.		
Źłodzieyſki kunſt w zaprzeniu wczynku.	221.		
Źłodziey iako ma być karan.		tamſze	
<p>Práwo Boſe wzy / kradzioną rzecz wrocić pieciorako / czworako / dwoiako. A gdyby Źłodzieia na kradzieſtwie zaſtano / a zabito go: ten kto go zabue / nie winien śmierci. A le ieſli ſrzed biatą dnia to wczyni / winien</p>			

Regeſtr do

Porz. Arty. Ceſár

ſmierci. A gdyby złodziey nie miał czym na-
grody uczynić za ſwą kradzież / ma być prze-
dan. Czytay o tym. Exodi 22. A ieſliby kto
wkradł głowicką / a handlował niemi / y prze-
dał go: tedy złodziey on winien ſmierci.

Żnaki meżoboyce / ku zdaniu na mekę.

212. 40. 41 12. 20.

Żnaki cudzołożnika / złodzieia / za ktoremi ma-
ia być meżeni.

támże 54. 7.

231. 16. 17.

Żona po ſmierci meża iakie Práwo ro ſtráw-
nych rzeczach ma / Pátrz między Tyenty
Fol: 66.

78. 9.

Żona po ſmierci meża brzemienna / iako ry-
chto brzemiańia dowodzić ma.

támże

Żona po meżu kiedy trzecią część bierze.

támże

Żona po: maż żywo / niwczym nie włada.

támże

Żona bez meża nie może.

támże

Żona kiedy o cudzołoſtwo nie ma być karána.

támże

Żona za żywota meżowego / kiedy ſie wiána
vpominać może / y żemu.

támże

Żona kiedy nie winna za meża długow płacić.

24.

Żenie dożywotney dzieci oyczyzna przyumie-
raia.

1. 2. 3.

Żona / pátrz w ſlowie / niewiaſta.

Żwierzat ſzkodliwych nagroda iaka ma być.

69.

¶ Práwo Boże wzy / Jeſliby był Woł / ktoryby przedtym bodł /
a przeſtrzeżonoby Pána iego / y nie miałby go pod ſtrážą / A on-
by zabił głowicką / tedy y woł ma być wſamionow a: / y Pan
iego ſtrácon. A ieſliby mu nagrode ſkazano / tedy taki ma
okupić zdrowie ſwoie / iako mu ſkażą. Exodi 21.

Regeſtru do Porz. Arty. Ceſár. koniec.

Forma przedania Domu,

Przyczynek do tego Rejestru, Zapisow potrzebnych.

Rozmowie z przytacieły wżonemi w Prawie wyrozumiałem z niektórych rzecz być potrzebną na Właścicielach okazac formy zapisow. Przedania y Wzdania, Imienia stoiacego, tak na wieczność iako na Widerkauff dla tego, iż po Właścicielach gdzie Pisarskie mieysca ludzmi do tego nieprawnem zasadzają, albo ich też mieć nie mogą, barzo omylnie takie Zapisy pisa, z kąd między stronami wielkie poszwarki rosta, y skody, a w wyższych Sedziow okolo rozsądkow wielka praca. A tak tu na ostatek tego Rejestru, położyłem za przyczynę, tych zapisow formy, ktorych w Krakowie pospolicie używają. A tu trzeba naprzód wiedzieć, iż Dom swoy może kto przedać w innym Prawie, choć przed Urzędem Radzieckim, choć Przyścieżniczym. Ale kupiec onego domu nie może mieć zdania iedno w onym Prawie, pod którym dom przedany leży. Specu: Saxon: lib: 1. articu: 52. Lib: 2. articu: 43. A to pospolicie zachowują, choć kto w innym Prawie przedaie dom, choć w tym Prawie gdzie dom leży: tedy przy przedaniu, ku koncu Zapisu wstawia mocnego człowieka starszego Przyścieżnika w onym Prawie, pod którym Imienie leży, na bliski wyłożony Sad, albo kiedy kupiec onego domu będzie chciał to mieć. A to tym kształtem.

Forma przedania Domu, z wstawnieniem mocnego człowieka ku Wzdaniu.

Coram officio Consulari personaliter comparendo, famatus N. palam & per expressum recognovit, se vero, iusto, hereditarioq; ac irrevocabili venditionis titulo, vendisse domum suam integram, eamque liberam, & nemini obligatam,

bligatam, Cracoviæ in platea N. inter Petri, & Pauli domos
sitam, cum omnibus iisdem Iuribus, modis & limitibus, pro
ut eandem solus tenuit, habuit, & po sedit: ex luridica resi-
gnatione, Actis Scabinalibus Craco: contenta: vel ex pater-
na, materna, aut alia quacunque successione, seu devolutio-
ne, consequutus est, famato N. Cui Cracoviens: pro summa
Mille florenorum: per mediam sexagenam computatorum.
Nihil prorsus Iuris, domini, & proprietatis, in præfata domo,
pro se, & suis legitimis successoribus, amplius reservando, ve-
rum illud totum Ius suum, quodcunq; ad eandem domum
habuit, in præfatum N. transfundendo. Recognoscens sibi
pro eadem domo, à prædicto N. satisfactum esse in præfata
summa. De qua eundem quietavit, & liberum pronuncia-
vit, perpetue & in ævum. Constituens in suum plenipoten-
tem Seniore Scabinum N. eius Iudicij cum illa bona subia-
cent, ad resignandum præfata domum, in personam dicti
N. emptoris: idq; in Iudicio Bannito exposito, proximè ce-
lebrando, aut aliàs quodocunque id præfatus N. emptor ha-
bere voluerit, commodumq; & opportunum visum fuerit: &
ad alia omnia, circa præmissa necessaria facien, in forma ple-
nissima. non secus atque si ipse constituens & venditor id-
ipsum solus faceret, vbi personaliter adesset.

I Takim Zapisem przedania ten kto dom kupi: a Wzdanie
bedzie chciat miec, poydzie do Sadu gáynego, y da on Zapis
Gytác. Potym okaze zapisy iákum Prawem on trzymal v kogo
kupi, choc caty dom, choc gaszki. Za tym okazaniem, Starşy
Przywieznie bedac mocnym gtowiekiem ku temu vřlávionym,
wzda on dom iákó Prawo abo zwycay na ktorym mieyscu mie-
sie, y dosyc vczynienie zezna. ktore wzdanie Pisarz tak zapise.

Formá

Formá Wzdánia Imienia stoiacego, przez mocnego człowieka ná to vstánuonego.

F Amatus N. Senior Scabinus Cracouiens: vt pote plenipotens famati N. ad id praestandum sufficienter constitutus, quam plenipotentiam, autentica inscriptione sub titulo & Sigillo Ciuitatis N. descripta, fena, &c. Anno 1567. probauit: vigore eiusdem plenipotentiae, domum sui principalis integram, liberá, neminiq; obligatam, siue medietatē, siue sortes, siue vniuersum ius domus eiusdē, in platea N. inter famati N. & N. domos iacen. cum omnibus iisdem iuribus, modis, limitibus, prout eiusmodi domum praedictus suus principalis, ex quibuscunq; successionibus, deuolutionibus, abcessionibus, iuridicis resignationibus, ac alijs quibuscunq; titulis conuectus est: tandemq; haecenus habuit, tenuit & possedit: & prout ex antiquo ab alijs domibus sibi contiguus est distincta, & limitata, famato N. Cui Crac: cum plena faciendi & dimittendi potestate, iure perpetuo & haereditario possidendam resignauit. Nihil prorsus iuris, proprietatis, domini, praedicto suo principali, eiusq; haereditibus, posteris, & legitimis successoribus, in eadem domo reseruant: verum illud totum in eundem famatum N. effectualiter transfunden. Cauens solenniter pro omni impetitione secundum ius Ciuitatis. * Atque recognouit autoritate huiusmodi plenipotentiae sibi concessae, suo principali pro eiusmodi domo, ac vniuerso iure domus praedictae, esse abunde satisfactum ab ipso N. emptore, in florenis Mille in auro Hungaricalibus, quemlibet per grossi 52 computan. De quibus eundem perpetuo quierauit, iuxta venditionis contractum, Actis Consularibus Cracouiens: de data &c. contentum.

B Zwócia przy tych zopisach, iako y przy innych, Kondicye wedle umowy stron, iz też zaszumtupiec nie wšytkiey sum-

my razem

* Secun-
dum ius Ci-
uitatis,
Znakowá-
nie w tych
zapisach
kondy, dla
swego
pr. sw. i. c. m.,
tę. y z strony
przyjmycy
m. 17: 12
cracowica

Zapisu przedania ná Widerkauff.

iny rázem za dom zápláci / Gséc iestęże dlužen zostanie / Ktora sie
 ábo ná racy zgoda opíše / Albo sobie przedawcá opátrzy / iż on
 dom przedány będzie w fánicie stat / pignoris loco, w óstátku dlu-
 gu / aż do záplácy / wedle Rat przy przedaniu opisáných. Tatich
 Kondicij / y wśelkich inných / ma Pisarz pilnie strzedz / áby ie
 ostrożnie písát: quoniam Conditiones in Contractibus ma-
 ximé sunt custodiendæ, Iure Munic: Articu: 140. in Glosa.
 á z nich nawietřa sie przyczyna do kłopotow Práwných podawa

Bzwáig teř takie przedawání y wzdání domow / iż przeda-
 wca ábo potomkowie tego on dom przedany / beda mogli
 (wedle lasti od kupcá sobie zastawioney) za teř summe odkupić
 za Ktora ich przodek przedat. zowa takie przedání / Polacy / Ná
 Widerkauff. Látinnicy / IN VIM REEMPTIONIS.
 A poři przedawcá nie odkupi / mieřka zaś w onym domu za nay-
 mem. od tego kto kupi / wedle umowy. Tatich Zápisow te po-
 spolicie Gormy są.

Formá Zapisu przedania ná Widerkauff.

Coram Officio Consulari, personaliter comparens, fa-
 matus N. recognovit se vendidisse domum suam in cir-
 culo N. inter N. & N. domos sitam, cum omnibus iisdem lu-
 ribus, modis & limitibus, quemadmodum ipsemet per suc-
 cessionem hereditariam, aut emptionis & resignationis titu-
 lum hucusq; habuit, tenuit, & possedit, siue alio quocunque
 modo ipsum concernebat: famato N. in vim tamen reempti-
 onis, aliás Ná Widerkauff, pro florenis trecentis monete &
 numeri Polonicae, in singulos florenos per triginta grossi
 computat: quam summam prefatam, ibidem stans persona-
 liter supramemoratus N. venditor, factus est se leuasse & per-
 cepisse, á predicto N. emptore: De qua eundem quietavit
 & liberum pronunciauit. Et constituit in plenipotentem te-

przećiw iá-
 recanym y po-
 fronnym ośa-
 bam, iáko me-
 wig: contra
 praesentes
 & absentes,
 ktorzyby sie
 mienili mieć
 iákże Práwo
 do onego do-
 mu, nio wi-
 nien dáley
 bronić kupcá
 sedno rok y
 šest Niedziel
 Ale wedle
 Práva pospo-
 litego: con-
 tra praesen-
 tes, rok y
 šest Nie-
 dziel. Con-
 tra absentes
 31. lat, y
 šest Nie-
 dziel.
 Przeto gduć
 iákiego Przy-
 wileju nie
 máś, nie pi-
 śa secun-
 dum Ius Ci-
 uitatis, Ale
 secundum
 eursum vel
 obseruanti-
 am Ius
 Ciuil.

Formá

niorem Scabinum Iudicij Ciuilis N. ad faciendum Iuridicam
resignationem in vim reemptionis, dicto N. emptori in pro-
ximo bannito exposito Iudicio, aut quodocunque idiplum
habere voluerit, iuxta loci Iudicijque obseruationem, cui
eiusmodi domus subiacer. Tum ad alia omnia & singula
peragenda, quæcunq; Iudiciorum consuetudo, reiq; geren-
dæ ratio necessitalq; postulauerit, in omni forma & modo.
Porro præfatus N. emptor, ibidem stans personaliter, pro-
misit se circa resignationem gratiam præstiturum, prædicto
N. venditori, & eius posteris, ad eandem domum eximen-
dam, summa superius commemorata, quodocunque ipse
N. venditor, & eius posteris, hoc ipsam habere voluerint, &
benè poterint.

Formá Wzdania zâ tym przedaniem Ná Widerkauff.

Honoratus N. potestate & tanquam plenipotens famati
N. coram D. Consulibus, ad id præstandum sufficienter
constitutus, domum sui principalis in circulo Cracouien: in-
ter N. ab vna, & inter N. ab altera sitam, cum omnibus iisdem
Iuribus, modis, & limitibus, prout eam prædictus principa-
lis suus ex quocunq; Iuris titulo consecutus est: hætenusque
eam tenuit, habuit, & possedit: Famato N. cum plena facien-
di & dimittendi potestate, in vim reemptionis, aliàs na Wider-
kauff, resignauit: promittens pro omni impetitione, secun-
dum Ius Ciuitatis. Et recognouit potestate quâ supra, eidem
suo principali pro eadem ipsa domo satisfactum esse in flo-
renis trecentis, per mediam sexagenam computatis, iuxta A-
cta Dominorum Consulum Cracouien: Anno, die, &c.
Ibidem præfatus N. Emptor, dedit, & contulit famato N. &
eius posteris, hanc gratiam, quòd domum, hodie sibi resigna-
tam,

odstepku łaski y lepsości w Wider.

cam, reposita eadem 300. floren: summa, eximere possint, quodocunque voluerint, & bene poterint.

Tu iuz Kupiec mając takie rozdanie/ naymie zaś przedawcy on dom/ z czynszu peronego/ wedle umowy. Do którego naymu (cieliby miał być) trzeba obudwu stron/ aby y Kupiec zeznał/ iź Przedawcy naymuie: aby też Przedawca zeznał/ iź on dom/ nie innym Prawem. iedno Prawem naymu/ iure Arrendæ, trzyma. Takiego zeznania Formy są pospolite/ albo ich też strony zaniechają/ tylko to Cyrograffem albo Intercyza między sobą opatrzą.

A iź przy takim przedaniu/ zawždy się to pokazuje/ iź ono Imienie lepsze jest niż summa w Widerkauffie opisana: a trafia się też na Przedawce chudoba taka/ iź nie ma czym wykupić/ y owsem iź mu wiecey pieniędzy potrzeba/ dla tego one także która mu jest ku wykupieniu zostawiona/ y one lepsość/ Prawem dziedzicznym/ temu kto pierwszy kupno na Widerkauff ma odstępuje: a Prawo Widerkauffowe/ które jest dożęsne/ na wieczność/ ad ius hæreditarium, przez takie odstąpienie odmienia taką Formą.

Forma odstepku łaski y lepsości w Widerkauffie.

Coram Iudicio personaliter comparens, famatus N. vltro recognouit & per expressum factus est, se gratiam & omnem meliorationem, quæ ipsi quoquo modo competit, & competere potuit, possitq; ad domum in circulo Cracoi inter N. & N. domos iacen: cum omnibus iisdem Iuribus, modis, & limitibus, quemadmodum ipsemet per successionem hæreditariam, siue hæreditariæ resignationis titulum, habuit, reuult, & possidebat, e factualiter abscessisse & condescendi se famato N. Nihil iuris, domini, proprietatis, & propinquitatis, super eadem gratia, meliorationemq; domus sibi

Forma

suifq; posteris, referuan: sed illud totum in eundem N. efficacissime & vberissime in perpetuum, & Iure hereditario transfundendo. Recognoscens sibi ab eodem N. pro hac gratia meliorationeq; domus in toto satisfactum esse.

G Tłektorz y tak czynia / y za rzecz bezpiecnieyszą rozumieia / y przystoyniey jest / y pewniey wedle Práva / kiedy ten kto kupi dom na Widerkauff / y rozdanie ma na Widerkauff. A chce potym mieć na wieczność Práwem dziedzicznym: nie stara się o to / ale by mu Przedawca odstąpił także wykupną / albo lepszosc domu. Ale kupuwszy lepszosc / uczyni tak z umowy spolney z Przedawca. Jezna iż od przedawce piemadze przyiat wedle Zapisu Widerkauffowego / y bedzie go z nich kwitował: y zaśie mu on dom ktory tylko na Widerkauff miał / rozda. A przedawca potym po przyściu onego rozdania / dopiero mu ze wszytkim dziedzicznym Práwem nowe rozdanie czyni. A przeto w takiej sprawie dwoiatkiego rozdania potrzeba / tak / iż ten co na Widerkauff miał dom rozdany / zaś go od przedawce znowu na wieczność przyimie / według form na wieczność pierwey opisanych. A to bywa droga pewnieyszą ku otrzymaniu Imienia Práwem dziedzicznym.

Wiaza się za temi Zapisy Práva, które sąiedzi między sobą winni zachowywać, około spolnego budowania albo marowania ścian, grodzenia płotow: wiele ieden drugiemu, a kiedy płacu swojego ustepić winien, kiedy nie winien. Także około piecow, kominiow, dachow, okien, rynien, wychodow, studzien, stajen, chlewow, szczypienia drzew rozmaitych, nasádzienia chmielow Iako się w tym wedle Práva, albo też y zwyczajui zachować mają. O tym iest nieco napisano w Artykulách fol: 66. 67. Wszakże ku sejssemu wyrozumieniu, około grodzenia płotow, czynienia dachow, to iest w Práwie opisanie.

Droga pewnieysza ku odmiensieniu rozdania Widerkauffowego na rozdanie dziedziczne.

Wiazanie abo grodzenie plotow.

K Azdy gruntu swojego część winien grodzić / nie występując z granic swoich. Bo iesliby przez to niegrodzenie trąsily sie iakie szkody Sasiadowi / winien ie bedzie nagrodzić. A iesli sie samemu škoda przyda / sasiad nie winien ich placić: ale sam sobie takich škod bedzie przyczyna. Iure Munic: Art: 126. Specu: Saxon: lib: 2. Artic: 49. so. lib: 3. Artic: 6. W Glozie tak napisano: Niektorzy powiadaia / iż takie grodzenie / ma być na zwyż / iako człowiek: abo iako ieden siedzac na koniu / reka zasiac moze / a to pospolicie zachowuią. Niektorzy powiadaia / iż na zwyż kolan: Niektorzy / iż to iest na moley D rzadowey / iako ma być grodzono: A to gdzieby w tym nie bylo iakiego zwyczaju / abo Statutu esobliwego.

Ktoby sie o to starał / aby miał cudzego gruntu część zaymować / abo posiadac / a w tym byl pokonany: tylo traci swojego / ile chiał odiać sasiadzkiego. Spe: Saxo: lib: 2. Artic: 50. in Gloza.

Kto Imienie swoje praciem grodzi / ma ku gruntuowi swoiemu / konce pracia / abo iako ze ra / plotine obracac / aby przez to znano / iże on plot iemu nalezy. Jako też kiedy znac chcemy czyia iest sciana / y komu nalezy / ztad dochodza: Z ktorey strony gwozdziowe glowy sie pokazuia / z ktorey strony gwozdzi biia / tego sciana iest. Ibidem in Textu & in Gloza.

Kto

Wiazanie ábo grodzienie

Kto grunt ábo rola swoje/ chce ográniczyć/ wolno mu to uczynić iáko y czym sie mu bedzie podobáło/ wezwawşy ku temu sasiádom/ ktorzy z drugiey strony grunt máia.

Drzewá wśelkie kto chce sádzic/ ma to czynić ná piec stop od cudzey gránice/ oprócz Oliwnego y Figowego drzewá/ ktore ma byc sádzone ná dziesięć stop od sasiędzkiej gránice/ dla tego/ iż sie tákie drzewá dáley rozkorzeniáia/ y przez to sasiádom škóde przynosá. Wśátkze w tey mierze/ iesli to prawdá ábo nie/ káże sie Práwo Oraczow dookládác. Ale pospolicie w tym zwyczáiom/ z dawnego zachovániá przysstrzegáia. Ibidem in Textu, & in Glosa.

Zadnemu si: nie godzi dáchu swego budowánia ná cudzy grunt puşczác/ ábo co takiego budowác: zkádby do sasiáda ciec miáło. A to sie ma rozumiec/ iesliby nie było przyzwolenie sasiędzkie: ále gđzieby sasiad zezwolil/ ábo ták ono budowánie Koř z poćciem stáło/ iuż ták dla tey dawności/ on dách ábo ktore inne budowánie stác może. Iure Munic: Art: 126. Spe: Sax: lib: 2. Art: 49.

Jesliby kto sasiádomu swemu iákie Práwo poştánowić miał/ winien to wdziáć spólna vmowa/ y służnym poştánowieniem. Ibidem Specu: Saxon: lib: 2. Arti: 49. in Glosa.

Jesliby

Jesliby dwa sąsiedzi mieli domy o iedney ścienie/
 á dom iednego był vpádly / á ieden sąsiad opowie-
 działby to Urzędowi: Urząd rostaże mu áby do
 dwu Niedziel obwárował / áby škoda nie była/
 Potym do tegodnia / Potym do trzeciego dnia: Ná
 ostaték do dwu dniu. A gdzieby tego nie uczynił/
 tedy go Urząd będzie karał / y wine z niego weźmie/
 A sąsiadowi szkode obwáruie. A iesliby sąsiad nie
 skarzył przed Urzędem / áni żadał o obwárowanie
 škody / á w tymby czasie budowanie ná dom sąsie-
 dzki vpádło / przedsię szkode będzie winien nágro-
 dzić. Abo drzewá / ábo co takiego coby ná plac są-
 siedzki vpádło / sąsiad bierze. Specu; Saxon:
 lib; 2. Artic; 49. in Gloſa.

*To niſzyſko co ſie ná ten czás przypisało niechay będzie ku czéi á
 chwale Pánu Bogu, y ludziom tych Praw niewiádomym ku prze-
 ſtrzeżeniu ſkod, y zachowaniu ſpolney miłoſci.*

DEWIS

P R A W A

M A Y D E B U R S K I E G O,

Do Porządku y do Artykułow,
pierwey po Polsku wydanych.

W sprawách tego czasu nawiecey Kłopotnych/ z tegoż
Prawa Maydeburskiego przydane.

*Co się teraz nad pierwszą Edycyą przyczyniło, Sum-
mą Tytułow naprzód położona, a koniec tych
Książek pokaze.*

W K R A K O W I E,

W Drukarni Francyśka Cezarego/ Roku
pańskiego/ 1629.

Summá Tytułow w tych Książ- kach opisaných.

Gierádá /	Folio 1.
Sergewet	17.
Dziedzictwo	19.
Spadki/bliskości na Figurze Łacińskiej y Wykład tey Figury	29. 37. 42. 43.
Reguly o Spadkach Osob pobocznych / y wzgore idacych	45.
Paste dobra ktore Dziedzicá nie máia	48.
Kozmáite Dzieci y Rodzicow. Práwa ich	53.
Deposit / Rzeczy dáne ku schowaniu	61.
Cibaria domestica, żywność domowa	66.
Posaz. Wiáno. Pytánia okolo Wian	69. 81.
Brzemienna Niewiásta	103.
Przedanie. Kupno. Pytánia okolo Kupná / y prze- dania	107.
Zastawa. Pytánia okolo Zastaw	118.
Arest. Zapowiedz. Postępti z Arestu	14.
Sequester	181.
Vendicatio, Dochodzenie ábo Imowanie sie rze- czy	183.
Repressalíæ, Ciazánie ludzi z innych Państw	191.
Wyzwolenie z Powoláma	202.

Tytulow.

Interrogatorya przy świadectwach	207.
Obyczaje albo Ceremonie Przysięg rozmaitych	212.
Testamenty	226.
Opieką	131.
Brzucenie z Rzemieślá dla psá.	263.
Monopolium	273.
Appellacya / Ostatni Sedziowie	281.
Przedawanie. Kupowanie Wziedow	295.
Gospodarz. Najemnik.	306.
Pan. Sluga.	324.

PRZYDATKI

Do Porządku y do Artykułow
Prawa Mąydeburskiego.

GIERADA.

Gierada: sa te rzeczy/ktorekol-
wiek Pannie idacey za maz-
ku ochedzności icy/przy po-
sagu daia: ktore ona w dom
do meża przynosi: Stad ia też
zowa Greckim slowem/Para-
pherna: co sie wytlada/Wy-
prawa abo rzeczy przy posa-

Gierada.

Parapher-
na.

gu. A posag iest dar meżowi za żona dany ku znośe-
niu y pocieśe przypádlych ciężkości w małżeństwie:
Lacinnicy/ Dotem, zowa. Ten ktory wyłożył Nie-
mieckie Prawo/Lacinskimiezykiem/názwał Gierá-
de/ Vtensilia Spec: Sax: lib: 1. art: 27. Ale też slowá
Vtensilia w tym názwisku rzadko używáia: pospo-
licie wszystkie rzeczy ku wbirowi á ochedostwu nie-
wiesciemu należace/ktore żoná przy posagu do Me-
ża wnosi/Gierada po śmierci żeniney zowa. Nazy-

Vtensilia.

Aaaa iij.

wáis

waia też tym słowem Gierádá / naczynie wśelkich
 Rzemieslników / Sprzet domowy / y pospolicie mo-
 wia / Grat / Szczebrzuch domowy / Naczynie. lure
 Municipali artic: 23. Tu rzecz jest o tey Gierádzie /
 ktore sie w ochedostwie niewieścim zamyka / ktora
 też y Parapherna y Vtensilia Łacinnicy zowa.

Różność Gierády w Prawie Niemieckim : y z tey
 różności poswarki.

Ins Saxoni
 cum tri-
 plex.
 Feudale.
 Prouincia
 le.
 Municipa-
 le.
 Maydebur-
 gense.
 Cerasini.

I Ako Prává Sáskie Niemieckie wedle różnych
 stanow ludzi ná trzy części sa rozdzielone : Je-
 dno Lenne. Drugie / wśyskim ludziom w Sá-
 skiej ziemi pospolite. Trzecie / Mieyskie Maydes-
 burskie : tak wedle tey różności á rozdziatu / każda
 część ludzi / ma własná sobie opisána Gieráde / dla
 tego iż rozmaitego stanu ludzie z różnymi rzeczá-
 mi / z różnym vbiorem / z różnym domostwem ká-
 żdy wedle stanu swojego / Cerki swoje zá maż wy-
 práwuie : z ktorey różności / wielkie poswarki mie-
 dzy ludźmi o Gieráde w Polšce bywaia / gdzie sie
 podług Praw Niemieckich rzadza : iż kiedy sie o nie-
 práwo toczy / każdy chce do siebie przyciągnąć
 spadek Gierády / á sobie wiecey niż drugiemu ży-
 cząc / mowi tak : To mnie právem Sáskim Nie-
 mieckim ku Gierádzie należy. A drugi mowi : To
 právem Maydeburškim nie ku Gierádzie / ale ku

Dzieś

Dziedzictwu: moie to/ nie twoie. ¶ Przeto kie-
 dyby sie miała rzecz toczyć o Gieráde/ okrom różni-
 ce y kłopotow/ musiałby rzeczy tu Gierádzie nale-
 żące Wielkierzem znacznie mianować: Abo o niey
 wedle samego práwa Nieskiego Máýdeburstie-
 go ábo samego Sáského rozsadek byc/ wedle Ter-
 tu Bezerego: oprocz Głoz po Tercie y ná Aráiu po-
 tożonych. Abowiem niektóre rzeczy Práwem po-
 spolitym Sáskim do Gierády słuza: á zaśie też rze-
 czy Práwem Máýdeburstkim do Dziedzictwa nie
 do Gierády. iáko Gesi/ Cwce/ Práwem Sáskim
 do Gierády należa: iesli ie Páni mloda do nieża ná
 gospodarstwo zsoba wnioslá. A zaśie/ Práwem
 Máýdeburstkim/ tylko te owce ktore ná pásu wy-
 gamáia/ tu Gierádzie słuza. A inne ktore w ow-
 czárni zámykáia/ tu Dziedzictwu. A rowy/ ciele-
 tá/ konie w stádzie bez peta chodzace/ do peságu y
 do Gierády Práwem Sáskim pospolitym należa.
 A zaśie Práwem Máýdeburstkim do dziedzictwa.
 Spec: Saxon: lib: 1. artic: 24. in glossa. Skąd bywá-
 ia kłopoty wielkie: gdy podług tej różności Práw/
 krewni o Gieráde między soba spráwe máia/ sá-
 dzac sie ná tych práwiech różnych/ iedni ná Sáskim
 drudzy ná Máýdeburstkim. A iż sie pospolicie prá-
 wa Máýdeburstkiego wiecey dokládaia/ przeto tu
 puscimy na strone práwo Sáskie/ Lenne y pospo-
 lite/

lite / Ktore zowa Feudale y Prouinciale o Gierądzie /
położe tylko co wedle samego Práva Mieyskiego
Máýdeburskiego / wlasnie do Gierády należy z Tex-
tu samego Łacińskiego z Niemieckim Exemplarzem
porównanego.

Co do Gierády wedle samego Práva Máý-
deburskiego należy.

DO Gierády wedle Práva Máýdeburskiego
te rzeczy należa: wszystkie Báty niewieście /
sukná y płotno ku ubiorowi niewieściemu przykro-
ione / Ktore białegłowy zwykły nosić y w swej mo-
cy miwać. Wszystkie złoto y srebro / Ktore tkáne
iést ku ochodoſtwu niewieściemu. Wszystkie pier-
ścionki y cettkowe zápinánie: Paſki okowane / z ie-
dwabiu tkáne: Mánelle ábo ochedożności reczne y
záwieſzenia. Przykencie łózne / przeſcierádlá / botu-
chy / bodlochy / ſirhanti / łóža / wezglowia / poduſzki /
obruſy / panwie / Browárne naczynie ku naymu na-
leżące / Kociet do pránie / ſkrzynie z wiekámí / Len /
przedzá prána y nieprána: Kſięzi ná Których nie-
wiaſty zwykły czytać: geſi / Káčzki / owce Ktore ná
paſa wyganiáia. ¶ A ieſliby máż Kramarz ábo
Kupiec byl / Ktoreby tákowe rzeczy przedáyne zwykł
miwać / iáko ſa Kortyny / oponki / Kobierce / tych nie-
wiaſtá otrzymać nie może / tylko coby ku ochedoże-

niu iey

Owce Kto-
re w ow-
czarni za-
m, 19 do
popugu na-
ieja.

niu iey komory ábo gináchu należało: nawiecey z tych po trzech sztuk ku ochedożeniu gináchu iey. Jesli też maż zwykł goście chować / á poscieli gościny wiele miał / z tego ona wiecey otrzymać nie może / iedno co wyzżey námieniono: to iest po trzech sztuk. (A te rzeczy ktore tu sa miánowane / máia sie tak rozumiec: iesli żoná do meżá Gieráde wniosła / iáko owce: Abowiem iesli maż miał przedtym owce swoje własne niż żone poiał / do tego ona ktora po zmarłej przyiacielce Gierády dochodzi żadnego práwá nie będzie miała. Ale coby w inšym ochedoſtwie niewieściu było / to bliſka po zmarłej bierze: miánowicie to wſytko co żoná do meżá wniosła.) A gdy żoná umrze meżowi / tedy przyrodna bliſka po żenie Gieráde bierze. A wſákoż w ten ſposób / iż ma meżowi zoſtawić vſłane toże tak iáko było zá żywotá żony iego. Nád to / ławe z wezglowiem / ſtol z obruſem / recznik / ſtołek poduſzka nákręty zoſtawi. Też przerzeczona bliſka ktora Gieráde bierze / do żadnych rzeczy ſniednych nic nie ma. Iure Municipali artic: 23. in Textu.

Wſytkie tedy rzeczy w ochedoſtwie niewieściu ſprzetem domowym miánowanym do Gierády należa: ále to tak trzeba rozumiec / iſe z onych rzeczy / z onego ſprzetu ktorena ná ktora Gieráda przypada / nie wiecey ma brać / iedno tylo ile ona zmarła iey

Bbbb

przyia

iáko y For
nie/krowy/
wieprze/ y
inne co tu
pa chodzo.

Specul: Sa-
xon: lib 1.
artic: 24.
Ista in pa-
rentesi po-
ſita non
habentur
in Exem-
plaribus
textus ger-
manici,
ſed in ſer-
ta ſunt tex-
tui ex mar-
ginalibus
Annotatio-
nibus.

Iure Mun:
arti: 23. in
Gloſa.

Gerada secundum
Ius Prouinciale Saxo-
nicum.

Niezgoda
ność Praw
o Gierady
dzis: ro-
żnice mie-
dzy krewo-
nymi czyni

przypiać iść takowych rzeczy / takowego sprzętu do
meza swego w dom wnieść / które po iey śmier-
ci zostały: A za czasu iey żywota nie są albo znoso-
ne / albo na iaka potrzebe obrocone. Boby to była
wielka niesprawiedliwość / złupić meza z tych rze-
czy / które on swoim kosztem za czasu małżeństwa
ku potrzebie domowej albo ku pocztowości swojej
sprawił. ¶ Przydane są Iure Prouinci: Spec: Sax:
lib: 1. art: 24. inne rzeczy do Gierady należące / któ-
re w Prawie Maydeburckim nie są mianowane /
iako strzyżki / reczniki / miednice / lichtarze: Kolnie-
rze / wieńce / zwiérciadła / igły. Tamże na kráiu w
głosie / przypisane są różnice około tey Gierady / iá-
ko niektóre rzeczy Prawem Sáskim do Gierady
służą: a też zaś Prawem Maydeburckim nie do
Gierady: iż też Sáty tylko powożednie nie drogic do
Gierady należec mają. Drudzy nie tylko łociel do
prania / do Gierady należec rozumieją. Ale też y
do wárzenia piwa który nie iest w mur wprawio-
ny: ale go innym za pieniądze nájmują / który z
mieysca na mieysce ruszyć może. Około owiec też
niezgoda. In Spec: Sax: lib: 1. Artic: 24. stoi / iż Ge-
si / Owce / do Gierady należą: a Prawem Mayde-
burckim / tylko te które na paża wyganiają. Na
kráiu potym Glosa powiada: iż Lipsen: inaczey ro-
zumieją: wśakże pospolicie tak się wszyscy domysla-

ia /

ia / secundum communem opinionem: iż tylko te
 Owce do Gierády należą / które przed Pasterzem
 chodzą. Ale które w Owczarni zamýkają / do Po-
 sągu liczą. Z ktorey niezgodności Praw dosyć wiec
 kłopotow y záiatrzenia miedzy krennymi rościć: y
 choćby dobrze te Práwa o Gierádzie zgodne były /
 przedsię gdy rzecz idzie o Gieráde / rzadko bez kło-
 potu bywa: á to ztąd: kiedy przydzie spráwa o kóto
 Gierády po śmierci żeniney / gdzie Dzięwki wła-
 sney niemáß á Syn iest / Alza on Syn nie zátrwá-
 wionego sęciá będzie przeciw oney przyiaciólce / kto-
 ra bedac od mátki iego trzecim ábo czwartym Sto-
 pniem dálßa / przed nim blizszym státek mátki iego
 w Gierádzie bierze: áza sie tákże syn przeciwko sie-
 strze własney nie záiatrzy / gdy będzie pátrzał ná nie /
 oná bierze: á on z iednego żywotá z siostra posęde-
 lly nie ma bráć? Tákkże y brát żenin blizszy: ázaby sie
 nie zrußyl przeciw onym dálßym widzac iż biora: á
 on po sistrze bedac blizszy nie ma bráć? Rzeczeseß po-
 dobno / Nic synowi po vbiorze niewieścim / dziew-
 ce to należą: sam téż syn Hergewet bierze: á ták do-
 bre to Práwo o Gierádzie. Pytam cie naprzod / Al-
 za z niepíesciey Báty meßta nie będzie? widalem ia
 dosyć rákich Bát niewieścich faldzistych / iż z drugiey
 byłaby dosyć dluga Synowi Kewerenda: tákże zá-
 pierścionki / y inny Gierádný státek ktoryby ná sy-

Práwo o
 Gierádzie
 choćby zgo-
 dne były/
 różnice czy-
 nia.

Obiećcio.

Solutio.

ną w rownym dziale z siostra po matce przyśbedł/ a-
 zaby Ksiąg nie spráwił y innych rzeczy śiádnie ku
 swoiemu pożytkowi nie obrocił? Abo iesliby był
 syn żonaty/ dziatki máiac: wśytkie te rzeczy Gierá-
 dne tákby mu ku pożytku iáko y siostrze przyśly. Py-
 tam cie też/ gdy Práwo wtázuie / iż Ałolit z siostra
 Gieráde bierze/ co Ałolitowi po Gierádzie? nie
 wierz temu / ábyc Ałolit w niewieścicy Bácie miá-
 sto Kewerendy/ ábo w czepcu miásto biretá chodzieć
 miał: bedzie to wmiął ku inemu swoiemu pożytko-
 wi obrocić. Nád to powiedz mi / kiedy matczyná
 máietność práwie wśytká w tych to stroiách nie-
 wieścich bedzie / á Hergewet nie rowno mnief /
 ábo prosto nie: dobizeliby to bylo / iżby dziewótká
 wśytko zábrálá/ á syn nie nie wziął: ábo gdyby dzie-
 wótki nie bylo: dálśa przyiációłká iey/ mimo blizśe-
 go syná ábo brátá pobrátá? Mam zá to / iż tego
 chwalić nie bedzieś / gdy sie tej nieśluśności y nie-
 zgodności Praw o Gierádzie iákie miedzy przyiá-
 cióły kłopoty stroi / pilnie przypátrzyś / choćby też
 byly y zgodne. A Práwá máia byc ták / Aby ká-
 żdemu práwie bylo / rownym w bliskości rowny
 dział we wśytkiey máietności. Aby miedzy ludźmi
 á tym wiecey miedzy krewnymi przyiázni mnożyły.
 Powiádaś też iż sobie syn Hergewetem / ktory sam
 bierze/ Gieráde nágradza. A to niewiem co zá ná-

grodá?

Toczenice/ Lubki/ Wience rozmaite/ Forbory per-
towe/ złote Zauszki/ Birety z pontalini/ czapki od
stoncá/ Mycki/ Ścierki/ Rabki/ Serpantki/ Jedwa-
bniki/ Latawczyki/ Kántuchy/ Swoierze/ Poty-
czki/ Podwikli/ Przednice perlome/ Kólnierze z
przednicami/ Kólnierze opádle/ Oboyczyki/ Kó-
lnierze do oboyczyków/ Krużki/ Trepelle/ Żapony/
Krzyszki/ Szalzbanty/ rozmaitym stroiem/ Kośul-
ki rozmaite/ Gurgole/ Czechliki/ Szorce/ Śartu-
chy/ Opasania dzirwe/ Obraczkli rozmaite/ Berse/
wzesse/ gole/ drugie z lánceustkami/ Lánceustki ku o-
pasaniu/ Wáciki/ Mieszki perlome aż do ziemie/
Mánele/ Lánceustki/ Pierścionki/ Korale/ Pacie-
rze/ Śácielety/ Bryzki rozmaite/ Książki ze srebre-
m/ Letniki/ Szubki rozmaitym stroiem/ Płaszczki/ Koz-
ki. A koby te stroie mogli wylizyc? Żład też wi-
dzimy iże meżowie tymi stroymi sobie y potomstwu
swoiemu wiele złego czynia: siebie vboża/ gdy ná
te vbiory żonom/ ábo Oycowie dziewczkom swoim
wielki nakład czynia/ ktorych potom ná Wendecie
y v Żydow w zastawie widamy dosyć. Potomstwo
też swoje bliższe iakoby z ich własności odzieráia/
gdy ná te vbiory kosztowne/ wšytkie práwie máie-
tnosc swoje wloża/ ktore potom oná mimo dzieci
wlasne dálża ktora sie do Gierády ciągnie za Gie-
ráde sobie poczyta y dochodzi ich y otrzymawa ie/

tám gdzie Drząd nie jest spráwny w tym/ mniemá-
iac áby to wóbytko do Gierády należało. Przetoby
y białegłowy nie miały sie w zbytnich kóstawnych
strojach kochác / cześcia iż jest przeciw Bogu: cze-
ścia iż tymi strojami po śmierci swoiey wiele złego
miedzy przyiacielmi mnoża / y majątność swoie od
swych blizszych niebácznie oddaláia / Ktora práwie
wóbytko w te wbiory kláda. Páwel s. vczy/ Aby sie
niewiałsty przyochedażały wbiorem pocztimym ze
wóbytkiem y skromnościa/ nie z plecionemi włosy/ ábo
okładaniem złotá ábo perlami / ábo wbiorem ko-
stawnym / ábo ebloczeniem Bar: ale dobrymi w-
czynkami w cicheści/ y w spókoynym duchu / Ktory
jest przed Bogiem kóstawny wbiór. A tak mi tych
Praw o Gierádzie niezgodnych/ y chciwy zgodnych
nie zchwalisz.

Przeto takich Praw o Gierádzie niektóre
miásta Wielkierzmi swoimi popráwili/ iż gdzie dzie-
ci w małżeństwie są / choć dziewki ábo synowie/
nie bierze Gierády siostra ženina/ áni żadna iey
przyiaciolká/ ále ná meżá y ná dzieci iey przychodzi/
choeby dziewki choć synowie byli. A gdzie dzieci
niemáß/ tám ženina przyiaciolká blizsa/ to wóbytko
co ku Gierádzie należy/ co ona w dom do meżá
wnioslá/ á tych rzeczy czasu żywotá od siebie nie
oddalita: ábo dawnościa czasu sie nie skázily/ nie
mo me-

1. Tim: 2.

1. Pet: 2.

Znakowia
nowe sblé
wy Wiel-
kierz o Gie-
radzie.

mo meżá bierze. Ależ y to popráwienie niewiem
 słuſneli w tym ieſt do końca / iż przyiacielká zmár-
 ley żony / mimo meżá ma bráć. Czemuby tego mąż
 nie miał być bliſzſzy / który żenie ſwoiey Práwem
 Bożym y przyrodzonym ieſt nabliſzſzy: do ktorego
 żoná z rozkazania Bożego opuſciwſzy Wyćá y Má-
 tke / przyſtawa: tákże mąż do żony ſwoiey / który
 przez wſyſtek czas małżeńſtwa ſtára ſi: o żonę opá-
 truiac iá wſyſtkimi potrzebami wedle możno-
 ſci ſwoiey / cierpiac z nią wſyſtkie przypádki dole-
 głoſci / o ktorych wiec ſioſtra y żadná má przyia-
 ciółká nic nie wie / rákunku iej żadnego nie dá / A
 druga y przez wſyſtek czas żywotá nie náwiedzi-
 oney po ktorey ſi: do Gierády ożywa / poſługi iej
 żadney nie uczyni: wſyſtkie przypadki mąż ſam
 muſi znoſić: ná koniec / y pogrzeb ſpráwić / y do
 namnięſzego ſtátku ſwoiego / żony wedle przyſie-
 gi ſwoiey nie opuſcić. A dochowawſzy iá z pracá
 niemála / potym tá ktora o niey nic nie wiedziála /
 ſpadek Gierády po niey má bráć: nieſłuſna to: ſłu-
 ſnienyby to mąż otrzymać miał / Co ſie y z Práwá
 nieiáko pokázáć moſze / á to ztąd: Gdy te rbiory
 niewieſcie / ktore żoná do meżá wnoſi / podług prá-
 wá zá iej żywotá Ruchomemi rzeczámi zowá: á
 mąż wſytkie Ruchomá máietnoſć żenine zá żywo-
 tá iej / ſkoro iá poymie / włáſnym práwem bierze:

tedyć

tedyc także y po śmierci otrzymać własnieby miał
 wszystkie á wszystkie / którekolwiek ruchomemi zo-
 wa: iáżoż y wedle práwa bierze ie po iey śmierci.
 Maritus post mortem vxoris omnia capit mobilia
 Spec: Saxon: lib: 3. articu: 76. Iure Munic: artic: 22.
 słusnie to. Bo iesli ie zo własne sa zá żywota ženi-
 nego / y zá potrzeba zastáwic y przedác ie może: cze-
 muby po ženiney śmierci miały zaś od mežá odpá-
 dác / á ná kogo inego przypádác? dla tey tylko przy-
 czyny / iż one rzeczy po ženiney śmierci Gieráda ná-
 zowa / á zá iey żywota ruchomemi rzeczámí byly?
 Alž tad to dziwna iest / poniewaž te rzeczy które po
 ženiney śmierci Gieráda zowa / zá żywota iey ru-
 chomemi byly: tedyc ono nie k rzeczy Práwo iest /
 które niedopuszcza niewieście oddalic Gierády krom
 przyzwolenia przyiaci dli bliżkiey / ná kteraby przy-
 pásc miała. Albowiem iesli vbiorem niewieścich
 nie zowa Gieráda / áž po śmierci niewiasty: tedyc
 ona niewiastá nie Gieráde oddalila / ále rzeczy ru-
 chome / które podlug práwa każdy oddác wedle my-
 sli swey może / gdzieby tež mogł okázác / iż ani Gie-
 rády ani Hergewetu niemáß: poniewaž to zá ży-
 wota zmárlých / ruchome rzeczy byly / zá żywota
 mogły być oddalone / y sa oddalone: z czegož be-
 dzie Gieráda? Kiedyby ona zmárlých wstáta /
 która te ruchome rzeczy vbiory swoje oddawála

wedle swey myśli: miałaby te dobra swoięgo po-
 stánowienia obrone: mogłaby tãż mowić / Jem-
 ia nie Gieráde ále ruchome rzeczy oddalá / z ktore-
 mi wolno mi było czynić com chciálá. Tãżeby ten
 mogl mowić ktory te rzeczy brat / á byl o nie imie-
 niem Gierády od kogo gában: iż mnie nie Gierá-
 de / nie y hergewet oddano / ále rzeczy ruchome: pátr-
 ty sobie Gierády y hergewetu: niewiem ia co to
 Gierádá / co hergewet: ruchome rzeczy mnie odda-
 no. á dobrzeby mowil: Bo Gierády áni hergewe-
 tu zá żywotá nie zowa. A gdy one rzeczy ruchome
 zá żywotá beda oddalone / Tedyć iuż nie bedzie co
 po śmierci nazywáć Gierádá / áni hergewetem:
 tedyć áni Gierády áni hergewetu niemáß. Dziwna
 spráwa o tej Gierádzie / iż ia też niekiedy y po śmier-
 ci Gierádá nie zowa: iáko gdy Alolit z si-stra
 Gieráde bierze / A potym on Alolit umrze: iuż oná
 Gierádá nie bedzie Gierádá / ále Dziedzictwem:
 wszystkie rzeczy po śmierci ięgo pozostałe / w po-
 spolitości nie tu Gierádzie / ále ku dziedzictwu stu-
 żą. Gierády sie po nim domagáć nie może / iesliby
 iey odumárl. Speculo Saxonum libro 1. articulo 5.
 in Textu: Post mortem Clerici omnia quæcunque
 sub ipso tempore mortis inueniuntur, res sunt hære-
 ditarie: vtenfilia nemo potest postulare.

Dziwne też y przyczyny postánowienia tej Gie-
 rády

Gierády
 Kiedy po
 śmierci nie
 zowa Gierá-
 19da.

rądy w Prawie są opisane / á osobliwie / dla czego
 żał maiać świecenie / Gierąde z siostra równo bie-
 rze. Napisano / iż dla pospolitych modlitw / które
 za wszystkie winien czynić. Spec; Sax; lib: 1. artic: 5.
 lure Mun: art: 57. in Glofa. ¶ Czemu by się bez
 Gierądy nie modlił za rozkazaniem Bożym / bo to
 jest wola Boża / ábyśmy się ieden za drugiego mo-
 dlili. A trąfia się też to / iż się drugi nie z nabożeń-
 stwá świeci / iedno dla Gierądy / áby ia równo z
 siostrą brał. Bo kiedy by się nie oświecił / nie brał-
 by iey z siostrą. Jest y inych wiele Praw o Gierá-
 dzie napisanych / które v wielu mądrych ludzi miey-
 sca nie maia / które ia też tu opuściam: bo się nie-
 máś: czym báwić: lepiey by áby były poprawione /
 ábo nákoniec pokázone.

Wiem dobrze / iż się mamy wiarować / ábyśmy
 prawnie poprawowali: áni kázili: o których stáno-
 wieniu / wiele się mądrych ludzi z wielką pracą stára-
 li / y bez wątpienia mieli swoje rády y przyczyny swęg
 wiektu przystoyné / zá którym iie stánawali. Ale gdy
 innych wiektów inne obyczáie / alia vita, alios mores
 postulat: tedy rezeni w Prawie / gódzie potrzeba
 iáka / ábo pożytek do tego wiedzy / nie prozna rzecz
 być powiádaia / iż wiele Praw odmienią / wiele
 ich też wniwecz obroca. Przeto tu zá tym przeloże-
 niem niezgodnych Praw o Gierądzie / zá takiemi

Ceraſini
conſilium
de Gerada
& Herge-
ueth.

Kłopoty y zaiatrzeniem ktore miedzy przyiacielu ro-
dzi: y za ta ta niesprawiedliwoſcia / iż daleka Oſo-
bą mimo bliſka ma brać / za tymi zbytki ktore ſie w
wbiorach niewieſcich poſtazuia a konca im niemaſz:
zaty m teſz / iż w Polſce ino obyczaje / ino w Niem-
cech / obyczajem Polſkim nie wſzytkie Prawa Niemie-
ckie ſłuſza / ani ich teſz tu w Polſce wſzymia: Kądził
nadobnie zacny Mąż w Prawie Niemſkim biegły /
Jan Ceraſyn Woyt wyſſzego Prawa M. zamku
Brak: w ſwoich Książkach / wſzytkim przelożonym
wſzytkim miąſtom / aby te Gierady iako rzecz ſzkodli-
wa z Książ Prawnych y ſadow ſwych precz wygła-
dzili / weſpelił y z Hergetem: aby po zmarłym za-
bnych rzeczy ani Gierady ani Hergetem nie na-
zymano: tylko Dziedzictwem. Aby wedle inych
ſwietych Praw (ktore rowneſci reza / a Eſobami
nie brakuia) potomkowie za rowno we wſzytkie ma-
iern oſć po zmarłym wſtepowali / ktorzyby do niey
rowne Prawo w iednym ſtopniu bliſkoſci mieli /
tak Dziewki iako Synowie: zarzuciwszy na ſtrone
te nazwiſta y to brakowanie Oſob / ktore niemie-
dziec ſkad ſie w Prawo wtoczyło / iż iny Dziedzic
ma byc Gierady / iny Hergetu. ſłuſznaby by-
ła / aby po śmierci Matczyney dzieci / iako ſynowie
tak y dziewczki / wſzytkim coſkolwiek po icy śmierci zo-
ſtanie / rowno ſi dzieliłi / iako y po śmierci Wyco-

wey

wey: nie miánujac nic áni Gieráda áni Hergewe-
tem. Aby to wšytko dziedzictwem bylo coſkolwiek
po zmarłym zoſtanie wedle onego Práva/ Cum
quibuscunq̃ bonis homo moritur, hæreditas ap-
pellatur. Spec: Sax: lib: 1. artic: 6.

Hergeweth.

Hergewet Łácinicy zowia/ Arma bellica,
res expeditorias, rzeczy tu wypráwie wo-
ienney ſłużące / które Wdowá po śmierci
Mężowey winná Dziedzicowi iego wy-
dać iáko y Mąż po ſwóiney śmierci / Gieráde / iey
bliſzſzey: ieſli dziewki właſney niemáſz.

Co do Hergewetu należy.

Co prawdziwie do Hergewetu należy / nápiſa-
no Spec: Sax: lib: 1. artic: 2. l. iure Munic: art: 25.
Miecz/ koń dobry oſiodłány/ Tarcza/ zbrojá co le-
pſza/ ná iednego człowieká która zá żywota ſwóiego
miał: ſáry poſſiednie/ poſciel woienna/ to ieſt łóſko
z poduſzka/ dwie przeſcierádle/ miednicá/ obrus re-
cznik/ łóciel ieden ábo co temu podobne. A ieſli
bypozoſtála Wdowá z tych rzeczy ktoré nie miała/
á przyſiega tego popráwila iż ich niemáſz: tedy da-
wać niewinná. W Textcie nic wieccy nie wypy-

sano/ coby do Hergewetu należało/ tylko namieniono / iż inni do Hergewetu wiele inſzych rzeczy przykładają. Coby to były za rzeczy/ ácz nie położono/ ále podobieństwo / iż ieśli tarcza należy do Hergewetu/ tedy do tarczy drzewce.

Tu ieśliby kto przykładem Gierády iáko ſie po-
wiedziało / chciał teſz Hergewet z Práwá y od Sas-
dom ſwoich przez wygládzić/ y náſladować w do-
chodzeniu ſpadków/ onych ſwitych Práw o ro-
wny n dziale miedzy rownymi w bliſkoſci: nie
zleby uczynił / Albowiemby tá rzecz ſłużyła ku roz-
mnożeniu zgody / ktora ieſt wielkim obowiązkiem
w zachowaniu towarzystwa y ſpoleczney przyiaźni
miedzy ludźmi/ ſłużyłaby ku zgládzeniu wielu przy-
czyn/ ktore z tych różnoſci práw ku niezgodzie wio-
da/ iáko y tu o Hergewecie teſz niezgodliwe Práwá:
in lure Municipali ſtoi: iż iedná miednica á dwie
przeſcierádło do Hergewetu należa. A w Práwie
Sáſkim iedno przeſcierádło á dwie miednicy. Prze-
to ieśliby ſie rzecz toczyła o kóło Hergewetu á iná-
czeyby nie mogło być / tedy rchodząc ſwaru niepo-
trzebneſz niebym ſie o kóło nieſz wiecey nie wdawał/
iedno ilo w textcie nápiſano ſtoi. A ſłuſzniebym ſie
przy tym zoſtał: Bo ieśliby kto nád te rzeczy wojen-
ne chciał co wiecey do Hergewetu przyczynić / ſá-
dząc ſie ná tym co nápiſano (iż inni wiecey do Her-

gewetu

gewetu przykładają) tedy Prawo Iure Municip:
artic: 26. w trzeciej iasnie powiada: iż wszystkie rzeczy
woienne ku Dziedzictwu należą/ oprócz Hergewe-
tu. A tak Hergewet musi nic innego nie rozumieć
jedno te tylko rzeczy wyższej miarowane w textcie
żczerym na miejscach wyższej naznaczonych / gdyż
wszystkie rzeczy woienne ku Dziedzictwu należą.

Dziedzictwo.

Do Dziedzictwa co należy.

Alko Prawo znacznie opisało/ co do Gierá-
dy należy/ co do Hergewetu: tak też nieo-
puszcilo tych rzeczy/które ku dziedzictwu slu-
żą / aby sie Dziedzic nie mylił a dobrze rozu-
miał co Dziedzictwem nazywać ma / y co mu ku
Dziedzictwu służy/ czego sie domagać ma.

Te tedy są rzeczy do Dziedzictwa należące/
wszelkie Imienie albo własność zmarłego nie od-
dalona / wszelkie srebro y złoto / ktore nie jest ku os-
chedostwu niewieściemu rebione/ iako są kubki/
kieliski/ lichtarze/ miski / y inne naczynie ku pićiu y
potrawom y ochedostchu stolowemu sprawione /
ktorych używano choć złote/ choć srebrne/ miedziá-
ne/ mosiądzowe/ cynowe/ ołowiane/ żelazne/ktore-
gokolwiek metalu: z ktorych jedno albo dwoie nie-
wieście

Omnis ge-
neris ama-
tura ad hæ-
reditatem
pertinet.

wieście ktora Gierade bierze/ Dziedzic z łaski swey
 dawca / y ná woley iego jest / ile iey z tych rzeczy ná
 odpráwie chce dáć / iáko nápisano o tym lute Mu-
 nicip: artic: 23. in glosa, & art: 8. Wád to ku Dzie-
 dzictwu należa pieniądze/ sukná/ płotná cále nie po-
 czete/ rzeczy kupieckie/ ktorami zmárty kupczyt/ ko-
 nie/ woły/ wieprze/ swinie y inne bydła ktore ná pa-
 łą wyganiáia/ ábo niemi hándluia. Wieprze kar-
 minne / ktore sa pobite y porabáne nie należa ku dzie-
 dzictwu/ ále ku żywności y ku pospolitemu wycho-
 waniu domowemu. Cále nie rabáne ku dziedzic-
 twu: tákże poltowe mieso/ Boidry/ wdżce/ Sádla/
 zboża/ stody/ strzynie/ fasy do chowania zboża y ma-
 ki: wšytko co gwoździem przybito/ w gline ábo w
 ziemie wprawiono/ stoly/ stolki/ ostáwienie stoło-
 we/ chusty láziebne / y co ku ściéraniu y wmywaniu
 należy: strzynie proste/ panwie/ kádzi nieruchome/
 wšytkie kotły/ oprócz iednego prálnego / ktory ku
 Gierádzie należy. Fasy/ kussy prozne/ kury/ geśi/ ká-
 czki/ y inne ptáctwo/ psy/ kotki/ móždzerze/ wšelkie
 zbroie/ tarcze/ y inne oręża wojenne oprócz tych kto-
 re ku Hergewetu należa. Wino/ piwo/ miody/ y
 inne wšytkie picie/ iárzyny/ miesá/ y inne stráwne/
 ktore ku domowey roczney żywności nie sa oddzie-
 lone. A iesliby trzy osoby ábo wiecey ich byto do
 dziedzictwa ábo do Hergewetu. Stáršy naprzód

miec

niecz bierze: potym wszystkie rzeczy dzieli. A młody
syn naprzód odbiera. Iure Municip: artic: 26. 58. in
Textu & in Glos. Położono w Textcie Specu: Saxo:
lib: 1. artic: 24. w pospolitości / iż wszystkie rzeczy
oprocz miánowaney Gierády ku dziedzictwu na-
leżą. Ale inne mieyscá wczá / z ktorych musimy ro-
zumieć / iż wszystkie rzeczy ruchome / oprocz nie tyl-
ko Gierády / ale też oprocz Hergewetu y żywności
domowey ku dziedzictwu należą. A to tam gdzie
Gieráde y Hergewet zachowuia: ále kiedy go nie
zachowuia / tedy wszystkie rzeczy w pospolitości /
które po zmarłym zostáia / nie sa ani Gieráda / ani
Hergewetem / iedno rzeczy ruchome wszystkim dzie-
dzicom po zmarłym w rowny dział służące.

Powinność Dziedzicá który spadek bierze.

Dziedzic gdy pociąga dłużniká o dług / który on
dłużnik zmarłemu był winien / po którym spa-
dek bierze / nie powinien długu przeciw onemu dłu-
żnikowi dowodzić: Ale dłużnikowi należy ná żá-
łobe spráwować sie / y swoiey obrony dowodzić:
dla tego iż on dłużnik sam / dług uczynił y żyw ieścić
jest / y sam lepiey o tym długu może wiedzieć niż
dziedzic. Spec: Saxo: lib: 3. art: 31. Ale kto dziedzic
ce pociąga o dług / któryby zmarły miał być winien /
Tedy ten który ná dziedzice żáłuje / winien przeciw

Vmárta rece
ta co jest.

im dlugu dowodzić sámosiódm / dla tego iż dzie-
dzicy o dlugu y o innych sprawách Wycá swóiego
ábo ktorego innego przwiciela zmarłego mogą nie-
wiedzieć / y nie oni tego dlugu uczynili: y náyduie
si: tego niemálo / iż dziedzicom o to pozymáia / cze-
go zmarły nie był winien / áni o tym slychał. A
iesliby obwinieni dlugu przeli / tedy gdy przysiega
z tyle świadków ile ich náprzeciw im Powód miał /
beda od oney sprawy wolni. Názýváia te sprá-
re / po vmárley rece iáko Lácinnicy zowa mortuam
manum; Kiedy kto dziedzice pociąga o dług onego
zmarłego po ktorym oni spadek biera: gdzie Po-
wód żaluiacy przeciw dziedzicom / winien dowo-
dzić dlugu sámosiódm. A nie tam spráwe po v-
márley rece zowa gdzie dziedzic pozyma kogo o
dług zmarłego. Bo dziedzicomu przeciw dłużni-
kowi zmarłego nie idzie taki dowód iáki żaluiace-
mu przeciw dziedzicom. Spec: Sax: libro 3. artic: 31.

Dziedzicy o dług zmarłego nie winni odpowia-
dać przed trzydziestym dniem od śmierci zmarłego
dłużniká / Ale aż po dniu trzydziestym.

Dziedzicom dlugi máia być plácone / Ktore zmar-
temu dłużne były. Spec: Sax: libro 1. artic: 6.

Dziedzicy dlugi zmarłego Ktore zmarły był dłu-
żen / powinni plácić z máietności iego tylo ile sie
máie

maïetności onego zmarłego po którym spadek bio-
ra wynosi / á nie więcej: wziawşyby sie wdali
nie tylko oni ále y opiekunowie y krolewie inni
w czyie maïetność / Inwentarz á nie przyniawşy
Przednego / tedy winni wşytkie dlugi plácić / cho-
by też maïetność zmarłego mnieysza byla. Jesliby
też dziedzicy mieli iż żadney maïetności po zmar-
łym nie wzięli z kádby dług mieli plácić / Albo by nie
wşytkiego zeznali / á potym sis to ináczey pokaza-
ło / tedy dwoiáko winni plácić. Támże. Speculo
Saxonum libro 1. articulo 6.

Dziedzic w ten czas dlugi ktore zmarły był wi-
nien pláci / kiedy dlugu dowioda iáko po vmárley /
iáko wyşşey o tym. Iure Municip: artic: 26.

Dziedzic Wycowskiego Kontráktu w tym nie wi-
nien dzierzec gdyby Ociec Imienie temu przedal:
y wzdać obiecał / á w tym nie wzdawşy vmárt / te-
dy syn nie winien ná miejscu Wycowskim zdáwać.
Albowiem on blişşy iest do Imienia Wycowskiego
niż kto inny. Wşakże syn winien wrocić pienia-
dze iesli ktore ociec za ono Imienie wziął. Speculo
Saxonum libro 1. articulo 9.

Dziedzicy kiedy między soba dobrá dziedziczne
dzielic máia / stárşemu należy dzielic / á młodsze-
mu naprzód obierác. Spec: Saxon: libro 3. artic: 29.

Dziedzicow kiedy niemáš maż z żoną po sobie
spadek biorą mimo starb Krolewstki. Specu: Saxon:
libro 3. articulo 8. in glosa.

Dziedzic za występ zmarłego nic nie winien cier-
pieć / Sprawy żadne sądowe o on występ ku kará-
niu nań nie spadają / wyjawyby przeciw onemu
zmarłemu pożyty był o on występ ábo zło czyni-
stwo czyniono / á okazało się iżby dziedzic z onego
występu co otrzymał. Choćby też przeciw zmar-
temu nic nie czyniono / á okazało się po śmierci jego
iż co przeciw Krolowi / przeciw Rzeczypospolitey
zbroił / á czynionoby o to po śmierci: Dziedzic wi-
nien zmarłego bronić y zań odpowiadać: á iesliby
zmarły był pokonan / tedy dziedzic nic innego nie
cierpi tylko dziedzictwá po onym zmarłym nie bie-
rze / dobrá jego wşytkie do Starbu Krolewskiego
máją należeć.

Dziedzicy nie biorą Dziedzictwá po śmierci
tych ktorzy przeciw Krolowi ábo Rzeczypospolitey
co wystąpili / ktorzy czárnośsieżnicy byli / czárówni-
cy / wywołáni / wywołanie Koś y Bęśc niedziel cier-
piący / więźniowie ktorzy sami sobie dla boiażni me-
tli śmierć záдали / ktorzy miástu liczby uczynić nie
mogli / tych wşytkich dobrá nie idą ná dzi. dzice ale
do Starbu Krolewskiego: wşak że iesliby się przy-

dało

dáto iżby sie kto zábil/ á przyştoby mu to z choroby/
z gniemu/ meláńteliey/ w šalenštwie/ z przygody/
nie z vmyſtu: dobrá ich pozostaté ná dziedzice ich
spadáia. Iure Municip: articulo 26. in glosa. Spe-
culo Saxonum libro 1. articulo 5.

Dziedzictwo wedle Práwa Niemieckiego koń-
czy sie w šiodnym rodzáiu. Spec: Sax: lib: 1. art: 3.

Dziedzic około Depositu / to ieſt / ſchowáney
rzeczy ktoraby zmartemu ku ſchowániu bylá dána
iáko ma poſtepowáć / pátrz w Reieſtrze w ſlowie
Deposit, y innych rzeczy dziedzicowi ku widzeniu
potrzebnych/ w ſlowie Dziedzic / Potomek.

Przyczyny dla ktorych Oćiec dzieci ſwoie wy-
dziedziczyć może/ te ſa w Práwie opiſáne. 1. Na-
przód/ Jeſliby ſie Syn tárznał ná rodzice reſa y bil
ie. 2. Jeſliby im krzymde wielka czynił. 3. Je-
ſliby im ná gárdło ſoldrował w ſpráwie ktoraby
nie bylá przeciw Królowi ábo Rzeczypospolitey.
4. Jeſliby towarzyszył z złoczyńcami ábo ſie około
czárnoſſieſtwá / ábo czárow bawił. 5. Jeſliby
chciał Oycá zdrádlíwie otruć. 6. Jeſliby z má-
cocha ábo miłoſnica oycowſſa zláczenie miał.
7. Jeſliby ſyn Oycá oſkarżał / ták / iżby go ſwoim
oſkarżeniem w wielkie ſłody przymiodł. Abo ieſli-
by rodzicy ziego y tracánia wielka ſłode podieli.

Przyczyny
wydziedzic-
zenia.

8. Jesliby Oycá z więzienia rekoiemstwem wedle
 możności swojej nie wyzwolił/ choćby sie rekoiem-
 stwo ná osobę wściagało/ choc ná dług: A to tylko
 ná syny nie ná dziewki należy. 9. Jesliby Oycu
 zbraniał aby iálmużny nie dawał/ ábo Testámen-
 tu nie czynił. 10. Jesliby krom woley rodzicom
 zgrazini / z bláżny / z ludźmi lekkimi towarzyszył/
 á w tym trwał/ myślałbyby sámi rodzicy tácy by-
 li. 11. Jesliby Oycu bronił cory ábo wneczki zá
 mał wydác / wedle możney máietności swojej / y
 owšem y corá iesliby ia oćiec zá mał chciał dác / á
 oná sie tego zbraniała / á ná cielesność sie wdála / ma
 byc wydźiedziedziona. A iesliby iey rodzicy do 25.
 lat nie wydáli / á ztad sie snadź ná swa wola wdála.
 Albo też iesliby bez przyzwolenia rodzicom zá do-
 brego człowieka blá: to iey nie ma byc ku niemodzie-
 czności poczytano / Albowiem sie oná tego zá wi-
 na rodzicom swych dopuściła. 12. Jesliby o ro-
 dzicach od rozumu odešlych godney pracy nie miał.
 13. Jesliby rodzicá ietego wcześ nie wyzwolił / ták
 iżby w więzieniu umárl. 14. Jesliby syn Herety-
 kiem to iest odśzczepiencem od kóściola Chrześciań-
 skiego był. Speculo Saxonum libro 1. articulo 17. in
 glosa. 15. Jesliby o zabicie swych rodzicom nie
 czynili. libro 1. artic: 62. 16. Jesliby Imienie ro-
 dzicom zá żywotá ich posiadał / Albowiem niegodna

ieſt áby ten temu dobrá zoſtáwić miał od tego ieſt
przed tym obrażon. lib: 3. artic: 84. in gloſa.

Aby ſie kto iákiego Imienia rozumiał być prá-
wym Dziedzicem ieſli ieſt bliſzym ábo dálſzym / to
z inąd nie może być lepiey poznano iáko z wyrozu-
mienia ſpadków / które ácz ſą w Porządku Fol:
113. 114. 115. 116. y w Artykułach Fol: 1. 2. 3. 4. opiſá-
ne / wſáſtże iż teſ oſobliwa ieſt figurá do tego z Nie-
mieckiego ná Látinſkie przełożona / przez zacnego
Meſzá Stániſława Eichlerá w Práwie Doktorá á.
Woytá wyſſzego Práwa M. zamku Králewſkie-
go: z której łatwie táżdy poznáć może iáko ſpadki
ida ná te krewnie / którzy ſiá od nas rodza / których
zowa Descendentes. Jáko ná tych od którychſiny
poſli / których zowa Ascendentes. Jáko ná tych kto-
rzy ſie známi ſpołem rodza y od nich teſ inni pocho-
dza / których zowa Collaterales, Transverſales ex o-
bliquo cognati, y wieyſcá tedy o czym w Práwie
nápiſano ſtoí / trotko zelráne pewne naydzie: zda-
ło mi ſie nie być z dro- i te figure tu tymſe Lát-
inſkim iezykiem dla Látinników położyć / y dla
Polaków / Bo rzadki Polak y ná Miaſteczkach któ-
ry wmiéć Polſkie czytać / áby teſ y Látina nie ſer-
mował. Ktora to Figurá táka ieſt iáko
niſzey opiſano ſtoí.

Descendē-
tes.
Ascenden-
tes.
Collatera-
les.

F I G V R A

Seu

TABVLA INDICANS GRAPHICE, Quomodo Hæreditas ab intestato deferatur, & quisnam proximior potiorque ad capiendam hæreditatem habeatur, ex Saxonico simul & communi Cæsareouè lure concinne excerpta, nec non ad frequentiores in Saxonica prouincia vsum & obseruationem accommodata, per excellentem Virum STANISLAVM EICHLERVM, Iuris vtriusque Doctorem & Aduocatum Prouincialem, Iuris supremi Maydeburgensis Castri Cracouiensis, ex Germanico in Latinum transfusa & nunc denuo per eundem recognita & aucta.

(Horum vnicus tantummodo existit, tum liqui-
dò constat, ad eum solum hæreditatem perti-
nere, siue is, proximo, siue longissimo gradu sit.
Etenim descendentes tam liberi iusti, vel natu-
rales & legitimi, quàm naturales tantum. Sed
ad Ius legitimorum redacti, cuiuscunque sexus,
siue per masculinam siue fœminam sobolem de-
scendant. & siue potestati patriæ subditi, siue
eadem soluti sint, omnes hi, ascendentibus &
ex transuerso cognatis præferuntur. (In Authen:
de hæredit: ab intest: venien. § Si quis igitur &
authen: in successione C. de suis & legit. hære.
& inst. de seruili cognatione. § reperitis inst. de
hæredit. quia ab intest. defer. § Intestatorum.)
Hæc equidem nuncupatur recta linea, extra cu-
ius terminos, hæreditas tam diu minimè egredi
debet. quàm diu aliquis in eadem superest. lib: 1.
artic: 3. in glosa. & artic: 17. § attamen vtriusq;
sexus nepotes.

Descē-
dentiū
Linea
deorsū
versū
tendēte
&

Cū decedens
intestatus re-
linquit hære-
des.

In

Quod
si eorū
plures
existūt
ac

(Omnes primo gradu continentur, tum
æqualiter succedūt, nulla differētia per-
quisita mares ne an femellæ fuerint, &
per masculinam ne lineam an tæmininā
descendant, siue sub potestate patriæ,
siue illa liberi sint. (In authen. In suc-
cessione C. de suis legitimis hæred. lib: 1.
arti: 3. § qui à primo gradu arti: 17. § O-
mnes qui se vno gradu, Iure Municip:
artic: 23. in glosa. post principium.

(Aliqui primo gradu constituti,
nō emācipati, seu indiuisi, mor-
tem obierūt, relictis liberis, illo-

Ecce

rum

Successio
in stirpem.

*Vel pre-
serum
sunt pri-
mi, par-
tum ul-
terioris
gradus
&*

*Vel par-
tim sunt
primi,
partim
ulterioris
gradus
&*

rum liberi cuiuscunq; sexus, in sui patris ma-
trisuè locum ingredientes, succedunt in stir-
pem, vna cum cæteris primum gradum te-
nentibus, (instit. de hæred. quæ ab intest. de-
fer. § Cum filius versiculo æquum enim
esse ac ver. & quia placuit. in authen. de hæ-
red. ab intest. venien. § Si quis igitur, ver-
quantam eorum parens.) lib. 1. artic. 5. Iure
Munic: artic. 63. in gloss. finali. Itaq; vt di-
ctum est, iidem nepotes neptesuè sequuntur
patrem & matrem suam. Succedendo in
stirpem, id est tam magnam ex hæreditate
defuncti portionem percipiunt, quantam
eorum parens adeptus esset, si superuixisset,
occupantes locum sui parentis, Iure repræ-
sentationis, siue sint pari, siue dispari & ulte-
riori gradu lib. 1. artic. 17. in gloss. prima, (in-
stit. de hæred. quæ ab intest. defer. d. § Cum
filius, ver. pari ratione ac sequē. duobus.) At
si eorum parens est emancipatus seu separatus
absolutusq; vel illius parentibus vita fungen-
tibus quidpiam percepit, tum ab eis diuisionem
& partem hæreditatis exposcentibus
vendicantibusq; exigitur interposita Iuris
iurandi religione) collatio illorum bonorum
& rerum, quibus videlicet vna cum suo pa-
rente absoluti emancipatique fuerint. Nisi
huiusmodi successioni per eos eorumq; pa-
rentem esset renunciatum, Nam tali renun-
tiatione facta, nequaquam ad hæreditatem
admittuntur, lib. 1. artic. 13. lib. 2. artic. 19.
Quamquam id iuxta Ius municipale secus ob-

seruetur.

seruetur. Ac emancipati participatione hæreditatis simpliciter careant, art: 63. 57. Deniq; a dicta collatione eximuntur & excipiuntur, illa, quæ præcipuè data donataque forent, secundum artic: 10. lib: 1.

Quod si non extant primi gradus liberi. Sed tantummodo vltiores pariter succedunt in stirpem siue sint vno gradu, vt nepotes soli, siue diuerso vt pronepotes quoque vel deinceps eodem modo alij recti ascendentes, (d. § Cum filius, ver. & quia placuit, ac § finali Iuribusque supra allegatis.

Vt pote Patrem, tum is solus hæreditate filij vel filia suæ potitur, exclusis matre ac omnibus cæteris ascendentibus collateralibusq; lib: 1. artic: 17. (lege 2. C. ad senatus consult. Tertulianum, d. § Si igitur in authen. de hære. ab intest. venien.) Sed si defunctus caret patre, mater tum succedit, Summotis omnibus alijs ascendentibus & à laterè cognatis. Itaq; in tali specie seu casu nec frater nec soror præmortui fratris ullam participandæ hæreditatis facultatem habet, (d. § Si igitur & d. art: 17. lib: 1. § artic: 33. eodē lib: ac art: 38. lib: 3. in glos. circa medium.

*Ascēden-
sium Li-
nea sur-
sum ver-
sum ten-
dente.*

(Aut enim aliqui ascendētes supersunt, veluti auus auia, vel horum alter duntaxat, tum hij æqualiter ad successionem veniunt, postpositis cunctis alijs ascendentibus, & ex transuerso consistentibus. Atq; hoc modo, ab auo & auia excluduntur proauus proauiaq; Porò idem deinceps etiam de cæte-

Cum decedens intestatus relinquit hæredes.

In

Quod si neque pater neque mater in vivis sit, tū huiusmodi dispositione videndum est.

ris ascendentibus accipiendum est, Salva gradus prærogativa, ut videlicet in proximo gradu situs, remotiori & ulteriori anteponatur. § Si autem plurimi, in authen. de hæred. ab intest. venien. (lib: 1. d. art: 17. in glos.

Aut. deficientibus ascendentes, tum ex obliquo cognati succedunt, ut infra subiicitur. Illud denique notandum est, Quod ascendentium linea itidem appellatur, recta linea superior, intra cuius fines, tam diu hæreditas permanere debet, quam diu aliquis in eadem invenitur.

Appendix Regulæ in ascendentium linea.

(Caue istum locum lubricum. Nam de isto causa variæ opiniones sunt. Alij sequuntur istam opinionem, Doctoris à Buxdorff. ut videre licet apud D. Melchiorum Kling Jurisconsultum, in eius Enarrationibus in quatuor Institutionum Iuris Civilis Principis Iustiniani libros editis, in Tit. de hæred. quæ ab intest. defer. Ibi de successione Collateralium de Iure Saxonum. Eandem quoque approbat Volfgangus Lofz in suo emendato Germanico Spec: Saxon: lib: 1. artic: 17. in ipsius additione Germanica. Alij non solum patrem & matrem, sed etiam avum & aviam anteponunt fratribus & sororibus, ut id apparet in Decisionibus Lipsensium Scabiorum. Et hanc sententiam amplectitur D.

Chrysto-

Chrystophorus Zobel Iurifconsultus in eius ad correctum Germanicum Specu: Saxon: lib: 1. artic: 17. additionibus Latinis. Attestans eam esse frequentiore & consuetudine receptam. Alij auum & auiam simul cum fratribus & sororibus ad successionem æqualiter vocant, ita existimant Maydeburgenses: Quolibet sanè harum opinionum habere potest suam ad stipulationem, videlicet prima confirmatur eoque argumento à contrario sensu, etiam in correctorijs locus sit, quando lex vel statutum aliquid specialiter sancit, vt tunc ex ipso sermonis contextu censeatur generaliter & regulariter in alijs negare, quemadmodum docet Alciatus in lib: 2. de verb. signif. Equidem 17. articulo lib: 1. Ius & statutum Saxonicum specialiter & nominatim inducit, quod pater & mater excludat fratres sororesque ergo à contrario aliter sentit de alijs ascendentibus, de quibus non generaliter proposuit. Secunda opinio habet pro se intellectum glossæ secundæ statim in principio dicti artic: 17. & additionem glossæ in artic: 3. lib: 1. ibi in successione verò hæreditatum. Tum eam adiuuat illud, quod appellatione patris & matris veniant auus & auia ex lata significatione. (L. iusta interpretatione ff. de verborum signif.) Tertiæ opinioni succurrit communis doctorum decisio in authen. quas actiones C. de sacrosancta Ecclesia. Nempè quod in correctorijs etiam si eadem vel maior (non tamen in textu expressa) ratio adsit, minimè concedatur extensio, sed dicti artic: 17. principium est correctorium iuris communis, nam de iure communi fratres & sorores succedunt æqualiter cum patre & matre vt patet ex additione eiusdem articuli ac auus & auia, patris matrisque appellatione per extensionem venit, nec enim sub nomine patris & matris auus auiaque proprie continetur, vt notatur in præfata L. iusta interpretatione. Denique nulla est ratio expressa verbo tenus in d. artic: 17. Igitur ista constitutio de patre & matre non extendi debet ad auum & auiam, atque in dubio non est recedendum à verbis statuti (Zafius in L. omnes populi ff. de iustitia & iure vbi allegat L. 1. § Si is qui nauem ff. de excitor.) Immo in

Opiniones
Doctorum
de successione
Ascendentium.

In dubijs
non est recedendum
à verbis
Statuti.

Media via
semper in
dubijs eli-
genda.

casu per statum non prouiso, adhærendum est iuri communi ac æqualis successio danda auiæque cum fratribus & sororibus. Et hæc via videtur esse media (quæ semper in dubijs eligenda est L. antiqui ff. Si pars hæred.) nec non iuri communi consequenterque æquitati magis consonans. Nec prædictæ secundæ opinionis Ratio, quæ ab eiusdem sententiæ authoribus plerumque allegari solet satis firma & clara esse videtur. Nam similitudo Sinus (quem Germani sua lingua, Bussem, vocant) demonstrat potius & rectius ipsos filios & descendentes in sinu parentum & Ascendentium, quam ipsos parentes & ascendentes in sinu filiorum & descendentium, considerari debere. Neque illa ratio ad Ascendentes. Sed verius ad descendentes præsertim in inmemorato artic. 17. referri debet, prout Latina verbi illius Germanici, Bussem, interpretatio in antiquo Latino eiusdem artic. 17. textu, per hæc verba facta, vt pote. *Eo quod Successio non respicit gradus Ascendentium & collateralium, quam diu descendendum gradus & genitoribus suis in generatione æqualis inueniatur, &c.* manifeste ostendit, vna cum ibidem adiecta glossa tam Germanica quam Latina. Verumtamen quænam dictarum opinionum sit approbanda, & recipienda. Prudentium & Iuris Saxonici peritorum Iudicum arbitrio Iudicioque relinquitur.

Cum de-
dens intesta-
tus relinquit
hæredes.

In

Transuer-
sali Linea.

Si sunt superstites frater aut soror, &c.

Si sunt superstites frater ac soror, aut alter eorum, ex utroque parente coniuncti, Hijs (præ alijs fratribus & sororibus consanguineis vel uterinis tantum ulteriores, quippe tertium tenentibus gradum proximè subsequente, lib: 1. art: 3. (in authen. cessante & authen. post fratres C. de leg. hæred. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si igitur defunctus) vocantur ad successionem lib: 1. art: 20. Ac iidem excludunt præmortuorum fratrum filios omnesque alios à latere cognatos lib: 1. artic: 17. § Quando autem ad hæreditatem soror non pertineat, sumpto argumento à contrario sensu Iure Munic: artic: 63. in gloss. Insuper eisdem defertur hæreditas præcunctis alijs ascendentibus, exceptis patre & matre, d. art: 17. lib: 1. ubi in textu hæc verba referuntur. Mater in successione fratribus præferatur, ducto inde argumento à contrario sensu, quod nempe non extante matre vocandus esset frater ad hæreditatem. Neque enim ibi fuit ulla mentio avi vel aviæ. Atque hæc est limitatio regulæ in ascendentium linea, prout supra memoratum est.

Trans-
versali
Linea.

Cum de-
dens in-
statu reli-
quit hære-
des.

In

Quod si nullus fratrum siue sororum utrinque coniunctorum, sed consanguinei vel uterini tantummodo supersunt, hijs in capienda successione præferuntur omnibus alijs ex transverso cognatis, etiam pari gradu contentis (d. § Quando autem ad hæreditatem soror non pertineat, d. artic: 63. Iure Munic: in gloss. penult. lib: 1. artic: 3. in authen. de hæred. ab intest. venien. § reliquum, ver. Hijs autem, in authen. post

fratres

fratres C. de legit. hæred.) Præterea animaduer-
tendum est, quod consanguinei vel vterini tan-
tum fratres sororesq; succedunt ex æquo, illi cui
sunt ex vno eodemq; latere connexi, Cæterum
si defunctus, quosdam fratres consanguineos ac
germanos tantum, & alios quosdam duntaxat v-
terinos reliquerit, tum fratres vterini, bonaq;
à matre ipsorum rectaue linea materna, ad de-
functum fratrem peruenere, soli accipiunt. In
bonis autem à recta linea paterna profectis, soli
succedunt consanguinei. Deniq; cum fratribus
& sororibus consanguineis siue vterinis tantum,
simul vocantur & liberi fratrum ac sororum ex
vtroque parente iunctorum lib: 2. art: 10.

Quando neque fratres & sorores vtrinq; con-
iuncti, neq; etiam fratres & sorores ex altero
tantum parente connexi, siue liberi fratrum &
sororum ex vtroq; parente iunctorum extant,
tunc locum habet communis regula. Quòd vi-
delicet omnes ex transuerso consistentes suo or-
dine ad hæreditatem vocantur, secundum vni-
uscuiusq; gradus prærogatiuam, vt qui gradu
proximo vel pari sunt, cæteris anteferantur.

At si multi eiusdem gradus inueniantur, hære-
ditas inter ipsos, quo personarum numero diui-
ditur, id est in capita. Ita tamen quod differen-
tia, an quis ex vtroq; vel altero parente iunctus
sit, extendatur ultra fratres & horum filios, ad
reliquos omnes agnatos cognatosque iuxta ob-
seruationem Iuris Saxonici. Licet de iure com-
muni secus sit (notat Bart. in L. post consan-
guineos in § legit. ff. de suis & legit. & hæred. Pau-

lus de castro in authen. post fratres fratrumque C. eodem titulo. Et idem in consilio 83. incipien. id quod supra cōclusum est.) Porro omne discrimen sexus, cessat in capienda hæreditate.* Verum tantummodo in Gerada paraphernaque seu vtensilibus, necnon expeditorijs rebus percipiendis, habetur ratio sexus. (In authen. post fratres C. de legit. hæred. authen. de hæred. ab intest. venien. § Si vero neq; fratres) artic: 23. Iure Munic: in glos. post principium lib: 1. art: 5. lib: eodem artic: 24. lib: 3. artic: 38. lib: 1. articulo 22. 23. & 27.

* I. in capienda hæreditate non habetur ratio sexus, sed æqualiter capiunt siue mares siue femellæ.

Sequuntur quædam exempla, dimidia siue ex vno duntaxat latere cognationis.

Defuncti frater consanguineus tantum, ac eiusdem frater solummodo vterinus, parem succedendi gradum obtinent. Item præmortui fratris vtrunque coniuncti filius, præfertur illius ex vno saltem latere connexi fratris filio. Item defuncti consanguineus vel vterinus tantummodo frater, anteponitur patruo. Item eius qui decessit vno duntaxat latere iuncti fratris liberi, ex æquo ad hæreditatem vocantur, cum patrui filijs. Item defuncti consanguineus aut vterinus tantummodo frater, & vtrunque connexi fratris filij, pariter succedunt. Item præmortui fratris ex vnico latere iunctæ sororis filius, & amitæ ex utroque parente filius, simul potiuntur successione. Atque simili modo deinceps, per omnes collateralium gradus, succedendi ratio fieri & duci debet.

Vpominanie ku tej Figurze.

W Tej Figurze Prawney iako y winnych Praw
wiech / Polacy ktorzy sie nie wiele LaciŃa bawia

Sfff

wia!

wia/á przed sie z łaciny oſole Práva co vmieć chca/
nie rádzi widza przywodzenia mieysc z ktorych ſie
znaczy gđzie co w głownych práwiech Ceſárſkich
położono/ dla tego/ iż te przywodzenia ábo Allegá-
cye bywáia długie / á nie każdy ich czytać umie/ áni
wedle ich ſukác : y mówia ták poſpolicie / Nie po-
tym allegácii / iedno rzecz zatrudniaia / ſináku
w nich żadnego niemáß / y w Speculum Saxonum
w głoſzach barzo wádza. By ie kto ná Polſkie prze-
łożył / wyrzuciwßy te Allegácie / każdemu by było
łatwiejſze wyrozumienie. Nie dziwuię ſie iż ták
mówia / Bo tych Allegacji potrzeby nie znáia / iż
tu łatwiejſzemu Prawu Ceſárſkich náleżeniu ſłuſza/
ná ktore Práva ácz áni Niemcy áni Polacy nie ſa
obowiązani / wſakże iż Prawo Maydeburſkie
mieyſkie wedle ktorych ſie miáſta y wſi Polſkie ſprá-
wuią / czego by tu roſtrzygnienu ſporu w Mayde-
burſkim Práwie nie było / kaſza ſie tych Ceſárſkich
dokłádac / przeto ich znáiomóſć tákże y ſukánia w
miejſtnoſć ieſt potrzebna. A ták tu máło co oſta-
piwßy z goſcíncá o tym czytaniu Kſiag Ceſárſkich
nieto powiem.

Czytanie Allegacji z Praw Kſiag Ceſárſkich.

Prawo Ceſárſkich / czwory Kſięgi ſa / iedne zo-
wa Digestorum ſue Pandectarum. z tad / iż
wſytkie

wszystkie gadki Prawne rozwiązuia / y wszystkiego
Prawa naukę w sobie zamykają. quod hic liber, o-
mnes disputationes legum digerit, & totius iuris
doctrinam in se continet. A rozwiązuia się we trzech
Księgach które zowią / Digestum vetus, Nouum,
Infortiatum. Z tych kiedy kto iakie Prawo przywo-
dzi / naprzód mianuje te Księgi dwoma litera ff. któ-
ra się tak czyta. In libris Digestorum. potym kładzie
kilka słow tytułu który też nazywają Rubrica. po-
tym litere L. która znaczy Legem, a przy niej lic-
be 1. albo 2. albo 3. która liczbą sprawę daie / iesli iest
Lex prima, vel secunda, vel tertia, albo przytym one-
go Prawa kilka słow posadzi. A iesli ono Prawo
albo Statut iest dlugi / tedy przydaie taki znak s któ-
ry pokazuje czastkę onego Prawa w iednym całym
opisanii : y dla tego ten znak zowią Paragrąphem,
co się wyklada / Rozdział Prawa albo Statutu ie-
dnego ku łatwieyszemu rzeczy potrzebney nalezieniu
w iednym Opisanii. Tego czytania taki Przy-
kład iest.

ff. de & vi ar: L. i, § vim vi: co się tak czyta: In libro
Digestorum, sub Titulo, de vi & vi armata, in Lege
prima, Paragrapho, vim vi.

Tu się więc przyczynę pytaia / czemu te Księgi
Digestorum kiedy co z nich przywodzi / ta dwoma
litera ff znacza / gdyż w tym słowie Digestorum za-

Sfff ij

dnay

Księgi
Praw Ces-
arskich.
Digesto-
rum sive
Pandecto-
rum.

Dney takiey litery niemaß. Piße Alciatus: Ponies
 waż też te Księgi zowią Greckim słowem Pandectarum, znączono ie ná przodku pierwsza litera Grecka z tego słowa Pandectarum wzięta / Ktora sie táł z 2łcentem piße ff gdzie Impressorowie / Greckie go piśmánie znáiąc / mniemáli / áby to bylo dwoie Laciniskie ff Ktore sie z Greckiego ff łatwie czyni / ákcenty tylko z wierzchu położone troche tu prawey rece zákrzymiwszy tym kształtem ff táłże z nieumieietności to weszło w obyczaj / iż do tych czasow Księgi Cesárskie Digestorum siue Pandectarum, kiedy z nich iákie Práwo przywodzi / znáczą dwoia litera ff / Ktora tymi słowy czytáią: in Libris Digestorum.

Codex Iustiniani.

Drugie Księgi Cesárskie zowią Codex Iustiniani, z Których táłże álleguia Práwo / iáko ex Libris Digestorum, položymy naprzód wielka litere C. Ktora znáczy Księgi / co ie zowią Codex Iustiniani, co ma litera C. znáczy Capitulum ex lure Canonico. Potym Tytuł: potym litere L. z swoia liczbą ábo z swym słowem iáko sie záczyňa: potym Parágraph táłże s Przykład tego iest: C. de præscripti: 30. an: L. Si quis s Pe: Co sie táł czyta. in libro Codicis, sub Titulo, de præscriptionibus, 30. annorum, in Lege, Si quis. in Paragrapho Penult.

Autenticum.

Trzecie Księgi sa Autenticum, & Autentica:

dla te

dla tego tak rzeczono / iż w sobie zamysłają Prawa wielkiej wagi / a mają w sobie Dziewięćoro zebrania z wielu części / które zebrania Collationes zowią / które zaś mają swoje Tytuły. Różność między tymi słowy / Autenticum & Authentica tak jest. Tym słowem Autenticum, zowią wszystkie całe Księgi: a Authentica, ieden Statut w nich opisany. Z tych Ksiąg tak Prawa przywodzi: Naprzód Księgi miążą z tym słowem In: potym Tytuł / potym Paragraf / naostatek liczba Collationis. w której ono Prawo jest położone. Przykład tego jest taki.

In Auten: de Lenonibus § Sancimus. Collat: 3. Co się tak czyta. In libro seu volumine Autenticorum, sub Titulo, de Lenonibus, in Paragrapho, qui incipit Sancimus, sub Collatione tertia.

Czwarte Księgi zowią / Institutiones vcl Instituta, które są jako Drzwi do innych Praw głównych Cesarstkich / iż młodzie którzy się w głębszych o- bierają chca / w tych się pierwej uczyć mają / aby potym per hac institutionum dogmata, głębsze rzeczy w Prawie / tym łatwiej mogli pediać. Z tych Ksiąg / Prawa tak przywodzi: Naprzód / Księgi miążą: potym Tytuł: potym Paragraf: Przykład tego.

Insti: de insti: & iu: § i, co się tak czyta. in Libro Institutionum, sub Titulo seu Rubrica, De iustitia & iure, in Paragrapho primo.

Institutio-
nes.

*Wyklad niektorych slow w tey Figurze
położonych.*

Liberi iusti, Dzieci z małżeństwa narodzone.

Potestati patriæ subditi, Co ieſzcze ſa pod zwierzchnoſcią Oycowſką od Oycá nieodpráwieni / iáko poſpolicie mówią: Jeſzcze ſa ná Oycowſkim chlebie: názywáią ie teſz non emancipatos, Nie odpráwione.

Potestate patria ſoluti, Ktorzy iuſz nie ſa pod zwierzchnoſcią Oycowſką / od Oycá odpráwieni: iáko poſpolicie mówią / Juſz ſa ná ſwoim chlebie: zowią ie teſz emancipatos, odpráwionych.

Fratres Confanguinei, Brácia ktorzy ſa od iednego Oycá / od iedney Mátki.

Fratres Vterini, Brácia od iedney Mátki od innego Oycá: á tych oboich Confanguineos & Vterinos názywáią / medios fratres, medias ſorores, fratres ex vno latere iunctos. Polacy / Pulbrácia / Pulſioſtrámi zowią.

Fratres vtrinque coniuncti, connexi, integri, ex vtroque latere iuncti Germani, Brácia od iednego Oycá od iedney Mátki.

Successio in Capita, Jeſt rozdział przypádkey máietnoſci ná tyle częſci / ile ieſt Głow / to ieſt / ile ieſt Oſob: iáko gdy brácia twoi ábo dzieci od brá-

ciey /

ciey / ábo Wnełowie / máietność twoie po twey śmierci ná tyle części miedzy soba dziela ile iest W sob / to zowia succelsio in Capita.

Succelsio in Stirpes, Jest spadek / kiedy Wnełowie ábo Práwnnełowie ieden ábo wiecey biora / tyle máietności / ile Ociec ich miał brąc by był żyw: iáko / Jesliby kto miał dwu Synow / od iednego trzech wnełow / á od drugiego iednego: tedy oni Wnełowie / choć ich iest czterey / ná dwoie tylko máietność miedzy sie dziela / secundum stirpes suas: iż odedwu pošli / ná ktorych máietność miała spásć by byli żywi: tedy trzey od iednego syná biora iedne połowice / á ieden od drugiego syná bierze druga połowice. Co zowia Succelsio in Stirpes, quia portio nem hareditatis tollunt secundum Stirpem suam.

Reguły o spadku krewnych pobocznie idacych, po zmarłym ktory Testámentu nie czynił, z tey Łacínskiej Figury ná Polskie Przelozone.

1. Rodzony brát / rodzona siostra / blizsy sa niż Pulbrácia.

2. Pulbrácia ktorzykolwiek / choć iednego Wycá iney Mátki / choć iedney Mátki inego Wycá / blizsy sa po zmarłym Pulbrácie niż Strykowie / Wuiowie / y inne Osoby pobocznie idace.

3. Pulbrácia y Pulsiostry od Wycá tylko ábo od Mátki

Mátki tylko / zárowno spadek biora po zmárlým brácie / iesli rodzoney bráciey ábo siostr niemáß.

4. Brát od iednego Oycá á inney Mátki / z brátem od iedney mátki á innego Oycá rownie spadek biora.

5. Jesliby kto zmárlßy zostáwił Pulbrácia od iednego Oycá á inney Mátki / y rodzone bráty / y inne od iedney Mátki á innego Oycá : tedy brácia od iedney Mátki á innego Oycá / dobra ktoreby po ich Mátcie ná ich brátá zmárlego przypádly / sámí biora. Ale ktoreby po Oycu przypádly / tedy sámí od iednego Oycá á inney Mátki biora.

6. Zmárlego rodzonego brátá Syn / blizßy iesť niżli Syn od Pulbrátá.

7. Dzieci od Pulbrátá zmárlego / z dziećmi Stryká zmárlego / rowno ná dziedziectwo wstepuia.

8. Dzieci od rodzoney Bráciey y rodzonych Siostr / z Pulbrácia z Pulsiostrámi zmárlego / zárowno Spadek biora.

9. Syn od Pulsiostry zmárlego Brátá / á Syn od Ciotki iednych rodzicom / zárowno po Spadek chodza. Tymże sposobem przez wßytkie stopnie krewnych Pobocznie idácych Bliskość ma byc wywodzoná.

10. Wnekwie / Wneczki / blizße sa do Spadku niż Ociec / Mátká / Brácia / Siostry.

Regulá o spadku krewnych wzgore idacych, y
rozne ich wyrozumienie.

Ociec do Spadku blizszy jest nizli Brat: á iesli
Oycá niemáß/ Mátká iest: Mátká takze ledzie bliz-
sza nizli brat. Tak napisano Spec: Sax: lib: 1. art: 17.
Mater in Successione fratribus praefertur. A iesliby
Oycá Mátki nie bylo/ tedy inne Osoby wzgore ida-
ce: iáko iest Dziad/ Bába/ Prádziad/ Prábába/
blizsze sa niz Brácia/ ktoreby sie w Stopniu bliz-
sze pokazály.

Tu wzeni w Práwie okolo tych Spadkow ná
Osoby gerne/ nie zgadzaiá sie. Jedni powiádaiá/
iz tylko rodzicy sami ná Brácia blizszy sa/ á iuz po-
tym nie Dziadowie / nie Báby: tak to wywodzac
z przeciwnego polozenia tych slow Spec: Sax: lib: 1.
artic: 17. Pater & mater fratribus in Successione prae-
feruntur. Gdyż tak w Práwie napisano / iz Ro-
dzicy blizszy sa niz Brácia: tedy gdy Rodzicom
niemáß / iuz Brácia blizszy niz Dziad / niz Bába.
Bo tam Práwo o dalszych wzgore idacych Oso-
bách nie mowi / tylko o Oycu o Mátcie: Dziadá/
Báby/ tam nie wspomina.

Drudzy rozumieia / iz Dziad/ Bába / blizszy sa
do puszcizny niz Brat z siostra/ to wywodzac z glo-
zy wtorey ná 17. Artykul libro 1. gdzie tam o tym

Opinio pri-
ma.

Opinio se-
cunda.

Gggg

tak po-

tak położono: Pater & mater omnesque ascenden-
tes percipiunt hereditatem ante fratres & sorores,
& omnes collaterales. Et libro 1. artic: 3. in glosa se-
cunda. Podpieráia też tego tym powiádaiac / iż pod
imieniem Oycá y Mátki rozumieia sie nie tylko ro-
dzicy ale y Stáry Ociec / y Stára Mátká / názwi-
sko Oycá y Mátki przestroño rozumieiac / iáko Lá-
cinnicy mówia / per latam significationem.

Opinio
tertia.

Trzeci Dziádá y Bábe z Bráćia y z Siostrámi
ku spadkowi równe czynia. Tak rozumieia Má-
deburchanie: á pespólity wywód Doktorow w
Práwie tak pokázuie: iż áczkolwiek wedle Práva
pospólitego Cesárskiego / Bráćia y Siostry z Oy-
cem y z Mátká / równie też biorá: wśákże iż sie te-
mu Státutem osobliwym Práva Sáskiego zátro-
cilo / słowy ná przodku in artic: 17. lib: 1. położone-
mi gdzie tak stoi: Pater & Mater fratribus in suc-
cessione præferuntur, który Státut iest Correcto-
rium Iuris Communis, to iest / Popráwa przerze-
zonego Práva pospólitego: tedyé tylko sam O-
ciec y Mátká bliższy sa niż bráćia / á iuż nie Dziád nie
Bábá / którzy sie też pod imieniem Oycá y Mátki
nie mogą rozumieć. Bo iny Ociec / iny Dziád / ina
Mátká / ina Bábá / y Osoba / y Nazwiskiem / y
Stopniem. Przeto ten Státut o bliskości Oycá
y Mátki / nie może się ciągnąć (deficientibus Pa-

tre &

tre & Matre) ná Dziádá o Bábe/ áby mieli býc bli-
 ſzy niſz Brácia / ále wedle Prává poſpolitego Ce-
 ſárſkiego/ z Brácia y z Sioſtrami zárownó biora/
 gdyż w przerzeczoným Statucie S. S. ich nie miá-
 nowano. Et in dubijs non eſt recedendum à verbo
 Statuti. Wywod też ná ktorym wtore wyrozumie-
 nie ſádza/ nie ieſt poteżny ktorym pokázuia áby
 Dziad y Bába miał býc bliſzy/ niſz Brácia Sio-
 ſtry. Bo podobieńſtwo loná ábo zánádrza/ ktore
 Látinnicy Sinum, Niemcy Buſem, in linea recta,
 názywáia/ pokázuie iſz Synowie / Wneſowie / y
 ine Oſoby ná dolidace / podobnieſie zamyſkáia w
 lonie Oycowſkim/ y inych Oſob wzgóre idacych/ á
 niſz Ociec y ine Oſoby gorne w lonie Synowſkim/
 to ieſt / iſz dzieci pochodza od Oycá / y zamyſkáia ſie
 w lonie Oycowſkim/ y innych Oſob gornych: á nie
 Oycowie pochodza od dzieci áni ſie zamyſkáia w lo-
 nie dziecinnym. A ták onym Právem nie móże ſie
 ſpadek ná Oſoby wzgóre idace ſciągnąć / ále ná dol-
 idace/ zwłáſzczá w przerzeczoným Artykule 17. ták
 iáko ſtáry Látinſki wyklad / tego ſłowá Buſem/
 ná tenże 17. Artykul/ ná te ſłowá (Eo quod ſucceſ-
 ſio non reſpicit gradus aſcendentium, &c.) iáwnie
 pokázuie / weſpoſet z głoza Niemiecka y Látinſka.
 Z tego tedy róznego rozumienia Doſtorow/ y z tej
 wątpliwoſci/ lepiey ſtać przy poſpolitym Právie

Cesarstüm / ktore vczy iž rowny spadek ma byc dá-
ny Dziadowi/ Bábie/ z brácia/ z sie strámi/ gđzieby
oycá mátki nie bylo. A to iest szrednia drogá/ kto-
ra w watpliwych rzeczách ma byc záwſe chowá-
na/ z wtaſzczá ktera ſie zgadza z poſpolitym Práwem
y Spráwiedliwoſcia. Media via in dubijs eligen-
da. Wſákže vczony m Práwie nichay to bedzie
tu rozſadkowi zoſtáwiono / ktoreby wyrozumie-
nie z tych przyſtoynieyſe bylo.

Puste dobrá ktore dſiedzicá nie máia.

Eſliby kto zoſtáwil dſiedzictwo puste / to
ieſt/ do ktoregoby żadnego dſiedzicá nie by-
to/ y do ktoregoby ſie žádnen nie ciagnal w rok
y ſeſć niedziel/ tedy ono dſiedzictwo ná Kro-
lá naležy. Iure Munic: artic: 59. Ktera dawnoſc ſie
rozumie wedle Artykulu Spec: Sax: lib: 1. artic: 28.
Takie dobrá Práwo názywa/ Caduca bona, caduca
hæreditas, puſta ábo opádlá máietnoſc/ cum bona
non extantibus hæredibus ad fiſcum differuntur.

Dſiedzictwo ſie tu rozumie wſelka máietnoſc
tak ruchoma iáko y nieruchoma / y Gierádá y Her-
gewet/ w poſpolitoſci wſytkie dobrá. Bo gđzie
przyiaciel práwých potomkow niemáſ/ áni poſtſe-

žu áni

žu áni po ženie/ iáko mowia/ áni po mieczu/ áni po
wzręcenie/ táń wšytká máietność krom wšelkie
go bráku á dzielności/ dziedzictwem iest pustym/
ktore do skárbu Krolewskiego nalezy. Pod imie
niem Krolá tu przy tey sprawie okolo pustey máie
tności/ rozumie sie wšelka zwierzchność od Krolá
pořánowiona ku bronieniu spráwiedliwosti/ á te
pieniu niespráwiedliwosti.

Polożono teź tu miánowicie / iż táń máietność
do skárbu Krolewskiego nalezy / gdzieby dziedzicá
nie bylo. Aták trzebá rozumiec niebytność dziedzic
cá. ¶ Niebytność dziedzicá/ rozumie sie czwora
kum obyczáiem. Naprzód/ iesliby kto zmárl zadne
go potomká Dziedzicá práwego nie zostáwiořy.
Dziedzic sie tu rozumie / nie tylko Syn / Dzielná/
Wneř/wnecřká/Práwnet práwnecřká/ y řtorekoi
wieř krewny; ále to iest Dziedzic / ktorego zmárl
choć Obcego wedle Práwá czynit Dziedzicem:
ábo mu co dárował / oddał: řtorech Práwo názy
wa/ haredes legatarij, haredes Testamentarij: kto
rym cořkolwiek on řtory bez potomřtwá / bez przy
iáciol řředł: dáł / dárował / oddał przed Sadem
gáynym/ to ich doysřdź ma wedle Práwá. Iesliby
teź řenie swojeř co przed sadem dáł: to oniá odřierzy.
Iesliby tedy kto zmárl bez przyiáciol / Testámentu
nie czynit/ niřomu nic nie dárował/ nie zápisál/ táń

Bona hære
de carat
4. modis.

Dzieci po
Oycu/ ktory
nie jest
z małżeńs
stwa / spad
ek biera.

Dziedzicá niemáß / y táim máietnośc iego / wßytká
ná Kroláprzychodzi: tá nże lre Munic: artic: 59.
in Glosa. Co w Glosie przy tym mieys: u položono:
áby ten ktory jest z Małżeństwa / nie miał brác po
Oycu ktory nie był z małżeństwa / dobr przez Oycá
nábytych / ázby mu ie Ociec przed Sadem dáró
wał? Jáko gdyby Syn Káplánskiżone poial / á
dzieci z nią miał / áby one dzieci bedac z małżeństwa
národzone / nie miały brác Spadku po Oycu / ktory
był synem káplánskím? To omylnie jest w Lácii
nskím položono / áby takie Imienie Syná Kápláns
kiego / ktory z własną żoną dzieci ma / do Skárbu
Krolewskiego przypadac miało. Niemieckie Exem
plarze inaczey wczá: iż tácy synowie po Oycu swo
im choć nie był z małżeństwa / spadek biera. Ale po
stárym Oycu / to jest po Ksiedzu nie biera: gdyż
Ociec ich nie był godzien ku brániu / dla tego iż nie
był národzony z małżeństwa. Nie slußnaby to / áby
prawdziwi potomkowie po swoim Oycu / ábo po
inych krewnych nie mieli brác spadku / ázby im przed
Sadem gáynym oddano bylo. Nie dáwa Ociec
Synowi przed Sadem / á wždy syn po Oycu lre
succesionis bierze / by tylko Syn był z Małżeń
stwa / od Oycá choć nie z małżeństwa národzone
go. Przeto sie trzeba pilnie baczyc ná wykladzie
Láciińskim / áby nie był różny od własnych Orygi
nalow

nałow Niemieckich: iáko tu ná tym mieyscu sie ostá-
to/ gđzie miał wykládacz polożyć stárego Oycá (A-
aum) tám polozył Oycá własnego (Patrem) co byé
nie może / ábowiemby sie to nie stosowało z inemi
mieyscy ktore ináczey rzecz / iáko iest iásny text Spe-
culo Sax: lib: 3. artic: 72. Et lure Municip: artic: 4.
de legitime natis, w pospolitości położono temi slo-
wy: Legitime natus lura retinet Patris. A Głozá/
támże powiáda: iż siła ich w tym błádzá / y fałsz to
iest co niektorzy powiádaia / áby dzieci nie miały
brać po tych Rodzicach spadku / ná ktore rodzice
może byé dowiedziono / iż nie sa práwego łozá.
Wtore/ tám Dziedzicow niemáß/ choćby kto zostá-
wil práwe dziedzice: ále one pozostálych dobr nie
moga bráć dla występu Oycowskiego: to iest/ iesli
co przeciw Królestwu / przeciw Rzeczypospolitey
wykroczył: iesli był Heretykiem/ to iest odßczepien-
cem od Kościoła Chrześciańskiego: iesli sie sam dla
boiáźni przyßley meki ábo śmierci zábil: tám choć
Dziedzicy sa/ iáko by ich też nie było: gdyż Dziedzic
twázá temi przyczynámi bráć nie moga: wyianßy
by sie z iákiey boleßci/ testnoßci/ niecierpliwosßci/
odeßcia od rozumu/ ábo dla długow/ ábo zá iáka
iná przyzoda zábil/ obiesił: Dobrá tákiego choćby
Testáment czynił/ choć nie czynił/ ná potomki ida.
Trzecie/ choćby dziedzicy byli/ ále dziedzictwá bráć
niechcá.

niechca dla trudności od dłużników: iáko to wiec
 pospolicie bywa/ iż kiedy ktory dziedzic baczy/ iż on
 po ktorymby máietność miał bráć zostáł wiele dłu-
 żen / ták / iż iego pozostála máietność długow nie
 zniesie / vchodzac trudności ktoraby mogł mieć od
 Kreditorow/ niechce dziedzictwá bráć / wiedzac o
 tym / iż kto dziedzictwo bierze / musi onego dlugi
 plácić po ktorym bierze. Przeto przychodzi do V-
 rzędu ábo do Sadu gáynego / y oświádczy sie iá-
 wnie / iż po tym zmarłym przyiacielu żadney máie-
 tności niechce bráć / á ták iuż dziedzicem nie będzie.
 Táka máietność iesli Fiscus bierze / tedy wšytkie
 tczemioná winien odpráwować. Spec: Saxo: lib: 1.
 artic: 28. in Glosa à principio. Fiscus præstare cogi-
 tur onera hæreditatis, quia non proprio sed defun-
 cti lure vitur. Czwarte / choéby téż kto był dzie-
 dzicem / á dziedzictwá nie dochodził po zmarłym w
 roé y šeśc Niedziel / bedac præsens, ábo iáko mowia
 pod iednym dzwonem / ábo téż y czásu dálšego / iáko
 sa Dawności w Práwie opisáne : iuż ten nie będzie
 dziedzicem / y niewiádomości nie będzie sobie mogł
 ná pomoc bráć / bo káždy o Práwie swoim winien
 wiedzieć. Ius suum vnusquisq; scire tenetur, wyia-
 wšyby iáka pomocna przyczyné wniošł / dla ktorey
 ku dochodzeniu Dziedzictwá ná ten czás nie był:
 iż ábo chorował / ábo w więzieniu był / ábo sie ná

woyne

woyne wypráwował / ná posłudze Rzeczypospoli-
 tey był / ábo pielgrzymował / ábo przed wodami
 przebyć nie mógł / ábo mu konie wzięto : y ina kto-
 ra słażna przyczynę gdyby opowiedział / tedy prze-
 cie Dziedzicem będzie. Ten rozdział niebytności
 rodzicow potrzebny iest ku wiedzaniu tym ktorzy
 sie wiece do Imienia czyiego pustym Práwem máia/
 rćiekáiąc sie o dar do zwierzchniego Pána ze zła
 spráwa. Aby sie wedle tego Rozdziału stárecznie
 przypátrzyli / á wywiádomáli / iesliże Dziedzicy sa
 nie tylko przyrodzeni krewni / ále y obcy ktorymby
 co przed Wzrzedem dárowano / ábo Testamentem
 oddano / chochy też byli / iesli mogą brác / iesli nie
 máia iákiey zawády do tego / áby potym czyiego
 Imienia źle przyietego wráćac nie musieli / gdy sie
 blizszy ozowie. A wrzednicy sie też w tym pilnie ba-
 czyc máia / áby żadnemu Imienia zaráżem po zmár-
 tym posieść nie pozwaláli / áżby był iásny Dowód/
 iż przyáciol niemáß : iż zmárty Testamentu nie czy-
 nit : iż Dawność wyßlá / y innych przyczyn.

Rozmáite Dzieci v Rodzicow.

PRzy tey Spráwie gdzie sie mowi o Dobrách/
 ktore Dziedzicá nie máia : potrzeba też iest wie-
 dzieć rozmáity rodzaj dzieci v Rodzicow / bo nie-
 ktore dzieci choć sa / nie dziedzicza / niektore dziedzic-

Naturales
& legitimi.

Adoptiui,
Arrogati,
Legitimi
tantum.

cza. W rozmáitym tedy rodzáiin dzieci v Rodzi-
com/ iedne sa co sie rodza z Matženstwá/ zowia ie
Láćinnicy / Naturales & legitimi, liberi iusti, á te
sluſſnie dziedzicza. Drugie sa sposobione tak Cortki
iáko Synowie/ kiedy kto nie máiac Dzieci wła-
snych / ábo máiac strácił ie ná wojnie/ ábo mu kto-
rym innym obyczáiem odestł: tedy dla póćiechy swo-
iey bierze sobie kogo zá własnego Syná / ábo ktora
zá własná Core / áby on wzięty zá Syná / ábo oná
zá Core / byli dziedzicy onego ktory ie bierze. Lá-
ćinnicy zowia/ Adoptiuos, Arrogatos, Liberos, le-
gitimos tantum. Tu Oćiec sposabiáiacy / iesli iest
Dziad/ ábo Prádziad Pater adoptans, tedy syn spo-
sobiony po nim bierze spadek / nie ináczey iáko po
własnym Oycu: y iesliby był niestluſſnie wydzedzic-
zony/ moſe ſáłowác o wydzedziczenie. A iesli O-
ćiec sposabiáiacy iest obcy/ w żadney krewności nie
bedacy/ á czynił Testament: tedy co mu Testamen-
tem odda/ to otrzyma/ iáko inny obcy. In Spec: Sax:
lib: 2. art: 30. nápisano: iſz takie sposobienia w Sá-
skim Niemieckim Práwie nie sa zwyczajne/ y ſá-
den wedle takiego sposobienia nie bierze dziedzi-
ctwá/ ále wedle bliſkości. Trzecie sa dzieci co sie
nie z małženstwá rodza / ktore Láćinnicy zowia il-
legitimos siue naturales. Te ácz teſz sa z przyrodze-
nia Synowie ábo Cory v rodzicom/ wſákſze Prá-
wá chcąc

Naturales
illegitimi.

wóá chce ludzi przywieść ku Małżeństwu / ku po-
 czciwemu życiu / zágrodziły temu iż tylko te dzieci
 co sie z Małżeństwa rodzą / dziedzicza / á co nie sa
 z Małżeństwa / nie dziedzicza : dla tego też / iż pra-
 we dzieci / to iest z Małżeństwa národzone / dwoie
 Práwo do dziedzictwa máia : iedno iest przyrodzo-
 ne / drugie małżeńskie : á co sie nie z małżeństwa ro-
 dza / tylko iedno Práwo máia / to iest / Práwo przy-
 rodzone : przeto co sa z małżeństwa / lepszym Prá-
 wem po rodzicach do dziedzictwa przychodzi / bo
 dwoiem niż co nie z Małżeństwa / bo iednym : á
 kto ma dwoie Práwo / do czego bliżsy iest ku otrzy-
 maniu tego / niżli ten który iedno Práwo ma : wśak-
 że to bywa wedle Práva postanowionego / nie
 wedle przyrodzonego : iáko mówia De lure positi-
 uo non naturali : bo przyrodzonym Práwem tákże-
 by mieli bráć ci co nie sa z małżeństwa / iáko y ci co
 z małżeństwa. Ale to mamy wiedzieć / á pokázu-
 ie sie to z Praw / iż kiedykolwiek iákie postánowie-
 nie iest przeciw Práwu przyrodzonemu / tedy ci
 co Práva stánowili / nie zgolá Práwo przyrodzo-
 ne psują / ále pod oblikiem iáko tu w tey mierze / iż
 dzieci nie z małżeństwa národzone / Práwem po-
 stánowionym pisanyim lure posituo dziedziczyć nie
 mogą : wśakże sie podáia takie sposoby / zá którymi
 dziedziczyć mogą / z których ten iest naprzyistorniey-

Filij illegi-
timati,

Naturales
ex concu-
bina.

Spurij.
Manieres.

By: gdy Oćiec Márke swoich dzieci poymie / ábo
choć nie poymie / iż ábo nie była godná małżeństvá
ábo Oycá śmierć záślá / tedy Król mo że go uczynić
iáko by był práwego małżeństvá synem: zowia tá-
kie liberos legitimatos, a ták w ten czás dziedzićzyć
mogá. Specu: Saxon: lib: 1. artic: 1. Iure Municip:
articulo 4. Učení w Práwie Kłáda różnosť tych
dzieci co sie nie z małżeństvá rodza: iedny / co sie
odedwoygá wolnych ludzi rodza / to iest / z miło-
snice / Ktora sobie kto w domu miásto żony chowa:
Láćinnicy zowia Naturales tantum ex concubina
natos. Tácy po Oycu iesli by im co nie zápisal / ábo
záślá Królewskicy do poczętego łóża nie byli przy-
wroceni / nie nie biora: tylko po mácce w bytko bio-
ra: iesli mátká innych dzieci poczętego łóża nie zo-
stáwá. Bo iesli zostáwá / tedy ten naturalis tan-
tum ex concubina y po mácce nie nie bierze. Do Bá-
bizny też Práwo máia / iesli Wnekw poczętego
łoża niemá: wśátkże tákie dzieci z dobr oyczystych
máia być chowáne. Speculo Saxonum libro 1. arti-
culo 11. in Glosa. Druzie co sie rodza od sprosney
pospelitey nierzadnice / Oycá niepewne / Ktorego
zowia Spurios, Manseres, sine patre, vulgo conce-
ptos, te tylko po mácce biora. Niektóre z cudzolo-
stvá od cudzey żony: Láćinnicy zowia Notos a
nota seu infamia. Niektóre z zářazanego zlázenia /
iáko

iało od krewney / takie nazywają Liberos damnati
coitus incoestuosos: Tacy ani w oyczystych / ani w
mácierzystych dobrách nie dziedzicza / y żywność
im wedle Práva Mieyskiego nie iest powinna.
Te różność rozmaitych dzieci y rodzicom / też wie-
dzieć potrzeba ku oznaniu / które dzieci dziedzicza /
które nie dziedzicza / aby y ztad pusta máietność po-
znána była / ktoraby do skarbu Krolewskiego nale-
żeć miała / iesli by innych krewnych nie było.

Pusta máietność zkad posłá.

N Apisano in Legibus Imperialibus, y Iure Mu-
nic: artic: 59. in Glosa, iż te caduca, puste Prá-
wá / weszely sie od woien mieyskich Rzymskich /
które Rzymianie mięwali / kiedy sie trafile iż kto ko-
mu co w Mieście oddal / á potym on komu odda-
no był zábit: tedy iuż ono do skarbu pospolitego da-
wano: y nazywano to Legátum caducum. A iżby
byly te caduca bona do skarbu pospolitego łatwiey
przychodziły / to było Lege Papia postanowiono /
aby żadnemu po zmarłym nie godzilo sie dochodzić
dziedzictwá / ábo rzeczy Testámentem oddáney / áz-
by Testáment był utworzon: wriawşyby Syno-
wie ábo Wnećowie byli / tym sie przed utworzeniem
testámentu dziedzictwá dochodzić godzilo. A gdzie-
by dziedzic ábo on komu co oddano / zşedł pierwey

Incoestuo-
si.

Legatum
caducum.

niz Testáment otworzono: tedy rzecz oddána do
 skárbu pospolitego należała. Potym Cesarz Justi-
 nianus czasu pokoju obaczywszy iż to nieśluśno
 było/ y skarb pospolity w chciwości był podeyżrzą-
 ny/ niechciał mieć tych kádułkow / odmienił to Prá-
 wo / y postanowił znówu: iż dziś nie tylko synom/
 ábo wnećom / ále y każdemu pospolicie godzi się do-
 chodzić dziedzictwa skoro po śmierci Testámentnis-
 ká. A iesliby Legatarius, to jest/ ten komu co odda-
 no/żbedł/tedy iego dzieci też mogą doysdż. Nie rá-
 dzi widzieli uczeni w Práwie tych kádułkow/ y Te-
 stámentnikom bázro były obciążliwe / przeto temu
 rozmaitemi drogámi ząbiegáli áby nie były/ y Cesarz
 ząbiegąc dozwolił iż iesliby kto przyiaciół nie miał/
 áby to zá iego postanowieniem/ ná inne pewne oso-
 by przychodziło. Opátrzyli to tedy Testámentem/
 á osobliwie tym sposobem: Kiedy kto Testáment
 czynił / á komu co oddawał / zaráżem ku onemu
 Dziedzictwu náznaczał innego temi słowy: Tycy-
 sá Syná moiego zostáwuię Dziedzicem: á iesliby
 ten umárl/ nie dożbedł/ ábo niechciał/ ábo nie mógł
 doysć / tedy ná miejscu iego Seius niechay dzie-
 dziczy. Názwáli to substitutum haredem, iáko Se-
 ius/ á institutum haredem, iáko Tycyus/ iż gdzieby
 Institutá nie było/ áby Substitutus hares bral/ choć
 krewny choć obcy.

Puſte dobrá z Teſtámentowiáko bywały.

Choć kto czynił Teſtáment / Práwá Ceſárſkie
 wca / iż dobrá oddáne troiákim ſpoſobem oſta-
 wály ſie puſte. Naprzód / kiedy kto Teſtámentem
 co oddał temu / ktorego nie było / á Teſtámentnik
 niemal by był żyw: tákie oddáne Práwá názwa-
 li pro non ſcriptum, iákoby też nie były nápiſáne.
 Wtore / kiedy komu co oddano / á on potym komu
 oddano vmárt pierwey niż Teſtámentnik / to zwa-
 no in cauſa caduci. Trzecié / kiedy komu co odda-
 no / á on potym nie wziawſzy nic vmárt po ſmierci
 Teſtámentniká / poſi ieſzcze Teſtámentu nie otwo-
 rzono / ábo też tym gárdził co mu oddano / to názy-
 wano Legatum caducum. Przeto ſie każdemu go-
 dziło żádac y dochodzić dobr ſtero po ſmierci Te-
 ſtámentniká / choć ná czeſci / choć ná wſytkim / dzie-
 dziezem był wſtáwiony: wyiawſzyby oddáne by-
 ło pod iákim ſpoſobem wczynione / tedy ſie docho-
 dzić nie godziło / ázby ſie on ſpoſob wypelnił: á-
 bo / ieſliby ná dzień pewny náznáczono było / te-
 dy ſie też dochodzić nie godziło áz on dzień przy-
 ſedł. C. de Cadu: tollen: L. & nomen, Item eodem
 C. L. Cum aūt.

Puſta máietnoſć Práwem Ceſárſkim ták ſie ro-
 zumie y zámyſka: Jeſliby kto po zmárlým dziedzi-
 etwá ábo oddánia Teſtámentnego w Rok y Beſc
 niedziel

Legatum
 non ſcri-
 ptum.

Legatum
 in cauſa
 Caduci.

Legatum
 Caducum.

niedziel nie dochodził / á ná mieyscu iego tu brániu inny Testámentem náznaczony nie był / ábo iesliby potomkow nie było / ábo choć byli / ále brác niechcieli / ábo dla iákíey przyczyny brác nie mogli: to iuż ná zwierzchniego Pána przychodzi / z brzemieniem zinártłego po ktorym Imienie bierze. Iesliby też zóná po zinártłym meżu zostála / te Práwo tu brániu nád skarb Krolewski / y nád zwierzchniego Pána przekláda. Dobrá złoczyńcow skazánych ná śmierć / spadáia ná te osoby co ná dol y wzgórze ida / iáko sa Synowie / Wnekwie / Práwnekowie / Rodzicy / Dziádowie / y inni ná dol y wzgórze idacy. Spadáia też ná pobocznie do trzeciego Stopniá / Zony też z ich Imienia Wiáno biora: á iesliby ktora wiáná nie miała / tedy bierze trzecia część dobr Meżowych / Wzad do tákich dobr nie ma nic: Bona damnatorum non fiunt lucro ludicibus aut eorum officijs. A gdzieby tych osob wyższey námiensionych nie było / tedy dopiro tákie dobrá zdánych ná śmierć przypadáia ná Krolá: wyiawszyby táki był złoczyńca / ktory przeciw Máiestatowi Krolewskiemu ábo Rzeczypospolitey wykroczył / tákieg dobrá wssytkie ná Pána bywáia zábráne. Specu: Saxon: lib: 3. artic: 84. Wystepki ktoreby byly przeciw Máiestatowi Krolewskiemu / spátrż w Reiestrze w słowie Crimen læsæ Maiestatis.

Deposit, to iest, Rzecz d'ana ku schowwaniu.

Z Dobr zmarłego, co pierwey idzie, Dług
czy Deposit?

Nasza sie czesto spor miedzy Kreditorami
miedzy tym ktory dal pieniadze abo iaka
Jina rzecz ku schowaniu / do wiernych rak /
a bywa to po smierci tego v kogo byla scho-
wana: iz ten ktory dal schowac / powiada izem ia
nabliży swę Depositu przed wszytkimi Kredito-
rmi: z moiego Depositu nie może sobie nikt placic swo-
iego dlugu co mu zmarły zostal dluzen. Kredito-
rowie zaś powiadaia / izesiny bliży naszych dlugow
z dobre nieboszczykowych / mamy zapisy iego / mamy
Chyrogrophy / nasze dawnieysze dlugi / niż twoy
Deposit / twoiey rzeczy miedzy statkiem nieboszczy-
kowym niemasz / a tak mysiny do naszych dlugow
pierwszy. O takim sporu gdy sie trasi: taka iest nau-
ka ludzi uczonych w Prawie. Jesli pieniadze kto-
rem ia dal ku schowaniu do wiernych rak / naydu-
ia sie po smierci tego ktory ie odemnie przyial / w
tym worku / w tej skrzynce / tak iakom ie ku scho-
waniu dal / a nie sa strawione abo też utraczone / a
mam tego pewny Dowod / izem dal ku schowaniu

Deposite
należony /
ma być
naprzod
przed wszy-
tkimi dłu-
gi wydany.

III

do wier-

Priuilegia
realia.

Tacita hy-
poteca.

Priuilegi-
um perso-
nale.

Deposit
strawiony
obraca się
w dług.

do wiernych rąk/ iest znak moiey szczytki/ moiey
pieczęci: Takowe pieniadze/ albo którykolwiek de-
posit/ maia mi być wydane/ żaden mi ich nie może
bronić/ przodek mam przed wszystkimi Kreditorami/
choćby mieli dług pierwey zeznany/ y na Máietno-
ści perwey miánowaney od niebożczyka zápisany/
co Lácinnicy zowią Priuilegia realia seu expressas
hypotecas habentes: choćby się też rozumiały wła-
śnie być na máietność krom zapisu obowiązane iáko-
by zápisane/ co zowią Lácinnicy Tacitam hypote-
cam habentes: iáko iest dług Krolewski/ Wiáno/
dług pogrzebony: choćby też mieli dlugi zgola ze-
znane/ Cyrográfem opisane/ na których się tylko za-
płatá obiecuie/ á dług na máietności nie iest wskazá-
ny: co zowią Priuilegia personalia, tedy mam przodek
przed temi wszystkimi/ napierwey mi ma być
moy Deposit wydany/ y żaden mi z Kreditorow
namniey nie ma przeszkadzać/ á to z tey przyczyny/
iż Deposit moy/ własna iest moia máietność/ wszel-
kim Práwem/ naturaliter & ciuilitur: á z moiey má-
ietności żadnemu Kreditorowi dług ktoregom ia
nie winien/ nie ma być płacon. Ale/ iesli się pie-
niadze ktorem dał schować nie nájdą między rze-
czami tego który ie ku schowaniu przyiał/ tak iáko
sa dane/ ále sa vtrácone/ strawione/ tedy naprzod
ida dlugi pierwsze ktoreby były przed Wzédem ze-

znane/

znane/ ná máietności vřazane/ pierwey Krolewski
 dług/ Wiáno/ Pogrzeb/ y inne ktoreby byly in tacita
 hypoteca. Już tu on Deposit strawiony ábo vřá-
 cony / sřtal sie dlugiem / y iáko dług ma być docho-
 dzon. A zá sie tenże deposit choc iest vřácony ábo
 strawiony / ma przodek przed tymi Kreditorami /
 ktorzy tylko zgola dług zeznány máia z obiecánien
 zapłaty ná pewny czas / á nie iest obowiązek vře-
 dowy ná máietności / iáko pospolicie sa Cyrográ-
 sy / tám przed tymi Kreditorami Deposit vřácony/
 ktoryby byl słusřnie dowiedziony / ma być pierwey
 z máietności zmarłego zapłacony / niż Kreditorom
 Cyrográflowym.

Jesliby teř deponens pecuniam, to iest ten kto-
 ry dał ku schowáníu pieniądze/ brał od onych pienie-
 dzy lichwé/ ábo pożytek iáki/ iuř on deposit nie będzie
 miał takiego Práva/ iáko prawdziwy deposit mie-
 dzy rzeczami náleżiony/ od ktorego pożytku nie brał/
 ále będzie poczytány iáko zá dług/ ktorego z drugie-
 mi Kreditorami będzie dochodził křtaltem dlugu/ á
 nie křtaltem Depositu. A tu sie wyřnuie Deposit
 sieroty / ktory iest w wiernym schowáníu v Opie-
 kunow / ábowiem choc sierotá bierze pożytek od o-
 piekuná/ od pieniędzy dánych do wiernych rař/ dwo-
 iá przyczyna do tego wiedzie / iř on Deposit przecie
 po śmierci Opiekunowey choc teř y zá żywotá ma

Deposit
 strácony
 ma przodek
 przed Cy-
 rográfmí.

Deposit od
 ktorego po-
 żytek biera
 dlugiem
 iest.

Sierotá
 może brać
 pożytek od
 pientędzy
 od Opiekun-
 ná

być pochodzon / iáko prawdzimy deposit / á nie iá-
 ko dług: iedná iest przyczyná z strony Osoby / iż sie-
 rotá: druga z strony sprawy / iż opieká. Et duplex
 causa fortior est quàm simplex. Piše o tym Żázius
 in Digestis de Priuilegijs Creditorum L. Quesitum
 § in Bonis.

*Deposit utrącony, á towar nie záplącony, ktory po
 śmierci kupconey został, co z tego dwoygá
 pierwey ma być odpráwiono.*

I Esliby kto przedał kupcowi towáry swoje / sukńá
 ábo ktore inne / y wierzyłby mu zápláty: dobrá po-
 tym onego kupcá byly popprzedáne / ábo utrącone / y
 cześć onych towárow: pytánie iest / iesli ten ktory
 przedał moze sie iąc towárow onych / ktore ięćze
 nie sa utrącone / y wziąć ie / czyli ten ktory dał ku scho-
 waniu pieniądze swoje do onego kupcá / á pieniądze
 ony sa utrącone / bedzieli miał przodek zápláty swo-
 iego depositu z onych towárow pozostálych ięćze
 nieutrąconych? Odpowiedź. Ták sie tu zda: iż
 ten ktory przedał towáry swoe / nie ma być słuchan /
 z tey przyczyny / iż przedawşy towáry swoje / y da-
 wşy ie w moc kupcowi / przenioş ich páńştwo ná
 onego kupcá / poniewáż mu zápláty wierzył / iuż to-
 wáry nie iego. Ale tu w tey mierze wczeni w Prá-
 wie z lástkáwoşci y przystoynosci wczá y ták kláda /

iż ten ktory przedał towary / ma przodek do towarów swoich / ktore ieſzcze nie ſa utracone.

Kreditor mozełi dlugu ſwoiego dochodzić z towarów po dlužnikowey śmierci zoſtających, na ktore mu pieniadzy pożyczył.

[Ieſliby kto pożyczył komu ſummy pieniadzy miá nowicie na iákie towary / ábo na inney ktorey rzeczy kupienie / á potym on dlužnik zubożał ábo umarł / á one towary zoſtały: mozełi ten ktory pieniadzy pożyczył dochodzić ſwego dlugu na onych towarách / ábo inney ktorey rzeczy za ſwoie pieniadze kupionej / przed inſemi Kreditorami? Odpowiedz. Nie moze / wyiawſzyby okolo tego z ſwoim dlužnikiem miánowita iáſna umowe miał / pactum expreſſum. Wſákże choćby też y umowy takiey nie miał / moze dochodzić przed tymi ktorzy Cyrografowe ábo na oſobie tylko nie na rzeczy dlugi obowiązane máia. Ale przed tymi ktorzy máia dlugi arzednie zápiſane / na dobrách wkażane / nie moze na onych towarách ſuwać. wyiawſzy też to / ieſliby one pieniadze były sieroty pożyczane na one towary / ábo na kupienie iákiey inney rzeczy: tedy ich mogą lepszym Práwem na onym ſtátku kupionym dochodzić niż inni Kreditorowie. A ieſliby Opietunowie za sierotczyne pieniadze co kupili: tedy na wo-

ley iest sierot / ábo te rzecz kupioná przyiać / ábo
pieniedzy dochodzić.

CIBARIA DOMESTICA, to iest, Żywność domowa.

Do żywności domowey należy.

I Vre Municipali articulo 24. 58. in glosa opisanó / ktore rzeczy do żywności domowey roczney należą: te są / ktore mają ku potrzebie domowey ná ieden rok zgotować. Ku temu należy / mieso solone / wedzone / słoniná / koldry / droby. ić. Wieprze chowane / ktore są pobite y porabáne / Iure Municipali artic: 26. Sery/másto/sádla/wółskie tłuste Sol/miod/ryby/sledzie/krupy/grochy/iągły/iázyzny / y inne potrawy ktoreby ná ieden rok ku żywności domowey były zgotowane. Ku tym też licza zboże/słod/piwo/wino/miod/ y inne picie ku używaniu dorocznemu domowemu spráwione.

*Do żywności domowey Wdowá po zmártym
meżu iákie Práwo ma.*

I Leby Práwá miała Wdowá do żywności domowey / ktora po śmierci meżowey w domu została / Práwo Mlýdeburstkie ták vczy: Kiedy sie
Wdowá

Wdowa od dzieci albo też od dziedziców meżowych oddzielić chce / to iey z strawnych rzeczy przychodzi. Jesliby ona miała zapisane od meża opatrzenie do żywota / co Łacinnicy zowią prouisionem vita, na onym Imieniu / tedy taka żywność została / tedy wszystkiey oney domowey żywności / ktorakolwiek mąż sprawił na ieden rok / bierze połowice po Trzydziestym dniu od czasu ktoreg mąż umarł / a to from oney żywności ktora sie ku dziedzictwu ściaga. Bo ostatek coby nad zwysb nad roczna żywność było / to prawdziwy dziedzic meżow bierze. Ale iesliby na onym Imieniu w ktorym taka żywność została opatrzenia do żywota nie miała: tedy z żywności domowey nie wiecey bierze iedno czymby sie wedle iey stanu wychować mogła / po ki iey dziedzicy nie odprawia. Po ki by też za mąż nie była / poty Imienia rumować nie winna: wyiawszyby ia dziedzicy chcieli odprawić / tedy pieniadze wziawszy winna Imienie rumować. Iure Munic: art: 24. 58. iest też o tym inter Articulos Iuris Maydebur: fol: 7. A po ki dziedzicy meżowi / wdowy pozostaley z Imienia meżowego nie odprawia / poty iey winni na strawe dawać każdy tydzień / wedle zwyczaju miasta y wedle stanu iey / iako w mieściech zacnieyszych pospolita iest Wdowie kupieckiey na tydzień kope dawać / rzemieślnicze mniej / tak iako by sie wedle iey

Paniey
wienney

wiele ma
być na strą-
we dano
połi tej
Wianem
nie odprás-
wia,

iej stanu wychować mogią. Ktore dawanie/iesli
iest długie/ bázto bywa szkodliwe/ y dziedzicom me-
żowym y Kreditorom iego: gdy Páni wienna/ dłu-
gim braniem ná stráwe / meżowe Imienie wytra-
wić może / tak / iż potym dziedzicy máło wezmą/ y
Kreditorowie długow swoich nie máia ná czym
dosćigác. Przeto prawdziwi Opiekunowie/ ábo
też y dziedzicy máia sie o to naprzod pilnie stárác/
ábv Pánia wienna conarychley wianem odpráwili
z Imienia meżowego / Ktore też Práwo pospolite
miedzy innymi przyczynami osobliwie dla odprás-
wy wienney przedác dozwała/ iesli pieniedzy goto-
wych ku odpráwie niemaż/ gdyż to Imienie tej fano-
tem bylo w wienie/ iáko o tym nápisano. Iure Mu-
nicipali articu: 26. & inter Articulos Iuris Mayde-
burgen: fol: 33.

Niewiásta kiedy w wienie áni w zynności nie
dziedziczy.

Niewiásta póli máż żyro / áni w wienie / áni w
stráwnych rzeczách nie dziedziczy/ wšytko to
w meżá w mocy iest. Alzá sie kiedy to po śmierci me-
żowey bierze/ tak iżby potym żadnego meżá nie miał
tá/ tedy ono wiano y zynność ná blizšego po niey/
nie ná blizšego po meżu dziedzictwem spada. Je-
sliby też máż pozostałey Wdowy takiego stanu był/

iż z tych

iż z tych przerzeczonych strawnych rzeczy żywności
 szukał (iakoż iest ich wiele co strawnymi rzeczami y
 ku picciu należacyimi handluia) te ku dziedzictwu
 należa: do tych niewiastá nie ma nic / tylko do po-
 łowice z onych / ktore są oddzielone ku roczney ży-
 wności. A to iesli opráwe ná onym Imieniu ma/
 ábo opátrzenie do żywotá / gdzie te strawne rzeczy
 są / iako wyzšey o tym Speculo Sax: lib: 3. artic: 38.

Posag, Wiáno.

Dos, Dotalicium.

Dosag nazywáia máietność / ktora kolwiek
 żoná do meżá przynosi / ábo co meżowi zá
 żona dáia / dla znošenia przypadlych brze-
 mion w małżeństwie: Lácinnicy Dotem nazywáia.
 Wiáno iest dar / ktory maż względem poságu żenie
 przy slubie mianuie / ktory też čássem znacznie ná
 swoim Imieniu stoiacyin / ábo pospolicie ná wšy-
 tkiey máietności / ábo ná połowicy pożązuie y oprá-
 wuie / aby żoná po śmierci iego była swojej wiána
 pewniejša: Lácinnicy Dotalicium nazywáia.

Ten co Lácinskim iezykiem Práwo wykłádał /
 čássem nie czyni różności żadney miedzy tymi slo-
 wy / Dos, Dotalicium, zá iedno ie poczytáiac / ábo
 zá posag / ábo zá wiáno / čássem czyni różność / czá-

sem ie-

Posag.

Wiáno.

sem jedno za drugie kładzie. Ale iako jest różność między Polskimi słowy / Posag / Wiáno / tak między Łacińskimi Dos, Dotalicium, w tym znaczeniu iako wyżej położono.

Dowod Wiána białym głowom opisaný.

Co Práva stánowali / folguiac krewkości Białych głow / pozwolili im tego / y Práwem pisaným opátrzyli / aby Wiána swojego / gdzieby świadkom nie było / przysięga dowodzili / aby ich przysięga bez wszelkiego sporu / ku otrzymániu wiána miejsce miała / tyle / ile przysięga potwierdza. Nápisano to w Textcie Spec: Saxon: lib: 1. artic: 20. Dotem mulier proprio obtinet iuramento. A w gło-
 że Iure Mun: art: 22. położono o tym: Kiedy mąż poia w szynce / miánuie iey przed dobremi ludźmi wiáno / Ktorego iey ná żadnym imieniu nie zápiše / jedno tylko miánuie / á potym gdy wmrze / dziedzicy niechca iey dáć wiána / ponieważ oná ná Imieniu nie ma opráwionego / y w Księgách żadnych opisánego / niechca iey dáć áni ná swiádku / áni ná Przysięge / tedy Práwo tak wzy: Iż kiedy mąż miánuie wiáno żenie przed dobrymi ludźmi / choćby ie zápi-
 sal / choć nie zápi-
 sal: żoná pozostála lát wiey otrzy-
 ma wiáno za swoia przysięga / niżby ia Dziedzicy mieli oddalić wiána. Były podobno lepsze czasy /

Kiedy

Kiedy to Prawo Białymglowom o przysięganiu
 wiązań uczyniono / iż żaden dziedzic nie znał się w
 tym być obciążonym / y krzymdy żadney w ubliże-
 niu swiego dziedzictwa za takimi przysiężami nie
 czuł. Ale tych czasów niebezpieśliwych / ktorych lu-
 dzie skłonnięszy są ku złemu niż ku dobremu / nie
 mając nic baczenia na to / iakoby majątności po-
 bożnie nabywali / tylko iżby mieli / lubo złe / lubo do-
 brze nabyte. Bärzo to Prawo o poprzysięganiu
 wiązań iest škodliwe / iż doświadczono niektórych
 Białychglow / ktore zärzucały na strone boiażni
 Bożą / wstydy / wiary / y powinność małżeńską /
 zapomniawszy dziatek swych / śmiały przeciw su-
 mnieniu swiemu / przeciw świadectwu / wiel-
 kie summy pieniędzy poprzysięgac / ktore im nigdy
 przy ślubie nie były miąnowane: przez co dziatekom
 swoim albo przodiaciolom meżowym / niemala część
 Dobr Dziedzicznych niepobożnie wydzieraly / do-
 chodząc onego Wiązań poprzysiężonego z Imienia
 Meżowego: Choć też y przeciwne świadectwa
 były / ktore odrzucali niektórzy / sądząc się na go-
 łym textcie o poprzysięganiu Wiązań / niechcąc się
 namnięć od niego odchylic / choć przeciwne swi-
 adestwa daleko mnieysze wiąno pokazywały / nie
 rozumiejąc / iż Prawa nie są dla tego uczynione /
 aby miały komu ku wydzieraniu czyiey majątności

Poprzysię-
 ganie Wi-
 ązań dzisiey-
 bych czas-
 ow škodli-
 we iest.

Prawa dla
 czego uczy-
 nione.

pomagąc: ale są uczynione ku obronie wszystkich r-
 bogich sierot / y którzyby iaka niepobożnością od
 tego byli ucisnieni. Są to rboгим sierotom / y
 wszystkim pobożnym ludziom rzeczy bårzo żałosne
 około takiego poprzysiężenia / gdy pozostala
 Wdowa poprzysiężonym Wiánem wszystkie maie-
 tność Meżowe zabierze / zabrawszy z drugim me-
 żem utraci / a dzieci żebrac muszą. Godziłoby się
 Przelożonym / którzy Miasta rządza w to pilnie
 wezrzec / y temu zabieżeć / a bårzoby się łatwie
 temu zabieżało / y słusne lekarstwo podało / gdyby
 tak postanowiono / Aby żadne Wiáno ważne nie
 było / y miejsca nie miało / któreby zarazem po slu-
 bie przed Urzędem zeznane / y w Ksiegi Mierstie
 wowiedzione nie było: a zważcząc gdy dzisiejszych
 czasów nie tylko w Mieściech ale y w Miasteczkach /
 y we Wsiach / wszedy Urząd Mieyski Ksiegi ma /
 tedy nie łatwiejszego iako wiáno zeznane zapisać /
 a przez to przyszłym trudnościom y niebezpieczno-
 ściom droge zamylać / albo gdzieby się potym oka-
 zało iżby Ktora Wdowa wsłotecznie chciała wiáno
 wyższey niż iey wiánowano poprzysięgąć / a iawn-
 by to było przeciwnych meżów świadectwem (które
 in hoc casu musiałoby przeciwko białegłowie za
 Wielkierzem na to ustawionym ważne być) iż iey
 tylko nie wiánowano / aby to karanie odnosiła / żeby

iey tylko

iey tylko ławke y kadziel przed dom wystawiono / á
tám ia posadzono / nie inego ie y nie dawšy / iedno
one ławke á kadziel. W czym nápisano lure Munic:
artic: 22. Co ácz tá nie jest položono o tych białych
głowách / Którym meżowie żadnym zapisem Wiá-
ná nie opráwili / (co sie iednáť v nas nie zachowu-
ie: máia białegłowy Wiáno swoje po śmierci me-
żowey / choć ie y opráwi choć nie opráwi ná máie-
tności / choć tylko przy ślubie miánuie) wšákž nie
wiem / by to nieprzystoyniey było / iżby takim bia-
lymgłowom niebogoboynym / Ktore fałšywie wiá-
ná poprzyśiegaia / stółkiem y kadziela wiáno przed
domem plácono / y tym ich zá ich fałšywa przysie-
ge karano / á niź owe Ktore opráwy żadney ná. Imie-
niu od meżow nie máia / ále wiána swojego miáno-
wánego iáwnego pobożnie á spráwiedliwie dowo-
dza y dochodza. Dobry o tym jest Státut Ko-
ronny / Który táť wcy: Dos quæ non fuerit in Li-
bris seu Actis inscripta, iuxta Iuris ordinem & anti-
quam consuetudinem reformata, nullius debet esse
valoris & momenti.

A iż ná wielu mieyscách w Polsce w Mieścicach
Przełożeni / gdzie widza w czym iákíe vblíženie w
Rzeczypospolitey / ábo vbożim sierotom / táť bár-
zo są czuyáni o tym / iż gdzie widza drogektu zábieże-
niu iákíemu złemu / oney násláduia / á ia z widze-

ca
na miay
białymgłow
ziół a to
mówi ten m
mówi ten m

To iak
mówi ten

nia ludzi wczonych w Prawie / podalem te droge
tu zábieżeniu fałszywemu poprzysięganiu wiána /
aby żadne mieysca nie miało / iedno ktoreby było
przed Urzędem zeznane y zapisane / zdało mi sie tu
położyć forme takiego zapisu Łacińskim y Polskim
iezykiem / ktorey albo inney tey podobney / kto chce
może używać.

Forma zapisania Wiána Łacińskim iezykiem.

Coram Bannito Iudicio personaliter constitutus
famatus N. sanus mente & corpore, non com-
pulsus, non coactus, sed de libera sua voluntate, eti-
am ex consilio amicorum suorum recognouit. Quia
honestæ N. filix famati N. coniugi verò suæ charis-
simæ quingentos florenos dotalicij in auro vngarica-
les, auri puri & iusti ponderis, circa sponsaliorum,
ceremonias denominavit, quos eidem super medie-
tate omnium bonorum suorum, mobilium & immo-
bilium, hæreditariorum & obligatoriorum, habito-
rum & habendorum, siue super domo sua lapidea, li-
gnea, hæreditaria inter domos famati N. ab vna &
famati N. parte, ab altera in circulo Craco: iaceñ, in-
dicando coram lure, inscripsit, assignavit, & refor-
mauit, per eadem N. dictam coniugem suam, præ-
dicta bona præfati mariti sui, cum omni lure, pro-
prietate, & toto dominio prouentibus, vtilitatibus,
reddi-

redditibus, agris, pratis, campis, pascuis, hortis, prædijs, pecoribus, pecudibus, ac singulis pertinentijs, adiacentijs, quomodolibet ad prædicta bona, seu ad prædictam domum spectantibus quibuscunq; dicuntur nominibus, nullis exceptis, nec exclusis tenenda, habenda, possiden: cum usufructu, iuxta consuetudinem Dotaliciorum in Iure Maydeburgensi observatam, tam diu donec sibi prædicta quingentorum florenorum summa, sui dotalitij, ab hæredibus mariti, quorum interest, fuerit persoluta.

Táz Formá zápisania Wiána po Polsku.

P Przed Gáynym Sadem stánawšy oblicznie sławny N. zdrowy będąc ná ciełe y ná vmysle / nie z przymuſzenia / ale z dobrej swojej wolej zeznał / iż wczciwej Pániey N. Corce sławnego N. Małżonce swojej milej / pięć set złotych wiána we złocie Węgierskich / dobrej á sprawiedliwej wagi / przy ślubie wiąnował / które iej ná połowicy wſzystkich dobr swoich ruchomych y nieruchomych / dzieł dziecznych / zastáwnych / które teraz ma / y potym będzie miał / ábo ná Kámiienicy swojej / ábo ná domu drzewiánym / które leży między domem sławnego N. z iedney strony / á domem sławnego N. z drugiej strony w rynku / ośázuiać przed Práwem / zápisal / náznáczył / y opráwił / áby przerzeczona N. małżon

małżonką iego / wyzſzey mianowane dobrą Meżą
swoiego przereczonego trzymając / miała / y wywó-
dząc / ze wſytkim Práwem / własnością / ze wſytkim
pánstwem / dochody / pożytki / z rolami / polmi / pá-
stwiskami / ogrody / folwárki / bydlem / y z innymi do-
brami / k temu przyległemi iákimkolwiek Nazwi-
skiem nazwane były / ábo nazwane być mogły / za-
dnych nie wyymuiac ani odlaczając / wedle zwycza-
ju / iáko sie okolo Wian w Práwie Náydeburſkim
zdać na zachowanie / á to tak długo / ázby iej przere-
czona summa pięć set złotych Wiána od dziedzicow
meżowych / którym to należy / zupełnie położona być

*Odstepek Wiána iáki ieſt beſpieczny, á iáki
niebeſpieczny y niepewny.*

W Dowa po śmierci meżowej Wiáno ſwoie ie-
śli ma od meża zápisane / ábo dowiedzione /
ábo ná pewnym Imieniu wkażane / może komu
chce / choć dziedzicowi / choć też komu obcemu po-
dług myśli ſwey odstąpić. Ale ieſli nie ma zápisá-
nego / ábo ieſli go ſamá za ſwoiego żywota nie otrzy-
mała / ábo świadkami / ábo przysięga nie dowio-
dła / Odstepek iej máło ważny ieſt : ábowiemby ten
dziedzic / ábo ktory inny obcy któremu ona wiáno
odstąpi / miał po iej śmierci dowodzić y dochodzić
takiego Wiána / tak iáko ona przysięga ábo świad-

kami

Łámi wedle Práwá dowieść miáło: toby sie nie go-
dziło / y niawiem iesli sie kiedy taka spráwa między
którymi osobámi sadownie toczyła / żeby sie z niey
zá Dekretem v wyzšych Sedziom pokázáło / go-
dzili sie dziedzicowi ábo komu obcemu máiacemu
odstepne wiáno od Wdowyy / dochodzić wiána ná
miejscu oney Wdowyy po smierci iej. Przeto od-
stepk wiána ktorenie iest zápisáne / ábo dowiedzio-
ne / ábo postepki Práwnymi doskonále pozyskáne /
nie iest bospieczne kurdostapieniu / y owšem máło
ważne. To wpmínanie służy tym ktorzy wiána
Fupaia / áby wiedzieli iákie odstepki wian od
Wdow przyimowác máia.

Wiána do-
chodzić ná
miejscu
Wdowyy/
nie iest
rzecz zwy-
czájna.

Formá odstepku Wiána Łácińskim iezykiem.

Coram Iudicio Bannito constituta personaliter
honestá Anna olim prouidi Petri N. relicta vi-
dua, per honestum virum N. ad id sibi assumptum,
& Iuridicè confirmatum tutorem, recognouit, &
expressis verbis facta est se abcessisse, præsentibusq;
abscedere & condescendere, honesto N. summam
floreorum quingentorum Dotalicij sui à memora-
to marito sibi circa sponsaliorum Ceremonias de-
nominati, & coram officio Consulari, seu Iudicio
Bannito, feria N. per eundem maritum, recogniti
& inscripti: ac omne lus suum quodcunque ipsa ra-

tione eiusmodi summæ Dotalicij, super bonis N.
 perductum continuatumq; habet. Vel hoc ipsum
 Dotalicium, quod ipsa, ad citatis supramemorati
 mariti suis hæredibus, in præsentia eorundem, sine
 vlla eorum contradictione, iuramento corporali,
 vel proborum virorum testimonio, iuxta acta Aduo-
 cati, feria N. sufficienter probavit, vel quod ipsa su-
 per omnibus bonis mariti sui, mobilibus & immobi-
 libus hæreditarijs & obligatorijs habitis & habendis,
 & signanter super domo in circulo N. inter domos
 N. ex vna, & inter domum N. parte ab altera iaceñ,
 ab eodem prædicto marito datum, donatum, inscri-
 ptum, assignatum, & reformatum habet. Nihil pe-
 nitus iuris, proprietatis, & dominij sibi, posterisq;
 suis, aut quibusvis alijs, propinquis, in memorata
 quingentorum florenorum Dotalicij summa relin-
 quendo, nec excipiē: sed totum & integrum ius,
 quodcunq; ei ratione eiusmodi supranominati Do-
 talicij competit, in prædictum honestum N. pleno,
 hæreditarioq; iure transfundendo, vt ipse N. eius-
 modi Dotalicium, seu bona mariti eius defuncti in
 Dotalicio habeat, teneat, possideat, & vtifruatur,
 tanquam ipsamet, veluti domina Dotalicialis, ea-
 dem bona haberet, teneret, habereq; tenere, possi-
 dere, & vsufrui possit, tam diu, donec sibi prædi-
 ctum Dotalicium, integra prænominata summa, re-
 positum

positum fuerit, recognoscens sibi ab eodem N. pro supradicta Dotalicij summa, vniuersoq; eiusdem lure, plenariè satisfactum esse. De qua eundem quietauit in forma plenissima, dans eidem dictu N. plenam & sufficientem potestatem, hoc ipsum lus supranominati sui Dotalicij; lure exigendi, repetendi, suscipiendi, de suscepto quietandi, & in vsum suum beneplacitum, prout melius & vtilius nouerit conuertendi, tanquam suum proprium.

Táz Formá odstępku Wiáná po Polsku.

Před Gáynym Sadem stánawšy oblicznie vezciwa Anna N. Niebošczyka sławnego N. pozostála Wdowá / przez sławnego N. wziętego sobie ku tey Spráwie / y Sadownie potwierdzoného Opiekuná / zeznála iest / iż odstąpiła / iakož to y tym zápiseu teraz odstępuie / sławnemu N. pięć set złotych w monecie wiáná / ktore iej przerezeczony maž przy slubie wiánował / y przed Wzrzedem Ká dzieckim N. ábo Gáynym Sadem / w ten dzień N. zeznáł y zápisal / y wšytko Práwo ktorekolwiek oná z strony takowego Wiáná / ná dobrách tych N. przewiodlá / y skončyla : ábo to Wiáno odstąpiła / ktorežo oná przypoznáwa wšy dziedžicow mežá swóiego przy obliczności ich / trom wšelkiego ich odporu cielesná przysiega / ábo svěáectwem

vcztimych ludzi dostátie znie w ten dzien **N.** wedle
 Ksiąg Woytowstich dowiodlá / ábo ktore oná
 ná wšytkiey máietnošci mežowey / ruchomey y
 nieruchomey / dziedzicznejey / zastáwney / ktora ná
 on čás miał / y potymby miał / á miánowicie ná
 domu ležacym w Ryńku / między domem **N.** z ie-
 dney strony / á między domem **N.** z drugiey strony /
 od tegož mežá swóiego dáne / dárowáne / zápisáne /
 náznáczone / y opráwione má. Nic Práva / rela-
 šności / Páništrá sobie / ani Potomkom swóim / y
 ktorymkolwiek bliškim z przetieczoney summy wiá-
 ná nie wymuiac / ani zosťawuiac : áie wšytko cá-
 le / zupelne / wyššey miánowaného wiána swóie-
 go Práwo / ktorekolwiek iey z strony tákiego wiá-
 ná náleží / ná tego to **N.** zupelnie / y dziedzicznym
 Práwem wlewáiac : ták / áby ten przetieczony **N.**
 tákome Wiáno / ábo Dobrá iey Mežá w Wienie
 miał / trzymał / dzieržal / y vžywal / nie ináčey / ie-
 dno iáľoby oná sámá / iáľo Páni wienna tákome
 dobrá miála / trzymála / vžywála / mieč trzymác /
 y vžywác moglá / poty / ážby iemu tákie wiáno ná
 iey mneyscu / gotowa summe pieniedzy / odložone
 bylo. Rzeznála iže si iey od niego zá tákoma sum-
 me Wiána / y zá wšytko iey tego to wiána Práwo /
 dosyc oštálo / z ktorego kwiťowála go y kwiťuie /
 dostátie znie / wiecznie / dáiac przetieczonemu **N.**

zupelna

zupełna moc takiego Wiana dościgać / o nie Prá-
wem czynić / dochodzić / przyiać / z niego kwi-
tować / y ku swoiemu / iáko by nalepiey rozumiał po-
żytkowi przywieść / y obrocić / iáko swoje własne.

Pytania potrzebne około Wian, wyiete z glosy,
in lure Municipali super Articulum 22.

Pytanie Pierwsze.

Maż iesliby żenie pewna summe pieniędzy wia-
nował / ktoraby iey na swoich dobrach rucho-
mych y nieruchomych / w śanie obowiazał: może-
li one dobrą przedać / zástawic / ábo ktorym innym o-
by:żaiem oddać: jeżeli ono oddalenie żeninemu
Práwu co škodzić czyli nie? Odpowiedz: wedle
Práva: iesliby mąż swoiey żenie zápisal Wiano /
pospolicie na wszystkich dobrach swoich / ktore ma
y potymby miał / żadnych nie mianuiac / takowe do-
brá mąż może przedać / y oddać / podług woley
swoiey / krom wszelkiego sprzeciwienia żeninego. A
to z tej przyczyny / choć summe będzie mianował /
przedsię ono Imienie iego iest. Niektorzy tego do-
kładają / iż to tak mąż może uczynić / iesli sobie páń-
stwo zachowa do swego żywota / z takowymi do-
brami swoimi czynić może wedle podobania swie-
go. Niektorzy też tak trzymają / choćby sobie páń-
stwa nie zachował / iedno tylko pospolicie na swoiey

Mąż choć
wiano opła-
wi żenie
na dobrach
swoich
wszystkich
pospolicie /
żadnych nie
mianuiac:
takie może
zestawie
krom sprze-
ciwienia
żeninego.

maïetności wŝytkiey/pewna summe po ſwoey ſmierci opráwił: to oddalić moŝe. Ale ieŝliby opráwa była miánowicie ná ktorym Imieniu / to ieŝt ná Doſmu/ ná Winnicy/ ná czynŝowym Imieniu/ z ktoregoby maŝ czynŝ brał/ ábo ná ktorym pewnym dziełdźictwie: oddalić tego nie moŝe / áni z przyzwolenia ŝony / áni bez przyzwolenia: wyiawŝyby ieý ina tákowáŝ nagrode uczynił/ to ieŝt/ áŝby ieý tákaŝ summe ná innym Imieniu opráwił y wiŝcił.

Długi ktore
pierwey
ida niŝ Wiá
no / ktore
po Wiennie.

Ieŝliby teŝ maŝ do ſmierci ſwoiey Imienia ſwoiego nie vtrácił/ nie oddalił/ iednoby ſie ono Imienie ták bárzy nákáŝilo/ iŝby wiáno ledwie wynieŝć mogło: tedy ŝoná pozoŝtała Wiáno odzierŝy ná ouym Imieniu przed wŝytkimi wierzycielmi ábo Kreditorami/ y przed wŝytkimi długi/ ktoreby po miánowaniu Wiána/ ábo po opráwie wieniey uczynione były. Ale ieŝliby maŝ/ przed opráwieniem wiána/ dobrá ſwoie komu obowiazał: táki dług naprzód idzie/ potym Wdowá wiána dochodzi.

Maŝ ieŝliby ŝenie ſwoiey Wiáno miánował ná wŝytkich dobrách ſwoich w poŝpeliŝci / á potymby one dobrá komu zá czáſu małŝeñŝtwá wviaŝił/ tedy wierzyciel zá ona obligácyá ſobie uczyniona/ przed wiánem dochodzi długu ſwoiego/ potym wiáno idzie.

Ieŝliby

Jesliby też miejsce ono na którym Wiáno oprá-
wione iest/żenie należało/á w Poságu meżowi przy-
šlo/tego też mąż od żony oddalić nie może.

Pytanie Wtore.

MAż gdyby zápisal pewna summe Wiána żenie/
ná dobrách swoich ruchomych y nieruchomych/
á zachowałby sobie páństwo/ z onymi dobrámi iná-
czej czynić / postąpić / pusścić wedle w podobania
swoiego: potymby one dobrá w pewney summie
zástáwili/ zápisal: á żoná támgże przestrzeglaby sobie
to / áby oná zástáwá / Práwu iey nic nie škodziła.
Wmrze mąż / wierzyciel któremu sie stał zapis/ be-
dzie dochodził ná onych dobrách długi swoiego
Zapisek Mieyskim/ ábo świadkami po vmártey
rece: żoná też tákgże będzie dochodziła ná dobrách
meżowych opráwy Wiána swoiego / wywodziac
to/iz sie iey pierwey opráwa stáła ná wszystkich do-
brách iego: y będzie pytała: áczyby nie była bliźża
Wiána swoiego/ ná wszystkich dobrách meżowych
doyśdż/ wedle Práwa. Wierzyciel zaś rzecze: Po-
niemwáž żoná wkázuie zapis Wiána swoiego/ táki /
ná którym mąż zachował sobie páństwo / z dobrá-
mi swoimi czynić/ wedle w podobania swoiego/ y zá-
tym zachowaniem páństwa pewna summe mi obo-
wiazal: prośe áby mi to było skázano/ iz iestem bliź-

by przy

Wiáno
gdy mąż od
práwi że
nie ná do-
brách swo-
ich z zach-
owaniem
páństwa á
potym one
dobrá w
wiazli/
Wiáno ná-
przed idzie.

By przyśanie moim zostać/nież Wdowá pozostała. Wdowá zaśie spiera / iż ten zapis moiey Opráwie nie škodzić nie może / gdyżem ia dostatecznie sobie przestrzegła przy takim zapisie / iż to Práwu moiemu nie škodzić nie ma: przeto proszę / áby opráwa moia wienna naprzód była? Odpowiedz. Iż pozostała Wdowá bliżsa jest / z swoimi dowody otrzymać Wiáno swoje / przed wszystkimi długami które po miánowaniu Wiána małżná dobrách swoich opráwił wedle Práva. Abowiem cożby to było za wyznánie/y opráwa wiána iáko długu powinowatego / gdyby za zachowaniem takiego páństwa meżowego/ Wdowá Práwo swoje wiennie y opráwe utrácié miała? Byłyby to sobierzeczy bázno przeciwné / iáko oby rzekł: Zápisuie wiáno y niezápisuie: ábo zeznamam dług y nie zeznamam. A tak podobniey jest / áby takie zápisanie wiána z zachowaniem páństwa / tu przy tym pytaniu / wściągáło sie ná popráwienie wiána/á niewłasność głównego wiána/które jest iáko dług pewny / á isty. A kiedy kto zeznawa dług v Sadu y zápisuie / nie zachowuje sobie páństwa.

Pytanie Trzecie.

Niewiastá gdyby miała zápisane wiáno ná dobrách meżowych / á ma:by potym rreczył / ábo obiecał komu ná dobrách swoich zapláte / przyzwoleniem

leniem

leniem żony / tymi słowy: Ja obiecuie wespół z
 żoną moją sto grzywien: a Sedziaby spytał żony/
 iesli to iest wola iey/ a onaby te obietnice/ za dobrym
 rozmysleniem uczyniła / y odpowiedziała tak/ iż ia
 obiecuie. Maż vmrze / y ledwie majątności tylo
 zostawi/ żeby sie żenie wiáno opłaciło. Wierzyciel
 potym pozostala Wdowie przyciagnie do Sadu/ o
 obietnice ktora z meżem uczyniła. A ona odpowie/
 iżem na on czas nie była prawą swojego/ ale pod
 moca y opieka meżowa / ktoremu byłam winna
 wszelkie posłuszeństwo. A nicem też około obietni-
 ce wiecey nie czyniła / iedno iżem rzekła / obiecuie/
 albo przyrzekam/ a z tym dowodem bierze sie do Sa-
 du/ y żadam aby mi było skazano/ iesli ia dla tey pro-
 skey obietnice powinna Wiána swojego wstąpić /
 ponieważem żadnego zwykłego Zapisu wedle Pra-
 wia nie uczyniła. Wierzyciel zaśie przeciw temu
 spiera: gdyż tu Wdowa stoiacy/ przymawia sie do
 obietnice / ktora uczyniła / krom iakiey wymowki
 albo okoliczności/ a nie wklazuje ani dowodzi żadne-
 go przymuszenia: proŝe/ aby mi było przez Senten-
 cyą skazano / mali mi wedle obietnice swojej zapła-
 te czynić? Odpowiedz. Gdyż żona slykała meża
 swojego dług zeznamiaacego/ a sama też wsty swoi-
 mi dobrowolnie/ nie z przymuszenia powiedziała iż
 zaplate obiecała/ a na on czas nie przypomniała aby

Żoná máš
 iac zapísane
 wiáno ná
 iakých dos
 brách. A
 potym z me-
 žem dlug
 zezna ábo
 rekoiem
 stwo/ná iás
 kowych dos
 brách: nie
 može bý
 wolná od
 zapláty.

M m m m

słowem

słowem albo czynkiem k temu przyciśniona była :
dobrze też niemają innych z którychby dług mogli być
zapłacić. A tak żona nie może być wolna / od ta-
kowej zapłaty wedle Prawa.

A tu trzeba wiedzieć / iż k temu aby kto był co dłu-
żen / nie potrzeba wiele słów. By tylko kto rzekł:
Winienes mi : a ty odpowiesz / iż tak jest : on potym
rzecze : Obiecuiesz mi zapłacić : a ty odpowiesz / o-
biecuie : już cała jest obietnica. Bo w każdej obie-
tnicy / nie żadna rzecz jest więcej potrzebna iako
wola / albo chcenie. A iak / kto ma dobra wola / kto
chce zapłacić / tak krotkim słowem obiecuie / iako y
długimi / y tak go krotkie słowa wiąża / iako y dłu-
gie. Wszakże kiedy kto co obiecuie ysty / ma tego
potwierdzić podaniem ręki : y nazywając taką obie-
tnice pospolicie / reka y ysty czyniona : a to dla te-
go / iż kiedyby sie kto obietnice zaprzął / a przysięga
odejść chciał / aby też reki położeniem na swiato-
ści / tego potwierdził / która reka obiecał. A iesliby
reki nie miał / aby to skutem uczynił.

Pytanie Czwarte.

MAż gdyby darował żenie / pewną sumę wi-
ana / po śmierci swojej na miejscu na którym
by to mógł uczynić / y oprawił iey na domu / z ktore-
goby panu dziedzicznemu czynić szedł. A Pan one-

go czyn-

Służnik
czyni / nie
wielkość
słowa / ale
prosta obiet-
nica.

Obietnica
ma być ysty
y reka.

go czynszu bedac obliczny / widzac y slyszac on dar
y Ortel ná to/niesprzećiwil sie tátiemy opráwie: dom
by on zgorzał/maž oney žony znišezalby ábo vmárl/
á pan zá swym czynšem gruntownym ábo ziemnym
ciągnat sie do onego plácu/ domu zgoržálego Prá-
wem czynšowym. Žoná pozostála zkekláby/iž tam
mam Opráwe swóiego Wiána/ przy ktorey oprá-
wie on bedac/ nie bronil tego. Pan onego czynszu
žáá rzecze: Jž twoy maž nie mogl tobie vřázác wiá-
ry ná moimřáncie. Pytánie iest / Kto tu do onego
plácu lepše Práwo maž. Odpowiedž. Jž dlugi da-
wnieyše psuia poslednieyše. A ták/ iesli czynš iest
pierwey zápisány/ niž Wiáno / musí žoná pozostá-
la vřtápic plácu/ onemu Pánu czynšowemu/ Ktory
plác ma przedáć / iesli go sam sobie niechce zácho-
wác: ábowiem to iest ná woley iego / chceli go o-
trzymác. Wřáťže on plác/ ma być řácowán przez
Woytá y Przysiežniky: á iáť obyřolwieť byl ořáco-
wány/ ná woley Pána czynšowego bedžie/ w oney
suminie go otrzymác. A coby wynosilo wyřžey
nád czynš iego / to ženie ma być dano zá Wiáno.
A iesliby teř czego do czynszu nie dobral / žoná nie-
winná dořládat: ábowiem řadnego przedánie áni
obietnice ná to nie vřzynilá. A dla tego mu nic nie-
winná wedle Práwa.

Wiáno o
práwione
ná dobrách
czynšow
wydy/ choť
przy bytnos
ści Pána
czynšowes
go/ czynš
zabiedziá
ty/ pierwey
idzie niž
Wiáno.

A tu przy tym trzeba wiedzic / iesli maž pozostá-

Mmm ij

stáley

stałey Wdowy / Pánu Czynnemu Czynn był winien zá Koř / zá dwa / ábo zá trzy / przed opráwa wiána ábo y po opráwie / á o on Czynn nie v pominatby go Pan Czynn / tedy nie może onym Czynnem Wiánu Wdowie zářtkodzić / ale sie z nią okolo tego Práwem rozeprzeć: iesliby co iemu v Práwá zeznála / zápláćić winná: iesliby nie znála / Práwem swoim odehydzie.

Pytanie Piate.

MAż dáruiac ábo miánuiac Żenie Wiáno / po dług zwyczáiu żemie / ábo Powiátu / á przeřzegłby sobie możność z dobrámi swoimi czynić / puścić wedle woley swojej. A tegoby nie dołożyl sposobu / iż po śmierci swojej wiánuie / ábo co takowego ku odpráwieniu wiána. Żonáby vmárlá / nie máiac dzieci / á potym Oćiec Żenin domagał sie Wiána / námiemionego Corce swojej. A małby powiedział: Iż mnie to Wiáno lepszým Práwem należy / y ná mie przypádló.

Pytanie iest / kto tu bliřby do onego Wiána / czyli Mař / czyli Żenin Oćiec? Odpowiedz. Iesliby Mař miánował Żenie swojej Wiáno / wedle zwyczáiu powiátu / krom wymowienia / iż po śmierci swojej wiánuie / á v nárláby Żoná bez płodu / takowe wiáno Oycu idzie. A iesli przy wiánowaniu

ten spo

Żoná gdy
vmrze bez
płodu / mał
żořtanie.

Wiáno że
ninc od meř
żá miánoř
wáne komu
idzie?

ten sposob dołożył / iż po śmierci swoiey wiáuie /
 albo zachował sobie możność z dobrami swemi za
 żywota swoiego czynić podług myśli swoiey: tedy
 takie wiáno lepšym Prawem przy mežu zostáie / niż
 przy oycu żeninym: ábowiem wymowiony sposob
 odmienia y grániczy Prawo. *Conditio lus mutat,
 limitatq; legem.*

Dołożono o tym ná drugim mieyscu in lure Mu-
 nicipali artie: 57. in glosa in fine, tymi słowy: Jeśli
 by Mąż Żenie wiánował wiáno / wedle zwyczáiu
 ziemie / okrom żadnego wymowionego sposobu / v-
 małaby żoná / ono wiáno idzie Oycu żeninemu za
 żywota Mężowego. Ale iesliby sobie Mąż názná-
 czyli y zachował Páństwo / moc z dobrami swoimi
 czynić / puścić / wedle woley swoiey / iżby też wiá-
 no y po śmierci iego šło / á mążby przeżył żonę / wiá-
 no przy mežu zostáie.

Wiáno po
 śmierci Je-
 niney kiedy
 przy mežu
 zostáie.

Pytanie Szosle.

M Aż obiecamy Wiáno żenie swoiey / záreczył-
 by sie opráwić ie w ten czas kiedyby mu też Po-
 sag obiecány wydano / á w tym mąż nie opráwiłby /
 zmárt. Potymby wiána żadano v Rekoymich /
 Rekoymie broniac sie mówili / iż poságu ieszcze nie
 wydano z strony Pániey mężowi / podług zimowy
 uczynionej / y byli oni záwždy gotowi rekoemstwu

Minim in iij

swemu

Wiano
gdy będzie
obiecane
tu oprawie
niu za refo
rmiemstwem
w ten czas
kiedy Pos
sag wydany
bądź.

Mąż w
mrze nie o
prawowosy/
poydzeli
Wiano

swemu dosyć czynić / by też iedno dosyć uczyniono
obietnicy / w wydaniu Posagu meżowi. A Wdo
wá pozostála ábo przyiaciele iey mieniliby Posag
iuz Meżowi być wydany / ofiaruiac sie tego do
wiesć swiadcetwem dostatecznym / Swiadcetw
ktorym to wiadomo iż to tak jest. A Keřymieby
mienili przed sie / iż Posagu nie dano. Wdowá za
onym swiadcetwem (iż Posag wydany jest) le
pszymi Práwem Wiano swoje ná dobrách Meżo
wych moze otrzymać / á niźby Keřymie za swoia
prza mieli być wolni?

Odpowiedz. Mąż wianuiacy Żenie wiano / o
biecalby ie w ten czas oprawić: kiedyby mu Po
sag wydano. A Keřo diemstwoby zaśto z obu dwu
stron / o zachowaniu wedle umowynámienioney/
to jest / iż oprawa miała być po wydaniu Posagu.
A mążby zmarł nie uczyniwszy zapisu. Przyiaciele
żony pozostálej okazaliby y dowiedli iż w Posagu
dosyć uczyniono wedle znowy. A Keřymieby
meżá zmarłego ználi keřo diemstwo / ále zapłaty Po
sagu nie ználi. Tedy Wdowá pozostála dowiod
by zapłaty Posagu lepszym Práwem otrzyma Wia
no wedle obietnice Keřymich / á niźby oni za swo
ia prza / Keřo diemstwa mieli być wolni. Vt Specu:
Saxonum libro 2. articulo 6.

Pytanie Siódme.

M Aż poiawŝy ŝone / miánowałby iey przed pe-
 wnymi ludźmi ktorzy przy ŝlubie byli / Wiáno
 ná dobrách swych / ná domu / folwárku / ogrodzie /
 winnicy / á ŝonaby z meżem / dobrá one po miáno-
 waniu Wiána ná nich / trzymála / Koŝ y ŝeŝ Nie-
 dziel / krom przenagabania. **N**a potym żadnego
 zapisu Wiána ná dobrách onych nie czyniŝy
 ŝbedł z tego ŝwiátá. Dzieci meżowe / wedle nie-
 ktorych ŝwyczáu / Wdowe chcieli z Imienia wy-
 gnáć / wystawiŝy iey ŝtoleć / z kádziela przed dom.
 Jesliby ia ŝnadź po trzydziŝtym dniu ŝaloby / Gie-
 rada odpráwić chcieli: onaby ŝie ciznelá do Imie-
 nia w wienie ŝwoin.

Dziedzicy powiedźieli / iŝ to gotowi czynić /
 co práwo nieŝie / by iedno dowod miała. Wdo-
 wa ŝie potym oŝiátowála być gotowa / dowieŝć
 wiána ŝwiádkámi / ludźmi oŝiadlemi przed kto-
 rymi iey máŝ wiáno obiecać. Dziedzicy ŝwiádec-
 twá niechcieli przypuŝcić / ále ŝadáli / áby Dowod
 był ŝwiádecstwá Sadu Gáynego / ábo y Kŝiag
 Nieyŝkich / ábo Liŝtowny. Gdzieby wiec táko-
 wego dowodu nie miała / inŝego przypuŝcić nie
 chcieli. Jesli tu Wdowá z tákowym ŝwiádec-
 twem / lepŝym Práwem doydzie wiána ŝwoiego
 niŝliby

Wiána
 miánowaŝ
 nego przed
 ludźmi /
 wiáry gos-
 dnyimi: choć
 by było po
 tym zapisá
 ne choć nie-
 ŝona dowo-
 dzi przy ŝie
 ga.

Wdowá
 ktora wiáŝ
 ná nie ma
 opráwioŝ-
 nego / áby
 miała być
 przed dom
 wyrzucona
 z kádziela /
 tego v nas
 nie chowáŝ
 ia.

niżliby ia dziedzicy záprzec mogli: ábo co jest wedle Prává? Odpowiedz. Mążmianuiac przed ludźmi godnymi wiary/ ktorzy przy ślubie byli / wiáno ženie / choćy go potwierdził zapisem przed Drzewem/ choć nie: Żoná łatwiey otrzyma wiáno swoje zá Przysięga swoia. A Possessyey ná ktoreyby wiáno iey dano / łatwiey dowiedzie / y otrzyma / niżby ia dziedzicy oddalić mieli wedle Prává.

¶ Co sie tu w Prawie czyni wzmiánká około Possessyey Wiána / ktoraby miała być dowodzona świadkami. To k temu należy / iż onego grubego wieku / ná Sadziech Ksiąg nie było. Cokolwiek sie przy Sadziech działo / wszytko potrzebá było dowodzić y okazać ábo ludźmi ná Sadzie siedzącymi / ábo innymi świadkami. Co sie iásniej okázuie z textu Iuris Mun; artic: 37. gdzie nápisano: Kiedysby kto chciał pániey wienney skázić iey wiáno ktore iey ná rzeczách ruchomych przed Sadem dano: tedy oná otrzyma wiáno swoje / zá świadectwem meżow y białychglow ktorzy przy tym byli sámosiódmiá. To k temu iest / iáko sie wyzšey námiénito / iż takiego świadectwá / onego wieku tam używano / gdzie Ksiąg Sadowych nie było. Ale tedy Księgi Sadowne są / á Księgámi sie co dowodzi / ábo Minuta z Ksiąg / tam świadectwá innego nie trzeba. Także y pániey wienney ku okázaniu Pos-

Ksiąg Sadowych
własność.

niu Possessyey meżá swojego ktora trzymá w wie-
nie / nie trzeba innego dowodu iedno Ksiąg Drze-
dowych.

G Co też tu powiáda Práwo / iżby Wdowa/
ktora opráwy Wiána zápisáney nie ma / miała być
przed dom wyrzucona / dáwszy iey kadziel y stolet:
tego zwyczaj u nas iáko nieczemnego ani przystoy-
nego nie używáia: wyjawšy to wiec z zuchwał-
stwa Pásierbowieł Mácchoim czynia / áleby czynić
nie mieli. Bo sie to u nas nie zachowuie: y iáko też
Práwo powiáda / iż to niektórych zwyczaj był / nie
wszystkich / y nie wszędzie. Przeto gdzie czego zwy-
czaj nie nieśie / to nie ma być czyniono.

Pytanie Osme.

Niewiásta kiedyby przyniosła pewna summe pie-
niedzy do meżá / á żadnego nie miała wiána
náznáczonego. Umárłby mąż / dziedzicyby rzekli
iż o onych pieniądżach przyniesionych nie nie wie-
dza: ktorey niewiádomości osiárowálby sie do-
wiesć iáko Práwo nieśie / y tego / iż iey żadnego
wiána nie obiecáno. Gadłá iest / iesliby dżiedzic-
cy nie byli bliższy przy swoiey przey zostác / niżliby ie
niewiásta miała pořonác / ábo co iest wedle Prá-
wa? Odpowiedź. Kto czego nie obieca nie wi-
nien płácić. Ale iesli sie niewiásta stárży ná dżiedzic-

Co zwy-
czaj nie nie-
śie / nie ma
być chowa-
no.

Wiána ies-
liby żoná
nie miała
máknowás-
nego: choć-
by do meżá
przyniosła
pieniądze /
Wiáno iey
nie dżiedzic-
wólłby
przeciw
dżiedzicom
może czy?

nie o ples
niadzo
wnešione.

ce o dobrá ktore do mežá przynioslá / dziedzicy beda
blizšy odejšć. świádecstwem po vniárley rece / ni-
zliby ie kto okrom Sadowego dowodu mogł po-
konáć wedle Práwá. Vt lib: 1. art: 7. & 18. Spe: Sa.
A iž im nie iest wiádomo / iesli oná do domu Oycá
ich co wnioslá ábo nie: tedy áby všli mniemánia
krzymoprzysieštwá (gdyž niebespierzno iest o nie-
wiádomá rzecz przysiegáć.) Przeto iesliby dzie-
dzicy Wdowie chcieli dáć wiáre ábo świádecstwu
iey/ to iest ná ich woli.

Pytanie Dziemiate.

Wiáno że
wino ktore
ma od pier-
wszego me-
žá / wtory
maž gdy ia
przeżywie
(choć nie by-
ła od dzieci
oddzielos-
na) odzier-
sy ná do-
brách ru-
chomych.

Z Oná iesliby miała zápisáne Wiáno ná Dobrách
Mežowych/ mažby vniárł/ á oná z dziećmi mie-
škalá/ w dobrách takomych nie dzielna w prawdzi-
wym dšierzeniu: šláby potyn zá drugiego mežá.
Ten drugi maž mieszkálby z nią w dobrách onych/ á
t temu žoná obiecalá mu posag/ onby iey tež prze-
ciw temu sumnie wiánował. Vniárłaby žoná w
dobrách dziećinnych nie dzielna / gđzie iey wiána
pierwszego mežá dziedzicy nie opráwili/ tak iž do-
rak iey/ zá żywotá iey/ nigdy nie przyšło. Ten maž
pozostály domagal sié wiána ženinego/ z onego do-
brá/ y rumowácby imienia niechciál/ ážby mu wiá-
no bylo wydáne. Dziedzicy zaś przeciw temu mo-
wili: Iže mátká ich nie dzielna z nimi do śmierci

oycow

oycowskiej w imieniu mieśkalá / z którego sie oni nigdy nie wyrzekli. Gadka jest / iesli onego Wiána wtory maż doydzie / czyli nie?

Odpowiedz. Maż gdyby wiánował żenie wiáno / á potym zostawioşy dzieci / vmárt / á żoná mieśkaláby z nimi w Imieniu zmarłego meża nie dzielna / y ślaby za drugiego meża / ktory też w dobrách nie dzielnych z nią mieśkal / potym vmártá. Tedy po śmierci żeniney / maż wtory / wszytko práwo żony swoiey zmarley ná dobrách ruchomych odzierży / ktore iej należało wedle Práva.

Pytanie Dziesiąte.

I Esliby maż poiał żone z ktoraby żadnego Poságu / áni żadney majątności nie wziął / á spólna by praca dobr nábyli. Potym maż vmárt / nie uczynioşy iej żadney opráwy. Przyiaciele meżowi niechcieli nic dać : y owşem wedle niektórych zwyczáiu prozny stołek z przeslica / przed dom wyniozşy / kázali iej siedzieć. Gadka jest / iesli żoná dobr onych / ktorych swoia praca pomogła meżowi nábywać / lepszym Práwem doydzie / czyli nie? Odpowiedz. Jesliby maż poiał żone / z ktora żadnego Poságu nie wziął / á z obu stron żadney majątności nie mieli / ále ich spólna praca nábyli / y rozmnożyli / á nie uczynioşy żadney opráwy vmári :

Nnnn ij

tedy

Wiána iesliby żoná nie miała miánowania / á z meżem sie spólnie do robota: trzećia część dobr bierze

Tego v

nas nie za-
chowują.

tedy żoná pozostała / trzecia część dobr meżowych
odzierży. A iesliby onych dobr nie spolna praca ná-
byli: tedy żoná ná czwarthey części musi przestać.
Aczkolwiek zwyczaj pospolity ná wielu mieyscach
niesie/ iż żoná trzecia część ma. Spec: Saxon: lib: 1.
art: 21. & 24. Iure Mun: art: 22. A wiecey w tym
násláduia zwyczajui/iáko w ktorey kráinie obyczay
niesie/ á niż tego Práwá pospolitego.

Pytanie Iedenaste.

Rozwód
gdy sie sta-
nie / co z
meżowych
dobr żenie
idzie?

I Esliby mąż był rozwiedzion z żoną zá słuźna
przyczyna / przez skazanie Sadowe / y tegoby
dolożono / iżby mąż ina żone / żoná też inego meżá
mogli mieć. Pytanie iest/iáka żoná ma mieć odprá-
we / iesli Wiáno tráci / czyli nie? Odpowiedź.
Iuxta glosam Spec: Sax: lib: 1. art: 21. Trzeba wie-
dzieć troiáki rozwód. Pierwszy iest/ dla czystości/
kiedy kto bedac w małżeństwie / chce wieść żywot
duchowny/ Bogomysłny/ á bedzie rozwód zá przy-
zwoleniem oboygá/ y meżá y żony. Gdy sie ták roz-
wiada z spolnego zezwolenia / tám oboie otrzyma-
wáia / ták mąż iáko y żoná / co ieden drugiemu
dárował. Drugi iest rozwód dla niedoleżności
spráwy małżeńskiej: tám też zá takim rozwodem
żoná Wiána nie tráci. Abowiem takie rozla-
czenia słuźne bywáia / bez występu iednego prze-
ciw dru-

ćiw drugiemu. O tym dwoim rozwodzie rozumi-
nie sie text Spec: Sax: lib: 1. art: 21. Diuortium si fue-
rit lure celebratum, mulier nihilominus Dotalici-
um sibi in proprietate viri donatum, obtinebit.
Trzeci rozwod bywa: Gdy iedno drugiemu krzy-
wde uczyni. A tak kto przyczynę krzywdy da: iesli
maż/ traci Posag/ iesli żoná/ traci Wiáno.

Wiáno biatymglowom / Prawem Młayde-
burstom z łaski iey wstawione / dla opatrzenia ich/
po śmierci meżowey / y żaden im tego zlamac nie
może/ ani dziedzicy/ za żywota meżowego narodzi-
ni/ ani ci ktorzy sie po śmierci meżowey wrodza/ kto-
rych Posthumi Łacinnicy zowia. Wyawszyby za
ich przewinieniem izby sie czego takiego dopuścily/
za czymby Wiáno swoje utracić mogły. Spec: Sax:
libro 1. articulo 21. in textu.

Wiána za-
den zlamac
nie może.

Posthumi.

Przyczyny dla ktorych niewiasta może utracić
Wiáno swoje.

Opisane sa w Prawie miánowicie przyczyny /
dla ktorych biatagłowá / iesliby sie maż ábo ie-
go powinowaty za żywota iego o nich dowiedział/
á dowiodl ich/ może utracić wiáno swoje. Niektó-
re też z tych przyczyny/ po śmierci meżowey przeciw
iey mogá być dowiedzione. Naprzod / Jesliby
Imienie meżowe pustoszyła/ to iest/ iesliby budowa.

Nnnn iij

nie

Nic mul-
er conuin-
citur testi-
monio.

nie psowała/drzewa użyteczne wycinała/poddane z
imienia do onego imienia należące rozganiała/ a na
świeżym uczynku poimana była/w którymby/świa-
dectwem siedmiu mężów wiary godnych/ mogła być
połonana. Jesliby też imienie mężowa z Possessyey
swoiey puściła. Nádto/ iesliby iaką przewrotność
ábo zdráde przeciw Rzeczypospolitey wkaźała/ prze-
ciw państwu/zwierzchności swoiey co rádziła/ábo
z rádzacyimi porozumienie miała/ a w tym była po-
łonana siedmiu świadków. Jesliby też za żywota
mężowegó swiatość małżeństwa dobrowolnie zla-
mała/ ná cudzołóstwie poimana była. Ato siero-
zumie o meżátce. Albowiem która jest wolna/ a sto-
motnie żywie/ sławę tylko sobie przez to zla czyni.
Wszakże Práva swojego y dziedzictwa cześnych
dobr dla tego nie tráci. Nád to/ iesliby mężowi o
gárdło stała/ ábo ktorzyby mężowi o gárdło stali/
a ona wiedząc to/ iemu nie obiawila/ ani przestrze-
gła. Jesliby krom przyzwolenia mężowego z inny-
mi/ biesiády stroila/ z obcymi sie w láźni myiała/
ábo w wáninie kąpała/spoteczności z nieuczciwymi
miewała/ ná mieyscach nieuczciwych przy grách
przebywała/ ábo ktorym obyczáiem niepoczcíwie
żyła. Jesliby iey domá przez noc nie byto / áleby sie
tedy niepoczcíwie zabáwila: wyiawšyby ia mąż
wypędził. Za tymi przyczynámi niewiásta v meżá

Wiáno

Wiáno tráci. Iure Municipali artic: 22. Specu: Sax: lib: I. artic: 21. in textu & in glosa.

Przyczyny dla ktorych mąż tráci Posag, á Wiáno oddać musi.

Także opisane sa w Prawie przyczyny / dla ktorych mąż tráci Posag / á Wiáno oddać musi. A miánowicie polozone sa šest. Pierwsza / iesliby co złego przeciw Krolestwu broit. Wtora / iesliby innych broiacych przeciw Krolestwu nie obiawil / wiedzac o uczynku. Trzecia / iesliby zenie o zdrowie stal. Czwarta / iesliby ia ná cudzolostwo wydawal / nie śanuiac porzeczności á czystości małżeńskiey. Piata / iesliby ia o cudzolostwo potwarzał / á tego ná nie nie domiodł. Szosta / iesliby nałożnice v siebie w domu chował / á wygnąć iey nie chciał. Iure Municipali articulo eodem 22.

Pytanie Dwá nastę.

W Dowá máiac Wiáno v meżá ná dobrách ruchomych / á zeznáłaby dług wespolet z meżem / obiecuiać zapláte tym sposobem: iż iesliby mąż v nárt / aby ona dług zápláciła. A ná dobrách meżowych nic innego nie miała / iedno samo Wiáno. Dziedzicy zmarłego meżá / ciagneliby sie do onych dobr / chcąc odpráwić Wdowe iey Wiánem. Kreditorowie potym Wdowe pozwáli / żáluiać ná nie /

Żoná zezná
wszy dług
z meżem
iako on
dług po
śmierci me
żowey płáć
cié ma.

nie / iż oná dług zeznáłá / y z meżem záplácić obiecá-
lá. Wdowáby to znála / iż obiecálá záplácić / we
spółek z meżem z dobr nerozdzielnie. Ale ponieważ
oná od dobr iest oddzielona / á dziedzicom iuż táko-
we dobrá w rece przysły. Pytanie iest / nie wiet-
szymli Práwem dlugu onego Kreditorowie v dzie-
dzicow szukać máia á niżli v Wdowoy? Odpo-
wiedz. Iż dlugu onego Kreditorowie wietszym
Práwem szukać máia v dziedzicow niżli v Wdo-
wy. A iesliby co nie dostało ku zaplácie dlugu / z
dobr zmarłego meżá : to Wdowá winná dolożyć /
wedle zeznánia swiego / z dobr swoich. Spec; Sa-
xonum libro 1. articulo 20. in glosa.

Pytanie Trzynaste.

Niewiásta máiac opráwione wiáno ná do-
brách ábo ná domu / potym on dom był prze-
dan z przyzwoleniem iey / by tylko przy przedaniu
przestrzegła to sobie / áby to iey práwu nic nie škó-
dziło. Pytanie iest / moželi oná / ná dobrách onych /
wiána swego dochodzić? Odpowiedz. Iż nie-
wiásta słusnie wiána swego może dochodzić / choć
by też ná przedanie przyzwoliła / by tylko prze-
strzegła / áby to iey Práwu wiennemu nic nie škodziło.
X owšem nic to Práwu iey nie škodziło. Abo-
wiem niewiásta Wiáno swoje / ile go dowiedzie /

Wdowá
ná domu
który prze-
dác przy-
zwoliła
możeli Wiá-
ná doysdzić

otrzyma

otrzyma przed wszystkimi długami. A to iesli dobrą one/ w wienie sa obowiazane/ pierwey niż Wierzy-
cielom dług zapisane.

Zwyczay Mąydeburczánow okolo Wian.

ZWyczay Mąydeburczánow okolo Wian/ ten
iest. Iż kiedy mąż poymnie żone: tedy mu do-
biecuią z nią Posag / ktory mu potym przed Káda/
ábo przed Sadem dáia. A ile Posagu bedzie/ ile sie
też dobrá meżowe wynosza / rozdzielwszy one do-
brá nápoły/ zapisuie y opráwuię przed Sadem
do Ksiąg wiáno / ná połowicy dobr swoich. Ták
Wdomá/ z tego co iey bedzie dárowano / długow
nie winná plácić. A dáia iey z Wzędu / ku one-
mu dárowi Opiekuná/ blizsiego po Mierzu/ ktora
opieká ná potomne Osoby dziedzieczy. A to dla te-
go bywa: Iesliby potym mąż żone słowy przy-
wieść/ ábo też przymusić chciał/ ku wyrzeczeniu
z dobr onych: tego nie bedzie moglá uczynić / áni
sie iey bedzie godziło krom Opiekuná. Albo iesliby
też co zeznála ábo obiecala / áby oná obietnicá nie
nie wazyla. Wádto y mąż/ takowych dobr ktore
iey opráwi/ áni zástawić/ áni przedać może/ krom
przyzwolenia opiekunowegó. Wszakże mąż póki be-
dzie żyw/ iest pánem onych dobr/ ile sie wsciaga ku
używaniu. A iest taki Wielkierz w Mąydeburku

postanowiony / dla tego / aby kto na dobrach swo-
ich nie był oszukan / albo oszkodzon / coby sie snadź
mogło przydać / by takie postanowienie nie było/
ktore słuszne a sprawiedliwe iest. A iesli żoná pier-
wey umrze / tedy połowicá dobr onych / mężowi
idzie / a druga połowicá (iesliby dzieci nie było) na
krewné żony zmártey. Ale iesliby dzieci były : tedy
przy mezu takie dobra zostáia. A iesliby potym oćiec
druga żonę poiat / albo co takowego / a dzieci by sie
chciały odłączyć od niego : tedy dzieciom będzie wi-
nien / opráwiony dar wydać. Ibidem lute Muni-
cipali articulo 22. in glosa.

¶ **I**ż v Mądeburchanow ten osobliwy zwy-
czaj iest około wian / y na innych wiele mieyscach /
wiele sie náyduie około wian zwyczajow albo Wiel-
kierzow : nie bez przyczyny to było. Musiały być
temi Wiány niemále oszukania dziedzicom / albo
Wdowom trudności w dochodzeniu wianá / kie-
dy ktora na imieniu meżowym miánowicie zápisá-
nego / albo zápisem summy miánowaney nie miała.
Rdzisieyszych czasow iáko sie o tym wyzśey powie-
dzało. Jesli iest iáka Wdowá niebogoboyna /
wiano sobie ochrzci iáko chce / ktore potym poprzy-
sieje. A tak dziedzice z własney ich oyczyzny odrze-
Abo chocia też będzie bogoboyna / przed sie gdy zá-
pisanego wianá nie ma / rzadko sie bez trudności

odzier-

odzierży / dziedzice pozycować / świadki wiodac
 albo przysięgając / z dłużniemi się meżowymi długo
 Prawem rospierać. Ktorych wszystkich trudno-
 ści łatwiej wchodzi / y w lepszym mniemaniu w dzie-
 dzicom będzie / kiedy zapisem Przesdowym wi-
 na będzie dochodziła.

Brzemienna Niewiasta.

Dowód Brzemienia, po śmierci meżowej Niewie-
 ście, ktoraby w Imieniu Meżowym chcia-
 ła zostać.

Brzemienna niewiasta z meżą / iesliby po
 śmierci meżowej / dla brzemienia żądała
 być wpuszczona w Possessya / dobr meżo-
 wych / a dziedzicy meżowi nie dąliby iey w
 tym miary / aby miała być brzemienna. (Quia olim
 mulieres vt mitterentur in possessionem bonorum
 mariti: mentiebantur se esse grauidas, supposito
 puluillo in ventrem, vt tumens appareret.) Tedy
 ona niewiasta iesliby onym dziedzicom chciała pu-
 ścić przysięgę / aby tak przysięgli / iż nie iest brze-
 mienna. Ta przysięga będzie miała miejsce / a ona
 niewiasta będzie miąna za niebrzemienna / dla ich
 przysięgi. Jesliżeby też dziedzicy zdali iey przysięgę /

aby ona przysięgła iż jest brzemienna. Też ta przysięga będzie miała miejsce / y będzie już za brzemienią rozumiana.

Skutek do-
wodzenia
brzemienia

Tych przysięg ten skutek ieden będzie / iż jeśliż Wdowa przysięże iż jest brzemienna / już będzie w Imieniu meżowe bezpiecznie wpuśćzona / a dziedzicy meżowi nie mogą iey obwinic / aby nie miała być brzemienna / a to dla iey przysięgi. Jesliby też dziedzicy przysięgli za iey dopuśczeniem / iż nie jest brzemienna / tedy ia z Imienia meżowego wypra- / y będzie już miąna za nie brzemienna / za ona ich przysięga / choćby sie też potym okazało iż jest brzemienna.

Dziedzicy
meżowi /
mogą dać
Wdowie
wine o
brzemie iż
nie od me-
ża jest.

Drugi skutek. Gdyby żoná przysięgła iż jest brzemienna / a dziedzicy potym spor wiedli iż nie od meża jest brzemienna / ale od kogo inego. Pytanie jest: Jeśli ona przysięga pomocna będzie / ku temu / iż ten płód jest od meża czyli nie?

Odpowiedz na to. Iż Wdowa / przerzeczo-
na przysięga swoia / nie może być pomocna plodo-
wi swojemu iż od meża jest. Sprawa sie może to-
czyć w Sadu / ku okazaniu prawdy / iesli on płód
jest z meżem zmarłym / oprócz tey przysięgi choć ia
uczyniła. Causa & veritas, an proles sit legitima vel
non, in ludicio ventilabitur, non obstante priori
Iuramento, num sit grauida nec ne? Piśe o tym

Żązius

Jazius in titulos Digestorum T. de Iureiurando L.
Ait prætor. § Vnde Marcellus.

Te dowody nie darmo są w Prawie opisane /
musiały być na on czas takie białogłowe / które
żukając takie drogi / aby po śmierci mežowey w
Jmieniu zostawały: okazywały się brzemiennymi /
choć w rzeczy nie były brzemiennymi / przypaso-
wały poduszkę na żywot: aby były miane za brze-
mienne. A niektóre po kilku miesiący / iakoby po-
twierdżając brzemięcia / y żądając sobie przypadku
po dziecięciu / brały na czas cudze dzieciątko za swo-
ie. Czyniły podobno te przyprawy y za żywota me-
žowego / chcąc Mežowi pokazać nadzieie Potom-
stwa.

*Vznání plodu po smrti mežowey, iesli od
Mežá iest.*

Tę wątpliwosc y roznicę miedzy Krewnymi
mežowymi / a Wdowa pozostala / rozstrzyga
czas narodzenia dzieciątka / a dzień śmierci ktore-
go oćiec umrze. A to tym sposobem. Jesli dzień
narodzenia dziecięcia / przejdzie przez czas dziesię-
ci Miesiacow y dwu dniow (przez który matki
zwykły plod w żywocie nosić / poczyną ten czas
liczyć dziewiątego dnia po śmierci Wycowstey)
Tedy on plod nie iest od mežá zmarłego: iuż ono

Q o o o iij

dziecie

dziecie do maietnoſci zmarłego meża nic nie będzie miało / iuż dziedzicy prawdziwi meżowi / rozdziała ie między ſie. Ale ieſli ſie dziecie vrodzi w dzieſieć Mieſiecy y dwadźni / począwſzy liczyć od dzieſiątego dnia po śmierci Oycowſkiej / albo ieſli ſie też pierwey vrodzi niż ten czas dzieſiąci Mieſiecy y dzieſiąci dni doydzie. Tedy on płod ma być vſzan od meża / y będzie ono dzieciatko (ieſli ſie żywo národzi) z drugimi czaſtkę brało. A ieſli vmrze / tedy czaſtka iego ná mátkę iego przypádnie. A póki wyſſzey miánowány czas nie minie / póki Wdowa nie porodzi / poty w poſoju bez żadnych działow Imienie meżowe ma ſtać.

Brzemienna niewiaſta, czemu nie ma być ruſſona z Imienia meżowego, a rychłoli ma wyniſzć z Imienia, kto iej Opiekunem y dziećcić.

Brzemienna niewiaſta / po śmierci meżowej z Imienia meżowego nie ma być ruſſona / dla płodu ktory w żywocie noſi / ktory ieſt oczekawájącym dziedzicem onego Imienia. Bo ponieważ ono dzieciatko ieſt dziedzicem / a z mátki żywność bierze / ſłuſzna też ieſt aby y mátká z dobr meżowych wychowanie miała / a z Imienia nie wychodziła / póki ſie nie wywiedzie / albo póki po porodzeniu do koſcioła nie wyniſdzie. Glozy ſtáre wczá. Aby iej

z Imie-

z Imienia nie ruſſono / tak długo aż pierſi^ámi dzie-
cie odchoma. Wyia^wſyby do tego ſłuſſne przycz-
ny były: Wſz^átk^áże to roſtropnoſci Wz^ádom^áey by-
wa poruczono. Nápiſano to in l^ure Mun: art: 96.
Spec: Saxon: lib: 1. art: 38. A onego dziecieci^á i^eſzcze
nie národzonego / y mátki iego / y dobr^á oycowſkich
ma być Opiekunem nablizſzy krewny onego dzie-
cieci^á / y bedzie winien opátrzc^áć tak mátk^á dziecieci^á
iáko y dziecie / ná mieyſcu oycowſkim y dobr^á one.

Opiek^á
dziecieci^á
po ſmierci
oycowſkiey

Kupno : Przed^ánie.

Pyt^ánia oko^o Kupn^á y Przed^ánia. l^ure Munici-
pali Artículo III. in głoſa.

Pyt^ánie Piern^áſe.

Nieſliby kto przed^áł Imienie / ktoregoby do-
wiodł ſłuſſnym dowodem iż ieſt iego / y kupi^ł
ie z^á wlaſne pieniadze / y otrzymał to przez
Sentencye Práwne / iż ono Imienie mo^{że}
przed^áć y wzdać. A on te^ż ktory Imienie kupi^ł / Poſ-
ſeſſya otrzymał. Pyt^ánie ieſt / iáko długo one^g kup-
ci^á / ten ktory przed^áł / winien od nágábania bronić.
Odpowiedz. I^ż ten ktory Imienie ſwoie przed^áł / á
miał ie w ſwoim dzier^żeniu / winien bronić / tego
ktory kupi^ł / Ko^ł y ſeſć niedziel / od tych ktorzy ſa
pod

Przedaw-
ci iáko dłu-
go bronić
winien / Bu-
pca w rze-
czy przed^á-
ney.

pod iednym dzwonem. A od tych ktorzy nie sa pod iednym dzwonem / trzydzieści lat y ieden y šest nie dziel: á miánowicie po ki będzie żyw. Et signanter quam diu vixerit, de forma iuris. Speculo Saxonum lib: 1. articulo 29. & libro 3. articulo 4.

Przedanie y kupno rzeczy iákiey / á miánowicie Imienia stoiacego / potrzeba iest / aby bylo przed Sadem / y tamże potwierdzone / y wzdanie / wedle Práva opowiedziáne. A to dla tego / iż iesliby kto chćiał gábác / o ono Imienie / aby to czynil przed onymże Sadem / gdzie iest wzdané. A wzdanie nie moze być nigdy / iedno ná tym Sadzie / ktoremu ono Imienie podległo.

Przedanie aby bylo ważne y doskonałe / potrzeba iest / aby bylo rzeczaz okazáne / y znacznymi / wyrozumnymi słowy wysłowione. Ná to / iżby było wywiedzione ludźmi wiarygodnymi / ábo domowdy Wzedomymi. Aby przedawca wkazał zapisy / zá ktorými iest ono iego Imienie / iáko obyczay do wodom w ktorým Práwie niesie: Aby sie ono kupno dla iákiego niedostátku nie rozzerwáło / bez spolnego zezwolenia obudwu person / ták przedawce iáko y kupca. Albowiem przedanie nie iest ważne iesli do tego nie będzie spolney woley obudwu / y iesli ten ktory kupil / nie będzie w Possiſſey kupná swóiego.

Wzdanie
ma być ie-
dno przed
tym Sa-
dem ktore-
mu Imie-
nie podle-
gi.

Do przeda-
nia aby by-
ło ważne co
potrzeba.

Krakowianie mają ku temu Wielkierz bázro
 potrzebny y słuszny / ku zabiczeniu wielu trudno-
 ściom / ludziom osiadłym wzcimym / tak młodym
 iako starym : iż kiedy kto dom swoy / ktory zdawną
 od Przodków swoich spokojnie trzymał / chce prze-
 dać / y wzdać / a nie mogłby mieć zapisu z Ksiąg
 Miejskich / ktorymby okazał / iako iemu samemu y
 od kogo / on dom iest wzdany : tedy winien będzie
 w iac od Pisarza Miejskiego z Kancellaryey ze-
 znanie / v Rady zapisane / iż takowego wzdania w
 Księgach Miejskich nie mogł naleść. Ktore zezna-
 nie wziawszy / rkaże przed Sadem. Nad to / dwu
 świadków Miejszánów osiadłych / wiary god-
 nych / ludzi wzcimych / którzyby pod przysięga do-
 statecznie świadzyli / iż on ktory ten dom chce prze-
 dać y wzdać / trzymał go spokojnie / od trzydzięści
 lat y od iednego roku / y šest medziel. Co gdy sie
 stanie : tedy onemu ktory dom kupuje / będzie do-
 puśczone wzdanie / przez Przysiężniki / y będzie do
 Ksiąg zapisane. Wszakże tak / iż y to w zapisie
 wzdania / będzie mianowicie dołożono / iż ten kto-
 ry przedał / sam od przodków swych ten dom / od
 trzydzięści lat y iednego / y šest medziel / wedle
 dostatecznego świadectwa / w spokojnym wzyma-
 niu / bez wszelkiego nářabania / miał y trzymał.
 Godny przykład ku náśladowaniu innym miastom /

Sawność
 ku domos
 domidziern
 żawy wes
 dle Prawa.

Malæ fidei
Possessor
co iest.

Miasteczkom / gdzie wiec nie tylko w Księgách /
człowiek wczciwy takich zapisow nie naydzie / ale y
Ksiąg / y Pisárzá / y Urzedu trudno dostać ma z
nakładem wielkim / wielkroć Urząd zwodzić / y
z wielkim też á niepotrzebnym Urzedu zanieśkła-
niem. Bo kto trzyma Imienie od trzydziści lat y
iednego / wżdyby sie kto w tym czasie ozwał á oka-
zał / iesli do onego domu iákie Práwo miał. A iesli
sie kto w tym czasie nie ozowie / słusznie każdy / tak
dawny czas miásto zapisu / ku okazaniu / y ku prze-
daniu / swojej własności mieć może. Co y Prá-
wem Pospolitym iest opátrzone. Chceby też kto
zle nábyte / przez tak dlugi czas trzymał / to iest nie
od prawdziwego dziedzica dostał / wzdania áni ku-
pná nie miał / ce Lácinnicy zowia / Malæ Fidei Pos-
sessore: tedy iuż taka dawność / ma za pewną
obronę swego Imienia przeciw wszystkim osobom /
tak tu pod iednym dzwonem / iáko y ná stronie ka-
dy dáleko mieśkaicym / inney mu obrony nie trzeba.
Nápisano o tym. Spec: Saxon: lib: I. artic: 29.

Pytanie Wtore.

I Esliby dwá czynili / około kupná / ábo przeda-
nia iákiey rzeczy / á ieden z nich tárzu nie dokoń-
czył / áni zapláty námiemil. Pytanie iest. Iesli o-
no przedanie skóńczyło sie czyli nie? Odpowiedz.

Iż w tey mierze / iesli tãrgu ábo vmowy miedzy soba nie zãmkneli / áni zapłatã iest miãnowana: tedy ono przedanie nic nie waży / ábowiem zapłatã miãnować trzebã.

Pytanie Trzecie.

I Esliby dwa vmowe okolo kupnã Imienia rzeczy / y zãmkneli targ miedzy soba / tym sposobem. Iżby ten ktory Imienie kupil / wiścił ábo záreczył zapłatã pieniedzy zá Imienie. A w tym czasie ten ktory kupil / wwiãzał sie w Imienie kupione / y trzymal ie / á sprzedawcã czesć zapłaty wziãł: czas ostatkã zapłaty nie byl nãznãczony. Kupiec sie dzialby w Possessyey / żadney istoty zapłaty nie czyniwszy. Dal potym znãć / iż áni tãrgu trzymãć może / áni zapłaty wiścić. Sprzedawcã to bacząc / żãdal aby mu kupiec wyprzãtnãł / wyrumowãł ono Imienie: kupiecby sie tego bronil / dowodzãc Possessyey sã notrzec / ábo dowodem Przedowym / ktorey Possessyey niechcialby wyprzãtnãć / áżby mu od sprzedawce pieniãdze byly wroczone. Pytanie iest: Jesli kupiec Imienie romowãć ma / y iesli ten ktory przedal / nie ma v siebie pieniedzy zãchowãć / gdyż kupiec imienie posiãdł / á vmowy kupnã trzymãć niechce. Czyli kupcowi pieniãdze maia być wroczone? Odpowiedz. Jesliby kto przedal swoje wła-

Sposoby
okolo kup-
nã y prze-
dania os-
bacz.

Kto targ o
Imienie

zrzucić / wie-
nieć Imie-
nie rumo-
wać / a za-
datki traci-
choć będzie
w possessy-
cy.

śność / albo dziedzictwo / pod tym sposobem / aby
kupiec w zapłacie dosyć uczynił / albo zapłatę niścił:
kupiec część pieniędzy dał / a potym targ zrzucił /
choćby też imienie trzymał rok y sześć niedziel / mniej
albo więcej: tedy kupiec takowego Imienia otrzy-
mać nie może / ale ie winien rumować. A iesli co
pieniędzy przedawcą wziął / kupcowi ich wrócić
nie winien / dla tego / iż kupiec przeszkodził mu iego
Possessya / y targu nie strzymał. Wyprawibyby mie-
dzy nimi inne postanowienie było. A iesli co prze-
dawcą kupcowi obiecał / Prawem przeciw temu
z strony obietnice może czynić. Wszakże nie pier-
wej aż mu Imienie wyrumuie. A to dla tego / iż
targ kupnā winiewicz sie obrocil / y rozzerwany iest
nie z strony przedawcy / ale z strony kupcy.

Pytanie czwarte.

I Esliby kto Imienie przedał / Etoie inż kupiec
wziął w swoje skuteczne dzierżenie nie zapłaci-
wszy go / a w tym czasie szkoda sie trąfiła przez o-
gień / albo przez wodę: przedawcy sie zapłaty w
pominął za Imienie: kupiec też odpowiedzial / zná-
iac się iż dom kupił / ale mu ieższe nie iest wzdany / y
szkodą na onym domu bez iego sie winy y przyczyny
stała przed wzdaniem. A choc zapłatę umowiona
zna / pyta iesli szkoda winien cierpieć / y dom zaplá-

Dom przez-
dany a ies-
zcze nie
wzdany /
gdy kupiec
będzie miał
w dzierżę-

cić / kto-

cić/ który ieſzcze nie ieſt wzdany: czyli on za lepszym
 Prawem dom ma puścić / ábo co ieſt wedle Pra-
 wa. Przedawca przeciw temu rzecze: Gdyż Kupiec
 Kupno zna/ y w domu iáko gospodarz mieſzkał/ á ia-
 mu teſz o żadna ſzkoda áni ſlubował / áni reczył / y
 totowem był iemu záwždy dom wzdác / y wolny
 puścić / by mi iedno oſtátek pieniedzy wedle tárgu
 záplácił: proſze przez ſentencya áby mi bylo ſkaza-
 no: Jeſli mi Kupiec pieniądze / ktore mi bez żadney
 wymowki obiecał/ záplácić winien: Ponieważ iuż
 ſkutkiem dzierżenia doſtał. A ieſli tá ſzkoda ktora
 ſie bez moiey przyczyny oſtála / mnie ma być ku w-
 trácie / á temu ku pożytku? Odpowiedz. Gdyż
 przedawca zá doſtátecznym Kupnem/ zá imienie pe-
 wna ſumme pieniedzy wziął/ á Kupiec ſie w imienie
 wwiązał/ y poſiádl bez ſprzeciwienia. Przedawca
 wzdaniu ſie nie przeciwil / ále y Kupiec przez danie
 pieniedzy Kupno potwierdził/ y temu Poſſeſſya
 wziął przed ſzkoda: tedy pieniądze winien zupełnie
 do końca záplácić / á ſzkoda Kupcowi / nie przeda-
 wey ma być poczytána.

☞ Tá Sentencya k temu ſie wſciąga/ y ieſt po-
 żyteczna/ iż Kupiec ſzkode cierpieć muſi ná rzeczy ku-
 pioney / dla tego iż iuż Poſſeſſya wziął/ choc ieſzcze
 wzdanie nie doſzło/ by tylo od obudwu ſtron Kupno
 y przedanie było zeznáne. A ieſliby ieſzcze Kupiec w

niu / á w
 tym czasie
 przed wzdá-
 niem zgoo-
 re / Poma
 ſzkoda
 idzie

dzierżeniu imienia nie był / choćby też ná to pieniądze dał / y mógł dowieść kupná : bliższy jest przą o-
deyść / gdyż ieszcze zdanie nie došlo / niżliby go prze-
dawcą miał położyć. Wszakże pieniądze dane trą-
ci. A iesliby potym pieniędzy chciał dochodzić / mu-
siałby okazać zład ten dług wrost. Iesliby przeda-
wca powiedział / iż mu pieniądze ná ten czas są da-
ne kiedy od niego dom iest kupiony / á zładby kupiec
znał przedanie: tám targ przedania / przeciw kupco-
wi rychley może być dowiedzion / niżliby targu
miał przec. A tak kupiec otrzyma plác / onego do-
mu / á pieniądze sprzedawcy do końca zapłaci.

Pytanie Piąte.

Kon kup-
iony / á y
przedawce
postawio-
ny w tym
czasie
zdechł: ko-
mu škoda
iść.

I Esliby kto kupił koniá ábo bydle / y litkup obie-
stronie pily / to iest / sprzedawca y kupiec / y z iny-
mi ludźmi / targ miedzy sobą zamkneli / y ieden dru-
giemu zadatek pewney summy dał. Kupiec koniá
przejeżdżał doświadczając go / á czasu zapłaty nie
namieniono / y ślubowania żadnego o škodę / ábo
iáko mówią / o niewarunk onego koniá nie było.
Kupiec koniá przyjął / á potym sprzedawce prosił /
iżeby mu go w swojej stajni do pewnego czasu po-
stawić dopuścił. W tym czasie kon w stajni ochro-
miał ábo zdechł. Potym wróciwszy sie Kupiec /
chciałby koniá wziąć / którego zastał zdechłego ábo

chrome

chromego / ábo ktora ina wáda nářázonego / y zbra-
nialby sie go wziąć. Przedawcá chciał pienieǳy
od niego wedle tǎrgu. Kupiec przeciw temu mie-
ni / iż koniá dobrze zdrowego kúpil / ále go ieřsze w
swoe ǳierżenie nie wziął / y owřem w stǎyni v prze-
dawce zdechł / ábo te wáde wziął / y chce tego do-
wieřć / imieniac ná tym nic nie należeć / choćby sie to
zá nie bǎłostí iego ábo zá wiadomościá estáło / y
řada řazǎnia / ieřře onego koniá / ktorego przeda-
wcá zá wřdy miał w swoim ǳierżeniu / plǎcić wi-
nien / ábo co ieřt wedle Prǎwář. Poweǳ tǎř oǳ pie-
ra. Gdyř tu ten stoi / y zna sie iż koniá odamnie ku-
pit / y biore sie ná te ludřie ktorezy przy kúpnie byli:
Náǳ to / koniá przyiał w ǳierżenie swoje / mnie tył-
ko řadǎiac / áby m mu dopuřcił w swojej stǎyni ko-
niá postǎwić / ná iego řłode / zá ie o łechien. W
tym sie przyǳáło iż zdechł bez moiey wni v przyczy-
ny / ktorey przygody mnie z sercǎ řǎł / y osiǎruie sie w
tym dowieřć moiey niewinności / iǎko mi Sad
náłǎże / řadǎiac przez Sadowy wyroř vřnǎnia /
ieřři zá tǎřǎ moia obrona mnie moie pienieǳe má-
ia być dáne / czyli nie / ábo co ieřt wedle Prǎwář.
Odpowiedz. Jesli przedawcá moře tego dowieřć /
iǎko ieřt wedle Prǎwá / iře kupiec koniá przyiał we-
dle tǎrgu / y potym řadał go postǎwić do pewnego
czǎsu w stǎyni v przedawce / y w tym czǎsie konio-
wi sie

wi sie tá przygodá sstála/ y s'mie tego dwiema páł-
cy przed Pánem Bogiem poprówic/ iż tá škoda bez-
iego sie winy sstála. Tedy kupiec słuſznie kóniá zá-
pláci/ gdyž sie tež słuſzny targ sstal podlug iego ze-
znánia.

☞ W sprawie okolo kupná y przedánia to trze-
bá pilnie báczyc: Iż z ktoreykolwiek przyczyny mie-
dzy kupcem á przedawcą sposob ábo wymowienie
iáké zaydzie/ iákó Látinnicy zowia Conditio: tákie
ma byc pilnie chowane. Ná przyklad. Jesliby kto
z kim targ uczynil o Wino/ Koniá/ Œbože/ bydle/ y
oczkolwiek tákiego: á zášłoby iáké wymowienie/
to iest/ áby sie kupiec o zapláte záreczył/ ábo iżby
dzis záplácił/ ábo iżby rzecz kupiona/ byla wolna/
swobodna/ ku zástepowánui ábo obronie látwa/
ábo iżby ná probe dano/ ábo co tákowego przy tar-
gu wymowionego bylo. A w tym czasieby/ iáké
niepożyteł rzeczy przedáney przypadł/ gđzie y kupiec
pod ona wymowa/ rzecz y przedawce zostáwil. A
przedawcá mogłby domiešc oney Kondicyey/ y lu-
dzmi ktorzy przy kupnie byli/ y k temu przysiega we-
dle Práwa: tákowa wymowá ma byc pilnie strze-
żoná/ y tá Reguló ma byc záwždy miedzy kupcem
á przedawcá ná pámieci. Conditio inter vendito-
rem & emptorem superueniens, maximè est custo-
dienda. Ale iesliby rzecz kupiona bez záchowánia

žadney

Regulá o
Bolo kupná
y przedá-
nia potrze-
bna.

Conditio.

żadney wymowy przez Kupcá w dzierżenie była wzię-
 ta / v przedawce tyłko dla strzeżenia zostawiona/
 Błoda by sie w tym czasie iáta trąsła / y śmiałby te-
 go przysięga przedawcá dowieść / iż oná Błoda/
 w rzeczy przedaney / bez iego sie winy stála: tedy
 ná tym nie ma Błodować / y cokolwiek pieniędzy
 Kupiec dał / te gina. Wyiałybyby między nimi ina-
 vmowá była. Ale y wymowienie ktore iest między
 przedawcá y Kupcem / wiecey należy ná Kupcá / gdy
 iuż rzecz weźmie w swoje dzierżenie. A ten v kogo
 one rzecz zostawia ábo porucza / iest oney rzeczy
 strożem. A kto cudzey rzeczy strzeże / iáko swoiey
 własney / y tegoby wedle Práwa dowiodł / nie ma
 ná tym Błodować. Abowiem spolna vmowá / kto-
 ra sie między stronámi dzieie / by iedno mogła być
 dowiedziona / wśytkiemu Práwu zátacza. Toż
 też ma być rozumiano okolo Sukná / Oleiu / Wi-
 ná / Imbieru / y wśytkich w pospolitości rzeczy /
 ktorekolwiek widzeniem / wkuśeniem / dotykanien
 mogá być rozeznáne. Ktore kto dziś kupi / á zará-
 zem ich nie weźmie / á w tym czasie przyda sie ská-
 zá: Kupiec przyiać musi / iesli go przedawcá z táro-
 gu wolno wypuścić niechce. Wśátkze o oświ-
 tianie / iesli sie ktore pokázuie / przeciwn prze-
 dawcy może czynic.

Zastawa.

Zastawne
go imienia
własność.

Esliby kto dobrą swoje zastawił w pewney summie do czasu nąznaczonego / a zaś ie miał wykupic. Wierzyciel miałby ie iuż w swoim dzierżeniu. Tedy ten który ie zastawił / nie może onych dobr przedać / ani zastawie inemu dać / bez woley onego któremu ie pierwszy zastawił. A choćby one dobrą wierzyciel miał w swym dzierżeniu / wszakże iesliby się w tym czasie po ki nie be- da wykupione / iak a szkoda w onych dobrach stała / krom przyczyny albo niedbatości dzierżawce : dzierżawca szkody nie winien / szkoda przy dobrach zastawnych ma zostać. A iesliby ten który ie zastawił / wyzwolic ich nie mógł / szkody nie winien cierpieć / od niego komu sa zastawione.

Pytanie Pierwsze.

Różność
przedania
y zastawy.

Gdyż zastawienie Imienia rownie iednego wi- aże iak o y przedanie / tak go za zastawa nie ma / iak o y za przedaniem. Pytanie iest / w czym zastawienie od przedania iest różne ? Odpowiedz. Zastawa y przedanie w tym różność ma / iż rzecz przedania nie może zaś być wykupiona. Zastawna może być wolno wykupiona. A ztąd się pokazuje /

iż ten

iż ten komu iest rzecz zastawiona / nie może iej przedać bez wolej onego ktory ia zastawił.

Pytanie Wtore.

I Esliby ieden drugiemu uczynił zapis / y zastawił dobrą swoie / iszczac dług y obiecuiac go zapłacić na pewny czas / a zapłacić y wyzwolić dobr nie może. Potym wierzyciel ktoremu sa dobrą zastawione / postepowalby wedle Prawa z takowemi dobrami zastawnemi / opowiadaiac Urzednie onemu ktory ie zastawił / iż ie gdzieby nie wykupił / chce przedać. Potymby takowe dobrą przedal. Pytanie iest / iesli one dobrą ktore mu sa zastawione / y ktore przedal może zastepować czyli nie? Odpowiedź. Azkolwiek kto zastawił Imienie pod tym sposobem / iż ten komu iest zastawione / może ie przedać / iesliby go na czas naznaczony nie wykupiono: chochy mu też przez Sadowny wyrok skazano / iżby mogł przedać / y przedal skutecznie: tedy zastepować onego Imienia nie może / bo ie tylko w fancies swoim miał / y owżem on ktory ie zastawił / abo ktoremuby dopuścić / wykupić ie może / chochy też wyśedł rok y šest niedziel. Albowiem w rzeczy zastawney żadna dawność nie idzie / pości zastawa może być dowiedziona. Zastepowania wietszego nie winien przedawcą w rzeczy zastawionej / iedno

Dobrá zastawne iesliby kto przedal: wi nienli przedawca z strony ich bronić.

Zastawa żadney dawności nie ma.

Przedaw-
cę zastáwo-
nego Imie-
nia / iákie
zástępowá-
nie winien.

Budowác-
nie zastá-
wonego Im-
ienia.

Dochody y
pożytki z
zastáwneg
Imienia
bráne má-
iały byé ná
główná
summę wy-
rażone.

aby dowiódł iż mu iest zastáwna w tey á w tey
summie / do tego času. A iż z zastáwa ábo z fán-
tem postępował wedle Práva / iż przedał fánt dla
tego / iż ten ktory ie zastáwił / wykupić nie mógł / we-
dle umowy.

Pytanie Trzecie.

I Esliby ten komu iest Imienie zastáwione / zbu-
dował co ná onym Imieniu zastáwnym. Wi-
nienli on ktory chce wyzwolic Imienie swoje / od-
łożyć budowny náklad / pierwey niżliby mu Imie-
nie rumowano? Odpowiedz. Jesli iest potrze-
bne budowanie / winien ie odłożyć ten / ktory do-
brá wykupie wedle Práva.

Pytanie Czwarte.

I Esliby kto zastáwił dobrá swoje iákie / z ktorych
pożytek idzie / iáko sa role / winice / chmielniki /
ogrody / sády / mytá / dochody / kramy / iáki rozmá-
te / chlebne / gárbárskie / rzeźnice / iákie y domy / pod
tym sposobem / iż ie chce wykupić ná pewny czas /
z ktorych dobr zastáwnych pożytek ná każdy dzień
idzie. A nie byloby to przy zastáwie wymowiono /
iż dobr onych ze wóżytkiem pożytká ni ma vżywác /
áż do wykupienia. Pytanie iest. Jesli one pożytki /
ná główná summę máia byé wyrażone? Odpo-
wiedz. Jesli dobrá / z ktorych iáki pożytek idzie /

były

były zastáwione: tedy on pożytek ná główna summe ma być wyrażony. Wyjawšyby przy v-mowie wymowiono było / iże dobr onych w tej summe wolno vžywać ma. Abowiem iesliby pożytek brał / á to w wymowie wyrażono nie było. Lichwá to iest. Spec: Sax: lib: i. art: 54.

Lichwá.

Ostrožniey dziś ná zle dlužniki w zapisiech do kłádáia / iž kiedy kto w summie iákiego Imienia vžywać ma / á chce sobie dobrze obwárowác / áby mu onego vžywánia ná główna summe nie wyrażono / ták w zapisie do kłáda miánowicie. Obligavit bona cum vlsufru; vlsufru ad principalem summam non defalcando. To iest / zeznal iž to Imienie zastáwil y w vžywanie dał / ktorego vžywánia / ná główna summe niechce wierzycielowi swoiemu nie wytracác. Gdzieby tych słow w zapisie nie dołożono / tedy vžywanie z obšácowánia / ile ono Imienie do roku pożytku czyni / wyrażáia ná główna summe.

Wiele sie dziś dziwuiá / czemu ták długie zapisy z rozmaitemi wymowami czynia. Nie trzeba sie dziwować / bo ták być musi / przeciw złym á wykretnym dlužnikom / ktorych sie dziśiešych czasow národziło dosyc / ktorym y długie zapisy / nie pomagá / przedsie im dziury nájdúia: ábo iákim niedołożeniem / ábo dziwnym rozumieniem.

Wykrety
przeciw za-
pisom na
fąnty mia-
ją goro-
wych pie-
niedzy.

Choć iąśnie rzecz będzie położona iąko stonice/przed-
sie ią zly dłużnik nicuie / y forytarzow do tego wie-
le sobie nábedzie / ktorzy mu zá sklenice winá / ábo
zá iąki mály vpominek / tákże rozumieć pomoga / y
rzecz ku skutkowi wedle onego wykretnego wyro-
zumienia przywodza. Jáko to dzis iuż nástało.

Choć sie dłużnik zápişe perwona summe záplácić go-
towymi pieniadzmi / żadnym sie fántem nie bęzy-
cac / przedsie ten co pożyczyl pieniedzy / y ná goto-
we pieniadze iąsny zapis ma / nie pieniadze / ále fán-
ty á ktemu nieczemne bráć musi. Choć sie dłużnik
ná Jinieniu stoiacym zápişe / w fántie ie wierzy-
cielowi swoiemu da / y iuż sie wierzyciel w zaklá-
dzie swoim będzie miał / Wziednie sie w nie wwiąże /
y w wiazawşy sie / záś dłużnikowi naymie: przedsie
wierzyciel przeciw iąsnemu pospolitemu Práwu /
przeciw zapisowi od dłużniká swojego / musi fąnty
bráć. Takie wykrety nástały / tácy forytarze niepo-
bożni / bez boiáżni Bożey. Wád to / ci wykretnicy
to czynia / choć sie dłużnik odpíše wielkich obron/
listow gleytowych / żeláżnych / y wśelkich innych po-
mocy. Kiedy czas zápláty przyydzie / przedsie be-
dzie miał list gleytowy / kтым sie náprzeciw swe-
mu Kreditorowi broni / ták mowiac : Aczem sie
ia odpisał listow Krolewskich / álem tego nie mogł
uczynić / nie mogłem záwrzec reki Pánu swemu do

Wykrety
przeciw za-
pisom listy
żeláżnymi.

iąstki /

łaski / ktora mi wskazał: á tak proszę ábym przy tey wolności / á łasce Páńskiey był zachowan.

Kreditor zaś powiáda / iż sie tym nie możesz bronić / gdyżes sie miánowicie odpisał listow gleytowych / odrzuciłes ná strone páńskie dobrodzieystwo / wzgardziłes nim. 2c. Z korego sporu / wiec Orząd watpi / ku czemu sie skłonić ma / czy ku zapisowi / czy ku listowi / choc rzecz iest iásna / iáko sie kto zwiázac káže / tak zwiázány chodzie musi: kto sie nieprzyjacielowi nieczem bronić nie chce / przy musieć go nikt nie może: kto czym dobrodzieystwem gardzi / nie godzien go: kto sie czego wyrzecze / iuż k temu przysc nie może: także / gdy sie kto swemu Kreditorowi odpisze bronić Listy gleytownemi / słuźnieby sie bronić nie miał. A Orząd słuźnieby takiego przy takiej odpisáney obronie zachować nie miał. Quoniam super his omnibus, volenti non fit iniuria. Zwłászcza gdy kto iest ku krzywdzie Kreditorowi / przeciw iásney wedle zapisu sprawiedliwości. Aczemuby zapis / iáko ku zeznaniu dlugu iest ważny / nie miał być ku temu ważny / gdzie sie dłużnik listow gleytowych odpisze? Bo iesliby to odpisánie nie miało być ważne: tedyby ni ku czemu inemu nie służyto / iedno ku łatwiejszemu ná bliżnim pieniedzy wymataniu? A zapisy nie ku temu służyć maia / ále ku pewney zapłacie dlugu / y
maia

Obiectio
debitoris
contra ob
debitorem

Żyć się tru
dno pienie
dzy nabyć:
zład to
idzie?

Alia obie
ctio debi
toris.

máia być w mocy tak iáko piśa / in omnibus Pun-
ctis, clausulis, & articulis. Ale snadź rzecześ: Pan
Bog ná mie przygode dopuścił / wiec nie mam le-
karstwa szukać: lepiębyś daleko uczynił/ iesli Pan
Bog ná cie vpadeł iáki dopuści: ábyś szedł do Kre-
ditora dobrodźciá twego/ á przelożywszy mu przy-
gode twoie prosił go mówiac: Patientiam habe
in me, & omnia reddam tibi. A Kreditor iesli iest
człowiekiem Chrześciańskim / bacząc twoy vpa-
deł / iżes tego nie márníe vtrácił / iż ná cie przygo-
dá przyślá/ mam zá to/ iżci nie tylko posolguie/ ále y
czástkę odpusći. A toby tobie z lepszą sławą było/
niż gdy sie listow odpisześ / á przedsie listow ku o-
bronie nabywaś / á niż gdy sie gotowymi pienią-
dzimi plácić zápisześ/ gratámi odbydź chceś. Czym
y sobie y inym iáko mówiá Kredyt / to iest / wiáre
psunieś. Zátym tá Pestis in Republica idzie: iż vbo-
giemu trudno náleść krobę go w potrzebie iego zá-
łożył. Káždy sie boi / áby pożyczymyś gotowych
pieniedzy / nie musiał potym bráć ledá gratow / á-
bo iákich towárow zlych nieodbytych. Ale rzecześ/
iż wedle Práwá pierwey ma być zapláta długi ru-
chomemi rzeczámí? prawdá. Ale tám gdziebyś mi
zgotá dług zeznał / á ná stóiacym go Imieniu nie v-
kazał. Nie rozumieia niezbożni forytarze / iż plá-
cenie długi fántámi/ ábo ruchomymi rzeczámí/ nie
idzie

idzie iedno tám/ gdzie kto zgola dług zezna/ á ná za-
 dnyim go Imieniu nie visci/ iáko Lácinnicy mo-
 wia: Vbi est actio personalis. Nie rozumieia po-
 rzadku w pláceniu długow in actione personali, co
 w Práwie dostátecznie opisano tymi słowy. In a-
 ctione personali super capiendis pignoribus, talis
 ordo tenendus. Vt primo accipiatnr pecunia si ex-
 tat. Secundo, res mobiles, exceptis deputatis ad a-
 griculturam vel pro vsu quotidiano vestium, vxoris,
 vel liberorum. Tertio, his deficientibus, recurritur
 ad res immobiles. Quarto, ad nomina debito-
 rum. Quinto, ad incarcerationem. **Niánowicie**
 tu doteżono/ gdzie ma być rychomymi rzeczami za-
 plátá dlugu/ tám gdzie iest Actio personalis, to iest/
 gdy kto tylko dług zgola zezna/ czas zapłaty námie-
 ni/ á ná Imieniu go nie wkaże. Ale gdzie kto dług
 zeznány ná Imieniu stoiacym wkaże/ Imienie stoi-
 ce w tym wwiaże/ w fánicie da: tám iuż wierzyciel
 nie winien bráć rzeczy ruchomych w zapláte dlugu
 swoiego. Bo iuż Imienie stoiace pierwey w fán-
 cie ma/ iuż tám iest iáko Lácinnicy zowia Actio rea-
 lis, actio hypothecaria. Iuż tám fánty/ przeciw fán-
 towi pierwey dánemu/ mieyscá nie máia: nie wi-
 nien wietzyciel Imienia puścić/ áż mu gotowe pie-
 niądze dádza. Nie inšy iest kształt fántu stoiacego
 go/ iedno iáko y ruchomego. Kiedy mi kto fánt ru-

• R r r r

chomy

Solutio de
 bitorum
 mobilibus
 fit in actio-
 ne perso-
 nali.

Porządek
 plácenia
 dlugu rze-
 czami.

Actio per-
 sonalis.

Actio rea-
 lis.

Actio hy-
 potecaria.

chomy zástáwi / nie winienem go puścić z rękú ná
 przemiáne zá inny fánt / áž mi summe poloży. Tyma
 że posobem. Kiedy mi kto wkáże dług ná stojacym
 Imieniu / y wwiąże sie w nie / trzymam ie skutkiem
 iużem nie powinien inych fántow przyimować / áž
 mi moiá summá będzie položona. Nápisano to w
 Práwie. Pignus, non nisi solutione pecuniae libera-
 tur. Et obligatio principalis naturaliter, non alio
 modo, nisi solutione pecuniae, invito creditore tol-
 litur. **A**názywáia to w Práwie: Pignus luere ut
 habetur in Codice Titu. de Luitione Pignoris. V-
 nusquisq; debitor pignus suum eliberare poterit,
 cum videlicet pecuniam soluerit. **T**u iásna rzecz/
 iáko dlužniť / fánt záraz w summie dány wyzwalác
 ma / nie fánty inymi / ále pieniádzmi. **A** cho by też
 ná stojacym imieniu dlugu nie wkázał / iedno iž pie-
 niádze gotowe wziął / gotowe pieniádze zeznał / y
 záplácić obiecał: **P**ráwo przyrodzone y písane do
 tego wiedźie / ábys wierzycielowi / twoiemu do-
 brodzieciowi / ktoryć czásu twej potrzeby dobrze re-
 czynił / nieco inego dawał / iedno to coś zeznał / coś
 obiecał. **J**áko nápisano Spec: Sax: lib: . articu: 6.
 in glota. Naturale est, ut eo modo quis liberetur,
 quo pacto obligatio facta fuit. **A** ná drużym imie-
 scu: Spec: Sax: lib: 3. artic: 40. in-textu, nápisano:
 Qui nummos aut argentum solvere debet, si pro

Pignus luc.
 10.

hoc

hoc pignora præbuerit, per id non sit liber, nisi sic inter eos pactum fuerit.

Trzebáby ná te fántowniki/ ktorzy wziawşy gotowe pieniadze ábo kořtowny towar od kogo / chce to plácić ládá iásimi gratámi / iebczenie swoio mi / ále od kogo ná wzárde á ná škóde wierzycielowi swoiemu nábytemi: trzebá mowie wzbudzić / y ku skutkowi záś przywieřc ono Práwo / dżisiey- řemu czásowi bárzo przystoyne / ktorym opisano iáko wierzyciel od dlužniká fánty przimowác ma. Nie ták iáko by ie ořácowano / ále iáko by mogly być zá gotowe pieniadze przedáne. Aby ie Wzrad kázal iáwnie wyłóżyć / á temu ie przedác koby wiecey zá nie dawát / áby wierzycielowi z przedánia fántow / pieniadzmi dług oddawát. Wczy tego iáśny tert w Práwie Spec: Sax: lib: 1. articu: 70. in textu. Iż kiedy dlužnik nie ma czym plácić / ma w długu być fántowan / ktory fánt wierzyciel trzykroc / káždy raz przez dwie niedzieli winien Dlužnikowi opowiadác / iż tylo záń dáia. Jesliby go dlužnik / iáko bliźşy fántu swóiego nie wyzwolił / tedy on fánt iuż ma być wyłóżony y przedány. Jesliby fánt / wynosił dług / tedy to coby wrzřey bylo / dlužnikowi ma być dano. A iesli co do długu nie dostáło / dlužnik ma być dotád fántowan / áż sie zapláta długu wypelni.

fánty iáko
máto być
od dlužniká
prziymes
wáne.

Tak wżeni w Práwie wżę: Et Cerasini sub titulo de Executione rei iudicatę tá iest Sentencya. Gdzie tu temu Artystowi lib: 1. articu: 70. tak pi-
 że: Si pignus nullum omnino fructum, nullaque emolumenta ferat, ex quibus Creditori possit satis fieri. Eo in casu, pignus est publicę distrahendum, & creditori, interueniente cautione, si caret possessione, tradendum, ut illud ter in locis publicis de quindena in quindenam uenui exponat, adhibito etiam Præcone, cuius ore venditio publicetur. Quę quidem venditio ipsi etiam debitori semper est denuncianda, si forte pignus suum velit redimere. Quibus rebus sic gestis, & præcedente eiusmodi denunciatione, si debitor redimendi curam abijciat, pignus vendendum est ei qui plus numerauerit: sin vero nullus contingat emptor, ludex reuolutis sex septimanis, pignus in satisfactionem debiti Creditori tradet, & si haud quaquam respondeat quantitati æris alieni, alijs pignorationibus erit repetendum, quidquid defecerit.

§ Záchowywano sie dosyć niedawnych czasow wedle tego Práwa / iż kiedy wierzyciel przy-
 wał fánty od dłużniká / y przedawał ie / przypo-
 zywał dłużniká z świadkami / ktorzy świadczyli iż
 mu zá on fánt wiecey nie dawano. Potym / iesli
 dłużnik w šestć niedziel nie wykupił fántu swojego

iuz go

iuż go wierzycielowi sąd wedle onego kupnâ przy-
 sadzał / y ták skázował. Gdy ten dłużnik swiego
 fântu / w Besc Wiedziel nie wykupił / nie do tego
 czasu nie czynił / tedy iuż wierzyciel ma sie przy tym
 targu a przedaniu zostâć wedle Prâwâ. Ku temu
 służyło ono skázanie / Ktore y dziś czynia / âle go
 Prokuratorowie niewiem czemu ku skutkowi nie
 przywodza / âby wierzyciel przedawał fânty: pod
 świadectwem dobrych ludzi / skronie to opowiadâ-
 iac. Często y owżem zâwżdy okolo fântow tákie
 skázanie bywa. Decretum est Actorem, posse ven-
 dere pignora, sub euidencia proborum hominum,
 parti hoc ipsum denunciañ de forma iuris. A we-
 dle tego skázania sie nie sprâwuia / iedno vbogi Kre-
 ditor wedle iednego skázania / iâko fânty osâc u-
 ia / ták przyjmuię. Drugiego Dekretu Eksekucy-
 ey zâniecha. Szâcunek rzeczy nie dla tego bywał /
 âby wierzyciel wedle onego szâcunku przyjmował /
 âle iżby ták iâko osâcowano przedawał / âby w-
 rzyciel ku szkodzie dłużnikowi / po swey n, yzali mu
 przedawał.

Tegoż rzeczy pytânie iedno nâpisâne in Legibus
 Imperialis in Autenti. Hoc nisi debitor C. de so-
 lutio. A nâpisal ie człowiek wczony w Prâwie / Io-
 annes de Ferrarijs in sua Practica temi słowy.

Szacunek
 fântow
 dla czego
 bywał.

Pytanie Piąte.

Czesło sie przydawa / iż niedźni Lityżántowie / to iest mizerne strony prawowiacy sie / y ich przeciwrotni Prokuratorowie to czynia / aby wierzycielowi do stojacego Imienia nie przyšlo: ná iego wzgárde / dáia mu ruchome rzeczy / táż swoje własne iako y cudze / y ind ie nábyte / y k temu nieczemne á sprosue / áż do garnków ábo krożlikom / y niekiedy ie od sąsiádom swoich ná piá emie petáiem nie skupia. Pytá nie iest. Mái być wierzyciel przymuszon tákie rzeczy podle / w zapláte dlugu swojego przy. nowác czyli nie? Odpowiedz. Nie winien tákich przyjmowác. Albowiem rzeczy ruchome / ktore dłużnik ná zapláte dlugu dáie / máia być tákowe / ná ktoreby sie kupiec łatwie nálażł / aby nie były niepożyteczne / ábo zbytne / ábo wierzycielowi škodliwe. Ale tu rádá iest wierzycielowi / aby tákieruchome rzeczy Wzad dał wylczyć ku przedániu / iż ktoby wiecey zá nie dawal / aby temu były dáne / aby sie z tego przedánia wierzycielowi pieniadzmi zapláta stála. Tym obyczáiem sie zábieżáto / aby żli dłużnicy swoich wierzycielom nie ośukawali. Poty pytánie y náuka z niego. A ponieważ tá náuka tych czásow iest bárzo potrzebna co tolo odbywánia fantow dłużnikowych. Położo

to pytá-

Ks. Kres
d. torowi
co 3f. nty
ma dżiać.

to pytanie po Łacinie / tak iako jest w sobiená micy-
su námienionym / aby tym iawnieyſze było.

Quid dices de eo, quod facere nituntur plerum-
que miseri litigantes, & eorum subditi Procuratores,
qui ne perueniatur ad immobilia, & ut magis vitu-
perium faciant Creditori, exponunt & producunt,
tam propria sua mobilia, quam aliena, & quæcunq;
vilissima, & quandoq; ea latenter emunt à vicinis,
utq; ad inciforia & bocalia lapidea & stagnæa. Nun-
quid sit cogendus Creditor talia recipere in solu-
tum? Puto quod non. Quia res mobiles debent esse
tales, quæ de facili reperiant emptorem, & non sint
inutiles vel superflue, aut damnosæ ipsi Creditori.
Sed consilium est melius pro Creditore, quod talia
bona mobilia faciat exponi per ludicem venalia, ut
plus offerenti dentur, & ipsi Creditori eorum preci-
um exoluatur. Et hoc modo obuiabitur fraudibus
talium malignantium.

Nie trzeba ſie tedy dżimować / iż przeciw złym
dłużniko n tąż długie zapisy czynia / y przewrotno-
ści ich rozmaite ni Kondicyąni zabiegają / y ieſzcze
podobno przeciw tym ſántymktem / małſze náy-
dować muſzą. Co pierwey dłużnik zapiſował sum-
me ſuper omnibus bonis ſuis mobilibus & immobi-
libus, muſi tak poſtawić. Reformavit ſuper omni-
bus bonis ſuis, tam immobilibus quam mobilibus,

y inne

Jakie rze-
czy ruch-
ne Bredis-
tor od dłu-
żnika przy-
mować y
iako z nim
postepo-
wać ma,

Kreditor
ma wol-
ność obie-
rać z rzeczy
ruchomych
dłużniko-
wych ku za-
płacie kto-
re chce,

Pląt od pie-
niedzy kie-
dy Prawo
dozwala
brać.

y inne ostrożności / aby wierzyciel wolność miał
przyjmować coby chciał w zapłacie swego długu/
iesli mobilia albo immobilia. Jakkoby to miało być
y wedle Prawa. Kiedy sie dłużnik zapíše na wšy-
tkich dobrach ruchomych y nieruchomych: Już wie-
rzyciel ma wolność obierać sobie z dobr dłużniko-
wych ktore chce / ku zapłacie swego długu. Nás-
pisano Specu: Saxon: lib: 3. artic: 39. Creditor habet
optionem inter omnia bona Creditoris. Skąd sie też
pokazuje / iż dłużnik gdy chce płacić Kreditorowi
swojemu dług fantami / winien znieść wšytek
swoy ruchomy statek cogokolwiek ma / z ktorego
Kreditor ku zapłacie swojej ma wolność obierać
co chce. Nie trzeba sie też dziwować / iż kto pląt
od pieniędzy bierze / zwłaszcza od dłużniká niedbá-
tego / ktory zapłate z vporu odwołacza. Bo tego y
Prawo dozwała / y lichwa tego nie nazywa / choć
to iest nieiaki kształt lichwy. A w tey mierze / gdy
dłużnik mogac płacić / niechce płacić / niedbály w
tym iest / może od niego pląt brąć / ktorego Prawo
nie nazywa lichwa / ale nagroda škody. Talis, in-
quit, vsura non est propriè vsura, sed recompen-
satio damni, cum quis solutionem iniquè & dolosè
protrahit. Specu: Saxon: lib: 1. articu: 54.
in Glossa.

Pytanie Szoste.

I Jesliby ktory dłużnik ku zapłacie długu swojego nie miał ani pieniędzy / ani rzeczy ruchomych / ani stoiacego Imienia / aleby też miał dłużniki / na którychby wierzycielowi swojemu włożyć zapłatę swojego długu / iako sie tu Wierzyciel sprawać ma? Odpowiedz. Jesliby mi moy dłużnik włożył zapłatę moiego długu na swoich dłużnikach / winien mi one dłużniki stawić przed Sadem. Ktorzy stanawszy / na spytanie Sedziego / mają zeznać / iesli on dług ktory u nich moy dłużnik włożył / winny albo nie? Jesli zeznają / tedy ich Władza Prawnymi postępkami przypędzić do tego aby zapłacili. A iesliby rzecz ruchoma w zapłatę dana była / a okazała sie cudza / iaki tu ratunek wierzyciel ma? Odpowiedz. Iż wierzyciel może za takim nieuzytecznym daniem zapłaty ieść przeciw swemu dłużnikowi czynić. Bo nie zniżył sobie pierwszego postępku przeciw niemu. A zda sie też / iakoby pod tym sposobem włożanego dłużnika przypisał / y pod tym sposobem pierwszego Prawa odstąpił / iesliby ona rzecz w zapłatę podana / iego była / albo iesliby sie słuźna zapłata / bez szkody / bez prawowania ostała. Tak napisano w Prawie: Quia per inutilem dationem; non est sublata prima Actio,

contra debitorem. A dla tego to sobie przy ręką zowią dłużników / pilnie przestrzegając. Bo rzecz nie jedna / aby Wierzyciel z ręką zanyim dłużnikiem tak długo Prawo miał wieść / z swoją škoda / iako z pierwszym wiodł.

Pytanie Siódme.

Dłużnik iako ma być chowany w Więzieniu.

Tert vrzy Spec: Saxo: libro 3. artic: 29. tymi słowy. Ktoby przed Sadem dochodził długu od dłużnika / któryby nie mógł mieć rękymiego. Sedzia ma go podać Wierzycielowi / y będzie go on Wierzyciel winien chować na strawie y na robocie / iako inna swoje czeladź: y iesliby chciał / może go w peto okować / inaczey nie ma go dreczyć. A iesliby wcieli / abo go na czas pusił / przez to od długów nie zapłaconych nie iest wolen / po ki zapłaty nie dowiedzie. Na drugim miejscu Iure Municip: articu: 7. text iest taki słowo od słowa. Iesliby Sprawa była okolo długu który dłużnik zna / a obżalowany ma dziedzictwo w miejscu które sie wynosi nad on dług / może sie dziedzictwem szczyć na sadowny słuśny rok. Iesliby dziedzictwa nie miał / będzie podan wierzycielowi za rękę w mociego. A iesliby ten był gościem komu iest podany może go z sobą odwieść / iesli go nie może zachować

w tym

w tym Práwie. Wszakże on wierzyciel winien rekoymie postawić / iż onego dłużniká bez obrażenia zdrowia iego będzie chował / ábo iż go zaś stáwi. Jesliby wierzyciel Rekoymiego nie miał / tedy go w tymże Práwie w káźni mieyskiej ma zostawić / peto może nań włożyć. A nád to żadnego inego káránía nie ma mu žádáwać / bo sie dobrowolnie w więzienie dał. Opátrzyć go winien żywnością y robota / tak iáko ma swoje czeladź. Bowiem nie jest złodzieiem / ani kiedy ze złodziejmi towarzyzył. Jesliby wciekl pierwey niż dług záplácił / może go znou zátrzymać / á estátek pieniedzy / gdzieby go kolwiek przysćignął / y powtore go ofiarować do Sadu / gdzieby go kolwiek przysćignął. Poty text.

G W Głosie dokláda: Gdyby dłużnik obiecał zapláte Wierzycielowi swoiemu pewnie / iesliby z lástki Bożej miał opátrzeenie nád żywność á rekoymie stáwił / nie trzeba go podawać w moc wierzycielowi. Podáia dłużniká Wierzycielowi w moc ábo do więzienia / nie tak dla tego iż nie ma czym długu záplácić / iáko też dla tego / iż sie zdrádliwie w tym spráwował / dobrodzieystwá cudzego źle vžíwał / dobrá swoje ábo cudze przelotrówał / rozprosył / przemiłował / przegrał / źle sie spráwował / Kreditorá swego chytró oszukał / pieniądze ná nim ábo towar gládkimi słowy / obietni-

Dłużniká
dla czego
dáia do
więzienia.

cámi wymatal / co nic innego niż jest iakoby go por-
 czciwie ośtadł: przeto też to więzienie ma iakoby
 słuszne karanie za te występki. Bo y Prawoaczy:
 Kiedy vbostwo ná tego za temi występkami przysy-
 dzie / aby Vrzad ná iego vbostwo baczenia nie miał.
 Godna rzecz jest / aby vbogi ktora swoia zła sprá-
 wa / ábo iáziemi występkami w vbostwo wpada /
 pomocy żadney nie miał / aby vbostwo cierpiat.
 Quoniam paupertas in delictis non excusat. Nie
 ma też być wiecznie więzieniem. Boby to było prze-
 ciw Prawu / ktore nie każe nikogo dla pieniedzy
 więzić / tylko poty pośi się robota swoia nie wy-
 zwoli / ktora ma być wierzycielowi ośćacowana /
 y ná summe dlugu wyrażona.

✍ Uápisano táńże in Glosa: iż v stárych ludzi
 onych Rzymiánów w obietnicách / w zmowách /
 z wielká pilnoscia wiáre chowano / y przeto ná te
 dluzniki ktorzy się nie iscili Lege 12. tabularum, ná d-
 inne karanie ktore im táń opisano / karanie też ná-
 gárdle vstáwiono: aby ie ná Morze záprzedawa-
 no. A iesliby było wiele Kreditorów / tedy dluz-
 níká ná czesći rozsiekawano. Kiedy ieden Philo-
 zop) Sávoryn pytał iednego rezonego czle wielká
 w Prawie Sextum Cecilium, A czemu by to takie o-
 krutne Prawo ná dluzniki vczyniono? Odpo-
 wiedział / iż dla záchowánia wiáry / fidei seruandæ

gratia,

gratia, to uczyniono / aby tym Prawem Karano tego który w umowach / w pożyczaniu / w zaplacie długu wiary nie chował: aby sie dłużnik wátował żeby tu takiemu Karaniu nie przyśedł. Co przy Niemieckim Prawie nie dla tego potożono / aby sie tak v nas z dłużniki sprawowano / ale dla okazania / iáko v onych starych Rzymianow / wiary pilnie przestrzegano. Aby też dzisiajszego wieku ludzie / á tym wiecey Chrześciańscy / wiare miedzy soba chowali / ktora sie tych czasow bázro nászczerbila / á niewiára zá niekárnościa bázro sie roszczizenila / iz ieden drugiemu / choćby mogł statecznie dług zapłacić / ledá gratami Wierzyciela dobrodzieia swego odbywa. Ale tá złość dłużniká / niczymby sie rychley nie pohánorála / iedno kiedyby sie wzbudziło to Prawo / iáko pierwey Kreditorowie z sánty postepowali. to jest / iz ie Kreditor przyjmował / tak iáko ie mogł przedać zá gotowe pieniądze / pod świadomem dobrych ludzi: opowiadáiac dłużnikowi v Sadu trzykroć przez šest niedziel de Quindena in Quindenam, iesliby sánt swoy / iáko blizby wedle tárgu chcial odkupić. Jesliby nie odkupil przez šest niedziel / aby iuż Kreditor tak przyiął iáko mu dáia gotowe pieniądze.

Jáko wyzšey o tym.

Pytanie Osme.

I Jesliby kto komu zastawił Dobrą swoje w pewnym długu / a zastawiony / też dobrą przedał innemu. Pytanie iest: Jesli ten / ktoremu były zastawione / długu swojego na onym ktory mu dobra zastawił / albo na dobrach zastawnych / a potym innemu przedanych szukać ma? Odpow. Jesliby kto zastawił dobrą swoje / a przedał ie zaś innemu bez woley onego ktoremu ie pierwey zastawił: tedy ten ktory przerzeczone dobrą zastawne w dzierżeniu ma / iako mowia. iest w Possessyey / habet optionem, to iest wolno mu obierać / chceli swojego długu szukać / albo na osobie onego ktory Imienie przedał / albo na dobrach zastawnych. Tu y z tey gady albo pytania / iasnie sie nauka podawa / kiedy kto ma w zastawie Imienie w długu / wolno mu szukać onego długu / chceli na zastawnym Imieniu / chceli na osobie ktora zastawila. Także chceli y ruchoime brać / nie może go cisnać do tego / aby miał co innego brać nad to co mu pierwey dano. nie tak iako dziś powstalo / choc kto Imienie w fannie w zastawie ma / przedsie dłużnik dawszy iakie graty a przysiągшы iż pieniędzy nie ma / Kreditora z Imienia wypiera / przeciw Prawu iasnemu wyższey miarowanemu. Solutione pecuniae pignus liberatur.

Pytanie

Dłużnik
kiedy zastawne Imienie
nie przedał
Wierzyciel
na czym
długu szukać
ma: na
osobie
długu
znikowey
czyli na
Imieniu
przedanym

Pytanie Dzieniate.

| Esliby kto dochodził Práwem iákiego Imienia/
 powiádaiać ie byc w fánacie swoim / y miał na to
 List Przodkowi swoiemu tylko należacy. Od-
 piera stroná / žádałaby dowodu od tego który sie
 na do Imienia. Ten sie bral ná dowod Przodká
 swojego. Odporna stroná rzekłaby: Gdyż sie ten
 ciagnie do moiego Imienia/ powiádaiać ie byc fán-
 tem swoim / y chce dowiesć Listem który Imieniu
 służy / žádam aby mi bylo skazano przez Sado-
 wny wyrok / iesli on może dochodzić Imienia mo-
 iego? Powod zaś rzecze: Gdyżem ia iest po nie-
 bożczyku N. Dziedzic blizky / y Dobrá wšytkie / ze
 wšytkim Práwem ná nie przypády / ták własne
 iáko dziedzic / zne / y dlugi / ták ruchome iáko nieru-
 chome dobrá / žádam aby mi bylo skazano / iesli ia
 tego Imienia / ktore w zakładzie Przodkowi moie-
 mu iest / doysć moge ábo co iest wedle Práva?
 Odpowiedz ná te spory. Azkolwiek żaden prá-
 wien á przystoynie zakładu ábo fántu pozyskác nie
 może iáko ten komu ie zastáwiono: wšakże iesli kto
 iest dłużen / á dobrá swoje w dlugu zastáwił / tedy
 Dziedzic po zínáctym Wierzycielu / tego dłużniká
 winowác może. A iesliby dłużnik zeznal ábo prze-
 ciw iemu dług dowiedzion byl / iż dobrá iego sa w
 zastá-

Dobrę zas-
 tawnych z
 pewnym
 zapisem:
 jeżeli dzie-
 dzic Kredy-
 torów / ná
 dłużnika do-
 chodzić / ná
 miejscu
 Przodká
 swojego.

zastawie: tedy Dziedzic Kreditorow do zastawy przysć może / ze wśytkim Práwem / w tych pie- niadach tak iáko Przodkowi iego należało wedle Práva.

Pytanie Dzięsiate.

I Esliby Dobrá choć ruchome choć nieruchome by- ly zastawione / á przydálaby sie ná onych dobrách iáka škoda. Ten ktory zastawił / chciałby ie wy- kupić / żadać aby ten ktory ie trzymał w zastawie / náprawił: On zaś ktory trzymał Imienie / powie- dział ie być w zastawie swoiey / y strzegł go iáko nalepiey mógł / iáko swiego wlasnego. Jesliby mu dłużnik w tym wiary niechciał dać / osiárnie sie gotowym otrzymać to iáko mu Práwo nákaże / ża- dać o Sadowy wyrok / iesli ná tym winien bę- domać czyli nie? Odpowiedź. Jesli komu iáka rzecz zastawiona była / á strzegł iej pilnie y wier- nie: przydálaby sie škoda ná oney zastawie / iáko iesliby zgorzálá ábo ukrádziona była z innemi iego dobrami: iesliby tego śmiał dowieść przysiega / iż sie oná škoda bez iego winy á niedbáłości stálá / te- dy żadnego w tym nágábánia nie winien mieć we- dle Práva.

Pytanie Iedenaste.

I Esliby kto w moim domu / z moia wola á przy- zwoleniem mieřkat / choć Czynnś obiecał choć

nie o.

W dobrách
zastawio-
nych gdy
sie škoda
stanie / kto
ia cierpieć
winien.

nie obiecał. Albo iesliby też Imienie Czynszowne
 mnie zastawne v mnie náiał / potym sie chciał wy-
 prowadzić z onego domu zbraniaiac sie czynszu plá-
 ćie / y zatrzymałbym go / domostwo iego zamknął
 wszy: potym tá rzecz przyšla do Urzedu / y státa
 sie skárgá ná mnie / izem ia domostwo iego zamknął.
 Jaby sie bronił mowiac: Iże to domostwo iego
 zachowane jest w Possessyey moiey / ábo w Imieniu
 moim czynszownym ábo własnym miásto czynszu /
 ktory czynsz skoro mi zápláci / tedy domostwo iego
 bedzie wolne. Naiemnik zaś przeciw temu mowił /
 izem i nic nie winien y nic mi nie obiecał. Ja zaś
 ná to odpowiedział: Gdyż ia státek á domostwo
 iego w Possessyey Imienia moiego mam / Pytam /
 ieslim ia nie jest blizszy ábrm był zachowan przy
 czynszu moim / á nizli on przec mogł / ábo coby bylo
 ná Práwie? Odpowiedz. Kiedy kto dom náymu-
 ie / cokolwiek domostwá do domu onego naiemne-
 go ábo umowionego wniośł / á w onym domu sie
 dział / Rok / puł roká / choć ćwierć roku. Jesli gospo-
 darz niechce strácić ábo opuścić czynszu / tedy ko-
 mornik / musi go záplácić / y moze domostwo iego /
 wszytek státek w gmachách pozamykác / choć czynsz
 obiecał / choć nie obiecał. A iesli ledzie śmiat po-
 twierdzic tego przysiega iże to w czynszu uczynił:
 tedy rychley y lepšym práwem Czynsz otrzyma / ni-

Gospodarz
 blizszy jest
 do przysie-
 gi o czynsz
 przeciw
 Komornik
 kowi / niż
 Komornik
 ku záprze-
 niu.

Gospodarz
Komornik
czy Státek
może zámie-
knać w
czynszu.

Żliby Należnik przą wolen być miał. Speculo Sa-
xon: lib: 1. artic: 54. A tu przy tym Pytaniu/
trzeba wiedzieć / iż niektóre dobrá same przez sie sa
fántem y zakładem / choćby ich też kto nie dał ani
náznaczyć w fántie / iáko to: Cobykolwiek Nale-
znik ábo Komornik w dom do Gospodarzá swo-
iego wniósł / to wszystko iest fántem gospodarzo-
wi / y może to wszystko gospodarz w czynszu swo-
im zámieknąć y zachować wiernie / iesli chce áby go
nie winowanó.

Pytanie Dwáaste.

Dobrá O-
piekunowe
sa fántem
sierocie,

I Żliby sie kto opiekát majątnościá sieroty / á
wziát one majątność w opátrenie swoje. O-
piekun miałby też táż dobrá swoje. Pytanie iest/
iesli dobrá Opiekunowe / sa fántem sierotce wedle
Práwa? Odpowiedź. Żliby sie Opiekun opie-
kát majątnościá sieroty / á opiekę przyiát: tedy do-
brá iego / sa fántem sierocie / rák iż Opiekun nie ma
mocy dobre swoich oddać / zástawić ani przedać.
A to ma być rozumiano o Opiekunách dánych /
które Látinnicy Datuios tutores zowią: nie o tych/
którzy ná Testámencie bywáią náznáczeni.

Pytanie Trzynaste.

I Żliby ieden drugiemu zápisal w zastawie Do-
brá swoje / z tym wymowieniem / y z tą obietni-

ca: Iż gdzieby onych dobr zastawionych nie wykupit / aby on komu ie zastawiono / mogł przedać / ábo też innemu zastawic: áboby iáka umowa między nimi była. Pytanie iest: Możli Pan onego fantu / zarazem skoro dzień wykupienia przeydzie / dobrą takowę oddalić / á miánowicie: iesliby tego ná zapisie dołożono / iże to może uczynić krom pomocy Práva / iákoby ná to / wszystko Prawo miał przewidzione? Odpowiedz. Iesliby dobrą komu zastawione były / á on ktory ie zastawil / ná pewny czas ich nie wykupit / ma być pozwan ná trzy Sady / ku odpięaniu / miáliby co przeciw temu mówić. Iesliby ná trzeci Sad nie stáał / tedy Pan onego fantu / ma być wwiązán w dobrą ony / tym Prawem / iákó Zapis pókaże. A żaden go ztántad nie może wyrzucić / iedno Przednie / zá obżáłowaniem Sadowym. A iesliby stáał do Sadu obliczny: tedy Powód da czytać Zapis / ábo Księgi Sadowe / ábo ktorym innym obyczajem dowiedzie / iákó ten á ten sie obowiazał: pytáiac ná Prawie / miáliby co przeciw temu mówić? Iesliby nie przeciw temu nie mówił / tedy ma być wolno puścićzony fant Wierzycielowi przed Sadem. Tánżé Prząd słaże / iżby fant był wyzwolon do domu niedziel. A iesliby nie wykupit: będzie potym Wierzyciel pytał / co z onymi dobrámi chocby były wla-

Zmienię
gdyby w
peroney
Summie
pod tym
sposobem
było zastá-
wne / Iż
iesliby go
Dlužnik ná
czas názná-
czony nie
wykupil:
aby z nim
poczynał
co by chciał:
możli Iż
mienię być
przedane
skoro czas
przeydzie.

siłość/ choć Dziedzictwo / czynić ma. A zaś przez
dwie niedzieli także pytać będzie. Skaza mu / iż
dobrą one trzytroc ma opowiadać przez trois dwie
niedzieli. Co kiedy sie już stanie / skaza mu / iż to
ma oznaynić w domu albo we dworze iego / Wrze-
dem: y będzie ieście mal czas czternasćie dni. Po-
tym Wierzyciel będzie tak pytał: Jakom ia tu wśy-
stko Prawo y wśystkie stopnie Prawa w tym są-
cie albo w zakładzie przewiodł/ iako mi Woyt z Przy-
sieżniki skazali / do ktorych sie ciagne: żadam/ aby
mi bylo przez Sadowny wyrok nakazano/ gdyżem
ia wedle porzadku Prawa/ do tego Imienia iest
wowiedzion y wviazan: mali mi to Imienie rumo-
wać? Odpowiedz. Gdy ten N. Wzrednie we-
dle postepku Prawa w to Imienie iest wviazany/
tedy takowe Imienie ma być iemu rumowane.

Potym Pan onego sąntu / po przyładzeniu ru-
mowania ma przyiac Possessya onego Imienia / a-
bo tam innego miasto siebie puscic / albo dom zaino-
tnac / wziawşy go w Possessya. A będzie pytał
daley / co z takowym sąntem/ a miąnowicie z do-
mem ma czynić? Odpowiedz. Iż on dom ma
wcale trzymać Rok y šestc niedziel / a w tym czasie
może ie wykupić y wyzwolic. A po roku y šestc
niedziel/ może on dom przedać / oddalic y zastepo-
wanie/ obiecac tak dalece iako sam mal/ a nie wiet-

§e wedle Práwá. Speculo Saxonum libro I. articulo 17. Iure Municipali articulo 74.

Pytanie Czternaste.

Możeli Opiekun dobrá sieroty oddalić / przedać / zastawić / ábo Czynsze ná nich zápisac? Odpowiedz. Opiekun dobrá sierotek / áni przedać / áni zastawić áni zápisac może: tak / iżby to cierpieć mieli kiedyby do lat rostopnych przyšli. Wyjawšyby to Opiekun okazał y wywiódł / iż sie to stało z pożytkiem sierot / iż one pieniądze ná pożytek sierot obrocił: ináczey nie może tego uczynić wedle Práwá.

Opiekun/
możeli Dobrá sierot
przedac ábo
zastawic.

Pytanie Pietafte.

Kościelni / to iest / Opátrzyćiele Kościołow / Plebani / Opáci / Gárdiáni: mogali zá iákim niedostátkiem / rzeczy Kościelne / iáko są Ornaty / Kielichy / y inne appáraty zastawić czyli nie? Odpowiedz. Iż żaden áni Duchowny / áni światecki / áni Mních / áni Podawcá / áni Pátron / ábo obrońcá Kościelny / nie może oddalić áni zastawić żadnych rzeczy Kościelnych zá żadna potrzeba iákakolwiek / tylko ná wybáwienie więznow wedle Práwá.

Kościelne
rzeczy mogą
być zastawione.

Item, Ludzie wolni y Dzieci nie mogą być w fánce áni w zakładzie dawani.

Ludzie wolni / nie mogą
być w fánce dawani
ani dzieci.

Pytanie Szesnaste.

Komornik
rzeczy swo-
je ktore do
Gospodar-
za wnies-
zie/ moze li
zastawic.

I Jesliby Naiemnik przyniosl iakie rzeczy / do do-
mu moiego/ ktorym ia iemu nial: po tym zastaw-
wil one rzeczy / albo domostwo swoje / pierwey nie
zli moy czynsz miał zapłacić. W tym czasie ia przy-
bedlem / dochodzac czynszu nárzeczach: á on komu
sa zastawione / powiedzial ie byc w zakładzie swo-
im. Pytanie iest / iesli one rzeczy temu ktoremu
sa zastawione / czyli mnie lepszym Prawem przy-
da? Odpowiedz. Iż rzeczy wszystkie y domo-
stwo wszystko / ktorebykolwiek Naiemnik albo Ko-
mornik / do domu naiemnego wniosl / sa fantem
onego czyj dom iest / w czynszu iego: ktorych Ko-
mornik nie moze innemu zastawic. A iesliby zastaw-
wil / tedy pan onego domu / skoro sie o tym dowie/
Prawem ich doydzie. Jesliby on zaprzal/ ktory ie
zastawil / tedy w tey sprawie / ma byc przeciw ie-
mu postapiono / iako iest wedle Prawa. A iesli ze-
zna/ tedy on komu sa zastawione / musi ie wrocic/
á Naiemnik zapłaci wine stronie y Drzedowi.

I Jesliby zakład zginál w domu gospodárskim/
Pan onego domu musi go zapłacić: albo sie Przysie-
ga bronic / iż sie to stalo bez winy á nie-
dbalosci iego.

Pytanie

Pytanie Siedmnaście.

[Ksiąbby kto niestusnie dochodził Imienia / y ża-
dnego Práva nie máiac / był tam do onego Imienia wpuszczon: á ten czyie iest Imienie / omie-
skalsie z Práwem swoim. Pytanie iest: mali mu
to omieskanie skodzić czylinie? Powiadaia nie-
ktorzy / iż to nie stronie skodzić nie może / dla tego /
iż ten niestusnie dochodził tego Imienia / y uczynił
krzywdę temu: á Práwo nie káže nikomu krzywdy
czynić / y co z przodku iest niespráwiedliwego / choć-
by też y sto lat trwáło / tedy niespráwiedliwe be-
dzie: y zaśie / żaden sie nie ma bogáćie z cudza skod-
da. Wskázże tá iest ná to lepša odpowiedź: iże
wedle praw Cesarstkich (które ku pospolitemu po-
żytkowi z rzadzenia Bożego są uczynione) tak iest
postánowiono: że dobr odsadzaią onego / który
miał do nich iáké Práwo / kiedy pozwány trzykroć
nie stánie / á z Práwem sie swoim y z obrona nie po-
káže. Stawa sie to dla nieposłuszeństwa / kiedy
kto Wziedowi nieposłuszen: tedy Práwo iednemu
máietność bierze / drugiemu dáie.

¶ Wskázże tu pilnie trzeba wiedzieć / á ná bacze-
niu káżdemu mieć / iż / áczkolwiek ten ktorego dobrá
są (kiedy sie ich kto imiue) zámieszka swoim Prá-
wem y obrona: práwem ludzkim wedle Wstaw trá-

Dokładby
kto Imie-
nia/nie má-
iac Práw-
do niego /
zá niedba-
łością stro-
ny przecie-
wney.

Możeli to
co prawdzi-
wemu Pá-
nu skodzić.

Práw-
niektos

ci ie.

rych rzeczy
dopuszczają
ia/ ktore na
sumnieniu
nie nie was
ża. Boć su
mnienie do
bre Tyśiac
świádkow

ci ie. Ale nie práwem Bożym. Abowiem sad ludzi
ki/ możyć osukać ludzi: ále sad Boży nie może osu-
kać. Pan Bog nikomu škodzić nie każe: każdemu
co iest iego każe dáć. Ale y dobre tak dla nieposluš-
benstwa stráconych może doysdż/ zá słusnym ob-
żáłowaniem/ póki ich ten ktory ie posiadał/ dawno-
ścią sobie nie wtwierdzi. Spec: Sax: lib: 2. artic: 24.
Iure Municipali articulo 140. in Glosa.

Areść, Zapowiedź.

Postępek okolo uczynienia Zapowiedzi, ktora by-
wa na czyie máietność osobliwie: ábo
na wszytke pospolicie.

KJedymam Dłużniká/ o ktorym rozumiem
iż iest nieosiádly/ á nieperwony/ ktory mi
wpornie dlugu moiego záplácić niechce/ á
dowiem sie v tóg/ o iákiey máietności ieg:
poyde do Woytá/ y bede žádał/ áby mi vżyzył slugi
z Drzedu swoiiego ku uczynieniu Areštu/ ná one má-
ietność dłużniká swoiiego: co mi Woyt winien w-
czynić. K poydzie slugá z roskážania Woytowego/
do onego człowieká w dom/ v ktorego iest máie-
tność dłużniká moiego: y roskáże z Drzedu/ áby
máietności/ pieniedzy/ ábo iákich perwnych rzeczy
dłużniká moiego nie wydawał/ dla tego dlugu kto-

Drogá do
Areštu.

ry mi

ry mi winien. Kosszawszy/ poydzie zaś do Drze-
du/ y zezna / iżem Drzednie Zapowiedz uczynił/ ná
máietność tego: ktore zeznanie/ ták Pisarz zápiše.

B. G. Fecit Iuridicum Arrestum super pecunia,
bonis, rebus, famati N. apud N. in summa floreno:
centum, nolens talium bonorum, siue rerum, siue
pecuniae, admittere extraditionem, vsq; ad litis de-
cisionem. Quod Arrestum praedictus N. suscepit, per
relationem prouidi N. Praeconis iurati.

Tymże sposobem bywa Zapowiedz / nie tylko
ná te rzeczy ktore są dłużnikowe v kogo miánowi-
cie / ále y w pospolitości ná wszytkie ruchome y nie-
ruchome / kedybykolwiek były / ták tu w Koronie
iáko y w innym Páństwie/ ná ktorymkolwiek miey-
scu / v ktoreykolwiek Osoby. Aby ona máietność
przez dłużniká moiego / krom moiey wiadomości
nie była vtrácona / áby innym Kreditorom / krom
moiey wiadomości nie plácił. Táki Arrest / tym
sposobem piše.

B. G. Fecit Iuridicum Arrestum super omnibus
bonis mobilibus & immobilibus, vbicunq; loco-
rum, tam intra quam extra Regnum Poloniae, apud
quascunq; personas existeñ: famati N. tum super v-
niuersis eius debitis, quocunq; modo, cum quibus-
uis personis contractis: nolens talium bonorum prae-
missorum & debitorum admittere alienationem:

Vvvv

vel no-

Forma Ar-
restu osobli-
wego.

Forma Ar-
restu w pos-
politości.

Własność
Areštu po-
spolitego.

vel nolens admittere quicquam vsq; ad litis decisio-
nem: per relationem prouidi N. Præconis iurati.

Zá takim Arestem / dłużnik swoiey majątności/
nie może bez moiey woley vtrácić / ni komu plácić /
przedawác / áni żadnym sposobem oddalic: wyia-
wszyby sie iego majątność tak dálece wynosiła / iżby
y mnie słuźna zapláta być mogła. Gdzieby iná-
czey uczynił: tedy on wszystko cobykolwiek pod A-
restem moim Urzędowym sprzedał y innym plácił /
cobykolwiek przeciw iemu autentické, to iest / wa-
żnymi dowody mogło być dowiedziono / winien
záś do Urzędu položyc: choć gotowe pieniądze zá
przedane towáry wzięte / choć towáry / ábo valorem
rzeczy vtráconych / to iest / tyła summe ile pod Are-
stem vtrácił / ábo sprzedał. A naprzód Práwo káže
czynić zapláte z položonych pieniędzy / ábo rzeczy /
temu kto był zapowiedz uczynił / á potym Práwo
z zapowiedzi / dowiodłszy długu / przewodził. Uczy-
tego świeży Dekret Prává wyższego Máýdebur-
skiego Zamku Krákovskiego / y Komissarzow Sze-
ści Miast vprzywileiowanych / ostatnich sedziow /
ktorych Dekreta zá iedno Práwo bywáia poczyta-
ne. A iesliby ten / v tego z strony moiey / zapowiedz
przednie iest uczyniona / ná rzeczy pewne moiego
dłużniká / nie przyiał zapowiedzi: tedy ten ktory nie
przyiał / má być ode mnie pozwan táńże zárazem

przy za-

przy zapowiedzi/ przez sługe vrzedowego/ y winien mi sie będzie pozwany/ przed vrzedem spráwić/ dla ktorey przyczyny/ moiey vrzedney zapowiedzi/ nie- chciał przyiać. Jesli rzeczce/ dla tego / iż v mnie żadney máietności/ żadnych rzeczy/ żadnych pienie- dzy tego dłużniká nie máß / á iabym mu w tym wiá- ry niechciał dáć: tedy ná swoje przá / winien przy- siádz/ ktora przysiega będzie wolen. Jesliby też náđ moie zapowiedz wydał dłużnikowi moiemu státek iego / tedy mi ná mieyscu moiego dłużniká o moy dług winien odpowiać.

Postepok z Arestu, kiedy dłużnik przypozowie Kreditorá, chcąc swoje rzeczy z zapowie- dzi wyzwolić.

I Esli ten v kogo sie zapowiedz sstała zapowiedz przyimie/ á dłużnik mie do vrzedu pozowie ku wyzwoleniu z árestu / swoiey máietności: ták dłużnik będzie postepował przeciw mnie. **G** Pánie Woycie/ ten N. mi zapowiedział státek moy/ v tego N. dá- tem go tu do Sadu przypozwać / chce sie mu sprá- wić o co mi wine da (co Prokuratorowie mówia/ Terminein niewiem skład wziętym) chce Práwo dáć/ Práwo wziąć: pytam ná Práwie/ máiali mi być moie rzeczy z Arestu wolne? Skáže vrząd: Gdyż ten N. Powod chce rzeczy swoje z Arestu

V u v v ij

wyzwo-

wyzwolić chce sie temu N. pozwanemu spráwić /
 ábo chce Práwo dáć / Práwo wziąć: tedy gdy sie
 spráwi / ábo kiedy Práwo da / Práwo weźmie / be-
 da iego rzeczy z zapowiedzi wolne. Spyta po-
 tym dłużnik: Mali mi stroná w dobrej wolej zia-
 wić / dla czego mi Arestowátá? Skáže urząd /
 iż ma w dobrej wolej ziawić. Tám ja / którym
 był pozwanym ku wyzwoleniu z zapowiedzi: bede
 zarazem powodem przeciw mojemu dłużnikowi:
 ná ktorego / táńże poloże žalobe / wywodzac przy-
 czynę / dla ktoreyem mu máietność iego za Aresto-
 wał. A dłużnik wysłyszawszy moje žalobe / będzie sie
 spráwował: y będzie mu wolno będzieli chciał / w-
 żywac przeciw mnie postępów prawných / y dila-
 ciy ná Prokuratorá / ná znowe / y ná odpowiedz-
 zć. A rzeczy przed sie beda pod zapowiedziá / tak
 długo aż sie spráwi. Wyiawszyby Osiádłości do-
 wiodł / kiedy mu máia być wolne. Bo iuz dłużnik
 Kreditorowi swojemu / ná onej osiádłości domie-
 dzioney / rżázuie to / coby potym Práwem vtrácił.

B Rzáia teź Aresty / ná osiádle / w ten czas / kie-
 dy kto bedac osiádly / wiele dłużeń / á sławá
 iest o niem / iż chce osiádłość swoie przedać / wzdác /
 oddalić / dárować / wwiązić / ábo którymkolwieť
 obyczáiem od siebie oddalić. Albo kiedy dług ná
 Jmieniu iest zápisány. Te zapowiedz tak piśa.

Zapowiedz
 ná osiádles-
 go kiedy
 może być.

B.G. Fecit luridicum Arrestum, super venditione, resignatione, donatione, commutatione, & quavis alienatione domus, horti, areae, &c. famati N. inter domos Nobilis N. ab vna, & Nobilis N. parte ab altera, ob non solutum sibi debitum florenorum centum. Nolens admittere quicquam ad litis decisionem per relationem prouidi N. Praeconis iurati.

Postepok z Arrestu, kiedy Kreditor pozowie dłużnika, á dłużnik pozwany nie stanie.

Ten postepok ná rożnych mieyscách rożnie zachowuia. Niekiedy Kreditor uczyniwszy Arrest ná státek dłużnikow / postepuie Práwnym porządkiem / to iest / pozywa Dłużniká trzykróć do trzech Sadow blisko po onym Arrestcie będących / ku wyzwoleniu swoich rzeczy / chceli dług záptáć / á rzeczy swoje z zapowiedzi wyzwolic. Jesli trzykróć pozwany oblicznie / ábo raz pozwany á dwá opowiedziány nie stanie: zachowuia mu pomocna rzecz we dwie Niedzieli / ná czwarty Sad wniesć / dla ktorych ná onych trzech Sádách nie stawal. Jesli nie stanie ku wniesieniu pomocney rzeczy: Już Sad skázuie Kreditorowi dochodzić dlugu swoiogo ná rzeczách zápowiedzianych / przedáiac ie iáko może pod świadomieniem dobrych ludzi / ábo wedle śácaunku / iáko kedy Prá-

wo albo zwyczajnie. A iesli iest wiele Arrestatorow ná iedne dobrá: tedy sie rozpieraia v Sadu o lepszość Práva. Ktoryby vřazal lepsze Práwo / ten naprzod dochodzi zapłaty z dobr Arrestowanych. Potym drudzy Arrestatorowie dochodza z ostátká bedzieli ták wiele dobr stawáło ku płaceniu długow. A iesliby zapowiedz byla ná stoiaće Imienie dłużnikowe: tedy zá tymże postepkiem Kreditorowi przysadzáia w ono Imienie / w wiazánie / áby ie trzymal / ták długo ážby mu suma má byla záplácona. Albo ážby sobie z onego Imienia pożytkow / dług swoy / z świadomiem vrzedowym / wybral y z náklady przez vrząd ořácowány. A ten postepék z Arrestu iest słuszny wedle Práva z niewielkim nákládem / y nie dlugi.

Niekiedy ták sie zachowuia. Kiedy Kreditor uczyni Arrest ná czyie máietność: vřánie Sadu pierwszy / vřánie przez dwie niedzieli y wtory. Potym do trzeciego Sadu da przypozwáć dłużniká oblicznie. A gdy dłużnik pozwany nie stánie / da to Kreditor zápisáć / iż dłużnik do trzeciego Sadu pozwany nie stánal. Potym ná czwartym Sadzie / Kreditor dawřy z Ksiąg czytáć / iáko dwa Sady vřat / y iáko dłużnik do trzeciego Sadu pozwany nie stánal / bedzie ták pytal / gdyżem Arrest ná tego uczynil y vřátem Sad pierwszy / wtory / á dłużnik

do trzec

do trzeciego Sadu oblicznie pozwány nie stánat/
mali mie czwarty Sad doysć. Skáza mu / iž go
ma doysć czwarty Sad (Prokuratorowie zwykli
nowić: mali mi być folgowan) támże vstánie czwar
ty Sad folgowany. Potym ná piatym Sadzie
dawšy czytać z Kšiag / iáko czwarty Sad iest
przysadzón: będzie pytał: Gdyž mi czwarty Sad
iest przysadzón / zá moim slušnym postęptiem z A
restu / á stroná pozwána oblicznie / nie stáneta / iá
ko Aktá vrzedowe świádecza / mali mi dano być
w wiazánie w moiego dlužniká Imienie. Skáza/
iž ma być dano w wiazánie / przez Podwoyćiego
przysięgłego y czeladź vrzedowa / kiedy stroná be
dzie chciała. Názýváiá to w wiazánie niektorzy
Indicatio, á zwlašćza kiedy sie spráwá z Arestu to
czy v Sadu / okóto máietnošći ruchomey. tedy zá
przewodem Práva skázuia / Indikácyá w one Ares
stowane rzeczy / to iest / v kázuie Vrzad Kreditoro
wi / Indicatio, Aby iuž dlugu swiego dochodził ná
onych rzeczách / ná ktorych uczynił Zapowiedž / y
zá zapowiedžia Práwo ná nich przewiodł.

Indicatio
w rzeczy co
iſt.

*W wiazánie ábo Indikácyá w Dlužnikowe Imie
nie, ktore iest w Arestie miánowane,
táak zápisuiá.*

PEr Famatum N. viceaduocatum iuratum Craco
uien;

uieñ: data est intromissio, indicatio, famato N. in omnia bona mobilia & immobilia vbicunq; locorum existeñ: signanter in domum lapideam famati N. inter domos N. & N. parte ab vtraque sitam, vel in summam pecuniæ famati N. apud N. existenteñ idque in summa debiti floreñ: centum, iuxta Decretum Sacræ Maiestatis Regiæ: Domini nostri Clementissimi: vel iuxta obligationem in Actis Scabinalibus contentam, iuxta sententias Aduocati & Scabinorum superius pronunciatas, præsentē familia Iuris N. & N.

☞ To wwiązanie nazywają pierwszym stopniem. Aczkolwiek wedle Prawa / tylko ten jeden stopień jest opisany / y za tym pierwszym stopniem / już skuteczne Imienia dzierżenie / aż do zapłaty długu. ¶ Wszakże niekiedy zachowują ten zwyczaj / iż za przysądzeniem z okazania pierwszego stopnia / dają z urzędu przez dwie Niedzieli / drugi stopień rumowanie / co zowią Euacuatio, y zapisują Rumowanie tymiż słowy iako y wwiązanie: tylko miasto tego słowa / Intromissio, albo Indicatio, napiszą Euacuatio. Dają także za przysądzeniem z okazania wtorego stopnia: trzeci stopień przez drugie dwie niedzieli wymiatać / co zowią Executionem euacuationis, y zapisują ten trzeci stopień temiż słowy / iako y Rumowanie: tylko za słowo Euacuatio, po-

Euacuatio, Rumowanie.

Executio euacuationis, Wy-
miatanie.

toża Executio euacuationis. Ktore trzy stopnie zachowuia / dla tego / áby przez ten czas dłużnik czuł o sobie / Kreditorá przeiednał: ábo / nie mali czym płacić / ná czas odprosił / łáski žádał: wiedzac o tym / iż przy ostatnim stopniu Powod / z vrzędem / z Ceklarzmi ábo Oprawcámi / poteżniey niż pierwey przychodzi w dom iego: státek iego ktory iest w domu / vrzędnie zámyka / pieczętuje / inwentuie / ná ostatek wymiáta / y w domu iuż prawie skutecznie áż do záplácenia summy zostawa.

Postępek z Arestu, przeciw Dłużnikowi, kiedy do trzeciego Sadu pozwány stánie.

K Kreditor uczyniwszy Arest / y wstawşy dwa Sady / pozwowie dłużniká do trzeciego Sadu. A dłużnik kiedy stánie: ták Kreditor przeciw iemu postąpi / przypowiadáiac sie zwykłym obyczáiem. Pánie Woycie / uczynilem zapowiedz Vrzedna ná státek tego N. y wstálem dwa Sady: ku trzeciemu Sadowi / dalem strone przypozwác / y pytam ná Práwie / chceli dopuścić trzecieg Sadu. Jesli dłużnik dopuści trzeciego sadu / iuż przez to dopuścza przewodu Práwa ná swoy státek árestowány. Táż iuż zá tym dopuśczeniem / Kreditor bedzie dochodził dlugu swojego / ná státku ábo ná Imieniu Arestowanym / zwykłym postępkim práwnym. A iesli

dłużnik pozwany nie dopuści trzeciego Sadu przeciw sobie wstać / oświadczać się w sprawie / (abo iako mówią / Prawo dać Prawo wziąć) będzie żądał aby mu Kreditor dobrowolnie ziawił. Tam Kreditor dłużnikowi swojemu winien dobrowolnie ziawić o co mu statek iego Arestował; wywozząc wszystkie przyczyny / winności / zład dług wzrost / y ma być zawsze gotow ze wszystkimi dowodami okazaniu / aby pozwany obaczwszy nie gotowego / Gwarem go nie zawiązał. Tam dłużnik wysłyszawszy žalobę / może chęci zarazem / iesli iest gotow / odpowiadać: może też przeciw Kreditorowi Dilacy y wszystkich obron Prawa używać wedle Postępku w Porządku opisanego / fol: 118.

O Zapowiedzi na majątność zmarłego dłużnika,
y o postępku z Zapowiedzi.

I Esliby kto na Imienie umarłego / Zapowiedzieć czynił / a Dzieci iego lat roztropnych nie miały / a takowy dług byłby iawnny y dowodny / abo na Testamentie wyznany / abo przed urzędem Rządzieckim / abo Sadem zapisany: aboby było o Wiązanie / zostale y Wdowa. Tedy wstawwszy pierwszy Sad / y wtory / mają być przepozwani Krefutorowie / y Opiekunowie / opiekunicy dziecienni / ktorzy trzeciego Sadu dopuścić mają. Niedbając te

Ten postępek
jest w
dla Wiel
Kierza Brzo
kowiannow

Postępek
za zapowie
dzia w dlu
gach ias
nych.

go/ że dzieci lat nie máia/ á tak zaplata ma byc folg-
gowana/ tyle/ ile sie Imienia ściaga.

A iesli dług nie bedzie iáwny/ to iest/ iże nie iest
przed Káda ábo Sadem práwem zápisány/ áni ná
Testá nencie wyznány/ iedno tylko Szulbryfftem/
ktore pod czásem bywáia zátrzymáne. Tedy rsta-
wszy pierwszy y wtory Sad/ y trzeci Sad/ ná-
wiecey dwáktroc ábo trzykroc ostrzegá/ á dawá/ y
do Ksiąg swa pilnosć zápisáć. Nie powinien dá-
ley Sadom ostrzegáć: ále zá tákowým zápisem tá-
spráwa ma stáć/ áż dzieci do lat rostopnych przys-
da/ ktore potym máia byc przypozwáne: y dáley
postepowác wedle Práwa. A do tego czási ono
Imienie zápowiedziane/ ku škodzié onym ktorým
dłużno/ nie ma byc žádnym obyczáiem przedano/
ábo záfeynárczono: y owšem žádná rzecz z táko-
wego Imienia nie ma byc rušána ábo spráwowá-
na/ krom/ ábo bez wiedzienia tych ktorým dłużno.
Coybá te rzeczy/ iáko Towár/ ktoreby sie miá-
ly zepsowác/ te moga pod świadomiem dobrych
ludzi przedáć/ á pieniądze do Práwa/ máia byc
położone.

A iesliby Zápowiedz byla uczyniona ná dłużni-
ká/ ktoryby byl zbiegły/ to iest/ żeby sie w Klastérze
chowál/ ábo by list Gleytowny od Krolá ábo od
miásta miał ku škodzié Krediterowi/ ábo ktorým-

Postepel
zá Zapo-
wiedzia w
długách nie
iáwnych.

Postepel
ná dłużniká
zbiegłego.

Kolwiek obyczaiem dowiodlby go być zbiegłym. Tedy po takowym dowodzie / temu ktory zapowiedz uczynil / trzeci Sad ma być dopuszczon / y Prawo swoje na takowym Imieniu przewieść ma / postawiwszy dostateczne Rełoymie Prawu o nagabanie ktorychkolwiek person / za takowe rzeczy zapowiedziane.

Postępek
na dłużnika
nie zbiegłego.
go.

A iesliby przeciw takowemu dłużnikowi dowieść nie mogł / iżeby był zbieg / tylko że sie od miastá na czas chroni : tedy uczyniwszy zapowiedz / wstawy pierwszy / y wtory Sad / tedy trzeci Sad ma ostrzegac / Koł y dzien. A w tym czasie / ma wziac pozew od Woytá Nieskiego / ku pozwaniu takowego dłużniká gdzieby go mogł náleść. Po Kołu potym y po dniu / iesli go pozvem ku dopuszczeniu trzeciego Sadu nie mogł náleść / á iesli przyniesie świadectwo z inąd że pilność miał / á nie mogł go mieć ku pozwaniu / tedy trzeci Sad iemu ma być dopuszczon w takowe Imienie / y Prawo swoje na to przewieść może. Obreczywszy sie Prawu o nagabanie takowego Imienia przezeń zapowiedzianego / á przez Prawo iemu przysadzonego.

Formá Pozwu, iáko ma być pisany do onego Vrzedu, pod ktorym dłużnik iesł, áby na pierwszy Sad ku Areszowi stawal.

V Niuerſis & ſingulis Iudicibus, Aduocatis, &
 Scultetis eorumque viceſgereñ: omnium ac ſin-
 gularum Ciuitatum, Oppidorum, ac villarum in &
 extra regnum Poloniæ, dominiâq; eiſdem ſubiecta
 conſtitutis, Dominis & amicis chariſſimis ac hono-
 randis. Signanter tamen, nobili viro N. Aduocato
 Ciuitatis N. N. Aduocatus ciuitatis N. ſalutem, &
 omnem ſœlicitatem. Generoſi, ſamati ac prouidi
 domini, amici chariſſimi: Notum eſſe D. veſtris:
 cupio per præſentes, ſamatum N. ciuem Cracouiẽ:
 ſecundum Iuris ordinem & obſeruantiam in Iudi-
 cio noſtro ciuili Cracouiẽ: feciſſe Iuridicum &
 officioſum Areſtum, ſuper omnibus bonis mobili-
 bus & immobilibus, ſamati N. Ciuis N. Quare
 præſatus N. poſtulauit à me citationis literas, qui-
 bus ipſe N. præſatus N. nunc abſens ad primum Iu-
 dicium huc citaretur. Cùm verò officij mei ſit ea,
 quæ æquitatis ratio poſcit, cuius admittere. Proin-
 de autoritate officij mei plenam facio poteſtatem,
 omnibus miniſtris, apparitoribus, ac præconibus lu-
 dicioꝝ & officioꝝ veſtrorum, etiam ſi opus fu-
 erit miniſterialibus, quos designare ad hoc volue-
 rint, vt ad instantiam præſati N. perſonaliter citent,
 prædictum N. ad primum Iudicium ſuper bonis are-
 ſtatis, terminum ei comparandi in Iudicio noſtro ci-
 uili bannito expoſito, quo feria ſexta poſt Condu-

Etum Paschæ proxima ante meridiem celebrabitur (aut in die transpositionis eiusdem Iudicij, ob solennitatem festi) præfigendi. Proinde D. vestras communis iustitiæ causa, plurimum rogo, mandare velint ministris & præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, vt personaliter accidentes præfatum N. citandum curent, ad locum & terminum præfatum, mihiq̃ue rursus literas testimoniales transmittant, quibus constare possit, quo loco & tempore: insuper ad quem terminum præfatus N. fuerit citatus, vt partem ea de re possem reddere certiozem. Quod vicis si n simili officio & omnibus amicitiz studijs, id V. D. referendo curabo. In præmissorum fidem Sigillum officij mei præsentibus est subimpresum. Datum Crac.

Táz Formá po Polsku.

W Szyszkim y kázdemu zosobná / Sedziom Woytom / Szoltysom / y ich namiestnikom / wszelkich Miaszt / y Miaszczek / Wsi / tak w Krolestwie Polskim / iako też y w innych Państwach będącym / Pánom / y przyiacielom milym: á osobliwie sławnemu N. Woytowi / Miasztá N. N. Woytmieyski. N. zdrowia y wszego dobrego pomnożenia życzy. Wrodzeni / Bláchetni / sławni / á opátrzeni Pánowie / przyiaciele mili: Wznáymuicemy w. m.

tym li

tym listem/ iż sławny N. Mieszczańin Krákowski/
 wedle porzadku Práva/ y wedle zachowania v
 Sadu nášego/ uczynił szperunk Drzedny ná wšy-
 kkie dobrá Ruchome y nieruchome / sławnego N.
 Mieszczańiná. Dla tego / przerzeczony N. prosił
 nie o listowny Pozew/ ktorymby / wyżšej námie-
 niony N. ktoreg tu ná ten czas niemáš/ był ku pier-
 wšemu Sadowi pozwány. A gdyż to ná Drząd
 moy należy / każdemu nieodmawiać tego / co sprá-
 wiedliwość pokázuie; przeto władza á zwierzch-
 nością Drzedu moiego / dawam moc y pozwalam
 wšytkim slugom Drzedowym/ Podworskim/ Sa-
 dow y wrzedow w. m. y Woznym byloliby po-
 trzeba; ktorychby w. m. ktemu náznaczyli/ ábo im
 to poruczyli: áby ná przeciw przerzeczonemu N. o-
 blicznie pozwáli przerzeczonego N. ku pierwšemu
 Sadowi ná dobrá szperowane/ Kóžiemu dawając
 ku stániu przed sad náš Niesytki Gáyny wyłożony/
 ktory bedzie w Piątek pierwszy po Przewodney
 Niedzieli przed południem (ábo ná ten dzień ná kto-
 ry Sad on dla swietá bedzie odłożony.) A przeto
 względem/ pospolitey sprawiedliwości / w. m. pro-
 še / áby w. m. przykazáli slugom Sadow/ y Drze-
 dow swoich/ áby oni przerzeczonego N. pozwáli ná
 miejsce y ná czas wyżšej miánowany. A mnie zaś
 listem swoim oznaymili / ná ktorymby miejscu / y

Kiedy

kiedy/ y ná ktory dzień/ przerzeczony N. był pozwá-
ny/ ábym to stronie mógł oznaymić / co ia też w. m.
tymże sposobem y wżelákimi przviacielskimi po-
wolnościami odslugować chce. Ku ktorey rzeczy
świádecwu Pieczęć vrzedu moiego / dalem przy-
cisnać. Dan z Kráková. 26.

Tymże sposobem wtory y trzeci pozew ma być
nápisány / ku wtoremu y trzeciemu Sadowi: od-
mieniwšy tylko ná tym mieyscu / gđzie položono/
Ku pierwszemu Sadowi: položyc ku wtoremu y
ku trzeciemu. Wśákžé/ iż niekiedy tylko ku trzecie-
mu Sadowi pozýváia/ wstawšy pierwszy y wto-
ry Sad/ wtory ostrzegáiac. Tego Pozwu tá jest
Formá.

*Formá pozývánía ku trzeciemu Sadowi, wstawšy
pierwszy y wtory Sad.*

V Niuerſis & ſingulis, &c. Generoſi &c. Notum
eſſe D. veſtris, cupio per praeſentes ſamatum N.
Ciuem N. ſecundum Iuris ordinem & obſeruantiam,
in Iudicio noſtro Ciuili N. feciſſe Iuridicum &
officioſum Areſtum, ſuper omnibus bonis ſamati
N. dictique Areſti iuxta Iuris gradum & obſeruan-
tiam, primum ac ſecundum aſtitiffe Iudicium, &
tertium iudicium, in hunc uſque diem praeuſtodi-
uiſſe. Quare à me praeſatus petijt citationis literas,

quibus

quibus prædictus N. ad tertium Iudicium huc citaretur. Cum verò officij mei sit ea, quæ æquitatis ratio poscit, cuius admittere: Proinde autoritate officij mei, plenam do potestatem omnibus ministris, apparatoribus, ac præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, etiam si opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc voluerint, vt ad instantiam præfati N. personaliter citent prædictum N. ad tertium Iudicium, aliàs pro admittendo tertio Iudicio, super bonis arestatis, terminum ei comparendi, in iudicio nostro Ciuili bannito exposito, quod feria &c. ante meridiem celebrabitur, præfigendo. Proinde D. vestras communis iustitiæ causa plurimum rogo, mandare velint Ministris & Præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, vt personaliter accedent, memoratum N. citandum current, ad locum & terminum prælatum, vt tertium Iudicium admittat, aut lure se defendat mihiq; rursus literas testimoniales transmittant. &c. vt supra.

TEn Pozew ku trzeciemu Sadowi / tymże
 kstatem będzie pisany / iako wyzkey. Przypisaw
 by tylko na miejscu swoim / to / Jz ten á ten v
 czynil Urzedny sperunk na tego á na tego dobra /
 y wedle zachowania tuteznego porzadku / pier
 wzy y wtory Sad ustal / y trzeci aż do dnia dzisiey
 Bego ostrzegat / y prosil mie o Pozew listowny /

Xy y y

ktorym

Ktoremby ku trzeciemu Sadowi był przypożwan.
Ku trzeciemu Sadowi. zc.

*Odpis Woytá, podktorego Prawem dłużnik
będzie pozwan.*

EGO N. Iudicij ciuilis N. iuratus Aduocatus publicè profiteor, ac significo, Vniuersis & singulis, quorum interest, signanter Aduocato Cracouiẽ; Quia ex officio meo aduocatiali, literas citationis honorati viri N. Aduocati Cracouiẽ, die tali N. scriptas ad legitimam executionem deduxi, famato N. Cui N. per publicum Iudicij ministrum seu præconem iuratum personaliter insinuando, vt ad instantiam famati N. ciuis N. ad primum, vel ad secundum, vel ad tertium iudicium bannitum expositum, quod Cracouiæ feria N. ante meridiem celebrabitur, compareat. Vt ipsum iudicium, aut admittat, aut iure se defendat, iuxta vim & tenorem præfatæ citationis. In cuius rei fidem & testimonium, sigillum officij mei est subimpressum. Datum, &c.

Táz Formá po Polsku.

I A N. Woyt Mieyski N. w Bystkim / y Kázdemu
z osobná komu należy wiedzieć: á mianowicie/
sławnemu N. Woytowi Krácowskiemu / tym li-
stem moim wiadomo czynię / iżem ia z Wzgedu mo-
jego Woytowskiego / Poze w listowny przerzeczo-
nego

nego Woytá Krákovského / ten á ten dzień pisány
ku skutkowi przywiódł / to iest / Odpowiedziałem
sławonemu temu á temu / oblicznie / przez słuze mo-
iego Przedowego przysięgłego: áby náprzeciw
sławonemu N. ná pierwszy / ná wtory / ábo ná trze-
ci Sad / ktory w Krákovie ten á ten dzień przed
południem będzie / stánał / áby takiego Sadu do-
puscił / ábo sie Práwem bronił: wedle pozwu
przerzeczonego. Ku ktorey rzeczy świáectwu
Pieczęć vrzedu moiego dalem przycisnąć. Dan
z Przemyśla. 16.

*Pozwu pospolitego krotka Formá, do Woytá
bliskiego.*

PAulus N. Aduocatus iuratus Casimirieñ: fama-
to N. Aduocato N. Clepardieñ: Salutem & o-
mnem felicitatem. Famate N. domine Aduocate,
amice charissime ac honorande, notum esse D. tuæ,
cupio honestum N. à me postulasse citationis literas
in & contra prouidum N. Quia verò officij mei
est vnicuique iusta & licita petenti non denegare.
Quare D. tuam plurimum rogo, vt præsentem huius
citationis literas meas, per famulum seu præconem
officij sui exequi mandet: terminum, præfato N.
coram iudicio ciuili N. ad instantiam dicti N. ad fe-
riam sextam &c. assignañ, mibiq; huiusmodi execu-

Xyyy ij

tionem,

tionem, literis suis indicet. Ego verò me in similibus & maioribus D. tuæ semper promptum offero. Quam benè valere cupio. In præmissorū fidem, &c.

Táz Formá po Polsku.

PAwel N. Woyt przysięgły Kázimiersti / Sławnemu N. Woytowi Alepárskiemu / Przysięgłemu / zdrowia y wšytkiego dobrego życzę.

Sławny á reżciwy N. Pánie Woycie przysięcielu miły / Oznáymuie W. M. iż ten sławny N. Mieszczánin N. żadał odemnie listownego pozwu náprzecim sławnemu N. á iż ná moy Wzrad należy káżdemu słuźney rzeczy prośbaczemu nie odmawiać: Przeto W. M. prośbę / áby W. M. wedle tego pozwu kazał słuźce wżędu swiego / pozwać tego N. y náznaczyć mu Kóř / y do Sadu nášzego Mieszkiego / Który w ten á w ten dzień przed południem będzie. A to od przerzeczonego N. á mnie zaś ten pozew listem swoim oznaymić. A ia w rownych y w wietšzych rzeczách W. M. sie chutliwym ofiaruie. Ku tey rzeczy świadomie pieczęć swoje dalem przycisnąć. Dan z Kázimierzá. 26.

Formá pozwu od Rády, ná Osobe, w tym Práwie Imienie máiacá.

PRoconsul & Consules Ciuitatis N. tibi famato Ciui N. vigore bonorum tuorum: quæ Iuri nostro

stro

stro N. subiecta habes. Mandamus, vt coram nobis in loco iudicij consueto, per te vel tuum legitimum Procuratorem compareas feria &c. ad instantiam factam N. Qui te citat primo, vel secundo, vel tertio ad audiendum & decernendum sibi admitti, per nos intromissionem, in bona tua N. in debito centum florenorum iuxta contenta obligationis tuæ, per te coram officio nostro factæ. Ad hæc & alia tibi in termino citationis obijcienda, iudicialiter respondurus. Alioquin siue comparueris siue non, nos ad ea quæ iuris fuerint procedemus, contumacia tua non obstante. In cuius rei fidem & testimonium, Sigillum Officij nostri præsentibus est subimpresum. Datum. &c.

Táz Form.i po Polsku.

B Demistrz y Rádá / Míastá N. tobie sławne-
mu Mieszczaninowi N. względem dobr two-
ich które Práwu nášemu podległe maś. Przykáz-
zujemyć / abyś przed námi ná miejscu zwykłym sa-
dowym / przez sie albo przez twego własnego Pro-
curatorá / w ten á w ten dzień / náprzeciw temu N.
stánat / który cie pierwszý raz / albo wtory / albo trze-
ci pozywa / ku słuchaniu Sadownego skázania ie-
mu / wwiązania w dobrá twoie N. w długi stázto-
tych / któreś mu winien / wedle zapisu twoiego

Xyyy iij

przed

przed nami uczynionego. Na te y ná inne rzeczy /
które tobie ná Kořu beda Berzey powiedziane / á-
bys Sadownie odpowiadat. Wiedzac to / choć
stanieř / choć nie stanieř / my řu temu co wedle Prá-
wá iest / dálej postapimy. A řu tey rzeczy świáde-
ctwu / Pieczęć Urzędu nářego iest przyciřniona.
Datum. &c.

List do Rady o Exekucya tegoř Pozwu.

Proconsul & Consules Ciuitatis N. Vniuersis &
singulis iudicibus, præsertim verò Spectabilibus
ac famatis Dominis Proconsuli, & Consulibus Ad-
uocato, Scabini Ciuitatis N. Officiorum suorum di-
ligenti commendatione præmissa.

Spectabiles ac famati Domini, amici nostri cha-
rissimi. Petijt à nobis famatus N. literas citationis,
ad citandum famatum N. quas illi ex officio nostro
denegare non potuimus. Quare obnixe rogamus,
spectabiles D. Vestras, vt eas quas mittimus citatio-
nis literas super famatum N. ministro officij sui siue
præconi, siue etiam ministeriali Castrensi exequen-
das mandent, prout ex officio suo, communis iusti-
tiæ causa mandare debent. Cui quidem officij vestri
ministro, siue Præconi siue ministeriali Castren, &
nos præsentibus plenam damus potestatem, vt eius-
modi nostras citationis literas, prout consuetudo
& ius vestrum exigit, prædicto N. offerat, termi-

num eidem coram nobis comparendi feria tali N. iuxta præfatæ citationis contenta, assignaſſ. Et ſpectab: D. veſtras rogamus, vt de hoc negotio literas testimoniales, nobis per eundem nuntium tranſmittant. Quos bene valere optamus, &c.

Táz Formá po Polsku.

Burmistrzy Kádá Miásta N. wſytkim y Kázde-
mu zoſobná/ Sedziom/ Przednikom / ázwla-
ſzczá zacnym á ſlawnym Pánom/ Burmistrzowi/ y
Kádzie/ Woytowi/ Przysiężnikom Miásta N. po-
winowáctwá ſwoie przyiacielſkie / pilnie záleci-
wſzy. Zacni á ſlawni Pánowie/ przyiaciele náſzy
mili/żadał ieſt od nas ſlawny N. liſtownego pozwu
náprzeciw ſlawnemu N. czego ſie nam z vrzedu ná-
ſzego odmowić nie godziło. Przeto W. M. pro-
ſimy / áby W. M. ten liſtowny pozew / ktory po-
ſyłamy ná ſlawnego N. ſwemu ſludze vrzedowemu
rozkázali oddać. Co W. M. dla poſpolitey ſprá-
wiedliwoſci vczynić powinni. Ktoremu to ſlu-
dze / choć Podwoyſkiemu / choć Woźnemu / y my/
tym liſtem dáiem moc/áby takowy pozew iáko Prá-
wo / y zwyczaý v W. M. nieſie / przerzeczonemu
N. oddał / dawáiac mu Koſ / áby przed námi ná
ten á ná ten czas/ wedle pozru ſtáał. A W. M.
proſimy / ábyſmy o tym pozwaniu liſtowne ſwiá-
domie/

domie / przez tegoż postać od W. M. mieli. A przy tym W. M. zdrowia / y wśęgo dobrą od Pana Boga żadamy.

Przeciw niestusznym á škodliwym z Arestu postępkom.

Ceraſini
contra in-
ptos in a-
restationi-
bus pro
greſſus,
ſub Titu.
Sequeſtra-
tio, Are-
ſtatio.

Wstawanie
Sadow /
nie wieſz
dzieć co
ieſt.

Poſteptki ktorych Prokuratorowie / uczyniwszy Arest / w Sadow używają / wiele ich wiſzimy być nie wedle Práva. Naprzód / to rzecz ieſt nie-
ſtuſzna y nieprzyſtoyna / có powiadaia / iż Arest mocy nie ma / kiedy go na każdy Sad wyłożony przez dwie Niedzieli nie rſtawa. Powiadaia / iż trzeba rſtać pierwſzy w wtory Sad / y inne Sady / chceſli aby Arest nie ſpelzył. Żkąd to Práwo wro-
ſto / kto ie uczynił? gdyż w Práwie Náydeburſkim o tych Aresćciech / oprocz áreſtowánia konia / bázko máto ieſt nápiſano. A o tym wstawianiu Sadow / proſto nie. Ktore wstawianie Sadow / też niewie-
dzieć co ſie rozumie / ták z Polſkich ſłow / iáko y z Láciniſkich / Aſtare ludicia, Aſtitio terminorum, nie wiedzieć co ieſt. Kto tego nie czyni z zwyčajem áo w Práva nie bywa. áni náylepſzy Lácinnik z Láciniſkiego ad ſtare ludicia, áni náylepſzy Polak z Polſkiego / iáko moria / wstawać Sady / nie be-
dzie rozumiał co ieſt. Tákiż zemieſnemu / á nie po-
rzebneſtemu poſteptowi / niſz zemieſne też ſłowá dano.

Wstawanie

Vstawianiem Sadow nazwano / Postępek: ktorego Prokuratorowie uczyniwszy Arest / rzywáia. to iest / kiedy kto uczyni Arest ná czyie máietność: poydzie do Sadu wyłożonego / ktory po onym uczynionym Arescie / blisko bedzie: y tám stánawšy / opowie sie pierwszy raz / iż uczynił Arest ná tego á ná tego státek / y da sobie zápisác: uczyni tákž ná drugi Sad przez dwie Niedzieli / tákž ná trzeci / ná czwarty / y czasem cały rok to v Sadow / bedzie opowiadał / ktore opowiadanie nazywa / vstawianiem Sadow. Byloby dáleko slušniey y ku záchowaniu powážności rzędowey / bárzo pożyteczniey / kiedyby te Aresty ktore przez sluge rzędowego czynia / dotad byly w swoiey mocy krom tego vstawiania Sadow / ážby záś po rozstrzygnienu Práwnym z rozkazania Sedziego / przez sluge rzędowego / byly wolno pušczone: ták iáko sie v innych Sadow zachowuie okolo Sequestrow / to iest okolo tych rzeczy / ktore w zátrzymánie do vředu ábo do kogo innego raz bywáia dáne / áž do ziednánia / ábo do rozstrzygnienu Práwem. Ku czemu namniey nie bywa potreba tákiego vstawiania Sadow. Juž zá pierwszym zátrzymániem / z podánia czyiego / beda rzeczy w pokoiu / nikomu nie wydane / áž sie strony ábo zgodza / ábo Práwem rozepřa / co nazywáia sequestrum sequestrationem.

Vstawanie
Sadow co
nazywáia.

Sequester
co nazywáia
ia.

Arest & Se-
quester w
czym roz-
żność ma-
ją,

Takżeby też rzeczy zaárestowane / miały być w po-
koju / krom wstawiania Sadow / aż do zgody / ábo
rostrzygnięcia Práwem. Jako Arestum y Seque-
strum iedno są rzecz / tylko w słowach odmiána.
Aby też taki za Arestem był postęp / iáki za Se-
questrem: Wszakże tym czasem poikiby rzeczy z Ares-
tu nie były puśczone / wolno jest temu Kreditoro-
wi / który zaárestował / czynić ábo przeciw Osó-
bie dłużnikowej / ábo ná státek iego árestowany /
zachowawszy w tym słuszny porządek Práva / przez
przypozywanie strony. Wolno też jest dłużnikowi
kiedy chce swoje rzeczy z zapowiedzi wyzwoić : zá-
chowawszy także słuszny porządek Práva w przy-
pozwaniu strony. Ku czemu namniemy nie będzie
wádziło / cheby żadnych wstawiania Sadow nie
było / które żadnego pożytku / owšem wszelka škó-
de z wielkiego nakładu / prawniacyin się zwykły
przynosić.

Tu też nie wádzi przypomnieć dálej około tego
wstawiania zachowanie y Sadow / nie wedle Prá-
wá. Jż ci którzy zapowiedzi czynią: wstawia (iá-
ko to oni zowią) pierwszy y wtóry Sad / tedy
tego którego dobrá są / pozymaia ku trzeciemu Sa-
dowi / ábo iáko oni mówią / ku dopuśczeniu trze-
ciego Sadu. ¶ To dopuśczenie trzeciego Sa-
du / niewiedzieć co za mowa jest / iáko y po Lacinie

vocare

vocare ad tertium iudicium, seu pro admittendo
 tertio iudicio: ktorey mowu / oni ludzcie uczeni w
 Práwie Seruius / Sulpicius / Ulpianus / Żázy-
 us / y inni ná náuczeniſzy / by teraz byli żywi / nie ro-
 zumieliby. Táť te Sady / y zachowánia / y nazwi-
 skow niſczemnych doſyć máia. Dopuſćić trzeciego
 go Sadu / niewiedzieć co ieſt. Wyiawſzyby to / áby
 temu / ktory ſtátek czy áreſtował / iáťoby z trzeciej
 Kontumácyey pozwanego / ábo iáťoby zá trzecim
 pozwem iuſz bylo dopuſzczono otrzymać te rzeczy /
 ktore zápowiedział: á raz pozwány gdy nie ſtanie /
 áby go iuſz dano w utráceniu onego ſtátku ktory
 mu zápowiedziano. A ktoby ſie tákim poſteptiem
 ſkódlwym nie brzydził / ktorym pozwaneg zá pier-
 wſzym pozwaniem / ná pierwſzym Roku / dla nie-
 ſtánia w wypadku zdádzáť co iednáť podlug Práva
 Náydeburſkiego być nie móże / iedno ten ktoryby
 trzykroć pozwány nie ſtánął / ma być ſkazan ná v-
 padku utráceniu tego wſyſtkiego / o co ieſt obſá-
 łowan / ná pierwſzym roku / ná wtorym / y ná trze-
 ćim. Táť nápiſano lure Municipali articulo 23. in
 Gloſa. y ná innych mieyſcách. Ter citatus ſi quis
 non paruerit, mitti debet Actor in poſſeſſionem.
 Gózieby ináczey bylo / tedy ſkazánie przećiw temu /
 ktory nie ieſt trzykroć pozwány / nie nie waży. Sen-
 tentia contra abſentem lata, non ligat. Ale ſnadz;

Dopuſćić
 trzeciego
 Sadu co
 ieſt.

Obiectio.

Solutio.

Vstawie
sady/ co jest
własnie.

rzecześć / iż to pozwanie ku trzeciemu Sadowi / nie
jest rok pierwszy ale trzeci. Bo przedtym było dwo-
ie wstawanie Sadow. A tak pozwanie ku trzecie-
mu Sadowi nie jest rok pierwszy ale trzeci. Nie
możesz tu / żadnym obyczaiem trzeciego Sadu / na-
zywać trzecim rokiem. Gdyżes na pierwsze dwa
Sady / dłużniká nie przypozymał / tylkoś Sady/
iako mówisz / wstawał / to jest / stawales przeciw
stronie / kiedyś iey nie pozwał / ktorým takim wsta-
waniem nic nie możesz słusnie wygrać. Bo to wszy-
stko cokolwiek przeciw twoiemu adwersarzowi w
Sadu nie pozwałeś go / poczynasz / nic nie waży.
Omnia quæ absente, & nullum terminum habente
parte, gesta sunt, pro infectis habentur. Tancí rok
nazywáia / kiedy kogo na słusny czas przez sluge v-
rzedowego pozowieś: nigdzie tego nie będzieś czy-
tał w Prawie / aby to twoie pierwsze ábo wtore v-
stawanie / było rokiem pierwszym / wtorym: ani
prypozwianie do trzeciego Sadu / trzecim rokiem:
Być to nie może / musi ten trzeci Sad za pier-
wszym pozvem / nazywać pierwszym rokiem. Bo
pozew czyni rok / nie wstanie sadu. A na pierwszym
roku / nikogo w vpadku zdac nie możesz: Bo Pra-
wá mieyskie nie dopuszczáia tego co inne dopuszczá-
ia / abyśiny mieli vżywać ábo rozumiec / ieden po-
zew miásto trzech / iako mówia: Citat te vno edicto

pro

pro tribus, Bledy to wſzytko vbogim ludzjom / ku
dochodzeniu ſprawiedliwoſci ſzkodliwe: ktore / Bo-
że day to / áby kiedy były od tych ktorym należy / po-
prawione. Nie iednemu takim złym á nie wedle
Práwa poſtepkem máietnoſć ginie: ſłuſniejszy
kázdy y z lepſzym ſumnieniem otrzymał zapłatę dłu-
gu ſwego / zá takim poſtepkem / kiedy kto uczyni-
wſzy Arest dla dlužnika / trzykroć go będzie pozy-
wał do trzech ſadow po onym areście / á nie do trze-
ciego tylko ſadu. Wſakże tu niechay kto chce ná-
śláduie zwyczaj / nie wiem z kąd wziętego / Práwu
poſpolitemu bárzo przeciwnego / iedno to kázdemu
z iáſnego Práwa może być wiadomo / iż żaden dla
nieſtánia / zá iednym pozwym / nie może nic utrá-
cić / nie może mu to pierweſze nieſtánie nic ſzkodzić
wedle Práwa / nie może być ſkazan ná vpad: w
iego Imienie żaden Kreditor nie może być ſłuſnie
wpuſzczon: tylko kiedy pozwany trzykroć / nie ſta-
nie / ieſliby nieſtánia ábo niepoſłuſzeńſtwa ſwego
iáko ſłuſna przekáza nie wymowił / iáko mowia /
ieſliby pomocney rzeczy nie wniósł. Muſi być we-
dle Práwa to twoie niepoſłuſzeńſtvo / iáko Słoń-
ce iáſne / dla ktoregoby pozwany / o to o co nań żá-
tobá wyſłá / y o ſzkody / miał być ná vpad ſkazan.
Przeto / kiedy kto ná kogo przewodzi Práwo / na-
pilniey tego ſtrzeże / ábo Podwoyſkiego zeznánie iż

Postepok
Práva
mieyſkiego
prawy.

Przewodni
w Prawa/
co nawies
cey wódzi.

pozwał/ było zapisane. Bo do zepsowania przezw
stow/ albo przewodu Prawa/ nic nie jest gotow
go / iako kiedy nie jest iawnno / aby strona byla po
zwana/ tak wtory y trzeci raz iako y pierwszy. Nie
sliby dłużniká ná pozew nie mo
t dostać / przedsie
ma być pozywan trzytroc listownym pozvem/ kto
ry ma slugá rzędowy przylepić ná miejscu / ke
dy ludzi naywiecey przebywa / albo gdzie dłużnik
zwysłt bywać: o tym inas z Prawa w Porzadku
Berzey napisano fol: 97. Bo gdzieby inaczey bylo/
tedy dłużnik áni ná Osobie swoiey / áni ná máieo
tności/ wedle Prawa/ z tego wystawiania sadow/ y
z pozowania pierwszego / do tego trzeciego sadu /
nie cierpieć nie może. Wyiaowszyby tedy zá iakim
Przymilem albo Wielkierzem / to przypozywanie
do trzeciego sadu / było záwitym rokiem (ktory Lá
cinnicy nazywáia / terminum peremptorium, à pe
rimendo, quòd vltiores dilationes perimit, Rok
záwity / po ktorym iuż żadna dálša odwłoka nie
idzie / żadnego dálšego przypozywania nie trzeba)
tám miejsce mieć może. W czym Krákwianie má
ia swoy osobliwy Wielkierz. Przeciw ktoremu/ nie
sie tu tym pisaniem nie mówi / áni wymuie: iako y
przeciw vstáwom innych miast osobliwym. Tylko
tu jest vpominanie / á vkazanie drogi/ ku slusnemu
á spráwiedliwosci blizšemu postępkowi: ktorego
kto

Rok záwis
ty.

to chce może násladować / ábo sie tego coby sobie rozumiał być pożytecznieyşego domawiać: gdyż około dochodzenia sprawiedliwóci / są drogi rozmaite: iedne sprawiedliwości bliższe wedle Práva pospolitego ábo zwyczáiu dobrego. Drugie dalsze / z nieumietności w zwyczaj wzięte z škoda vbo- gich ludzi / y z wielką przewołką sprawiedliwości.

Toby była droga z Arrestu prosta: uczyniwszy Arrest / to iest / zapowiedziawszy státek dłużnikow Orzednie / przez sługe rzędowego / pozwać dłużniká trzykroć do trzech Sadow Wyłożonych / blisko potym będących / chciałliby swoy státek z zapowiedzi wyzwolic. Nie mogli dłużniká ná pozew dostać / dáć nań trzykroć pozew listowny / ná iawnych mieyskach słudze rzędowemu przybić / ábo do onego Orzedu / pod którym iest rzędem / pozew posylać / áby tam był pozwany / ábo raz / mógł być oblicznie pozwawşy / drugi y trzeci w mie- skaniu iego opowiedzieć / áby státał / iuxta lus scriptum, Spec: Sax: lib: 3. art: 93. in glosa. Si solus non est, debet sibi in domo denunciari, vel vxori eius. iuż to ták trzy pozwy / słusne będą przeciw zbieg- glemu / gdy sługa zezna przysięgły / iż ták uczynił: niż tu nie będzie vnum edictum pro tribus, co sie w Mieyskim Práwie nie zachowuie. Ale beda tria edicta pro tribus. Trudno miemaś nánowić / áby

ieden

Postępek z
Arrestu słus-
zny.

Dozwól-
nie zbieg-
go.

Odpowie-
danie mi-
sto pozwa-
nia obliczo-
nego.

ieden pozew miał być trzemi / iako y trzy iednym.
Ale ieden pozew iednym / trzy trzemi prawdziwie/
podług Prawa Maydeburckiego.

Dłużnik zaśie także chciałliby swoy statek z are-
stu wyzwolic / tedy tego ktory mu arestował / trzy
kroć pozwać ma : a iesliby pozwany nie stanał / te-
dy statek zaarestowany / wolno ma być z arestu
skazany Sadownie.

Tego sie też tu zamilczec nie godzi / nie słuźnego
postepku / nie wiedziec zład wziętego / kiedy kto v-
czyni Arest / yvstanie dwa Sady / do trzeciego tyl-
ko przypozowie. Tam na onym Roku / gdy stro-
na pozwana stanie / Ten ktory przypozwał / bedzie
mowil: Panie Woycie / Strona tu iest pozwana ku
trzeciemu Sadowi: pytam na Prawie / chceli do-
puszczic trzeciego Sadu / czyli nie? A Strona po-
zwana rzecze: Nie dopuszczam trzeciego sadu / ale
zadam dobrowolnego ziawienia / chce Prawo dac/
Prawo wziac / mali moy statek z arestu być wol-
ny. y skaza tak: iż wten czas ma być wolny z are-
stu / kiedy Prawo da / Prawo weźmie. Ta mowa
y ten postepok / niewiedziec zład sie też wziął: py-
tałem nie iednego Prokuratora / coby to bylo Pra-
wo dac / Prawo wziac: żaden tego gruntownie
nie vmiął powiedziec / tylko powiadaia / iż tak zwy-
czay starodawny. A niektorzy powiadaia / iż to py-

tanie

Prawo
dac / Pra-
wo wziac.

tanie y to skazanie / gdzie tak skazuia (iż w ten czas wolno ma być z Arestu kiedy pozwany Prawo da y weźmie) tak sie rozumie / to iest / kiedy sie spráwi / kiedy sie vspráwiedliwi. Jesliże tak iest / tedyć wedle tego skazania rzeczy nie máia być z Arestu wolne / áż sie stroná vspráwiedliwi. Czemużby stroná pozwana tak zgoła po Polku rozumnie nie mowiá ábo iey Prokurator: Ja niedopuszczam ná swoy státeř żadnego przewodu Práwá / niechay tak będzie w Arescie / áż sie spráwie / mali mi Arestator dobrowolnie ziawić / dla czego mi árestowal / ia sie wedle Práwá vspráwiedliwie. Táby mowá przystoynie v Sadu mieysce miała / miásto tey nie dopuszczam trzeciego Sadu / chce Práwo dáć / Práwo wziąć.

Sequestr.

Sequester y Arest iedno sie rozumie / tylko odmianá iest w slowiach. Jedno / to iest Sequestratio po Lácinie / ktorego slowá / ábo temu podobnego / interdictio , wzeni w Práwie / piřac rżywáia. A drugie slowo / to iest Arest / z zwyczáiu wzięte / teř iáko by ná Lacińskie kopyto wczynione / ktorego Prokuratorowie zá zwyczáiem y w mowieniu y w pisaníu rżywáia. N'řákże miedzy tymi slowy w tym czynia nieiáka rořnořć / iż Arestem ábo Szperunkiem pospolicie názywáia rze-

Arest.

A a a a

czy

Sequester
co iest.

czy iakie przez vřzad v łogo zápowiedziane. **A** Sequester / kiedy dwie stronie ábo teř y iedná / y wiecey ich z spólnego zezwolenia podádza iákí státék do łogo / ábo teř y do Vrzedu / áby tám byl on státék w połoiu do tad / ářby sie okazało łomu sie ma dostać zá Práwein / ábo zá rgoda.

Sequestra
własność.

T Ego do łogo rzecz łopotna bywa podána / názywáia Sequester & Depositarius rei, in ludicium deducte. Ktorego tá iest własność / áby rzecz w Sequester / to iest w záchowánie / ábo zátrzymánie przyieta wydał temu łtóry ia Práwein wygra.

Sequester
dla czego
bywa.

S Equestru pospolicie Práwa bronia / tylko z tych przyczyn go dopuřcaia. **Pierwsza:** kiedy sie strony zezwola podać do łogo / ábo do Vrzedu rzecz łopotna / áby po dołóńczeniu Práwa / była temu wydána łto Práwo odzierřy.

Wtóra: kiedy osoba iest podeyřzana / iř sie łryie / ábo iřby z rzeczaz nie rćiełła / á tám rzecz z potrzeby w Sequester bywa dána.

Trzecia: kiedy osoba w tym iest podeyřzana / áby oney rzeczy / ábo z niey pořytku / połi sie Práwo toczy nie vtráciłá. **Ábo** kiedy iest podeyřzenie o tym v łogo iest rzecz / iřby mu nie wierżono / áby ie y nie miał wydać temu / łtoby ia wygrał. **Ábo** sie boia / áby sie v tego nie náłázila złym chowániem / złym vřyiwániem. **A** potym nie mogła byc dla náłázenia

przedáo

przedána / y dla innych przyczyn ktoreby sie pożązo-
wały być słusne zá potrzeba / rzeczy kłopotne w
Sequestre bywáia dawáne.

O Dochodzeniu ábo imowániu

sie swych rzeczy v kogo, co Łáćinnicy zowia

Vendicatio.

W Rzy dochodzeniu swoiey rzeczy ábo máie-
tności / Imienia / státku iákiego v kogo
nálezioneho : to naprzod trzeba wiedzieć /
áby Woyt z Przysiężniki / y żaden Wzrad
ná nawietże czyie żádanie / ábo rśitowánie / ni-
go z Possessyey / to iest / z dzierżenia y Imienia nie
wyrzucat / ážby Práwem byl przewycięzo ny.

Druga : kto ma swoje własnóść / ábo iákíe do-
brá ruchome / choć nieruchome / ktoreby bylo v ko-
go w trzymániu / nie godzi sie / temu czyie iest / bráć
go / áni przywłaszczác sobie moca własná / iáko mo-
wia / swa wola / kromia Wzradu.

Al iž dwoiákie są dobrá / iedne ruchome / ktore
može z mieyscá ná mieysce rużyć : drugie nierucho-
me / iáko domy / kámiénice. ¶ Naprzod o dochod-
zeniu ruchomych dobr / ten postepék iest w Prá-
wie opisány / ktorym ich sposobem dochodzić / co z
tego przykłádu može poznác.

U a a a a ij

Jesliby

Vendica-
re, est co-
ram iudi-
ce rem su-
am esse al-
legare.

Przy do-
chodzeniu
rzeczy swoj-
ich / co trze-
bá wiedzieć
Wzradowi
y stronie.

Sposób
dochodze-
nia rzeczy/
z przykła-
du.

Jesliby Jan Konia swoięgo / ábo ktore ruchome
 rzeczy swoje zastał v Páwla / ktoreby ábo kupił / á-
 bo zastałwne miał / ádo nálażł / ábo mu w powodź
 przypłynęły / ábo mu ie zboyce / złodzieie odiełi / ábo
 mu ktorymkolwiek innym obyčáiem przypádlý: y
 przyšedšy do niego mowielby ták: Páwle / ten koń
 ábo ten státek / meý iest / mnie koniecznie ostatnim
 Práwem náležał: iedno iž mi iest odiełý / chce áby
 mi byl przywróconý: y wziąłby Jan onęgo koniá
 gwałtem: á Páwel przyšedł do Woytá / skáżąc
 sie ná Janá / iž ten przeciw Bogu y przeciw spráwie-
 dliwóści / wziął mi gwałtem koniá moięgo / ábo te
 rzecz ktorá mi w moim dzierżeniu miał / iáwniem
 trzymał / nikomum si: Práwá nie bronil / y goto-
 wem byl záwždy každemu spráwić sie Wrzedem /
 ktoby mie kolwiek iedno ná: ábał: á ták žadam /
 áby mi przeciw Janowi bylo skázano / co iest / we-
 dle Práwá. Jan zaś odpowiedziat: ižem iá ko-
 niá moięgo ábo rzecz moie ruchomá / ktora mi iest
 ukrádziona / ábo w powodź vplýnęlá / ábo ktorym
 kolwiek innym obyčáiem odemnie oddalená / v
 Páwla nálażł / y iálem sie iey / y wziálem / chcąc iá
 zastąpić y wolná sobie uczynić iáko mi wrząd skáże.
 y proše áby mi bylo skázano / iesli sie do tego moie-
 go státku slušnie čiagnąć mam / ábo nie? Páwel
 potym rzecze: Swiádcze wámi Pánie Woycie /

Pánowie Przysiężnicy zeznáníe Janowe / iże mnié on bez dozwoleńia Sedziego / nie wrzednie to vczynił / gdyż ia / gotowem sie był iemu spráwić / á ták žadam áby mi było skázano spráwnieli to vczynił? Odpowiedź: Iż to Jan niespráwnie vczynił / nieślusźnie wziął ten státek Páwlowi / po nieważ gwałtem / swá wola á nie wrzednie wziął. Bo kto sobie co przywłászcza przeciw spráwiedliwosći / bez przyzwolenia Sedziego / nie dobrze czyni. Dálej będzie Páwel pytał / co zá to Jan przewinił / co zástłuzyl? Odpowiedź. Iż kto sie nie wrzednie w czyie dobrá wtraca: powinien to záś wrocic / z wina Wrzedowi y stronie. Co gdy sie iuż ostáníe / á Pán łowi beda dobrá przywrocone / y będzie záś w Tmienie wpušczon / y rzeczy mu beda przywrocone. Potym Jan może skázyc ná Páwla / o tákie dobrá: á Páwel będzie sie winien broń / przez Odpowiedź swoje.

Żaden sobie sam spráwiedliwosći nie może czynic / áni gwałtem brác / choćby co swiego v tego zástát. Ale iesliby watpil o nim / zátrzymác go może / y do Wrzedu dáć. Iure Municipali articulo 17.

Tymże obyczáiem žaloba może byc vczyniona / iesliby kto komu Tmienie stojace gwałtem posiadł.

Trzecia rzecz / ktora Wrząd przy dochodzeniu iákiego státku ma zachowác / tá iesť: iż sie Woyto-

wi y Przysiężnikom nie godzi skązować / iako kto Dziedzictwa albo Possessyey rzeczy dowodzić ma / aby dowod pierwszy był przysadzony. Bo też Sedzia / nie na każde pytanie Prokuratorskie ma skązować : trzeba porządek w wydaniu Dekretu zachować. Jako / kiedyby Prokurator żałował tak na kogo : Panie Woycie / moy Pan sie żaluie na tego N. iż mu konia ukradł / y żada / aby temu było nakazano karanie wedle Prawa nąznaczone. Tu w tey mierze nie żarązem na takie pytanie / albo żądanie / ma być skązanie wydane : abowiem / iesliby skązanie / na pytanie strony Potwadowey żarązem było dane : tedy obżalowany / ku odpowiedzi y ku obronie swoiey / nie mogłby przysć : a tak naprzod trzeba dowieść y pokonąć / iesli ten iest złodziey albo zboycą kogo winuia. Potym pytać iakie karanie zasłużył. Także też pierwey ma być skązany dowod / potym iaki ma być dowod. Speculo Saxon: lib: 1. artic: 18. Non debet per sententiam ostendi, qualiter hæreditatem aut possessionem quis debeat probare, nisi prius fuerit probatio per sententiam adiudicata.

Czwarta: Iż żaden nie ma być z Possessyey wygnany ażby był słusznymi dowody pokonany: co sie pożązuie z tego pytania.

Pytanie iest: Iesliby Woyt z Przysiężniki pewnie

peronie wiedzieli / iż kto źle trzyma Imienie / mali
Woyt zaráżem rostkázac / aby on ktory trzyma Imie-
nie / z niego sstapil / ná czyie foldromanie / krom prá-
wney obrony? Odpowiedz. Iż żaden nie ma
oyć wypedzon z Possessyey / z dzierzzenia Imienia /
choćby też źle kto trzymał / y choćby też to Sedzia
dobrze wiedział. Bo Sedzia iáko Pomodowi żá-
toby / ták oskárżonemu odpowiedzi y obrony wi-
nien pozwolic.

Jesliby też kto rzekł / iż to iest possessya moia / y
biore sie do Sedziego / y przysiężników / ktorym to
iest wiadomo / iż iest moia / y żadam aby mi bylo ska-
zano / mali mi ten słuźnie z moiey possessyey ssta-
pic. Odpowiedz. Iż nie moze byc wypedzon / ażby
był obżáłowan / y słuźnemi dekrety z żáłoby posses-
syey odsadzon / y owšem przy oblicznosci tego / kto-
ry Imienie trzyma / ma byc żáłoba y okazanie Prá-
wá / za ktorym sie kto bierze do Imienia. Bo gdzie-
by kto inaczey dochodził Imienia / krom oblicznosci
dzierzawce / ona possessya nic nie bedzie wázyła.
Myiawšyby dzierzawcá do Wziedu nie stawáł.
Ktory też to dzierzawcá / trzy kroć ma byc pozy-
wan / niżby przeciw iemu skázanie miało wynisódz:
Toż gdzieby tak pozwány trzy kroć nie stánáł: tedy
ten co sie ciagnie do Imienia / ma byc w Imienie
wpušczon wedle Práwá / Iure Municipali in Con-

De posses-
sione ne-
mo ejicien-
dus, nisi
Iure vi-
ctus, eti-
am si male
possideat.

clusio-

clufione Priuilegij, poft Articulum Cxxxix. in glo-
fa per totum.

To Prawo około dochodzenia Imienia ábo też
iákiey rzeczy/bárzo flúży temu dżisieyßemu zuchwá
temu wiekowi/ kiedy tto zá iákimkolwiek Prawem/
przydzie do Vrzedu sam zgotá/ z przyiacielmi/ z to-
wárzyßtwem (Poßßorá nie dawßy ktemu obe-
flác) częścią prosi/ częścią grozi/ áby go Vrząd w
Imienie wwiązał/ powiádaíac/ iż kiedy bede w
Imieniu spráwie sie każdemu. Nie ták? Vrząd ma
ná to pilnie pámietác / nißomu kvoli nie czynić/ ni-
ßogo z Imienia nie wyrzucác/ nißomu nic nie brác/
áßby był obestány/ pozwány/ Prawem przeßonány.
A owßem y ten kto sie ciągnie do czyiego Imienia/
bez vrzedu ie sobie przywlaßczáíac/bez strony/á po-
siadlby ie: niechay o tym wie/ iżiego poßßessya zla/
á musi z niey záß pierwßemu dżierżawcy z winá
Vrzedowi y stronie wystápić / áß sie potym Prá-
wem z nim rozeprze. A iesliby gwałtem á zbroj-
ná reka kogo/ Prawem nieprzeßonánego z Imienia
wygnat / á wygnány czynilby o to Sadownie/ ci-
uili actione, tedy on gwałtownik od Akcyey odpa-
da/ y ono Imienie/ choćby iákie Prawo do niego
miał/ tráci ie. A iesliby sie to ieszcze okazało/ iż tám
w onym Imieniu nic nie ma / y nie iego ieß / á pier-
wßy dżierżawcá czynilby przeciw temu criminali-

Kto Imie-
nie komu
gwałtem
bierze/ trá-
ci ie/choćby
Prawo
miał do nie-
go. A nies-
mali Prá-
wá/ná gár-
dle bywa
saran.

ter: táki ná gárdle ma być karan: ták Práwo po-
wiáda: huic cedit in vitam. Jesliby przeciw iemu
czynił Ciuilater: tedy on komu sie gwałt ośtat / ma
sobie ośaćować škody / ktore mu gwałtownik be-
dzie winien nágrodzić. Nápisano o tym Specu; Sa-
xonum libro 2. articulo 43. in Glofa.

Cierpiacemu gwałt y škoda/bedzie wolno czynić
przeciw gwałtownikowi/ chceli Criminaliter, chce-
li Ciuilater, to iest/chceli ná gárdlo/ chceli tylko o ná-
grozdenie krzywdy/ ábo o škody soddrować. A ma
wiedzieć / iż iáko pocznie czynić ábo Criminaliter,
ábo Ciuilater, ták iuż musi kończyć.

[Jesliby kto komu co wziął gwałtem / mniemając
żeby ięg rzecz była własná: dwoiáko winien wro-
cić / to iest / iesliby prawdziwie mniemał być swoje
rzecz. Bo gdzieby inaczey było / iżby wiedzac nie
swoie / gwałt czynił / tedy iáko rozboynik ma być
karan. Speculo Saxonum lib: 2. artic: 70. in Glofa.
Przeto temu kto sie iákiey rzeczy imować ma/trzebá
trzy rzeczy wiedzieć / iáko nápisano ná innym miey-
scu / Speculo Saxon: libro 2. artic: 36. in Glofa. Ná-
przód/áby to z wiadomościá á dozwoleńiem Drze-
du czynił. Druga/áby pewnie wiedziat/iż oná rzecz
iest iego/ ktorey sie imuie. Abowiem choćby mu też
Drząd dozwoił/ á iego by rzecz nie była/ ktorey sie
imuie / będzie ná tym škodował: żaden sie wrzędem

B b b b b

nie

Criminali-
ter ábo Ci-
uilater czy-
nieć co iest,

Kto czyie
rzecz gwał-
tem bierze/
mniemając
by swoie/
co traci,

Kto sie ma
czego imo-
wać/ co
trzebá wie-
dzieć,

nie wymowi. Bo Urząd nie może nikomu wiecey dopuścić / iedno ile Prawo dopuſzcza. A iesli co przeciw Prawu dopuſzcza / to nie czyni iako urząd: przeto ono dopuſzczenie nie nie waży. Trzecia / iż on kto ſie ma rzeczy imować / ma to czynić ile mu Prawo poſtazuje. Bo gđzieby inaczey było / może od ſwey rzeczy odpąć.

Kradźlos
ney rzeczy
frymárzow
ney / nie mo
że ſie imo
wać.

K Torych ſie rzeczy imować nie może / nápiſano w Porządku fol: 185. ¶ Nád to / Kiedyby komu ktora rzecz vkrádziono / á one rzecz vkrádziona zá inna przemieniono : tám oney przemienioney ábo frymárzoney / imować ſie nie może. Jáko / iesliby kto moiego koniá kradzionego kupił / á kupiec kupiwszy go v złodzieiá / mniemáiac iż v práwego Pána / wziąłby zań wolu ábo krowe: tedy ia onego wolu / miáſto moiego koniá nie moge ſie imować. Choćby też on ktory koniá kupił / zeznał / iż zá onego wolu / koniá takiego dał. Speculo Saxon: libro 2. articulo 32. in głoſa.

*Aby kto rzecz doſtápioną prawdźiwie iuż trzymał.
Do ktorego ia czáſu trzebá trzymać.*

Rzecz krad
dziona / da
wnoſćia
nie ginie.

I Eſli kto kupił rzecz kradzioną / od tego ktory ia vkrádl: ábo iesli wiedział rzecz być kradzioną: tá nigdy dawnoſćia nie ginie. Może iey dochodzić ná perſonie záwždy / v kogo ia záſtanie. Ale iesli

by kto

by kto kupił rzecz/ od tego sprzedawce/ któryby mnieś
mal za pewne byc swoje: iáko / iesliby kto sprzedał
Dziedzictwo / ktore mu po czyiey śmierci przypá-
dło / á mniemal iżby ie on pierwszy dzierżawcą sprá-
wiedliwie trzymał/ potym ie sprzedał: tám ruchomy
státek dawnością przez trzy lata ginie. Abowiem
tu winá nie iest ná personie ále ná rzeczy. Speculo
Saxon: lib: 2. artic: 36. in Glosa, in fine.

REPRÆSSALIÆ.

To iest,

*Ciażanie ludzi niewinnych miásto winnych z in-
nego Páństwa.*

ZA Aresty y zá rozmaitym dochodzeniem
Sprawiedliwości/ chodzi czasem ciężanie/
ábo iáko mowia / stáwowanie ludzi nie-
winnych miásto winnych z innych Państw:
ktore ciężania / iż sie dzisieyßych czasow zá złością
ludzka á zá niesprawiedliwością Przełożonych
wßczynáia / á bywa to nieporządnie / nie podług
Prává: y przychodzi ztad wielkie zasscia między
Pány y między poddánemi. Zdáło sie tu zá rzecz
potrzebna nieco o tym polozyć z Prává Cesárskie-
go / iáko takowe ciężanie / kiedy / y poiki byc ma.

By ci ktorzy mają dłużniki w innym Państwie / a nie mogą tam z nich doysć sprawiedliwości / wie-
dzieli iako się około takiego ciążania ludzi obcych /
w swoim. Prawie zachować mają / dla wwiaro-
wania trudności wietżych y strácenia majątności.
Co napisał Iodocus Damoderius w książkach / in
Praxi rerum criminalium.

Obyczay tego ciążania. Od kogo, y przeciw
komu być ma.

Repressalie
co są.

Sprawy te około ciążania obcych ludzi / z tey zie-
mie z ktorey jest dłużnik / wzeni w Prawie ná-
zywają: vim publicam, pignorationes, rapinas, re-
prædationes, a pospolicie Repræsalias, ktore tak o-
pisuią: Repræsalia, est potestas pignorandi, contra
quemlibet de terra debitoris, data Creditori pro in-
iurijs & damnis. Jest moc ku hamowaniu ludzi z
obcego Państwa / z ktorego dłużnik jest / Kredito-
rowi dana dla nagrody krzywd y škod jego. Albo
jest ona moc ktorey ludzie z różnych Krolestw / czá-
su pokoju zwykli przeciw sobie wzajem rzywać /
Sprawiedliwości swojej dochodzić / gdy iej in-
nym sposobem dostąpić nie mogą. A wedle oney
Pogańskiey Sentencyey: Vim vi repellere licet.

TO tedy ciążanie tym sposobem bywa: Jesliby
ktory człowiek z inego Narodu / za czásu poko-

iu / co moiego gwałtem wziął / ábo mi wydárt /
 bądź ná ziemi / bądź ná morzu. Naprzód mam iść
 do Pána ábo Sedziego iego / prośac o spráwiedli-
 wość / áby mi swoiemu Poddánemu moy státek
 przykázał wrocic / ábo dług záplácić. A gdzieby
 mi on Pan iego spráwiedliwości uczynic niechciał /
 ábo mi iá uczynic odwłaczał / ábo sie nieciáło uczy-
 nic okázował á nie uczyniłby: tedy si: mam vciec
 do Krolá Pána moiego o pomoc / žádáiac / áby mi
 do onego Pána list przyczynny dał / áby mi dobrá
 moje / ktore mi iego poddány wydárt / były wro-
 cone. A gdzieby mi on Pan powtore zá przyczyn-
 nym moiego Pána listem / spráwiedliwości nie v-
 czynił: mam sie záś wrocic do Krolá Pána moie-
 go / opowiedáiac y okázuiac to / iż spráwiedliwo-
 ści mieć nie mo: e: y bede prosił pokornie / áby mi
 innym sposobem podług zwyczajności y władzey
 swoiey / ku dostapieniu státku ábo długu moiego
 dopomógł / to iest / áby mi list tákowyy dał / zá kto-
 rymby mi wolno / ná ktorego kolwiek onego Pána
 stwa (z ktorego dłużnik iest) poddanych / ktorzyby
 sie tu w tym Pánstwie pokazáli / moiego státku á
 bo dłu:tu nagrody scigác / onych poimác / máiet-
 ność ich há:nowác y przedawác / dotad ažby mi sie
 w moiey summie dosyc stáło. A takowyy list / Krol
 Pan moy wnet mi da / iżby sie mnie z przedánia

Droga do
 ciężania lu-
 dzi z cudze-
 go Pána
 stwa.

Nie czynies
nie sprawie
dliwości
iako rozu
mieć.

dobrę Poddanych onego Pána desyć stało. Po
nieważ ja tu nagrodzić swoiey majątności / droga
sprawiedliwości przysć nie mogę. Ale też tu trzeba
rozumieć / iako nie może być sprawiedliwość. Bo
ja beda drugiemu Prawnym postępiem czynić. A
on nie rozumiejąc temu / będzie sobie miał za nieu
czynienie sprawiedliwości / będzie się prozno wcieś
kał do Pána swiego : będzie prozno wasnić Pány
miedzy soba: y sobie wiele złego uczyni / y do słusney
sprawiedliwości sam sobie drogę zamknąć może.

Przeto w ten czas tobie nie iest sprawiedliwość /
kiedy twoiey żaloby Sedzia słuchać niechce / kiedyć
sprawiedliwość rozmaitemi niepotrzebnymi a nie
wedle Prawa dilacyami odwłoczy.

Albo cie skazaniem iakim niżczemnym / co krzeczy nie
służy odbywa. Albo kiedy też wyższego Sedziego
niemasz / do ktoregoby miał appellować. Boć to ie
stże niesprawiedliwość / kiedy twoiey krzywdy ta
kiego masz Sedziego / od ktorego obciążliwego ska
zania / możesz do wyższego Sedziego appellować /
ktory skazanie niższego Sedziego może skazać / wni
weczyć obrocić / poprawić. A tak kiedyby y on Se
dzia wyższy sprawiedliwości / tobie obyczajem wyż
szey namięnioney uczynić niechciał / dopiero się skło
nił do Króla Pána twoiego / o List ciążania / iako
wyższy iest opisano.

Słusnie.

*Stuśneli to iest takie ciężanie niewinnych
miasto winnych.*

Ale także dochodzenie Sprawiedliwości/ będzie
sie podobno wiele ludziom zdało nieśluśne / a
wiecey gwałt w sobie niż sprawiedliwość mające/
zwłazczą gdy my dla naszej Błody / Ktora nam zli
ludzie uczynili / mamy sie nad niewinnym mścić / z
iego majątności Błode swoje / moga tych Praw / so-
bie naigródzić? Jakić to sa Prawa / tu sie około te-
go niechce wdawać / tylko to przypomniawszy / do-
syć na tym mam / iż ktokolwiek te Prawa / około ta-
kiego ciężania wymyślił / nie duch Ewangeliey / ale
Affekt cielesny mu ie podał. Bo Ewangelia nie ka-
że gwałtu gwałtem odpierać / Poganska to iest
Sentencya / Vim vi repellere licet. y owsem E-
wangelia: Ktoby Kogo rderzył w iedne strone trza-
czy / także drugiey nadstawić: nie także złego za złe od-
dawać / niewinnego za winnego karać. Tu na tym
musimy stanać / iż to ciężanie / może sie pokazać z ro-
zmaitych Praw / Ktore tego za słuśnemi przyczyna-
mi dozwalają. Abowiem / gdyż wielka sprawiedli-
wość / tego potrzebuie / aby każdemu było dano co
iest iego: A coby komu nie słuśnie było wzięto / aby
było słuśnie wrocono. Nád to / gdy niewinnemu
człowiekowi bronia sprawiedliwości: pokazało

Práwo

Gadka o to
ciężania
ludzi nie-
winnych
miasto win-
nych z inne-
go Páns-
stwa stu-
śneli iest
abo nie,

Práwo inna droge ku dochodzeniu swey krzywdy.
 Klin Klinem wybiić / z tym zlego zbymać. Aby tak
 człowiek niewinny / czego za miłością sprawiedli-
 wości odzierać nie mógł / gwałtem przez takie ci-
 żanie / ku sprawiedliwości swojej przyśledł. Ktore
 ciążanie / áżci jest z obrażeniem niewinnego czło-
 wiek obcego / wszákże obrażony człowiek tuteczny /
 ktory sprawiedliwości mieć nie może / ponieważ to
 czyni za słusznymi przyczynami / y za dozwole-
 niem swojego Pána / ktorego sobie za obrońce ma / swo-
 wolnie sie w to nie wdawa / Urząd mu tego dopo-
 maga: tym sobie przy takim dochodzeniu Sprá-
 wiedliwości / cieşy summienie swoje: ponieważ też
 y to ciążanie bywa z nieráką sprawiedliwością / o-
 nego pospolstwa wszytkiego / ktorego on człowiek
 z státkiem swoim poimány członek jest. Bo tak
 mówić mogą: słusnie sie to nád námi dzieie / gdyż
 mamy Pána takiego ktory sprawiedliwości czynić
 niechce / A winien iá czynić káżdemu / tym wiecey y
 rychley Pielgrzymowi y gościowi. By nam nie by-
 ła sprawiedliwość / samby sie też tego nád obcemi
 domyślił czynić / co nam teraz czyniá. 26.

Przyczyny dla ktorych takie jest postanowiono
 ciążanie.

Pierwsza jest / iż Krol y káždy Pan / gdy widzi
 iż iego poddány / z obcego człowieka spráwie-
 dliwości

dlivości mieć nie może: tedy oni iako Urząd od Pána Boga dány / nie cierpiac też despektu / y krzywdy poddanego swojego / wiecey sprzyiaie swojemu poddanemu niż obcemu / y radnieyßy widzi / iż postronny czlowiek cierpi krzywdę / niż ia poddanyiego cierpieć ma. ¶ Druga: aby zá tym ciążaniem / ktorego Práva dozwalaia / obcy Krolowie / Ksiażetá / pánowie chutliwßy y łatwieyßy byli ku czynieniu sprawiedliwosci / gościom / pielgrzymom: Sasiedzcy Sedziowie aby sobie nie tak škodzili / poddanym swoim zá času pokoju / kupcom cudzoziemskich lupić y zbiiać nie dopuszczali. Albo też dla tego / iż iesliby w czynieniu sprawiedliwosci nie byli pilnemi / tá škoda nie tylko sie ná onego z statkiem poimanego / ale ná wßytkich poddanych wscia-gála / á snadzy ná tych wiecey ná ktorychby oni lastáwi byli.

*Ktorym ludziom takie listy ciążania máia
być dawáne.*

WTey to sprawie okolo takiego ciążania / aby od Krolow listy slußnie ná to byly dáne y otrzy-máne: te sa rzeczy potrzebne. Naprzod / ma sie iásnie okázac škoda wielka / á ciężkosć nieznosna / dla ktoreyby Pan swojemu poddanemu miał taką władza ábo list ciążania dáć przeciw ludziom z in-

C c c c c

nego

przyczyny

.....

.....

Repressalia
sunt vltima reme-
dia.

Restitutio
causa in in-
tegrum co-
nfit.

nego państwa. O mała rzecz/ ni komu sie takowey
władzey nie godzi wyprawować ani iey dawać: y
owsem/ iesliby komu była dana / nie nie waży. Al-
bowiem te Repressalia sa ostatnie lekárstwa/ od
zwierzchniego páná pomocne / á nienawisći y nie-
bezpieczności pelne / tak ná zdrowiu iáko y ná máie-
tności: co vczeni w Práwie zomia Remedium sub-
sidiarium Principis. Jáko też/ kiedy kto Alcy swo-
ie Sadownie stráci/ á chce ia ku nowey audiencyey
ku nowey spráwiedliwosci przywieść (co niekiedy
wedle Práva w pewnych przypadkach y zwierzch-
niego Páná otrzymać może) Ale też to iest bázdo
nienawisna/ trudności pelna / á rychley ku strácie
niż zyskowi pewniemyśa. co vczeni w Práwie nazy-
wáia/ in integrum restitutio, Actio reuocatoria, A-
ctio subsidiaria. Przeto iáko táka Alcy o mała bę-
de/ tak też y repressalia nie máia byc dopuszczone.

Druga: Krol/ ábo inny zwierzchni Pan/ kto-
ryby ku takiemu obeych ludźi ciążaniu w swoim
państwie/ swojemu poddanemu władzey dopuścić
miał/ musi mieć zupełna á pewna/ nie nieomylna
wiadomość/ wšytkich rzeczy ku temu należacych:
iz iesliby iáka trudność ábo niebezpieczność / ábo
woyná zátym w Państwie iego rrosta/ áby bez skut-
ku iásney przyczyny nie była. Ná to/ áby ten czło-
wiek/ktory tey władzey ku ciążaniu żada/ był praw-

dzimie

dziwie Krolewski poddány / Ktoryby Cłá / podatki
 y inne brzemiona pospolicie wespolek z inemi pod-
 dánemi w Krolestwie odprawował. Oprocz Osob
 vprzywileiowanych / Ktore za Przywileymi swoje-
 mi żadnych podatkw takich niewinni: iáko sa Stu-
 denci w Kollegiách / żacy / Ktorzy z drugiemu sobie
 należacemu / choć od swoich rzeczy ku náuce potrze-
 bnych / Ktore z soba niosa / ábo wioza / ábo też cho-
 wáia / żadnych podatkw nie dáia. Przedsie pod-
 dánymi Krolewskimi sa: oprocz też Gieytownych
 ludzi / Jurgieltnikow / żołnierzow Krolewskich /
 Ktorzy za pieniadze Woynę słuza. Oprocz Rády / y
 Przednikow Krolewskich: Ktorzy / ácz też od Cłá /
 myt / poborow / y innych wśystkich podatkw sa
 wolni: wśátżé iż sa poddáni Krolewscy: tákże y
 tym list ciazánia w potrzebach opisánym ma byé
 dány / iáko y innym wśytkim poddánym od podat-
 kw niewolnym. A nie ládá też poddánym tá wla-
 dza ma byé dána / ále tym tylko / Ktorzy ná ten czas
 kiedy škoda popádli / poddánemi byli / y do tego czasu
 poddánemi sa. A nie tym / Ktorzy ná ten czas /
 kiedy ich škoda popádla / nie byli poddánemi. Abo-
 wiem / gdyby Krolowie każdemu te lástki mieli cła-
 zować / wieleby ich w trudnościach á w škodach
 swoich bedac / obludnie sie pod obronę Krolewską /
 ábo możnego Ktorego Paná wciekali / á poddánemi

Osoby od
 myt wolne

czynili: by tylko za takiey władzey dozwole niem/
swoiey ſkody nagrode mieli / ktora otrzyma wſzy/
zaſby ſie do pierwſzego Pána wdáli.

*Przeciw ktorym ludziom takie liſty ciazania
nie máia być dane:*

NAprzod takowe liſty ciazania nie máia być dá-
ne przeciw ſwym poddány: boby to nie ſlu-
ſnie bylo / aby ſie poddani iednego Pána tak ciazac
mieli: gdyż każdy u Pánu przystoi ſwoie poddane
obiedwie ſtronie wyſlyſzec / wyſlyſzawſzy oſadzić y
ſtuſna ſpráwiedliwoſc czynic. Nie dáia teſz ta-
kich liſtow miánowicie przeciw białymglowom/
przeciw duchownym / Studentom / Sędziom / ſlu-
gom ich / towarzysom / ſprawcom: przeciw po-
ſtom ktorzy w wielkich ſpráwach do innych Kro-
low bywáia poſyłani / przeciw ſlugom ich. Albo
wien tácy / áni ná drodze / áni tam kedy iáda / áni
ná żadnym mieyſcu nie máia być hánowáni. Ná d-
to / przeciw tym ktorzy ná iáwne iármárki ida / ábo
iáda. Przeciw ludziom dla ſłużby Bożey ná miey-
ſca ſwiete idacym. Przeciw kupcom żeglarzom / ich
ſprawcom / ktorychby nie pogodne wiatry do portu
przypędzily. Albowiem ná takim porcie zápedzeni/
nie mogą być zátrzymáni. Przeciw tym ktorzy do
iákiego ſadu oblicznie bywáia pozwáni: ábowiem

takie

takie Osoby z tego sie Prává weseła / ktorym każde-
mu bywa dána wolność do sadu przyiechác y odie-
chác / przysdż y odeysć. Ale tych wšytkich wymo-
wek nie wšedy zachowymáia / zwłasczá w Osobách
z tego czynku winnych. Wyiawšy w niewinnych
ktorzyby miásto winnych wedle tych Repressalia /
mieli byc hánowáni / nieiáká wymowke máia / iž
nie wšytkich ciázáia z przyczyn wyššey opisáných /
iž iest bialagłowá / Duchowny / Student / Sędzia /
wielki poseł / ić.

Jáko sie kto ma z takim listem ciázania zachowác.

Gdyby tedy kto sobie v Krolá Pána swiego /
list takowy ku ciázaniu ludzi postronnych z
pánstwa / z ktorego iest dłużnik / ziednał : potrzeba
iść / áby nie sám przez sie ani przez swoje slugi / tego
ciázania używał. Ale przez Vrzad ktoremu to na-
leży. A k temu nie w obcey ále w swiego Pána
Jurisdiccey.

Karanie tego ktoby sobie taki List v Krolá
zle ziednał.

KToby sobie takowy list ku ciázaniu ludzi po-
stronnych omylna správa ziednał / ábo go zle
używał / Czworáká nagroda bywa karan. Nádt to /
Prámo swie tráci. A náostátek / wšytkich vcia-
żonych škody y wtráty nágradzáć winien.

Wyzwolenie z Powołania.

Napisano in fine Glosæ Spe; Sax: lib: 2. art: 4. Iż ten który jest powołany/á nie był pozwany/ może się od powołania słusznymi dowody wyzwolić/ tymże sposobem/ nie przypozymając Powodu/tylko tu sprawie przywołując/ także iako go on też przywoływać dać. Ale jeśli ten to powołany/ był pozwany/ á dla swego nieposłuszeństwa (iako mówią/ex contumacia,) był powołany: tedy bez wolej Powodu/ y bez przypozymania/ nie może się od powoływania wyzwolić.

Iako powołany przychodzi tu Prawu swojemu/ y iako się ma z powołania wyprawić/ jest napisano w Porządku fol: 88. Jedno iż się tam formą Zapisu tego wyzwolenia opuścił. Także y Skazanie wyzwolenia nie jest dostatecznie wypisane: terzeczy zdało mi się tu przypisać.

Forma Zapisu wyzwolenia od Powołania.

Forma Zapisu może być ta/ ábo która inna wedle postętku/ który się w Sadu dzieje/ przez okazanie Głętownego listu/ Dowodów/ powołania/ świadectwo/ y innych którychkolwiek. Wszakże forma niżej napisana/ może być niejakim kształtem innych.

Coram Iudicio bannito, constitutus personaliter, honestus Caim, cupiens se à proscriptione (inquam abiens, feria N. ad instantiam famati Adami intrusus erat) liberum reddere, & de insinuato honesti Abelis homicidio iustificare: Statuit ante omnia fideiussores Officio, famatos viros N. & N. qui coram Iudicio constituti personaliter, solenniter fidem pro prædicto Caimo dederunt, quòd idem Caimus, in tribus proximè sequentibus Iudicijs, paratus erit ad respondendum vnicuique, si quis eum super eodem homicidio impedire, vel quicquid ab eodem expetere voluerit, vel etiam fidem præstiterunt, pro eodem, ratione multæ per eum Iudici soluendæ, &c.

Facta itaq; eiusmodi fideiussoria, cautione, prædictus Caimus, volens se de insinuatione eiusmodi homicidij purgare: asseribat & deducebat, se hic absentem & innoentem, super eo homicidio, ad instantiam Adami, die tali N. inculatum, & inde proscriptum fuisse, prout eam proscriptionem Actis aduocatialibus abundè probauit, tanquam honestum olim Abel interemisset, de viuoq; mortuum fecisset. Quapropter secundum Iuris obseruantiam, postulauit per Procuratorem suum N. sententia Iudicij, sibi dari Præconem iuratum, qui publicis proclamationibus, consuetudine solenni, vocaret, ad-

citaret,

citaret, & accerferet omnes & singulos præfati Abelis interempti consanguineos, amicos, & propinquos, si qui essent, qui huic eius purgationi, de insinuato homicidio contradicere, aut ei Actionem litemue mouere voluerint. Itaq; prouidus N. Præcoiuratus, sententia ludicij banniti mediañ, ad hunc actum designatus, in quatuor circuli aciebus seu quartalibus, vel primùm in eo loco vbi homicidium patratum est, secundo, in medio viæ, tertio circa cadauer exhibitum, quarto coram ludicio, iuxta obseruantiam & consuetudinem huius Ciuitatis publicis proclamationibus, voce sonora: primo, secundo, tertio, & superabundanti quarto, solenniter vocauit, & aduociferatus est, omnes & singulos dicti Abelis consanguineos, amicos & alios omnes, quibuscunq; contra eundem Caimum, in causa commissæ cædis actio, quocunq; modo de iure competere possit. At cum nullus eorum omnium, neq; per se, neq; per suos legitimos plenipoteñ, Procuratoresue comparuit, neq; hanc purgationem secundum iuris formam impugnauit: supranominatus Caim postulauit per sententiam decerni, vt ab insinuato homicidio & proscriptione absolueretur, iuriq; suo pristino iuxta iuris formam restitueretur.

Decretum est, quandoquidem prouidus Caim, cupiens se ab in insinuato honesti olim Abelis ho-

micidio,

micidio, & à proſcriptione liberare, citandos & aduociferandos dedit omnes & ſingulos, dicti Abelis interempti amicos, conſanguineos & propinquos, ſi qui eſſent, qui eam eliberationem impugnare uellent. Quorum quidem conſanguineorum, amicorum, propinquorum, cum nullus, neq; per ſe, neq; per ſuum legitimum Procuratorem, comparuiſſet. Quapropter dictus Caim ex ſententia & decreto Iudicij, tam in cauſa inſinuati homicidij, quam etiam, à Proſcriptione, in quam aſſens intruſus erat, liber pronuntiatus eſt. Deinde per Iudicem & Scabirros, conſueta Iuris theutonic Maydeburgenſis ſolennitate, Iuri ſuo priſtino reſtitutus eſt. Cuius etiam vxor pronuntiata eſt legitima, & liberi, ſucceſſores legitimi, ipſe etiam receptus eſt ab inimicis, & reſtitutus eſt amicis. Deniq; per omnia, Iuri ſuo ita reſtitutus, ut in cauſa hac, à nemine mortalium, amplius impediatur, neq; etiam huiusmodi præſata proſcriptio ei, aut ſucceſſoribus eius aliqua ex parte noceat, de forma Iuris. &c.

Dekret tego wyzwolenia po Polsku.

KJedy ná žádání powołanego/ ktory ſie z powołania wyzwała / żaden z przywołanych ku odporowi nie ſtanie: tam iuż Woyt z Przysiężnik o niego powołanego/ ſkaża wolnego od powołania /

D D D D D

y podwyz

y podwyższa Prawo iego wſzyſcy powſtawſzy / y podnioſzſy dwa pálca wſgore/práwey reki/iáko nápisano Spec: Saxon: lib: 2. artic: 4. Verbis & digitis eum abſoluere debebunt, quemadmodum eum proſcriptioni incluſerant. Powtarzáiac trzykroć zá Woytem. Albo teſz Woyt z Przysiężniká zá Piſárzem te ſłowá niſzey nápiſane.

GDyſz tu náſadanie N. powołanego/ ten N. áni żaden z przyiációł nieboſzczyká N. zámordowanego przywołány / po pierwe / po wtore/ po trzecie / y po czwarte mimo Prawo / áni przez ſie/ áni przez żadnego mocnego człowieká nie ſtáneli: ktorym przerzeczoný N. powołány/ o zámordowanie nieboſzczyká N. gotow ſie był wſpráwiedliwić/ y tu przed Sadem wkázał niewinnoſć ſwoie. Przeto N. powołanego/ podwyżſhamy Prawo/ y ód powołania czynimy go wolnego. Bierzemy go z rák nieprzyiációł iego/ y przywłáſzczamy go/ przyiációłom iego. ſone iego iemu zá wlaſna małżónkę/ dziatki iego zá wlaſne ſyny oddawamy/ y tu wſytkiemu Prawu pierweſtemu przywracamy/ ták iżby iemu y iego potomſtwu/ Powołanie nie nie ſkódziło.

Niekiedy ieſt obyczaj / iż przy tym wyzwoleńiu/ Woyt powołanego trzyma práwa reka/ zá pierſi: Przysiężnicy powſtawſzy/ podnioſa każdy dwa pálca/ y mowia te ſłowá wyſſzey nápiſane zá Woytem.

INTERROGATORIA.

To iest,

Pytania przy wrodzeniu świadkow,

Nazy wrodzeniu Świądkow / Drząd na wielu mieyscach nie tak sie zachowuie / iako Prawo rczy: ale ten obyczay chowaiia: Jz ten ktory świadectwa potrzebuie / zmauia sie potaiemnie pierwey z świadkami / co z wrzedu świadczyć maia / potym ie da poznać: y iako sie potaiemnie z nimi zmowi / tak też przed Drzedem potaiemnie świadcza. Drząd tylko gotoweg słucha / o żadna rzecz świadkow nie pytaiac / choc dobrze / choc źle: porzadnie nieporzadnie / potrzebnie niepotrzebnie świadcza. Prawo opisuie / Interrogatoria, to iest / pytania ktore stroną / kiedy świadoki przeciw komu wieść ma / powinna przed tym Drzedowi dawać spisane na Cedula / wedle ktorego spisania Woyt / abo stárży Przysiężnik / abo Pisarz / iako kiedy iest obyczay / świadkow pytać ma o Czas / o mieyscu: widzialli to co świadczy / słyszalli o tym: bylli sam przy tym: byli ich wiecey: y inne okolicznosci y potrzeby sprawy wedle spisanych Artykulow. Napisano o tym Spec: Sax: lib: . art: 22.

Dddd ij

Te

Te Interrogatoria, rzeceni w Prawie zową też Affertiones, Articuli, Capituli, Intentio.

☞ Pożytek ich ten iest / iż Wzrad ku powiedzeniu prawdy / w rzeczy potrzebney / może przymusić świadkǎ / czego bez tych Interrogatoria czynić nie może. Gdyż niewie o co ma pytać / tylko gotowegǎ słucha. Ktemu świadek / to tylko będzie świad / czyli za pytaniem co potrzebnego iest / y nie przepominie co świadczyć ma / porządnie świadczyć będzie: nie trzebǎ sie z nim na świadectwo zmawiać. Bo to iuż za pozweim / za pytaniem wrzednym / za przysięgǎ / co ku świadectwu należy / co sie z Artykułow spisanych położy / uczynić musi. Tym obyczajem świadectwǎ bywǎia porządnieysze / gdy świadek na pytanie wrzedne / krótko odpowie / co ku sprawie należy: y świadek łatwiey świadectwo wyda / nie potrzebǎ sie długa powieścią bawić / tylko słowem dwiema na pytanie odpowiedzieć. A ponieważ te Interrogatoria są wedle Prawǎ y pożytek ich iest / mianoby ie zachowywać.

Aczkolwiek gdzie tego zwyczaj nie niesie / iż ich nie używǎia / to Postępek Prawnego nie gwałci / nie psuje / non viciat Processum. Wszakże iż sie tych Interrogatoria pożytki pokǎzuia / mianoby sie w tej mierze wieciey na Prawo niż na zwyczaj oglądać.

Gdyż

Gdyż sie też przeciwnym obyczajem/gdzie sie w tym
nie wedle Prawa sprawnia / te niepożytki pożą-
ia. Iż świadek wiele nie potrzebnie / nie porządo-
nie/ będzie powiadał/ wiele przepomni / z rzeczy sie
nie rychło wyprawi : świadczy co chce/ y czasem te-
nu który go dał pozwać będzie świadczył ku szko-
dzie. Zaczyn to wiec bywa / iż ten który ku swia-
dectwu pozyna / onym świadectwem sam sobie
rychley żałkozi / niż pomoże / gdy tego ná co sie
wztał / statecznie nie dowiedzie. Dla ktorych nie-
pożytkow/ częstokroć sie przysłuchawamy/ iż swia-
dek swojego świadectwa / musi raz y dwa poprą-
wować. Zaczyn ono świadectwo iuż bywa po-
deyrżane: iakoby nie za potrzeba ale za groźba/
abo za prosba abo przenaiety świadczył. Ty nie-
sprawne świadectwa / niktad inąd nie przychodza
iedno iż Wzrad tych Interrogatoria nie zachowuje.

¶ Przyklániaia sie ná niektórych miejscach ku ta-
kim Interrogatoriam, ácz nie przez spisanie Ceduly/
ale wielkim podobienstwem przez obżalowanie iá-
wne / to iest / gdy ten który daie kogo pozwać ku
świadectwu: Naprzod przed Sadem ziawia gło-
sem rzecz wšytkę/ o co onego świadkã dał pozwać/
ktore ziawienie Pisarz nie ináczey spisuie do Ksiąg/
iedno iakã inna žalobe/ wedle ktorey potym Wzrad

świądkom pozwanych na każdy Artykuł pyta / każdego z osobną / iesli tak iest albo nie.

Przykład iakoby takie Interrogatoria do Sadu miały być podawane ku wysłuchaniu Świądkom, pierwey, niz beda słuchani.

Artykuły / o ktore pozwani świądkowie / prosze / aby przez Wzrost pilnie byli pytani.

N Apzod / prosze Pána Stárszego Przysiężniká / albo Woytá / albo Pisárzá (iako kiedy zwyczajnie kto świądkom słuca) aby obiemá świądkom pilnie przypomniał / iżeby przy tym świádecie pamiętali na Przysięge / y na wieczne zbawienie swoje. A na pytanie wedle Pána Boga / wedle Bezrości á dobrego sumnienia swojego y wiadomości naylepszey / zeznawali.

Wtore prosze / aby był pytan świádek / Byłli przy tym / widziałli to / kiedyin ia o ten towar z Pánwem zmore uczynił / na ktorym miejscu / ktorego czasu sie to stáło.

Trzecie: Jesli zarazem po znowie od Pánwá towar odebrał / á odebrawszy czynem mu go płacił / iesli gotowymi pieniádzmi / czyli innemi towáry.

Czwarte: Já wielka summe zemna targ o ten towar

towar rezynił: ktorym sposobem: ná ktory czas zapłata miała bydz: mialli bydz zapis tego / czyli Cyrográff / czyli ná wiare.

Piate: Wiele tych towarow bylo / iesli świeże iesli náłáżone. c.

Szoste: proße / iesliby świádek przy świádecztwie co watpliwie powiedal / áby pan Stárßy Przysiężnik rzeczy nie pewnych zá pewne nie przyomawal / y Pisarz áby nie pysal.

Siodme: Jesliby świádek ná ktory Artykuł odpowiedzieć nie mial / áleby zgoła odpowiedział / iż niewie: áby ná on Artykuł wiecey nie był pytan: y inne rzeczy ktore przy słuchaniu świádkow bywáia potrzebne / poruczam pánu Stárßemu ábo Sadowi / ktory wedle powinowáctwa swiego y przysięgi swoiey / przyda pilności / áby sie prawda o krom wóßelkiego ochylania okazała.

Ten przykład iest tu spisowaniu y podawaniu interrogatoria, do Urzedu pierwey niżliby świádek tu świádecztwu był przypuszczon. Wedle tego przykładu inne wóßstkie Interrogatoria, iáko ktora spráwa potrzebuie / moga bydz łatwie spisowane. Albo też y krom spisowania moga bydz świádkowie pytáni z żaloby przez Pisarzá spisaney Kiedyby
swiá

świadek pozwany pierwey był iáwnie obżátowá-
ny o co / á ku iákiemu zeznániu iest pozwány.

Záchowuia tež niekiedy ten zwyczaj á dobry /
iż świadek áby w swoim świadectwie czego potrze-
bnego / nie opuścił ábo nie przepomniat: dáie so-
bie spisować Cedule świadectwa. Agdy pozwá-
ny przystapi do Sadu / y będzie ku powiedzeniu
prawdy przysiega obwiązany: poda one Cedule /
miásto tego / coby miał róstnie powiádać: ktora Ces-
dule gdy Pisarz przeczyta / spyta stárzsy Przysiężnik
świádká takli iest / iáko to slyśzał czytánie. Świás-
dek odpowie / iż tak iest.

Obyczáie Przysięg.

Rozmáitým Osobom w Práwie opisáne: á osobli-
wie o dwu pálcách w Przysięgi: y ná czym prá-
wá Przysięgá należy.

S Pory sie dziś wielkie miedzy ludźmi wscze-
ły: iáko ten / ktorego do Przysięgi wio-
da / dwa pálcá prawey reki trzymać ma.
Jedni powiádaia / iż ie ná krzyżu winien
położyć: drudzy powiádaia / iż ná Ewángeliey:
trzeci ie káżá podnieść wzgore / y nie máły spor
o kóto tego / ile ia bacze / niepotrzebnie wioda.

W czym /

W czym / ácz tych iest rozsadek / ktorzy sie okolo pi-
 smá swietego obieráia: wśátkze iż ia tu niektore
 rzeczy Polskim ięzykiem z pisanego Niesykiego Prá-
 wá podawa n: z tegoż Práwá / pokáże Sposoby
 przysięg rożnym ludzicom / rożnie opisáne. A to ku
 temu koncowi / áby káždy obaczywśy ważność tych
 wśytkich Przysięg: obaczywśy też / iż niektore S-
 soby innych obyczáiom / miásto sobie opisánych vży-
 wáia / á przez to przysięgi swoiey nie gwałca: ieden
 ku drugiemu vporu nie wiodł: gdyby ktorego kol-
 wiek z tych sposobow v przysięgi swoiey vżywać
 chciał / áby w tym wolność bylá: ogladáiac sie wie-
 cey ná to innego / w czym práwa przysięgá należy /
 á niż ná położenie pálcow / ábo też ná inne obyczá-
 ie / zwlaśzcá / iż o tym pálcow położeniu nigdzie
 znácznie nie iest opisáno.

§ Edziom y w pospolitosci / wśytkim Przetożo-
 nym opisána iest przysięgá / iż ia máia czynić /
 trzymáiac w obudwu rekách Ewángelia. Iure
 Municipali articulo 8. ták nápisano: Iuro ego per
 Deum omnipotentem, & Filium eius vnigenitum
 Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum
 sanctum, & *Per quatuor Evangelia, quae in manibus meo-*
tenco. Tenże Sposob przysięgi iest opisány / tym
 ktorzy zwierzchnim Pánom swoim hołduia / ábo
 wierność przysięgáia. Spec: Saxon: lib: 3. artic: 54.

E e e e

Káycom

Indices
 Spiritua-
 les, vel Sa-
 culares.

Imperato-
 res.

Reges.

Omagium
 praestant.

Consules.

Rzycom opisána iest Ceremonia / kiedy przysięgaia / aby podniesli dwa pálca ku Słońcu. Iure Municipali articulo 44. Consules postquam Prætorium conuenerint, electioque sufficiens iuxta determinatum numerum facta sit. Extunc Consules nouiter electi, primum obtinenti locum, Antiqui verò post sequuntur, & iurant omnes illi vno iuramento, *Erectu digitis contra Solem.*

Testes.

Swiádkowie z zwyczajú kiedy przysięgaia / dwa pálca / wzgóre podnośa / y tak wśedy w Swiádectwách piśa / *Erectis duobus ad sacra digitis.* A przad to samo podniesie dwu pálcow / choć słow przetym żadnych nie będzie / rozumie zá práwa przysięge ku Pánu Bogu. Bo do onego swiádectwa / skoro spusci ná dol dwa pálca tak mowi: Pod tą przysięga ktoras ku Pánu Bogu uczynił / ábyś zeznał prawdę / o cóś iest pozwan. Ono samo podniesienie / nazywáiąc uczynieniem przysięgi.

Præcones.

POdwoyski kiedy przysięgác ma / tedy go Sedzia powiedzie zá rękę ná stolek poduska náso krzyż / y posádzi go przeciw sobie / y poloży mu krzyż / ábo inne reliquie ná lonie ie. o. A on ie trzymác będzie. Speculo Saxonum libro 3. artic. 56. Iudex per manum eum ducendo, super sedem cussino testam, in opposito sui locare debet, & *Reliquias aut Crucem.*

in sinu eius collocabit. A w Głosie dolożono. Reliquias tempore Iuramenti in sinu tenebit.

I Esliby si: Kto inowal koniá v łogo / ma sie wiać vchá konstkiego lewa ręká / y przysiędz ná głowe onego koniá / iż iego był / y do tego czasu iest / iż mu go vkrádżiono / zginął / odiyty. zc. Iure Municipali articulo 135. Trahens se ad equum, Debet manu sinistra apprehendere equi auriculam, ac iurare super caput equi.

Trahen. se
ad equum.

W Sztykim zaś pospolicie v Sadu Przysięge z Sadowego dekretu czyniacym opisano / iż przysięgając / mogą pálce polożyć y złożyć krom dozwolenia Sedziego / Winy zaś to żadney choć poloża / choć nie poloża / choć złożą ábo nie złożą / Sedziemui nie przepadają. Iure Municipali articulo 97. Si vir Iuramentum coram Iudicio prestare debeat, Licitè & sine pana supra apponere & d. ponere poterit, absq. licentia Iudicis, & per id nihil amittit. Z których słow Práwa tekstu iásnego nie pokázuie sie / ná czym y co ma być polożono. Acz Glosá ná kraiú przy Tercie pokázuie / iż pálce ná krzyżu. *intellige digitos super crucem*, (czego gruntem Práwa áni Cesárskiego áni Máýdeburstkiego nie może domieść) wśákże y z tej Glosy nie znáczy sie ktore pálce mają być ná krzyż polożone. Podobienstwo iż Wykládacz z zachowania á nie z żadnego opisánego Práwa te Glosy

Iuramen-
tum Iudi-
cialiter fa-
cien.

ze polozył. Z ktorey nic inego nie rozumieia pospolicie / iedno iż dwa palcá prawey reki máia być ná krzyż polożone.

Promissa
negan.

O Biernice ktoby uczynił / á potym onego / co obiecał záprzał / chce przysięg a odeysć / reka ktora to obiecał / ná swiatosci winien uczynić. Niesliby reki nie miał / tedy fikutem. Iure Municipi artic: 22. in Glosa. Si quis promissum negare voluerit, iuramentoq; euadere velit, MANV illud, per quam promissum fecerat, ad Sacra confirmare tenetur, vel si manum non habeat, TRVNCO MANVS id faciat.

Różnych
Osob oby-
czáie v
przysięg.

TW w tych Przysięgách opisanych / po kázaniu sie / iż Sedziowie / przełożeni a ietcy / Duchowni / Cesarze / Krolowie / inny sposób v przysięgi máia / inny Káyce / inny Swiádkowie / inny i Sadu przysięgáiacy / inny Podwoyski / inny Obietnice czyniacy / y reki nie máiacy : á z tych niektorzy odprawuia przysięgi stoiaacy / niektorzy kłeczacy / niektorzy siedzacv. A wšytkie te przysięgi zá ważne mamy / choć różnych Osob różne obyczáie / ábo Ceremonie wiódzimy. Cu áczkolwiek różne Osoby / różne obyczáie do przysięgania opisáne máia. Przedsie / wiódzim to dobrze / iż niektorzy / innego náđ opisány sobie wšywaia : iáko ná wielu mieyscách / Káyce / choć máia opisány obyczay / áby podniosły pálce przeciw słoncu przysięgáli / nie podnośa / ále zgola

wzgore ku Pánu Bogu trzymáia / ábo ná Ewán-
 gelia kłáda: y inne Osoby nád opisány obyczay/inny
 sobie ku przysiedze biora. A w tym ich żaden o to
 nie strofuie / áni zá niedostáteczná przysięge poczy-
 ta. Dla tego iż ten obyczay pálce ku stóncu / gdy
 wysoko wzniódzie podnosić: ábo gdy wschodzi /
 dwiemá go páicy ná prost r kázowác / cos w sobie
 pogániskiego ma / iż też Przysięgá nie ná tych obyczá-
 iách / ábo Ceremoniách / ále ná Imieniu Bożym / ná
 słowieh / ná dobrym sumnieniu należy. Co gdy
 tak i st / czemu by też y onę przysięgá nie miała być
 ważná / ktory Niejskie Práwo przymuiac / ábo o
 co innego zá kázaniem ábo re kázaniem przysięgá-
 máiac / przy słowieh / ktore mu z Drzedu bywáia
 przepowádáne / dwá pálce także iáko y inšy pod-
 nieść chce / á polozyć nie chce? Nie czynia sporu prze-
 tożeni / choć opisány obyczay máia / áby trzymáiac
 w reku Ewángelia / ábo podniosłby dwá pálce ku
 stóncu przysięgáli / gdy oprócz tego sposobu opisá-
 nego / używáia innego. Czemu by też miał być spor
 y przeciw temu / ktory przysięgáiac / pálce podnieść
 chce / á polozyć nie chce: ponieważ ty ktory opisánie
 maš / ábyš przysięgáiac podniósł wzgore / á przed-
 sie nie podnosiš: ale odmieniaiac opisány obyczay /
 ná Ewángelia kłádziesz: przez ktore odmienienie /
 nie twoiey przysiedze nie vchodzi. A dobrze iest / iż

Odmianá
 opisánego
 obyczáiu y
 przysięgi
 nie gwałci.

Obyczay v
przysięgá-
jącego was-
szy mabyć
chowan.

tu żadnego sprzeciwienia nie náś/ choć miásto pod-
niesienia / poloży ná Ewángeliey / ták żeby y mie-
dzy poddánymi spor nie miał byc/ áni przelożonych
przeciw poddánym záiatrzenie/ zwlaſzczá ktoby te-
go práżnał/ ku swoim słowom ktoremi ma przysię-
gáć/ dwa pálcá podniesie / ábo ktorego innego spo-
sobu v siebie ważnego vżywać. quoniam diuersitas
ceremoniarum in iuramento, non mutat essentiam iu-
ramenti. Ja/ gdybym tego ná przysięge przywieść
miał/ wolałbym áby mi onego sposobu vżywał /
ktory v niego iest ważny / á niż tego ktorego sobie
zá nic nie ma. Bo ieslibym go wiodł do tego oby-
czáiu / ktory v niego nie iest ważny: tedybym to o
ni n rozumiał / iż przysięgá nic v niego nie będzie
wáżyła. A tákbym sie bał/ áby mie zla przysięga nie
oſzukał. Przeto ták sie wſzedy poſpolicie zachowu-
ie/ kiedy obżáłowány Rusin/ Żyd/ Turczyn/ przy-
sięgáć ma. Záwždy ten ktory ná przysięge instiguie/
przeſtawa ná tym sposobie/ ktorego on Rusin/ Żyd/
ábo Turczyn vżywa / ktory sobie zá ważny ma/ y
boi sie go. Choć on sposob v Instygatorá nic inne-
go nie iest / iedno śmiech/ gdy Rusiná widzi / á on
iawſzy sie v Bożnicy wrzecia dzá/ przysięga: Żyd ná
świniey ſkorze / ábo ná Rodale ſtoi. Nie wiedzie
go Instygator do takiego sposobu przysięgi / do iá-
kiey Ceremoniey / ktora v niego nic nie wáży / y o-

wſem

owżem go od takiego sposobu odwodzi / którego sobie za nic nie ma / á do tego przywodzi / który sobie wielce wáży: áby iego przysięgá / wedle sposobu iego / przed oczymá iego / w sumnieniu dobrym spráswiedliwa bylá. *Nápisal ieden vczony w Práwie: Si tempora respexeris, veritatem docui, quod ratum est hodie iuramentum. Iudæi, Saraceni, Turcæ, cùm ex propria superstitione iurant, nec sunt ad aliud iuramentum cogendi, ne ludo exponatur ei Christus. Tákże gdybym takiego Chrzesciániná miał / który by mi sie przysięgáiac / zbraniał ná trzyż dwa pálcá polozyć / á podnieść chciał / nie trzymałbym sporu z nim o to / y owżem wolatbym go widzieć / áby podniozży dwa pálcá przysięgł: poniewáż polożenie v niego nic nie jest wáżne / dla tego / iż níkedy w Práwie znácznie nie jest opisáne / ábo teź dla której unney przyczyny. A mnie po nim wáżney v niego á spráswiedliwey przysięgi trzeba. Jáko teź / gdyby kto polożyć ná trzyż chciał / á podnieść nie chciał / nie byłbym vporny przeciw temu. Kowniebym wolat po nim widzieć sposob polożenia dwu pálcow ná trzyż / á niż podniesienia wzgore: gdyż polożenie v niego jest wáżniejszy / niż podniesienie. Nowilbym / Si tempora respexeris, ratum est hodie iuramentum, in genere omnium, cùm ex propria religionis ritu iurant. Mam zá to iż przelożeni przeciw*

Zazius in
Digest: T.
de Iureiu-
rando L.
Ait Præt.
S Iurati.

przeciw poddanym y sami między sobą nie mają się
o co zrużać / kiedy kto miasto położenia podnieść /
abo miasto podniesienia / położyć chce. Dobrzeby
każdy używał przysięgi / z tą ceremonia / która w
niego jest ważna / ábo żadney nie używał / iesli za-
dna nie ważna. Aby żadnego ku temu nie ciśni-
no. Przykładem wiele zacnych y mądrych ludzi /
tak Rycerskiego iako miejskiego / duchownego y
świątecznego stanu / którzy dzisiajszych czasów / gdy
komu z Urzędów swoich przysięge roztążnia / respi-
ciendo tempora & charitati seruien, uważając też
w siebie / iż przysięgą nie na położeniu ábo wznie-
sieniu palców / nie w żadnych Ceremoniach zale-
ży. Ale na imieniu Bożym / in sinceritate & verita-
te verborum : nie ciśnia nikogo gwałtem ku żadnym
takim ceremoniom / zwodom ani poswarłom / o ko-
to tego nie czynią żadnych : każdemu w tym wol-
ność dawać / á na słowach przysięgi przedstaw-
iać skromnie.

Obiectio
de digito-
rum posi-
tione.

Ale podobno rzecześ / iż kładzenie palców na
Krzyż / dla tego bywa / aby na Pána Boga pa-
miewał / którego Obraz przed sobą widzi. Toż á
nie co innego podniesieniem palców sobie przypo-
mina / podle słów którym przysięga / ieſzcze pote-
żniej wstążując palcy do Onego / qui habitat in cel-
lis, in monte sancto suo, ku któremu palce wzgore
podno-

podnosi / y którego tym podniesieniem / prowadzić
swoięy zá Świádká przyzywa / y słowy przypomi-
na / ták ná początku iáko y ná końcu przysięgi. Kie-
dy przysięge poczyňa / ták mowi: Przysięgam Pá-
nu Bogu wszechmogacemu. Kiedy dołonywa przy-
sięgi / ták się przeklina: Táki mi Boże pomagay. Py-
tam cie ná coby miał innego pámietać / iedno ná te-
go / którego słowy ná początku y ná końcu przysię-
gi miánuie / y ku któremu przez wszytkę przysięge
rękę wzgóre wznosi. Mam iá zá to / iż tym sposo-
bem nie tylko ná Bogá pámieta / ále się go práwie
sercem y wiara dotyka. Jeśli tu tylko o pámiatke
Bogá idzie: byłby wielkim prostakiem / by miał ná
co innego pámietać / oprócz tego co wsty własnemi
wysławia / y co páłcy wzgóre pokázuie. Słowa
wie ey y przysięgi niż co innego do Pána Bogá
wioda. Acz w każdzey przysiędze / ále w niektórych
osobliwie / ták iż práwie do serca przenikáia: á nie-
wiem by co było z drogi: kiedyby każda przysięge
tákiimi słowy zányłano / iáko to w tey przysiędze
przełożonych / która iest zwierzchu miánowána / sa
táko we słowa / któremi się ieden przeklina / iesliby
tego / co słubne nie záchowal. Extendatur super
me horribile iudicium Domini nostri Iesu Christi,
& sim particeps iudæ, inuadat me lapra Gesi, & tre-
mor Caim, & gladius sit super me. To iest / ieslim

S f f f f

tego

Podniesie-
nie páłcow
Bogá po-
kázanie
wzgóre,

Słowa y
przysięgi
wiąza nie
Ceremonie.

tego winien: ábo iesli sie ták nie záchowam / iáko przysięgam: niechay sie nádemna wykona stráśliwy Sad Pána nášego Jezu Chrystá: niechay bede rczestnikiem Judašowym: niechay mie ogára nie boiażni á drzenie Raymowe: niechay mie zarázi trad Giezy / á niechay bedzie nádemna miecz ábo Sad swieteki / ktory ná falešne Sedzie iest postáwiony. 1c. ¶ Tu káždy przysięgáacy / niemiem ná coby innego pámiotác miał / iedno ná Pána Boga / zá tymi ábo tym podobnymi słowy: choćby pálcow nie podniost / choć ná krzyż nie položyl / choć nie w reku nie trzymal / áni żadney ceremoniey nie vżywał. Słowa tedy w káždy przysiedze wiecy niž co innego wiáza / y do Pána Boga wioda. Przeto Bog kiedy ludowi swoiemu przysięgáć kázal / nie wspomniat pálcow / ále Imie swoje mowiac: Boy sie Pána Boga twego / á przysięgay przez Imie iego. * A Krol Dawid kiedy przysięgał Bártábie / iż nie inny iedno iey Syn Salomon po nim krolowác miał: nie vżywał do słow żadney Ceremoniey / tylko te słowa mowil: Oświadczam sie żywym Pánem / ktory mie z trudności wybáwil: iż / iákom przysięgał przez Pána Boga Izráelskiego / iż syn twoy Salomon / po innie krolowác bedzie / ták vczyńie. A to tylko cšwiadczenie písmo Przysięga názywa / mowiac: Przysięgał Krol Dawid

Obyczay
od Boga
roztáżony.

* Deut. 6.
10. Eia: 56
Qui iura-
uit, iu-
rabit per
Deum ve-
rum.
1. Reg: 1.

tymi

temi słowy: Oświadczam się żywym Pánem. A sam Bóg/ kiedy Abrahámowi przysięgał/ á nie było przez coby Przysięge uczynić miał: przysięgał sam przez się: opowiadając mu za pierwsze/ iż iego plemię rozmnożyć miał. A święty Páwel piśac o przysięgách ludzkich/ powiedział tak: homines per maiore se iurant. To iest/ Ludzie przysięgają nie przez co innego/ nie ná co innego/ iedno przez tego/ ktory iest więtżym/ to iest przez Imię Boże. A tak przez taką przysięge wszystkim sporom/ bywa koniec/ ku potwierdzeniu prawdy. Baczże iż się tym nic nie wymnie prawey przysiędze/ choć kto nie podniesie/ ábo nie położy dwu pálców. Ná przyzywaniu Imienia Bożego/ ná słowiech to należy. Czego też nie opuścił uczony w Prawie Żázyus dotożyć/ mówiac: Iuramentum nulla alia re constat, quam vi Diuini numinis. Co gdy tak iest/ niemáš się náprzeciw bliżniemu twemu o co zruśać/ gdy do swojej przysięgi ktorykolwiek sposob/ choć podniesienia/ choć położenia dwu pálców sobie weźmie: y choćby też áni podnieść áni położyć chciał/ tylko słowy przysięgał przed Sadem przez Imię Boga wiecznie żywiacego/ przy obliczności wiele ludzi/ iuż to iest dostateczna przysięga. A ktoby Ceremoniey używać chciał/ tedy nie inney w piśinie Bożym wiecey czytamy o onych Oycách Świętych/ o Anyelech

S f f f f ij

Bożych/

Gen: 27.

Hebr: 6.

Przysięga
wszystkim
sporom/ko-
niec czyni.

Ná czym
prawa przy-
sięga na-
leży.

Gen: 14.

Dan: 12.

Przysięga
co jest.Ceremonie
dla Kościoła
przyczynny
bywają.

Bożych/ iako podniesienie rąk. Tak Abram przysięgał/ kiedy mu Krol Sodomski pozwał do wsty-
tke majątność pobrać/ aby mu tylko ludzie wrócił:
Leuo manum meam ad Deum excelsum, Dominum caeli & terre, ne quicquam accipiam ex omnibus quae tua sunt. A u Dánielá Proroká o Anyele pismo po-
wiada: *Sublatus in caelum dextra & sinistra manu, iura-*
uit per Deum viventem. Ten obyczay podniesienia
ręki przysiedze/ y z strony modlitwy ku Bogu/
jest bardzo przystoyny. Bo kiedy sie Bogu mo-
dlimy/ ten pospolicie obyczay chowamy/ iż rece
wzgore wznosimy. A przysięga też nie innego nie
jest/ iedno iako modlitwa ku Bogu/ wzywianie J-
mienia Bożego ku potwierdzeniu prawdy. Acz ia-
tu przy tym innych Ceremoniy skutnych w Prawie
opisanych/ które sie przysięg zachowują/ nie gło-
nie. Bo oto widzimy/ iż ie oni Oycowie święci/
Aniołowie Boży zachowywali: nie prze co inne-
go/ iedno iżby ona Ceremonia/ rzecz ozdobniczya/
poważniczya/ w wierzej wczciwości była. Przeto
też y oni którzy przysięg przysłuchają/ nieciężkie Ce-
remonie przy tym czynią. Czapki zeymuia/ oczy
wzgore podnosi/ wzdychają/ powstawają/ tak
iako by na kolana swoje przed Obliczem Bożym vo-
pasc mieli. Za tą to przyczyna y inne Ceremonie
bywają. Kiedy sie Bogu modlimy/ rece wzgore

wzno-

wznosimy: kiedy komu słowy co obiecujemy / rece
sobie ná znát perwoneyßey wiary podawamy. Nie
ganie (inowie) y innych Ceremoniy / y rstaw w tey
mierze Przelożonych / ktore są r Przysiag opisane:
tylko pokázuiać odmiane opisanych obyczáioro /
ktora Przysięgi nie gwałci: Pokázuieć / iż potym
ktory przysięga / tákiey przysięgi trzeba / iáka r nie-
go iest ważna: Pokázuieć też ná czym práwa przy-
sięgá należy: A ná koniec pokázuieć oto ważny o-
byczay ábo Ceremonia przysięgania Oycow ná-
ßych / y Anyolow Bożych. Tego wporu nie chwa-
le / iż drugi ták sie bázro przeciw brátu swoiemu zá-
iatrzy / iż gdy go widzi á on dwu pálcow ná krzyż
niechce polożyć / á podnieść tylko chce: przysięgie
go nie ma / zá práwa przysięge / y radby áby go zá-
rázem ziemiá požarli. Jáko by y przy onych slo-
wied / ná końcu Przysięgi (Ták mi Boże pomagay)
kiedy nie przyczyni: A wßyscy świeci: wnet gniew
zapálczywy. Który iest ze złego wyrozumienia /
mniemáiac áby przysięgá ná położeniu dwu pá-
cow zależała: ábo / iáko by Bog ktory iest wßechmo-
cny n Pánem / á przez Imie swoje tylko przysięgáć
kazał / sam nie mógł wspomóc bez innych pomocni-
kow. Habet zelum sed non secundum scientiam,
& non secundum charitatem ambulat. A ono w
Przysiedze / nawiecey trzeba baczyć y przypomináć

Sffff iij

sobie

Exo: 23.
Iosuz 23.
Ierem: 5.

sobie essentialia non accessoria, interiora non exteriora, rzeczy głowne / wewnętrzne / nie zewnętrzne / Imię Boże / prawdę / szczerść / dobry rozsadek / sprawiedliwość: aby przysięganiem nie było zdrady / oszukańia / iáko Dawid Prorok mowi: Qui iurat proximo & non decipit. Gdzie z tych ktorey nie dostawało / tam zła przysięgá: nie tam gdzieby kto dwu pálcow nie położył / ábo nie podniósł. Wietsza jest duśá / ktora położyć musi kto falesznie przysięga / á przysięga swoia bliźniego oszuka wa: iáko tenże Dawid mowi: Ten kto przysięga / á oszuka wa / w Przybytku Bożym nie będzie mieszkał / y ná Gorze światey nie będzie odpoczywał. Ná co się nawiecey v przysięgi ogledać trzeba. Náписа no Spec; Saxon; lib: 2. artic; 11. 34.

Testamenty.

SPráwie Máýdeburštim y Sáštim / bázro málo o Testamentních pisano. Abowiem onych ludzi w Sáštiey žiemí / ten był záwždy vmysl: aby máietnosť každého ná Dziedzice iego / nie táž z odkázowánia Testamentného / iáko z Spadku blískostí / ná Osoby ktore sie blíže náy domáły / przychođžila. Dla tego Głozá lure Mun: artic: 65. kaže sie w tym Praw Césárškich dokládác.

Testa

Testament, to słowo Łacińskie / rzeceni w Prá-
wie tak opisuia: Jest dobrowolne / á słusne po-
stawienie áby oświádeczenie / woleý nášey / o tym
co chcemy / ábo po / Šey śmierci wypelniono byto.
Ktore opisánie z sáamego Łacińského słowa sie po-
dawa / Ktore sie nie ináczey wykláda / iedno oświád-
czenie woleý / ábo myśli nášey. Testamentum, à te-
statione mentis dictum.

W Tym opisaniu słowo (Dobrowolnie) včzy /
iž Testamentá z przymuſzenia vczynione nie
nie wa:á: tak iáko y Zápiſy z przymuſzenia včzy-
nione / nie ſa ádneý wáſnoſci. Słowo (Słusnie)
včzy / áby wola náſá ná Testamentie / ekolo nášey
máietnoſci / nie bylá przeciw Práwu poſpolitemu /
przeciw Wielkierzom / dobrym obyczáiom / przeciw
poboſſnoſci / y wſelkieý včziwoſci. Bo táka wo-
la nie bedžie wypelniona. Słowo (po śmierci) v-
čzy / iž žaden przed śmierciá tego / Który Testament
včzynil / nie moſe ſobie Práwá Testamentnego / to
ieſt odkázania / ábo Opieki / y innych Praw przy-
wlaſzczáć. Albowiem ſwiety Páwel powiáda: Te-
ſtament nie ieſt wáſny / áž przez śmierć Testament-
niká bedžie potwierdzony. Przeto Testamentnik
poſi žywie / pory Testament ſwoy moſe odmienić /
kiedy chce / chočby teſz od Pána byl potwierdzony /
y vinowá záſlá / áby nie byl odmieniony. By teſz
dobrze

Testamentu
tu opisanie
y náſti z te-
go opisanía

dobrze y páństvá sobie w pierwszym nie záchował.
Nie może sobie żaden drogi zámknąć / aby sie mu
nie miało godzić / nád pierwszy Testament / innego
uczynić. Ambulatoria est enim hominis voluntas
vsq; ad mortem.

Testament
woienny.

Testament gdyby kto miał czynić / będąc ná
Woynie / w niebezpieczności zdrowia swoje-
go / będzie ważny iáko go kolwiek wedle možnosti
swey uczyni: choć golemi słowy / okrom Ceremo-
niy Práwnych / oznaymi wola swoje / choć iáko-
kolwiek wypisze / coby mógł wyczytać: by iedno
dwieiná swiádkámi był dowiedziony. Ale iesliby
kto domá chciał czynić Testament: taki chceli aby
był ważny / musi czynić wedle Práwa pospolitego.

Testament
domowy.

Práwo pos-
polite o
Testamens-
tach iáko
má być
czynione.

J Práwo pospolite ták rezy czynić Testament:
Kiedy kto chce dobrá swoje odkáżować / potrzebá
iést aby to czynił zá dobrego zdrowia. Aby był pi-
sány przy obliczności siedmi swiádków: ktorym-
by wola swoje oswiádczył / y ktorymby poruczył.
Takie postanowienie będzie miało moc. á swiád-
kowie o woley iego będą swiádczyć pod Pieczęcią /
byłoliby potrzebá przed Sadem / ábo ktorym W-
rzedem. Iure Munic: art: 65. in Glosa, in fine.

Swiádkámi Testamentnemi / te Osoby nie mo-
gą być / ktore innych swiádectw wedle Prá-
wá wy-

wá wydáwác nie moga / iáko sá opisáne w Po-
rządku 137.

K Rákowiánie w czynieniu Testamentow / inny
obyczaj záchowuia. Abowiem iesli ma byé
Testament wáżny: tedy potrzebá aby był uczynio-
ny przed Sadem gáynym / ábo Urzędem Rádzies-
ckim lute Municipali artic: 65. glosa margina. y in-
nych wiele miast / á pospolicie wszedy ten porządek
około testamentow záchowuia: przed świádká-
mi go nie czynia. A dobrze y bezpieczniey przed U-
rzędem niż Świádkámi. Bo Urząd co sie kolwiek
przed nim dzieie / zwróci do swoich Ksiąg zarázem
zapisowác / ábo w skrzynce swoiey testament (iesli
zámkniony będzie podány) do śmierci testamen-
tniká záchowác. A tak chooby iedni z Urzedu po-
mácli: v drugich ktorzy beda ná zmártych mieyscu /
testamentu doydzie. Czeg od świádkow iesliby po-
mácli / áni od żadnego náich mieyscu miec nie może.

Testamentu te Osoby czynić nie moga.

T Testamentu te Osoby czynić nie moga: Na-
przód Mężczyzná / ktorzy ieszcze nie ma czterna-
ście lat.

Białagłowá / ktora nie dosłá dwunásćie lat.
Żakonnik / ábowiem ten nie ma nic własnego / gdyż
sam siebie y swoje dobrá wszystkie Bogu oddał.

Gggg

Wskaz

Masculus.

Fœmina.

Clerici.

Wszakże Káplani inni / ktorých świętými zowią /
z dobr swoich własnych / ktorých z Dziedzictwa abo
rzemiosła abo z náuti nábyli / wedle woley swej /
moga komu chca oddać. Ale z dobr Kościelnych za-
dnego Testamentu czynić nie moga / gdyż to nie ich
jest własność : ale używanie. A tylko na żywnośc
a odzieniu winni przestąć. A coby nadzwys było /
to v bogim ma byc rozdano. Co Kościelnego jest /
tego Kościół jest potomkiem. Wszakże miernego
oddania / Prawo im dozwała / z ruchomych dobr /
kremnym y nie kremnym / obcym / slugom wz les-
dem služby abo iáknuzny.

Ad morem
damnati.

NA śmierć skazani / przez skuteczną Sentencya /
dla iákiego kolwiek zloczynstwa. Bo kto traci
gárdło dla zlych uczynków / traci y rozsławienie o
máistności swojej.

Filius alie-
no iuri
subiectus.

Syn ktorý jest pod mocą Oycowską / choćby też
y Ociec pozwołił. Wszakże z własnych dobr
własna praca abo za dozwoleciem Oycá / abo Pá-
ná swego nábytych / abo ná ktore sie ná Woynie
zdobyl / ktore zowią Lácinnicy Castrense peculium.
Bo to zupełnym Prawem jest iego dziedzictwo.
z tych testament może czynić.

Ten ktorý jest dan w zakład / pod zwierzchność
czyie / iáko by w więzienie / dla wypełnienia / iá-
kiej rzeczy : iż / iesliby on ktorý go dal / nie wypełnił

tego ná

tego ná co sie podiat / áby ten komu iest w zakład
dány / nád iego zdrowiem moc miał. Żowia takie
go Látinnicy Obses. A po Polsku może názwać /
Zakładnik ábo Wiezien / nieprzyiacielowi w zastá-
we dány. Takie też (Práwo powiáda) Testamentu
czynić nie może.

M Arnotrawca / ktory w wydátku áni miáry áni
koncá nie ma: ktoremu rzadzenie własných
dobr / od Drzedu zrak iest odiete: testamentu nie
może czynić / przeto iż nád máietnością swoją mo-
cy żadney nie ma.

N Je spelnego rozumu człowiek. Wszakże gdy
go furya opuścza / może czynić Testament. By-
go iedno w ten czas poczał y dokonat / kiedy go fu-
rya opuści. Bo iesliby go zaś nádešlo póki nie do-
kona testamentu / nie bedzie ważny. Musi go zno-
wu czynić / kiedy go potym opuści.

N Jemy: Bo mowic nie umie / á do Testamen-
tu mowy trzebá. Niemy sie tu rozumie / kto-
ry nie wymowic nie może / nie ten ktory nie rychło
mowi.

G Luchy / iż nie słyby á nie wie iáko swoje rzeczy
rospráwić ma. Głuchego też rozumiec trzebá /
tego ktory nie wysłybec nie może / nie tego ktory
nierychło słyby. Wszakże iż czystość náuczeni lu-
dzie przez rozmaíte przypadki / słuch y mowę tráca:

Gggg ij

gluchy

Prodigus.

Mente ca-
ptus.

Mutus.

Surdus.

gluchy y niemy niekiedy moga czynić Testament. Jesli z przygody iest gluchy / ábo niemy / á pisac v
nie / swoia reka Testament nápiše. A iesli chce áby
mu inny pisal / ma to v Pána sebie pismem swey re-
ki vprosić / áby bylo ważno. A Pan mu tego ma
pozwolic / y potym testament iego potwierdzić.
Ale iesli z przyrodzenia iest gluchy y niemy pospo-
tu / nie moze czynić testamentu. A iesliby kto po v-
czynionym testamencie / wpadł w chorobe iaka /
ábo sie iaka przygodá sstála / zá ktora mowey sluch
strácił / przedsie Testament iest ważny.

Maiešta-
tem^u la-
dens.

K Tedy wytkroczyl przeciw Maiestatowi Kro-
lewskiemu. Bo taki y gárdło y maietność
vtrácił.

Cæcus.

Niewidomy ná obiedwie oce. Bo taki łatwie
moze byc oszukán przez spráwy á znáki ktorych
nie widzi. Wszakze zá pewnymi postepkami /
przez ktoreby sie zabiežáło / áby żadne oszukanie nie
było: iáko / gdyby miał swego przyiaciela / ktore-
muby dufal / áby od niego powieđzial / abo nápi-
sal / ábo co innego: taki testament od niewidome-
go będzie ważyl.

Testamenty z ktorych przyczyn bywáia.

Testamenty dla tych przyczyn bywáia. Na-
przód / áby miedzy przyiacielmi / nieprzyziázn /

poswar-

poswarłki / różnice nie były o máietność / która po
zmárłym zostanie. Potym dla rbogich / ná rozmái-
tych mieyscách / lub w špitalách / lub w Klasto-
rzech / w škólách bedacych : áby ich zá roškazáním
Božym / ten co testament czyni / nie zápominał.
Bywáia teŝ dla dzieci / z strony przyrodzonego po-
winowáctwá / dla przyjaciol / z strony krewności.
Šonom y innym powinowáctym dla okazánia przy-
iáŝni. Náostátek dla slug / áby testamentník w tym
wszystkim oznaymil wola swoje.

Miánowanie Dzieci ná Testamentie.

O Tiec / który czyni Testament / á ma dzieci ro-
zmáite iedny iešcie pod swá moca / drugie iuŝ
odpráwione : winien wszystkie ná testámencie miá-
nowác : iesli które dziedzicmi czyni / ábo teŝ wy-
dziedzicza : iesli którym co osobliwie náznáczył / ábo
niektor : odpráwił. A tego teŝ któryby sie po šmier-
ci iego národzić miał (którego Posthumus zowa)
nie ma opušćác. A to dla tego winien wszystkie
miánowác / by miedzy nimi / ožolo iego máietno-
ści rosterki nie były : áby teŝ testament w swoiey
mocy šlušnie wedle Práwá trwał. Bo iesliby kto
tego syná zámilczal / źle uczyni testament : y moŝe
mowic przeciw tákiemu testamentowi do piáci lat /
ten któryby sie czuł krzywdę mieć.

Posthumus wedle Prává / po Oycu táłże dzie-
dziczy iáko y drugie dzieci / ktore sie przed Oycow-
ská smierciá rodziły. A ma to przed inšymi / iž nie
može byc wydziedziczony. Bo on ktory sie iešcze
nie národził / nie mogł sie nic tákiego dopušcić /
przez to go Ociec miał wydziedziczyć. Specu; Sax:
libro 1. artic; 33. Drugie dzieci Ociec wydziedziczyć
može / položymyšy ná Testamentie slušná przyczynę /
dla ktorey to czyni / iáko sa w Práwie opisáne / á
w tych Przydatkách po Polsku položone. Fol: 24.

*Wydziedziczenie ná Testamentie ktorym spo-
sobem byc ma.*

W Wydziedziczenie ták bywa. Ten co czyni Te-
stament / iešli ma syná iednego / može go ku
wydziedziczeniu / własnym imieniem nie miáno-
wác chceli / tylko synem. Jesli ich ma wiecey / musi
miánować tego ktorego wydziedzicza: y to wy-
dziedziczenie znacznemi słowy / y znaczna przyczyna
na opisać. Bo gdzieby przyczyna wydziedziczenia /
opisána nie była / nic nie będzie wydziedziczenie wa-
żyło. A ten ktoryby był bez przyczyny wydziedzicz-
zony / može przeciw tákiemu testamentowi iáko
nieporządnie / nie wedle Prává uczynionemu / mo-
wić / do piáci lat. Wydziedziczenie tedy ták ma byc
opisano: Jž ja syná tego N. złego od máletnošci

moiey /

noiey/od cząstki spadku Dziedzictwá/ktoraby nań
po moiey śmierci przypaść miałá/ wydziedziczam/
cymto ninieyżym moiego testamentu postanowie-
niem: á to dla iego łotrostwa/ złych uczynków/
ktorych sie dopuścił zapomniawszy Boga/ rodzi-
ców/ y wszelkiey wciwosci. Przeto nie iest go-
żzien ábym go za syná swiego miał poczytać/ y do
Dziedzictwá moiego z drugimi przypuścić/ z przy-
czyn ktore sa w Prawie opisane/ z ktorych sie on ie-
dney y drugiey r. dopuścił. ¶ Poláćinie tak mo-
że byc opisano: Filium meum N. scelestum & ini-
quum, ab omni hæreditatis portione & successione
paterna excludo, & prorsum exclusum & alienatum
atque exhæredatum esse volo, ac præsentí ordina-
tione exhæredo: qui propter sua malefacta & la-
trocinia, quæ immemor honestatis suæ commisit,
indignus est, vt pro filio meo reputari debeat. Pro-
inde ad successionem tam paternam quam mater-
nam admittendus, nulla ratione est, ex causis in lu-
re nostro descriptis.

¶ Takie wydziedziczenie takiemu synowi iest
wiecznie stromotne. Przeto synowie y corki wna-
żaiac v siebie takowe stromotne wydziedziczenia/
máia sie tak sprawować/ áby sie nic takiego przeciw
Rodzicom swoim nie dopuścáli/ dla czego by ich
mieli wydziedziczyc. Aoy dla takiego wydziedzic-
czenia

Wydziedzic-
zenie dzie-
ciom test-
stromotne.

czenia wieczney zelżywości / ná sobie / y potym ná potomstwie swoim nie nosili. Máia rodzicom nie gniewać / y owšem miłować / vsługować ze wszytká chucia. Gdyż też zá tym osobliwie sa przypádané obietnice od Boga który mowi: Czci oycá y mátkę / áby tobie dobrze bylo / ábys długo byl żyw ná ziemi. A iesli zá takim ku rodzicom zachovániem idzie dobre mienie / błogosławieństwo y długi żywot ná ziemi: Pewnie zá złym zachovániem / idzie ná wsze strony złe mienie / przeklectwo y krótki żywot ná świecie / y wieczna háńbá. A ktemu oto Prává / takiego wydziedziczác dopuszczáia. Máia sie tedy synowie wáronác przyczyn wydziedziczenia. Oycowie też y mátki nie máia dzieciom swoim do złych spraw przyczyny dáwać / przez które by ie mieli wydziedziczác / y tak hániebnie stomocić. Ale owšem w kárności nie pobudzáiac ich ku gniewu wychowywác / iáko Pismo uczy / Ephe: 6.

Testament z ktorych przyczyn nic nie wáży.

Testament uczyniony rwie sie y wniwecz obraćca / z tych przyczyn: Naprzód / iesli wtory Testament iest Przédnie y dostátecznie uczyniony: pierwszy nie iest wáżny / choćby sobie páństvá w pierwszym nie zachował. Bo to zachovánie páństvá / które sobie ná testamentciech czynia / nie iest

wedle

wedle Práva. Żaden sobie przez to / do innego testamentu reki / nie zawiera / wolno mu zawsze odmienić wola swoje. Ambulatoria est hominis voluntas vsq; ad mortem. ¶ Druga: Jeśli się Testamentnikowi po testamentencie syn albo Wnuk wrodził / którego na testamentencie nie mianował.

¶ Trzecia: Jeśli która Osoba czyniła testament z tych / które testamentu czynić nie mogą / iako są wyżej opisane.

Dziedzic aby po zmarłym dziedzictwo ku swoim rekom otrzymał / którymby bez Opiekunów władał: trzeba / aby mu minęły czterdzieć lat. Bo jeśli będzie młodszy / nie może być bez Opiekunów. Trzeba też aby był taki / żeby mu co na rozumie nie odchodziło / vt sit compos mentis. Bo takim po spolicie do majątności / Kurator dawać. Należy to / aby pewnie wiedział o śmierci tego po którym chce być Dziedzicem. Aby też o testamentencie pierwey wiedział / którym sposobem jest Dziedzicem przedstawiony. Albo jeśli mu pod nieiakiem obličiem co odkazano.

*Których dobr Testamentem nie może oddać,
które może.*

Ktore rzeczy na Testamentencie mogą być oddane / które nie. Prawo Maydeburckie tak wyczy / Iure Municipali articulo 65. Spec: Sax: lib: 1. art: 52.

Shhhh

Żaden

Żaden Mężczyzná áni Białagłowá w chorobie /
z dobr swoich nie mogą nikomu wiecey dác nád trzy
Belagi: okrom przyzwolenia Dziedzicom swoich.
Białagłowá też nie może nikomu nic dác / krom
przyzwolenia Opiekuná: nie może nikomu o-
biecować áni dárować. Żoná mężowi / stojacego
Imienia / áni Hierády / nie może dárować / áni w
chorobie / áni zá czásu dobrego zdrowia. Abowiem
Dziedzicy nie powinni by tego cierpieć / ná ktorych
takie dobrá wedle Práwá przypadáia. Mogá ich
Práwem dochodzić / dla tego / iż Testamentnik to
od nich oddalil / czego oddalic nie mógł. Tákże y
Sergewetu / Testamentem od blizszych oddalic
nie może.

W Tercie co nápisano / że w chorobie nie może nic
dác. rc. Żad sie podawa: iż zá czásu do-
brego zdrowia / dobrego rozumu / każdy to co iest ie-
go może komu chcé dárować / y oddalic: iáko táńże
w Glozie to miánowicie položono: Vnusquisque
id quod suum est, alienare poterit, dum id fiat tem-
pore perfectæ sanitatis, perfectæq; discretionis.

CŻentu w chorobie nie może oddalic Spadku od
swoich rodzicom. Przyczyny tego są položone
in glosa Spec: Sax: lib: 1. artic: 22. Pierwsza: iż sam
tych rzeczy używać iuż nie może / á tak nie iego są.
A żaden tego co nie iest iego / nie może nikomu dá-
rować.

rować. Przeto iesliby to dárował czego iuż sam v-
żywać nie może/ y co nie iest iego: dar on nic nie be-
dzie ważyl. Druga: iż też to nie przystoi/ aby kto
miał swoje vbożyć/ á obce bogácic: iest to przeciw
przyrodzoney miłości.

M Jeyski czlowiek stojace Imienie/ ktore nie z
Spadku iákiego / nie po czyiey śmierci nań
przypadło / może oddalic / iesli ma tak wiele zdro-
wia/ iżby bez pomocy tak długo v Sadu stać mogł/
ażby sie dar skończył. Ruchome wšytkie / krom
przyzwolenia dziedzicow/ może dárować. O tym
pátrz máto Berzey w Regestrze Porządkowym in
litera L. przy słowie/ Imienie. iákie sie godzi dobrá
oddalac / iákie nie godzi wedle písanego Práwa/ y
w Artykulech fol: 10.

☞ Krátkowianie o Testamentciech/ tén swoy
máia Wielkierz.

O Száteczne wole ábo Testamenty / lubo beda
iáwnie przed Urzedem Kádzieckim / ábo przed
Práwem uczynione/ lubo do Práwa/ ábo do Urzedu
Kádzieckiego zámknione/ zá dobrego zdrowia ábo
też w chorobie položone / zá Pieczęcia tych ktorzy
Testament czynić beda: tak: iże oni iáwnie w tych
testamentciech spráwia ostáteczna wola ich byc po-
łożona: y beda żadać / żeby wedle tego iáko oni

Shhhb ij

zámknę-

zámkneli w swym testámenecie / takby wšytko po ich smierci miało byc sprawione. To ná wieczne czasy ma byc mocne. Gdyby iedno nic w nich nie było položono / coby było przeciw Práwu y Wielkierzowi Nleyškien u. 22.

W Takowych Testámeneciech / lub iáwnych lub zámknionych / cobykolwiek małżenie ábo żona meżowi / ábo komu obcemu / ná Imieniu ruchomym dali / dárowali / zápisali / ná iálmuzne oddali / dług iáki wyználi / Opiekálniki ku swey woley vybráli / y inne rzeczy sprámili / to ma byc mocne. Ani przez żadnego dziedzicá / bliskiego / przysiacielá / ábo cudzego / nie ma byc odmieniono ábo nágábano.

T O też ostrzegáiac: Jesliby w takowych Testámeneciech / iáwnych ábo zámknionych / ktora cząstká / iedná ábo niecey byty nálezione / ktoreby byly przeciw Práwu á Wielkierzowi Nleyškienmu: Tedy dla tego wšytek testáment nie ma byc odrzucon / iedno tá cząstká / ktora była przeciw Práwu á Wielkierzowi Nleyškienmu / ma byc odrzuconá / á inſze rzeczy podług Testámentu máia byc przy mocy ze stámnione. A wſhákoż dziedziny y Imienia stóiace / ná niemocney poſcieli / nie máia byc od bliskich oddalone. Abowiemby to było náprzeciw Práwu poſpelitemu. Ale sumny niektóre pie-

nieżne/

nieżne / ná tákowým Imieniu dziedziennym w testamencie wedle woleý tego co testament działa / mogą być zápisáne y oddáne.

Cóśu też powietrza morowego / Jesli ktory z Nieścánow Náz / ábo Nicwíastá / Wzedu Rádzieckiego / ábo Sadu / nie mógliby mieć / przed ktorým testament y wola swoie mógliby przepowíedzieć : wziawšy dwu ábo trzech z stáršých Cechowych : Ábo záśie dwu z sasiádow / ludzi wiáry godnych / przed ktorými swoie wola ma przepowíedzieć. A oni potým przed Wzudem Rádzieckím ábo Sadem / ież o wola pod ich przysięgámi zeznáwác beda. A ták ten testament przymocy ma być wpisan. Jesli nie bedzie przeciw Práwu / y Wielkierzómi uczyniony.

A Jesliby ktokolwiek swowolnie przez sie ábo przez kogo inšego / ktorýmkolwiek obyczáiem to złamáć / ábo tákowým rzéczom sie przeciwieć chciał : ten iáko przeciwny á skáz. á pospolitego Práwa ma być karan. Poty Wielkierz Krákw.

Poty Wiel
kierz. Krákw
kow.

*Odkázowanie Testamentne , ktorým Osobom
nie może być.*

Odkázowanie Testamentne / może być tym wšykłym Osobom / ktore odkázána rzecz słusnie przynac mogą. A może odkázowác ludziom ro-

Shhhh iij

znáitým /

zmáitým/ wolným/ y nie wolným/ látá máiacým y
nie máiacým / vbogim/ bogátým/ zdrowým/ cho-
rym/ duchowným/świetekim. A nie tylko ludziom
ále tež ná pożytek mieysc rozmaitych potrzebnych/
iáko Szpitale / Kościoły / Kollegia vprzywile-
iowane/ Szkoły/ y inne mieyscá ku chwale Bożey/
ku pobożności/ ku ćwiczeniu/ Rzeczypospolitey po-
żytecznemu założone. Wszakże/ w Prawie sa opi-
sáne Osoby / ktorým ná Testamentcie odkázowác
nie może. Jáko Żydom / odśzepieńcom/ slugom
ktorzy sie cudzołóstwá z żoną Pána swiego dopu-
szczáia: dzieciom z Porubstwá / z cudzołóstwá ná-
rodzonym. Abowiem takich Prawá/ nie tylko od
Spadku Wyczystego oddaláia / ále y żywności
zábraniáia.

Testament, iáko rychło ma być exequowan.

K Ażdy Testament ma być przez Esekutory / do
Koku wypelniony: wyiawşyby iáka słuřna
przyczyna ná przekazie bylá. Jesliby Dźiedziec był
opiekunem / á nápomniony przez Wzrad Testá-
mentu nie pełnił: taki/ spadek tráci. A iesli iest Le-
garius, to iest ten ktoremu testamentnik co oddał:
Rzecz oddána tráci. Jesli Obcy opiekunem iest/
wszytkie škody / ktoreby z iego niedbáłości ábo od-
włoki wrosły/ winien nágrodzić. A iesli opiekuno-

wie

wie odkazane rzeczy samiby potrawili: wszystko
wedle ożacowania winni płacić. A gdzieby nie
nieli ztąd płacić / tedy tak długo mają być w wie-
zieniu aż zapłaca. ¶ Przeto Opiekunowie mają
tego pilnie strzedz / aby wola tego który testament
czynił / wedle opisania tego nie pełnili / a w tym Bęzy-
rość / wierność zachowali. Bo to czynić wszelkie
Prawa / a przodkiem Boskie rozkazuia: y rzeczywe-
nu człowiekowi to przystoi / aby się w tym zyscił /
czego mu się ubogi człowiek idąc z tego świata / w-
spokaić w we wszystkim sumnienie swoje / prawie
iako Oycu swemu / zwierzył: y w opiekę żonę / dzie-
tki mile / majątność / długów płacenie / ubogich o-
pátwienie / podał. Przeto takiego Prawa nazywá-
ia też Fidei commissarium, Porucznikiem wier-
nym: dla tego / iż Legata, fidei eius committuntur.
iż się mu testamentnik we wszystkim wolej swej
zwierzył / mając o nim iako o Oycu dufanie / iż ja
wypełni. Ale y w tym dzisiejszego wieku / niewiem
by się wiara w ludziach nie naruszyła / niewiem ie-
śli to nie ztąd idzie / co często slychamy: iż ten co ma
czynić Testament / nie tak się na to oglada / iako
swoje majątność rozsprawiać ma / iako na to kogo że-
nie / dziećkom swoim milym / rbostwa swiego / o-
piekunem zostawić / komu się tego zwierzyć. Nie-
wiem iesli tá niewiara / za iakim nieprzystoynym

skutkiem

Fidei com-
missarius.

skutkiem nie chodzi. Podobno sie musza nádowác tácy / ktorzy oddane Szpitalom / vbogim iák=mużny y inne Legatá zle Báfuiá / ábo ie sámí ná swoy wlasny pożytek obracáia. Co iesliby ták by=to / á to sie tym wiecey Berzyto / tedy sie ztad nic innego nie trzebá spodziewác / iedno tego / iż każdy bez dzie wolał sám zá swoięgo żywotá / vbogim wedle możności swoiey dobrze czynić / y ná swoy vczynęk pátrzyć. A niż po śmierci odkázowác. Wedle náu=ki Písniá swiętego / ktore dobrze rczy: Operemur bonum dum tempus habemus. Przystoi záprawde iákó w każdęy včciwęy rzeczy / ták y w tym / áby Opiekunowie Wiäre swoje záchowali / áby w tym naprzod Bogu / potym bliżniemu swoiemu winni nie zostáli. A nákoniec / áby oto tey lekkości ábo kár=ności ktora Prawo pokázuie / ná sobie y ná Potom=stwie swoim nie odnosili.

Odkázowanie Testamentne może być pod Wina.

Testamentnik testamentem swoim może komu co nie zgolá / ále y pod wina oddác y poruczyć: dla tego / áby ku wypelnieniu tym chutliwby byli: iż gdzieby tego co mu poruczono nie wypelnit / wine vstáwiona ná sobie odnosit. Jáko / kiedyby kto ták co odkázal / iż ia temu oddawam sto złotych we zlocie / áby Láznie w tym Spitalu

dla v=

dla ubogich zbudował. A gdzieby tego nie uczynił/ áby też tej summy nie brał. Pod takimi winami/ y tym podobnemi/ testamenty mogą być pisane.

Rzecz Testamentowa do ktorego Prawa należy.

POzywianie / ábo iáko mówia / Akcyá testamentu / ktory będzie przed Krolem ábo przed Prawem ziemskim / Samkowym / Mieyskim / Mieyskim/przed Woytem/y Przysiężniki in lumina, przed ktorymikolwiek Urzędem świeckim uczyniony. Do Prawa Duchownego nie należy / żaden o takie Testamenty przed Sadem Duchownym nie wiolen odpowiadać. Ale w tymże Prawie ma być rozsadek przed ktorym się testament sstał.

Formá Testamentu.

Testament / każdy sobie wedle myśli swej formować może / tak ten ktory bywa przed Urzędem iawnie / iáko y zánkiony / ktory Urzędowi podawáia/ by tylko w nim Prawu / Wielkierzom y dobrym obyczajom przeciwnego nie nie było. Wszakże testamentu ktory przed Urzędem bywa/ to iest / nieiákie podobienstwo / ktore innych testamentow kształtem być może.

Státo się przed zázáionym Sadem w Piątek po świętym Barchłomieiu/ Roku 1566. w domu tego N. między domy N. N. leżacym.

Pzed tym Sadem / Sławny N. Mieszcza-
nin / áczkolwiek chery ná cieie / ále zdrowy ná
vmysle / z debrym rozmyslem / z poráda przyiaciel
swoich / táki testament okolo wšytkiey máietno-
ści swoiey uczynil / y te ostatnia wola swoie oznay-
mil. Naprzod / uczciwey N. małżonce swey miley /
dla iey przeciw sobie vprzeymeý Wiáry y žyczliwo-
ści / vslugowania / oddal tysiac złotych Wiána w
monecie / ktore iey ná tym N. Imieniu N. vřazal:
ábo teŝ gotowe náznáczyl. Ná to iey oddal wšy-
tek Sprzet domowy / kleynoty / Cyne y inny / z kto-
reýkolwiek máterey uczyniony: y ktemu řáty / ŝa-
dnego Sprzetu domowego nie wwymuiac: áby to
oná trzymála / wedle mysli swey / niřemu sie tego
nie sprawowála / y Inwentarzá nie czynila.

Item, ná budowanie Szpitalá N. te summe
N. oddal. Ná pogrzeb ten N. Kreditorom / Stu-
gom. řc. A cobykolwiek nádzwyř bylo / iego dobr/
ruchomych y nieruchomych / řadnych nie wwymui-
iac / tych vřáwil y wlařnymi vřty námiienil dziedzi-
cimi Syny swoie w rowny díal: řtorem teŝ y co-
pieře wšpoleť poruczyl / rořázuiać im / áby te wo-
la iego w tym á w tym řásie po řmierci iego wy-
pełnili. A w tym wšytkim řáchowal sobie moc y
páńřtvo / poři bedzie řyw: ná řáŝdy řás řiedykol-
wiek bedzie řcił odmienic / viac / přyczynić / w ni-

wecz obroćić wedle wpodobánia swoiego. Który testament iest potwierdzony: ileby sie w nim nic nie zamýtkáło Práwu pospolitemu y Wielkierzowi Mieyskiemu przeciwnego.

Zámknionego Testamentu, tá summá być może.

W Imię pána Boga wszechmogácego / Amen.

Z Báuwićiel náš Pan Jezus Chrystus prawdziwy Syn Boży / raczy nas wpominać: ponie-
waż niemiemy godziny śmierci nášey: ábyśmy czu-
li/ ná káždy czas/ modlac sie Bogu/ iżebyśmy mogli
z lepšym sumnieniem stánać przed Sadem Bożym.
Zá tym nápomínaniem: Ja N. Aczkolwiek chory
ná cieie/ ále zdrowy ná umysle/ ábo też dobrze zdro-
wy/ z dobrym rozmysłem y z poráda przyiációł swo-
ich / o máietności moiey ruchomey y nieruchomey/
ktorey mi Pan Bog z lástki swey raczył wżyczyć /
chcąc postanowienie uczynić / ten ninieyszy Testá-
ment moy spisuie / iako niżej porządkiem idzie.

✎ Naprzód zeznam / y przez ten ninieyszy
Testáment Bogu stwórzycielowi mojemu/ y wšy-
stkiey Kzešy niebieskiey / y káżdemu Chrześcián-
skiemu człowiekowi oświadczam / tu y ná Sadzie
Bożym: i; ja w prawdziwey / świętey / powše-
chney wierze Chrześciánskiey/ ktora Chrystus Pan
Dáuwićiel náš postanowić raczył / vmrzec chce.

Duże moje grzeszna w rece miłosierdzia Bożego poruczam / mając zupełną á nieomylną wiarę w iego Oycowstwu miłosierdziu / y w zastudze meki Syná Bożego / iż nie będzie w Sąd zemna wcho-
dził / ále mie właske swoje / do wieczney chwały przymie. Ciało moje tu pogrzebowi przy tym N. Kościele / obyczáiem Chrześciańskim / áby do tad w ziemi odpoczywało / áż Bog z Anioły swoiemu w Należyści y wśzechmocności swoiey przyjdzie.

¶ Item, Małżonce moiey / Vbogum do tego Szpitalá / Slugom / to odkázuie. 2c. 2c..

¶ Eksekutory ábo Opiekuny tego Testamentu mo-
iego / miánuie y postanawiam tych N. N. mając to o nich vsánie dobre / iż oni te wola moje ostateczna wypelnia. A osobliwie / iż o dziatkách moich praca będą mieć / áby były wychowane w boiaźni Bożej / y w ćwiczeniu dobrym.

¶ Tuna końcu / Pánstwo sobie może chceli tákże zachować / iáko y przy Testamentcie iáwnym.

¶ Okolo miánowania y náznáczenia Eksekutorow ná testamentciech / iest wielki nieporządek w tym / iż ich wiele w tych imionách Tutor / Eksekutor / żadney różności nie máia / y dla tego ná Testamentciech niebácznie kláda Eksekutorá zá Tutorá / ábo Tutorá zá Eksekutorá: ábo oboie wspo-
lki. Przeto Testamentnik / kiedy má miánować

Spra

Sprawce wolej swej ná Testamentcie. Jesli ma
dzieci mále nie letnie: tedy Sprawce ábo Porucze-
niki swego Testamentu / ma nazywác Executores
& Tutores. Jesli dzieci nie ma: tedy tylko Execu-
tores, to iest Sprawce á Száfárze Testamentu
swoiego. Bó gđzie dzieci niemáß / tám tylko iest
Executoria: ab exequendo, vt exequatur voluntatem
testatoris. A gđzie są dzieci / tám własnie Tutoria.

*Testamentu zamknionego, iesli ie kto do Vrzedu
położy, ono położenie, tak Pisarz zápiße.*

Feria Secunda post Lucie Anno Domini 1566.

Iudicium Bannitum.

COram hoc Iudicio, personaliter comparens fa-
matus N. sanus mente & corpore, cupiens re-
mouere omnes controuersias, & dissentiones, si quæ
post decessum suum ex hac vita, inter suos hæredes
de bonis per eum relinquendis: quauis ratione obo-
riri possint: exhibuit eidem Iudicio, testamentum
suum clausum, sigilloque suo obsignatum, volens
vt iuxta illius tenorem, de rebus suis disponderetur.
Atque postulans illud vigore Priuilegiorum Ciui-
tati huic concessorum, aut Iuris ordine, confirmari.
Quod quidem confirmatum est, hac lege, si & in
quantum nihil intro contineatur, quod Iuri May-
deburgen, & Plebiscitis Ciuitatis huius repugnaret.

Jiii iij

Dans

Dans & concedens hæredibus suis omnibus, & in aliquorum absentia præsentibus. Aut his & his Executoribus vel Tutoribus N. N. plenam & sufficientem potestatem ac auctoritatem, vt post decessum suum ex hac vita, ad eorundem instantiam & petitionem, testamentum hoc possit aperiri, publicè legi. Actisq̃ue Iudiciarijs inscribi absque quarumuis personarum contradictione & impedimento. Dominium tamen sibi ipse testator, ac plenam facultatem reseruauit, in ijs omnibus quo aduixerit, testamentum hoc suum à Iudicio rursus accipiendi, mutandi, cassandi, in toto vel in parte, aliudq̃ue condendi, quandocunque voluerit.

Tak iuz Testament zámkniony / kiedy będzie do Urzedu położony / y położenie zápisáne: potym Pisarz ná wierzchu onego Testamentu tak nápiše.

Testamentum famati N. de cuius repositione, vide in Actis Iudiciarijs vel Consularibus Cracouiens, feria secunda post S. Lucie. Anno Dom: 1566.

Testament w Aktá wpisány / iesliby testament nié chciał odmienić / wniwecz obrocić. Abo położony zaś do siebie wziąć: ono odmienienie / ábo położenie / tak Pisarz zápiše.

Pzed tym Sadem zágaionym stánawoszy oblicznie sławny N. Mieszczanin N. ná rozumie y ná ciełe zdrowy / zeznal: iż Testament swoy który

w ten

w ten á w ten dzień uczynił / iáko w Księgách mieyskich opisał: odmienil / kássował / wniwecz obrocił y umorzył we wszytkim / od málá do wiela : niecheac áby w namniemyey czastce miał byc ważny. Albo Testáment / ktory do Urzedu w ten á w ten dzień položyl zápieczetowany / zeznał / iże wziął ku odmienieniu / wedle w podobania swiego. Z tego Testámentu Urząd kwirował.

Opieká.

 Pieká nie innego nie iest iedno moc nád człowiekiem lat nie máiacym : ktory zostawšy po śmierci oycowskiej / sam sie bie / dla swoiey młodości / rzadzić nie umie / dána / od tego co czynił Testáment / ábo od Urzedu. Aby on komu táka moc iest dána / miał ná swey pracy sierotę : rzadził go / bronil / wychowywał iáko oćiec : máietność iego w mocy miał / opaszał / áż do lat sierot rostopnych. Lácinnicy Tutellam nazywáia. ¶ Opiekun iest / ktory táka moc y praca nád sierota lat nie máiacą podejmuję. Lácinnicy Tutorem zowia. Bywa też opieká y nád tym / ktory láta ma / iesli iest márnotrawca / ábo głuchy / ábo niemy / ábo ktorym innym niedostátkiem náwiedzony / dla ktorego sam siebie rzadzić nie mo-

Tutellæ
descriptio.

Tutoris
descriptio.

Curatoris
descriptio.

Opieká y
Kuratory
ey właś
ność.

Opieká po
t trwa.

Różność op
pieki sierot
ciny od op
pieki żeni
ney.

Tutoria
pupilli &
vxoꝝ quo
differunt.

nie może. Albo iż ieższe iest młodzińcem / á máie
tności swoiey nie umie opátrzyć. Ale pospolicie tá
kiego / ktory nád dorosłym táka moc ma / y máie
tność iego opátruie / Látanicy nazywáią Curato
rem. Po Polsku własniefy go może nazywáć / Kza
dźcielem / ábo Sprawca / niż Opiekunem. Ku
ratorá ten iest własný rzád: pierwey opatrząc
máietność sieroty / potym Osobe iego: iáko Opie
ká pierwey sie wściaga ná Osobe sieroty / potym
ná máietność sieroty.

O Pieká trwa do rzternaście lat sieroty / kiedy
iest mężczyzną. A kiedy iest dzieweczká / tedy
do trzynastie. Kurator trwa / bytoby potrzebá /
w swym rzędzie / do dwudziestu y piaci lat.

O Pieká sierot / od opieki meżowey / ktory sie o
pieka máietnością żenina / różna iest. A trze
bá to wiedzieć. Bo niektorzy mówia ták: Mąż
iest Opiekunem żony: Opiekun sierocinego Imie
nia nic sobie przywłażczyc nie może: Przeto y mąż /
gdyż iest Opiekunem żony / nic żeninego bráć nie
może. Opieká sieroty inna iest / w ktorey Opiekun z
dobr sierot / nic sobie przywłażczáć nie może: A tá
kie opiekuny / własniefy zowia. Tutores pupillorum,
tutores minorennum. Ale mąż / choć sie opieká żo
na / bierze iey máietność ruchomá Práwem wla
snym. Takie Opiekuny / iáko y opátrzciele ábo

poruc

Poruczniki/ wŝytkich ŝtárych ludzi/ zomia y zwać-
by miano Curatores & Administratores. Nápisano
Spec: Sax: lib: I. artic: 31. in Gloŝa.

O Opieki te Osoby ŝie wymowić mogą. Jeŝli
ieŝt młodszy niż dwádzieŝciá y pieć lat. Jeŝli
ma siedmdziesiat lat. Jeŝli dzieć swoich niemá-
to ma. Jeŝli ieŝt ubogi / á może okázać / iż tey o-
piece nie zdola. Jeŝli urząd iáki iáwny ná ŝobie ma.
Náostáteń ten / ktory z Rodzicámi ŝieroty iákie za-
ŝcie ábo nieprzyjaźń miał. Iure Mun: artic: 26.

I Jeŝliby ŝie wiele krewnych po zmarłym do opie-
ki ozywáli / á wádźili ŝie / máiac równe Prá-
wo do niey: Ná urząd należy / z tych obráć / ktore-
by ná to sprawnieyŝe y ŝierotom pożytecznieyŝe ro-
zumiał. Iure Municip: artic: 26.

O Piekun o ŝkóde ktora ŝie w máietnoŝci ŝieroty
z przygody tráfi / nie winien ŝierocie odpowia-
dáć. Wyiamyby ŝie z á iego niedbáłoŝciá á niedo-
ŝrzeniem ŝŝtálá / iż mogáć temu zábieżec nie zábiez-
ŝal / mogáć temu rozumiec / niechciáć rozumiec: iá-
to Lácinnicy mówia / ktoraby ŝkódá bytá uczynio-
ná / de dolo & lata culpa, táká winien ná grádzáć.

Praca Opiekunow / y Kuratorow / nie spada
ná ich Dziedzice. Spec: Sax: lib: I: art: 23.

Opiekunowie / ktorzy byli oczekawáiacemi

XXXX

Spad.

Osoby od
opieki wol-
ne.

Żwádź mł-
dzy bliŝŝi-
mi o opie-
ce.

Opiekun o
ŝkóde ŝier-
oty kiedy
winien od-
powiádać.

Spadku po śmierci sierot/nie winni liczby z Opieki czynić: Ani sie o majątność sieroty reczyć. Spec: Sax; lib: 1. artic: 23. Iure Munic; artic: 26.

Opiekunowi / nie godzi sie rzeczy sierotczyńch kupować / przez nastroiona na to Osobe. A to dla wmiatowania podeyzrzenia / w osukaniu sieroty. Spec; Sax; lib: 1. artic: 44.

Sierotá kiedy iuż ma czternaście lat / może sobie innego Opiekuná ábo Kuratorá v Drzedu żądać. Iure Municipali articulo 26.

Opieká kończy sie na ten czas / kiedy Kuratorowie to iest Rzadziiele od Pána beda dani / ná ktorých iuż petym wierze wšytkie sprawy sieroty beda należeć.

Práwa Cesárskie / o majątności sierot ták wielka práca każá mieć / iáka nalepšy gospodarz o rzeczách swoich ma. Przeto / y pieniadze sierot po śmierci testamentniká / w šestć miesiecy każá w plát dáwać.

Opieki iáko wielkie prace y niebespieczeństwa w sobie máia / piśać o tym nie trzebá. Wiele ich zá doświadczeniem to czuia. Miedzy ktoremi niebespieczeństwy / tá iest iedna cieśka á nieśluśna. Gdy zá temi Práwy / zá ktoremi Opiekunowie / má

Práce y nie
bespieczeńs
twa w op
iekách.

ietno

ietności sierot rozmnazác / y pieniadze w plát dá-
wác winni: z onego rozmnazania / pożytki záwždy
sie ná sieroty wściagác máia / á ná Opiekuny nic ie-
dno škody / frásunki. Kto sie temu przypátrzy/
kázdego te y inne niebespieczeństwa od opieki lá-
twie odstráżyć mogą. A przedsie iedná w Rze-
czypospolitey / to iest potrzebna / abyśmy sierot nie o-
puszczáli. A iż do Praw Cesárskich nie mamy sie w-
ciéć iedno w tych przypadkach ktoreby w Práwie
nászym nie byly opisáne. Dla tego w tym przypad-
ku / okolo pieniedzy sierot opuścimy te scrogosc
Praw Cesárskich / lepiey sie sádzic ná Głosie: Iure
Municipali, artic: 26. Ktora o tym iásnie opiewa.
Co ácz w Lacińskim Exemplarzu Práwa Maydes-
burskiego / niewiedziac z ktorey przyczyny / iest opu-
szono: wśakże sie w Niemieckich Exemplarzách
wedle słuźnego wykładu náyduie temi slowy: Bo-
na pupillorum, neq; aliquid lucri parare, neq; da-
mni quippiam sustinere possunt, propterea quod
illa tutor, suo proprio & non pupilli periculo ex-
pendit, quippe qui tenetur ab anno in annum, de
pupilli bonis rationem reddere, & summam capita-
lem saluam conseruare, nisi fortè illa absq; eius cul-
pa, negligentiaq; perierit: de quo per iuramentum
vnica manu se purgare cogitur, pupillis adultis &
nemini alteri &c. to iest: Dobrá sierot / áni zysku

A t t t t ij

przyno-

Cerafini.

Dobrá sier-
rot iáko mś
ia byé opas-
trzane.

Pieniadze
sierot.

przynosić / áni škody iákiey cierpieć nie mogą: dla tego / iż ie Opiekun z swóia á nie sieroty škody wy-
dawać ábo páfować ma / ktory z dobr sierocinych
Kół od roku winien liczbę czynić / y główną sum-
mę zupełnie zachować. Wyiawszyby oná summa
z iákiey przygody á Bożego dopuż-
zenia bez iego winy á niedbáłości zginelá. Co iesliby sie przydá-
to / tedy opiekun sam winien sie oczyścić sierotom
dereptym. A nikomu innemu. rc.

Nádto miedzy ludzmi Rycerskiego stanu / y w
Krákwie do tego czásu iest zachowanie / iż Opie-
kunowie dawşy ná pewne á bezpieczne miejsce scho-
wać pieniaǳe / nie wiecey nie byli przymużeni
oddawać / iedno one summe. Ina iest / iesliby kto
wziawszy sierocinę pieniaǳe obrocił ie ná swoy á-
bo ná czyj inny pożytek: tám pobożny plát wedle
widzenia dobrych ludzi ma być bran.

O Piekuny białymgłowom / po policie z Wzroku
dawania ku spřawom Sadowym. Ale ich opie-
ká poty trwa / póki Sad siedzi. Speculo Saxonum.
libro 1. articulo 47.

I Inne rzeczy o Opiekunách ku widzeniu potrze-
bne / są w Artykulech opisane. fol: 53. 54. 55. y
w Porzadku fol-190. 191. A ktoby ieşcze şerzey o
tym chciał wiedzieć / musi Cesárskie Práwa czytać!

w kto

w ktorých bázro šeroko o Opiekách zá slušnými
przyczynami / y zá rozmaitemi przypadkami píšano.

Tu si: nie godzi zá mlczec zwyczáiu nie dobre-
go / ktory v Sadow Miestich chováia / ná kto-
rym bialeghowoy co mežow nie máia / ábo dziewki
doroste / kiedy máia przedác / ábo ktorym innym spo-
sobem oddalić Imienie swoje stoia e / biora sobie
tu tey Spráwie y ku innym wszelkim ważnym sprá-
wom zá Opiekuná kogo chce / wedle myśli swoiey /
kto sie iedno kolwiek ná ten czas tráfi / okrom brá-
kowania / nie máiac żadnego baczenia ná to / iesli
on czlowiek wzięty zá opiekuná / iesli znáiony / iesli
obcy / iesli krewny / przyrodzony / iesli ku tey rzeczy
spráwny / iesli z gotowa rada do Sadu przyšedł.
iedno kto sie kolwiek ná ten czas náwinie / tedy go
sobie zá opiekuná biora: á Sad go tež wnet po-
twierdzi zá opiekuná. Táž za onym obránieńm y
potwierdzeniem / on niewiedząc z kąd przypadł y o-
piekun / mowi od oney bialeghowoy / ktora Imienie
oddala / ábo iáką powážna spráwe v Sadu ma.
Abázro sie wiele tego tráfia / iż ieszcze nie on opie-
kun mowi / y nie oná bialeghowá / ále ten ktoremu
sie co ku pożytkowi od oney bialeghowoy dzieie. A
opiekun tylko ná wszystko co kolwiek słyšy / choć nie-
rozumie / imieniem oney bialeghowoy przyzwala.
W czym bywáia niemále oszukańia v bogich biał-

Cerafini
sententia.

tych głow / ktore sie w tym spráwować nie umieia /
wspolek y z opiekunem. Co z wiele świeżych przy-
kładow może być záwždy obaczono. Lepiey sie
około tego w Práwie ziemskim Szláheckim sprá-
wuia / iż gdy niewiásta Grunt swoy ábo iáké Prá-
wo swoje oddalić ma / musi ku sobie wziąć przyia-
ciela powinowátého / ábo po oycu ábo po mátce / zá-
ktorego wladza á rada / y dozwoleńiem wšystko
sie dzieie / á bez niego nic: y ieſzcze nie iednego ále
dnu ku sobie bierze / bez ktorych spráwa bialey głow
wy nieby nie ważyła. Te domowe przykłady mia-
łyby nas k temu wieść / ábyśmy tego co ieſt lepszego /
náśladowáli. Namniemyby z drogi nie bylo / áby w
ten czas kiedy białagłowá / ma iáká porażna sprá-
we v Sadu / á z właſz zá kiedy Imienie ma przed á-
wác ábo záſtáwíac / przy niey był krewny powinow-
átý / ábo opiekun Teſtámentny / ábo iáké czlowiek
wzciwy roſtropny / z Drzedu dány / zá ktoregoby
sie rada wšystko dzieło. Aby nie ták piſano: Ho-
neſta N. per tutorem ſibi aſſumptum, & iuridice
confirmatum. Ale ták: Honelta N. habens penes
ſe hunc & hunc amicum, conſanguineum, patru-
um, auunculum, de linea paterna vel materna, ad
inſcripta conſentientem. Ale niewiem co ſie
dzieie / iż te rzeczy z trudnoſcią máia być opuſzczo-
ne / ktore ſie z zwyczáiu dawnego záſtárzály. Ná-

piſano

pisano o tych opiekunách co ich tylko ku iákíey Sadowney správie ná mály čás Sad dáie. Speculo Sax: lib: 1. artic: 47. Gdzie tákiego Práwo nazywa/ Tutor iudicialis. Tamże go w Glozie wytłáda: Jż táki opiekun nie ináczey sie ma / iedno iáko Prokurator. Abowiem iáko Prokurator mowiac od kogo czyie słowá / żadney škody ztąd nie odnosi/ tákże y táki opiekun z Vrzedu dány / ktorego też opieká poty iedno trwa / póki z strony iey v Sadu správie ma.

Niewiastá / iesliby była pozwána do Sadu / á opiekuná w ten čás nie miała: powinna sobie przed Sadem zárazem obrác opiekuná / ábo on žádac: gdzieby tego nie rczyniłá / wpada w swey správie. A iesliby miała własnego práwego opiekuná / ktoregoby ná ten čás nie bylo domá / tedy iey z Prává winno dac čás czternaście dni do mežá / áby z nim wespółek stánelá / á przezeń iáko opiekuná własnego / swoje rzecz sprawowálá. Spec: Saxon: lib: 1. artic: 46. in Textu & in Glosa.

Formá kwitu z Opieki.

Coram nobis in Consensu Consulari, personaliter comparens, ingenuus N. filius olim famati N. habens annos perfectæ discretionis, pro sua parte, & tanquam tutor naturalis, aliorum fratrum &

soro-

fororum minorennium, videlicet N. & N. cauendo
 de eorum rati habitatione sufficienti, postquam ado-
 leuerint, sub bonorum suorum omnium hypothe-
 ca, vltro passus est. Quia nobiles N. & N. Ciues Cra-
 cou: tutores ipsius testamentarij, siue per D. Con-
 sules deputati & delegati, sufficientem ei rationem
 fecerunt, de vniuersa eiusmodi tutela, deq; tota ad-
 ministratione bonorum omnium mobilium & im-
 mobilium, à morte prædicti N. patris sui relictò-
 rum, ad se & ad prænominatos fratres, sororesq; mi-
 norennes, ex paterna & materna successione deuo-
 lutorum, & quocunq; Iuristitulo, coniunctim aut
 diuissim pertinentium: Recognosceñ, sibi à præfatis
 N. & N. tutoribus, omnia tam in summis capitali-
 bus pecuniarum, & lucris censibusq; inde proue-
 nieñ, ac mercibus & debitis, quam in alijs rebus
 omnibus & singulis, sub eorum tali datiuá, vel te-
 stamentarij tutela curaqué, & administratione habi-
 tis, quocunq; nomine nuncupatis & censendis, nul-
 lis penitus exceptis, plenariè & in toto extradita
 esse: Ita quòd nihil penitus rerum & bonorum, ad
 se memoratosq;ue pueros minorennnes spectantium,
 apud eisdem D. tutores, coniunctim vel diuissim,
 ad præsentem vsq; diem sit relictum. Itaq; prædi-
 ctus N. pro sua suorumq; præfatorum cohæredum
 sorte, ipsos D. tutores quietat, liberosq; pronunti-

at, de

at, de ratione facta, de præfata datiuá, delegatáq; siue testamentaria tutela & cura, bonorum administratione, & rebus omnibus singulisq; modo præmisso acceptis, perpetuò & in æuum. Promittens, ac se sub omnium bonorum suorum mobilium & immobilium, ex paterna, materna, aut alia quacunq; successione, vel quomodocunq; ad se pertinere, hinc Cracouiæ & vbiuis locorum habitorem & habentorem oppignoratione obligari, de & pro auertenda omni impetitione & molestatione, tam minorum cohæredum suorum, quam etiam quarumcunq; aliarum personarum. quæ contra eisdem D. tutores eorumque hæredes & posteros omnes oriri vnquam possint, occasione administrationis tutelæ curæq; rationis redditæ, ac occasione omnium rerum, & bonorum, quæ per eisdem D. tutores iuxta tenorem Inuentarij & rationis, eisdem effectualiter & plenariè extradita sunt. Quinimo prædictus N. pollicitus est (solenni obligatione interueniente) se intercessurum, euicturum, defensurumq; proprijs sumptibus, in quibuscunq; iudicijs, eosdem supranominatos tutores, omnes insimul, ac quemlibet eorum scorsim, eorumq; hæredes & posteros. Tum deniq; se præsentem quietationem inuiolabiliter seruaturum, tanquam omnes clausulæ necessariæ, quæ temporis successu contra eam opponi possent,

de verbo ad verbum insertæ non conspicerentur. Renunciando per expressum, omnibus in vniuersum Iuris remedijs, Appellationibus, & alijs rebus subsidiarijs, quocunq; nomine vocitatis, nullis penitus exceptis, sub quocunq; colore & prætextu, aduersus istam recognitionem excogitandis: ita vt quicquid contra præsentem quietationem, in Iudicio vel extra Iudicium actum, gestum, & attentatum fuerit: id totum debet esse irritum, inane, & nullius penitus roboris aut momenti. Non secus ac si per Sac: M. R. suprànum instantiæ Iudicem, in legitimo Iudicio, ex partium controuersijs, ea omnia pro irritis, inanibus, & nullius momenti aut roboris, per suæ Maiestatis sententiam, pronunciata & decreta essent. Cæterû ibidem personaliter ad istâ, honesta N. prædicti N. vxor legitima, per famatum N. ad id sibi cum præsentaneo præfati mariti sui cōsensu, sumptum tutorem liberè, verbisq; exprelsīs consensit per omnia in præmissam totam Inscriptionem quietationis, cautionem & obligationem hypothecariam, per suum præfatum maritum, supradictis D. N. & N. tutoribus factam, approbando illam, in omnibus suis punctis, clausulis, & conditionibus. Renunciando insuper per dictum suum assumptum tutorem, vniuerso Iuri & Priuilegio Dotis, dotalicijque sui, à marito suo sibi denominati.

(idq;

Consens
vxoris ad
inscriptio-
nem mari-
ti.

(idq; quo ad præsentem actum) nolens omnino eodem suo lure ac Priuilegio dotaliciali aduersus præfatam inscriptionem & cautionem obligationemq; hypothecariam, per suum maritum, D. tutoribus, modo (vt præmissum est) factam, vllis modis vnuquam vti.

I Est innych wiele Zapisow około Opiek / wedle spraw y przypadkow rozmaitych / ktore Zapisy / każdy Pisarz wedle sprawy á zeznánia stron łatwie formować może / iáko y łwity. Ná ktorych iż iednak Opiekunom tu słuſznemu zámknieniu trudności swoich / ktore z strony Opieki miewáia / niemáto naleſzy: położytem tu tylko takiego łwitu ostrożnego łłtali Łacińskiem iezykiem / wedle ktorego inne łwity łatwie sobie każdy formować / y ná Pol / ſkie chceli przelożyć może.

Zrzucenie z Rzemieślá dla Pſá y Koſki.

Sá iesliby kto zábil / ábo ktore inne ſwierz / ktoreby mu ſkóde uczynić miáto / łarania zá to nie ma żadnego odnoſić / iesli dowiedzie przysięga / iż to zá potrzeba w obronieniu ſwoiey ſkódy uczynil. Nápisano Spec: Saxon: libro 2. artic: 123 in Textu. Interficiat ſi quis

canem, vřsum vel aliud simile animal, sibi nocere volens, manet indemnis. si iuramento probare audet: quòd causa necessitatis id fecerit. A w Głosie mia-
nowicie dolożeno: Żaliby kto ranił Psá w przeo-
dnia noge/ ábo w bái t/ á dowiodlby tego dwiema
palcý przed Pánem Bogiem / iże to zá potřeba w
o bronieniu siebie ábo swoiey škody uczynit: nie ma
ná tym nic škodować.

¶ Tu Rzemieślnicy ná Míasteczkách w Ce-
chách swoich / nie pánietaia ná to Práwo / áoo też
o nim niewiedza / gdy tego ktory w cbronieniu
swoiey škody / Psá ábo Kotkę zábiie / Karza niepo-
bożne: rzemieślo mu odeyma / y nie beda go mie-
dzy soba cierpieć / iákoby iákiego bezecnego czlewie-
ká. A meżoboycá / Cudzołożnik / Páńnicá / Gracz /
Lupieżcá / gdy iedno zá swoy zly uczynek pieniądz-
mi iáká nagrode uczyni: á drugi też żadney nie r-
czyni / iákowie sobie v nich wine przeciedna. Już mie-
dzy nimi bedzie ták dobry iákó y pierwey. Wielkie
w tym niebaczenie miedzy Rzemieślnikí / Ktore nie-
wiedzieć zkad sie miedzy nie ták bárzo wkorzenito /
iże czlowieká o bestya haniebniey ná dobrej sławie /
ná żywności Karza niż o te występki / o Ktore Pan
Bog nie tylko ná żywności / ale y ná gárdle Karac
Kazal. Przelożeni / Kádá Míeyska (pod Których
zwierzchnościá Cechowie sa) mieliby ná to pilne ba-

czenie.

Niepobos
żne / Karanie
o Psá.

czenie mieć. W czym v Kzemieslnikow w Cechách
nierząd widza / nie dopuścić tego: droge im do
Sprawiedliwości pokazać / a nauczyć iako sie sprá-
wować máia. Bo oni wedle Práva máia być
poslušni Burmistrzowi y też Kádzie Mieszkiczy.
A nie tylko oni / ale y wszyscy w pospolitosci Mies-
zanie máia być pod posłuszeństwem Kádzieckim /
doswć czyniac swoiey przysiedze. Ták Práwo v
czy / Iure Municipali artic: 19.

☞ Aleby kto sprtał. Jákaż ma być nagroda
zá Psá? Powiedziales / iż iesli kto zábiie Psá / á
przysięże iż to w obronieniu swoiey škody rczynil /
tedy ma być wolen. A kiedy kto vmyslnie zábiie
Psá / iakoż ma być karan. Bo sobie drugi waży Psá
iako konia / y škacnie go sobie bázdo drogo / dla pozy-
tkow y kúnstow ieg: gdy mu domu strzeże / złodzie-
ia od domu odščeka / Przepiorke rgoni / ká:zki do-
plynie / sláden Pána naydzie / kalety / suknie / ru-
byc nie da y inne krotosie czyni: dla ktorych go Pan
z soba zástol sadza / y teyże mu potráwy z tálerzá
dawa / ktora sam iada: wiec tego nie kárác kto go
zábiie ze zlosci / á on ná nie zo áni záščekni? Ták
że y o Kotte bázdo sie gniewáia / gdyż oná teź wiel-
ki pożytek czyni w domu / myšy / šczurki łowi: á
ták wielkie plu: ástvá z domu gubi. wiec tego nie
kárác / kto iá zábiie? A w tym iest Práwo opisáne /

Pospoli-
stwo ma
być pod
posłuszeń-
stwem rás-
dzieckim.

Kto Psá w
myślnie zabi-
nie/ iáko
ma być ka-
ran.

czytay sobie ná mieyscách wyższey námiénionych /
choćby też vmyślnie zabił / tedy zá to ná dobrej sła-
wie nie ma być karan / áni z Rzemieślá zrzucón : á-
le go zaplácić winien. Dotożono táim ieśce / znáť
po ktorym vmyślnie zabićie Psá poznáć móże / to
ieśť / iesli go wzadrániť. Bo tu iuż znáť ieśť nieciá-
ki / iż vćiekáiącego / á nie śródzającego vderzył. Si in
Partem posteriorém vulneratus sit canis, non potest
sine damno manere.

*Exoluere enim Canem oportet cum Statuto Vergeldo, vel secun-
dum valorém & estimationem si statutus vergeldus non sit.
Speculo Saxonum libro 3. articulo 49.*

By też to Práwo nie było / y sam przyrodzony ro-
zum mogłby od tego okrucieństwa odwieść. Czło-
wieć ieśť rzecz nieprzeplácona : Zabićie go kto / choć
też y vmyślnie / przychodzi do tego inżoboycá / iż zá
nagroda pieniężna / miéwa mieysce miedzy poczi-
wemi : táłże cudzołożniť / drapieżcá / y inni złoczyńce.
A o Psá / ktory do człowieczey ważności / żadnego
przyrownania nie ma / oprócz ćielesnych śnyśłow /
iż táłże widzi / ślyśy / czuie : człowieć ná dobrej sła-
wie ma być náruśzony / z vćciwego zgromádze-
nia wyłaczony / żywność mu ma być odietá : Ká-
żdy łatwie vznáć móże / iesli to wedle Bogá á miło-
ści Chrześćiańskiey Rzemieślnicy miedzy soba ten
obyczay wniesli. Musiał to ten pierwey wymy-
ślić /

ślić /

slic / Ktory sobie psie kunszty za osobliwa krotosile
 miał / a psá wiecey niż człowieka śanował. Nie
 mówie o tego / Ktoryby zabiwszy iednego Psá / chciał
 drugie bić : temubym już przystało / iedno rzemieślo
 odiać / a drugie przynim zostawić. Ale Ktory za-
 biwszy za iaką przyczyna iednego Psá / Ktemu ieścze
 : przysgody / choc też y wmyślnie / żaluie tego / iedną
 nią szuka / národzić chce / ábo też wedle Práva o-
 kazac chce / iż choc zabił / škodować ná tym nie wi-
 nien. Przecie to nań wieść chceś / áby rzemieślá o-
 stradał / o dobra mu sławę stoisz : nie w miłości
 Chrześciańskiey chodzisz / czyniac nád Prawo Bo-
 że / y Ludzkie / burzac sie przeciw brátu twoiemu
 z nienawiści / ábo z zazdrości. Bog kazał bydle za-
 bydle dawać : Ludzkie Prawo kaze płacić : A ty z
 rzemieślá zrucasz / o sławę przypráwiaś. Co czy-
 niasz / sam wiecey grześysz / niż ten co Psá zabił : y
 dalekoby przystoymiey / áby ty za takowym okrucień-
 stwem / Ktore nád brátem twoim przeciw Bogu y
 Prawu ludzkiemu czynisz / sam z rzemieślá był zru-
 con / y z posęrodku cnotliwych był wylaczon. Do-
 brze ieden Pan w Polšce w Mieście swoim rczy-
 nił / gdy sie dowiedział / iż Szewcy nie dopuscili
 robic rzemieślá iednemu Mistrzowi miedzy soba /
 iż Psá kopciem zabił / w ten czas gdy mu był kłacz
 z náł. uchwalał. Kazał w mieście zápuszcic sie-

ci ná

ci ná psy w swieto / kiedy rzemieślnicy schadzki mie-
waia. A gdy ich niemáto náznánych bylo: rosta-
zał wšytkim Szewczego Techu / począc wšy od
stáršych áž do mlódšych / áby każdy po psie zábil:
co wšyscy uczynić musieli. A iżby byli od przetožo-
nych w Mieście nágány nie mieli / musiał y Bur-
mistrz y Káyce po psie zábić / y sam też Pan náostá-
tek Psá zábil / ehcac im to pokázác przytkádem swo-
im / áby to ználi / á dobrze sie náuczyli / iż Pies be-
stya nigdy tego nie godzien / áby człowiek w takiey
wzgárdzie á odrzuceniu dla niego być miał. Ták
že gdy wšyscy po psie zábili / uczynili sie wšyscy
krom żadnych Przywileiow iednáko godnymi / y
poczciwymi / nie ináčey iákoby też sárny ábo záiace
w sieci / bedac ná naylepšym myślišwie / pobili.
Dopiero sami ná sobie poználi / iż niestufnie ná-
brátem swoim czynili / gdy go dla Psá z rzemieślá
zrucáli / á práwie iákoby bezecnym czynili. Ale jest
sromotna rzecz psá zábić y bázno podeyżrzána. Bo
kiedy kto czyiego psá zwołáżczá domowego zábiie /
w tym jest podeyżrzány / iż onego czyy jest pies / chce
okráść: poniewáž mu zábil Psá / ktorego strojem
domowym názywáia. A przeo Pánem Bogiem
jest to rzecz brzydliwa. co sie też pokázue z onych
slow v Ezáiašá / gdzie między innemi podobień-
stwy / ktoremi pokázue / iákoby sie Bog onemi ofiárá-

mi lu-

Psá zábić
jest sromo-
tna rzecz.

mi ludu swoięgo brzydził: pokazał też y podobień-
stwo o Psie mówiac: Ktoby ofiarował wołu/ iá-
ktoby człowieká zabił. Ktoby ofiarował owce/ iá-
ktoby Psá zabił. A gdyż to rzecz iest przed Pánem
Bogiem sprosna á omierzła/ przed ludźmi stomo-
tna: każdy sie wárować ma/ áby tego prozen był.

Wszakże/ nie taki to iest występek o psá/ áby
człowiek stworzony ná Obraz Boży/ ták hániebnie
odrzucony być miał. Exoluere enim canem, non
artificio deponere, oportet.

I Akiby miał być Wárgielt ábo nagroda zá Psá.

Nápisano Spec: Saxon: lib: 3. artic: 31. in Textu:
Canis custodiens curiam seu canis fundi, sicut & is
qui ouile sequitur tribus solidis exoluitur. A Glo-
zá wedle starego Textu powiáda: Canis fundum
custodiens, vno solido, pastoricius verò tribus exol-
uitur solidis. to iest/ Pies/ ktory iest stroż domowy/
y pies co przy Pásterzu chodzi/ owiec strzeże/ Trze-
mi solidy bywa płácon. Solidus wedle Práwa Sá-
skiego/ niekiedy dwánasćie pieniedzy Polskich/ nie-
kiedy też Czerwony złoty wáży. Już tu okóło
płácenia Psá/ choćby sie rozumiał Solidus, złoty/
choć dwánasćie pieniedzy: przystoynieby/ iesli iná-
czey nie może być / trzy złote zá psá/ najlepšego stro-
żá y nákrótoch wilnieyšego kunštarzá dáć/ niż rze-
miešlá y wšystkiey żywności ostradác. Wszakże

mmmm

tá pla-

Isa. vlti

Wárgiele
zá psá.

Solidus w
Práwie co
iust.

tá płaca wedle psiey godności / w uznaniu ludzi/
rostopnych zależy. Także y Kottki. Tak napisano:
Si statutus vergeldus non sit, tunc secundum valo-
rem & æstimationem.

Zrzucenie
z Rzemieś-
lá dla cze-
go ma być.

Napisano lre Munic: artic: 44. inglosa. Dla
czego ma być zrzucenie z rzemieślá / iż / iesliby sie
kto wpornym á nieukarányym w Cechu wklazal: te-
dy go Stáršy do Rady máia opowiedzieć / á Rá-
dá wedle záslużenia ma go skárác / y z rzemieślá zto-
żyć: ktorego potym nie moze robić áž zá dozwole-
niem rady. A iesliby sie iešcze wiecey wpornym / nie-
ukarányym wklazował przeciw Cechowi wiecey wy-
kraczaiac / á to stáršy pod swemi przysiegami ze-
ználi: iuž ná wielki rzemieślá nie moze robić. Po-
tym iesliby iáko z láski Rádzieckiey ku rzemieślu
przyšedł: Rzemieślo swoje bedzie mogł robić. Ale
iuž bez nářany y nárušenia poczciwošci nie moze
być: iuž áni świadczyc / áni w Cechu skáržyc / áni
miedzy mistrzyni bywać / áni vrzedu niemrać moze:
y o rzemieślo látwie go záš káždy przypráwi. Tak
kiego Lácinnicy lre priuatum zowia.

Wieleby innych obyczaiow przypádło podob-
nych / przeciw ktorymby sie godžilo nieco mowić/
ktore rzemieślnicy miedzy soba niešlušnie záchowá-
ia / nie wedle Práwá / nie wedle Wielkierzow / nie
wedle Przywileiow / iedno z swiego włásnego po-

stáno

stánowienia / á obyczáiu zástárzálego : iáko o wy-
práwowaniu psiey skory / iż sie iednym rzemieślni-
kom godzi wypráwować / á drugim nie godzi. Ták-
że o Láziebniczych ábo Bárwierstkich dzieciách / Kto-
rych w rzemieślá niewiem z ktorey przyczyny nie
przyjmuia. Jesli dla tego / iż Barwierze okóło zdro-
wia człowieczego chodza / to niestufná przyczyna;
niewiem czemu by miał być godnieyşy Kowal co
konía bestya leczy niż Bárwierz co okóło zdrowia
człowieczego praca ma? Na ten czás dosyć iest to
námienić / ostátká sie mądrzy domysla / y co iest nie-
stufnego obacza.

*Pies kiedy şkode uczyni, Pan iego co zá na-
grode winien.*

PSá ktoby chował / á on pies iáka şkode uczy-
nił / człowieká ábo ktore iego zwierze rkaşil /
ochromił / ziadł: tedy ten czyj pies iest / winien şko-
de nágródzić / wedle wstáwionej placey / ábo wedle
stufnego şácunku şkody. A to iesliby onego psá
od onego czásu ktorego şkode uczynił / przyiał do
siebie. Ale iesliby go od tego czásu ktorego şkode
uczynił / od siebie wygnał / niechcac go dáley cho-
wać áni karmić áni poić / nie winien bedzie şkody.
A ten kto iest wşkodzony / weźmie go sobie zá na-
grode / iesli chce. Wşakże iesliby wşkodzony / sá-

M m m m m ij

motrzec

motrzeć mógł dowieść przeciw onemu czyj był pies/ iż do tego czasu ktorego sie szkoda stała/ iego był/ winien szkode nagrodzić. Tak w Tercie stoi lure Municipali artic: 123.

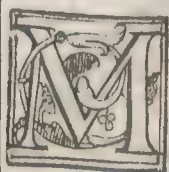
I Esliby czyj pies gonil bydle przed domem na vlicy á szkode uczynil / Pan onego psá winien szkode nagrodzić.

I Esliby pies na vlicy meżczyzne ábo białagłowe obraził: á obrażony psá onego zábil ábo ránil/ nie mogąc sie inaczey gwałtowi obronić / nie winien szkody: iesli iáko Prawo niesie tego dowiedzie / iż to w obronie uczynil.

W Jlt / Niedźwiedz / Lis / Kys / Leopárd / Lew / iesliby szkode uczynil / Pan ich nie może być od nagrodzenia szkody wolen / choćby ono zwierze chciał wygnąć. A to iesli uszkodzony sá motrzeć dowiedzie / iż ono zwierze áż do czasu szkody chował. Przyczyna tego iest / iż takowych bestii škodliwych nie godzi sie chować. Przeto ten kto ie chowa / winien szkode nagradzać wedle Bącunku.

MONOPOLIUM.

Onopolium Greckim słowem zowią /
 Występ taki w Rzeczypospolitey / kiedy
 kto sam ieden albo kilka ich / znowiwszy
 sie w towarzystwie / zakupiwa iaka rzecz /
 etora potym sami ku swoiemu pożytkowi / ięto
 chca przedaia. Takie zakupowanie / iako wielka
 škoda pospolitemu człowiekowi przynosi / ztąd sie
 pokazuje / iż wnet wśytkich rzeczy / wielka drogosc
 przychodzi / zwiaščza onych / ktore sam kto ieden albo
 dwa / znowiwszy sie zakupiwa. Dla tego ten wy-
 step Prawa bärzo karza. Abowiem na te wśytkie
 Kupce / Krämär / e / przekupnie / ktorzy na swoim ku-
 piectwie / tak sie prawiwa / iż täiemne porozumienie
 między sobą määac / sami wśytkie rzeczy / tak ku ie-
 dzeniu y picciu należace / iako tež y towäry wśelkie
 zakupiwa / na zakupowanie zächodzac / äby potym
 one zakupione rzeczy / Sasiädom swoim drożey /
 wedle swey woley przedarwali: ponieważ oni wiel-
 kich škod y wielkiey drogosci sa przyczyna: iest na
 te wśytkie karanie opisane / äby wzgledem wyste-
 pku / wedle uznania Urzedu / Imienie ich na Kro-
 lä brano / albo od Miästä odkäzowano / albo z zie-

Iodoci Da-
 muderij in
 praxi re-
 rum Cri-
 minalium.

Monopos-
 lia škodli-
 we / bärzo
 Prawa ka-
 rza.

mie wyganiano / ábo iżby sie wiecey kupiectwom
nie obchodzili.

Zakupowanie też w ten czas bywa škodliwe /
kiedy ktorzy chytrze temu zábiegáia / áby wie-
scy ludzie / rzeczy stráwnych ná Targ nie przywo-
dzili: ále sami do nich záieżdżáia / áby tam skupo-
wali / á potym do domow swoich przywiozşy / z-
nienaglá pospolitym ludziom po swey mysli prze-
dáia. Ná takie Práwa wine opisuiá / dwádzieścia
złotych we złocie / z nágrodzieniem škody / ktoreby
Rzeczpospolita ztad podielá.

KW oskarżeniu tego występku w zákupowaniu /
kázdy ma byc do Urzedu przypuszczon / cho-
też táka osoba byla / ktoreyby sie o iáki występ zá iá-
ka przyczyna / nikogo winowác nie godzilo. W tá-
kie Monopolia winowác moze / in genere kázdy.

Wszakże tu iż żaden wedle Práwa nie moze byc
ná to przymużon / áby swoje Sboże / ábo inne ży-
wności przedawał / trzeba przy tym występku zá-
kupowania y przedawania dobrze baczyć / co ma
byc dozwolono : Jesliby ktory kupiec wynosił ábo
wywoził te kupia / ktoreyby obfitość miał / w ten
czas / gdyby też inşy táka; rzecz dlugo przedawali:
tego Práwa nie przymużáia / áby swoje rzeczy tá-
niey przedawác miał / niţ kupił / ábo nie pierwey
przedawác ázby drudzy sprzedáli / ábo ázby ku prze-

daniu

Monopolia / kázdy
Práżyć mo-
że.

daniu wykładali. Abowiem każdemu godzi się z
pracey swoiey zysku nabywać / á wedle targu się za-
chowac. Wyiamwbyby taką potrzebą ábo drogość
przypadła / iżby ludzie dla niedostatku żywności o
zdrowie przychodzić mieli. Tam w takich przy-
padkach Przekożeni / takich rzeczy zwłaszcza strá-
wnych / pewna płaca wstawić mogą : á wywozić
ich nie dopuścić : zabiegając przez to / áby ludzie/
dla niedostatku żywności / nie gineli.

K Toby czasu Woyny / żywności swoiey nie zna-
bat / ábo indziej wywoził / niżli do Woyska Pá-
ná swóiego / ábo indziej drożej przedawał : taki ma
być karan zábraniem máietności ná Krolá / y wy-
gnaniem z ziemie. A iesliby te stráwne rzeczy do
nieprzyacielskich zamków ábo miast potáiemnie
wynosil / ábo iákimkolwiek obyczáiem / choć przez się
choć przez inšego podawał : taki iáko zdraycá Wy-
czyzny swoiey / y iáko winny Máiestatu Krolew-
skiego / ma być ná gárdle karan / y máietność iego
ná Krolá ma być zábrána.

K Toby czasu drogości zá pieniadze / ábo iáko chy-
trze wyzwolit żywność z Ziemie / z Miaszt / nád
zákazanie / iżby indziej drożej przedał / ten iest iáko
zákupien w Rzeczypośpolitey škodliwy / y ma być
wedle vznánie wystepku karan / á zwłaszcza iesli
by z one-

Wywożez
nie żywno-
ści.

by z onego wywożenia/ Rzeczpospolita wielka škoda miała.

Rzemieślnicy w teyże winie są / ktorzy między sobą i takie statuty niestłusne / Sąsiedzkim Miastom przeciwne stánawiąia / za ktoremi robotę swoię sąsiadom swoim / drożey niż pobożny zwyczaj niesie przedaia / ábo takie znowy między sobą czynią / aby żaden roboty swoięy tánię nie przedawał / iedno wedle ich vchwały. Toż ma być rozumiano o Lekárzách / Aptekárzách / ktorzy także między sobą niestłusnymi Kontráktý Rzeczpospolita obciążaia / wyciągaiać za swoje drogi do chorych / za lekárstwa niepobożną plác / bacząc to / iż każdy chce zachować zdrowie / dalby wšytkę máietność swoię. Także Kzeźnicy / Piekárze / Káczmarze / Szynkarze / y pospolicie wšyscy iacykolwiek Kze-mieślnicy y hándlownicy / ktorzy táiemnymi rozmowámi między sobą stánawiąia co takiego / co iest tu ich własnemu pożytkowi / á tu vbiżeniu Rzeczypospol. wšyscy y każdy z osobná / máia być karáni / wedle ich máietności / wedle Konstituciy / á vznánia Przedu / krom żadnego ochylania / Aty sietať przeciw drogości / kárności / zámždy zábiegáto / ktora niškád inąd wiecey nie roście iedno ztad / kiedy ieden kto ábo dwá / znowiwšy sie / iedne rzecz sami zákupia / á potym niepobożnie prze-

dáia /

Rzemieślnikow po-
stánowie-
nia škodli-
we są też
Monopos-
lia.

Monopos-
lia / máia
być karáne /
krom folgi.

dáia / nie máiac żadnego baczenia ná pobožnosť
 Chrześciańska / iedno iżby sie spánożyli / dra bliźnie-
 go swego / przedawáiac wyžšej zá troie pieniądze /
 niż sámí kupili: ktore drapiestwo potym poczci-
 wym zyskiem sobie nazywáia. A wynasáia sie ták
 dálece takim zá kupowaniem / iż nie tylko to ná lu-
 dziách / nád swoje summe wyciągáia / czymby swo-
 iemu zbytkowi / w pyśnym miešťaniu / w kořto-
 wnym vžywaniu / w biesiadách / w zbytnich vbio-
 rách / dosyć czynili. Ale czymby też sobie Drzedy
 sposobili / y przyiaźni v nich iednali / áby im takich
 y innych fortelow dopuřćzáli. Czynia to rownie
 iáko on Verres / ktory nie tylko dla tego kradal /
 áby swoiemu zbytkowi dosyć czynil / ále iżby też
 ztad miał to / coby obrońcom swoim tážze y Se-
 dziom dawał / áby przez to karania zá swoy wyste-
 pek łatwiey vchodzil. Gdyž tedy takie Monopo-
 lia / sa wielka zaráza w Rzeczyposp. v bogie ludzic
 ieřćze wiecey vbožá / y miłosci Chrześciańskiey bár-
 zo sa przeciwné: máia być w mieřcie z pilnořćia
 strzežone y bronione. Ná to / Przywileie / Konsti-
 tucye / iesliby miedzy kupcy ábo rzemieřnikmi takie
 byly / ktoreby sie ku własnemu czyiemu pożytku ścia-
 galy / z škoda Rzeczypospolitey / miałyby być kás-
 lowáne / wniwecz obrocone. Bo vcćciwemu czlo-
 wiekowi nie przystoi szukać własnego pożytku z cu-

Iure Muni-
cip: artic:
44. in Glo-
sa.

Rzemieś-
nicy / nie
moga nie
stánowieć
krom przy-
zwolenia
Kádzieckie-
go.

Rzeźnicze
vstáwy oko-
ło bicia y
przedawá-
nia bydła.

dza škoda. Níest tákí Belua non homo, iáko ieden
powiedział: Nomine & figura homo, re belua est,
qui sua commoda, aliorum incommodo quærit.

Rzemieśnicy w swoim Cechu / nie moga żadne-
go Wielkierzá / miedzy sobą czynić / ani żadne-
go postanowienia ku pożytkowi Cechowemu / krom
przyzwolenia Kádzieckiego / ábo Pána swoieg / ábo
tego ktoryby nád miástem zwierzchnosc miał. Co
ma być rozumiano tám / gdzieby ná co w wielkich
rzeczách potwierdzenia potrzebowáli / tám nie sa-
mi stánowieć nie moga. Ale w správách mátych
ktore sie nie ściagáia ku škodzie mieyskiey pospolit.
tám bez potwierdzenia stánowieć moga. Przeto
iesliby mistrzowie w Cechu ná iákie swoje vstáwy
Listu potrzebowáli. Ábo iesliby list od miásta ná
iáka wolność sobie dány stráчили / máia innego od
Kádyžadác. Ale iesliby oná wolność od Krolá
im bylá nádána / tákíey Káyce ku potwierdzeniu
žadney mocy nie beda mieć / iedno sam Krol.

Rzeźników postanowienie w Mlýdeburku to-
żáchowia. Naprzod Káycom y ich Drzedo-
wi winni przysiadz / iże oni Rzemieślo swoje / y po-
spolstwo tak chca opátrzyć / áby žaden w Cechu ža-
dnego bydla wrzedliwego ku předáníu nie smiat
bić. Ktoryby to przestąpił / tákí Mlýstu y Cechowi
wedle Wielkierzá ábo vstáwy przemini.

Jesliby

I Esliby bytlo byto rānne / kłote / krmāwe / z świe-
 ża rāna / nie ma byc ku przedāniu bite / āni wy-
 kłādāne / krom przyzwolenia stāršych Mistrzow.
 Ktoryby to uczynit / przewini miāstu y Cechowi.
 Mieso bitego bydłā / solone / ābo wedzone przedā-
 wāc może. A iesliby onego przedāwce kto obżā-
 tował / iż ono mieso ktore przedāie / iest bydłeciā cho-
 rego / ābo iż zākazāne przedāie : tāki obwiniony /
 blizšy będzie sam odeysc przysięga / niźby go kto
 połonāc miał.

I Esliby Mistrzowie Kzeźnicy v kogo mieso zā-
 stali bydłeciā chorego / ktoreby sie nie zdāto byc
 godne ku przedāniu / ā zākazāli āby go nie rabano /
 āle iźby tāk zāwiešone bylo / dotad āźby vzano / ie-
 sli sie godzi przedāwāc ābo nie : ā vzanoby iź sie
 nie godzi przedāwāc / ā ono potym bydle obaczyli
 nā štuki byc zgrabāne nād zākazānie swoje : tedy
 choćby ie przedal / choć nie przedal / przewini wedle
 vstāwy. Tākże bydle iesliby z roboty bylo zādā-
 wione / nie godzi sie ku przedāniu / iesliby to od mi-
 strzow bylo doswiādczono. A iesliby to zādāwio-
 ne ābo ktore inne ku przedāniu niegodne / iāwnie
 przedawāł / choć świeże / choć stłone / choć wedzone /
 przewini Mīāstu y Cechowi.

I Esliby kto w Cechu od swey brāciey pod stār-
 šemi byl oštārzon / ā uczynkiemby sie to o co

Nnnn ij

go wi-

W i a c i
n y m . 22

czynu/ Po
wod bliz
sy pokonac
pozwaney
go.

go winuia nie pokazalo/ ani by go na takim zastano:
iesli by sie przal/ blizsy bedzie odeysc wedle Prawa.
Niealiby sie czynet pokazal/ tedy starzacy/ blizsy
go pokonac. Te mlystkie rzeczy wyzsey opisane/
dwa Mistrzowie starzy winy opatrzyć: przestep-
ce/ Burmistrzowi y Raycom opowiedziec / aby
wedle przewinienia byl karan. Toz ma byc rozu-
miano o mlystkich innych sniednych rzeczach/ iesli-
by ie kto fałszował / abo przedaiac w czym wysta-
pil / ma byc wedle ystaw mieyskich karan / abo
przed Przysiezniki postawion. Albo v Pregierza
wsadzon/ abo innym karaniem karan. iako kedy iest
obyczay tak wystepne karac.

v Pragi
nikogo nie
bilo iedno
• zlodziey/
stwo.

J Takze Krainarze/ Przekupniowie / wsela-
kich rzeczy/ Jedwabnych/ Plociennych / y inne kto-
reykolwiek kupiey / y Rzemieslnicy / ktorzybykol-
wiek w miescie byli nalezieni / pilnie mايا chowac
Wielkierze / y to cobykolwiek Mistrzowie w Ce-
chu zamkneli / pod winami wyzsey namienionemi:
Wzylko to Mistrzowie mايا moc opatrzyć / ka-
rac / ile sie nie wsciaga ku pieniezney winie / ku ka-
raniu/ v Pragi/ abo innemu zwytkemu karaniu / o
ktorych samym Raycom Sad nalezy. Ku tey rzeczy
iako sie starzy w Cechach z nieposlusznyimi sprawo-
wac mايا / iest nieco opisano w tych Przydatkach
pod Tytulem/ o zrzuceniu z Rzemiesla dla Psá.

Krainar

K Rámárze też y Xzemiesznicy w Mieściech mie-
 skáacy / choćby wszystkie podátki mieyskie / stro-
 żne / y inne brzemiona odprawowali / nie moga
 żywności zabraniać inšym Rámárzom / Xzemiesz-
 nikom / zinaď przychodniom. Wyiawšyby oni
 Rámárze / Xzemiesznicy w mieście mieškáacy /
 osobliwy ná to przywiley od Krolá nádány mieli / y
 okazáliby osobliwie wolności ná to / ktoremiby im
 to mogli zábronić. Nápisano o tym lre Municip:
 articulo 44. in Glosa.

Apellácye, Sentencye.

Apellácy a iest náležiona dla dwoiey przy-
 czyny. Abo dla złości / ábo dla prostości
 tych ktorzy Sentencye wydáia: áby to co
 iest od nižszego Sedziego ze złości ábo z
 prostości skazano / przez wyższego Sedziego bylo
 poprówiono / ábo zepsowano.

Apellácy a / nie ma być nikomu broniona. Nie-
 ktorzy Lównicy inniemáia / áby to bylo ku ich
 zelżywości / kiedy kto od ich skazania Apelluie. Tá-
 kich Práwo názywa / Scabinos fatuos. A niekto-
 rzy w tym sa tak bárzo rporni y niebáczni / iż roz-
 máitemi obyczáymi / groźbami / pieniężnym załlá-
 dem / temu zábiegáia / áby od ich skazania nie apel-

U n n n n iij

lowa=

Apellácy a
 dla czego
 náležiona.

Apellácyey
 nie máia ni
 komu bro-
 nić.

Sedziowie
sie nie máia
gniewać
kiedy od
nich ápellu-
je,

lowano. Co nie ma być / ále wolno iest każdemu
ápellować / kto sie iedno czuie być skazaniem Przy-
sieźniczym obciążony. Abowiem nie dla tego
ten dostátecznie wnie Práwo / iż iest Przysiężni-
kiem: y owożem wiele ich naydźie / bárzo prostych/
ktorzy tylko w Lávicy zámwadzáia. A przydawa
sie / iż ci co przed nimi stoia / lepiej Práwo rozumie-
ia niż oni. Przeto sie nie máia gniewać / áni to ku
swoy zelżywości rozumieć / kiedy od ich Sentency
ápelluia. Nápisano o tym lure Municipali articu-
lo 14. in Glosa.

Apellować
sie nie godzi
od ostat-
nich Se-
dziow.

A Pellować sie nie godzi od ostatnich Sedziow /
ná to wysádzonych iáko sa v nas Kommissarze
z Bescímiaist ná to vprzywileiowani. A iáko Gwar-
táť zágrozdenie ápellácyom iest dla tego uczynione /
áby strony swarow Práwnych rychly koniec mieli /
áby iuż rzecz przez Dekret ostatnich Sedziow osa-
dzona / skutek swoy ná dálšym dniu wzięla. Juž ná
dálšym dniu nic inneg nie ma być / iedno Exekucya.
Apellować iuž dálej nie moze. Wyiawšyby Urząd
Exekucya z krzywda czynil / nie táť iáko Dekret w
sobie omawia / tám ápellować moze / Et in Execu-
tione rei iudicatae, iáko nápisano C. de Apellatio-
nibus Ab iniuriosa iudicum executionem appellare
licet, à modo exequendi. Ale tu Prokuratorowie
niewiedzieć zkad wwiedli w obyczay / iż tám gđzie

Ná dálšym
dniu Exe-
kucyey / kie-
dy moze á-
pellować.

nie innego nie ma być iedno Rekucya / przyczynia-
 ją sobie niepotrzebnie dalszych postępów / to jest /
 iesli strona na dalszym dniu z Dekretu ostatnich
 Sedziow nie stanie: znornia przyszkuta / pozy-
 wając trzytroc do rzeczy osadzoney / na wpa-
 d / na fantowanie pytaiąc / tak iakoby nigdy nie przeciw-
 stronie Prawem nie otrzymali. Ktory postep nie
 innego nie jest / iedno iako kiedyby kto przeciwnik
 swojego zwyciężonego / albo napoty wmozzonego /
 na sie ozywiał / a mact iesli ieszcze żyw. Bo z tych
 postępów niepotrzebnych / wielekroć sie przyda-
 wa / iż przeciwnik przyczyna sobie do apellacyey ta-
 twie naydziej / ktora go doryć może: y powlecze
 sprawiedliwość tak dlugo / iako y pierwey. A o-
 noby przeciwnik swojego spornego / Sprawie-
 dliwość swoją / lepiej Rekucya dokonywać / a
 niż go niepotrzebnym postepiem na sie ozywiać.
 Jesli na dalszym dniu stanie / nie tam nie ma być
 wznamiano / iedno aby sie rzeczy osadzoney dosyć
 stalo. to jest / aby ten ktory jest przewycięzony / na-
 przod zwycięzcy nakład Prawny odložyl: potym
 zaráżem w glowney rzeczy dosyć czynil / tak iako
 pospolicie w Dekreciach ostatnich Sedziow pisa.
 Partem victam in litis expensis condemnamus, earū
 solutionem in termino diei vltioris sex Septima-
 narum victori præstandam pronunciamus. Deniq;
 ad sen-

Postep
 na dalszym
 dniu wy-
 myslny.

Postep
 na dalszym
 dniu taki
 ma być.

ad sententiæ nostræ executionem, in præfixo termino diei vltioris sex septimanis faciendam, partes ad Iudicium primæ instantiæ remittimus. A gdzie by nie dosyć czynił / aby tam został. A iesli nie stas nie ná dalszym dniu ku dosyć uczynieniu / tedy powod nie daley sie nie ma wdawac / iedno to niestanie / a nie dosyć uczynienie v Woyta ná dalszym dniu / kiedy słońce zachodzi / dac zapisac. Potym nazaiutrz abo kiedy chce / ma onemu Drzedowi / ná ktory Eksekucya nalezy / Prawo swoje wkazac / a o Eksekucya prosic / aby Prawem przewyciezony byl ku zaplacie przycisnion santomaniem / w Imieniu w wiazaniem / abo naostatet / iesli maitnosci niemasz / wiezieniem / az do zaplatty.

Accessoria
sententia
co test.

Sentencya abo Skazanie / ktore Sedzia wyda sie / iest dwoiakie. Jedno / ktore bywa nie o glowna rzecz / o ktora iest zaloba: ale o iaka obmowa abo zadanie po zalobie / przed odpowiedzią wrzucone: iako kiedyby kto wyslyszawszy zalobe / nie odpowiadaiac ná nie / wrzucal miasto odpowiedzi co innego / abo niesluszność Pozwu wywodzil / abo czasu ná rozmyslenie / ná Prokuratora zadal / abo sobie co oprawial / abo okoto Gwaru spor czynil / abo wywody / iz kto do czytania / do swiadectwa przysc nie moze / y co takiego podobnego / cobykolwiek po zalobie / przed odpowiedzią wtoczono by-

to / oczby

to/oczby się spor stał / á skazanie ná to wyszło: tá-
kie skazanie Látinnicy nazywáia Sententia Acces-
soria, Interlocutoria. Po Polsku / może byc ná-
zwáne/Przytoczne skazanie/ od ktorego nie ma byc
dopuszczona Apellácy / dla proznej przewlocze-
nia Spráwiedliwosci. Wszakże bywáia teź také
Sententia accessoria, od ktorych apellácy ma byc
dopuszczona / ktora sie rowna głównej Sentency-
ey / ná žalobe á ná odpowiedź wydanej / iáko mo-
wia Látinnicy / habet vim diffinitivam, ktora to w
sobie záwiezuie / iż sie kto krom odpowiedzi wrzuca-
niem iákiej rzeczy może uczynic wolny / choc win-
ny / ábo teź strone žaluiaca od dalšiego postępkú o-
degnąć: iáko kiedyby kto wywodził / iż nie winien
ná žalobe odpowiadać / ábo iż temu nie należy žaló-
wać. á skazanieby ná to wyszło: od takégo skaza-
nia ábo temu podobnego / ma byc áppellácy dopu-
szczona. Bo to skazanie accessorium, ábo interlo-
cutorium, iest také / ktorym ieden może siebie ná-
práwic / drugiego skázić / siebie wolnym uczynic /
drugiego Alcy zniżyć. ¶ Drugie Sentencye
bywáia z žaloby z odpowiedzi ná žalobe wydane/
takie zowia Diffinitivas Sententias, dla tego tá- rze-
czone / iż koniec sporu miedzy stronami główne rze-
czy czynia. A fine, quia finem controuersiae impo-
nunt, damnationem vel absolutionem in se conti-

Ab Acces-
sorijs kiedy
áppellácy
ma byc dopu-
szczona.

Accessoria
sententia,
habēs vim
diffinitivam

Diffinitiva
sententia,
co iest.

neń. O czym też iest w Porządku dotknięto/
fol: 130.

Sprawa
ok. to sen-
tencyey
wyższego
Prawa na
dalszym
dniu.

Sentencya ktora będzie przyniesiona z Wyższego
Prawa na dalszym dniu / ma być v Sadu przy
obliczności obudwu stron otworzona / y iawnie
czytana. Jesliby ktora strona na Końcu otwo-
rzeniu nie stanela / wine zapłaci / także powtore/
potrzebie: iesliby nie stanela / pomocney rzeczy nie
wmości / iż na ten czas stanać nie mogła / skaża ia
na wine. Potym na żądanie strony pilnuiacey /
Sentencya ma być otworzona / ktora iesli będzie
ku škodziu tego ktory iest v Sadu / a ku pożytkowi
onemu ktory nie stanał / Postąby nie miał / ktory
Sentencya przyiał / abo onego (przez nie stanał)
nie wymowil: ten ktory nie stanał traci Prawo
swoie. Abowiem Prawo żadnemu niewdzieczne-
mu nie pomaga. Przeto dla niewdzieczności traci
Prawo swoje. A iesliby strona bedac odpowiedna
stanela: tedy iey Prawo Actoratum przysadzi / to
iest żalowanie / aby była powodem / a onemu ktory
pierwey był powodem żalowanie odeymie / a to nie
z strony Sentencyey / ale z strony nieposłuszeństwa.
Wszakże też potym może przeciw iemu czynić. a ten
sie zaś będzie bronił. Iure Municipali articulo .i. in
Glosa.

Senten-

Sentencyę ktore są ważne, choć od nich ápelluie.

Sentencyę ábo Wyroki / choćby od nich ápellowa-
wano / ważne są y wiążą czworakim obyczá-
iem. Naprzód / kiedy ie wydaia oni ktorzy nád sie
wyzšych nie máia / iáko iest Papież / Krol. Abo
wim ápellácyá ma być od nizšego do wyžšego.

Wtore iesliby oni Sentencyá náganiáli / ktorzy
iey nájánić nie moga: iáko są ci ktorzy ieý nájánić
nie moją: iáko są ci ktorzy ná świežym złym uczyn-
ku bywáia poimáni / y do Sadu przywiedżieni /
przeciw ktorým žátuia ná gárdło.

Trzecie / iesliby kto Sentencyę náganić / ábo
od niey ápellowác zámieškal. Bo Práwem ná-
šym czas iest ápellowána zárazem poŹi Práwo
siedzi.

Czwarte / iesliby bylá wydána od tego / kogo
sobie kto zá Sedzięgo obierze / ktorego Látinnicy
Arbitrum zowia. Bo teŹ od tego ápellowác nie
moŹe. W tych przypadkach / choćby kto od Sen-
tencyę ápellował / ábo chciał ápellowác / nie mu
nie będ ie pomocno / wedle Práwa: Przedsie Sen-
tencyá wiąŹe / y ma ieý być Eksekucyá. Prožno sie
ma przeciw Przedomi świadczyć WóŹnym / Szlá-
chta. Speculo Saxon, lib: 2. artic: 11. in Glosa. Iure
Municipali, articulo 11.

*Sentencye, ktore nie sa ważne, choť od nich
nie apelluie.*

Sentencye choť od nich nie apelluie / w tych przy-
padkach ni sa ważne. Naprzod iesli ia kto ku-
pil / to iest / iesli kto w osobliwosci Przysięzniczo-
wi albo innemu Sedziemu co dąrował / aby za nim
kazanie weszło. Jesli była wydána w dzień swie-
ty. Jesli przeciw sobie / ktorey w Sadu niemają /
a iest ze sie tego nieposłuszeństwo z pozwu nie po-
żądało. Bo Sentencye przeciw temu / tego pozyma-
ia / a on nie stawa / sa ważne / choc będa w nievy-
tności osoby wydane.

Nadto / iesli w Sentencyey nie sa położone slo-
wa / ktoreby iednego albo wolnym czynily / albo wia-
zały / y co temu podobnego. Jesli przeciw onemu
iest wydána / ktory iestże nie ma dwudziestu y pia-
ci lat / a iest bez Opiekuná. Jesli ia wydał Sedzia
ten / pod ktorego zwierzchnoscia / osoba nie iest /
ktoremu to sadzić nie należy / ktorego zowią ludi-
cem non competentem. Jesliby była wydána od
sta / i / od Żyda / Heretyka niewiernego. Jesliby
Sedzia swietcki w sprawie Duchowney Senten-
cyą wydał / taka nie ma wazy. Jesliby była wydána
na po innych Sentencyách / od ktorych sie stála
apellacya. Jesli iest wydána na imiesiach podey-

żrzanych /

zrządzonych/ nieważciwych. Jesli w wydaniu nie iest zachowany iaki porzadek/ albo gosciniec Práwny/ ktory iest w używaniu: iż albo sie ná žalobe nie sstała porządna odpowiedź/ co zowia/ Litis contestationem, albo świadectwo nie było spisane/ ani iawnie czytane/ y inne porządki albo goscinie opisane/ ktore w zwyżaiu sa. Nie waży też sentencya/ iesli iest przeciw Práwu pisanemu/ albo Konstitucom wydána/ si continet expressum iuris errorem. Wyianbyby si: nie pokázował wyráżony blad/ tedy chocby skázanie było przeciw Práwu/ iesli od niego nie apelluie/ wchodzi w rzecz osadzona/ y ważne iest. Też nie waży Sentencya/ iesli ia Sedzia wydal/ opuścivszy inne towárzyse swoje/ ktorzy sprawę także mieli sadzić. Wyianbyby to miał w poruczeństwie aby sam sadził. Kiedy też kto nie iest trzykroć pozwany/ albo (wedle zachowania ná iakim punkcie Práva) iednym pozwem zawitym miásto trzech. A iesliby sá nego nie było/ maiemu to być w domu opowiedziano/ albo żenie iego. Jesli przeciw wiarstemu/ wyianbyby przeciw Heretykowi albo niewiernemu: abowiem oni y po śmierci/ z pocztu wiernych bywáia wylaczeni. A ktoby byl wylaczony/ albo iako mowia Klety/ y po śmierci iego może być okolo niego badanie. Jesli co niepodobnego skázuiá. Jesli sam Se-

To Práwo
iest okolo os
powiedás
nia miásto
oblicznego
pozwanía.

dzia iest klety. Jesli Prokurator falszywie sprawo-
wał: wśakże poty Sentencya ważna iest / aż fałsz
bedzie vžnan. Jesli przeciw Źalonemu albo od ro-
zumu odeŹtemu bedzie wydana / choćby y po sen-
tencyey k sobie przyŹedł. Jesliby oni ktorzy z po-
winnoŹci sprawować y bronić miał / pieniądze
brali / a przewyciężyć sie dopuŹcili. Jesliby teŹ nie-
prawy Opiekun sprawował rzecz sieroty / Sen-
tencya wydana nie moŹe nic vbliŹyć sierocie. Na-
pisano o tym Spec; Sax; lib; 2. artic; II. lib; 3. art; 63.
Iure Municipali articulo II.

*Lekárstwo oŹtátanie, przeciw obledliwemu skazá-
niu, y oŹtátnich Sędziách.*

I Jesliby kogo Wzrad obledliwym skazánieniem vcia-
żył: vczeni w Práwie do tego dáia náute y le-
kárstwo oŹtátanie. Aby táki obciáŹony ktory od ska-
zánia nie ápellował / albo mu teŹ ápellować nie do-
puŹczono / vciekł sie do zwierzchniego Pana swo-
iego / pod ktorego moca oni sa / ktorzy ono obledli-
we skazánie wydáli: a tárn okazałszy bład onego
skazánia / žádat / iŹeby one wŹytkę sprawę przywro-
cił ku pierwŹszemu punktowi / w ktorym przed ob-
ciáŹeniem byłá. Aby znówu sam Przé wysłýŹat /
wyzrozumiał y osadził / iáko ten ktory poddánemu
swojemu vcisnionemu / nawyzŹszym iest po Bódze

Sędziem

Sedziem/ máiac wšytko w mocy swoiey/ y będąc
swoim poddánym iáko zá iedno Práwo. Zowia
to Przywrocenie/ vczeni w Práwie/ Restitutionem
causæ in integrum, ad nouam audientiam, qua de
iure subuenitur oppressis ex legitima & iusta causa.
Aczkolwiek w Práwie Sáskim o takim przywro-
ceniú nie nie pisano/ y rzadko slychamy / áby sie kto
o to kusil. Wšákże iž vczeni w Práwie te ráde dá-
ia/ á in L. Imperialibus o tym pisano. Nie bez przy-
czyny/ to iest. Byli podobno tácy Sedziowie/ kto-
rzy sie od sprawiedliwosci zlościa ábo dary / ábo
prostoscia/ nie pilnym sprawy wyslyšeniem/ nie do-
brym wyrozumieniem rnaßali. Nie darmo teŝ w
Práwie položono / Appellationes inuenta sunt, vel
propter maliciam, vel propter stultitiam eorum, qui
sententias pronunciant. Musialá bywac malicia
y stultitia. Dzis teŝ takŝe sa ludzie iáko y pierwey.
A Boŝe day áby ieŝcze tácy iáko pierwey. Nie sly-
chac tak bylo pierwey czesto wciekánia do wielkich
pánow pod obrony/ tak czestych Mándátow/ wy-
bitánia sie z Jurisdicij/ z posluŝenstwa Drzedow/
Szemránia poddáných przeciw przeložonym/ Prze-
ložonych zaś nieprzyiaŝń przeciw poddánym/ Wa-
śni poddáných sáných niedzy soba. Wšyŝkie te
rzezy niewiem iesli dzis nie zá tymiž przyczynami
iáko y pierwey ida. Pánie Boŝe day nam takie Se-
dziej/

dzie/ w ktorychby nie malicia ani stultitia, ale bonitas, prudentia, iuris peritia była. Choć nie dożeń a vmietetność Prává. Bo nie mogą być/ zwłascz na Młásteckách wšystko včzeni w Právie Solonowie. Ale wždy przynamniey aby bywali z dobrym z przyrodzenia dowcipem / Boga sie boiacy/ Spráwiedliwość miłuiacy. Bo niewmietetność Sedziiego częstokroć bywa včiśnieniem niewinnego/ iáko ieden cudnie powiedział: Ignorantia ludicis plerumq; calamitas est innocentis. Trzebá rofstropnych Sedziow/zwłasczá onych ktorzy inšych w roki posadzáia/ ktorych zowia/ vltima instantia ludices, gđzie iuž vbogi człowiek gdy sie mu ápelować nie godzi/ trudno swey krzywdy poprąwić ma / gđzie mu iuž o iego máietność / iáko mowia/ idzie/ ábo Szách/ ábo Metk. Aby tám byli wysádzeni ludzie státeczni / w Právie dobrze čwiczeni/ wierni / z dobrym sumnieniem / viri in lure probe versati, qui omnem aetatem in studio Iurisprudentiae contriuisent. Ktorzyby swoje láta nie ná czym innym iedno ná náuce Práwney strawili. Bo kto sie tego nie včzy / trudno rozsadek ma dáć ábo co powiedzieć/ kiedy przydzie spráwa o głownych Artykulách Práwnych. okolo ktorych včzeni w Právie wiele pracowáli. Przeto oni świeci Cesarze/ Krolowie/ fundatorowie Praw y Przywileiow/

pilnie

Judices vltima instantiae, iácy máia być,

Cerafini Tit. de Appellat.

pilnie sie zámždy ná to ogladáli/iákie ľudzie ná ostá-
 tnie Sady mieli obierác. Otto Cesarz/ktory Máý-
 deburskie Práwo dal y vprzymileiował / baczac iż
 ná páństwie swoim innemi pracami wielkimi był
 zábáwiony / prze ktore w rozsazdzeniu spraw/ ktore
 przeden przychodźily/ nie mógł dosyc uczynic : obrat
 dwádzieścia y osm mežow z duchownych y swiet-
 ckich. Naprzod/czterech mežow powažnych z Sár-
 táwy/ ktorzy tam nastáržy mogli brc náleżeni.
 Potym czterech Prálatow od Tumu / Probožczá/
 Dziekaná / Witáryego Biskupiego / y Kánclerzá.
 Czterech boiárow Kościolowi Máýdeburskiemu
 zá nádaniem poslušnych z támtęgož Biskupstwa/
 to iest Márkaltá/ Trutčasá/ Podezážego/ Podko-
 morzeğ. Potym iedennasce Przysiężnikow miey-
 skich/ y Szoltrysá dwánástęgo. Ná d to/ troie Ksia-
 żat swietckich/ ktorzy w obieraniu Cesarzá sa na-
 przednieyšy/ to iest/ Márgrábie Brándeburskiego/
 Ksiaže Sáskie/ Woiewode z Rhenu/ y k temu na-
 wyžwego Woytá Burgrábie Máýdeburskiego.
 Ktorem 28. mežow / zářadził Stolicę w Máýde-
 burku y Tumu. (ktora Láciński wykládácž Pálán-
 cya názwat) y dal im ná mieyscu swoim tę moc / iż
 coby w Máýdeburku nie možono rozsazdzić / ábo
 táń nágániono było / áby oni 28. mežow osadzili.
 A cobykolwieł tam skázali / áby to iuž w Máýde-

Ostátni
 Sedziowie
 w Máýde-
 burku.

Pálánca
 w Máýde-
 burku.

P p p p p

burku

Duellum.

O tym też
w Porządku
fol: 166
Iure Mu-
nic: artic:
11. glosa
margin.

burku y po wszystkiey Sáskiej ziemi za Práwo cho-
wano. Od ktorych Sedziow / iuż sié ápellowác
nie godziło / iuż tu byl koniec wszystkich swarow.
Wyiawszyby kto dusáiac Bogu á spráwiedliwosci
swciey / chciał tym ieżce popráwic / wolno mu bylo
przeciwna stronie wyzwać ná rękę / y potykác sie o
swoie spráwiedliwosc: iz ktoby zwyciezyl / tego do-
wod byl práwy / á zwyciezzonego niepráwy. Ktora
bitwe nazywáli / Duellum. iákoby dwoygá ludzi
bitwe á potykánie w bránkách ku okazaniu prawdy
z zwyciestwá. Ktore Duellum Sássowie z stáre-
go zwyczáiu miedzy soba zachowywáli / y od Ce-
sárzá potwierdzone mieli. Iure Municip: artic: 13.
in gloła. V nas w Polšce tego Duellum nie zachó-
wuia / áni sie też do Mánydeburku do oney Pálán-
cyey odzywáia. Odmienit to Káziunierz Wielki
swietey pá nieci Krol Polski / in Anno Domini
1356. y inni Krolowie tego potwierdzili / iz miásto
tey ápellácyey / Ktora bywátá do Mánydeburku / zá-
sádził wyzbe Práwo ná Zamku Krákovskim / do
ktorego wedle Przywileiu ápellácyia idzie od Woy-
tow / y Przysieźnikow / Szoltysow / rák z Miast
iákó ze Wsi / áby tam v nich strony práwuiace sie /
sentencyey żádáli z Ksiąg Prává Mánydeburskie-
go ná Zamku Krákovskim / w stárbie schowanych /
áby ich wyroki zá Práwo przyjmowali. Wyia-
wszyby

wšyby strony sporne / rozumieli swoiey Spráwy
 lepiey popráwić. wolno im iest brác sie do wyžszego
 Práwa do Máiestatu Krolewskiego/ábo do Kom-
 missarzow Sześci miast / wedle tegož przywileiu.
 W ktorym on swiety Krol niemniej tego nie opu-
 ścił / iáko y Otto Cesarz/ iácy ná takie Sady ostá-
 tnie máia byc obieráni/ miánował: iž/ Viri hone-
 sti, circumspecti, in lure Maydeburgensi periti, qui
 Sede Scabinali fuerint digni. áby iuž strony práwu-
 iace sie: ná tych wyroku / widzac ich powažność/
 w Práwie vmieietność/ pobožność/ pilność/ stro-
 mnie przestawáli/ dáley sie o żadne pomocy áni
 lekářstvá nie wyciągáiac.

Ostent
 Sedjor
 wie y nas
 w Práwie
 Mieskim.

Obieranie ná Vržedy : przeda- wanie y kupowanie Urzedow.

K W Końcowi tych Tytułow Práwa Máys-
 deburskiejo/ zdálc sie iežcze zá rzecz potrze-
 bna nieco przydáć okolo obierania ludzi
 ná Vržedy z Práwa Božego/ y z tego z ktorego te
 Tytuly sa wziete / gdyž wšytkie Práwa/ by byly
 napilniey pisáne y wykładáne/ Rzeczypospolitey nie
 nie sa pożyteczne / iesli do tego Vrzednicy nie beda-
 tácy / iákich Bog y Práwa ludzkie chce miec / kto-
 rzyby Praw strzegli/ á poddáne w posłuszeństwie

Quoniam
Magistra-
tus, est cu-
stos Le-
gum.

Prawo
Boże / iakie
ludzie ná
Przedzie
mnie chce.

Sapientes

Intelligen-
tes.

Spectatae
probitatis.

Viros vir-
tutis.

wedle ich zachowali. Prawo tedy Boże / takie
ludzi wczasy obierać ná Drzedy / iako mówił Morysz
do ludu Izraelskiego: Date ex vobis viros sapien-
tes, & intelligentes & spectatae probitatis, in tribu-
bus vestris, & constituam eos, ut praesint vobis. O-
bierzcie (powiada) między wami Nieże madre /
roztropne / y zacne / z pokolemia waszego / á te ia nád
wami postanowie Przelożenemi. Ktoremi słowy
daie znác naprzód / aby Przelożeni byli obierani ma-
dry. A gdy początek mądrości jest / boiażn Boża:
chce tego po Przelożonych aby sie Bogá bali / á pra-
wodziwie go chwali. Druga / aby byli roztro-
pni / ktorzyby zá długim ćwiczeniem / w wielu rze-
czách biegłemi byli. A przypádke sprawy y krzywdy
ludzkie ku Práwu stosować umieli. Trzecia / aby
byli cnotliwi / swiatobliwego przykładnego żywo-
tá / z przeszłych spraw dobrze doświadczonego / stá-
teczni / poważni / aby nimi iako lekkimi ludźmi nie
gárdzono. Ná drugim miejscu Bog mówi do te-
go ktory ná Drzedy obiera: Ex omni populo pro-
spice & diligenter considerando delige, viros vir-
tutis, viros veraces, odientesque auaritiam. Kto-
remi słowy to daie znác / aby Przelożeni byli obie-
rani możli / to iest / tácy ktorzyby to / ná co ie obie-
rá / mogli y smieli uczynić. Możliwość tá zależy ná
umysle / me ná ciebie / aby byli mądremi / spráwnemi /

stalemi

stalemi y cierpliwemi / ku wysłuchaniu krzywody
łatwemi. Aby też byli prawdziwemi / z którychby
się ciepło y zimno nie wychodziło. aby nie obieco-
waniem ale rzeczą / skutkiem / ludzi odprawowali.
Nádstátek / aby nie byli ná dary látkomemi. Bo
żadna rzecz wieceny nie psuie Przetozonego / iáko lá-
tkomstwo / á dárowchciwosc. Auaris & munerum
cupidis, venalia sunt lura, sententia libertas, iusti-
tia, adeoque patria ipsa. Aczkolwiek dary dáwać y
brać / jest nieiáki znáť miłosci jednego ku drugiemu /
iesli tym wzgledem bywáia bráne. Ale iz ta jest do-
nátury człowieczey wáda / iz dary od mądrosci
y spráwiedliwosci látwie wwozda. Przetoz Bog
ná wyzba mądrość / rozkázal / aby żaden ktory jest
ná Vrzedzie / dárow nie brát. Tak mowi: Ne acci-
pias munus. Nam munera excoecant oculos sapien-
tum, & peruertunt sententias iustas.

Práwo Náýdeburkie też tego okolo obierania
ná Vrzedy / iáko rzeczy potrzebney nie opuścilo /
lure Municip: artic: 44. Wszystkich w pospolitosci
ktorzy ná Vrzedy obieráia / vczy / iákim vmyslem y
iákie obierác máia: y iákie obieranie nie nie wázy.
Pilnie sie (powiáda) Przetozeni miárowác má-
ia / aby żadnego dla dárow / dla boiázni / dla gnie-
wu / dla krewnosci / y dla iákiegokolwiek powi-
nowáctwa ná Vrzedy nie obieráli. Abowiem

Ppppp iij

iesliby

Viros ve-
races.

Odientes
auaritiam.

Exod: 23.
Deut: 16.

Práwo
Náýdebur-
kie iákie
ludzie káże
obierác ná
Vrzedy.

iesliby to potym przez rade doznano byto / iż sie kto
 tak w obieraniu obchodził: tedy y ten kto obierał/
 y ten kto iest obrany / sstanie sie krzywoprzysięzca/
 y na dobrej sławie naruszony. periurus, & lurepri-
 uatus. Naprzod / z strony darów. Jesliby kto W-
 rzedu żadał / á żadać / dar iaki obiecał / taki sie
 sstawa swietokupca / iakoby iaki Wzrad Ducho-
 wny / ábo iaka rzecz swieta kupił / y iesliby w tym
 był przekonany / sstawa sie niepocziwym. Wyia-
 wbyby takiemu miasto iaka folge uczynilo / ábo tak-
 ki przez dziesięć lat od miasta bywa odkázowan. Z
 boiaźni zaśie bywa obieranie / kiedy si: kto obawia/
 iesliby tego nie obrał / áby mu przyiaciele iego w
 czym nie zaszkodzili / takie obieranie nic nie waży.
 Jesliby też kogo obrano z zazdrości / to iest tym w-
 myslem / áby na onym wrzedzie bedac zubożał / gdy-
 by dla wrzedu / żywności swej pátrzać nie mogli.
 Albo iżby na onym wrzedzie beda: / tu iakiey bto-
 dzie przyśedł / takie też obranie nic nie waży. Nad
 to / ten ktory na wrzedy obiera / pilnie sie oglądać
 ma na pocziwość á na wiare swoje / y przez to
 strzedz dusze swoiey / aby niłogo nie obierał / za przy-
 iąźnia / za prośba / z nienawiści / z zazdrości / ábo
 iakiegokolwiek złego wmysłu. Ale wedle każdego
 wiary / pocziwości y prawdy. z miłości Rzeczy-
 pospolitey. Nie ma obierać bärzo moźnych / bogá-
 tych.

tych. Bo táki možnosťá svoia/ będzie sie wywyz-
 Bał / pospolity pożytek včíšťáiac / swoy rozmnažá-
 iac/ vbogimgárdzac.

Nie vbogich tež. Bo lepiey iest/ iż vbogi służyć
 będzie/ niż iemu służyć máia. Szredni tedy z Po-
 spolítwá ná tákie vržedy máia być obieráni / kto-
 rzyby przestawáiac ná swoim/ cudzego nie prágne-
 li. Potrzebá tež/ áby ná vržedy nie obierał/ glu-
 chych/ ślepych/ niemych/ tredowátych/ włomnych/
 lunátykow/ Ąalonych. Wyiawšyby sie im te vlo-
 mności ná vržedzie bedacym przydály: tedy z vrže-
 du dla tego nie bywáia złozeni. Ná to klety/ od
 Ąezepieniec/ wywołány/ niepoczciweę ložá/ nie má-
 iacy dwudzieřtu y piáci lat/ obcy / z innego Práwá
 człowiek/ktoryby domá rzadko mieřkał. Ktoremu
 by tež było siedmdzieřiat lat / tákich ná vržedy nie
 máia obieráć. O tym Ąerzey lure Mun: artic: 44.
 y w Porzadku fol: II. Spec: Sax: lib: 3. artic: 49. in
 Glofa. Gdzie tež opisáne sa Ąeroko przyczyny / dla
 ktorych obieránie nie bywa wáżne: iáko iesliby
 Porucznik inego obrał/niř mu poruczono. Iesliby
 iákie viny z tym pierwey czynił ktoregoby obrał/
 ábo z przyiacielni iego pierwey niřby był obran. Je-
 śliby kto pierwey był obran/ niř ciáło Przodká iego
 pogrzebiono: Jesli iest nie z Małżeńřtwá náro-
 dzony: iesli Piřná nie vnie; iesli nie vczony/ ábo sie
 vřázú

vkázuie iżby co vmiał / á on nic nie vmie: iesli nie przykłádnego żywota: iesli mu niemáß trzydzieści lat: iesli iest obrány ná miejscu niezwykłym. y inne przyczyny / tám długo opisáne / prze ktore obranie ná Drząd nie bywa ważne.

Kreowanie
ná Drzedy.

O Byczáie powołánia ná Drzedy / ábo iáko zowią / Ceremonia / sa rozmaitym miástem rozmaíte. Tu iest wolność káżdemu miástu swego używác obyczáiu. Wszakże wzeni w Práwie / to Kreowanie nalepße być piśa / gdzie pompa nie wielka / á vpominánia niemáto przed rbytkim ludem / iáko sie káždy ná swoim Drzedzie sprawowác ma / áby ie káždy znal / iáko Wyce á Obróńce swoje / ktorym też część y posłuszeństwo winien / y modlic sie Bogu zá nimi / iáko swiety Páwel rpomina. 1. Tim: 2. Adhortor primum omnium fieri obsecrationes, orationes, interpellationes, gratiarum actiones; pro omnibus hominibus, pro Regibus & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus, cum omni pietate & grauitate.

Zbytanie
kólácye Drz
zedników.

N A niektórych miejscách / či ktorych ná Drzedy obieráia / bywáia przymuśeni do tego per Collegas suos, áby ná ten czas kiedy ie obieráia / y innych czasów / kiedy Drząd swoy spráwuia / kólácye kóßtowne czynili / ná ktorych sie wielkie zbytki

dzieia /

dzieia / zbytni koszt. To nie ma być. Abowiem przez to ludzie godni / chronią się wrzedow / gdy czu-
ia / iż ich majątność takowych kosztow nie znieśie:
przez to też Bog bywa obrażon / y błogosławień-
stwa swojego Wrzedom nie daie / gdy te dary Boże
nie bywają przyjmowane z nabożeństwem a wzy-
waniem Imienia Bożego / odrzućmy na stronę
wszystkie pompy / zbytli ludzicom Chrześcijańskim
nieprzystoynne.

Tak tedy Prawo Boże y Ludzkie wzy / iący ma-
ją być na wrzedy obierani / aby się ci co obierają pil-
nie temu przypatrzali / a na tym się nie mylili / iąc
kie obierać mają. Ale (powiada Iodocus Damu-
derius, in Praxi rerum Criminalium, y inni ludzie v-
czeni o tym piśa) Iż tu Przelożeni y Świetcy y
Duchowni bārzo występują / wiecey się oglądając
na dary / na pieniądze / na krewności / niż na tych /
w kterych przystoyna wrzedowi godność / cnotli-
we sprawy / roztropność / dobre obyczaje / wczci-
we nauki / w wielu rzeczach biegłość / y inne dary Bo-
że iāwne widza. Których darow Bożych / oni
prāwie zāniechawşy / y prawdziwe świadectwa
dobrych cnot / obyczaiow roztropności / biegłości /
na stronę zārzućmy: na onych tylo patrza / kto-
rych świat / piemadze / przyiaciele / y inşe ozd-
bności / wedle światā wystawia. Zaprawde po-

Principum
praposterū
Iudicium
in commit-
tendis of-
ficijs.

Ambicio
co iest.

Drzedy
wszystkie są
na miejscu
Bożym.

ki (powiada) te nie porządne Przełożonych Świę-
ckich y Duchownych pęskętki w obieraniu rzę-
dow trwają / po ki tu przełożeni namietnością
swoim więcej niż rozumowi folgować beda /
nie strzegąc prawdziwej godności / wedle Boga y
Praw pisanych / poty sie w Rzeczypospolitey nie-
bezpieczeństwo powodzić musi. Po ki też ta ambicya/
to iest / chciwość dostojenstwa w poddanych nie-
wstanie / ktora wiele świętokupców / nie przestają
sie w Pánów tak Święteckich iako y Duchownych/
prośbami przyiacielskimi przyczynami / pieniadzo-
mi / y innemi rozmaitemi naprawami starać / aby
nad inne godniejszy / na Bostie / Drzedy. (Bo wszy-
stkie rzedy / są Boże rzedy.) wysadzani bywali.
Kto sie kiedy bez śliwego powodzenia między lu-
dźmi ku chwale Bożej doczeka? Z obu stron tu/
przy ambicyey iest niemala winą / y tego kto za dary
ry / na rzedy obiera / y tego ktory za pieniadze w
rzedow szuka. A snadź więcej tego ktory sie rze-
dow dokupuie. Bo taki przez to dokupowanie Pá-
ná swego psuie / iż mu swemi dary do prawdziwej
godności / oczy zaślania: Rzeczypospolitey škodzi/
iż sie bedzie starał / iakoby sobie ono na rzędzie na-
grodził / za co rząd kupił: Ludziom pobożnym do
nabywania godności droge zamyka: bo sie rzadko
wzyc będzie / gdy rzedy za dary a nie za godnością

dają.

dáia. Nákoniec / y sobie zla slawę czyni. Będzie
 mniemat / áby swoje podłogę vrzedem osláchcié
 miał / á ono wiecey oslawi. Bo iuž ná tákiego lu-
 dzie pilnie oczy y ržy nástáwia / y pilnie sie / kto iest /
 dowiádomác beda. Plyná z tey Ambicyey y inne
 pestes in Repub. škodliwe. Ktorem Iustinianus
 Imperator zábiegáiac: dla tego byl postánovil /
 áby ten ktory miał byé ná vrząd obrány / przysięgt
 pierwey / iáko dla otrzymánia tego vrzedu / żadne-
 mu zá zálecenie do Páná nic nie dal / áni dáć obie-
 cal / áni žádnéy ná to z žádnym zimowy nie uczynil /
 iž tež ten vrząd ktory dármo przial / dármo go sprá-
 wowác będzie / przestawáiac škronnie ná tey pla-
 cey / ktora z porządneý vstáwy nań prychodži. A iž
 sie z tey Ambicyey wiele złego w Rzeczpospolitey
 dzieie / zábiegáia temu Prává y Karáním. Ktoby
 sie zá iáki n Kontráktem / zá vnová peniežná /
 nie wstýdal potáiemnie / bez wiádomośći Pánškiey /
 vrzedu dostáwác: ten sie sám przez to niegodnym
 onego vrzedu czyni / y przez to go tráci / y przez to sie
 ná wieczná niegodnosť ku dostapieniu ná potym
 iákiego vrzedu podáva. Acžkolwiek Kontrákt
 ktoryby byl uczynion o vrząd w iákiey godności /
 ták / ižby one peniádze ná pospolity požytek obro-
 cone byly / Prává mieyskie omawáia / ile v swiá-
 tá / iáko mowia / in foro temporalí: ále wedle Páná

Bogá ná sumnieniu / iáko moria / in foro Consci-
entiae, żaden táki kontrákt / żadne kupowánie vrze-
dow / nie iest bez wielkiego grzechu. Bo pobożność
Chrześciáńska / żadnym obyczáiem tego nie cierpi.
áby kto iákich vrzedow / zwlászczá Sadowych zá-
pieniádze ábo iátkimi kontráktu nabywác miał.

Przeto Boże y Ludzkie Práwa ták śeroce y ostro-
żnie vrza / iáko / y iácy ludzie ná vrzedy máia być o-
bieráni. Żábiegáiac temu cbyczáymu rozmaitemu / á-
by niegodni nie byli ná vrząd obieráni. Ale máło ná
tym / tymi drogámi temu żábiegáć / y godności przez
zwierzchnie znáti doswiadczáć: bo ná zwierzchniey
postáwie w obierániu / często sie omylamy: sádzi-
my czásem człowieká niegodnego zá godnego / złego
zá dobrego / głupiego zá mądrego. Przeto nale-
pśa y napewniępśa iest drogá do tego / nie opuśczá-
iac tych śródtkow / prosić pilnie Páná Bogá / áby
on sám ludzkie vmysły ták raczył spráwowác / á-
by żaden vrzedow tákich / ná ktore sie niegodnym
czuie / ábo go też inni niegodnym rozumieá / ábo
połi ná sie godniępśe czuie od Przelożonych nie ża-
dáł / áni kupowál / áby też y Przelożeni vrzedow y
napodleyśzych niegodnym / wedle namietności cie-
lesney / zá dáry / zá ktemnością / nie dawáli. Ale
sie ná godne wedle Bożego rośkazánia y wedle
Práw ogladáli. Trzebá też Páná Bogá o to pil-

nie pre-

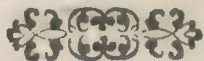
Plura de
his vide a-
pud Iodo-
cum Da-
muderium
Tit.

nie prosić / áby on sam godne Przełożone nam ra-
czył dáwać. Tak iáco Moyses prosił mówiac:
Númeri 27.

O Pánie Boże, sprawco Duchu w káżdym cieie,
postánówże ty sam człowieka iákiego, nád tym lu-
dem, ktoryby sedł przed nimi, gdyby się ruszyli ábo
wročili. ktoryby ie wiodł y odwiodł, áby zgromá-
dzenie Páńskie nie było iáko Owce bez Páslerzá.

Tymi sprawámi y szrodkámi dawa P. Bog do-
bre Przełożone / zá ktorych dobra spráwa Rzeczpo-
spolita kwitnie / Sady / Spráwiedliwość dobrze
ida / Pan Bog ná wšytkim blogosláwi / obfitosc
žywności dáie / y wšytko cokolwiek czło-
wiekowi ku záchowáníu żywotá iest
potrzebnego.

Tytułow Prává Máýdeburskiego do piernšego
Porzadku przydánych ná ten čás
koniec.

Práwâ miedzy Gospodarzem á
Komornikiem, krotko spisane.

N A I E M N I K.

Gospodarz, Pan.	{	Komornik.
		Czynszownik.
		Naiemnik.

Naiemnik / tym słowem wielkroć Polacy
nazywają / tak tego który z Imienia swego
Czynsz bierze / iako y tego który go daie. A
bowiem kiedy Gospodarz mowi o swej
personie: Naiatem temu dom swej: dla tego Gospo-
darz Naiemnikiem iest. A kiedy zaś Komornik Go-
spodarzowi mowi: Naiatem dom y tego Pána: dla
tego Komornik Naiemnikiem. A tak obiedwie O-
sobie Naiemnikiem nazywają. Wszakże dla różni-
ce / Komornik Pána y którego Imienie náymuie / Go-
spodarzem y Pánem: Gospodarz zaś / tego komu
Imienie náymuie / Komornikiem / abo Czynszowni-
kiem y Naiemnikiem zowie. Łacinnicy ná to wła-
sne słowa mają: abowiem tego który z Imienia na-
iemnego abo ktorey inney rzeczy wzmowiony Czynsz
bierze / Locatorem: który zaś Imienia abo ktorey

Locator.

inney

inney rzeczy z nuyinu vzywa / Conductorem miá-
nuia. Acz też czestokrot tego ktory Imienia z nuy-
nu vzywa / Locatorem, á tego ktory innemu I-
mienia z nuyinu vzywa Conductorem rozumieia /
ták słowá iednego zá drugie vzywáiác bez żadney
winy: dla tego / iż stárzy tych słow krom żadney
roznice vzywáli Conductorem pro Locatore, Loca-
torem pro Conductore kładac. In Speculo Saxo-
num Láciński autor / Gospodarzá Dominum, Pro-
prietarium: á Komorniká Censualementem, Censitum,
Inquilinum miánuie. Spec: Saxon: libro 2. artic: 59.
Aták tu snádnieyszemu Práwu o Naiemnikách zro-
zumieniu: Naiemniká / ktory Czynný bierze Gospo-
darzem / ábo Pánem: á Naiemniká ktory Czynný dá-
ie Komornikiem / ábo Naiemnikiem / (Czynnowni-
kiem też zwác moze) wszedy miánowác bedziem.

Kładzie też Práwo zá Naiemniká ábo Czynnó-
wniká tego ktory sie ná onym Gruncie kedy sie-
dzi á Pánu docieczny Czynný pláci / vrod il: á iest
Pánu Czynnownikiem wiecznym dziedziecznym /
ktory Imienia bez moley Pána swego pusćic / áni
przedác nie moze. Tákiego Práwo zowie Censua-
lementem innatum, Censualementem originarium, qui natus est
ad illa bona & in illis originem sumpsit, iáko tu v-
nas kmiécie ábo poddáni v Pánow swych zásiedli.
Tu nam nie o tákich Komornikách ábo Czynnó-
wnikách

Censualis
Innatus.
Originari-
us.
Ascriptici-
us.

wnikách ktorzy sie ná gruncie wrodzili rzecz idzie /
 ále o takich ktorzy zá pewna umowa / pewnemi
 kondicyami do czyiego Imienia mieścić y onego
 używać wstepuia.

Naymu 3
 Przedá-
 niem Dodo-
 bienstwo.

Naiem málo sie nie rowna Przedaniu : wyia-
 wży w tym różnice máia / iż Przedanie ná wie-
 czność / á Naiem do času náznaczonego tylko trwa.
 Kupuje Pan Imienie ná wieczność / kupuje Naiem-
 nikt mieścić do času : dla tego Naiem ma w
 sobie nieiaki sposób Kupná ad tempus determinatum.
 Speculo Saxon: lib: 2. artic: 59.

Różnice Dobr.

[Rzecz idzie o Naiemnym Imieniu / Różność Imienia ábo Dobr w Prawie opisána wiedzieć nie wádzi.

Dobra sa troiákíe. Jedne / ktorych sobie kto na-
 przód nábył : ktore pierwey niczyie nie byly / páná
 żadnego nie miały. Bo z początku ábo z przyrodze-
 nia niikt swego własnego nic nie miał. iáko y Cicero
 in Officijs wspomina : Priuata natura nulla, sed aut
 veteri occupatione, vt qui quondam in vacua vene-
 runt, aut victoria, vt qui bello potiti sunt. Aut lege,
 aut pactione, conditione, sorte : Wsystkim wśelo-
 kie dobra byly pospolite / áż ie kto sobie zdawná po-
 siadł : ná pustynie przysł: dł: wojna przez zwycie-

Bona ac-
 quista.

stwo

stwo nábył: zá wlasne pieniądze kúpil/ ábo ktorým
innym sposobem dostal y otrzymał. One dobrá ták
nábyte / iuż tego wlasne byly iáko y dziś kiedy kto
iákich dobr słábnym sposobem dostanie / ktore pier-
wey żadnego nie byly / iużiego beda / y spokojnie ie
trzymáć ma. Quæ natura fuerant communia, quod
cuiq; obtrigit, id quisq; teneat. Si quis sibi plus ap-
petit, violat Ius humanæ societatis. Tákíe dobrá
Lácinicy nazywáia Dominium, Proprium wla-
sność: z tákich dobr nic nie pláca / y posługi żadney
nie czynia. ☞ Drugie dobrá / kiedy komu
od zwierzchniego Pána bywáia dáne / á bywá-
ia pospolicie ludziom rycerzóm zá ich záslugi vży-
czáne: z ktorých posługi Pánu / ábo Rzeczypos-
politey / ábo iáká dánine winni: ábo im to z láski Pán-
skíey bywa odpuszczono: tákie dobrá zowia Máń-
stwo. Lácinicy Feudum. A tych ktor, y ie trzymá-
ia Feudatorios, Valallos, po Polsku Máńy nazy-
wáia. Tácy osobliwe práwá z strony posług / pod-
dánosci / czynszow máia / ktore nazywáia Iura Feu-
dalia. ☞ Trzecie dobrá zowia Naiemne / kiedy
kto komu dobrá swoje / choć wlasność, choć Máń-
stwo / siue proprium, siue Feudum fuerint z pewne-
go Czynszu wedle pewney umowynáymuie. Lá-
cinicy Conductitia, vel Locata nazywáia. Ktora
umowá miedzy Gospodarzem á Komornikiem zá

Bona Feu-
dalia.Bona Con-
ductitia.

Xrrrr

Práwo

Práwo bywa poczytána / y Urząd wedle oney w
mowy ich sádzi. A to iest naprzędmieysze Práwo
miedzy Gospodarzem á Komornikiem.

Lex condu
ctionis ser
uanda.
Umowa.

PActum inter Dominum & Censualem pro Iure
seruari oportet. Umowa miedzy Gospodarzem
á Komornikiem zá práwo ma byc chována. Prze-
to Gospodarz z Komornikiem pilnie tego strzedz
máia / áby sobie w naymie słowo wedle postáno-
wienia dzierzeli. In Locatione & Conductione, fi-
des contractus maximè seruanda est.

OPisano Specu: Saxon: lib: 1. articu: 54. in Glosa.
Ize Pan z Komornikiem troiákie Práwo mie-
dzy soba máia. 1. Iż umowa ábo kontrákt który
miedzy soba uczynia / zá Práwo bywa poczytány.
2. Cokolwiek Komornik ábo Naiemnik ma w do-
brách naiemnych / wszystko to iest fántem á zaklá-
dem Pánu w Czynszu. A tego wtorego práwa/
dwoiáki iest pożytek pánu. Pierwszy/ iż pan komor-
nika fántować może / krom przyzwolenia Sedzie-
go. Wtóry/ iesli kto twemu naiemnikowi co we-
źmie / áboby sobie którynkolwiek sposobem przy-
wlaśczył: tobie wrocić winien. Bo to pierwey
twoim fántem było / choć miánowanym choć nie
miánowanym. 3. Trzecie práwo miedzy Pánem
ábo Gospodarzem / iże żaden naiemnik dobr nai-
emnych oddalac ábo puśczać nie może tak / iżby one

Práwo
miedzy Pá-
nem á Ko-
mornikiem
troiákie.

dobrá

dobrá drugi miał posiádać: á choćby puścił / to nie
wazyć nie będzie. Ale ktoby trzymał dobrą / Czynsz
plácić musi.

K Alzdy Pan swego Imienia czynsz ábo posługe
przy podawaniu Imienia iáko chce postanowić
y rzóżyć może. Spec: Sax: lib: & articulo eodem.

I Esli Gospodarz Komorniká ruszyć / ábo Ko-
mornik odyść / á naymu dále trzymać niechce /
to sobie czasu postanowionego opowiedzieć máia.
Vnus alterum non alienet, nili determinato tempo-
re sibi indixerint.

S Szkoda ktoraby sie w naiemnym Imieniu sstała /
Komorniká jest nie Gospodarz / tak / áby naie-
mne Imienie Gospodarzowi w całe od Komorniká
iákie przyiał oddane byto. Boćby to nie słuźna /
kiedy sie iáka škoda tráfi / by Komornik Gospoda-
rzowi swemu mniej niż si: sstanie nágrádzác miał:
gdyż Komornik by mu téż z naiemnych dobr ná wie-
tby pożytek przyšedł / nie wiecey Pánu iedno we-
dle umowy dawa. Damnum in re locata, vel con-
ducta eueniens. Conductoris est non Domini. De
fortuitis casibus qui commodè prauideri non pos-
sunt, inszy jest rozádek w przypadku ktory słuźnie
opátrzon być nie może / iáko jest ruina, incendium,
wpad / záwálenie / ogień y nad przypadły / táim škó-
de Pan Imienia á nie Komornik cierpieć musi.

Xrrrr ij

Przeto

Ostawa
czynszu.

Ruszenie
Naiemniká

Szkoda w
naiemnym
Imieniu.

Przeto bączni Komornicy ábo też y ci kto-
rzy pieniedzy ná Imienie dawáia / takowre przy-
dy fortuitos casus sobie przestrzegáia y zapisem wá-
ruia / iż choćby Imienie zgorzáło / wpádło / ábo inny
casus przypadł áby dłużnik wierzycielowi swemu
pieniądze wrócić á Imienie swe iáké po oney przy-
godzie zostáło / przyiać winien był. Także y Pan od
swego Komorniká / áby też był powinien wdziálać.
Dnawiaia też čássem Naiemnicy z Pány / áby obá
spolem iáko pozYTEK ábo zysk ták y škóde przymo-
wali : iáko mowia / ná poly škodá ná poly zysk. A
Práwo táké zowie / Conductores partiaros, quia
ita cum locatoribus conuenerunt, vt damna & lu-
cra rei conductæ partiantur.

Conducto-
res partia-
rij.

Naiem Ku-
chomey rze-
czy.

Rzeczy ruchome żywe ábo nie żywe / kiedy kto
náymuie / á strzeże ich z pilnością iáko nawyż-
sza może / á w tym czasie oná rzecz ruchoma zdech-
nie ábo zginie : oney Komornik ábo naiemnik plá-
cić nie winien : iáko też bywa / iż krowy / owce / ko-
nie / zc. náymuia / zápláciwszy tylko naiem / od rze-
czy naiemney będzie wolen. Res conductæ si mori-
tur vel perditur, damnum Domino rei cedit.

Czyns niez-
ymowiony

Kto náymuie Imienie swe ie bez náznáczenia / ábo
miánowania czynszu / tákíemu czynsz wedle zwy-
czáiu á záchowánia pospolitego onego miásta / ábo
powiátu plácon bywa.

Naiem

Naiemnik iesli vmrze / dziedziciego ná on grunt wstepuie / y płáci Pánu onego gruntu czyns / tyle iáko Náiemnik ktory zmárl / płácić był powinién. A iesli Pan Imienia vmrze / tedy náiemnik temu ná ktorego Imienie Práwem przypádto / czyns vmowiony ábo obiecány zápláci. Spec; Sax: libro 2. articulo 59.

V Mowe ktora Rodzicy okolo naymu uczynili / Dziedzicy po ich śmierci trzymác nie powinni: iž tákowe pácá ábo vmowy naymu / máia w sobie y nie iáko pokázuiá Imienia od dziedzicow oddaleni y wydziedziczenie / ktoreg Práwa nie dopuř. záia: bowiem ták naymem iáko y przedániem dobrá od dziedzicow moga być oddalone. Može kto w naymie táka summe zeznáć / iž náiemnik w onym Imieniu može wiecznie siedzieć / á Dziedzic do dziedzictwa nigdy nie przysć. Przeto Dziedzic mu to wolnoř Náiemnikowi Naiem Przodków swoich strzymác ábo niestrzymác. Spec; Sax: lib: 3. arti: 77.

K To dom swoy ábo mieszkánie iákie ábo Kola náymuie: á w tym czásie niž naiem wynidzie / iesli zá iáka przyczyna Dom swoy ábo rola przeda: stárác sie ma v onego ktory kupuie / áby Náiemnik czásu swóiego / wedle vmowy ktora z Pánem pierwey niž dom przedal / uczynil / spokojnie domieszkal y vřywal. Bo gódieby mu vřyvánie bylo zá-

Xcccc iij

bronio-

Pan ábo
Náiemnik
zmárty.

Dziedzicy
zmártego
Pána.

Przedanie
Naiemnes
go Imies
ma.

Sąsitować
nie Komorniką.

bronione/ może z Gospodarzem o niedzierżenie naye-
mu prawem czynić.

W Szystkă mąiettność Komornikă ktora na
grunt Gospodarzá swego wniesie/ iest są-
tem Gospodarzowi w czynszu. Bona inquilini sunt
pignus Domini. Może Gospodarz Naiemnikă swe-
go/ nie dokłádając się Drzedu/ gdy mu czynszu nie
pláci sątować. Iure Munic: artic: 140. Specu: Sa-
xonum lib: 2. artic: 59.

Przysięga
o Czynsz

M Jedzy Komornikiem á Naiemnikiem/ iesli o
nie záplácenie czynszu spor będzie: blizby iest
Gospodarz Przysięga potwierdzić/ iż mu czynsz
nie záplácono/ á niżby naiemnik przac czynszu/ Przy-
sięga/ iż záplácił ábo nie winien/ miał odchodzić
Iure Mun: art: 140. Text. Spec: Sax: lib: 1. artic: 54.
Dokłáda/ iż iesli Komornik zápláte będzie mienil á
potwierdzi to przysięga sámotrzec ktory to widzie-
li y slybali/ wolen będzie. Wszakże Pan gdy mie-
ni/ iż mu czynszu nie záplácono/ blizby iest ku do-
wodowi. A tak kiedy naiemnik będzie pokonany/
Dwoiáki czynsz plácić musi.

Rużenie
Naiemnikă
przed czás-
sem z kwo-
rych przy-
czyn być
może.

G Gospodarz z tych przyczyn Naiemnikă puścić
przed czásem może. Pierwsza/ Jesli czynszu
nie pláci. Wtóra/ Jesli sam Gospodarz onego
Imienia ku miešťaniu potrzebuie/ á potrzeby do-
wiedzie. Trzecia/ Jesli Imienia popráwowác

chce.

chce. Czwartha / Jesli sie Komornik źle zachowa /
Imienie psuie / ábo tam niepoczciwie żywie. Spec:
Sax: lib: 1. artic: 54. Et Spec: Sax: lib: 2. artic: 56.

GŁośa Spec: Sax: lib: 2. art: 59. Ludzi Kycerskich
wiedzie do tego / áby Imienia nie náymowali
przez te przyczyny / áby w ten czas kiedy w naymie
siedza / á Pána gruntu za Pána vzwawáia / stanu
swego nie ponizyli. Bo kto náymuje Imienie / wy-
znawa Pána onego v ktorego ie náymuje / tak náie-
mnik iuz sie sstawa podlezym. Censualis milita-
ris ordinis, est tanquam vasallus, perdit lus Milita-
re; & efficitur rusticus.

Naiemna Rola.

Naiemniká Roley / ktory ia do perwnego czasu
z perwnego Czynku wedle vmowy ku oraniu
ábo sprawowaniu przymnie / Łacinnicy Emphi-
teutam názywáia. Niektorzy Práwnicy rozumie-
ia Emphiteutam, ktory nie do czasu ále wiecznie po-
ti bedzie żyw iáko by dziedzicznym práwem / rola
ku trzymaniu á oraniu z perwnego czynku / za pe-
wnymi kondicyami / iáko miedzy niemi postáno-
wiono iest / náymuje. Scriptura perpetua interue-
niente ex consensu vtriusq; id est Domini & Emphi-
teutæ. A vmowe ktora miedzy takowemi bywa /
názywáia / Emphiteuticum contractum. Emphi-
teuticam

Emphiteu-
ta.

Emphiteu-
ticus con-
tractus.

Emphiteu-
sis.

teuticam concessionem. Emphiteuticum Instru-
mentum. A nie nazywają temi słowy takiej w-
mowy z strony innych dobr/ iedno z strony dobr le-
żących/iako iest rola. Emphiteusim zaś z Greckiego
nazywają / Meliorationem aut inlitionem wsi-
nie / à verbo Εμψώ ew inltero Zlepszenie ábo naprá-
wianie. Abowiem z początku taki kontrakt nie by-
wał iedno z strony ziemi nie naprawney / ktoraby
Emphiteuta ábo Najemnik miał naprawiać / á z nie-
płodney płodna wdzi-^{łać} / osiewać. Potym prawo
dopuszcilo / y z strony dobr iuż naprawnych y wzy-
tnych takie Kontrakty czynic. Iure Municipali arti-
culo 7. Glofa.

Ius Emphi-
teutæ.

EMphiteuta to Prawo ma / iż za Kontraktem kto-
ry z Pánem onego gruntu uczynił / ma wolność
Orac/ siac/ Bezpiec/ żac/ pożytki/ dochody wśy-
tkie brąc. Pożytki ktore swym domcipem ná oney
rolej spráwił / komu chce dárować : w fán-^{cie} ábo
zakładzie dác krom przyzwolenia Pána swego. Ale
przedac ábo prawo swoje odstąpić nie może áżby
Pánu swemu opowiedział : ktory iesliby za onym
opowiedzeniem/ wolej swey/ przez dwa Miesiacá
nie oznaymił / á Emphiteuta ná to miał świadki/
iż słusznie opowiadał : może krom przyzwolenia ie-
go przedac / y Prawo swoje innemu spuścić.

Pan

PAn Roley winien to Naiemnikowi opátrzyć / aby on zá naymeim Solwárku ábo Roley słuebnie á spokojnie vžywać mogł. Przeto iesliby iáka gwałtowna niepogoda / ábo gwałtownemi wíátry solwárk był rozmiotány / winien go záś nápráwić / aby tá:n naiemnik z bydkem od wśelkich niepogod / ab iniurijs čóeli, bezpiecznie mieřćać mogł. Winien sie teź naiemnikowi o to stárác / aby w sprawowáníu roley / áni od niego sámego / áni od kogo innego / żadnego nágábánia nie miał. Albo wiem / gđzieby táka przeťáże naiemnik miał / á Gospodarz mogąc go bronić nie bronił : winien mu będzie nagrode. Ale iesliby kto inny naiemnikowi sprawowáníe roley ábo vžyteť przeťázał / przywłařćaziac sobie on grunt iákim Práwem. Tá:n trzebá obaczyc / iesli Pan Locator z wiadomości ábo z niewiadomości cudzy grunt náiał. Jesli z wiadomości / winien naiemnikowi zá ořukáníe á poďeřćie / tenetur de dolo. Al iesli z niewiadomości to uczynił / nie winien mu naiemnik zapláty ná on czás przez ktory mu sie z gruntu naiemnego vžywác nie godziło.

I Esli kto poymie žone Wdowe / która ma rola czynřbowna / to iesť / z ktorey czynř pláci : á one rola zá žywotá žony swey poczał sprawowác / po tymby žoná vmárlá : moźe y będzie mu sie godziło /

S s s s s

one ro-

Pan to wie
nien iákie
mnika wi.

Sprawos
wáníe ros
ley po
śmierci že
niny.

one rola do końca sprawować / pościć y rrodzay
zebrać / á czynsz winowiony Potomkom ná ktore
oná rola przypada / zapłacić. Ale iesli nád praca
swoie zá żywotá żony swej nakład iáki uczynił / nie
placić nie będzie powinien. Albowiem zá nagrodę
pracey y nakładow swoich pożytek otrzyma: bo ża-
den nie winien pracey swej ni komu darmo rzyćać:
á nie może żaden być przymuśon / áby praca swo-
ia kogo miał bogścić. Nullus locupletari debet
cum iactura aliena. Kto robi/godno iest áby pożytek
brał. Gdyż maż w rrodzaju szkód cierpieć mu-
si / słuźna też iest áby y pożytek nań należał. Qui
sentit damnum sentiat & commodum. Item, Jesli
żoná umrze / á rola iuż będzie zásziana / maż będzie
brał pożytki / á czynszu placić nie powinien: tu Prá-
wo dokłada: z onych dobr nie winien czynszu z kto-
rych żoná gdy była żywa nic nie placiła.

Czynsz z
dobr żeni-
nych.

Czynsze ábo Dochody ktore ná dobrách Żeninych
były / iesli oná po dniach ku płaceniu czynszu ná-
znaczonych zinać / meżowi należa iáko myto zá-
służone / nie inaczey iedno iáko by dziedzicy po niej
mieli brać by była meżá nie miała: á słuźna to / gdyż
on żone swoje do onego czasu ktorego czynsz placił /
opátrował / áby czynsz brał / á niż dziedzicy ktorzy
tey żadnego opátżenia nie czynili. Spec: Sax: lib: 3.
articulo 76. in Textu & in Glofa.

Jesli

Eśli kto posiana rola do pewnych lat z peronego czynszu komu nájmuie/ posiana zaś iemu ma być wrocona. A ktoregokolwiek czasu w onych latach Pan oney roley umrze: zaśiana rola dziedzicom ma być wrocona. Abowiem Pan oney roley nie mógł dąlecy Oraczowi nąiać iedno poki był żyw. Przeto w każdym nájmuie dobr / chceli naiemnik w przypadku śmierci Pána Imienia być bezpieczen/ potrzebą przyzwolenia dziedzicow / zwolać za kiedy dobrą pod Kondicyami bywają nájmuwane. Bo gdzieby dziedzicy nie przyzwolili/ umowy Przodków swych chować nie powinni. Speculo Saxonum lib: 3. artic: 77.

Naiemnik rolny / nie winien Pánu oney roley inego warunku ábo bezpieczeństwa o zaplacie czynszu czynić iedno proprio Aratro, własnym pługiem/ to iest/ iedno pokazać / iż one rola spráwił á posiał / ábo spráwić á posiać może: iuż mu Pan oney roley bronić nie może áby vżytkow zbierać nie miał: tak te słowa/ proprio Aratro, wykláda Glossa. Spec: Saxon: lib: 3. artic: 77.

Naiemnik nie winien Pánu swemu wietšego fántu zakładáć ábo wárowáć/ niż czynsz doroczny wynosi. Spec: Sax: lib: 1. artic: 4. Winien też ištote o to / áby Pánu naiemne Imienie w ále iáko przyiał oddał/ iesaby mu w tym wiáry nie dano.

Czynsz iesli z ktorego Imienia tak od dawnego czasu placono / iz pamietniká niemasz / z ktoregoby sie rzecz przeciwna iz nie placono pokazala: iuz daley ma byc placon. Takze ma byc rozumiano / iesli placono czynsz od czterdziestu lat. Specu: Saxon: lib: 1. artic: 54. in Glosa.

Czynszu żaden propria autoritate sam swoia władza bez Urzedu odeymowac nie moze. Ale kiedy nan żatowac beda / naydali sie slußne przyczyny do tego aby nie placic / placic nie bedzie winien. quia sine causa prestatatur.

Zaden najmnik krom przyzwolenia Pána swego w Imieniu najmnyim do tego czynic / drzewa wyrebować / albo korzenia wykopowac nie moze: wyiawszyby Dziedzicznym Prawem grunt iego byl czynszowny / tam moze czynic co chce.

Oczynsz iesliby kto byl obwiniony / izeby go od dawnego czasu nie placic: iesli de wiedzie iz go trzy lata przed tym blisko przeszle placic: ztad sie pozazuje / iz go nigdy placic nie omieszkawal / y owsem zawsze placic. Spec: Sax: lib: 1 artic: 54.

Najemnik cokolwiek na gruncie ktory nial / buduje / wszystko znieśc moze. A iesli vmrze / tedy Dziedzic iego kiedy odchodzi / takze uczynic moze: oprócz przedniego y zadniego plotu: oprócz domu / gnoiu / to Pan odkupic moze wedle szacunku

ku á vzhánia tych ktorzy sie ná tym znáia. A gđzie-
by niechciał odkupic / tedy y to wšytko kedy chce
wyniešie. Spec: Sax: lib: 2. artic: 53. in Textu.

Naiemnik iesliby Czynnŝu nie zápláciwšy / rze-
czy swoje ábo sprzet domowy / do Gospodarzá
wniesiony zástáwit / blizšy Gospodarz iest do o-
nych rzeczy / y lepšym ie práwem odzieržy / á niŝ ten
komu sa zástáwione. Iure Munic: artic: 40. W tym
Berzey miedzy Tytuły: folio 80.

Naiemnik káždy w domu swoim naiemnym prze-
spiecznego pokoju nie ináczey iáko Gospodarz
vžywáć ma: ácz to nápisano w pospolitosci o ká-
żdym / Iŝ káždy w domu swoim ma pokoy mieć.
Quilibet intra suos parietes pacem habere debet.
Wšákŝe teŝ miánowicie y o Naiemniku doleŝono /
iŝ w tákimŝe pokoiu záchowan býć ma. Et Condu-
ctor domus vtitur isto Priuilegio pacis, intra parie-
tes domus conductæ. Spec: Saxon: lib: 2. artic: 66.
K o wšem kády w domu swoim czásu gwałtu po-
trebna obrone czynić moŝe. A gwałt sie w ten
czás dzieie / Kiedy kto przeciw komu co tákiego
wš: zyna / o zdrowie ábo máietnoŝć przysć moŝe:
iáto o tym Berzey opisano inter Articulos, Iuris
Maydeburg: folio 96. Przeciw tákiemu gwałtowi
práwo dwoiáka ozbrane czynić depuŝcza: Szborna
reka / y gola reka. Abornem iesli cie kto niestaŝnie

Pokoy doŝ-
mowy.

Gwałtu os-
pisanie.

á gwałtownie pięścią vderzył / ábo zá leń vrwał /
 á ty mieczem biieś / nie czyniś potrzebney obrony.
 Ale iesliby cie kto zbroyna reka náśedł / chcąc tobie
 škodzić / drzwi do twego domu wybił / á tam
 gwałtownie wnieść chciał / choćby cie też nie obró-
 żił: Nieczem takiego zabić możesz. A w ten czas
 obronę czyniś. Armata enim necessitate armis
 repellere oportet. Albowiem bezpieczenię rzec
 iest zdrowia swego bronić / á niż potym o gwałt
 škodliwy / ábo o rány żałować. Jesli tedy broniac
 się zá taką potrzeba zabiieś / nie czyniś przeciw prá-
 wu / gdy okażesz á domiedziiesz dwiema świadki /
 iżes to w potrzebney obronie uczynił / á gdziebyś
 nie dowiodł / gárdło daś. A iż ná potrzebney obro-
 nie wiele należy / áby się práwie potrzebna okazała /
 te rzeczy ná baczeniu mieć trzeba: Naprzód / Aby
 miara á skromność w bronienu zachowana była:
 iesli cie kto pięścią vderzy / mieczem go bić nie masz.
 Druga / Iż takowa obrona záraz ma być w ten
 czas kiedyś się gwałt dzieie: Bo iesli potym czynić
 bedziesz chciał / iuż to nie obrona ále pomsta bedzie
 rozumiana / ktorey práwa zakazuia. A to się w ten
 czas rozumieć ma / kiedy się Personie gwałt dzieie:
 Albowiem iesli iest gwałt w dobrách / tam obrona
 może być záraz / y potym: Skoro się dowiem / tedy
 zebrawszy przyiaciele / bronić moge. Trzecia / áby

odpor

Obrona
 potrzebna
 jako rozu-
 mieć.

odpor był ku obronie krzywdy gwałtu / á nie ku pomście. Speculo Saxon: lib: 3. artic: 78. in Glosa. Czytaj ku temu prawa Koronne o gwałtach które są inter Articulos opisane / folio 58. 59. Dobrze prawa około gwałtów mamy / tak Koronne iako oto y Niemieckie / á wždy gwałtów dosyć widziemy / á czemu? Quoniam non cito profertur sententia contra peccantes, ideo filij hominum absq; timore perpetrant mala.

Każdy czas naymu wynidzie / á obiedwie strony nie milcza / tak onym milczeniem potężuje się / iakoby znowe na dalszy czas także iako y pierwey dlugi między sobą odnowili: iako / gdyby kto Oraza / po skonczeniu naymu / na gruncie cierpia / y tam temu mieścić dopuścił / Zda się iakoby mu on Grunt znowu náiał: iuż ku temu nie potrzeba ani pisać / ani słowney znowy / iuż za takim cierpieniem y milczeniem / tacito consensu naiem pierwszy do Roku się odnawia. Tacitam locationem prawnicy nazywają / taki pospolicie rozumieć o naiemney Koley / ábo Solwártu / który na pożytek doroczny sprawują. ale w Nleykim imieniu takim milczeniem / ábo Naiemnik po wyściu naymu cierpieniem / naiem się nie dający odnawia iedno do tego czasu iako pierwey Naiemnik mieścić: także też na

Nieśkanie
w Imieniu
po wyściu
naymu.

dalszy

Naiem Ro
borniká á
bo Kze
miesniká.

dálšy čas mieřtác moſe / y naiem pánu tákſe iáko
y pierwey záplátíc winien.

O Piřáli teſ Práwnicy / Naiem pracey Robotni-
ká / ábo teſ y Kzemieřniká / áby ten Naiemniř/
Ktory ná iáka robote bedzie ziednány / nie tylko v
mieietny / dowćipny / ále y pilny byt: Abowiem iego
nieumieietnoř / zámieřtanie / obładzenie / iemu ná
řkode idzie / á nie temu kto go ziednat. Jáko / ieřliby
Kzemieřnik / Perle ábo drogi Kámieř / w ten čas
kiedy mu go rzeſzác / ábo nářadzác dádzá / złamat:
Niepilnořci / á nieumieietnořci iego / práwo to przy-
czyta y řkode nágrádzác táſe: y owřem Kzemieř-
nik / poty nie bedzie bez winy y řkody / poř nie rzy-
ni wřyřtkiego / co ná vmieietnego á pilnego Kze-
mieřniká naleſzy: Winien teſ ná čas zmo-
wiony robote wygotowác.

Pan, Slugá.

Pánow roſnořć wedle roſnořci Slug.

Niewolni-
cy.

Serui,
Mancipia.

Jako ſludzy ſa dwoiácy / ták Pánowie wzgle-
dem ſlug dwoiácy ſa. Jedni ſludzy ſa Nie-
wolnicy / ktorzy ná woynie bywáia poimá-
ni / ábo zá pieniádze kupieni: Tácy Pánom
ſwoim wiecznie ſlugámi być muřa. A rzeczeni-
ſa z Láćiniřkiego nie od ſluſzenia / ále od chowánia /

non

non à seruiendo, sed à seruando, Iż takich iáko poi-
máncow/ á niewolníkow/ nie zábiiano/ ále z lástá-
wosci chowano: Ktore též dla tego Lácinnicy ná-
zywáia Mancipia, to iest iáko poimánce/ niewol-
niki/ & stricto modo serui. Drudzy sa sludzy/ ktorzy
zá pieniadze/ z mytá Pánom swoim chutliwie á
wiernie služa/ Serui largo modo, & famuli merce-
narij dicuntur, A ci zá s sa rozmáici/ ktorzy wedle
Drzedow ábo wezwánia swego/ rozmáite názwi-
ská máia: iáko ich y Lácinnicy miánuia/ Serui ordi-
narij, serui Vicarij, serui Arcarij, serui Atriarij, Cu-
bicularij: Lácinní Autor Spec: Saxon: lib: 2. art: 32.
Niewolník seruos, Mancipia, á wolne slugi famu-
los mercenarios, famulos liberos zowie. A tám
wzglédem róžnych slug Pánowie dwoiácy: to iest/
Pánowie Niewolníkow: Pánowie wolnych. Spe-
culo Saxon: lib: 2. artic: 16. in Glossa.

Niewolníkowi iesliby kto co przewinił/ ábo krzy-
wde iáka uczynił/ vbił/ wsádzil/ żaden odpo-
wiedác nie winien/ ále ich Pánom tylko sámym/
ktorym o to czynić/ y nagrode wziác naležy. Specu:
Saxon: lib: 2. artic: 34. in Glossa.

Niewolník zásie/ iesliby przeciw komu co wy-
stápił/ Pan winien odpowiedác/ tak iáko ná Nie-
wolníká žáluia/ ábo go žáluia temu wydác. Spec:
Saxon: lib: 2. artic: 32.

T t t t

Pánu

Sludzy
wolní.Serui largo
modo, fa-
muli, Mer-
cenarij, Li-
beri.Pánowie
Niewolník-
ow.Pánowie
slug wol-
nych.Spráwica
dliwosc z
Niewolník-
á/ y Nies-
wolníkowi

Niewolnik
ka nie zabić
iść.

Studz
wolnik.

Odpowie
danie Pána
za Sluge.

PAnu sluge Niewolniká zabić sie nie godzi, przez
te przyczyny: Iż zdrowie iego jest mu v Pána
iako myto zasłużone / za ktore tylko w niewoli prá-
cuie: Dáleko mniey sluge wolnego / famulum mer-
cenarium, ktory z naymu sluzi / bo tego práwa bro-
nia: Abowiem żaden swey rzeczy nie ma źle vżywać.
A dla tego sluge takiego lepiej nie chować / á iesli
Niewolnik / záprzedac: niżliby go zabić miał / ská-
rác go może. Specu: Sax: lib: 2. artic: 32. in Glossa.

SLudzy wolni sami o swoje krzywdy czynić máia:
Pánom Alcy o ich krzywdy nie należy: wyia-
wszyby sie co tu krzywdzie Pánom sstało / tam y
Pánom naroda być musi. Wszakże iesliby ob-
winiony przysięga chciał odeyść / będzie wolen.

PAn za sluge swego / nie winien wiecey odpo-
wiadać / iedno ile myta iego sstawa: Wyia-
wszyby co zań wyżey przyrzekał. Sluga zaś za
swoy występek / odpowiedac y cierpieć powinien.
A co ma być rozumiano / iesliby krom woley / á ro-
kazania Pána swego to uczynił: ále gdzieby co Pan
czynić rozkazał / ábo rády pomocy studze ná źle do-
dawał / ná uczynek zezwalał: także iako y Sluga ma
być winowan y sadzon. Qui aliquid facere, pro-
curat, ac si solus fecisset iudicatur. Iure Mun: articur:
80. Et Spec: Sax: lib: 2. art: 32. Wszakże Pan zna-
cznie o tego slugi występek / ábo uczynek winien od-
powiadać.

powiadać/ ktoremu sprawy swoje/ albo handel po-
lecił/ abowiem kto z czym sluga zmowe czyni/ ná-
wiare sie iego Pána oglada. Takiego sluge praw-
nicy zowia Institor, quia negotio gerendo instat,
Iz poruczenia Pána swego przedaie/ kupuie/ y co
inego sprawuie: á sprawa ktora sie miedzy takimi
toczy/ Actio institoria. Ale tam Pan o sprawe slugi
swego/ nawiecey odpowiadac winien/ kiedy sie co
pokaze/ iz nań z rzeczy przedanych albo kupionych
co ku pożytkowi przyšlo.

I Jesliby slug wiele/ albo wszyscy/ iaka škoda komu
uczynili/ albo wystepeł popelnili: Pytanie iest co
w tey mierze czynić? Odpowiedz/ Iz Pánu/ kto-
ry iest Pánem onych slug/ wolno/ albo wszystkie stu-
gi/ onemu przeciw komu wystapili wydać/ albo
škoda zapłacić/ tak iakoby oney škody/ albo wyste-
pku/ ieden winien byl. Wszakże to tam mieysce ma:
Gdzieby sie bez wiadomości Páńskiej ono przewi-
nienie/ albo škoda stala. A gdzieby sie to za iego
wiadomością stalo/ moze przeciw Pánu czynić/
tak z iego Osoby/ iako imieniem kazdego slugi zo-
sobná. Jesliby też kto w tym przypadku Pánu wi-
ne dał/ iz sie to z iego wiadomością/ wola/ á rada
stalo/ odpowiedac winien y Pan. Uapisano spe-
culo Saxonum libro 2. articulo 32.

Institor.

Actio In-
stitoria.Slug wiele
l4 albo wszy-
stkich wyste-
peł.

Woznice
występek.

PAn ktorego Woznicá/ Koniecm/ ábo wozem škoda
de rzeczy / á wezyniwszy wciecze / Pan škoda za-
pláci. A iesliby też Woznicá kogo wozem zabit/ nie
winien Pan tylko przyiaciotom zmarlego ieden
Wargielt plácić / á Sedziemmu ábo Przedowi nie
nie winien. Gdzieby też Pan nagrody nie mogl
uczynić / á Kon ábo inne bydło/ ábo Woz przy iawo-
nym uczynku byl zá árestowany/ á mogłoby to swia-
dkami być dowiedziono: Tedy obrażony to wszy-
tko zá nagrode škody otrzyma. Speculo Saxonum
libro 2. articulo 40. in Glossa.

Moc Pá-
now nād
slugami.

PAnowie nād slugami taka moc máia / iż ich dla
występkow karác moga / ále tak iżeby się w ka-
raniu nād nimi żadne okrucienstwo nie pokazowa-
to. Abowiem gdzieby Pan sluge tak sredze karal/
iżeby o zdrowie przyšedt: tak wiele bódzie winien
iákoby obcego/ ábo wolnego zabit. Wyiańšyby
sluge ná cudzołostwie z žona/ ábo ná iákim stogi-
n występku záštal/ á poimal. W takim przypadku
Práwa dozwaláia tego Pánom nād slugami / Co
każdemu nād wolnymi występnymi L. qui seruum
ff. de verb: oblig: & C. de emend: seruorum L. vnica.

Pan slugi
pożyczyć
może.

PAn slugi swego nie tylko w swoidch sprawách po-
slugi może używác / ále go też inemu ná czas tu
posługowaniu użyzác / ff. de operis seruorum.
To práwo wiecey się ná Niewolniká niż ná sluge
wol-

wolnego ściaga: Wszakże y slugá wolny/ kiedy go Pan ná dobrá tloke / gdzie dostátek piwá dáia पो-
życa / rad idzie.

PAnowie ktorzy slug wiele máia / iáko ktory iest
spráwny á godny / choć też wšyscy iednáko go-
dni/ wedle látki swey iednego ná wyżšá / drugiego
ná nižšá službe ábo Wzrad wystáwić moga: Kto-
rych różnice ieden nadobnym podobieństwem wy-
wodzi/ Iż tácy podobni sa calculis supputatorijs Li-
czmanom/ ktore iáko ná wyżšá / ábo ná nižšá Linia
in tabula Numularia poloży / tak wáża / ieden wie-
cey/ drugi mniej: Zá tym iż ieden wyżšey / drugi
nižey polożony. Toż miedzy slugámi moze byc rze-
czono / iż ieden bywa prima se, drugi secunda de-
cem, &c. ieden bywa seruus ordinarius przedniejšy/
ktory nádrugini iest przełożony / y onym roztázu-
ie: drugi seruus vicarius, ktory slucha przedniejše-
go: Seruus veteranus, stáry slugá / ktory zá dawna
posługa á cwiczeniem y wietšá bieglošcia w wiet-
šey v Pána bywa cenie niž nowotny. &c.

PAn iesliby sluge swego przed czásem wygnal /
winien mu zupełná myto záplácić / tak iáke by
ie záslużył: á to dla tego / iż sobie služby indžiey o-
mieškal: wyiawšyby Pan do tego služne przyczy-
ny powiedzial / iż to uczynil: á przyšiega tego po-
twierdził. Gdzieby też slugá rpornie krom služney

Wystáwies
nie slug wo-
dle látki
Pánškiey.

Odpráwá
slugi przed
czásem/ábo
odšćie.

przyczyny Páná opuścić / ábo od niego vciek / tedy ono myto ktore z Pánem vmovil / Pánu zápláci: á iesliby co przed tym záwžíal / dwoiáko Pánu wroci. Wyiawşyby slugá chciał sie ożenić / ábo Sięrotámi opiekać / te przyczyny go omawiaia / iż przed czásem služby Páná swego może być wolen. Iure Mun: artic: 80. Spec: Sax: lib: 2. art: 33.

Pan sluge
in Crimi-
nali bronie
może.

Pan sluge swego ná gárdle iáko mowia criminaliter obwinionego / do sadu stáwić / y táim go slusnymi wywody bronic może: á potym slugá iesli bedzie osadzón / tedy on á nie Pan zá swoy wystepeć wedle osadzenia cierpieć bedzie. Speculo Saxonum libro 2. articulo 32.

Rzeczy
przez sluge
przegra-
nych nagro-
da.

Slugá iesliby Páná swego rzeczy przegrać / vtrácić / przedać / zástáwić / Pan dochodzić może / Práwem sie do nich ciagnac: ále iesliby to slugá w swoich rzeczách uczynił / ábo swa wola ktorymkolwiek sposobem vtrácił / Pan o to áni czynić / áni nágrádzáć iemu nie winien: By mu téż dobrze y škody w ten czás kiedy z nim službe vmawiał nágrádzáć obiecowáć: tedy škody ktora przez gre popadł / nágrádzáć nie powinien / bo sie z przyczyny slugi á nie z przyczyny Páná škoda stála. Iesliby téż stáćtki slugi bedacego ná službie v Páná / vtrádzione / ábo gwałtem krom iego przyczyny / ábo niedbáłości były odiete / Pan nágrádzáć winien / y ku záplá-

Rzeczy slu-
gi v Páná
vtrádzio-
nych nagro-
da.

ceniu.

ceniu ma być skazan / á Pánu záš ku dochodzeniu
onych rzeczy gwałtem odietych / ábo vkrádzionych
Alcy zostanie. Spec: Sax: lib: 3. art: 6. in Textu.

P An dwie rzeczy winien zá dobre y mocne przyimo-
wác / iesliby ie slugá / ábo Syn uczynil / Bo
Syn y slugá / iedno w nich Práwo máia. Na-
przod / Jesli im Rodzicy / ábo Pánowie poruczyli
iáka spráwe / ábo Urząd: iáko / Jesliby im zwierzy-
li Pieczęci / Hándel wieść / Kramy spráwować / te-
dy cobykolwiek w tákowney poruczoney spráwie v-
czynili / kupuiac / przedáiac / pożyczaiac / coťkolwiek
zá ona poruczona spráwa idzie: to wśytko muśa
zá mocne y wdzięczne przyimować / y o to zá nie od-
powiádać. Druga / Jesliby co slugá ábo Syn dla
pożytku Dycá / ábo Pána swego uczynil: iáko iesli-
by v łogo pieniędzy pożyczyl / áby ztad dług záplá-
cił / ábo żeby ztad czeládzi záplácono / ábo iżeby ży-
wnościá byli opátrzeni / ábo dom vpadly / áby byl
nápráwiony: Pan zá mocne to przyiać winien. Spe-
culo Sax: libro 8. articulo eodem in Glossa.

Ten iest tego Práwa z Lácińskiego wlasny wy-
kład / ále w tym Práwie / co Láciński Author wy-
łożył / o zwierzeniu Pieczęci Synowi / ábo Studze:
ináczey sie w Niemieckich Exemplarzách náyduie y
rozumie. Nie mowi tam w Niemieckim o Pieczę-
ci / ále de velificatione, o żeglowaniu ná Morzu /

hoc sen-

Pan które
rzeczy od
slugi zá do-
bre winien
przyimo-
wać.

hoc sensu; aby sie rozumiály wazne sprawy Syno-
wi od Oycá / ábo studze od Páná / w Hándlowá-
niu ná morzu / ná Ziemi / w Kramiach zlecone. Slo-
wá Niemieckie Sigeln á Segeln / Látínskiemu Au-
torowi z nierákiego podobienstwa musíaly byé
przyczyna omylki / iž Sigeln á Segeln mowiac /
zda sie iákoby iedno slowo / ále zná: zeniem wielka
w nich róžność / Bo Sigeln wytláda sie pieczeto-
wác / á Segeln žeglowác. Ex obseruatione D. Sta-
nislai Aychler, aduocati iuris supremi Maydebur-
gen: Caltri Cracouieñ: annotatum.

P An kiedy chce rzeczy swoich przez sluge przegrá-
nych dochodzić / tak sie ma sprawowác. Nie
imowác sie ich iákto krádzionych v tego do kogo sa
przebrane: Boby tář sámotrzec przysiádz musíal /
iž mu sa vkrádzione / ábo go z nich z lupiono: nie ná
sluge teř žalowác / bo slugá onych rzeczy ktore prze-
grat / v Páná nie pożyczyl / odnieść teř ábo wroćić
nie obiecal. Moglby teř tář byc chudy slugá / izby
rzeczy przegranych záplácic nie mogal / & tutius est
agere in rem, quám in personam. Wád to Práwo
mowi / Res ludo amissas, lure repetere potest: nie
mowi ná studze / ále lure rozumieć tedy musi / iž
ich v tego kto ie wygrat Bućac musi ta práktyka /
ktora opisána Spec: Saxon: lib: 3. artic: 6. in Glossa.
Doydzie Pan do Wziedu / žalowác bedzie na tego v
tego

Dochodzeć
nie rzeczy
przebrane
nych.

tego rzeczy sa / mowiac / iż ten Koniá mego / ábo
co takiego trzyma á wrócić niechce. Obżalowany
zás iesli sie będzie brat ná tego isć / ktory przegrał /
ábo mu przedał / ábo dárował. Tám Vrzad ná
pytanie Pána sáže / iż slugá dobr Pána swego prze-
gráć / vtrácić / przedać / oddalic / ábo dlugow gra
vtráconych plácić nie może: tak swych rzeczy doy-
dzie. Mianuie Práwo támże gracze iáko rozbo-
nikámi / bezecnými / ktorzy miedzy pocziwými lu-
dzmi w Sadzie mieysćá mieć nie moga. A kto-
ryby Gracz fałszywe kóstkí miał / iáko złodziey ma
być sadzon.

PAn kiedy zemrze / tedy slugom po odpráwieniu
nakładow pogrzebowych / z dobr iego / na-
przod ma być myto záplácone. X owšem od dnia
po śmierci Pánskiej / aż do trzydziestego dnia / ży-
wność im ma być opátrzona. Studzy zášie
Dziedzicowi zmártego Pána / iesliby tego potrze-
bowal / powinni dosłużyć / czásu wedle vmowoy /
ktora byli z zmárłym Pánem uczynili. Speculo Sa-
xonum lib: 1. artic: 22.

Studzy iesli z zmárłym Pánem / vmowionego
mytá nie mieli / v Dziedzicá káski Bućác musá.
Speculo Saxonum libro 8 articulo eodem.

Slugom iesliby Dziedzic mytá zá Rok / ábo zá
puttorá záplácić niechćal / dopuść za práwo

V v v v v

studze/

Záplácenie
mytá sus
gom.

sludze/ náprzećiw dźiedzicowi przysiadz/ iż mu ty-
le Pan był za służbę winien. Ale iesliby rzecz błá o
myto za rok ábo za kiltá lat/ tám Dźiedzic sám o-
siodm przysiadz ma/ iż ták owe myto / przez Pána
ktory zmárt iest záplácono.

I Esliby spor był miedzy Pánem á sluga / obiemá
żywymy / o záplácenie mytá: blizby iest Pan sá-
motrzeć przysiadz iż zápláćit/ á niż slugá/ iż mu nie
záplácono. Iure Municipali artic: 80. in Glosa.

S Lugá iesli dostał wietšego mytá niż záslużył: te-
go dźiedzicowi wráćac nie powinien.

Práva Koronne o Sługách.

*Gdy Sługá broniac Pána w zwádzie kogo rá-
ni, nie má być winon an.*

Łódźmierz
list 38.

S Stáwiamy/ iż ilekroć by sie ktorym tráfiło
wádzic / iákiego kolwiek by stanu byli/ á w
tey zwádzie slugá Pána swego broniac /
wyiawby miecz ábo kord kogo ránił: zá to
žadnego gniewu y nielásti/ ód ránnego y przypációł
iego odnosić niema.

*Jeśli kto będzie obwinion, iż Sługá iego dom
zgwałćit.*

Gdy

GDy ktory czlowiek ktorego slowiek stanu beda-
cy/ obwinion bedzie: iz iego sluga gwalt do-
mowi uczynil / á Gospodarzá/ žone/ dzieci ábo slu-
ge ná dom nášedžy / gwałtowna reka w domu zá-
bil: w tákowey rzeczy onego gwałtowniká/ v swe-
go Pána skážuiemy zápowiedziec: z ktorym ták ob-
winionym/ Pan iego spráwiedliwosć bedzie powi-
nien uczynic. A iesli on Pan/ oblicznie o to žáda-
ney spráwiedliwosci niezechce uczynic: tedy sam
Pan zań bedzie odpowiadác powinien / wedle po-
rządku práwa.

Jesli Sluga dom zgwalcivšy vciecze.

Takowy Sluga iesliby vciekl/ á przez Szláchte
nie byl zápowiedžion: Pan iego zań pozwany
nie ináčzey sie z obwinienia tákiego oczyści / iedno
uczynivšy przysiege ze dwiema swiádkú: iz áni zá
iego wiadomoscia / áni zwoleniem / áni roskáza-
niem / áni wola ten zzynek sie sštal / áni dal przy-
czyny ku vcieczeniu tákowemu sludze.

*Jáko przeciwnko Slugom ošiadlym, ábo nieošiadlym,
ktorzy sa obwinieni o zgwalcenie Domu, o zá-
bicie, y o inne występki ma byc poste-
powano.*

Cžestokroc iuž došwiadczylisny: iz vsláwe De-
kret/ ktory iest nápisán y nážwan ostregi pod-
V v v v ij dá. y. in

Jan Olš
brácht w
Piotrko.
1496.
List 107.

Támže.

Zygmunt
w Br.fo.
1532.

dányim nášym wiele trudności / y obciążliwości za-
 dawał: y aby nápotym stárgom y obrazániu spol-
 nemu nie była dawána przyczyna / ktemu aby iedná-
 ło bogátemu y vbogiemu spráwiedliwość była czy-
 niona / vstáwiamy: Iż iesli kto z Pánow ábo z
 Szláhty z poddáných nášych pozowie kogo / iá-
 koby zá iego wiadomościá / roszkazániem / y wola-
 niem nieco ku krzywodzié y ku škodzié / przez slugi
 stáło sie: tedy Pan ábo šláhcíc Spráwiedliwość
 z slugámi swymi bedzie powinien uczynić: gdy v
 niego beda zápowiedzieni przez Woźnego y Szlá-
 chte. A gdzieby spráwiedliwości nie uczynił / ten-
 že Pan ábo Szláhcíc pozwany: tylko o te rzeczy
 odpowiedáć y spráwować sie bedzie powinien / kto-
 re dotyczá sie gwałtu do nowego / ábo náiaźdu ná
 osobę iáká / ábo zábićie ktorego Szláhcicá ábo rá-
 nienia / wedle Státutu przez Krolá Olbráchtá w
 tej rzeczy uczynionego. A o inne krzywdy / iáko o
 rbicie / o ráníenie ktorego kolwiek próstego Stanu
 człowieká: táž e o podeptániu sieyby / zbož ná po-
 lách / y traw ná lákách / spáśienie y o inne występki
 mnieyše / iesli ieden drugiego pozowie tym sposo-
 bem / iż zá iego wiadomościá / roszkazániem / y wo-
 lá tákówa ktora krzywdá przez iednego / ábo wie-
 cey z slug nieosiadłych kogo potkála / vstáwiamy:
 iż ten / ktoremu krzywdá iest uczyniona / ma žádać

spráwie

spráwiedliwosci od Páná onych slug: á Pan tych slug bedzie ia powinien uczynic / iesli beda zápowie-
dzieni v Páná swego przez Szláchte y Woźne-
go. A iesli o ieden zly uczynek ábo wiecey ktorego-
kolwiek Páná osiedli obwinieni beda: takowych
sámych powodowa strona / ktora krzymde cierpi /
á nie Páná ich o on uczynek w Sadzie y w práwie /
do ktorego należeć beda / niech pátrzy.

Studzy iesli złodzieiá gonic niechca, sa bezecni.

GDy tych czasow studzy wšedy wymawiali sie
Pánom: iż przez te przyczyny / że oni sami Zło-
dziei / ábo złoczyńcow / ábo nieprzyiaciół nie gonili /
oni też takowych złoczyńcow gonic niechcieli: zkad
wielka obrone dawáli zlym ludziom / áby vchodzi-
li tak tych: ktorzy ie łatwie poimác mogli. Dla te-
go vstáviamy: Iż ktorychkolwiek z slug / zá roška-
zaniem Pánštim / Zlodziei ábo złoczyńcow ktorych-
kolwiek gonic ábo łápác niechcial: Takowy niech
bedzie ná wieli bezecny: A ktorzyby tym / ktorzy
gonili ábo poimali / bezecnośc zádawáli: w též wi-
ne bezecnošci zárazem niech wpádna.

IEsli kto czyiego sluge wolnego vbiie / hánuie /
ábo mu co wydrze / czyniac to dla nienawisici
á winy Páná iego: tak studze iáko y Pánu / ná-
grode vdzialác bedzie powinien. wyiawšyby przy-

siagl / iż tego nie uczynił ná zelżywość Pána iego /
 ábo obudwu / ábo iż nie uczynił ná škóde Pánu / á
 ná překáženie posługi / ktoraby on slugá Pánu czy-
 nić miał: tedy tylko sámemu sludze nagrode uczy-
 ni. Abowiem gdzieby Pan przez ubicie slugi ná
 czyn škodował: tedy on ktory slugę obraził / Pánu
 też táka nagrode będzie winien / iákcby on slugá gdy-
 by Pána swego nieślusnie opuścił / á od niego bez
 przyczyny odpędł / to iest winien będzie Pánu tyle
 pieniędzy dáć / ile był Pan sludze obiecał: á iesli co
 Slugá inptá záwziął / tedy dwoiáko wrocić. Spe-
 cu; Sax; lib: 2. artic: 34 in Textu & in Glosa.

☞ Wywodzi to tárnż Glosa Berzey / iż nagro-
 dá y pieniężna winá / sludze y Pánu ma być z troiá-
 kiego przewinienia. Naprzod / Kiedy kto czriegó
 slugę ubie / policzek dáć. Drugie / Kiedy kto co
 choć swego / swa wola bez Wzędu komu bierze:
 iáko / Kiedyby sie kto krom przyzwolenia Sedzięgo /
 wtracał w possessyá choć swego Imienia / ktore
 pierwey inny dzierzał: bo też to Práwo názywa/
 Spolium rei suæ, złupienie swey rzeczy. Ale wiet-
 sze iest Spolium rei alienæ, kiedy kto komu nie to co
 swego / ále to co iest cudzego / gwałtem wydrze:
 Tým iuż nie idzie o nagrode pieniężna / ále o gár-
 dło. Trzecie / Kiedy kto kogo trzyma zá Su-
 knie / zá Kolnierz / ábo ktorym innym sposobem z
 krzywdą

Spolium
 rei suæ.
 Spolium
 rei alienæ.

trzymada hámnie: tak iżby dálej iść nie mogł. W
 takim troim przewinieniu na grode musi uczynić/
 tak słudze za boleść / iako y Pánu za zelżywość. ale
 zelżywość (piše támże) ma być rozumiana / kto ja
 uczynić może: Bo dziecię á balony nie czyni iey / á
 choćby ja uczynił / tedy za zelżywość nie może być
 poczytána. Także rodzicy dzieci swych / Pan stu-
 gi / Maż żony / zelżyć nie mogą. Specu:
 Saxon; lib; & artic: eodem
 in Glosa.

Discite Iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Multiplicata est iniustitia, & in continentia super
 terram: Conuenient populi, & Regnabit quem non
 sperabunt &c. 4. Esdr: 5.

Zelżywość
 áci kto nie
 może czyni-
 ńić.

R E G E S T R

Rzeczy y słow, ktore się pod temi Tytuły zamykają, porządkiem Obiecdawnym.

A.

Akolit dla Szego z siostra Gierade bierze	Fol: 14.
Accessorya sentencya co iest	284.
Accessorya sentencya habens vim diffinitiuę	tamże.
Actionis in integrum restitutio, co iest	195.
Actio personalis, realis, hypotecaria	125.
Adoptiui, arrogati liberi, adoptiuorum successio	54.
Allegacye z Praw Cesarstkich iako mają być cytane	38.
Ambitio co iest/ y iako wiele ztego z niey w Rzeczypospo.	167.
Apellacya dla Szego należiona	281.
Apellować się nie godzi od ostatnich Sedziow	tamże.
Apellacyey postepet. Apellacya do ktorych ostatnich Sedziow idzie	293.
Apellacya w czym ma być dopuszczona. a w czym niedopuszczona	281. 282. 283.
Apellacya. patrz też o tym w Regestrze Porządkowym. Arest. Postepet okoto czynienia Arestow rozmaitych	148.
Arestu pospolitego y osobliwego forma	149.
Arestu pospolitego własność	150.
Arestu ktoby nie przysial, co cierpi	III.
Arest. Postepet z Arestu/ kiedy dłużnik przypozowie Kreditora	153. (Tamże.
Arest. Postepet z Arestu kiedy Kreditor pozowie dłużnika	
Arest. Postepet z Arestu na zmarłego dłużnika. zbiegłego/ nie zbiegłego	158 159.
Arest. Postepet z Arestem słuszny wedle rady Cerazyna	154.
	Arest

Rzeczy y słow.

Arest na ośiadłe kiedy a iako ma być	152.
Arestatorow/ iesli wiele na iedno Imiente: rospieraię sie o le-	
pszość Prawa	153.
Arestu y Sequestru rożność	174.
Arest. Pátrz też o tym w Regestrze Porządkowym.	
Astio termini. Astare Iudicia, co iest	172.
Autenticum. Księgi Cesarskie/ co są/ y iako z nich Prawa	
przywodzą	40.

B.

Bełartow rożnych/ rożne Prawa	54.
Bydle kupione / a v przedawce na czas po kupnie zostawione	
gdy w tym czasie zdechnie / czyiá škoda	114. 115.
Bliskość kiedy kto dzieci nie ma/ ale Oycá/ Matkę/ albo stare-	
go Oycá/ albo stara Matka ma/ bracia też ma/ iako ma	
być rozumiana / podług rozmaitych wywodow/ vgo-	
nych w Prawie	30. 31.
Brac sie nie godzi swey rzeczy v kogo bez Vrzedu	183.
Brac y zatrzymac Osoba bez Vrzedu moze/ iesli iest watpliwá/	
y dac iá zarazem do Vrzedu	185.
Brat, Bráćiey/ pulbráćiey/ dzieci od nich/ iako Spadki ida	45.
Brzemienna niewiasta/ iako dlugo ma mieszkac w Imieniu	
meżowym po śmierci iego	106.
Brzemiennej niewieście Dowod brzemienia iaki y dla ceg	103
Budowanie zastawnego Imienia	120.

C.

Caduca bona, o pustey maíetności/ pátrz w słowie/ Pusta	
maíetność	48.
Cesarskie Prawa ku Gemu należą / y Allegacye z nich iako ma-	
ia być cytane	38.
Cechowie/ są pod posłuszeństwem Radzieckim	264.
X x x x	Cechy/

Regeſtr

Cechy, Miſtrzowie w Cechách, co bez Rady ſtanowie mogą czego nie mogą	279.
Ceremonie przyſiąg, patrzą w ſtorwie Przyſiągą.	
Ceremoniy użytek potrzebnosc	224.
Czynſu pierwoſc przed Wianem	87.
Czynſu dochodzenie na Komorniku	141.
Cyrograffowych długow, Prawo	62. 65.
Ciuliter, Criminaliter agere, co ieſt	189.
Ciażanie ludzi / z innego Państwa / niewinnych miasto win- nych, iako kiedy przeciw komu ma być	291. 192.
Ciażania takie niewinnego miasto winnego / Gadka o tym ſuſſnelt	195.
Ciażania takiego przyczyny	196.
Ciażania Liſt, ktorym ludziom ma być dany, ktorym nie ma być dany	197. 200.
Ciażanie takie, o mała rzecz nie miała być dopuſzczone	198.
Ciażania takiego, przez kogo ma być Exekucya	201.
Ciażania Liſt, ktoby ſobie złe ziednał iako ma być karan tamże.	
Kondicya przy kupnie, ma być pilnie ſtrzeżona	115. 116.
Codex Iuſtiniani, Księgi Ceſarſkie co ſą y iako z nich Prawa przywodzi	40.
Kreditor / z towaru ſobie nie zapłaconego / możeli długi do- chodzić	65.
Kreditor, patrzą ku temu wiecey w ſtorwie, Wierzyciel.	
Kreowania na Urzedy, iakie mają być	300.
Kurator co ieſt	252.

D.

Darow Urzednicy nie miała brać. Dary iako miała mieyſce	267.
Deſky dzien Exekucyey, a iako ſie na nim ſprawować	282.
Dawnoſc w rzeczy kupionej	190.
Dawnoſc ku wtowierdzeniu Dzierżawy	109.

Deposit

Rzeczy y słow.

Deposit/ Dług/ co z tych pierwey po zmarłym idzie/ Wywód depositow rozmaitych/ strawionych/ utraconych/ Pra- wa o nich	61. 62.
Dekrety ostatnich Sedziow za Prawo	150.
Diffinitiva sententia co jest	285.
Dłużnik iakie rzeczy Kreditorowi w zapłacie dawać powinien	
Dłużnika czyni prosta obietnica	86. (132.
Dłużnikow sprawa po zmarłej rece	21.
Długi ktore przed Wianem ida ktore po Wienie	82.
Dłużnik/ gdy Kreditorowi wkaże zapłatę na długach/ co czynić winien	132.
Dłużnik iako ma być chowan w Więzieniu	134.
Dłużnik kiedy na czas będzie puśćzon z więzienia/ albo wciąże nie jest przez to wolen długu	tamże.
Dłużnika kiedy nie płaci dłuży dla czego dala do więzienia	135.
Dłużnik/ kiedy nie ma być dawan do Więzienia	tamże.
Dłużnika/ kiedy ubóstwo nie wymawia	tamże.
Dłużnik/ po kim ma być chowan w Więzieniu	tamże.
Dłużnik z Dłużnikiem iako się o Rzymianow obchod.	tamże.
Dłużnik/ kiedy się osiadłością broni/ na osiadłości co winien włażnie	152.
Długi iawne nieiawne/ co są	159.
Dłużnika zbiegłego y niezbiegłego iako rozumieć	tamże.
Dłużnika ktory nie może być należon/ iako pozывать	179.
Dłużnik/ gdy mu dobra Alreftina iako postępować ma	150. 180.
Dobra zastawne jeżeli przedać/ kiedy czas wykupienia prze- dzie	143.
Dobra dla nieposłuszeństwa straconych/ iako doysądż może	157.
Dobra zlozyncow na kogo spadają	60.
Dochodzić iako ieden ma swoich rzeczy/ gdy ie v kogo zasta- nie	183.
Dochodzić patrzyć w słowie/ Imować się.	

Regeſtr

Dom przedany / ieſzce nie zdany / ieſli zgorę / komu ſtoda idzie	120.
Dopuszcć trzeciego Sadu / co ieſt	175.
Dowód brzemienia białeyglowie y ſkutek Dowodu tego	103.
Dzieci nie mogą być w ſancie dawane	145.
Dzieci po Oycu / choć nie prawego toż / Spadek biorą	50.
Dzieci / z których przyczyn ſpadku brać nie mogą	51.
Dzieci y Rodziców / które dziedziczą / które nie dziedziczą. Roznoſć dzieci od rożnych rodziców	52.
Dzieci z małżeńſtwa / y nie z małżeńſtwa / ich Prawo	tamże.
Dzieci nie dobrego toż / poczymone dobrego toż ich Prawo	tamże.
Dziedzicy meżowi / obwinieni od Wdowy / o wnieſione pieniądze do meża / bliſzy odeyść	93.
Dziedzicy meżowi brzemienią Wdowa mogą naćnanić o brzemie / iſz nie od meża ieſt	104.
Dziedzice / kiedy może wydziedziczyć / a iako	25. 26. 234.
Dziedzicowi ku otrzymaniu Dziedzictwa / czego potrzeba	237.
Dziedzic za wyſtepek zmarłego / kiedy / y co cierpieć winien	24.
Dziedzicy / po których krewnych dziedzictwa nie biorą	24.
Dziedzic / który ſpadek bierze / co powinien	211.
Dziedzic iako winien dług zmarłego płacić / y kiedy winien płacić / choć nie nie rożnie	22.
Dziedzic iako długo nie winien o Dług zmarłego odpowiadąć	tamże.
Dziedzic Oycowſkiego Imienia przedanego a nie rozdanego / może nie rozdawać	tamże.
Dziedzicy iako między ſobą Imienie dzieła	tamże.
Dziedzictwa Oſobami nie brakują / Białegłowy z meżczyzną równo dziedziczą	31.
Dziedzictwo / do Dziedzictwa które rzecze waleją	19.
Dziedzictwo do którego Rodzaju ſiakoż	25.

Dziedzic

Rzeczy y słow.

Dziedzictwo gdy spada na Pána iako sie ma rozumieć	48.
Dziedzictwo/ iako od Dziedzicow dawnością odpadza/ a iako pomoc do tego aby nie zginiło	52.
Dziedzicowi czego potrzeba/ aby sam używał dziedzictwa	236.
Dzierżawca Imienia zastawnego	118.
Dzierżawca Imienia nie ma być wyrzucon z Imienia aż za tro- iem Pozwem	187.
Duellum, co jest/ y iako ie wedle Prawa Sáskiego zachowuie	C 194.

E.

Exekucya/ na Roku Exekucyey/ kiedy ma być dopuszczona Apellacya	382.
Exekutorá od Tutorá różność	248.
Emancipati liberi	42.

F.

Sántu raz w summie założonego/ nie może innym fántem wy- zwolić	126.
Sánty iako máia być od dłużnika przyjmowane	támże.
Sánt iakim postępiem ma być odbywan/ gdy czas wykupie- nia przeydzie	143.
Fidei commissarius co jest	243.
Fiscus, Skarb Krolewski/ kiedy cudza majątność bierze y tro- wym sposobem	48. 49. 52.
Figura Łacińska tu wyrozumieniu Spadkow	29. 30. 31. 32.
Forma z pisanía Interrogatorney tu sluchaniu świadkow	210.
Forma zapisania Wiana	74.
Forma odstęptu Wiana	77.
Forma Zapisu w wiazania w Imienie	155.
Forma Arestu	149.
Forma Pozwu na dłużnika za Arestem	161.
Forma odpisu na Pozwo	166.

Regestr

Forma Kwoitu z Opięki	259.
Forma przyzwolenia żony na Zapis meżow	562.
Formy Testamentu położenia / Testamentu wzięcia od Drzaz	
du	247. 248. 249.
Fratres vterini, Consanguinei, coniuncti, connexi, medij,	
co są	42.

G.

Gierada / co iest / Parapherna, vtenfilia. Rożność Gierady w	
Prawie Niemieckim. To do Gierady wedle samego Pra-	
wa Nymdeburskiego y potym Saskiego należy. Wywod	
niezgodnych Praw o Gieradzie	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.
Gierady nie może Testamentem oddać	237.
Głycu. gdy sie kto odpise moze i go wywoać słusnie	120.
Głycem kiedy sie bronic nie może podług Wielkierza Krako-	
wskiego	159. 160.
Głycy iako może czynić Testament iako nie może	229. 230.
Głycy podarz blzky przysięgi o Czyni przeciw komornikowi	141.
Głycy podarz / może komornikowi zamknąć statek iego w Czyn-	
siu	142.
Głycy podarz lepsze Prawo ma do komorniczego statku w Czyn-	
siu niż inny Kreditor w dlugu	146.
Głycy podarz pilność około statku komorniczego w Czynsiu za-	
hamowanego	tamże.
Gwałtem brać nie godzi sie nikomu nie	183. 184.
Gwałtem kto Imienie bierze / choć swoje choć nie swoje / co	
traci	188.
O Gwałcie może czynić Criminaliter y Ciuiliter	tamże.

H.

Hergewet. do Hergewetu co należy	171.
Hergewetu nie może Testamentem oddać	238.
Hergewetu rożność w Prawie Niemieckim	tamże.

Heretyk

Rzeczy y słow.

Heretyk / Sądzić nie może	288.
Heretycy y po śmierci z pogtu wiernych bywają wyrzuceni / y	
Dekrety przeciw im Gynia	tamże.
Hypoteca tacita expressa co iest	62.

I.

Imienie małżowe dla odprawy Wienney może przedać	68.
Imienie kto pozwany o Imienie nie stawia / traci ie	147.
Imienia kto dochodzi bez strony / bez Wzędu zle dochodzi	187.
3 Imienia żaden nie ma być wyrzucon aż Prawem zwycięzo-	
ny	183. 187.
Imować się iako ieden ma / gdy co swęg v kōg zaścianie	184. 190.
Imować się ktorych rzeczy nie może	190.
In integrum causa restitutio, co iest	198.
Interrogatoria przy wodzeniu Świadców / pożytek ich Przy-	
kład iako mają do Wzędu dawane	207. 208. 209.
Iudex incomperens, co iest	208.
Iudices, vltima instantia iacy mają być	292.

K.

Kadziela odprawować Wiáno niezapisane / zwyczaj v nas nie	
niebie	91.
Kapłani z czego mogą czynić Testament / z czego nie mogą	230.
Klery / Sądzić nie może	289.
Komornik / jeżeli rzeczy do Gospodarza wniesione zaśc-	
wic	146.
Kortki iestliby kto zabił iako ma być karan	266.
Konkupiony / a v przedawce postawiony / w tym Gdzie zde-	
chnie / Gynia szkoda	114.
Kościelne rzeczy kiedy mogą być zastawione	145.
Kotące Wzędne / nie mają być zbyte	300.
Kroni troiacy / Ascendentes, Descendentes, Collaterales	27.

Regeſtr

Krol z dzieci nieprawnego loża / może czynić prawe	56.
Książę Sadownych ważność	92.
Kupno, pytania około kupna Imienia y innych rzeczy potrze- bne	107.
Kupione y rzeczy przyicie / wiele wiąże kupca / tu cierpienia škody	113.
Kupowanie y przedawanie Urzędow / iako škodliwe w Rzecz- ypospolitey	304.
Kup. Karanie kto ſie Urzędow dokupuje	291.
Kradzioną rzecz darownością nie ginie	190.
Kradzioną rzecz kto odmieni / odmienione y nie zakradzioną nie może inować	tamże.

L.

Liberi iuſti, poteſtati patriæ ſubditi, emancipati, co ſą	42.
Liberi naturales, legitimi, illegitimi, ſpurij, manſeres, legi- timati, incęſtuoſi	54. 55.

M.

Mąż z żoną kiedy po ſobie Spadki biorą	24.
Mąż oprawitoſſy żenie Wiąno na Imieniu / jeżeli ono Imię nie przedać	79. 80.
Mąż po żeniny ſmierci / kiedy nie winien Wiąną wydawać / kiedy winien	88. 89.
Mąż wtory / bierze Wiąno żeniny / ktore ona ma od pierwſzego męża	94.
Mąż dla ktorych przyczyn traci Poſag	99.
Mąż czego nie może Teſtamentem oddawać	237.
Mężowi czego nie może żona oddać	tamże.
Male fidei poſſeſor co ieſt	110.
Márnotrąwca Teſtamentu czynić nie może	331.
Monopolium co ieſt y iako w Rzeczypospolitey škodliwe	273.

Mono-

Rzeczy y słow.

Monopolium, pątrzy w słowie/ Ząkupowanie.

N.

Niebytność Dziedzicą iako się ma rozumieć	49.
Nieposłuszeństwo pozwanego o dobrą / škodliwe jest	147.
Niemcy, nie może czynić Testamentu / y iako może	231.
Nie spełnego rozumu człowiek / niewidomy / kiedy może czynić Testament / a iako	tamże.
Niesprawiedliwość Przędna / iako ma być rozumiana	194.
Niewiasta kiedy w Wienie ani w żywności domowej nie dzie- dzczy	68.
Niewiasta dla których przyczyn traci Wiano	97.
Niewiasta / kiedy świadectwem bywa przekonana	tamże.
Niewiasta wolna / swowolnie żyjąc starze tylko dobrą traci / Imienia nie	tamże.
Niewieścia chytrość w okazaniu brzemienia / aby w Imieniu meżowym została	102. 103.
Niewiasta gdy będzie pozwana / a męża naten czas nie ma / iako to się ma sprawować	259.

O.

Obietnica / do obietnice aby była ważna / czego potrzeba	86.
Obietnica wsty y ręka czemu bywa	tamże.
Obietnica. Kto czego nie obieca / nie winien płacić	93.
Obses co jest. Obses nie może czynić Testamentu	231.
Obieranie na Przędę / iakie ma być / iakie jest ważne iakie nie ważne	297.
Omiestkanie w dochodzeniu Imienia škodliwe	146.
O osutkanie w kupnie / może Prawem czynić	117.
Opietunowie mają pania wienna Wianem rychto odpra.	67.
Opietka Dziecięcia po śmierci Oycowskiej / ieszcze nie narodzi- nego	106.

Regeſtr

Opiekun dobra ſieroty iako moſze zaſtawić	145.
Opiekunowe dobra / ſa ſantem ſierocie / y kterych opiekunow nie ſa ſantem	142.
Opiekun gdy Teſtamentu nie pełni / co traci	239.
Opiekuna wypiſanie / y wczym ieſt od Kuratora rożny / Opie- ka do kad trwa Opieka ſieroty / od opieki meſzowej nad żona / czym rożna	251. 252.
Opiek. Od opieki ktoremi ſie przyczynami wymowie moſze / y innych rzeczy o Opiece potrzebnych	tamże.
Opieka białychgłow Sadowa / iako porządna / iako niepo- rządna	255. 256.
Opiekun Sadowy ieſt iako Prokurator	259.
Opiekun nieprawy / nie moſze od ſieroty ſprawować	290.
Opieki kwirowania doſtateczna forma	259.
Opowiadanie / miasto oblicznego pozwania	179. 289.
Oskarżony wczynek nieiawny / bliſzy ſie odwieſć	280.
Oskarżoneg w iawnym wczynku / bliſzy Powod pokonać tamże	

P.

Pałancya w Maydeburku Sadowa / iaka y co ieſt	293.
Pan ktory na Drzedy obiera czego pilnie ſtrzedz ma	297.
Pandectarum Księgi Ceſarſkie / co ſa	39.
Paragraſſ co ieſt	tamże.
Peſtes in Repub. z obierania ludzi niegodnych na Drzedy / y z kupowania Drzedow	301. 303.
Peremptoriuſ terminuſ, co ieſt	178.
Pieniadze ſierot / maia być w płát dawane. y zachowanie Krakowian: okolo pieniedzy ſierot	255.
Pieniedzy czemudziſ trudno nabydż	124.
Pies gdy ſkoſe wczyni co za nagrode Paniego winien	271.
Pies ieſliby go kto zabít wmyſlnie / y nie wmyſlnie / iako ma być płacon	263. 264. 365.

Rzeczy y słow.

Psa ieśliby kto zabit/ nie ma być dla tego z Rzemiesła zrzuczo	264
Psa zabic iest rzecz sromotna	268.
Pytania przy wodzeniu świadkow/ patrz w słowie Interrogatoria.	
Plát od pieniędzy kiedy Prawo dozwała brác	132.
Plácenie długow/ czym pierwey ma być	125.
Plod ieśli iest od meża iako poznać po śmierci meżowey	105.
Poprzyśieganie wian / dzisieyszych czasow sędliwe	71.
Posag co iest	69.
Posag przez co maż traci	99.
Posag gdyby przeciw Wiannu nie był wydany / iakie Prawo dzieciom z pánia wienna	90.
Pospolstwo ma być Rádzie poslusne	265.
Posthumus , co iest y Prawo iego	234.
Postepet okolo wwiezowania w Imienie zastawne	143.
Postepet na dalszym dniu Eksecucyey.	283.
Postepet na dalszym dniu z Sentencya wyzszege Prawa	286.
Postepet Sadowy / na Arest Wzedowy	148.
Postepet z wyzwolenia z Powotania	202. 203.
Pozyczki zastawnego Imienia mógli być nad główna summe obracane	120.
Pozwu forma na dłużniki za Arestem	161.
Pozwow innych od Rádziec / od Woytá formy	167. 168.
Pozew / za iednym pozwem żaden nic nie traci	176.
Pozywanie do trzeciego Sadu co iest	tamże.
Pozew ieden miasto trzech nie idzie w Nieskim Prawie tamże	
Pozywanie dłużnika zbiegłego iako ma być	179.
Prawo za potrzeba odmienić może	15.
Prawo Cesarstkich czytanie / y ku czemu służy	38.
Prawo o Prawie swoim każdy winien wiedzieć	52.
Prawo dwoie ku Possessyey / wierszey wagi iest niż iedno	55.
Prawa / dla czego są uczynione	71.

Regeſtr

Prawa mektorych rzeczy dopuſzczają/ przeciw ſumieniu	147.
Práwo dąć/ Práwo wziąć/ mowa w Práwie nierozumna/ y co to ieſt	180.
Przedawcą iáko długo winien bronić kupcá w Imieniu prze- dánym	107. 118.
Przedawcą zaſtawnego Imienia/ iáka obrone kupcowi winien	
Przedanie aby było ważne/ co ktemu trzeba wiedzieć	107.
Przewód Prawa ábo przeyſt/ czym narychley ſkazać może	178.
Privilegium personale, reale, co ieſt	62.
Przyſięgáć o rzecz nierozumna/ niebezpieczno	93.
Przyſięgi o Czyni/ kto bliſzy/ Góſpodarz czy Komornik	141.
Przyſięgi Sędziów Duchownych/ Świetlickich/ Ceſárzow/ Krolow/ zé. Ceremonie ich	213.
Przyſąg rozmaitym ſtanom/ y w rozmaitych ſprawách Ce- remonie opiſane	212. 213. 214.
Przyſięgi nie gwałci niemywanie Ceremoniy	217. 218.
Przyſięge wiecey ſłowa wiąża/ niż Ceremonia	221.
Przyſięgi ſposób od Boga roſkazany	222.
Przyſięgá wſytkum ſporom czyni koniec	223.
Przyſięgá ná czym należy y co ieſt	támże.
Przywileie ná wolaſny czy pożytek z ſkoda Rzeczypoſpolitey nie máia być dawane	277.
Prokurator mowiąc od tego/ nie nie tráci	259.
Prokurator ieſli fałſzywie ſprawuje/ á okáże ſie to/ Sentencya w oney ſprawie nie maży	288.
Puſte dobra/ ktore Dziedzicá nie máia/ ná tego á iáko przy- padaia	48. 49 59.
Puſta máietnoſć ſkład poſtá/ y iáko ieý Práwem Ceſárſkim za- biegano/ aby nie była	57. 58.
Puſte dobra/ z Teſtamentu iáko bywały	59.
R.	
Rádziecka władza nád Cechy y Poſpolſtwem	264.

Rzeczy y słow.

Kadzieckiey Przysięgi sposób	214.
Repressalia, co nazywają	192.
Repressalia, pątrz w słowie/ Ciężanie.	
Rok w Prawie nazywają	176.
Rok zawity co jest	178.
Rokut z wyższego Prawa przyniesiony	287.
Rozwód żony z mężem/ troiaki	95.
Rumowanie co jest/ y iako ie zapisują	156.
Rzemiosła utracenie/ przez co bywa	170.
Rzemiesnicze Monopolia w Techách	276.
Rzemieslnicy/ bez Rady/ nie mogą w Techách stanować	278
Rzemieslnicy/ iako z inąd przychodniom Rzemieslnikom rzec- mieśia mają bronić	281.
Rzeźnice wstawy około bicia bydła	278.

S.

Schowana rzecz/ pątrz w słowie/ Deposit.	
Sędzia nie na każde pytanie ma słazować	185.
Sędziowie sie nie mają gniewać kiedy od nich appellują	269.
Sędziowie ostatniacy mają bydź/ y iacy w Maydeburtu	292.
Seytencya Accessoria/ diffinitiva co jest	284.
3 Sentencya z wyższego Prawa przyniesiona/ iako sie sprá- wować	186.
Sentencye ktore wiążą choć od nich appelluje	287.
Sentencye ktore nie wiążą/ choć od nich nie appelluje	288.
Sentencyey ktore Osoby naganić nie mogą	tamże.
Sentencyey Jednackiey ważność	tamże
Sequester co jest/ a w czym od Arrestu różny	173. 181.
Sequestru własność/ y dla czego bywa	tamże.
Syn v O, cá z czego może czynić Testament	231.
Sierota może brać pożytek od pieniędzy/ od Opiekuna	63.
Sierot przodek w dochodzeniu długu z inemi Creditor:	65.

Regeſtr

Sierot przeciw Opiekunom	142.
Szkoda w zaſtawnym Imieniu/ kto winien cierpieć/ Wierzy- ciel czy dłużnik	118. 140.
Solidus w Prawie co ieſt	269.
Spadkow wyrozumienie/ z łacińskiej figury	28. 29. 26.
Spadki krewnych pobocznie idących	43.
Spadek Oſob od ktorychſmy poſili/ y rożne w tym rozumie- nie/ wczonych w Prawie	45.
Spadek po Oycu ktory nieieſt z małżeſtwa	50.
Spadek z ktorych przyczyny na krewne nie idzie	51.
Spadek dzieci nie z małżeſtwa	54. 56.
Szperunk/ patrz w ſłowie/ Arest.	
Spofobieni Synowie/ ich Prawo	54.
Stawowanie ludzi obcych/ patrz w ſłowie/ Ciężanie/ Repreſ- ſaliz.	
Stopnie w wiązaniá w Imienie	155.
Strawne rzeczy ktoremi handluia/ Do dziedzictwa należa	68
Szerzenie cudzey rzeczy	117.
Student od roſtekich Cel y podatkow wolni.	
ſucceſſio inſtirpes co ieſt	30. 43.
ſucceſſio in Capita	36. 37. 42.
Swary røykretne między dłużnikami	120.
Świadectwo przeciwko niewieſcie kiedy idzie	97.
Świadkow wodzenie ſłuchanie ſwiadkow rozmaite	210. 211.
Szacowanie fantow dłużnikowych/ dla czego bywa	329.

T.

Tárgu zámknienie co czyni	110.
Targ o Imienie kto zeruca/ zadátek tráci	111.
Targ. wymowienie przy targu ma bydz chowane	116.
Terminus peremptorius co ieſt	178.
Testamentu opisanie	226.

Rzeczy y słow.

Testament/ Testamentnik polci żyw może odmienić	tamże.
Testament domowy / Woienney/ wedle Prawa pospolitego y wedle zwoyczaioy	tamże.
Testamentu ktore Osoby czynić nie mogą	tamże.
Testamentu przyczyny/ y Dziedzicow wszytkich mianowanie na Testamentcie	233.
Testamentne wydziedziczenie iako bywa	234.
Testament/ z takowych przyczyn sie rwie	236.
Testament na Testamentcie/ Panstwa zachowanie/ nie wedle Prawa	tamże.
Testamentem / ktorych dobr nie może oddać / y dla ktorych przyczyn	237.
Testamentem/ komu odkazywać nie może	241.
Testamentu Exekucya iako rychto ma bydz	tamże.
Testamentne odkazywanie może bydz pod winna	244.
Testamentna sprawa/ do ktorego Prawa należy	245.
Testamentu forma iawnego y zamknionego	tamże. 247.
Testamentu polozenia y podniesienia od Urzedu Formą	249.
Tutor od Exekutora w czym różny	248.
Tutor/ Tutella/ patrzą w słowie Opieką.	

V.

Umarta reka/ co jest prawie	22.
Umowa dowiedziona/ Prawu zakracza	116. 117.
Urząd o koto pustey mairności iako sie sprawować ma	54.
Urząd koby kupit / iako Prawa takiego karza / y iako czasem omawiaią	302. 303.
Urząd czemu niema darow bracie	297.
Urząd. Obieranie na Urzedu	277.
Urząd gdy sie kto imnie stacku swoiemu/ co baczyć ma	183.
Urząd nie może nie dopuścić / iedno co jest wedle Prawa	
188 189.	

Regestr

Orzednicy/ iacy mają być wedle Prawa Bożego y Ludzkiego	
go	295. 596.
Ustawiać Sady/ postępek iest niepotrzebny a škodliwy	172.
Ustawiać Sady/ co iest	tamże. 176.
Wdowa co za Prawo ma do straconych rzeczy po mężu zostających	66.
Wdowie wiele na strawę dawać/ po iey wianem nie odprawia	tamże.
Wdowe nie odprawić rychto wianem/ iest rzecz Dziejicem y Creditorow škodliwa	tamże.
Wdowa zeznany dług mężem/ choć ma oprawione wiano/ powinna płacić po śmierci mężowej	83.
Wdowa/ ktora się z mężem do robi/ nie mając wiana/ co po śmierci mężowej bierze	95.
Wdowa jeżeli wiana doysądzi/ na domu/ ktory sprzedać przyzwoliła	100.
Wdowa zapisanego wiana/ latwiej dochodzi	102.
Vendicatio, patrz w słowie/ Imować się/ dochodzić	
Wiano co iest/ wiana dowod iakiey wedle Prawa/ y taki dzisiejszemu czasowi przystoyny	69. 70.
Wiana zapisanie/ iakie ma być	74.
Wiana odstępowanie iakie dobre/ iakie niebezpieczne	76.
Wiana oprawianie/ białey głowie iakie pewniejszy	81.
Wiano kiedy pierwey idzie niż drugi kiedy kto po długach	82.
Wienna oprawa z zachowaniem państwa iako idzie	84.
Wiano oprawione/ na dobrach czynszowych iako idzie	87.
Wiano po śmierci żeniny kiedy przy mężu zostaje	48. 89.
Wiana oprawienie za Rekoienstwem w zględe Posagu tamże	
Wiana choć wdowa nie ma zapisanego/ do wodzi Przysięga	91.
Wiana nie zapisanego nie odprawia vnas kadziela	tamże.
Wiana nie mianowanego/ Wdowa nie doydzie/ choć do męża pieniądze wniesie	93.

Wiano

Rzeczy y słow.

Wiano żemne, po pierwszym mezu iey służące / wtory maż bieżę	tamże.
Wiana białymglowom żaden złamać nie może	67.
Wiana dla czego biał; mglowom ostarwione	tamże.
Wiano dla ktorych przyczyn białeglowy trąca za żywota meżowego / y po śmierci iego	tamże.
Wiano / zwyczaj Maydebur: około wian	101.
Wydziędzienie dla ktorych przyczyn bywa	25.
Wydziędzienie Testamentne / iako bywa y iako iest Dzieciom stomotne	234.
Wielkierz Krakow: o Testamentniech	239.
Wielkierz Krakowianow o Aresciech na dłużniki y Postępek z Arestow	159.
Wielkierz Krakowia: ku wzdawaniu Imienia potrzebny	108.
Wielkierz Krakowianow o Gieradzie	11.
Winowayce nieprawego może swą mocą zatrzymać / y do rzedu dać	185.
Wierzyciel iako z fianty Dłużnikowemi postępować ma	127. 128.
Wierzyciel iakie rzeczy ruchome od dłużnika w zapłatę przyjmować ma	131.
Wierzyciel ma wolność obierać / rzeczy dłużnikowych ku zapłacie które chce	132.
Wierzyciel / gdy mu dłużnik zapłatę długu na dłużnikach płaci / iako postępować ma.	133.
Wierzyciel iako dłużnika w więzieniu chować ma	134.
Wierzyciel dłużnika / kiedy wciecze, może znnowu zatrzymać	135.
Wierzyciel / gdy dłużnik iego przeda Imienie zastawne / na Gymbu dłużu szukać ma.	138.
Wierzyciel z Imienia w które sie wwiąże / nie może być ruszen aż Sadownie	143.
Wierzyciel / patrz też ku temu / w słowie / Dłużnik.	
Wierzenie dłużnikow iakie ma być.	134.

Regeſtr

Woienne rzeczy do Dziedzictwa należą	17.
W wątpliwych ſprawach / y prawiech ſrzodek ma być trzy man	33.
Wwiązanie kto weźmie w Imienie / może tam innego miasto siebie puścić / albo zamienić	144.
Wwiązana trzy ſtopnie dla czego z zwożaiu trzymać	153.
Wzdanie ſtojącego Imienia / kiedy ma być	108.
Wzdanie gdy ieſzcze nie doydzie / a dom zgorę / Gzią ſzkoda	112.

Z.

Zabicie pſa / iako bywa karane wedle Prawa	263.
Zacy od wszelkich podatkow wolni	199.
Zak temu z ſioſtra Gierade rowno bierze	15.
Zakonnik Teſtamentu czynić nie może	14.
Zakupowanie Towarów albo ſtrawnych rzeczy przez iednego / iako ieſt ſzkodliwe / y iako Prawa takowe karza	273. tamże.
o Zakupowanie każdy ſkarżyć może Przed Urzędem	tamże.
Zakupniowie / iako ſie z ſwym zakupowaniem dalece wyno- ſa	277.
Zywnoſci wywożenie do Woyska nieprzyjacielskiego	275.
Zywnoſć domowa co do niey należy / iakie Prawo Wdowa do niey ma	66. 67.
Złoczyńcow maistoſć kto bierze	60.
Złoczyńca na śmierć ſkazany Teſtamentu czynić nie może. przed ſkazaniem może	229.
Zona czego nie może mężowi oddawać	237.
Zona gdy ſie z mężem rozwiedzie iaka ma mieć odprawę	96.
Zona ieſli męża nie przeſtrzeże w niebeſpiecznoſci zdrowia iego / co traci	98.
Zona zeznany dług z mężem / iako po śmierci mężowej winna płacić	99.
Zapowiedz / pátz w ſłowie / Arest.	

Rzeczy y słow.

Zapisy długie czemu dziś czynia	111.
Zastawnego Imienia własność	118.
Zastawne Imienie gdy sie natązi/ zysia škoda	119.
Zastawy od przedania rozność	támże.
Zastawnego Imienia/ przedanie/ zastępowanie/ obrona/ támże. y fol: 143.	
Zastawá/ dawności nie ma	támże.
Zastawnego Imienia budowanie	120.
Zastawnego Imienia pożyczki/ ná główna summe máia być wyrażone.	120.
Zastawne dobra Dziedzic Kreditorow otrzymawa	139.
Zastawnych dobr natążenie ábo škoda kto cierpieć winien	támże.
Zawity Rok / co jest	378.
Zbiegłego dłużnika y nie zbiegłego/ iáko rozumiec	160.
Zrzucenie z Rzemiasła dla Psá/ nie słusne	263.
Zwierzat rozmaitych škodzenie/ iáko ma być nágradzanie	272.

. Dołónczenie Regestru ná Tytuły.

ENCHIRIDION

aliquot locorum communium
Iuris Magdeburgenſ.

Per

JOANNEM KIRSTEYN
CERASINVM, eiusdem Iuris in Arce
Cracouiē: Aduocatum, obiter ex-
plicatorum.

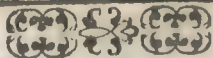

*Forſitan hæc aliquis, nam ſunt quoq; parua vocabit,
Et ſi non præſunt ſingula, multa iuuant.*

CRACOVIAE,

In Officina Franciſci Cæſarij, Anno Domini, 1629.

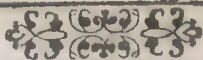

PRÆFATIO.

Quamvis sollicitudinis & studij in iure dicendo fuerit maiori-
bus nostris, vel hinc aestimare licet. Quod illi Romanorum e-
xemplum imitati (qui inclitas Selenis leges ex Gracia Romã trans-
tulerunt) opere praeiudicium quoque arbitrati sunt à vicinis Saxoni-
bus petita iura Magdeburgensia in Poloniam traducere. Quorum
sensa, fieri potest, ut illius seculi homines rectius quàm nunc fieri
videmus, assensuerint. At certè, ut meo exemplo dicam, ista
aetate ingentem in illis cacitatem & profundissimam caliginem ex-
perior: Quis enim etiam si Theseli filio nitatur, sese evolvere possit
ex illis inexplicabilibus labyrinthis, ubi autor inextricabili mixtu
ra omnia commiscens & confundens nunc ad Provinciale, nunc ad
Feudale, nunc ad Municipale ius videtur oculos intendere. Huc ac-
cedunt complures scrupuli veteris lingua Saxonica, qua iura Mu-
nicipalia potissimum prodita sunt, de quibus etiam hoc tempore
magna est inter scriptores contentio, cum vocem dubiam alius in
hunc, alius in diversum sensum contorquere nititur. Quemadmodum
plerumque usum venire solet, ubi res graves eiusmodi lingua prosperi-
tati traditur, qua nullus neque regulis, neque praeceptis est restricta. Por-
ro interpretatio Latina, qua obscurus lucem adferre debebat, eisdem
quodammodo plus quam Cimmerijs tenebris est involuta. Quippe
in qua, relicta sunt barbara vocabula Waranda, Warendare, Ge-
rada, Werzeldus, & alia eius generis, qua nemo nisi Saxonica lin-
gua peritus rectè intelligit. Scaiola fertur ad Sulpicium iure con-
sultum dixisse. Turpe esse in foro versanti ius ignorare in quo ver-
satur: Quanam tandem ratione à culta vacabunt nonnullarum
Ciuitatum Oppidorumque Decuriones, qui ne à limine quidem pene-
tralia iurum, quibus quasi corporum nervus Ciuitatum & Oppido-
rum compago continetur, unquam adierint. Et projecto qui eius-
modi imperiti hominibus Reipublicae habenas committunt, non minus
stultè faciunt, quàm qui vel pueri vel furiosi gladium tradendum

Præfatio.

putant: quod aliquando grauissimè & prudentissimè dicentem aut diui Illustriss: & fortissimùm Heroæ Dominum Ioannem Comitem à Tharnow Castellanium Cracouiensem: quo inter principes viros neminem alium apud nos reperies in prudentia iura nostri summa cum laude magis versatum. Porro instituto satù probabili magnis stipendiis publicè aluntur viri docti, qui partim leges Imperiales, partim iura Canonica profitentur. Ac nullum hactenus vidi Professorē, qui vel Regni Statuta generalia, vel iura Magdeburgensia sibi enarranda desumpisset, quorum, nisi fallor, apud nos frequentior est usus quàm illorum. Hac mecum animo complexctens, quum nuper ob pestis metum Cracouia grassantis succedens pingui ocio ut, Pliniano verbo utar, abundarem, selegi ex iura Magdeburgensi quosdam locos communes in Enchiridiū formam, ut libellus sit gestatu commodior, radatactos, quos ingrati inuuentum Polonia breui enarratiuncula obiter explicandos existimaui, idq; meo more, pingui, quod aiunt, Minerva, non abstinens interim ab usu receptis, etiamsi barbaris, forensibus vocabulis, quibus, docendæ causæ tantisper utendum erit: donec leguleorum centuria meliora inuenerint. Quæ quidem licet videantur, ita ut sunt, vulgata & protrita, tamen inuentus istis rudimentis vicumque imbuta, poterit deinde reliqua maiore cum fructu ex ipsis fontibus petere. Sed nasutus quispiam forte cauillabitur, inanem atque ociosam esse hanc meam operam, ut qui in hoc Enchiridion congefferim, quæ ante hæc in Cracouiensem promptuario (quod rectius Index vocaretur) fusi sunt perscripta. Sit ita sanè: sed quæ tandem est inuidia, si vel aliquos locos obscuros explicauerim, vel quadam hic adiecerim in illo etiam promptuario antea pertractata. Quasi vero autor illud opus suum ex aliorum quoq; & præferim Saxonici ludicibus non consarcinarit. Vetus est iud, & à Terentio usurpatum: Nullum esse dictum, quod non dictum sit prius.

Gerada seu Parapherna.

Væcunque dori accedunt. Geradæ nomine censentur, quæ ideo ab illis Græca voce Parapherna vocari solent. Quod si in peregrina Saxonica lingua diuinare licet, Gerada dicitur quicquid vltra dotem ad elocandam virginem datum est. Nam elocatam virginem Germanicè vocamus *ein ausgeraten iungfraw* / & elocare au *fraten*, inde quasi in nomen Latinum deflexa est vox Gerada, quæ vrentium sermonibus ad nos vsque est propagata. Quemadmodum verò pro diuersitate status hominum trifariam distincta sunt Iura Saxonica: Nempe in Feudale, Prouinciale, & Municipale. Quorum postremum peculiare est Ciuitatis Magdeburgen. ita etiam suis quæque finibus circumscriptam habent Geradam, eò quòd diuersi diuersis quoque rebus filias suas matrimonio iungendas, vel mundo muliebri ornare, vel penum & rem familiarem sponi instruere consueuerunt. Hinc est quod Iure Prouinciali ad Geradam pertinent anseres & oues, non alia quidem ratione nisi quod nupta illos ad mariti oeconomiam secum traduxisse videtur: Quum tamen Iure Municipali eiusmodi pecora spectent ad hæreditatem, & in hac parte ingens est rerum confusio, dum ex beneficio cuiuslibet Iuris, (quod vt commemoratum est, trifariam diuiditur) peculiarem sibi quisque Geradam conatur vendicare.

Interpres Latinus Geradam nominat Vrensilia, voce magistrita quàm recepta. intra curriculum anni & sex hebdomadarum repetenda sunt, tam arma bellica quam Gerada, alioqui cedunt ludici. Spec: Saxo: lib: 1, art: 28. Et hoc notandum est singulariter quòd eo in casu tam brevis introducta sit præscriptio.

Gerada seu

Mulieres constante matrimonio nullam possessionem, in rebus mobilibus sibi possunt vindicare, excepta Gerada. Inde consequitur etiam si in occlusa arcula, cuius sola vxor clauem haberet, reperiretur pecunia aut alia res mobiles, nihil tamen inde deceder iuribus mariti, ad quem ea omnia mobilia, iure quodam proprio pertinent, dempta sola, ut dictum est, Gerada. Quemadmodum habetur. Speculo Saxo: libro 1. articulo 31. in textu & glosa.

Clericus non beneficiatus cum sorore sua æquali portione succedit in parapherna matris defunctæ. Speculo Saxo: libro 1. art: 5. & adiecta est ibidem in glosa frigidissima ratio, nempe id fieri propter orationes quas fundunt & fundere debent vniuersaliter pro omnibus.

In glosa artic: 23. Iuris Municipali habetur regula generalis, quod arma bellica quæ Hergevvet vulgo dicuntur non nisi à morte agnati. Et Gerada duntaxat à morte cognatæ nomen suum sortiuntur. Hinc corruiere videntur omnes argumentationes quæ partim in eadem glosa, partim in annotationibus marginalibus. Speculo Saxonum lib: 1. art: 27. extant perscriptæ. Quod scilicet mulier viuens citra assensum cognatæ suæ non queat Geradam alienare. Etenim si Gerada non nisi à morte possessorum in nomen & naturam suam transire potest, censetur ergo domini rerum, nõ Geradam sed alia mobilia alienasse. Alioqui si vel agnati vel cognatæ viuentes tam diris legibus astringerentur, impediri eos necesse esset in propriarum rerum viu ac dominio, quod à iurium sanctionibus prorsus est alienum. Et videmus vsu, qui teste Lulio corrector est Legum, diuersum obseruari, ipsæque foeminas in humanis agentes quicquid eorum animo collibitum est, pro suo arbitrio de Gerada statuere.

Hoc indubitatum est, omnem mundum muliebre, & supellectilem domesticam ad Geradam pertinere, sed cū

Parapherna.

ea moderatione & restrictione, vt de illa tantum cognata superstiti cedat, quantum per defunctam consanguineam in ædes mariti illatum fuerit. Alioqui non solum ab æquitate remotum, sed inhumanum etiam foret, maritum spoliare illis rebus quas suo sumptu durante matrimonio ad necessitatem domesticam comparauit.

Porro vasâ aurea & argentea ad Hæreditatem computantur. Reliqua omnia siue ex auro, argento, serico, panno, siue ex linea materia in vsum ornandarum aut vestiendarum mulierum fabrefacta & concinata, quæque illæ corporibus suis gestauerunt, ad Geradam pertinere d noscuntur. Pannus vero, tella & alia eius generis, quæ parandis vestibus nondum concisa sunt, Geradæ iuribus haud quaquam subiacebunt.

Præterea Geradæ nomine censerî non debent res illæ, quibus mariti quæstum facere victumque parare consueverunt. Neque enim ornamenta mulierum, quæ vel à mercatoribus distrahuntur, vel ab aurificibus fabricantur, in hanc classem sunt connumeranda. Eadem quoque ratio est Pandochæorum publicis diuersorijs vitam sustentantium Iure Municipali articulo 23. in textu & glossa.

Immentum vero pelagus mihi esset ingrediendum, si omnia ad Geradam spectantia, quæ mundus muliebris complectitur, singillatim coner enumerare. In tanto enim luxu continuis auctibus increscente, in tanta denique gentium & morum diuersitate, Quis omnes vestium formas & species oratione complecti queat? præsertim cum ista tempestate, contempta maiorum frugalitate & modestia, nihil nisi exotica atq; externa nobis placeant. ita luxu diffuente & reiecto patriæ vestitu in singulos fere dies, nouas easque monstruosas vestium formas inuitis plane oculis contuemur, à quibus enumerandis nam id infinitum esset, consulto abstinentes,

lecto

Gerada seu

lectore ad ipsos iurū fontes potius relegandū esse putauimus.

Quaquam vero non sum nescius modis omnibus fugiendam esse correctionem abrogationemq; iurium, quibus condendis à sapientissimis viris magnopere sudatum esse conspiciamus. Et haud dubiè constabat illis suorum consiliorum iusta ratio, quorum impulsū hæc alia sentienda existimarunt. Sed quoniam alia ætas alios mores postulat & pro ratione temporum ac personarū, maxime vbi eundē, suasisit vel necessitas vel utilitas, haud quaquam absurdū putarunt prudentissimi, quique Legumlatores pleraque aut mutare aut in vniuersum tollere. Proinde ego autor esse velim omnibus Ciuitatum Decurionibus & prætectis, vt Geradam ipsam, vt rem perniciosam, & perpetuum seminarium nunquam finiendarum litium è corpore Iuris penitus tollant, & à suis tribunalibus procul propellant. Idem etiam de armis bellicis sentio. Deinceps verò aliarum legum ac constitutionum exemplo, in omnia morientium bona succedant, quicumque, aut propinquitatis, aut quæsito Iure ad hæreditatem vocantur, semota omni sexuum aut personarum discretionem, quæ nescio quam ob causam à Nomothetis Legum Magdeburgen: est inuecta, vt alius sit hæres Geradæ, alius armorum, bellicorum aliorumq; bonorum, vt habetur in textu Speculo Sax: lib. i. art. 27. Quæ distinctio quid aliud peperit, quam fontem perpetuorum dissidiorum: Cuius rei deploranda exempla paucis retroactis diebus in vrbe Cracouiën: & vidimus & detestati sumus: Ego enim ventum erat, vt gliscente lite, & vehementer exulceratis contendentium animis, Geradæ interpretationem & specificationem, quoniam latissimè patet, ad suum quisque sensum mordicus trahere conaretur. Qua dere, adhuc sub Iudice lis pendet, incertum quem nam exitum sic habitura. Quis enim, vt redeam vnde digressus sum, non abominetur nimiam in hac

Parapherna.

parte Saxonicarum Legum duriciem, seu absurditatem potius, quæ factum est, ut sæpè numero cognatæ in quarta aut quinta linea in succedendo prælatæ sunt filiis & suis hæredibus, quibus tamen de iure communi legitima debebatur: Et ut res proposito exemplo magis inclarescat. Decedit mater sumptuosa & splendida, cuius tota substantia consistit in mundo muliebri, unico filio aut pluribus relictis, quibus merito æquitate suadente competeret bonorum maternorum successio, & tamen ex obseruatione Iuris Magdeburgen: per cognatam à percipienda Gerada pessimo exemplo excluduntur. Hæc si non est execranda impietas summæ crudelitati coniuncta, haud scio quid deinceps impietatis nomine censerî possit? Hisce atq; alijs de causis non ita pridem Consultatus & populus Cracouiens: sua plebitata de Gerada partim moderati sunt, partim abrogarunt: Quorum quidem exemplum si reliquæ Ciuitates in hac parte æmulerentur, cernere esset breui multos intestinorum dissidiorum fomites e medio sublato iri.

Arma bellica: Hergewet.

ARma bellica pro corpore vnus viri, & quæ ad ea connumerantur, de iure proueniunt agnato: Si quidem fuerit militiæ cingulo insignitus, id enim liquidò textus indicat Specu: Sax: lib: 1. art: 27. Quamquam vltus diuersum obtinuit, ut non obseruatu sanguinis & natalium discrimine, agnatis ea arma cedant. Vbi vero duobus tribusue ad vna eademque arma agnationis iura competunt, senior in tutelæ signum gladium præ alijs accipit, in reliquis æquali diuisionis portione gaudebunt.

Interpres Latinus vocat arma bellica expeditorias. Quia verò inter arma bellica connumerantur quotidianæ vestes, eas nimirum intelligi debere Scabini Lipsen: definiunt: quæ

Arma bellica.

quotidianis vñibus & bello gerendo seruiunt, non autem eas quæ ad cultum decori atque honestatis causa comparantur. Atq; inde nonnulli à contrario sensu argumentum ducunt ad Geradam simili quoq; modo duntaxat quotidianas vestes pertinere, quod tamen à vero est alienum.

Iam si quis exemplo Geradæ, ipsa etiam arma bellica è corpore iuris procul eliminanda censeret, sequenturus in adeundis hereditatibus secundùm præclaras Legum sanctiones, illam ab omnibus merito laudatam æqualitatem, non admodum refragabor, faceret enim ea res plurimum, tum ad alendam animorum concordiam, quæ est tenacissimum retinendæ ciuilis societatis vinculum, tum etiam ad remouendas dissidiorum ansas, quæ plerumq; ex ista iurium diuersitate nasci consueuerunt: Interim tamen nemini quicquam decederet, si vniuersi vna eademq; lege tenerentur. Sed in his fruatur suo quisq; iudicio:

Quæ autem ex iuris præscripto ad arma bellica pertineant, consule. Spe: Sax: lib: 1. art: 22. 23. 27. Iure Mun: art: 25. 26.

Varanda.

VT autem actorum querelæ intra certos fines consistèrent, neque reum continuis libelli mutationibus fluctuantem, quid potissimum respondendum sit suspensum tenerent, inuentum est remedium per Varandam quæ vox, vt est Saxonica, si ad linguæ Latinæ ethymon spectes euictionem significare videtur. cuius ea potissima vis est, vt illa per actorem præstita, iam nulla amplius ei mutandi & augendi libelli relinquatur facultas.

Varandam maxime requirunt actiones criminales, vt potè cuius violatæ grauiores etiam poenæ sequuntur, nempe amputatio eius manus, qua quis Varandam præstiterit. Vltus tamen illam quoq; introduxit ad actiones Ciuiles. Hanc po-

tissimum

Varanda.

tissimum ob causam, vt actores hoc iuris beneficio à crebra libellorum variatione cohiberentur. Spe: Sa: lib: 2. art: 15. 26.

Receptum est vulgato more, Varandam erectis atq; tunica inuolutis digitis præstari, quæ res plerisq; videtur habere magnam absurditatem. Nam si accuratius excuseris plerisque locos de Varanda præscriptos, comperies eos magis referri ad promittendam quam præstandam Varandam. Inde conuenientius esset, meo equidem iudicio, vt auctor data dextra Iudici Varandam, id est, euictionem promitteret. Non desunt etiã hoc tempore captiosi rabulæ qui ab actoribus non verentur sub inde postulare Varandam cautione firmati. Quod quum nulla iuris ratione, sed duntaxat ad eludendos actores excogitatum sit, manifestam denique contineat iniquitatem, non est trahendum ad consequentias. Nam per istam viam & captiuaculam externi ac tenuioris fortunæ homines à prolequendis causis suis propullarentur. Quomodo enim satis daret homo tenuis. ignotus advena? qui alioqui, deficientibus fideiussoribus, ad iuratoriam cautionem esse admittendus: Neque mihi satis faciunt quæ pro diuersa sententia, ex glossa Iure Municipali art: 23. allegantur. Nam articulus 15. lib: 2. Speculo Sax: ibidem in medium adductus, planè diuersum sentire videtur, ad promissionem, vt dictum est, omnia referens.

Posteaquam urgente reo, actor Varandam præstiterit, non poterit deinde reus neq; vllis exceptionibus responsionem declinare, neque actori iuramentum deferre, sed cogitur sine ambagibus & diuerticulis ad libellum respondere. Et enim per susceptionem Varandæ iam censetur sese ad respondendum obligasse. Speculo Saxon: lib: 1. art: 6.

Dos Dotalicium.

Interpres Latinus ista vocabulâ Dos & Dotalicium multis

Bbbbbb ij

in locis,

Dos Dotalicium.

in locis confundit vnum pro altero vsurpans, quum tamen in eis magna sit diuersitas. Quem errorem si quis euitare velit, Dotalicium propriè vocabit, vel Donationem propter nuptias, vel donationem causà mortis à cuius euentu ipsa potissimum pendet. Dotis vero nomen complectitur quicquid bonorum per nuptiam propter onera matrimonij marito conferatur, cuius æstimationi, Dotalicium quoque (vtendum est enim vocibus forensibus) respondere debet, nisi in pactis alter conuenerit, Inde vocamus virginem bene dotatam. Et Comici pudicitiam optimam dotem nominant.

Iure prouinciali ad Dotalicium computantur serui, ancillæ, pecora, ædificiaque, vt habetur Specu: Sax. lib: 1. art: 20. Proinde eam donationis speciem à viris equestris ordinis maxime frequentatam, autor vocat. Sponsaliciam largitatem. Ea fiebat postridiè nuptiarum, antequam mensæ accumbabant quando sponsus sponsæ dono dedit seruum, ancillam, pecora, & alia id genus. Sed ea quoque iam exoleuit postquam coruscante euangelij luce seruitutum & mancipiorum tenebrosa Barbareis apud Christianos euauit.

Prudentissimi Legum conditores cōsulere volentes mulierum fragilitati, hac illas prærogatiua condonandas esse putarunt, vt in probando Dotalicio deficientibus testibus, illarum iuramento stetur. Ad demonstrandam autem, possessionem testes requirebantur: vt habet textus Specu: Sax: lib: 1. artic: 20. Et fuerunt fortassis aliquando synceriora tempora, quibus per hanc constitutionem nemo se grauatum sensit. At hoc sæculo plusquam ferreo dum homines turijs quodammodo exagitati ad omne nefas ruunt præcipites, nihil hac lege perniciosius, inuentæ sunt nostra tempestate viduæ, quæ reiecto pudore, immemores fidei & debiti coniugalis, oblitæ denique filiorum filiarumque, ausæ fuerint repugnante propria conscientia de ingentibus pecuniarum,

summis

Dos Dotalicium.

summis, edere iniquissima iuramenta, & tenellis pueris per summum scelus & impietatem, bonam substantiæ paternæ portionem fraudulenter eripere, nihil interim adiuuantibus bonorum virorum contrarijs testimonijs, quæ in plerisque casibus reiecta esse memini ab his, qui literæ potius quam æquitati mordicus inhaerentes à summo illo & stricto iure putarunt minimè recedendum esse: quasi verò iura, quæ tuendis oppressis condita sunt, esse debeant rapinarum patrocinia & adminicula: Hæc deplorare licet, emendare non item. Vt nam principes viri qui ad gubernacula Reipub: sedent, eam ubi curam aliquando desumerent. Et meo sanè iudicio. facillimum esset huic malodignum remedium inuenire. Nimirum si nullum Dotalicium esset ratum, quod mox à nuptijs non sit in publica Actorum monumenta relatum. Nam quum ista ætate non solum in Ciuitatibus & Oppidulis, sed etiam in Pagis passim acta habeantur, quid quæso facilius quam Dotalicium Actis inscribere, & futuris litibus difficultatibusque viam præcludere.

Maritus si vxori Dotalicium denominet super omnibus bonis suis indistinctè, & deinde eadem bona durante matrimonio obligationum nexibus inuoluat, creditor ille obligatione fretus prefertur tam Dotalicio, quàm alijs creditoribus Dotalicium verò succedit, secundum apertam glosam Iure Mun: art. 22. Concordat etiam L. fina. C. Qui potio in pig. ha. Quanquam non sum nescrus quosdam Iudices in vltima instantia non ita pridem diuersum pronunciaſſe. Sed nobis semper ob oculos positum esse debet, non exemplis sed legibus iudicari oportere.

Vbi maritus viuens nihil Dotalicij nomine vxori designauit, eo decedente, illa in tertiam bonorum mariti defuncti portionem succedit, siquidem ea communi opera & sudore parta fuerint, sin minus, quarta bonorum parte illam con-

Vſucapio

tentam eſſe oportebit, quanquam uſus & conſuetudo magis tertiam bonorum portionem complectuntur. Speculo Saxo: lib: 1. art: 21. & 24. & Iure Municipali artic: 72.

Viduæ licet à morte mariti Dotalicium ſuum in quemcunque voluerit vel heredem, vel extraneum pro ſuo arbitratu transferre. Quod ſi forte non ſit inſcriptum, parum efficax eſſe cenſetur omniſceſſio, niſi illa viuens re ipſa perceptum Dotalicium in ſuam ipſius poſſeſſionem acquiſiuiſſet. Ideo fieri videtur, quod viduæ in viuis exiſtentes, ex Iuris beneficio ad probationem Dotalicij per iuramenta admittuntur. Quæ quidem prerogatiua an illius heredibus competat, nondum video definitum eſſe.

Porro articulum 33. Lib: 3 qui ad præſentem cauſam non nihil alludere videtur, in Germanicis voluminibus clarioribus verbis perſcriptum inuenio: Nempe vxorem non poſſe viuente marito Dotalicium ad heredes ſuos tranſmittere, niſi poſteaquam ab ipſius morte illud perceperit.

Quòd verò autor meminit Dotalicij poſſeſſionem teſtibus probandam eſſe, hoc eò pertinet, quòd rudi illo ſeculo Iudicum tribunalia Actorum monumentis carebant, quicquid tum gerebatur, vel Iudicum, vel teſtium probationibus demonſtrari oportebat, quod etiam clarius liquet ex textu art: 57. Iure Municipali.

Vſucapio ſeu Preſcriptio.

MOdeſtinus in lib: 3 ff. de Vſucap. aptiſſimè definit præſcriptionem, quæ alias Vſucapio dicitur. Vſucapio inquit, eſt acquiſitio vel adiectione domini per continuationem poſſeſſionis, temporis lege deſſiniti hoc eſt, dum ex ſola continuata, & non interrupta bonorum poſſeſſione, nullis alijs iurium titulis accedentibus ipſi poſſeſſori ius acquiritur. Alioqui ſi ei competunt alijs legitimi, ſucceſſionum, emptionum.

aut dona

seu præscriptio.

aut donationum tituli, nihil prorsus opus habet præscriptionum ad miniculis. Et quoniam Regulariter omnis actio siue in rem. siue in personam spacio triginta annorum tollitur, ita etiam de iure nostro quicumque per curriculum triginta vnus anni & sex septimanarum, continuam & non interpellatam bonorum possessionem obtinuerit, iam præscriptione tam contra præsentem, quàm absentem satis munitus, minime necesse habet alios titulos in medium adferre. Speculo Saxonum libro 1. artic. 29.

Præscriptionum multa sunt genera, vt potè annorum, mensium, dierum, sed quantum commemorari, in iure nostro duo duntaxat reperiuntur. nempe longissimi temporis præscriptio, quæ spacio 31. anni & sex septimanarum finitur, & illa, quæ reuolutio, anno & sex hebdomadibus absoluitur. Inuenta est autem ob id præscriptio, ne rerum dominia essent in incerto.

Ad veram præscriptionem requiritur titulus, bona fides, & possessio vt ipsa bona, ab eo quem credas verum Dominum esse, legitima traditione & possessione interueniente, consequare. Alioqui vsucapio non procedit sine titulo & possessione, quæ est stabilissimum fundamentum præscriptionis. Speculo Sax. Libro 1. articulo 29.

Res fisci, res sacræ & furtivæ, deniq; mutua, commodata, & deposita non præscribunt, L. Neque C. quib. non oblon: rem: præ.

Ex textu art. 44. Lib. 2. 55. colligitur anni & diei continuatam possessionem, confirmare præscriptionem, neque distinguitur num de mobilibus aut immobilibus bonis hoc sit accipiendum. Per annum autem & diem intellige annum & sex hebdomadas quæ loquendi forma clarius explicatur per artic. 28. Libro 1. Speculo Sax.

In bonis immobilibus contra absentes præscribitur in

31. anno

Possessio.

31. anno & die. Contra præsentes vero donationem bonorum audientes & tacentes in instanti procedit præscriptio, Spec: Sax: Libro 2. art. 6.

Pueris iusta ætate carentibus nulla nocet præscriptio, nisi egressi annum xiiii. per vnus anni & sex septimanarum spacia tacendo iuri suo derogauerint. Iure Municip: articulo 21. in glosa.

Bona mobilia intra anni currentis terminum præscribunt, id eò fieri videtur, quòd venditor non tenetur illa longius quàm anno & die euincere secundum artic: 21. Iure Munic: Cuius diuersum licet habetur. Spec: Sax: Lib: 3. art. 83 & Iure Municipali art. 30 Vbi euictio ad vitam venditoris, quàm diu in humanis est, astringitur: quod tamen contra absentes est intelligendum, aut ad illam longissimi temporis præscriptionem, de qua supra dictum est, redigendum. Nam contra præsentes sufficit vnus anni & diei euictio.

Bona per successionem acquisita & antequam ad eantur, representant personam defuncti, cuius possessio adminiculo est hæredi ad confirmandam præscriptionem, eò quòd in illud ipsum possessionis ius successisse videtur.

Secundum Legum Imperialium sanctiones diuersæ à nostris habentur præscriptiones. Sed à nobis nostri Legislatoris placita sequenda sunt.

Possessio.

PER possessionem acquiruntur & confirmantur dominia rerum, cuius ea vis est. vt ab illa nemo exturbari debeat, nisi iure conuictus. Speculo Saxonum Lib: 2. art. 24.

Possessor proprior est metertius ad rei vendicationem & probationem quàm quòd ab actore conuinci queat, & hoc intelligendum de causis, in quibus nulla scriptura interuenit. Speculo Saxonum Libro 1. articulo 15. & lib: 3. art. 4

Ad ve-

Probationes.

Ad veram poſſeſſionem requiritur bona fides, vt ſcilicet venditorem, vel eum, à quo ius quaſitum naſtus eſt emptor, credat eſſe verum Dominum rei ſibi traditæ. Specu: Saxonum Libro 1. articulo 29.

Poſſeſſori non incumbit neceſſitas probandi iuris ſui, ſi actor in probatione defecerit. Spe: Sax: Lib: 3 articulo 4.

Ex trina debitoris contumacia creditor Iudicis autoritate mittendus eſt in bonorum eius poſſeſſionem, reſeruata tamen deſenſione legitimi impedimenti. Spe: Sax. li: 2. art: 24.

Poſſeſſores ſoli ſeu bonorum immobilium ad ſatiſfactionem non tenentur niſi tanti quanti ad æſtimationem litis bona non accedunt Speculo Sax: lib: 2. articulo 5.

De varijs modis acquirendæ poſſeſſionis conſule articulo 44. lib: 2. Spe: Sax.

Magna eſt vtilitas poſſeſſionis. Etenim quando petitoris & poſſeſſoris iura ſunt, vel ambigua, vel obſcura, ſemper pro poſſeſſore iudicatur ff. de reg: iu.

Poſſeſſio non requiritur eorum bonorum, quæ per ſucceſſionem obueniunt. Speculo Sax: lib: 3. art: 83. in gloſa. Nam hæres nititur iure ſuorum antecellorum.

Probationes.

Proprietas bonorum immobilium in locis Actorum monumentis carentibus, probanda eſt ſeptem virorum teſtimonijs eo in loco reſidentium, & ficax ſedes habentium. Iure Municipali art: 106.

Soluti debiti probationem debitorem facere oportet, duobus teſtibus ſolutionem videntibus & audientibus, quemadmodum manifeſtè requirit textus. art. 6. lib 2. Speculo Sax.

Et quemadmodum obligationes inſcriptioneſque ex Actis depromptæ, ſimilibus Actorum in ſcriptionibus enervantur, ita etiam teſtium depoſitiones tot contrarijs teſtimo-

Probationes.

nij per reum ex iuris præscripto refelluntur, eo quod iuratas esse voluerunt reorum causas, quæ talibus probationibus nitantur, qualibus Actores litem instituerint. Et tamen contra hunc receptum iuris ordinem, nunc pessimo exemplo probationes soluti debiti per chirographum obligati, debitoribus vnâ cum duobus testibus passim admittuntur. Quæ licentia eo res redijt, vt hoc tempore nulla scriptura viribus suis consistat, nullum firmitatis pondus relinquatur chirographis, quibus haud scio, an aliqua efficacior probatio alia inueniri queat. Quid enim facilius perditis hominibus ære alieno obrutis, quam allegare solutionem, & miseri creditoris oculos nequiter fraudare? Rectius multo in eo casu sentire videtur Iustinianus lnp: ff. de reg. iu. Nihil, inquit, tam naturale est, quam eodem genere quodque dissolvere, quod colligatum est: ideoq; verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario contentu dissoluitur. Ex hac iuris regula conspicuum est chirographa non posse testibus sed contraria apocha. quam nos Quintaniam vocamus dissolui. Taceo interim summam iniquitatem, quæ apud Iudicum subtelia creditoribus imponi solet. Conducuntur quodam modo frustra panis ex tritico homines vanissimi, quibus ne per somnium quidem causâ vnquam fuit cognita. His conceptis verbis iurant, rno perierant iusiurandum ab illorum principali editum, esse verum & iustum. Quid hoc est aliud, quam per impietatem illudere religioni, dum aliò Actoris querela, aliò purgationis verba spectant. Neque verò me quicquam mouet aliquorum negociatorum ea in re sententia, causantium ita fieri oportere, quod plerumque à percepta solutione chirographa detenta relinquuntur in creditorum manibus. Sic ita sanè, sed eam oscitantiam suo damno luat quisquis sua negotia, tam negligenter & frigide curauerit, vt numerans æs alienum chirographis inscriptum

nequo

Probationes.

neque autographum, neque quittantiam poscendam esse in animam induxerit, est enim res parui laboris quittantiam scribere, aut scriptam à creditoribus petere. Nobis autem diligenter prospiciendum est, ut contractuum & chirographorum firmitas illa benefactata consistat, ne fenestris ad nequitiam apertis, deinceps omnia quæ constituta sunt, vno eodemque motu concidant, irritaque reddantur & inania. Ego in hac parte ex æquo & bono sententiam meam aperui sequatur interim veterem saluam quisquis volet, & utatur suo sensu quo abundat.

Ex probationum legitimarum inopia deuenitur ad iuramentum, quod est extra ordinariæ probationis subsidium, Speculo Sax: lib: 1. artic: 18. 22.

Probationis terminus est peremptorius, & communiter producendis testibus, datur terminus sex septimanarum. Spec: Sax: lib: 1. artic: 62. Iure Municipali art: 17.

Probatio de iure communi incumbit Actori, ex obseruatione autem iuris nostri, reo quoque per iuramentum imponitur probatio suæ negationis, quod Legum Imp: professoribus sanè quàm abiurdum videtur, eò quòd per rerum naturam factum negantis probatio nulla sit. Potest tamen ea negatiua probari, quæ coniunctam habet alicuius, vel loci, vel temporis circumstantiam, ut potè de eade certo in loco & tempore perpetrata si quis insimulatus fuerit, facile potest suam negatiuam probare, si ostenderit sub tempus commissæ cædis se alio quopiam in loco egisse.

Debita.

Debitorum atque aris alieni ut sunt variæ actiones ita etiam secundum responsionum varietatem diuersis modis deciduntur. Confitentes debitum ex officio Iudicis seu Prætoris ad soluendum compelluntur, confessi enim pro iu-

dicatis habendi sunt, simpliciter negantes iuramento absol-
uuntur. At ubi Actor suam propositionem testibus roborauit
non potest reus ad negationem confugiens, simplici iureiu-
rando elabi, sed ad purgandum sese testes, seu compur-
gatores adhibere necesse habet quorquor Actorem produ-
xisse constiterit. Nam exceptione utens reus quodam modo
fit actor, qui autem non inficiatur quidem se debitorem fuisse,
se, subiungens tamen, se pro eo debito satis fecisse, si asser-
tionem suam duorum virorum testimonijs firmatam, inter-
ueniente iureiurando ut antea quoque dictum probauerit,
Liberabitur ab impetitione Actoris. Iure Municipali art: 68.

Hic obseruet Lector regulam generalem, Cum qualicunq;
genere probationum Actor litem suam aduersus reum pro-
sequitur, cum talibus vicissim probationibus reus factum
negans, potest totam actionem perimere culpamq; diluere,
nempe aduersus obligationem, ex Actorum monumentis
transiunt, opponenda est Actis Apocha seu Quittantia, alio-
qui condemnatur reus. Contra chirographa pari modo re-
quiritur apocha, testes testibus refelluntur, Actoris nulla in-
tercedente scriptura affirmatiua assertio per partis conuentæ
negatiuam iureiurando adhibito diluitur. Et sanè non im-
merito mirum videri possit lectori curioso, qui fiat, ut in iure
nostro auctore nudis verbis litem prosequente, & nihil omnino
probante, tamen reo neganti tam dura legis conditio imponi-
tur, ut cogatur negatiuam suam iureiurando approbare,
& suæ innocentiae in testem Deum vocare, imo cur non
tantum fides habetur nudis verbis rei, quantum actoris,
quum alioqui passim omnes in ore habeamus. Iura ipsa ma-
gis patrocinari reis quam actoribus, & alia eius generis qua
saepè magno cachinno, aduersus iurium nostrorum auctores
à nonnullis leguleis exagitari consueverunt. Sed soluat hunc
modum plane Herculeum qui potest, ego pro ingenij mei

Debitor.

tenuitate quid respondendum sit non habeo nisi ita placuisse Legislatori. Neque enim omnium quæ à maioribus tradita sunt, ratio reddi potest L. Non ff. de legib.

Debitori confessi & Iudicati, solutio ex officio Iudicis inter Ciues præsentis decernenda est, primum ad spacium quindene, deinde ad diem octauam, postea ad triduum hinc, ad solis occasum, postremo duranre sessione Iudicium, inter hospites vero ad triduum. Quanquam Leges longiora tempora debitoribus indulgent, & quoties iudicis decreto non fuerit satisfactum, toties debitor illi mulctam succumbit.

In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur, præsentis die debetur ff. de reg. iu.

Contra debitorem in viuis existentem, non tenentur hæredes mortui creditoris debitum probare, vt de quo illi satis compertum esse potest, sed reo ad libellum respondentis incumbit suæ defensionis probatio. Speculo Saxo: lib: 3. articulo 31. in glosa.

Debitor vero quæ à successoribus defuncti debitoris reputantur actorem probare necesse est secundum naturam mortuæ manus, vt docendi causa, forensi voce vti liceat, hoc est metseptimus eo quod verisimile est, hæredibus non liquere de contractibus ab eorum prædecessoribus initis. Quod si conuenti debitum inficiati fuerint, tot similiter testibus iureiurando interposito, ab actione liberabuntur. Porro de proprio debito inculpato, aut confiteri, aut negare oportere manifesti iuris est. Hic meminerit Lector mortuam manum vt ad normam linguæ Saxonicae dicam, esse actionis genus, quæ hæredes pro ære alieno conueniuntur, per eos nimirum contracto, in quorum ipsi bona successerunt. Speculo Saxonum lib: 3. articulo 31.

Debitor ante trigesimum diem à morte debitoris, non sunt ab hæredibus petenda.

Jusiurandum

Ad solutionem vniuersi aris alieni tenetur, quicumque vel tutorio, vel successionis nomine; inventario non confecto, sese in bona cuiuspiam ingerendum duxit, qui alioqui non esset soluendo astrictus, nisi secundum vires substantiae relictæ. Spe: Sax: lib: 1. art. 6.

Debitorum solutio in primis petenda est ex bonis mobilibus, quibus deficientibus descenditur ad fundos, seu bona immobilia. Ad quem quidem iuris gradum priusquam veniatur, debitorem ex forensi observatione prius iusiurandum edere oportet se carere alijs rebus quibus creditori satisfieri queat, alioqui si nihil neq; mobilium, neq; immobilium bonorum suppetat, nullo etiam existente vadimonio debitor carceri traditur, corpore luiturus quod ære fuerat soluendum. Spe: Sax: lib: 3. art: 39.

Debitor soluendo si non suppetunt nummi recurrendum est, eo, quod dictum est, modo ad pignora siue sint mobilia, siue immobilia, quibus distrahendis ac vendendis datur spacium sex septimanarum. Spe: Sax: lib: 1. art: 70.

Debitor petitor, illorum causam atq; originem, urgente reo, tenetur declarare. Spec: Sax: lib: 3. art: 41.

Debitorum conuicti qui soluendo non erant, olim creditoribus tradebantur compedibus innectendi: quod quum non solum Legibus, quæ priuatos carceres prohibent, sed etiam rationi aduersaretur, non iniuria deinde à posteritate acquisitis de causis est abrogatum. Spe: Sax: lib: 3. artic: 39.

Pro debitis per ludum & aleam contractis, non datur actio, nisi forte quispiam post illud tempus de soluendo promiserit, nam tum sublata esse videtur prima causa turpitudinis. Spe: Sax: lib: 1. art: 6. Iure Municip: art: 103.

Jusiurandum seu Iuramentum.

Iuramentum est remedium iuris extraordinarium, ad quod non nisi

ſeu Iuramentum.

nonniſi alijs probationibus deficientibus eſt recurrentum.

Spec: Sax: lib: 1. articulo 18.

Contra iuramentum non datur alia probatio Specu: Sax: lib: 1. articulo 18.

Periuri & quicumq; aut furto, aut ſpolijs beneficia iuris amiſerunt, per iuramentum ſe purgare non poſſunt. Spec: Saxon: Lib: 1. articulo 39.

Compurgatores iurant iuſtum eſſe iuramentum, ab eorum principali editum. Spec: Saxo: lib: 1. artic: 39.

Quæ olim in cauſis criminalibus duello, nunc ſeptem virorum teſtimonio deciduntur. Ex eodem libro & ti.

De periurio noſtro iure non datur actio nam iuſiurandi contempta religio, Deum ſolum habet ultorem L. iuliu. C. de reb. cre.

Reo non licet poſt ſuſceptam ab Actore Varandam illi iuramentum deferre. Similiter quoque ſi actor in ſua querimonia cauſam reculit ad conſcientiam rei, non poteſt ille viciffim iuramentum actori referre, ſed cogitur ſine diuerticulis ad libellum editum reſpondere Spec: Sax: lib: 1. art: 6.

Quæ in animo conſiſtunt, ſolo iuramento purgantur.

Communis obambulat opinio. Iuramentum calumniæ in iure noſtro locum non habere. Sed Scabini Lipſienſes rectius iurò, niſi fallor, pronunciant, illud ſi petatur in omni parte litis im ab actore, quàm reo edi oportere. Habet autem iſtas potiſſimum formulas. Primò, quod non calumniandi animo litem moueat. Secundò, quod bonam cauſam, & iuſtam deſenſionem ſe habere putet. Tertiò, quod in iure nullam exiget probationem, niſi quam exiſtimet eſſe neceſſariam. Quarò, quod nullam allegationem cauſa diſferendi negotij proponet. Quintò, quod neminem muneribus orrumperet.

Olim variæ erant pro cauſarum diuerſitate iuramento-

rum

Cautio

rum iormulæ, nimirum cum 70. 21. 7. 3. testibus. Sed haudquaquam video in quem Vsum aut fructum fuerint excogitatæ, quum testium numerus nihil neque auget, neque confirmat iurantis fidem, cò quòd, cum purgatores, quemadmodum alio loco dictum, non præstant iusiurandum de causâ principali, quod alioqui per se satis iniquum esset, pro alieno facto alium iurare. L. Marcell: ff. de actio-rerum amò. Ea absurditas hodie in curijs Ducum Saxoniz restricta est, & secundum Matthæum Cap: 18. In ore duorum aut trium stat omne testimonium.

Iuramentum habet vim iudicati.

Iuramentum est finis omnis controuersiz Hiero. in Ezech. cap: 16.

Iuramentum definito tempore non præstans, in lite, nisi legitimo impedimento adiutus fuerit, condemnatur. Spec: Saxonum libro 2. articulo 11.

Cautio Fideiussoria.

ADuersus fideiussorem agere non licet, quamdiu principalis conueniri potest, alioqui si absit, petendus est terminus ad illum sistendum. Spec. Sax. lib. 1. art. 6.

Fideiussor coniunctæ manus, ut vocant, hoc est, quum inulti cauent de soluendo, ad iudicium vocatus, vniuersum ipse debitum numerare cogitur, sed ea lege, si eius socij vel non sunt soluendo, vel conueniri nequeunt, Alioqui si plures conuenti fuerint, tum ex beneficio Diui Adriani actio scinditur in virilem portionem pro sua quisque sorte numeran. Iu: Mu: art: 31. Sed plenius Spec: Sax: lib: 3 art: 85.

Pro debito accusatum & nondum conuictum si quis iudicio sistere promiserit, atque ille interim è vita decedat, non tenetur fideiussor defunctum sistere, sed ab ipsâ cautione liberabitur, si modo principalem vita sublatum esse de-

monstra-

fideiussoria.

monstrauerit. Specu: Saxo: libro 3. art: 10.

Fideiussor succedit in locum & omnia onera principalis debitoris, ita nimirum vt illi vt liceat omnibus exceptionibus, defensionibusque, quibus ille ad tuendam causam suam vsurus fuerat. Iure Muni: art. 34. glo.

Minoris est periculi cautionem interponere, in actionibus criminalibus quam ciuilibus. Hic enim fideiussor cogitur omnia principalis onera subire, in suosque humeros recipere. Illic vero numerato humani capitis precio, quod vulgo Vergeldum vocant, fideiussor à tota causa absoluitur. Imò vbicunq; intercedit cautio, iam conquiescit rigor actionis pœnalis, neq; fideiussores ipsi, etiam in grauissimis delictis, aliqua corporis pœna plectuntur. Quo circa magistratum quemlibet cautum & oculatum esse decet. ne facinorosi homines per eiusmodi cautiones, scelerum impunitatem consequantur. Spe: Saxo: lib. 1. art. 65. Iure Mu: art: 31.

Qui rem soli possident, hoc est, qui vt vulgato more loquar sunt possessionati, non tenentur in actionibus iniuriarum cauere, aut satis dare. Spe: Sax: lib: 2. art. 5.

Tam actorem quam reum oportet fide iubere de prosequenda lite, si quidem res soli non posset darit. Eodẽ lib: & ti.

Antea commemoratum est, prius principalem quam fideiussorem conueniri oportere. Et licet diuersum in plebiscitis legibus habeatur, vulgi etiam opinio reclamatur, asserentis plus fidei habitum esse fideiussori quam principali, tamen meminerit, lector priores leges esse correctas, & emendatas in Nouellis Iustiniani Col. 4. de fideiussoribus & mandator..

Si non allentiente fideiussore contractum inter creditorem & debitorem mutari contigerit, per eam nouationem tollitur fideiussionis obligatio vinculumque. Spe: Sax: libro 3. art: 9. Iure Municipali articulo 117.

Fideiubentes pro edendo iureiurando, si forte, vt sunt

Hereditas,

res humanæ factorum legibus obnoxia, reus ille ante præstitum iuramentum è vita migrarit, tenentur, vel ipse fideiussor, vel principalis hæres constituta iuramenta explere. Et quoniam res est non solum pessimi exempli, sed etiam plena manifesti animarum periculi, quempiam iurare oportere de negotijs sibi incognitis. Ideo in glossa. Spe. Sa. lib. 3. art. 11. proponuntur certè formulæ, secundum quas conceptis verbis sit iurandum: Nempè fideiussor iurabit se certò credere, defunctum nihil illi debere: Hæres verò his verbis, sibi debito nihil constare. In euentu vero si fideiussor, aduersante nimirum & repugnante conscientia, iuramenti seueritatem, subire detrectet, in lite condemnatur, ab ipso deinde herede repetiturus, quanti Iudicum decreto condemnatus fuerit.

Hereditas, successio.

Hæreditas est illud vniuersale & totum ius quod defuncto, in cuius bona successionis titulo vocamur, vnde cumque videtur competere. Specu: Sax: libro 1. articulo 5.

Est certissima iuris regula, Ex maleficijs poenales actiones in hæredes minimè deriuari posse, nisi contra viuentem, his fuerit contestata, & hæres aliquid ex illo delicto possedisse conuincatur. Iusti. de perpe. acti.

Æs alienum à prædecessoribus contractum, hæres ex bonis relictis soluit, si eius debiti ratio illi fuerit secundum naturam mortuæ manus, de qua antea factis dictum, declarata. Iure Municipali art: 26.

Ad legitimos hæredes non transmittuntur eorum bona, qui sunt Maiestatis rei, proscripti, negromantici, incantatores, denique eorum, qui nesciunt, neque possunt ciuitati suæ administrationis rationem reddere. Iu: Muni: art: 26. in glossa.

Funerum impenſa cum primis est ab hæreditate deducenda, & præcedit omne æs alienum. Speculo Sa: lib: 1. art. 6.

Ad hære

Successio.

Ad hæreditatem pertinent omnia, quæ in bonis morientium relinquuntur, in quibus adeundis æquali iure gaudent masculi cum fœminis, excepta Gerada & armis bellicis, quæ vt antea commemoratum peculiarem quandam habent diuersitatem. Spec: Sax: lib: 1. art: 27.

Hæreditas de iure Magdeburgen. finitur septimo gradu, secundum leges, decimo. Spe: Sax: lib: 1. articulo 3.

Hæreditas antequam adeatur, ræpræsentat personam defuncti L. ceptam. ff. de vsuc.

Hæres negans bona accepisse, vnde æs alienum solui posset, conuictus deinde, falso negasse, dupli poena mulctatur. Specu: Saxon: lib: 1. articulo 6.

Hæres patris promittentis fundum aliquem resignare, non tenetur stare contractui paterno, si forte ille non perfecta resignatione mortem obierit, id eò fit, quòd filius in bonis paternis præfertur externo emptori, tenetur tamen pecuniam, si quam pater acceperit, reddere. Spe: Sax: lib: 1. art: 9.

In partienda hæreditate, seniori hæredi competit diuidenti prouincia, & minori natu eligendi prærogatiua. Spe: Saxon: lib: 3. articulo 29.

In repetenda hæreditate non præscribitur nisi in 31 anno & sex septimanis, excepta Gerada & armis bellicis, quæ post vnus anni & sex septimanarum reuolutum cursum, præscriptionum legibus subiiciuntur. Specu: Saxon: lib: 1. artic: 28. Caterum redimendorum bonorum naturalis propinquitas, intra anni & diei curriculum extinguitur.

Hæredes emancipati ad diuisionem cum reliquis cohæredibus non admittuntur, nisi prius tantum contulerint quantum constiterit eos antea accepisse. Quia vero in legitimam non computantur quæ pater filio donauerit L. Si quando § generaliter C. de in offi. Test. Prinde conferre non tenentur quicquid parentes in viuis existentes, liberis suis in armis,

Tutor,

vestibus, ornatu, & reliqua suppellectili domestica domo dederint. Spe: Sa: lib: 1. art. 13. & Iure Muni: art: 57. in glosa.

Hereditatem Germanicæ glosæ interpres, in plerisque locis improprie vocat fundum seu bona immobilia, nec minus inepte etiam nudè nominat proprium, haud dubie alludens ad Polonismum & vulgatum vocem *dziedzinna*.

Hereditibus non ex tantibus, maritus & vxor sibi inuicem succedunt, etiam fisco excluso. C. unde vir L. 1. & Specu: Saxo: libro 3. art. 80. in glosa.

Heredes non tenentur seruare pacta locationis, si absq; illorum consensu bona locata, & quasi per in directum ab illis alienata extiterint. Speculo Sax: lib: 3. art. 77.

Heredi non competit iniuriarum actio, L. Si cum, ff. Si quis cautionibus.

Tutor, Tutela.

Tutela functiones quemadmodum sunt plenæ periculum, ita etiam quàm latissime patent, quippe quum de nullo alio titulo quàm de tutelis. earumq; circumstantiis ipsi Legumlatores iustis de causis fusiùs tractandũ esse censuerunt.

Tutores sunt duplices: Datiui & Naturales. Datiui qui vel Testamento voluntate testatoris, vel per magistratum designantur. Naturales sunt agnati, cognati, mater, aua, sed his omnibus praferuntur testamentarij, etiam si res soli minimè possideant, sintque, vt vocant, impossessionati, tamen satisficere non compelluntur, cò, quòd illorum fides testatoris iudicio videtur esse satis approbata. Spe: Sax: lib. 1. art. 23.

Si ex linea, vel agnatorum, vel cognatorum plures concurrant æquali iure sibi tutelam vendicantes, ad Magistratũ loci pertinet ex eorum numero diligere quem nam pupillorum rationibus magis utilem fore iudicauerint. Iure Mu: ar: 26.

Tutor functionem suam à conscribendo Inuentario au-

Tutela.

spicari debet, alioqui aduersus eos in litem iurari solet, qui non confecto Inuentario haud quaquam dubitarunt muneri tutelari gerendo sese ingerere. Quod si hoc absque legitima causa pratermittatur, mox tutorem intestat alia difficultas, quod tenetur vniuersum as alienum persolvere, etiam si non tantæ sint vires substantiæ pupillaris. Speculo Saxo: libro 1. art: 6. & lib. 1. articulo 23.

Tutor non tenetur de casu fortuito sed duntaxat de dolo & lata culpa. Est autem lata culpa nimia negligentia, id est, non intelligere quod omnes intelligunt ff de rerum & verborum sig.

Tutorum & curatorum officia non transeunt ad hæredes Speculo Saxonum lib: 1. articulo 23.

Tutoribus suspectis & conuictis irrogatur infamia. Spec: saxonum libro 1. articulo 41.

Neque rationem reddere, neque satisfacere tenentur tutores quos manet expectatio successionis pupillorum. Speculo Sax: lib: 1. art: 23. Iure Municipali art: 26.

Tutori etiam per interpositam personam non licet emere res pupillares, idq; propter euitandam suspicionem intercedentis doli. Speculo Saxo: lib. 1. artic: 44.

Tutorem alium vel curatorem potest substituere pupillis posteaquam 14. ætatis annum attigerit. Iure Mu: ar: 26.

Tutoribus non licet bona pupillorum vendendo distrahere, nisi sex legitimis causis præcedentibus, quæ tamen omnes prius sunt ob oculos ponendæ & comprobandæ. Illarum prima est soluendi dotalicij gratia. Secunda, propter pupillorum famem Tertia, si bona à violentis occupatoribus non possent defendi. Quarta, propter extremam pauperiem. Quinta, propter damna ex obligationibus aut vitis prouenien. Sexta, propter necessitatem soluendorum liquidorum debitorum. Iure Mun: art: 26.

Tutor,

A tutela excusantur minores 25. annis, septuagenarii, parentes numerosæ sobolis, ægroti, pauperes, publicis officijs destinati, deniq; & hi, quibus cum parente pupillorum inimicitia interceslerint. Iure Munic: artic: 25.

Tutorum officium finem accipit constitutis curatoribus, ad quorum fidem omnia deinde pupillaria negocia pertinere dinoscuntur. L. à tuto. ff. de adm: & peri tu.

In confessio est tutelarem functionem esse modis omnibus periculosissimam, quod etiam satis innuit ex lib: ff. titulus de adminis: & periculo tutorum, à quibus ex bona fide talis in administrando diligentia, requiritur, qualem paterfamilias rebus suis præstare debet: Leges etiam distant pecunias pupillares intra sex primos menses in usuras collocandas esse, & plenius hunc locum tractat Iustinianus in Nouel: Coll: 72. vnde lector reliqua petet.

Deniq; alia eius generis intolerabilia onera augendis pupillorum bonis, in tutorum humeros reclinantur: quibus accedit id, quod est omnium non solum grauissimum, sed etiam indignissimum, quod tutor non pupilli, ad quem redire debet utilitas, sed suo ipsius periculo pecuniam expendit. Iam si ista æqua lance accuratius æstimentur nempe pupilli rem familiarem ex iuris præscripto augendam esse, ad illum emolumenta, ad tutorem vero non nisi pericula redire debere. Quem quæso cordatum virum hæc & alia his atrociora, à subeundo tutelari munere merito non deterreant? & tamen Reipub: interest pupillos non esse destituendos. Damnatur legibus leonina societas, quod inæqualis sit lucri, & damnorum communicatio, certe eiusmodi tutelæ non multum à tali societate differunt. Quoniam verò non nisi in casibus, qui in iure nostro desiderantur ad LL. Imperiales recurrendum est. Proinde neglecta ista legum seueritate, in præsentis casu pecuniarum pupillarum, standum esse cen-

Tutela.

ſeo glosæ Iuris Munic: art: 26 hoc ipſum negotium liquidò complecten. Et haud quaquam ſcio quibus de cauſis iſte articulus per optimum & doctiſſimum virum Nicolaum Iaſkyer interpretem in Cracouiē. exemplaribus ſit prætermiſſus. Habetur autem in Germanicis archetypis ſecundùm iuſtam interpretationem in hæc verba. Sciendum quòd bona pupillorum, neq; aliquid lucri parare, neq; damni quidpiam ſuſtinere poſſunt, propterea quòd illa tutor ſuo proprio, & non pupilli periculo expendit, quippe qui tenetur ab anno in annum de pupilli bonis rationem reddere, & ſummam capitalem ſaluam conſeruare, niſi forte illa abſq; eius culpa negligentiaq; perierit, de quo per iuramentum virica manu ſe purgare cogitur pupillis adultis & nemini alteri &c. Quin etiam apud equeſtrem ordinem atque in ipſa vrbe Cracouiē: iſta hætenus extitit obſeruatio, quòd tutores loco certo intactam relinquentes pecuniam pupillarem, præter ſortem, nihil vnquam coacti ſunt pendere. Diuerſa autem eſt ratio eorum, qui acceptam pecuniam in ſuos, aut aliorum vſus collocandam putant, à quibus ad arbitrium boni viri, iure optimo vſura eſt exigenda.

Tutoribus teſtamentarijs & naturalibus deficientibus, mater & aua ad tutelæ functionem reliquis omnibus mulieribus excluſis, vocantur. prout habetur in nouell. de hære: ab inteſtato veni. Coll. 118. Mulieribus, inquit Imperator, & nos tutelæ munera ſubire interdiciamus, niſi mater aut aua ſit. Nam his ſolis, pro ſucceſſionis hæreditariæ ordine tutelam ſubire permitimus, ſi apud aſtatam ſecundis nuptijs, quam Velleiani Senatus conſulti auxilio renunciauērunt, ſolis teſtamentarijs tutoribus eas anteuertentibus. Speſ. lib. 1. art. 11.

Ad matrem pertinet, intra annum ſuis liberis tutores petere, adeò vt niſi id fecerit, ab impuberum morientium ſucceſſione repellitur Iuſti ad Senatus con. Tert.

Tutore

Tutor, Tutela.

Tutore rem immobilem pupilli sine causa alienante, potest pupillus intra annum & diem post completum annum, xiiii. per vendicationem illam repetere: Alioqui illis elapsis, opus esset petere restitutionem in integrum, de qua nihil omnino habetur in iure Saxonico, sed illius loco utendum est iure communi.

Contra tutorem vel suspectum, vel malæ administrationis reum, actionem intendere potest, mater, auia, amitta pupilli, vel alia quælibet mulier, quæ ex bona fidei id factura videatur. Speculo Saxon: lib. i. art. 41.

Tutores sæpè numero autoritate iudicis dantur mulieribus ad actiones prosequendas, sed cessante iudicio, illorumq; tutela perire solet. Spe: Saxon: lib. i. art. 46.

Hoc in loco non possum non vehementer damnare morem nostrorum Iudiciorum, in quibus, mulieres maritis carentes aut puellæ adultæ, alienandis bonis immobilibus citra delectum sibi asciscunt tutorem quempiam ex trivio aut geneis, hominem externum, ignotum, & nullo cognationis vinculo ipsi coniunctum, qui fictitio illo tutorio nomine vendentis & alienantis verba pro loquitur quod hic intercedant doli? quod præstigiæ? quod captionum reticula mulierum fragilitati intendantur, quotidiana exempla declarant: & tamen hæc rata habentur propter vsu receptam consuetudinem, quæ hominum oculis tenebras ostendit. Quanto rectius & prudentius constitutum est in iure ordinis equestris, quod terrestre vocant, ut mulier fundum alienatura, cogatur sibi adiungere amicum propinquum ex linea paterna aut materna, cuius autoritate, & consilio omnia gerantur alioqui irrita est omnis alienatio. Hæc domestica prope modum exempla deberent nos ad rectoria consilia sectanda, immitandaq; protrahere, neq; enim ab re e læ videretur, ut in venditionibus, obligationibus, & alijs gravioribus causis

Emptio, venditio.

fœminarum iateribus semper adessent consanguinei, aut amici graues quorum consilijs illæ sustentarentur. Sed nescio qui sit, vt difficillimè relinquantur, quæ vsu sunt inueterata.

Sine marito, vt potè legitimo tutore, conueniri quidem, vxor non potest, sed ad illum sistendum, si forte peregre ablit, xiii. dierum spacium conceditur. Spe: Sa: lib. 1. art. 46.

Contra suspectos tutores, institutæ actiones nullam dilationem patiuntur.

Reliqua de tutelis cognitu necessaria, quorum immensum est pelagus, infiniti esset laboris in hoc Ep'to ne redigere: Quare satius est, vt lectores hæc & alia ex limpidissimis fontibus quàm è turbidis lacunis petant.

Emptio, Venditio.

Venditionem bonorum nulla neq; traditione, neq; præscriptione confirmatam, hæredes venditoris non tenentur ratam habere, eò quod illi restituti pecunijs, extraneo, vt antea quoq; dictum, præferuntur emptori. Sp: Sa. lib. 1. ar. 9.

Venditor regulariter de euictione tenetur, non solum quòd res à vero domino sit emptæ, sed etiam de vicijs latentibus rei venditæ. Si vero in rem venditam & traditam committatur iniuria aut violentia, quia nihil interest venditoris, non tenetur de euictione. Iure Municipali art: 99. Speculo Saxonum libro 3. articulo 4.

Euincere per vocem Saxonicam quasi latinitate donatam vocant Varandare, & euictor Varandator.

Euictiones cessant in actionibus rerum venditarum, quæ à traditione, per interuenientem præscriptionem robur firmitatis obtinuerunt. Spe. Sax: libro 1. articulo 9.

Rem venditam tenetur venditor euincere, contra præfentes, anno & die. Contra abientes 31. annum & sex septimanas. Sed quoniam de præscriptionibus sunt diuersæ Iuris

Emptio, venditio.

consultorum sententiæ ex quibus etiam nata est varietas de constitutis temporibus euincendi. Otto itaque Imperator, vt habet glosa Spec: Sax: lib: 3. art: 83. diluere volens eam ambiguitatem censuit, venditores fundi & bonorum immobilium teneri emptores euincere, quoad illi vixerint, subiungens hanc causam; quod fundus, sine consensu hæredum, non possit alienari, secundum artic: 52. lib: 1. Spec: Sax.

Hæc tamen argumenta pleriq; videntur esse frigida & neruis carentia; eo quod memoratus articulus 52. est per se dem Apostolicam reprobatus.

Ad emptorem post traditam sibi mercem pertinet omne periculum rei venditæ. Idem sentiendum de fundi emptoribus, qui vt primum emptori, per resignationem, vt forensi vocabulo utar, traditus fuerit, eodem temporis momento omnes casus fortuiti in emptorem recidunt. Iure Municip: artic: 140. L. Cum C. de con. & peri rei ven.

Traditionis varij sunt modi, vt si mihi dederis claves cellæ vinariæ, aut horrei, videtur mihi data possessio vini & trumenti, quod in illis continetur. Pari modo si negociator mercibus emptis signum suum adiecerit, veram nanciscitur possessionem & traditionem. Spec: Sax: lib: 2. art: 44.

Si venditione peracta & traditione non subsequuta, quæ est fundamentum venditionis casu fortuito res vendita perierit, ad venditorem pertinere censetur vniuersum periculum. Emptor nihilominus datam quoque arram, perdere cogitur. L. Cum C. de pericu. & cominodo rei ven.

Imaginaria & vmbatilis est venditio precio non accedente, sine quo, nulla emptio esse potest. Iusti de emp. & ven.

Bona immobilia.

FVndum immobilem interpres glosæ Germanicæ subinde per nudam vocem adiectiuam appellat proprium, quasi rerum

Bona immobilia.

rerum proprietates duntaxat in fundo consistat, & non item in ceteris mobilibus, sed sequutus est in hac parte vocem Germanicam *Eigen*, quam aptius vertisset proprietatem, quam proprium.

Veteres illi Saxones, qui nobiles hæc iurium fragmenta reliquerunt, nihil æquè maiore studio prospiciebant, quam ut iura naturalis successionis facta testaq; permanerent (ut proverbio dicitur) editis etiamnum constitutionibus, cauentes, ne bona immobilia vel per testamenti factionem, vel alijs obliquis modis à veris hæredibus alienarentur. Hinc illud est, vulgo etiam iactatum: Neminem posse in lecto ægritudinis plus tribus solidis cuiuspiam conferre. Inde etiã nata sunt illæ iurium solennitates quæ faciendis resignationibus adhibentur, ut pote quâ ætate, quibus viribus alienator esse debeat. Etenim a viro equestris ordinis requiritur, ita corpore ut valeat, quò possit gladio præcinctus, & clipeum collo gestans, è trunco seu lapide a terra cubitum vnum extante suis ipse viribus, nemine adiuuante, equum conscendere, qui tamen illi est vnâ cum strepa, ut vocant tenendus. A ciue vero exposcitur tanta corporis firmitas, ut nulla aliena ope adiutus, ipse queat sese iudicio sistere. Quin & coloni ac rusticane mulieres tenentur virium suarum robur depromere: quemadmodum hæc & alia copiosius tractat glossa lre Munic: art: 20. Huc addendum est, quòd ex iuris præscripto & recepto more, eiusmodi fundorum resignationes, per interuenientem traditionem, haud quaquam fieri possunt, nisi in legitimis & ordinarijs iudicijs, quæ nescio cur in foro nostro vocentur bannica exposita, errore tracto ex malè versâ voce, Germanica, cuius sensus potius erat explicandus, quam verbum verbo frigide reddendum: Quæ omnia supra commemorata, eò tendant, ut oblique & fraudulente bonorum alienationes, à iudicum tribunalibus procul eliminarentur.

Bona immobilia.

Porro, quòd bona immobilia nōn nisi in ordinarijs, quæ exposita vocantur, iudicijs valeant alienari, probabilem sanè causam habet, sed rursus hoc est manifesta iniquitatis, & sine vllò iuris fundamento introductum; quòd lites & controuersie de fundis & bonis immobilibus simili ratione, duntaxat in eiisdem ordinarijs iudicijs deciduntur, ita fit, vt violenti possessores hoc præsidio freti, possint litem multis seculis proferre, & planè immortalem efficere, quod nihil est neque iniustius, neq; detestabilius. Nam iuris dicendi functio, quæ immortalis Dei vicem repræsentat, omnibus omni tempore debet esse aperta & obuia, neq; omnino quidquam refert, quò in iudicio, sed quâ aequitate lites finiantur, taceret ea res mirum in modum ad conciliandum inter Ciues concordiam, quæ animis exulceratis, & litium euentu sub iudicijs pendente, nequit consistere. Alioqui si interea temporis, vt sunt res humanæ multis periculis obnoxiae, vel ad idum ruinæ, vel alij fortuiti casus interuenirent, quis posset uitam inutilem & diuturnam moram æquo animo ferre.

In articulo 52. lib: 1. Spe: Sax: prohibetur fundi alienatio, sine consensu hæredum. Rursus artic: 29. Iure Mun: permittit eius fundi alienationem, quem quis proprio ære comparauerit. Præterea glossa art: 52. lib: 1. Spe: Sax: (quæ in Cracouien: exemplari est præterminata) hanc facit bonorum immobilium distinctionem. Sciendum, inquit, duplicia esse bona immobilia, ex quorum numero quædam sunt prouenientia, ex successione linea descendenti & ascendenti, atq; illa citra necessitatem cogentem, & hæredum assensum, non posse alienari. Quædam vero proueniunt ex successione collateralis, & illa etiam dissentientibus hæredibus posse alienari, explorati iuris est. Per hæredes autem, intellige suos hæredes, in linea descendenti aut ascendenti consistentes; ergo sine consensu fratris valet alienatio. Postremo imperator Fredericus

Bona immobilia.

de Stoffen aptos iuris feudalis Saxonici in glosa art: 55 post longam disputationem concludit bona immobilia, etiam ex successione acquisita posse, irrequisitis heredibus impignori, in cautionem locari &c. Ita legum duricies, licet quodam modo à quotidiano usu iam recesserit, sitque maxime propter Eleemosinas à Concilio Basilien. reprobata, tamen gravissimos lapèdubitationum scrupulos consuevit in animis hominum relinquere. Cæterum in LL. Imperialibus variae sunt opiniones, de parentibus ad morientium puerorum, successione vocatis, quarum pleraque illis plenum proprietatis ius indulgent. Nonnullæ eis duntaxat usu fructum relinquunt, præsertim si ad secundas nuptias conuolauerint. Ego autem tota causa in utramque partem diligenter examinata, ex iuris nostri obseruatione, simplicissime censeo, liberam omnibus esse debere facultatem alienandi bona, vel per successione acquisita. Id nisi liceret, nulla esse posset vera successio hereditaria, sed duntaxat nudus ille usufructus ad succedentes dimanaret, quò quid possit esse inhumanius, & à iure communi alienius? Excluderentur a puerorum suorum successione pissimi parentes, ad quos præter nudum usufructum, rediret nihil: quum tamen illis satis non sit, in educandis liberis innumeras curas & molestias subire, sed etiam omnium quæ possident, bonorum successione, nulla usufruendi conditione astrictam, sed ab omni parte liberam ad pueros transmittere. Cur ergo non eadem ratione liberorum bona adeant parentes, quibus, nulla satis digna gratia referri queat? imò quum æqualitas sit affinis iustitiæ, cur durior esse debeat progenitorum succedentium conditio quàm liberorum? Hæc expendant iudices & æquitatem; quæ legum est amica, pro virili sua teneantur. Bona immobilia vxoris non potest, illa dissentiente maritus distrahere. Constante autem matrimonio, atque adeo pro

De conducto & locato.

pter eius onera palam est illorum vsusfructum ad maritum pertinere.

De conducto & Locato.

Circa locationes & conductiones, maximè fides contractus seruanda est. L. Circa. ff. de locari, & con.

Locatio & conductio habent quandam affinitatem, cum emptione & venditione, nisi quòd hæc perpetuitatem spectant, illa verò certo tempore astringuntur. Libro 2. art: 59. Spec: Saxoni: in glosa.

Glosa art: 59. lib: 2. Spec: Sax: astruit homines equestris ordinis non debere esse conductores bonorum, ne dum dominum fundi pro hero agnoscunt, suam interim perdant dignitatem.

Locationem potest rescindere dominus. si ipsemet vel ad inhabitandum bonis indigeat, vel ea rescire velit, tum etiam si conductor pensionem soluere detrectet, bonorum conditionem deteriore reddiderit, aut inhonestè vixerit. Lib: 2. art: 59.

Locationis pacta à parentibus constituta, non tenentur illis è vita sublati, hæredes, seruare eò, quòd sapiunt quandam temporalem hæredum alienationem & exclusionem, quæ de iure non admittitur. Spec: Sax: lib: 3. art: 77.

Vniuersa conductoris substantia in fundum domini illata, transit in pignus locatori, ratione census ex conducto numerandi. Lib: 2. art: 59. & L. item quia Conuentiones ff. de pactis.

Inter locatorem & conductorem si de census solutione controuersia emergat, propior est locator iureiurando astruere sibi censum non esse numeratum, quàm quòd conductor negando illum possit conuincere. Iure Munic: art: 140.

Domino fundi. irrequisita etiam Iudicis ordinarij au-

thoritate,

Opera Ministrorum, salaria.

thoritate, licet conductorem suum ob censum non dissolutum pignorare. Iure Municip: articulo 140.

Qui fundum fruendum vel habitationem alicui locauit, si aliqua ex causa fundum vel aedes vendat, curare debet, ut apud emptorem quoque eadem pactione & colono frui & inquilino habitare liceat, alioqui prohibitus, is ager cum eo ex conducto. L. Si merces ff. de loca. & cond.

Opera Ministrorum, salaria.

EX hæreditate, post deductam funeris impensam, ante omnia numeranda sunt ministrorum precia, ne illis retentis vociferentur in coelum, quin etiam a morte heri ad xxx. vsq; diem victus illis est subministrandus. Sp:Sa: lib:1. art:22.

Hærede postulante, coguntur ministri tantum temporis seruiendo explere, quantum cum defuncto heri pactos esse constiterit. Eodem libro & articulo.

Vbi inter herum vita functum, & ministrum nullum de salario pactum interuenit, explorati iuris est, famulum apud hæredes gratiam quarere oportere. Eodem lib: & art.

Famulis, si pro vno aut dimidiato anno precium negetur ab hæredibus, probatio per iuramentum ministris aduersus hæredes permittitur. At si agatur pro mercede non vnius sed plurium annorum, probatio solutæ mercedis ab hærede necesse primo requiritur, quod sanè nimis durum videtur. Eodem lib: & art.

Quod si res est inter famulum & herum in viuis existentem, probatio numeratæ mercedis heri merenti potius cedit, quam ministro. Iure Munic: art:80 in glossa.

Famulus absq; legitima causa ab heri fugiens, tenetur ad solutionem eius precij, de quo inter eos conuentum extitit, & si quid antea illi percipere contigerit, in duplo reddet. Extant tamen duæ ceteræ periculis in textu lib: 2. artic: 26.

propter

Annorum ratio.

propter quas liceat famulo herum suum relinquere, ut potest si vel matrimonium contraxerit, vel si ei pupillorum tutela incumbat. Et sanè istæ causæ sunt probabiles & magna ratione introductæ. Nam prior illa tuetur dignitatem matrimonij, quod apud omnes nationes semper fuit sacrosanctum.

Altera pertinet ad conseruandum Reipub. statum, cuius maximè interest, ne pupilli destituantur tutorum præsidio.

Domini de facto serui tanti tenentur, quanti eius merces sese extenderit, nisi forte illud mandauerit, aut ratum habuerit. Iure Municipali articulo 80.

Cæterum dominus tenetur de facto eius famuli, quem rebus gerendis & negotiationibus exercendis, dato mandato, præposuit. Et eius generis ministri proprie institutores vocantur. Nam qui cum seruo contrahit, fidem domini sequi videtur. § Si igitur. Insti. Qui cum eo, Sed omnium maximè Heri tenentur, si ex rebus emptis ac venditis aliquid emolumenti ad eos redierit, & in rem eorum verum esse constiterit.

Annorum ratio.

Anni discretionis ex præscripto L.L. Imperialium computantur anno ætatis 25. & secundùm Iura Saxonica anno 21. Anni pubertatis complentur anno 13.

Interpres glossæ Germanicæ art. 23. lib. 1. recensens ætatum discrimina, commemorat pueros egressos annum, 12. posse proprium alienare, hoc est, velle intelligit, bona immobilia. Sed halucinatus est bonus ille vir. Nam ea glossa Germanica, nihil omninò meminit bonorum aut iundorum, sed innuit, pueros eius ætatis posse alienare, proprios homines & mancipia, quod etiam clarius liquet ex allegationibus, confirmandæ huius opinionis causâ, ibidem in medium adductis. Insti. Ex quibus cau. Manumitt.

Sequestratio, Arrestatio.

Reprobantur à plerisque illæ recens ad nos introductæ iurium fictiones & subtilitates, quibus fit, vt Principum auctoritate subinde minorennibus adijciantur anni, quos nondum attigerunt. Qua de re potissimum proscinduntur legulei, quod Imperatorum potestatem latissimè patere voluerint. Notissima enim sunt illa, quod principi placet, legis habet vigorem & alia eius generis non pauca: Quemadmodum, vt nunc sunt omnia calumniantium mortibus obnoxia, à nostri quoq; seculi Theologis lacessantur Canonistæ, quòd Romano Pontifici summum imperium, ràm in cœlis, & in terris, quam etiam apud inferos & Plutonis Regna, tribuerint. Sed non desunt vtriusque Iuris professoribus suæ defensiones, de quibus nihil attinet hic dicere. Hoc duntaxat præterire nolui, quæ à clarissimis Imperatoribus de hoc casu in iure Ciuili sancita sunt, summam complecti æquitatem. Etenim in L. omnes C. de his qui æta: ve. imp. præscriptum est. Adolescentes tum posse ætatis veniam impetrare, posteaquam vicesimi anni metas impleuerint, & in L. sequenti prohibetur; quo minus hoc beneficio freti, alienationem, aut hypothecam rerum immobilium faciant. Equidem si ad hunc finem, ex legitima cognitione, non infantibus, neque bonorum alienatoribus. ætatis venia indulgeatur, non video quid detrimenti minorennibus sit accessurum, sed non libet altius hanc quæstionem ingredi: non enim meum est de Principum placitis quidquam disserere, sed illa potius reuerenter suscipere.

Sequestratio, Arrestatio.

Sequestratio & Arrestatio nominetantum differunt, illa à Latinis autoribus est vsurpata: Hæc vero barbarico seculo nata esse videtur.

Est autem Sequestratio seu Arrestatio, interdictum Iu-

Sequestratio, Arrestatio.

dicis competentis, ne res litigiosa vel loco moueatur, vel de ea quidquam statuatur ad litis vique decisionem.

Extat L. vnica C. de prohibita Sequestratione, eò, quòd non à sequestrando, sed conueniendo debitore lis est auspicanda.

Inuentum est tamen extraordinarium hoc iuris remedium, quo vti licet non solum aduersus profugos debitores, sed etiam in res eorum, si quo in loco comperta fuerint.

Porro in prosequendis arrestorum actionibus, multa à iuris fundamento procul remota passim fieri videmus. Nam in primis hoc absurdum est, quod allegatur arrestationibus vim euanescere, nisi singulis iudicijs per terminorum astitionem continetur. Vnde quæto nata est hæc lex? quo auctore promulgata? quum (excepta arrestatione æqui) nihil fere aut admodum parum in voluminibus Iuris Magdeburgen. de isto arrestationum genere sit præscriptum. Oportet, inquit, astare primum secundum & alia iudicia, nisi robur arrestationis perire velis. Inepto processui inuenta sunt inepta vocabula, quid enim significat adstare iudicia? Multo autem æquius est, & ad tuendam Iudicis ordinarij auctoritatem cum primis vtile, vt arrestationes, quæ adhibitæ præconibus, legitimo iuris ordine fiunt, debitæ firmitatis robur tantisper obtineant, prout merito obtinere debent, donec post litem decisam, rursus edicto Iudicis relaxentur (quemadmodum cum sequestri rationibus apud aliorum iudicum, tribunalia obseruatur.) Quam ad rem, nihil opus esse iudicamus ista terminorum, quam vocant astitione. Interim tamen liberum est, prout esse debet, tamen creditori arrestanti, seruato per citationem legitimo iuris ordine, agere vel in personam, vel res arresto iubectas quam etiam debitori, quandoque volet, res suas ab arresti vinculis relaxare. Quibus omnibus rite peragendis, nihil omnino obstat, etiam si

nullæ

Sequestratio, Arrestatio.

nullæ interueniant astitiones, quæ nullum omnino fructum, multum autem dispendij litigantibus immodico sumptu exhaustis, consueuerunt adferre. Hoc loco haud probabilis iudiciorum obseruatio seu corruptela potius, minimè etiam est silentio prætereunda. Nam arrestatores, vbi astiterint (vtendum est enim istius fori, etiam si barbaris vocibus) primum & secundum iudicia, tum is cuius bona arrestis sunt impedita, per citationem vocatur ad tertium iudicium, seu pro admittendo tertio iudicio, ista enim loquendi formula vtuntur quam neq; Seruius Sulpicius, Papinianus, neque Vlpianus, neq; alij quantumuis doctissimi Iure consulti, si viuerent, essent intellectui: adeò, absurdis vocabulis & obseruationibus referta sunt Iudicum subcellia. Ego ipse, vt mei ingenij simplicitatem prodam, nulla coniectura satis assequi possum, quid hoc sit tertium iudicium admittere, nisi forte annuere, vt arrestanti tanquam ex tertia contumacia permittatur earum rerum possessio, quas quis arresto duxerit subiiciendas. Porro citatus, si sese non sistit, mox condemnatur in eisdem rebus, quæ erant arresto implicate. Quis quæso non detestetur istum immaturum & præproperum iudiciorum progressum, per quem in primo citationis termino rei condemnantur, quod ex præscripto Iuris Magdeburgen. nisi tribus citationibus precedentibus fieri non potest. At inquit, non primum sed tertium esse eo loco terminum, & duos asticionum terminos præcessisse. Sed memineris bone vir, ad primos illos duos terminos, non vocatum esse debitorem, atque omnia, quæ, eo absente & nullum terminum habente, gesta sunt, pro infectis haberi, illumq; nulla ex parte neq; obligare, neque obstringere posse. Etenim Iura nostra non permittunt, vt quod alias fieri solet, vno edicto vtamur pro pluribus: Vtinam hi errores, ab his quorum interest, aliquando emendentur. Nam memoria teneo, per taleni ini-

Sententia.

quum processum, haud contemnendas facultates bonis viris creptas esse. Sequantur qui volent, per vulgi stulticiam, introductas consuetudines, iuri communi planè ex diametro repugnantes. Ego ex clarissimis iurum fundamentis, dico & assero, neminem ex vna contumacia posse condemnari, nisi præmissis tribus citacionibus, si reus suam in obedientiam legitimo impedimento non purgauerit. Nam ex iuris necessitate requiritur eam inobedientiam esse oportere luce meridiana clariorem, propter quam quis litis damno dispendioq; sit plectendus. Aduersus protugos debitores, eadem, etiam seruanda est iuris ratio, si forte illorum bona arrestationum vinculis innecterentur. Et licet sui conueniendi copiam non exhibeant, nihilominus tribus edictis, publicè in tribus populosioribus Ciuitatibus, in quibus celebriora sunt emporia, affixis, ter sunt citandi alioqui reus, neq; personali, neq; reali actione condemnari poterit. Porro de ista iudiciorum astitione tanquam re maxime necessaria, Cracouientes habent peculiaria sua plebiscita, quibus per me nihil neque detractum, neque derogatum esse volo.

Sententia.

Sententia à Iudice ieiuno & sedente pronuntianda est. Spe: Saxonum libro 2. art: 12. & libro 3. articulo 69.

Sententia suas mox vires acquirit, quæ per appellationem in instanti, secundum obseruationem Iuris Magdeburgen. non suspenditur. Quanquam ex beneficio Legum, licet in decem diebus à prolatione sententiæ appellationem interponere. Speculo Saxon: lib: 2. art: 6.

Rescindendæ sententiæ multæ sunt causæ, vt potè si non à competentī Iudice sit lata, si non sit, conformis libello, si non contineat vel condemnationem, vel absolutionem. Denique si absentibus partibus, ad iudiciūq; non vocatis,

& sine

Sententia.

& sine certa quantitate, si in ferijs, & non in loco iudiciorum consueto fuerit pronuntiata. L. præses C. de sen. & inter. locu. & L. Si feriatis ff. de ferijs.

Sententiæ legitimo iuris ordine prolatae, etiam Principum rescriptis non possunt rescindi. L. Rescrip. C. de precib. Imperato. & §. Omnis, Autem de Iudicib.

Sententiæ arbitrorum ritè delectorum, appellationem non recipiunt. Sibi ipsi enim imputet, qui alicuius Iudicis Decreto standum esse putauerit. Spe: Sax: lib: 1. art: 55.

Authores & Iudices quantumvis iniustæ sententiæ, si modo eam pro ingenio & conscientia sua pronuntiârint, nihil detrimenti inde capiunt, nisi dolus intercesserit. Spec. Saxo. libro 2. articulo 12.

Neque ad omnes litigantium quæstiones sententiam ferre conuenit, neque secunda sententia est ferenda, nisi prior sortita fueris legitimum executionis effectum. Spec. Saxo. libro 2. articulo 13.

Sententia ex scripto pronuntianda est, vt Lib: 2. 3. C. de sen. ex bre. recitan.

Disceptatum est sapius, huc atq; illuc nutantibus diuersis hominum sententijs, an Iudex secundum suam ipsius noticiam, an secundum litigatorum allegationes probationeq; debeat decernere nec ne? Et quamuis pleriq; sentiant Iudicem propriam noticiam & scientiam potius, quàm aliorum fortassis vanam, & dubiam assertionem sequi oportere, ne videatur exemplum Pilati imitari, qui sciens prudensq; saltò iudicauit, testante scriptura sacra: Sciebat enim quia Iudæi propter inuidiam Dominum Iesum tradidissent. Sed tamen probabilius est fortassis aliorum opinio, multarum Academia- rum calculis approbata, quæ cenet, Iudicem potissimum, in iudicando spectare debere partium allegationes probationesque. Nam Iudex cum suscipit personam publicam, cui de

Proscriptio homicidarum.

privatis causis non competit quidquam scire, quàm quòd probationibus fuerit demonstratum, imò fieri possit, ut Iudex toto cælo erraret, credens sibi rem maximè perspectam esse atque ita pernicioso Iudicis errore, multum damni litigantibus esset accessurum. Potest tamen cordatus Iudex atq; æquitatis studiosus explorandæ veritatis gratia diem dii fundere, & negotij cognitionem in aliud tempus si aliquis eius generis dubitationum scrupulus inciderit rejicere, præsertim si de capite hominis agitur, pro quo mortuus est Christus.

Proscriptio homicidarum.

Quemadmodum in multis alijs casibus ita etiam in persequenda proscriptione homicidarum multa consuetudo perperam inuexit, quæ ab omni Iuris ordine sunt aliena: Hinc est, quòd in hominum memoria nulla vnquam proscriptio debitum effectum consequuta fuisse videtur, neque de aliquo homicida proscriptionum terribili fulmine condemnato vnquam sumptum est supplicium. Neq; satis scio, in quem usum soleat exerceri, nisi torte ad simplices & rudes homines inani metu terrefaciendos. Nam quum in actionibus civilibus ad condemnandum ex contumacia reum, tres citationes requirantur, quibus accedit adhuc quartus citationis terminus demonstrandi legitimi impedimenti causa reservatus. Quis non merito abolendum existimet vulgatum Iudiciorum morem, quo ad nudam vociferationem præconis contra absentem reum editam exhibito duntaxat cadauere occisi hominis, plerumque innoxij, criminaliter proscribuntur? Quam ego sanè proscriptionem, non solum iniquam, sed etiam prorsus viribus carentem esse iudico: propterea quòd intercitando reo, solennia Iuris prætermittenda esse videntur Textus est clariss. Specu: Saxon: lib: 1. artic: 67. Qui tribus, inquit, edictis citatus non comparuerit, proscribetur, pro

Proscriptio homicidarum.

tur, pro nulla tamen alia causa, nisi quæ mortem vel membri amissionem inferat, proscribi poterit, &c. Quin etiam glosa lib: 3. art: 17. in proscribendo requirit citationem: Quæ omnia confirmantur quoq; per textum lib: 2. art: 4. in quo à proscriptionum vinculis sese liberaturo, ea lex imponitur, vt cogatur fideiussores dare de sistendo & purgando sese in tribus iudicijs, eò quòd eisdem rationibus quidq; dissoluitur, quibus est colligatum: Inde consequitur inanem esse proscriptionem ex vno duntaxat, imò nullo termino profectam ac descendentem. Hinc est, vt externa quoque exempla adijciam, Quod in Conuentu Imperiali Vormacien. Anno MDXXI. haud improba ratione per Carolum V. Rom. Imp. constitutum est, sine legitimis citationibus nullam omnino proscriptionem valere. Caterum si reus profugus sit, aut delitescat, quominus vel citari, vel contra eum iure agi possit, tamen sine citationibus seu publicis edictis nihil est neque tentandum neque de hominis vita quidquam temere statuendum aut pronuntiandum, adeò vt ex sententia peritissimorum quorumq; iureconsultorum, qui hac literarum monumentis prodiderunt, ter citandi sunt rei, semper interuallo xiiij. dierum termino assignato, quarta deniq; citatio addenda est legitimi impedimenti causa. Quòd si, vt commemoratum est, reus absens in ius vocari non possit, tamen qualibet citatio ad ades illius, si quas eo in loco, vel proprias, vel ex conducto obtinet, est mittenda, & alia eisdem verbis citatio seu edictum potius, locis publicis, vt pote templis celebrioribus, vel iudicum tribunalibus est affigenda. Quæ singula, si hoc ordine ritè gerantur, non erit via prætendæ ignorantiae, maxime si ex probationibus constiterit noxium illum hominem, die ipso perpetrati facinoris, eo in loco fuisse. Quin etiam si forte profugus in aliena ditione agat, nihilosecius pro iuris subsidio ad eius loci iudicem mit-
tenda

Proscriptio homicidarum.

tenda est citatio, per quam reus in ius competens, ubi cædes commissæ, ad eum quem dixi modum, vocetur. Si quidem in illo condemnando, sibi quispiam iure agendum putauerit. Sunt qui scribant hunc errorem, de reo non citato pro scribendo, dimanasse ex male intellecto textu. Spe: Sax: lib: 1. art: 66. qui indicat in recenti crimine, (Quod manuele factum vocant) comprehensum, ut iudicio præsentatum, septem virorum testimonio, conuincendum esse quemadmodum proscriptus superatur, &c. Si itaq; in recenti facto deprehensum, nihilominus ex iuris necessitate conuinci oportet. Quid censendum est de abscentibus, & in ius haud vocatis? Neq; enim satis est cæsi hominis cadauer iudicio exhibere, sed in causis criminalibus requiruntur probationes luce clariore. Spec: Sax: lib: 1. artic: 63.

Præterea ut est in L. Diui. ff. de requiren: re: in audita causa quenquam damnari æquitatis ratio non patitur.

At forte Rabula quispiam, & linguam, & animam habens venalem oggannet, tam ludicem, quam actorem, sine ratione huius citationum difficultatibus grauari, quin potius mordicus, retinendas esse longo tempore obseruatas fori consuetudines, id etsi ne ego quidem inficias eo, tamen illas duntaxat consuetudines amplectendas esse censeo, quæ Iuri scripto non repugnant. Aliqui si nudæ consuetudines ludicem oculis animisq; tanquam scopus proponerentur, frustra videri multo sudore leges à maioribus conditas esse. Et vltimæ iniquitatis est homicidia ultore gladio, quatenus iura permittunt, non persequi vindicareque, ita rursus manifestæ crudelitatis est, ex Ineptis Iudiciorum formulis, & frigidis obseruationibus innocentem capitis condemnare.

Quæ autem sit vis & energia proscriptionibus breuibus hic ex Saxonorum Iuris consulti commentarijs commemorabitur.

Proscriptio homicidarum.

Est autem de obseruatione iuris Saxonici proscriptio, poena & castigatio, quadam temporalis, non ablimilis fere tum excommunicationi Ecclesiastica, tum etiam illis annotationibus, de quibus habetur in titu. F. & C. de requirendis re. is. Licet tamen proscriptorum heredibus, bona per successio nem ad se deriuata, ab eisdem ~~omnium~~ vinculis libera redde read eum modum qui est expressus. Sp. S. li. i. art. 38. in glosa.

Et primo quidem anno ex proscriptione inferioris Iudicis, redditur quisq; suspectus, & grauatur eius estimatio apud bonos viros, non tamen est infamis L. ff. C. de requi. re. Secundo vero anno vocatur proscriptio maior siue Regalis, in qua quisq; per annum & diem, vt ad normam iuris Saxonici loquar, id est, vnus anni & sex hebdomadarum curriculo perseuerauerit, honoris, vitæ, & bonorum condemnat, ita nimirum, quod redditur infamis & iure priuatur, omniaq; eius bona ad Regiam deuoluuntur potestatem, deniq; feudalicia bona, domino vacant. Spec: Saxon: lib: 1. art: 38. 71. Nisi fortè ex indulgentia atq; autoritate suorum Principum, proscripti suis iurium prerogatiuis restituerentur, vt in L. 2 ff. de sen. pass: & restitu. & in glo. lib: 3. art: 17.

Porro propter publicam quietem introductum est, quòd Regali proscriptione damnati, extra omnem iuris protectionem positi esse censentur, & proinde neq; hospicio accipien di, neq; ad mensè communionē sunt admittendi imò omnib9 liberum est eorum capitibus violentas manus inijcere, siquidē in proscriptione deprehensi & de delicto fuerint conuicti.

Quin etiam obseruandum, quòd in Regali proscriptione longius quàm par est, perdurantes admittuntur quidem, vt per legitimam purgationem se se à diris proscriptionum sententijs liberare queant, immunes quidem à vitæ periculo. famam tamen bonam & facultates propter contemptum Regiæ proscriptionis, censentur perdidisse. Atque ita sanè in-

De Appellationibus.

telligendus est, articulo 33. libro 1. Speculo Saxonum.

Proscriptis non licet contra quempiam iure agere, relictæ tamen facultate omnibus, quibus vilum est, illis litem intendendi.

Quicumq; secum ipse constituerit à proscriptionibus sese exuere à Iudice postulet veniendi securitatem, quæ illi minimè est deneganda. Spe: Sax: lib: 2. art: 4. in glossa.

A proscriptione, in quam quis non citatus, intrusus fuerit, potest se eadem ratione non vocato actore, liberum reddere: secus est de illis, qui ex iustis terminis propter contumaciam sunt condemnati. Lib: 2. art: 4. in fine glossæ.

De Appellationibus.

Appellationis remedium non solum utile, sed modis omnibus necessarium est, litigatoribus Iudicum sententia se grauatos esse existimantibus: Corrigit enim iudicantium, tum Imperitiam, tum iniquitatem. Ex præscripto Legum Imperialium, liberum est à prolatione sententiæ intra decem dies appellare. At iure Magdeburgen. cautum est appellationem in instanti fieri oportere. Spec: Saxon: lib: 2. artic: 6. Quæ quidem temporis breuitas, quam ratione introducta sit, haud satis intelligo: Quis enim ita sibi ipsi semper constat, ut sine deliberatione, in consultis amicis & Leguleis, tam repente in animo suo secum statuere possit, appellandum sit, an quiescendum? quum inueniantur pleriq; adeo stupidi, ut auditæ sententiæ vix verba ipsa satis capiant. Porro an à sola definitiua, & non interlocutoria sententia sit appellatio recipienda nec ne, nondum video à Iure consultis satis definitum esse. Sunt qui dicunt appellationi etiam locum esse ab interlocutorijs: quæ habeant vim definitiuarum: Quod si apud priorem Iudicem, quædam producta non sint, quæ ad causam ipsam, & veritatis lumen indagandum ma-

De Appellationibus.

ximè pertineant, illa licet tam appellatori, quam aduersæ parti apud iudices vltimæ instantiæ proterre. L. per hanc C. de temp: app: & L. Eos qui §. Si quid autem C. de appell: Tempora autem prosequendæ appellationis conceduntur appellanti, & non parti aduersæ. Inde consequitur, appellatum, vt vocant non posse, quando sibi visum est litem persequi. De iure autem communi, anni spacium statuitur prosequendis appellationibus, vt vocatur fatale. Quod si primo anno absoluta non fuerit appellatio, tum autoritate & Decreto Iudicis, additur secundus & tertius annus, siquidem interuenerint legitima aliqua impedimenta agrotationis, captiuitatis, aut aliarum rerum quæ in classem legitimorum impedimentorum contrahi solent. Sed apud nos sunt alia, confiendarum appellationum distincta fatalia, vt pote sex hebdomadarum, si ad S. Regiam Maiestatem in Regno agentem prouocetur, & decem octo hebdomadarum, si tempore interpositæ appellationis extra Regnum degat. Apud subtellia, verò Communi sariorum, sex Ciuitatum fatalia prosequendæ appellationis, ad quamlibet illarum sessionem adstringuntur. Atq; vtinam huic vltimæ instantiæ sex Ciuitatum Iudicio in quo de Ciuium fortunis agitur, viri in iure probè versati, quiq; omnem ætatem in studio iurisprudentiæ contriuisent, præficerentur. Nam quanta iuris peritia, quanta fides, ac sinceritas desideretur à iudicibus, de summa rerum decernentibus, vbi nullus alius superest prouocationis gradus, manifestius est quam vt hic commemorare sit necesse. Et enim, quod in nullius contumeliam dictum esse volo, an fabri & sectores, è quorum collegijs nonnulli in Arcopagita asciscuntur, qui non leges, sed ferrum & salis glebas per totum vitæ cursum tractare solent, de vsucapionibus, de hypothecis, de pignorum iuribus, de contractibus, nominatis & innominatis, & alijs id genus difficillimis causis ex iure respondere sciant,

De Appellationibus.

video à plerisq; in dubium vocari. Hinc incidit quaestio, an termini prosequendae appellationis in vltima instantia peremptorij sint, nec ne? Alij censent eos terminos omnino esse peremptorios, qui nisi essent auctoritatem principum, ad quos prouocatur, labefactari oportere, quippe quorum sententiae iunculis quibusq; de causis, cum summa illorum indignitate rescinderentur. Alij rursus existimant, nihil prorsus decedere principum dignitati, si legibus iudicetur, quarum ipsi sunt authores & interpretes, & adducunt §. & cum *L. cum anteriorib; C. de temp. & repara. app.* in hac verba: Sincimus non in vnum diem fatalem standum esse in posterum, sed siue ante quartum diem fatalis luminis, & ipsum fatalem, siue post quinque dies, ex quo ortus fatalis effluxerit appellator venerit, & litem instituendam curauerit, & eam in competens iudicium deduxerit, legi videri satisfactum &c. Quod de appellatore hic dictum est, idem de appellato intelligendum. Sed de tota huius quaestionis ratione quid statuendum sit, neque satis intelligo, neq; ad me pertinet, tamen fortasse tutius fuerit in benigniorem partem inclinare, & non quidem captionum aut tricarum, sed legitimorum impedimentorum, quorum in vita humana satis multa, praesertim peregrè profectis, & in itinere constitutis solent incidere, aequam rationem habere, deniq; paucorum dierum moram ferre potius, quam ad condemnandos reos, festinanter procurrare. Interim tamen nemini domi delitescenti, doli & fraus patrocinetur quorum authores, iustis poenis sunt castigandi.

Hoc loco satis mirari nequeo, quod in hominum memoria auditum non est, aliquam in causis criminalibus, apud nostrates homines appellationem interpositam fuisse iudiciumne iniquitate an reorum stupiditate & oscitantia, incertum. Nam si fas est in causis ciuilibus, ob vilem pecuniolam prouocare, quanto magis hoc licere debeat, vbi de capitis

periculo

De Appellationibus.

periculo agitur. At manifesti iuris est, de quaestionibus & causis capitalibus esse appellationem permittendam, quodq; iudices detentis in custodia reis, suas opiniones & refutatoria transmittere debeant ad eorum scrinia, ad quos pertinet de appellationibus cognoscere §. Super his L. eos C. de appel. & consult. Eteodem tit. L. Si quis. Sciant igitur cuncti sibi ab iniurijs & suspectis iudicibus, & in capitali supplicio ac fortunarum dispendio prouocationem esse concessam: Ab hoc autem legis beneficio excluduntur homines palam facinorosi & scelerati, de quibus est textus in L. Obseruare. C. quorum appel. non reci. in hæc verba: ne quis homicidarum, veneficorum, Maleficorum, adulterorum, itemque eorum qui manifestam violentiam commiserunt, argumentis conuictus, testibus superatus, voce etiam propria victimi scelerisq; confessus, audiatur appellans &c. Equidem ad salutem hominum tuendam cumprimis pertineret, id quod multi pii homines summis votis exoptant, vt aliquando in meliorem ordinem restituerentur iudiciorum criminalium formulae, quæ hoc tempore adeò sunt corruptæ, vt deplorandum sit, tam negligenter de hominum capitibus sententias ferri. Admouentur quaestionibus miseri homines nullis omninò græuius, integritate & prudentia conspicuis, viris præsentibus è quorum iudicio secundum personarum, criminum & præsumptionum circumstantias, vel augenda, vel remittenda essent tormenta, soli adhibentur cum carnifice lictores ce-reuisia madidi: & ex istis, si Dijs placet, quaestionibus nullo iuris ordine peractis, ex confessionibus denique per summum cruciarum extortis, depromitur sententia capitalis. Atque hæc geruntur apud magistratus urbanos, quos ipsos videmus, audiendis iurgijs, & nihili causis, sæpè totam diem tribunalibus inidere, & nemo eorum dignatur accedere, quando hominis corpus discerpitur. Sed tortassis & illud

De Appellationibus.

non minoris, & periculosioris est securitatis, quòd homines privati capitalia iudicia exercent, quibus ritè peragendis non vnus, sed multorum grauiſſimorum prudentiſſimorumq; virorum ſententias longo & fideli examine collectas, cauſæ magnitudo expoſtulat, maximè vbi de vita hominis agitur, hominis inquam, pro quo Deus Pater Cœleſtis Filium ſuum Vnigenitum Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum, crucis ignominioſiſſimam mortem ſubire voluit. Quæ enim cauſa maiore cautione & ſynceritate merito tractanda eſſet, quàm in qua Chriſtiani fratris vita in diſcrimen vocatur? Atq; vtinam in vniuerſo hominum genere non inuenirentur, à quibus canes Molloſi, aut Meliteri pluris fiant, quàm obſcuræ ſortis homines. Tales impios affectus gignit iſta mundana atque etnica ſapientia, quæ etiam natalium diſcrimina ſtatuit, quaſi verò omnibus in vniuerſum non ſit, vna eademq; naſcendi ac moriendi ſanè quam miſerabilis ratio conditioque. Ex hoc etiam fonte, promanârunt illæ barbaræ impiæq; leges de æſtimatione humanorum corporum ſancitæ, quæ etiam num in hanc vſque diem mordicus retinentur ab his, qui luce Euangelij coruſcante, iactitant ſeſe ad veritatis cognitionem, perueniſſe. Sed crede mihi lector optime, crede, non longè abeſt dies ille horrendus, quo ſummi pariter atq; infimi ſutemur ad tribunal Chriſti, de omnibus exactiſſimam rationem reddituri. Nullum ibi erit perſonarum & generis diſcrimen, ibi oculis noſtris obſeruabuntur inhumana facta noſtra, ſi forte apud nos maioris precij fuerit bellua, quàm homo Chriſtianus. Et hæud quaquam ſcio, an apud horrendum illud tribunal, ſtatorum aut Iuris Magdeburgen: reſcripta cuiſpiam ſint profutura. Procul dubio miſericordiſſimus ille idemq; iuſtiſſimus Iudex, leges ſuas tuebitur diuinis oraculis nobis proditas, quas an homines traditionibus ſuis abrogare potuerint, incertum habeo, hoc certum eſt, Eſaiam

Prophete-

De Appellationibus.

Prophetam vah intonare iniquitatum legum conditoribus. Faxit Deus Opt. Max: vt qui vnum Patrem in cælis agnosci-
mus, vnoq; cognationis vinculo per lauacrum regeneratio-
nis iuncti sumus, explosis humanæ sapientiæ fumis, Christiana-
nam charitatem & fraternitatem amplectemur vniuersi. In
hanc digressi uacuam vt descenderem, impulerunt me ple-
rique actorum capitalium Iudiciorum exempla, quæ horre-
scens recordor, per quam frigide & negligenter habita fuisse.

De exequutione sententiarum seu rei iudicate.

Nemo ambigit rebus rite iudicati standum esse: At ne
quicquam feruntur decreta, quæ debitum minime con-
sequuntur exequutionis effectum: Ideo maximè prospici-
endum est ne litigatores & captiosi homines ansam arripi-
ant, vim & authoritatem sententiarum temerè eneruandi atq;
eludendi. Hisce autem potissimum iurium remedijs cogen-
di sunt rei ad satisfactionem, nempe captis pignoribus, poena
pecuniaria, manu militari, si forte reus violenter & de tacto
se se opponeret iudici, aut eius apparitoribus, ad exequutio-
nem procedere volentibus.

Ad exequutionem sententiarum, semper vocandi sunt
ei, ne eis ademptum videatur beneficium iuris contra illam,
si voluerint, excipiendi. Et extant sanè nonnullæ causæ, quæ
exequutionem impediunt, vt potè si transactio interuenit, si
debitum sit dissolutum: aut si debitor paratus sit, pecuniam
numerare potius, quàm exequendi rigorem experiri.

Et quemadmodum duplices sunt actiones, personales &
reales, ita etiam suas quæq; peculiare habent exequendi for-
mulas obseruationesque. Et enim in actione personali pro
debito, promissis, aut alia re quapiam conuictum. Iudicis
partes erunt eum authoritate sua cogere, vt a alienum nu-
merans, decreto satisfaciatur, qui si forte pecunia carens non

De exequutione sententiarum

sic soluendo, recurrendum est ad eius bona mobilia, quæ creditori addicentur. Restamen ad culturam agri pertinentes, pignoris causa non sunt à possessionibus abstrahendæ. L. pignorum. C. quæ res pig. ob. non possunt. Quin etiam, usu receptum est, debitorem, prius quam pignoribus sese à creditorum nexibus, exuere possit iusiurandum dare oportere, se auro, argento, & pecunijs carere. Deficientibus autem rebus mobilibus, proximus gradus est ad fundos & res soli, in quarum possessionem creditor iudicis autoritate est mittendus: vt habetur Iure Munic. art. 27. 29. At si neq; mouentia, neq; res soli extent, tunc peruenitur ad iura & nomina debitorum, siquidem liquida & confess. fuerint. Nam illa posse iure pignoris capi manifestum est §. Sic quoq; L. A Diuo ff. de re. iu. Postremo si debitor nulla omnino, neque mouentia aut immouentia pignora, neq; certa nomina & debita, aut vadimonia habeat, tum ex obseruatione Iuris Magdeburgen. vt habetur Spec. Saxon: lib. 3. art. 39. Iure Municip: art. 27. debitor à Iudice in potestatem creditoris tradendus est: Sed hæc consuetudo iam exoleuit, tum quòd propter res alienum liberos creditoribus seruire iura non patiuntur. L. ob res. C. de act. & obli. tum etiam quòd legibus prohibentibus, nemini licet habere priuatos carceres. L. vnica. C. de pri. car. inhi. Hinc nostris temporibus obarati seruantur in publica custodia tanquam auiculæ caueæ inclusi.

At si debitor pignora offerat, illa vel per Iudicem, vt est Iure Municip. art. 27. vel per idoneos homines ad id delegatos sunt æstimanda præsertim si pignora consistant in diuersis atq; exoticis mercibus, quarum precia vulgo sint incognita. Quòd si pignoris valor summam debiti transcendit, quantulumcumq; id sit, ad debitorem pertinet. Sin vero utilitas pignoris, debiti quantitatem reuelare nequeat, pro residuo conueniendus est debitor, & ad solutionem præstandam

seu rei indicata.

dam nouis pignorationibus, alijsq; iurium adminiculis cogendus. Spec: Sax: libro 1. artic: 70.

Porro tria sunt genera pignorum: Primum est pratorium, in cuius possessionem cautionis loco aut custodiæ causa plerumque magistratus autoritate nituntur creditores. L. Non est mirum ff. de pig. act. & L. Si duo §. Creditores. ff. uti possidetis. Sed istius pignoris usus recessit ab horum temporum tribunalibus. Secundum pignus est conuentionale quod à debitore volente securitatis causa creditori traditur: secundum L. Contrahitur ff. de pig. Eius pignoris seruandi ac tuendi causâ, non minor quàm in re propria fides & diligentia præstanda est. L. Si cum venderet §. Venit ff. de pig. act. De casibus tamen fortuitis non tenetur. ut potè si pignus rite seruatum furto vel incendio periret, damnum redundat in debitorem, ut L. Si creditor & L. Quæ fortuito. C. de pigno act. Creditor tamen iusiurandum edet, id damni sua culpa non euenisse. Spe: Sax: lib: 3. art: 5. Pignus ita traditum venundandum est. interueniente consensu debitoris. Quòd si ille fraudulentò consilio assensum præbere decrederet, implorandum est auxilium Iudicis, cuius autoritate pignus distrahatur, posteaquam ter ea res debitori denunciata fuerit, si forte in animum induxerit illud redimere. Tertium pignus est iudiciale, in cuius possessionem ex legitimo litis progressu, creditor iudicis decreto mitti solet, de quo habetur in L. A diuo Pio multis §. ff. de re iu. Ex huiusmodi vero pignore, siquidem annuos fructus ferat, ut sunt prædia vineæ, & alia eius generis, quantitas debiti reuelanda est, & fructus percepti in rationem exonerandi debiti merito sunt computandi. Lib: 1. 2. C. de pigno: act. Sed horum temporum corruptissimi mores, & inexhaustum auaritiæ studium, eam synceritatem non admittunt. Nam nullus creditorum nunc iussu met sibi fructus in sortem connumerari, tot in-

De exequutione sententiarum.

tercedunt cautiones, & sordidissimæ conuentiones pactionesq; fieri vt id minimè possit. Posteaquam vero ex pignorum fructibus atq; emolumentis creditori fuerit satisfactum, tum ex bona fide pignus ad dominum suum redibit. At si pignus nullum omnino fructum, nullaq; emolumenta ferat, ex quibus creditori possit satisfieri, eo in casu pignus est publicè distrahendum, & creditori, interueniente cautione, si res soli non possideat, tradendum, vt illud ter in locis publicis, de quindena in quindenam venui exponat, adhibito etiam præcone, cuius ore venditio publicetur. Quæ quidem venditio ipsi etiam debitori semper est denuntianda, si forte pignus suum velit redimere. Quibus rebus sic gestis, & præcedente eiusmodi denuntiatione, si debitor redimendi curam abiciat, pignus vendendum est ei qui plus numerauerit: Sin vero nullus contingat emptor, Iudex reuolutis sex septimanis, pignus in satisfactionem debiti, creditori tradet, & si haud quaquam respondeat, quantitati æris alieni, alijs pignorationibus erit repetendum quicquid detecerit. Specul. Sax: lib: 1. art: 70. & Iure Municip: art: 64. Cæterum pignoribus minimè extantibus, tamen personalis actio non tollitur L. Aduersus C. de act. & obli.

Et licet rerum iudicatarum summa sit autoritas, à quarum exequutione non posse prouocari iure, & constitutionibus cautum est. Extant tamen aliquot casus, in quibus licet ad hoc iuris præsidium recurrere, vt potè si litigatores per iudicem decreta exequentem, in æstimatione rerum grauentur. Et si iudex in exequendo limites sententiæ excedat, vt L. Ab exequu. C. Quorum ap. non re.

De damnis & Interesse.

Damnorum actiones propter probationum difficultatem, retroactis annis rarissimæ esse solebant: Est autem pro-

prie da-

De damnis & interesse.

prie damnum, bonorum diminutio seu ablatio. Damna ex violenta impressione & bonorum direptione commissã in anno & die præscribunt, ita, vt si iniuriam passus, intra hoc temporis curriculum violatori litem non intenderit, amplius non auditur. Spe: Sax: lib: 2. art: 31. in glosa. Multum autem discriminis est, inter illationem & quantitatem damni: Nam illa prius demonstranda est, vt certo constet damnum factum esse. Ad cuius quidem facti probationem, non iuramentum, sed testium legitima documenta requiruntur. Caterum, quantitas damni de iure communi secundum L. Si quando C. Vnde vi, taxatione à Iudice facta, per iuramentum probatur. Quin etiam in iure nostro statur interueniente iureiurando, æstimationi actoris, nisi reus valorem & precium suo vicissim, iuramento minuerit, quod ei facere licet ex singulari Iuris Magdeburgen. prærogatiua. Spec: Sax: lib: 3. art: 47. Inter damnorum actiones concurrit etiam interesse, non quidem vsura, quemadmodum vulgus eam vocem falso interpretantur. Sed quanti mea inter sit hoc vel illud definito tempore factum aut persolutum fuisse, (siquidem aliquid, forte ex pacto numerandum, aut faciendum fuerat) Itaque illud damnum, ex rebus infectis proueniens, quæ tamen fieri debebant interesse vocatur: vt potè si ad Kalendas Ianuarias ex conuentionum pactis, Centum aurei mihi à Stichio numerandi essent, quos ille ad Kalendas Decembris ægrè tandem persoluit, iam mihi tenetur ad interesse. De quo per Italiam & Germaniam inter mercatores frequentissimæ lites agitantur. Hic exigitur summa æquitas & prudentia Iudicis, vt litis expensæ damna & interesse fideliter taxentur, ne alter ab altero se grauatum iri sentiat, propterea quòd eorum omnium difficillima sit probatio.

De Litium expensis.

De Litium expensis.

Generalis est iuris regula, victum victori in expensis litis condemnari oportere, quod ideo fit, vt temerè litigantium in effrenis audacia coerceatur: Iudex autem in condemnandis reis ex æquo & bono diligentissimam rationem habeat, si illi à quo impensæ petuntur, iusta agendi causa fuerit nec ne. Et nisi iudex appellationis, qui de principali negotio cognoscit, victum in expensis litis condemnauerit, id quod a parte victrice petendum, postea finita causa, nullam decernendi de his habiturus est potestatem *L. Transacto C. de fruct. & li. exp.* Duplices autem sunt impensæ litis, quæ apud nos non admodum in vsu habentur, iure tamen peti possunt, vt impensæ contumaciæ, quas nisi actor persoluerit ad litem proseguendam non admittitur: vt in *L. Sancimus. C. de iudic.* Item impensæ litis impeditæ, quominus ad finem deducta sit *L. Non ignoretis. C. de fruct. & li. exp.*

Porro in vniuersum omnes expensæ litis, quarum aliqui difficillima est probatio, per iuramentum probantur *L. Properandum C. de iudicijs.* Iudicis tamen est, prius quam pars iusiurandum edat, pro sua autoritate & synceritate, secundum personarum & causarum circumstantias, eiusmodi expensæ, ad æquitatis & iustitiæ normam ac trutinam, summa fide examinare moderarique: Quam quidem moderationem petitor impensarum iuramento approbabit, quod in litem minus non insumpserit, & quanti iuratum fuerit, tanti reus condemnabitur. Fateor quidem mei muneris non esse, iam pridem receptas & longo vsu introductas, forenses consuetudines meo calculo vel approbare, vel rejicere, neq; sum tam ineptus & stupidus, vt eam prouinciam mihi desumendam esse putem, tamen pro naturæ meæ simplicitate, præterire non possum quin profitear, mihi nimis quam durum &

iniquum

De vulneribus & mulctis.

iniquum videri, quòd hac tempestate apud nostros magistratus nullæ aliæ expensæ in litem computantur, quàm quæ publicorum actorum monumentis demonstrari possunt. Ac quantum quæso illud est, exceptis citationum inscriptionum annotationum sententiarum, rescriptorum, & protestationum sumptibus. Nullum ibi verbum de advocatorum, Iurisconsultorum, & Causidicorum honorarijs (quæ in L. sancimus C. de ludi. inter litium sumptus recensentur) nulla mentio de itinerum impendijs. Cogitur calamitosissimus homo quispiam à nequissimo litigatore seu vitiligatore potius protractus in Lithuaniam vsque sequi S. Maiestatem Regiam, supremum appellationum Iudicem: cogitur ob inertiam & imperitiam secum trahere causidicum, magno conductum. Quanam obsecro ratione ille in omnibus diuersorij ad probationis suæ subsidium, semper ad manum acta publica habebit, quæ nusquam loco moueri consueuerunt? Totiesne ad acta recurrendum, quoties causidicis numerandum, quorum tanta est rapacitas, vt in vna causa maiora sint conducendi, & alendi causidici impendia, quàm quæ per omnem litem apud omnium Iudicum subcellia insumuntur. Sed ociosæ est ineptiæ & absurditatis à solis actorum monumentis, eo in negotio probationum fidem quærere. Sequamur potius Iuris prudentissimorum consilia, qui in eo casu præcedente Iudicis moderatione, actoris iuramento standum esse voluerunt.

De vulneribus & mulctis.

IN omnibus actionibus criminalibus, quæ petito pretio æstimationis corporum humanorum, ciuilitè instituuntur, de iure, constituta est Iudici mulcta, & reo satisfactionis poena, quæ vulgo partim Vergeldi, partim emendæ nomen sortita ex Germanica voce Be lèren perperam interpretata,

De vulneribus & multis.

in vsum forensem recepta est, inde emendare vocant pro eo quod est reo satisfacere, & emendam recompensationem seu satisfactionem. Et est Regula generalis. In quibuscunq; casibus actori emenda acquiritur, in eisdem etiam reus cogitur ludici multam exoluere, Spe: Sax: lib: 2. articulo 45.

Per actionem civilem (nam capitalium criminum censuram alijs excutiendam relinquimus) reus de homicidio conuictus, ad integri Vergeldi solutionem tenetur. Per Vergeldum autem, vocem barbaram & Saxonice intelligendum est, illud iure constitutum hominis occisi, vel membri truncati læsique precium, in quo definiendo, lurium conditores secundum diuersitatem status hominum, illius quoq; quantitatem non dubitarunt metiri ac distinguere nimirum, vt plus numeretur pro capite & vulneribus hominis Banniti (ita enim suis loquendi flosculis vocant viros gerendo muneri Scabinali idoneos) minus vero detur colonis, glebæ accolis & censui obnoxij: Quali, pro pudor, non vna eademq; sit omnibus nascendi & moriendi conditio, aut quasi colonorum corpora alijs viliora sint censenda, quum passim videamus omnis generis morbos ex æquo imperium sibi vindicare, tam in Principum Procerumq; , quam plebeiorum corpora, atq; vna propemodum sorte omnia interire & contabescere, varijs affectionibus, quarum nondum certum numerum medici inuenire potuerunt. Sed haud libet istas absurditates non solum naturali, sed etiam diuino iuri repugnantes in hoc epitome referre.

Porro integer Vergeldus, vt barbaris interim vocabulis vtamur, constituit decem octo libras, & medius Vergeldus nouem libras, quæ quanti ad comparisonem monetarum nostri sæculi sint æstimandæ, nullis certis indicij colligi potest, tamen secundum supputationem huius ætatis, iuris peritorum integer Vergeldus constituit viginti florenos Rhe-

De vulneribus & mulctis.

nen. in moneta, qui fere æquali valore accedunt ad viginti florenos monetæ Polonicæ. Egregium sanè precium hominis interempti, præsertim apud Christianos.

Vulnerum autem precia seu emendæ, quoniam in illis magna est diuersitas, diuersis quoq; rationibus sunt constituta. Nam quædam sunt vulnera duellaria, pro quibus emendatur actori medio Vergeldo, & iudici sexaginta solidis: Ea autem vocantur vulnera duellaria, quæ habent profunditatem vnguis in medio digito manus, longitudinem vero talem, qualem complectitur longissimus articulus eiusdem digiti. Præterea inter duellaria computantur etiam ea vulnera, quæ infliguntur in ore, in facie, oculis, naso, auribus; manibus, & pedibus genitalibus, etiam si propter ossa & cartilagines eam, de qua dictum est, profunditatem & longitudinem habere nequeant. Similiter vulnera in capite per cranium, excussio vnius aut vtriusq; oculi, mutilatio nasi, ac in generali omnia vulnera vocantur duellaria, quæ in facie deformitatem ac turpitudinem, & in reliquis membris mutilationem adferunt, siue illa fiant cesim aut punctim, siue trudendo impellendo, conquassando, aut alijs quibuscunque modis. Per mutilationem autem hic intelligenda etiam est priuatio naturalis, ac consueti vsus oculorum, aurium, oris, nasi, brachiorum, manuum, pedumque. Eò autem nuncupabantur vulnera duellaria, quòd illorum causâ olim Saxonibus genuinam ferociam etiam dum redolentibus, duellum admittebatur, quòd succedenti seculo est obrogatum, ne videantur à corporeis viribus iustitiæ præsidia mutuari, Spec: Sax: lib: 2. art: 15.

Item aliqua sunt vulnera simplicia, quæ cruenta quidem sunt aut liuida, neq; tamen sunt præfata longitudinis, aut profunditatis, neq; etiam intumescunt. Pro eiusmodi itaq; vulneribus, tum etiam si quis alterum obiecto mendacio contu-

meliosis

De vulneribus & multis.

meliosis verbis affecerit, aut ei capillos euulserit, deniq; alijs quibuscunq; modis ad actiones iniuriarum pertinentibus læserit, dantur eo in casu actori emendæ nomine solidi triginta, & iudici solidi octo. libro 2. articulo 16.

Item si manuum aut pedum digitos amputari seu graviter vulnerari, aut dentes excuti contingat, pro quolibet, siue manus, siue pedis digito, pro singulis item dentibus excussis, decima pars integri Vergeldi actori numeranda est, & iudici solidi sexaginta. Lib: 2. art: 16.

Quòd si forte vno quispiam casu, multis vulneribus duellaribus saucietur, tamen non nisi pro vno vulnere, omnium maximo medius Vergeldus actori præstatur, & iudici sexaginta solidi: Alioqui si quatuor aut quinque vulnera duellaria essent persolvenda, excederunt integrum Vergeldum, seu precium hominis perempti.

In membro si quis denuo vulneratus læsusq; fuerit, pro quo constet illum antea emendam accepisse non opus est ei, ullam amplius emendam præstare, ludex tamen eo in casu multam acquirit.

Mulieres gaudent medio duntaxat Vergeldo virorum, sed iudicibus eam, quam viri poenam succumbunt.

Vulnerantes & lædentes aliquem non casu fortuito, sed dedica opera atq; animo deliberato, non solum ad Vergeldum numerandum, sed etiam ad curationis, medelæ nec non damnorū ac negligentiarum inde emergentium, satisfactionē, secundum iudicis æstimationem & moderationem, tenebuntur, id quod etiam Dominus in Exo: cap: 21. perscripsit: Vt potè si egregio cuiuspiam artifice, pictori, aut notario truncata fuerit manus, quā ille suam suorumque vitam sustentabat, tenetur vulnerans vulnerato, quam diu fuerit in humanis, in singulos annos tantum soluere, quantum ille labore ac industria sua annuatim sibi parare potuisset. Læsus tamen prius e-

dito iu-

De vulneribus & mulctis.

dito iuramento comprobabit, se tantum annui lucri potuisse conficere. Atq; in hoc casu requiritur magna solertia Iudicum, qui dignam rationem habeant damni permanentis & lucri cessantis. Cum isto iure nostro consentiunt etiam ea, quæ scribit Speculator inci. de accusatoribus §. 1. Quod si vulneratus recepta pecunia remisit iniuriam, tollitur actio iniuriarum, non autem actio legis Aquiliæ de damno dato, id est, læsioni nihilominus liberum est pro damnis item intendere.

In Cracouien. Scabinali Iudicio, magis, vt arbitror, ex recepta consuetudine quam aliquo iuris fundamento, Solidi Saxonici duodecim denarijs computantur Põlonicis. Hinc Maxima mulcta sexaginta solidorum constituit grossos quadraginta, & minor octo solidorum, grossos quinque, denarios sex.

Hic pius lector ob oculos ponat cæcitatem humani ingenij, quomodo in horrendos errores Deus nos labi permittat, quum antiquatis illius legibus nostras traditiunculas conamur orbi obtrudere. In Exodo & Leuitico Dominus immutabilem legem statuit, vt anima pro anima, dens pro dente, oculus pro oculo exigeretur. Et tanè in casibus qui non fortuito, sed dolo ac fraude contingunt, minimum erat difficultatis, dentem pro dente excutere, aut oculum pro oculo eruere, vt haud quaquam opus fuerit nouas leges condere à diuinis longo interuallo dissidentes, imò quâ fronte, ausa est humana temeritas leges diuinis oraculis proditas, abrogare & sua nobis somnia, nescio maiore ne impietate an stulticia impudenter in gerere. Quæ enim crassior stulticia excogitari potest, qua cæli hominis corpus tanquam ad lances & trutinam examinatum, precio addicere, quod nec Papa, nec Imperator, neq; vniuersa vis humana potest vitali auræ restituere, & quum nullum in terris dignum precium inueniatur quod ad hominis perempti aut membri truncati iactu-

De vulneribus & multis.

ram vlla ratione sit conferendum, cur non eo in casu diuinas leges potius quàm hominum figmenta, sequenda esse putemus? A quidem si memoratæ Dei Opt. Max: leges quasi post liminio ad Iudicum tribunalia reducerentur, in breui fore confido, vt sublata nimia illa & in effrem hominum licentia, minus esset cædium, quàm nunc fieri videmus, dum opum affluentia legum impunitati coniuncte, ferocienti populo quiduis audendi, animos attollere videtur.

Iustinianus Imp. sanxit L. Ex qua ff. Si quadrup. paupe. Liberum corpus æstimationem non recipere. Nunc quum, propullata ethnica seruitute, omnes liberi censeamur, tamen inhumanitas barbaricarum constitutionum etiamnum permanet, incertum si quando abroganda, ita enim natura comparatum est, vt quæ inueterata sint ægrè patiamur aboleri. Equitum castrorum corpora, centum viginti marcarum precio censeri audiuimus. Et inuenitur caballus mille ducatorum pecunia æstimatus: Quem quæso vel micam sensus communis habentem, ista non offendant belluas quàm homines pluris fieri. Ego in hominibus infimi ordinis eam animi magnitudinem deprehendi, vt vulnere precia sibi obrusa auerfarentur, indignum rati, carnem suam venui exponere: Quæ quum à vulgo fiunt, quid homines summo loco natos, facturos esse iudicamus? Et sanè res admiratione digna videri potest, hominum precia in publicas esse constitutiones relata, quæ nemo sine summo probro & turpitudine valeat accipere exigereque. Utinam aliquando ista æquiores moderationem accipiant, eorum potissimum opera qui clauum Reipub: tenent, id quod multi sūmis votis exoptare videntur.

Breues successionum Regule.

Secundum præscriptum Iuris Magdeburgen: tres sunt ab intestato successionum gradus. Primus est lineæ descendens,

Breues successionum Regula.

dentis, quæ complectitur filium, filiam, nepotem neptim, pronepotem proneptim, abnepotem abneptim, & si qui nascuntur ab illis, quod propter humanæ vitæ breuitatem raro solet contingere. In qua quidem linea consistunt sui hæredes. Et Baldus in L. apud hostes. C. de suis & le. hæredibus eandem successionem suitatatem vocat. Saxones verò eandem ipsam descendantem lineam suæ gentis linguâ sinum nuncupant, quòd inde successio transferri non debeat, donec in eo hæredum nomina comprehendantur. Speculo Saxon: libro 1. articulo 17.

Secundus successionis gradus est lineæ ascendens, in qua suis sedibus continentur, pater, mater, auus, auia, proauus, proauia, abauus, abauia. qui omnes in iure parentum nomen obtinent. Atq; istæ personæ post descendentes succedunt præ omnibus collateralibus, eò, quòd hanc quoque lineam ascendentem sinum vocitent, quippe cuius cancellos successio non egreditur, quam diu, (deficientibus nimirum hæredibus lineæ descendens) successores in eo reperiuntur.

Tertius gradus est collateralium, qui ad successionem, haud quaquam admittuntur, nisi deficientibus hæredibus lineæ descendens & ascendens. Porro in tertio gradu locum sibi vendicat frater, soror, fratris & sororis filius ac filia, fratris ac sororis nepos & neptis, fratris & sororis pronepos, proneptis. Et qui à sexu masculino descendunt, agnatorum nomen retinent, ad quos tutelæ functio de iure spectat. A genere autem foeminino ortum ducentes, cognati nuncupantur.

Prima Regula successionis.

OMnes qui consistunt in gradu lineæ descendens, siue sint mares, siue foeminae, siue sunt in patria potestate, siue non, æquis partibus succedunt, & præteruntur omnibus alijs, tam in ascendentium, quàm collateralium linea consi-

Breues successionum Regule.

stentibus. Et enim vt supra commemoratum est, successio non transcendit septa sui linus, quam diu in eo hæredes superint, vt Instit. de hære. ab intest. ve. §. 1. & in Auten. de hæ. ab intest. ve. §. Si quis igitur. C. de suis & le. hæ Instit. de seruili cognat. §. repetitis & Spe: Sax: Lib: 1. art. 3. 17. & lib: 3. art. 76. in glosa Lib: 2. art. 23. & Iure Municip. art. 23. in glosa. Vnde perspicuum est, filios ac filias à morte parentum, superstices, æquali successionis prærogatiua gaudere, nisi forte aliqui ex illis sint à parentibus emancipati, à quibus quantum antea acceperint, conferendum est priusquam ad bonorum diuisionem admittantur: Quæ autem in collationem, non veniant, habetur. Sp. Sa. lib: 1. art. 10. 13. & Lu. Mu: art. 57.

Secunda Regula.

OMnes qui in linea descendenti primum locum obtinent præferuntur omnibus alijs in secundo gradu consistentibus, nisi forte parentes eorum, qui in eodem secundo gradu continentur, nondum sint emancipati, cum illi loco parentum defunctorum in bona, in bona Aui & Auiæ sibi possint iure representatiuo, successionem in stirpes cum reliquis hæredibus vindicare, tantum scilicet accepturi, quantum ad ipsorum parentum, si in humanis essent, sortem dinosceretur pertinere, quemadmodum liquet ex Specu: Saxonum libro 1. art. 17. in glosa. Instit. de hære. ab intesta. ve. & in Auten. eodem tit. §. Si quis igitur.

Tertia Regula.

SI moriens nullis filijs vel filiabus exstantibus, duntaxat ex filijs vel filiabus, prognatos nepotes aut neptes post se reliquit illi similitudine in succedendo omnibus alijs ascendentibus, & collateralibus manifesto iure præferuntur.

Quarta

Breues successionum Regulae.

Quarta Regula.

DEfficientibus autem hæredibus lineæ descendentijs, successionis ordo ad lineam ascendentem deriuatur, in qua, si defunctus quispiam patrem reliquerit, illæ præfertur non solum matri, sed etiam omnibus alijs in ascendentium & collateralium classe positis. eodem etiam modo patre non existente, mater pleno iure succedit, reliquis omnibus ascendentibus & collateralibus exclusis. Spe. Sax: lib. 1. art. 17. Et in hoc casu iura Saxonica aperte pugnant cum Legibus Imperialibus, quæ in successione, patrem & matrem, cum fratribus & sororibus defuncto, utrôq; latere coniunctis æquare videntur, ut in Auten. de hære. ab intesta. ve. §. Consequens.

Quinta Regula.

QUousq; in directis descendentijs & ascendentijs lineis, hæredum personæ inveniuntur. tantisper omnes collaterales à successione excludi, aperti iuris est. Res est plana & perspicua, neque ullis opus habet exemplorum demonstrationibus.

Sexta Regula.

IN collateralium Successionibus quo quisq; est gradu propior, hoc maiori iure omnibus remotioribus antepositur. Nam etsi interpretis glossæ Germanicæ in annotationibus marginalibus Spe: Sax: lib. 1. art. 17. magno supercilio additis etiam coniunctis assæuerare pergit in collateralium successionebus ius representatiuum admittendum esse. Quod quidem neq; ego negauerim secundum Leges Imperiales eam assertionem locum habere posse. Cæterum de iure Saxonico quo minus assentiar, retrahit me non glossarum dissidentium perplexitas, sed apertus textus Spe: Sax: lib. 1. art. 3. cuius hæc

Breues successionum Regule.

sunt verba: Qui autem se in proximiori gradu huic, de cuius hæreditate agitur, probauerit, præfertur ei qui vltiorem obtinet gradum. Quibus verbis quid clarius, quid ad præsentem casum magis accommodatum dici potest? Nihil hic moramur Iure consultorum, logomechias, quarum nullus est neq; finis neq; modus sed textum ipsum vtraq; manu complectimur: Neq; hic ad exemplum trahi debet, quòd Nepotes & neptes, defunctis parentibus in Aui & auia bona, iure repræsentiuo vocantur, ita enim fieri debere expressio iure cautum est. Expressa nocent, non expressa non nocent. ff. de reg. iu. At hic in iure nostro longè est diuersa ratio, nimirum vt propiores semper remotioribus anteponantur. Porro qui in vno eodemq; gradu consistunt æquali etiam successionis prærogatiua potiuntur. Hic animaduertendum est, fratres & sorores ab utroq; latere, defuncto, de cuius hæreditate agitur, coniunctos (qui vulgato Saxonico loquendi more integri fratres & sorores vocantur) præferri fratribus & sororibus, vno duntaxat vinculo coniunctis, qui medijs fratres & sorores vulgo nominantur: Meminerit autem Lector, (vt docendi causa dicam.) integros fratres & sorores nuncupari, ab eisdem progenitoribus, patre scilicet & matre descendentes: Medios autem fratres & sorores, qui ab vno duntaxat parente, siue patre, siue matre procedunt. Vbi autem defuncti integri fratris aut sororis filij filiaque, cum medijs fratribus aut sororibus in vita existentibus, simul concurrunt, æquali omnes successione perfruuntur, Sp. Sax. lib. 2. art. 20. Sublato itaq; iure repræsentatiuo, quod, vt commemoratum est, Iura Saxonica in collateralibus non admittunt, si nullus neque frater neque soror in viuis existat, quibus lateralis successio possit competere, tum recurrendum est ad illam generalem regulam Spec. Sax. lib. 1. cap. 17. in Cracoyen. exemplari obscurissimè perscriptam, cuius hic est sen-

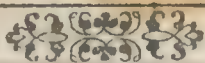
Breues successionum Regula.

est sensus ex Germanico textu decerptus. Non existentibus neq; sororibus neq; fratribus, omnes qui se in vno cognationis gradu esse probauerint, æquam hæreditatis percipiunt portionem. Inde consequitur, quod fratrum filij indefuncti patru bona non in stirpes, sed in capita, haud quidem repræsentationis beneficio sed iure proprio succedunt. Quemadmodum doctiss: nostri seculi Iureconsultus Viricus Zazius secundum Azonem contra Accursij & aliorum opiniones conclusit. Cui sententiæ etiam adstipulatur Constitutio Caroli V. Rom. Imp. in Comitij Spiren. Anno 1529. edita, per quam, quicquid erat huius, controuersiæ, è Germania publico consilio est sublatum. Sed in hac parte vnicuiq; suum iudicium relinquendum esse existimamus.

Septima Regula.

INadeunda Hæreditate nullum est discrimen inter marem & feminam, quorum opera, quemadmodum ad propagationem generis humani ex æquo requiritur, ita etiam dignum existimarunt Iuris Magdeburgen. conditores, vtrumque sexum æquali successionis iure gaudere. A qua generalitate excipimus Geradam & arma bellica. Nam illam cognatæ, Hæc vero duntaxat agnati accipiunt, iniquissimo sanè instituto, si quis rerum circumstantias rectis rationibus expendat, vt antea quoque demonstratum est.

L E C T O R I

S. D.

F Cclesiastes scribit, faciendorum librorum
nullum esse finem, proinde nemo mirabitur,
si ego quoq; non librum edere, sed chartas aliquot
in gratiam iuuentutis perdere in animum induxe-
rim, tamen ea omnia doctissimorum vi-
rorum censura subiecta sunt,
Vale.

F I N I S.

A B R O G A T I O

&

M O D E R A T I O

Abusuum & sumptuum:

Quibus litigantes partes, tàm apud Scabinale, quàm Aduocatiale officium nimio antea grauabantur, necessaria constituta, & per Senatum Ciuitatis Cracouiæ promulgata.

C R A C O V I Æ,

In Officina Francisci Casarij, Año Dñi, 1629.

P R Æ F A T I O.

AD minuendos superuacaneos sumptus qui fi-
unt apud Iudicia Scabinali, tum aduocati,
velut superioribus annis coram Sac: R. M. Do-
mino nostro clementissimo, communitas ipsa con-
questa est, Se, sumptibus, impensis, & exactionibus,
plus equo & iusto, grauari. Sua itaq; R. M. de-
creuit, vt Consules Iudicium Scabinale, & aduoca-
tum suū cohiberent, & ita prouiderent: ne immo-
deratū preciū à Ciuibus exigatur, neq; ullis damnis
homines ab illis afficiantur. Plurimū itaq; proderit,
si omnes ille inutiles solennitates aboleantur, nem-
pè, vt non ad quamlibet questionē partis sententia
proferatur, sed dūtaxat, ubi in legitima actione in-
ter partes præcesserit controuersia, quam necesse sit;
per sententiam dirimi, alioqui, in his, que omnibus
nota sunt, opus est sententia, vt potè, si quispiā in
aliena causa sese aduersus reum citatum intimet,
& reus querat. An non Actor debeat plenipotentiā
demonstrare? Ibi non requiritur sententia. Sed
Iudex verbaliter reo percipiat, vt plenipotentiam
exhibeat. Vulgo enim notum est. Neminem pos-
se alienam causam citra mandatum peragere.

*SENTENTIÆ SUPER QVI-
bus rebus ferenda.*

NVlla proferatur sententia ad vnius partis quæstionem, nisi fortè altera pars contumaciter absit, tunc oportet, ex contumacia procedere, & per sententias reum condemnare. Alioqui in alijs casibus non meretur sententia dici, sed mera est ineptia, quicquid ad vnius partis instantiam, pronuntiatur. Vt. An debeam partem citare? An Acta debeant legi? An mihi liceat de rebus meis testamentaliter disponere? & alia id genus.

De Sententiis confirmatoriis.

Tollantur omnes quæstiones in controuersijs à partibus propositæ. Confirmationum videlicet, literarum, actorum, plenipotentiarum, minutarum, testimoniorum, tutoriarum, testamentorum, executoriarum. Nam omnes istæ confirmationes, non solum inanes sunt, sed etiam nihil penitus iuris addunt, si res ipsa per se parum est iusta, quod vel ex ipsis verbis satis liquet. **TESTIMONIUM HOC TANTUM HABET ROBORIS, QUANTVM IN SE CONTINET.** Quasi quis diceret, tantum velet, quantum sonat.

De Sententiis super reformationibus.

Circa reformationes, Actor quatuor sententijs vtitur, & Reus similiter quatuor. Quum tamen tam Actor, quam Reus, suas quilibet reformationes vnica sententia absolueri potest, & debet.

De Sententiis super Varendâ præstandâ.

Circa Varendam seu Eunctionem tollantur ineptæ illæ sententiæ. An debeat præstari Varendâ? quomodo? quan-

Abrogationes.

do? An ritè præstita sit? an tempus sit deponere Varendam? sufficit enim annotare, quo sit præstita Varena, erecta manu dextera, ostenso atq; erecto pollice, iuxta Iuris nostri observationem.

De Sententiis super appellationibus admittendis.

Tvm etiam parum necessariæ videntur, illæ duæ sententiæ circa Appellationes, An scilicet admittenda Appellatio? Et quam cito Appellans suam debeat Appellationem, proseguir? Notum est enim à deffinitione quemlibet appellare posse. Deinde. Nemo ignorat. Fatalia appellationum, ipatio sex septimanarum finiri. Nisi fortè appellans præcutodierit & precauerit sibi de eo, quo maturius intra fatalium tempus possit suam proseguir appellationem. Id quod ei liberum erit parte adcitato abiq; tamen prolatione sententiæ.

Sententiarum multiplicatio vitanda.

Audicibus magnopere vitetur multiplicatio sententiarū, ne quod vna absolui possit, in plures, quæstus gratia, partiatur. Vt, Si decernendum sit, aliquem debere creditum persolvere, adijciatur etiam tempus. Quindenæ, octauæ, tri-dui, ad occasum solis, secundum causarum qualitatem.

De Sententiis super iuramentis præstandis.

Circa iuramenta principalium, omittantur illæ omnes sententiæ & quæstiones inutiles, quomodo iuraturus? debeat adire crucem? Quomodo iurandum? An tempus? si elendi? apponen. deponen. digitos, assurgendi? Sufficit enim, quod iuratur, si & in quantum principalis suus, pro primo iuxta cæsum Iuris, iuramentum peragere non valeat, quoties illi opus fuerit. Si verò persona virilis, quod

bis post

Abrogationes.

bis post primum reiterandum. Tum & altera sufficit sententia, quo reus peracto ritè iuramento liber sit ab impetitione Actoris, Et à cruce nihil exigatur.

De Iuramentis dimittendis.

A Dimissione iuramentorum, nulla poena Iudici cedat. Sed dumtaxat illi poenam succumbât, qui iuramenta decreta contumaciter non præstiterint. Etenim si Accusator, vel ex gratia vel Dei timore, remittit iuramentum, nulla inde penitus Iudici irrogatur iniuria. Et usu compertum est, multos haud quaquam iuratos fuisse, nisi metu poenæ, quam aduocato dari oportuerat.

De Sententiis super testium productione.

Circa productionem testium, tollantur illæ inutiles sententiae, An testis debeat in rotam intromitti? An debeat exaudiri? Quum tamen in alijs casibus omnibus ferè pateat rota, quibus aliqua sunt negotia. Et quod est ridiculum. Quando præco testificari debet de citationibus. Quæritur. An præco debeat in rotam intromitti? Quum præcones, ut plurimum in rota desideant;

De Munimentorum atq; Actorum lectione quid pendendum.

In progressu actionum, magnus fit sumptus circa minutarum & literarum lectionem. Sæpenumero leguntur duodecem minutæ, & à singulis datur grossus vnus, Quum tamen ex illis nonnullæ vix tres lineas contineant. Item diuersi actus leguntur ex libris iudiciorum, & à singulis datur per vnum grossum. Sufficiet dari grossum vnum ab omnibus quæ in vna causâ atq; vna instantia seu termino leguntur.

Abrogationes.

De adnotatione sepe repetitarum rerum.

Item. Propter molestam repetitionem partium vel procuratorum in agendis & defendendis causis, crescunt libelli & processus in immensum dum eorum repetitiones quoties fiunt, toties actis inferuntur, atq; ita ex parua causa, nascitur ingens volumen. Quæ tamen omnia, aut raro, aut nunquam à iudicibus idem vel ultimæ instantiæ perleguntur. Sufficit autem semel annotasse, quæ in vna eadem causa à partibus, vel à procuratoribus dicuntur.

A Contumaciis quomodo soluendum, præsertim si fiant per plenipotentem.

AB annotatione contumaciarum in causis excedentibus summam decem marcarum detur grossus vnus. Si hæc fiunt à plenipotente, detur à plenipotencia grossus vnus. Sed duntaxat semel pro vna vice in primo termino. In subsequētibus terminis, nihil solvatur à Plenipotencia, de qua officio iam constat. Nam aliàs proceden. in contumacia & per lueris, sæpius reiterantur plenipotentiæ, & sumptus multiplicatur.

A resignationibus quomodo soluendum.

QVando plures hæredes, aut quicumq; alij proprietarii, vnam hæreditatem resignant, cum fiebant totidem resignationes diuſim, & à singulis soluebantur solidi scabinales, cum tamen hoc fieri debet ab omnibus coniunctim, per vnam resignationem, secundum antiquam consuetudinem, præsertim, quo totus ille actus etiam in vnam inscriptionem redigi solet.

A translationibus ex officio factis, nihil exigendum

SI quando ex officio fit translatio omnium causarum. Ni-

hilominus

Abrogationes.

hilominus etiam exigitur in speciali pecunia à partibus præsentibus, quod fieri non debet. A causarum verò translationibus, quæ vel per aduocatum, vel scabinos ex officio fiunt, nil penitus exigitur.

De penis magni iudicij, ob titulorū permutationem

In iudicio magno cessent pœnæ, quæ exiguntur ab his, qui per errorem prius Scultetum, quam Burgrabium nominauerint. Ista enim nihil faciunt ad iustitiæ administrationem.

A proscriptionibus quomodo soluendum, Et quo idiomate fieri debeant.

Circa proscriptiones seu proclamationes, à sententiarum quæstionibus & impensarum, nullus est, neq; finis, neq; modus. Sufficiat ergo seruari talem ordinem & impensam, videlicet à conuocatione scabinorum grossus vnus. Præconi à quatuor citationibus seu accersitionibus grossi quatuor. Item. A sententia prima. An non debeat iuris subsidium præberi ad accersendum homicidam? Solidus Scabinalis: A relatione Præconis, vicibus quatuor. Solidi scabinales quatuor. A vocationibus, quatuor similiter. Posthæc ex contumacia & propositione fit sententia. Vltimo & finaliter quaratur: An humari debeat? pro quibus ambobus, duo scabinales solidi soluantur, & non amplius. Aduocato verò, à qualibet præfatarum sententiarum grossus saltem vnus dabitur. Famulo aduocati vel procuratori, dentur duodecem grossi. Proscriptio autem sermone Polonico, vt omnes audientes intelligant, à scabinis proferatur.

Sine Sententia multa proferri possunt.

Porro, multum decrescet litium impensis, si iudicibus curæ fuerit, non omnia per sententiam, sed pleraq; verbaliter parti-

ter parti-

Abrogationes.

ter partibus edicere. Maxime quæ sunt vſitata, prorita, & omnia notiffima. Quemadmodum ſuperius etiam demonſtratum eſt.

De multa ſcabinorum & aduocati, ob maledicta & verborum contumeliam à litigantibus exigenda.

IN caſu, vbi coram iudicio, dum actio & lis ducitur, pars partem, ſiue ſit principalis, ſiue mandatarius & procurator, conuitioſis & rixoiſis verbis, aſſecerit. Idq; ipſum iudicium audiuerit, tum non exigatur multa & poena pro ſingulis ipſorum ſcabinorum & aduocati perſonis. Sed ad inſtigationem præconis ex mandato iudicij factam, Reus, vnica multa reponat toti iudicio ſcabinis & aduocato, nempe duntaxat viginti quinque groſſos ſolidum vnum. Quod ſi coram iudicio, dum actio & lis ducitur, pars partem ſiue ſit principalis, ſiue mandatarius & procurator, verbis infamiam adferentibus impetierit, idq; ipſum iudicium audiuerit, Tum pariter vnica tantummodo multa, vt ſupra, toti iudicio, per præconem exigatur, & per ream partem reponatur. Parti verò læſæ & infamatae, reus tenebitur eiufmodi verbalis famoſam iniuriam, reuocatione emendare, iudicio durante.

De verbali Diffamatione.

IN iudicio aduocatiali, eſt ingens confuſio, in cauſis diffamationum. Nam, vbi alter alterum citat pro diffamatione, Reus negat. Decernitur iuramentum. Sed quia ex recepta conſuetudine in diffamatorijs non admittitur iuramentum, cogitur mox reus dare poenam. Et ſæpè vna mulier iræſtuans citat tres vel quatuor mulieres aduerſarias, pro diffamatione. Illæ omnes negant. Mox ſingulæ ob non præſtationem iuramenti, ſuccumbunt poenas. Eſt in eo caſu magna calumnia & poenarum exactio. In cauſis ideo eiuf-

modi

Abrogationes.

modi diffamationum, quæ præsertim inter leues & parvæ conditionis personas utriusq; sexus accidunt, aduocatus obseruet cognitionem de plano, sine vlla impensa. Et ream conuictamq; testimonijs partem, cogat, vt partem offensam ijs verbis reconciliet, dicen. DOLEO, ID EX HV MANA FRAGILITATE ET ANIMI IMPVLSV, FACTVM, NIHIL ENIM MALI DE TE VNQVAM MIHI CONSTAT, PROINDE, ORO, PROPTER DEVM, IGNOSCITO.

Hoc facto. Aduocatus ob petulantiam suæ linguæ, multam, à Ciuibus, trium grossorum, accipiat. Quod si pars rea adeo pertinax sit, nolens parti offensæ reconciliare, ex tunc ream partem cognitam, puniat, scilicet vinculo torquis ferreæ, vulgo nuncupato Kuna, & non dimittatur hinc, nisi satis fecerit.

De Multis Aduocati ex vulnerationibus.

IN casu, vbi de vulneribus cruentis monomachalibus agitur. Aduocatus ita se gerat in exigendis multis, videlicet si eius modi vulnerationis cruentæ monomachalis accusatio acciderit, post magni legalis iudicij proclamationem, intra duarum septimanarum spatium, tum exigatur multa quadraginta grossi. Quod si illa vulnerationis cruentæ monomachialis accusatio, euenerit alio tempore extra dictæ proclamationis tēpus, tum exigatur multa à parte ledente viginti quinque grossi solidus vnus. Quicumq; sexui à quocunq; sexu tale vulnus illatum fuerit. Secus obseruabitur in simplici cruetatione & liuida percussione, vbi aduocatus exiget multam quinque grossorum solidum vnum, & non maiorem.

De Procuratoribus.

PROcuratores sint iurati, quibus definitum detur prætium. Videlicet ab arrestatione, à terminorum astitione, à dila-

Abrogationes.

tionibus, seu suspensionibus causarum. Sufficiat Procuratori dari grossus vnus. Verum à Procuratione causæ vnus diei spacio præstita. Sufficiat dari quatuor grossos procuratori, tam actoris quàm rei.

De procuratoribus, qui iurare noluerint.

EOs verò qui iuramentum facere non vellent. Iudex à sub-
sellijs repellat, illisq; actiones agere non permittet. In
contrarium agentes, ad excessus rationem, à consulatu Cra-
couiensi ad partis instanciam, puniendi sunt.

De his qui amico patrocinantur, atq; de externis procuratoribus.

SI quis verò amicus, agnatus, siue cognatus. Causam ali-
cuius coram consulatu, vel iudicio agere vellet, quæ bre-
uibus obfolui consuevit, hos à iuramento liberamus, nisi va-
rijs personis officia sua facerent. Indigenis & externis quoq;
liberum sit secum aliunde procuratores adducere, & iura-
mento eos non grauari nisi eadem absoluta causa, hic quoq;
aliorum causas procurarent. Nam tum sic quoque obligati
erunt ad eadem, vt alij hic habitantes, onera.

Iuramentum Procuratorum, quod singulis annis prestare tenentur, post scabinorum electionem.

EGo N. iuro Deo. quia iudici obediens esse volo, in his,
in quibus de iure teneor. Et quo sincere, fideliter, dili-
genter, integre, & sine multis dilacionibus, non animo se-
rendi lites, officium meum procuratoris, administrabo, cau-
sam in agendo vel defendendo, à principali meo susceptam,
pro virili ingenij mei, iuxta conscientiam rectam & exquisi-

tius con-

Abrogationes.

tius consilium, defendam, cognitoq; consilio vnus, alteri non pandam, neq; ad illum me diuertam, sed circa priorem stare volo, ad finem vsque litis. Iuroque, & munimenta per principalem meum mihi oblata & data, tum & consilia atq; colloquia in causa mihi concedita: nemini, maximeq; parti aduersæ, vel procuratori, aut assistentibus illi, verbo, scriptis, indicijs, per se, vel per alium, reuelare, nec in damnum principalis beniuole me vincere permittam: & alia omnia, facere volo, quæ bonum, fidelem, ferendarium & patronum decent, istudq; ommittere nolo, gratia amoris, fauoris, odij, inimicitia, munerum, lucri, aut alicuius alterius rei. Sic me Deus adiuuet & omnes Sancti eius.

De Aduocatia & Iudicio aduocati priuato, sine iuris strepitu prestando.

Refecatis grauioribus & inutilibus litis sumptibus, qui coram officio scabinali fiebant. Operapretium quoq; est, eiusmodi abusus & grauamina apud officium aduocatialle repurgare & amputare. Ideo. Omnes actiones coram aduocato non excedentes decem marcas. Cum sunt breues lites, & inter personas pauperes & viles, paruaq; conditionis, cognoscere statim oportet, absque aliqua expensa. Quemadmodum etiam cognoscuntur & aguntur coram domino Proconsule. Sufficiat quo a citatione partis detur solidus vnus, & a sententia acticata, similiter solidus vnus. A lectione autem actorum, nil omnino solui debbit.

A minutis & inuentariis Aduocato quomodo soluendum.

AMinutis autem aduocatialibus, causarum & inscriptionum tam coram scabinali quam Aduocatiali officio ventila-

Abrogationes.

tarum & factarum, ab Aduocatiali officio ex libris eiusdem aduocati officij recipiendis, soluatur ipsi aduocato, ad eum qui sequitur modum, nempe à media pagina scripta, siue medio folio scripto, si addetur sigillum, grossi duo. Sin autem sigillum desit, grossus vnus. Ab integra verò pagina scripta, siue integro folio scripto cum sigillo, grossi tres. Si ne autem sigillo grossi duo. Similiter circa conscriptionem, & minutarum extractionem, inuentariorum, eiusmodi moderatio sumptuum seruetur.

Ab occlusione, adium aut cistarum, dum conscribendus sit inuentarius, quomodo soluendum.

CÆterum in conficiendis inuentarijs, ab obliigatione & sigillatione, ita soluatur aduocato simul cum eius familia. Videlicet à qualibet vnus cubiculi occlusione & obliigatione tres grossi, toties, quoties, eam occlusionem & sigillationem fieri acciderit. A simplici verò occlusione & obliigatione cistæ, vel armarij vnus, si quis eam optauerit, soluatur vnus grossus.

A relaxatione quid soluendum.

A Relaxatione verò, si partes concordauerint, detur grossus vnus. Si decem marcas excellerit, sin minus, solidus vnus detur.

A plenipotencia, in eo actu qui coram solo aduocatu fit, quid soluendum.

AB inscriptionibus contumaciarum, obligationum &c. quæ per plenipotentes fiunt. Semper à plenipotencia, exigebatur grossus vnus. Sufficiat solidus vnus. Vt sit differentia inter iudicia Bannita, & aduocatialia.

A dandū

A dandis possessionibus, quomodo soluendum.

ABusus item, in danda possessione aboleantur. Si quidem antea, ubi alicui dabatur possessio in hortum, & adnexæ fuerant plures domunculæ, ad illum hortum pertinentes. A singulis domunculis prærium postulabatur. Sufficiat ergo à danda possessione, in hortum simul cum pluribus adnexis domunculis ad illum hortum pertinentibus, vnicum prærium consuetum dari.

De Possessione danda, variis quidem sed coniunctis personis.

Cum contigerit plures hæredes coniunctas & cognatas personas, in vnam & eandem hæreditatem capere possessionem, tum aduocatus contentus sit vnico prætio consuetos, ab eisdem personis omnibus in solidum accepto.

De possessione danda, diuersis & distinctis personis.

Sin verò contigerit dari possessionem, extraneis & non coniunctis personis, habentibus diuersum ius acquisitum tum solvatur aduocato leorsim & viritim, à cuiuslibet personæ possessione, prærium solitum.

Ab arrestatis officioq; presentatis equis, quid exigendum.

ET circa equos arrestatos & ad officium adductos, magna fuit impensa, præsertim si eorum erant multi, & longo tempore detinebantur, A singulis enim equis, singulis diebus noctibusq; numerabantur ratione Orbore per grossum, vnum. Sufficiat ergo ab Orbora solidus vnus. A pabulo verò singulis diebus & noctibus præbito, grossus vnus.

Abrogationes.

Nihilominus, si quis interim velit huiusmodi equum fideius-
soria cautione ab aduocato eliberare. Id quoq; conceden-
dum erit, & ab Orbora liber erit.

Inter litis expensas que adnumerari debent.

INter expensas litis, computentur ordinata salaria procura-
torum, & sumptus minutarum, secundum ordinationem,
prius descriptam.

De Praconibus.

PRæconum etiam rapacitas meritò coercenda videtur, ne
posteaquam ab vna parte citandi prætium accēperint,
rursus etiam, quod antea sæpe factitatum est, à diuersa partes
accipiant. Quæ res parit de proprietate citationis multarum
contentionum seminaria. Sed vt primum, merces præconi
data est, tum pro fide & iuramento suo, exequatur illam,
citationem, nihil à diuersa parte interim recepturus.

Huc etiam pertinet alius error meritò abolendus, quo ple-
runq; vnus litigantium, omnes quotquot sunt, Procura-
tores & Præcones, numerata mercede conducit,
& iubarat, quod fieri non debet.

